

Міністерство освіти і науки України
Міністерство охорони здоров'я
Національний фармацевтичний університет
Фаховий коледж

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ВІД ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ ДО ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО

*Матеріали
Всеукраїнської
дистанційної
науково-практичної
конференції*

17 березня 2026 року
м. Харків

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

***ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ВІД ВИКЛИКІВ
СЬОГОДЕННЯ ДО ФОРМУВАННЯ
МАЙБУТНЬОГО***

Матеріали

Всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції

17 березня 2026 р.

Харків

2026

УДК 377:37.013:37.091(063)

П 81

Редакційна колегія: Н.В. Живора, О.В. Гейко, В.В. Гузева, І.В. Коломієць,
О.В. Шуванова

*Посвідчення Українського інституту науково-технічної експертизи та
інформації від 17 листопада 2025 р. №811*

- П 81 **Професійна освіта: від викликів сьогодення до формування майбутнього:** матер.
Всеукр. дистанційної наук.-метод. конференції, 17 березня 2026 р. / ред. кол.:
Н.І.Живора та ін. – Х.: Фаховий коледж НФаУ, 2026. – 599 с.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції «Професійна освіта: від викликів сьогодення до формування майбутнього», розміщених відповідно до напрямків конференції. Роботи присвячені найважливішим питанням сьогодення, які турбують освітню спільноту.

Матеріали друкуються в авторській редакції мовою оригіналу.

Повну відповідальність за зміст, достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних несуть автори опублікованих матеріалів.

Редакційна група та організаційний комітет конференції не завжди поділяють погляди авторів.

Збережено авторську орфографію.

УДК 377:37.013:37.091(063)

© Н.В. Живора, О.В. Гейко,
В.В. Гузева, І.В. Коломієць,
О.В. Шуванова

© Фаховий коледж Національного
фармацевтичного університету,
2026 р.

Шановні колеги!

Сьогодні система освіти України перебуває на етапі розбудови якісно нового освітнього середовища, що зумовлено складними викликами сучасності та стрімким розвитком глобального інформаційного суспільства.

Сучасна професійна освіта — це комплексний підхід, де професійна підготовка фахівця невід’ємно пов’язана з формуванням цілісної особистості. Справжня якість освіти сьогодні визначається готовністю випускника до гнучкої адаптації, критичного мислення, ефективного вирішення складних проблем у динамічному професійному середовищі та здатності до безперервного саморозвитку та навчання протягом усього життя.

Актуальні задачі підготовки фахівців сьогодні вимагають від освітян впровадження інноваційних підходів, опанування новітніх цифрових інструментів та створення гнучкого освітнього середовища, що дозволить трансформувати виклики сьогодення у реальні можливості для формування майбутнього професійної освіти.

З метою пошуку дієвих механізмів оновлення освітнього процесу, організаційним комітетом було визначено наступні ключові напрями для обговорення:

Було сформовані тематичні секції:

1. Сучасні підходи до управління закладами освіти в умовах трансформацій і глобальних викликів.
2. Освітній простір у цифрову епоху: впровадження новітніх технологій та електронних освітніх ресурсів.
3. Педагогічні інновації та творчі методики навчання як чинники підвищення ефективності освітнього процесу.
4. Безперервний професійний розвиток педагогів як стратегічна складова якості освіти. Переорієнтація освітнього процесу на потреби здобувача освіти: від традиційної моделі до партнерської взаємодії.
5. Формування ключових життєвих і професійних компетентностей (soft skills) у майбутніх фахівців.
6. Взаємодія із соціальними партнерами та роботодавцями у контексті підготовки конкурентоспроможних випускників.
7. Утвердження культури академічної доброчесності як базової цінності освітнього середовища.

Сподіваємось, що матеріали конференції стануть корисними у Вашій подальшій професійній діяльності.

Дяємо за співпрацю!

Творчого натхнення та наснаги, колеги!

Організаційний комітет

ЗМІСТ

Секція 1. Сучасні підходи до управління закладами освіти в умовах трансформацій і глобальних викликів

<i>Драган Юлія</i>	
Професійна освіта: від викликів сьогодення до формування майбутнього.....	19
<i>Дромашко Григорій</i>	
Основні напрями модернізації й підвищення ефективності передвищої освіти в Україні.....	22
<i>Живора Наталія, Віслоус Ольга, Шуванова Олена</i>	
Проблеми та виклики фармацевтичної освіти в Україні.....	24
<i>Марунчак Оксана</i>	
Цифрові технології моніторингу ризиків у закладі освіти: електронні журнали інструктажів, інцидент-менеджмент і аналітика травматизму.....	28
<i>Проскуріна Ольга, Іменинник Софія</i>	
Співпраця студентського самоврядування та адміністрації навчального закладу як чинник ефективного управління.....	33
<i>Столяренко Ольга, Погорецька Ольга</i>	
Особливості професійної підготовки науково-педагогічних працівників до роботи в інклюзивному середовищі.....	35

Секція 2. Освітній простір у цифрову епоху: впровадження новітніх технологій та електронних освітніх ресурсів

<i>Будзяк Марія</i>	
Використання інтерактивних цифрових ресурсів на уроках природничих дисциплін.....	42
<i>Бурмаченко Вікторія</i>	
Впровадження новітніх технологій при дистанційній формі навчання.....	46
<i>Буряк Дар'я</i>	
Цифрові платформи гейміфікації як засіб адаптації першокласників до навчання.....	48
<i>Вегержинська Марина</i>	
Цифрові платформи та віртуальні лабораторії у викладанні екології студентам-медикам.....	53
<i>Голощанова Поліна, Калініченко Анна</i>	
Персоналізоване навчання на основі штучного інтелекту.....	58
<i>Дудченко Володимир, Поліщук Олександр</i>	
Освітній простір в цифрову епоху: інноваційні методи та цифрові технології.....	61
<i>Клеба Анна, Овчаренко Вячеслав</i>	
Використання веб-сервісів для створення електронних дидактичних матеріалів в умовах цифрової трансформації освіти.....	64
<i>Кобцева Олена</i>	
Хмарні технології у вищій освіті.....	68

<i>Коваленко Ангеліна, Соколова Алла</i> Практичні кроки до цифровізації технічної освіти на основі сучасних теорій.....	70
<i>Колос Віталій</i> Використання засобів технології індустрії 4.0 як інструменту формування професійних компетентностей майбутніх інженерів.....	74
<i>Корнієнко Олена, Саліонов Володимир</i> Переорієнтація медичної освіти в цифрову епоху: освітній потенціал штучного інтелекту.....	79
<i>Кочур Дмитро</i> Цифрові платформи як засіб персоналізації навчання.....	81
<i>Лукащук Микола, Лукащук Юрій, Лукащук Валентина</i> Застосування мобільних додатків і онлайн-симуляторів для вивчення фармакології в медичних коледжах.....	86
<i>Лукащук Тетяна</i> Використання штучного інтелекту у формуванні клінічних кейсів для студентів-медиків при вивченні дерматології та венерології.....	90
<i>Malvi Volodymyr, Bondarieva Iryna, Maajaoui Hasnae</i> Features of forming consumer loyalty to dietary supplement brands through digital channels.....	93
<i>Михайловська Наталія, Мануйлов Сергій, Михайловський Ярослав</i> Формування цифрової компетентності медичних працівників шляхом впровадження телемедичних технологій в умовах воєнного часу.....	97
<i>Мошенська Наталія</i> Принципи юзабіліті цифрового контенту в освіті як інструмент підвищення результативності е-навчання.....	102
<i>Мулик Тетяна</i> Використання електронних освітніх ресурсів у формуванні практичних навичок майбутніх реабілітологів.....	105
<i>Нешко Світлана, Єгоркіна Дар'я</i> Проблематика та перешкоди інтеграції штучного інтелекту в освітній процес.....	107
<i>Ніколаєва Галина, Фадєєва Наталія</i> Освітній простір в епоху цифровізації: впровадження новітніх технологій та е-інструментів у викладання соціології та філософії.....	109
<i>Пестрецова Людмила</i> Досвід використання генеративного штучного інтелекту в освітньому процесі...	113
<i>Рись Юлія</i> Цифрова аудиторія без стін: роль освітнього вебсайту.....	116
<i>Свояволя Тетяна, Панібратцева Світлана</i> Формувальне оцінювання як інструмент освітнього процесу.....	120
<i>Соболь Віктор</i> Хмарні технології в організації дистанційного навчання.....	122
<i>Спахі Олег, Свєкатун Вячеслав, Кокоркін Олексій</i>	124

Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у викладання дитячої хірургії як чинник модернізації медичної освіти.....

Спахі Олег, Свекатун Вячеслав, Пахольчук Олексій

Дистанційна освіта в дитячій хірургії. Методика та перспективи..... 126

Столяренко Юлія

Інформаційні технології навчання на заняттях української мови та літератури як чинники підвищення ефективності освітнього процесу..... 130

Суворова Наталія

Цифрова візуалізація на уроках словесності: шляхи оптимізації навчального процесу..... 134

Теплицька Ольга, Карась Галина, Скребенькова Неллі

Організація практичної підготовки здобувачів освіти в коледжі при дистанційній формі навчання..... 137

Тищенко Ірина

Інтеграція кібербезпеки, баз даних та клієнт-серверних технологій у цифровому освітньому просторі..... 141

Трегуб Світлана

Особливості цифровізації освітнього процесу у закладах вищої медичної освіти..... 143

Чайка Тетяна

Концептуальна модель інтегрованої цифровізації навчальних практик і фахових дисциплін у підготовці фахівців економічних спеціальностей..... 145

Шаповал Юлія

Вплив цифрової трансформації на утвердження принципів академічної доброчесності у професійній підготовці майбутніх педагогів..... 150

Яременко Віталій, Рахімова Марина, Перехода Ліна

Актуальні аспекти розповсюдження штучного інтелекту при отриманні вищої освіти в сучасних реаліях..... 153

Секція 3. Педагогічні інновації та творчі методики навчання як чинники підвищення ефективності освітнього процесу

Артюхова Лідія

Організація самостійної роботи здобувачів освіти із використанням інноваційних технологій (з досвіду роботи)..... 158

Бобкова Інна, Бур'янова Вікторія, Умінська Катерина

Симуляційне навчання при підготовці фармацевтичних фахівців..... 163

Воскобойнікова Оксана

Розвивальні ігри та використання математики у реальному житті: принципи та умови реалізації..... 167

Гаврищук Ірина

Поєднання мультимедійних технологій та алгоритмічного підходу організації навчального процесу у формуванні просторового мислення здобувачів фахової передвищої освіти машинобудівного профілю..... 171

Гармаш Петро, Гармаш Тетяна, Кузнецова Тетяна

176

Педагогічний потенціал інтерактивних методів навчання в умовах сучасної освіти.....	
<i>Давиденко Андрій, Пирожков Єгор</i>	
Залучення студентів до створення мультимедійних дидактичних матеріалів з фармацевтичної ботаніки.....	179
<i>Дзюбенко Світлана</i>	
Формування методики і технології викладання спеціальних дисциплін у фахових коледжах в умовах сучасних викликів.....	182
<i>Запал Жанна, Мошак Тетяна</i>	
Педагогічні інновації та творчі методики навчання як чинники підвищення ефективності освітнього процесу з основ фармакології у фаховому медичному коледжі.....	186
<i>Ільченко Тетяна, Лобанова Тетяна</i>	
Впровадження інноваційних технологій при викладанні дисциплін морфологічного циклу.....	190
<i>Карганова Наталя</i>	
Зелена хімія в мікромасштабі: творча проєктна методика як інноваційний інструмент підвищення ефективності уроків хімії в умовах воєнного часу та дефіциту ресурсів.....	193
<i>Коломієць Олена</i>	
Педагогічні інновації та творчі методики навчання як чинники підвищення ефективності освітнього процесу на прикладі Дніпровського фахового коледжу будівельно-монтажних технологій та архітектури.....	196
<i>Кофанова Валентина</i>	
Ефективні інноваційні підходи у викладанні хімії.....	200
<i>Кравченко Татяна</i>	
Педагогічні інновації та творчі методики навчання.....	202
<i>Кравченко Вікторія, Очеретяний Володимир</i>	
Використання віртуальних середовищ при вивченні дисциплін «Фізика» та «Електротехніка».....	204
<i>Лобунько Роман, Міхеєва Вікторія</i>	
Синергія педагогічних інновацій і творчих методик у підготовці фахівців технічного профілю.....	206
<i>Наконечна Світлана, Михалик Ірина</i>	
Розвиток творчих здібностей у здобувачів освіти фахового медичного коледжу на заняттях біології.....	210
<i>Нескуба Ірина</i>	
Організація самостійної роботи здобувачів освіти при викладанні освітнього компонента «Анатомія та фізіологія людини» в умовах дистанційного навчання.....	212
<i>Onishchenko Tetiana, Ryabokon Olena, Korniienko Olena</i>	
The implementation of modern interactive technologies is the basis for education reform in Ukraine.....	216
<i>Орейда Віра</i>	
Креативні підходи до викладання історії як інструмент активізації пізнавальної	219

діяльності здобувачів освіти.....	
<i>Панібратцева Світлана, Ткаченко Тетяна</i>	
Навчальний проєкт як форма організації гурткової роботи.....	221
<i>Петрова Ірина</i>	
Особливості освітнього процесу та його учасників у період воєнного стану.....	222
<i>Пономарьова Ольга</i>	
Педагогічні інновації та творчі методики навчання як чинники підвищення ефективності освітнього процесу.....	224
<i>Савчук Наталія, Мятка Наталія</i>	
Англомовна підготовка як чинник розвитку комунікативної компетентності майбутніх медичних фахівців.....	227
<i>Сачук Неоніла</i>	
Застосування методу сторітелінг при вивченні історії: Україна і світ.....	231
<i>Ситнік Ольга</i>	
Метод історичної реконструкції та рольової гри як чинник активізації пізнавальної діяльності студентів коледжу.....	235
<i>Козаченко Галина, Процюк Ірина</i>	
Роль креативних технологій у розвитку критичного мислення здобувача освіти – асистента фармацевта.....	237
<i>Томчик Валерій, Томчик Валентина</i>	
Використання методу проєктів – ефективний засіб формування професійних компетентностей майбутніх фахівців.....	239
<i>Фаїн Альбіна</i>	
Метод кейсів як інноваційний чинник розвитку критичного мислення та професійної рефлексії майбутніх психологів.....	243
<i>Хоролець Ольга</i>	
Роль педагогічних інновацій і творчих технологій у оптимізації вищої освіти.....	246
<i>Шкодин Альона</i>	
Методичні підходи до навчання при викладанні безпекових дисциплін із упровадженням інноваційних педагогічних технологій.....	248
<i>Шуванова Олена, Строна Олена, Губченко Тетяна</i>	
Інноваційні методи навчання та стратегії розвитку критичного мислення в сучасній фармацевтичній освіті.....	253
<i>Щірова Олена</i>	
Педагогічні інновації у викладанні іноземної мови як чинники підвищення ефективності освітнього процесу.....	256
<i>Ястребова Ольга</i>	
Медичний театр як інноваційна методика викладання медичної біології (на прикладі теми «Хромосомні хвороби»).....	258

Секція 4. Безперервний професійний розвиток педагогів як стратегічна складова якості освіти

<i>Бондар Інна, Бондар Руслан</i>	261

Безперервний професійний розвиток педагогів як стратегічний чинник підвищення якості сучасної освіти.....	
<i>Бондарев Євген</i>	
Формування цифрової компетентності педагогічних працівників у системі підвищення кваліфікації.....	262
<i>Вашицька Оксана, Карганова Наталя</i>	
Безперервний професійний розвиток педагогів як стратегічна складова якості освіти.....	265
<i>Горбаньов Валерій</i>	
Професійний розвиток педагогічного працівника в умовах війни.....	268
<i>Грекова Тетяна, Мельнікова Ольга, Каджарян Єлизавета</i>	
Сучасні освітні технології у гармонізованій системі безперервної медичної освіти.....	272
<i>Husiev Viacheslav, Khapchenkova Daria</i>	
Systemic professional development of academic and teaching staff as a system-forming factor in ensuring the quality of higher education.....	275
<i>Дука Тетяна</i>	
Безперервний професійний розвиток педагога інженерної та комп'ютерної графіки як стратегічна складова якості освіти.....	278
<i>Качура Тетяна</i>	
Від інформаційно-комунікаційних технологій до штучного інтелекту: парадигма цифрової компетентності педагогічного працівника.....	283
<i>Левченко Тамара</i>	
Професійний та особистісний розвиток педагога професійної освіти в сучасних умовах.....	286
<i>Мартинець Тетяна</i>	
Професійний розвиток педагога в сучасних реаліях.....	290
<i>Мосієнко Олена</i>	
Підвищення кваліфікації викладачів фармацевтичних та медичних закладів фахової передвищої освіти як стратегічна складова якості навчання.....	292
<i>Панасюк Зоряна</i>	
Безперервний професійний розвиток як важливий вектор в організації роботи післядипломної освіти медичного коледжу.....	295
<i>Підгорна Оксана</i>	
Безперервна професійна освіта як чинник забезпечення якості підготовки фахівців-механіків.....	299
<i>Сеньків Надія, Приступко Ольга, Ходаківська Вікторія</i>	
Стратегічна роль безперервного професійного розвитку фармацевтів у забезпеченні високих стандартів фармацевтичного обслуговування.....	301
<i>Складанівський Олег</i>	
Самоосвіта як складова формування професійної компетентності викладача предметів військово-патріотичного спрямування.....	304
<i>Сорокіна Валентина, Костенко Олена</i>	309

Безперервний професійний розвиток викладача будівельного профілю як драйвер якості фахової освіти.....

Степанова Яна, Бобкова Олена

Професійний розвиток педагога в умовах освітніх трансформацій..... 311

Шашко Інна

Основні напрями безперервного розвитку педагогів фахових коледжів, закладів професійної (професійно-технічної) освіти як стратегічна складова якості освіти..... 313

Шелюк Ірина, Муленко Світлана

Стажування на виробництві як складова професійного розвитку викладача хімічних дисциплін: інтеграція науки та практики..... 316

Секція 5. Переорієнтація освітнього процесу на потреби здобувача освіти: від традиційної моделі до партнерської взаємодії

Bykonja Oksana, Bykonja Serhii

Teacher-student partnership in the development of professional competencies..... 320

Гнатенко Тамара

Етичний супровід навчання: від парадигми контролю до культури довіри..... 324

Загребайленко Марія, Омельченко Світлана

Потенціал студентського самоврядування у формуванні лідерських компетентностей майбутніх фахівців культури..... 326

Казарова Раїса, Кузьменко Вікторія

Бути «поруч», а не «над»: нова роль викладача в цифрову епоху..... 329

Клімова Олена

Переорієнтація освітнього процесу на потреби здобувача освіти у Харківському комп'ютерному фаховому коледжі: від традиційної моделі до партнерської взаємодії..... 332

Ковальчук Ірина

Профілактика булінгу, кібербулінгу як чинник формування ненасильницької моделі поведінки в коледжі..... 334

Корунець Олександра, Омельченко Світлана

Студентоцентризм як парадигма якості освітнього процесу коледжу культури... 338

Крупей Кристина, Деген Анна, Кравченко Гліб

Колегіальна модель: партнерство викладач-студент у сучасному закладі вищої освіти..... 341

Кізіцька Тетяна, Мікуленко Ганна

Емоційна стійкість, комунікативність і лідерство як складники професійної готовності майбутніх вчителів початкових класів..... 343

Manukhina Olesia, Sydoryako Andriy, Volchykhina Kristina

Features of postgraduate training of somatologists in frontline territories..... 347

Мукомелов Ростислав, Агапоненко Марія, Стогнієнко Іван, Степанчук Наталя

Стратегії модернізації викладання іноземної мови..... 349

Першко Ірина

Стан та перспективи підготовки лаборантів медицини у закладах вищої та фахової передвищої освіти..... 352

Пехарева Альона, Савченко Людмила, Федоряченко Яна

Роль середовища в мовленнєвому розвитку дитини..... 356

Рибалко Ліна, Олексієнко Володимир

Партнерство як стратегія розвитку фізичної культури та спорту у сучасній освіті..... 362

Римарчук Клавдія, Мельничук Лариса

Значимість суб'єкт-суб'єктної взаємодії в вивченні фармакології та фармацевтичної опіки..... 364

Робєєв Артем, Садовенко Світлана

Цифрові двійники та віртуальні лабораторії: роль викладача як ментора у безпечному дослідженні електротехнічних процесів..... 366

Спахі Олег, Свєкатун Вячеслав, Макарова Марина

Інтегрована модель комплексного оцінювання практичної підготовки лікарів-інтернів з дитячої хірургії 368

Чернявський Роман, Садовенко Світлана

Диференціація завдань у викладанні 3D-модельовання: адаптація складності проєктів під індивідуальні інтереси здобувача освіти..... 371

Секція 6. Формування ключових життєвих і професійних компетентностей (soft skills) у майбутніх фахівців

Аксакова Валентина, Строна Олена

Формування професійної компетентності на заняттях з фармакології..... 376

Боровисюк Таїса

Українська література як простір формування soft skills майбутніх фахівців фахової передвищої освіти..... 379

Варютта Тамара

Соціальна компетенція, як фактор формування ключових життєвих і професійних компетентностей (soft skills) майбутнього фахівця..... 385

Вечерік-Дриженко Вікторія

Формування ключових життєвих і професійних компетентностей (soft skills) у майбутніх фахівців..... 387

Вінтоняк Христина

Формування ключових життєвих і професійних компетентностей (soft skills) майбутніх зубних техніків у процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням..... 390

Вознюк Назар

Інтеграція духовного та інтелектуального виховання у спортивному середовищі ХХІ століття..... 393

Воскобійник Тетяна

Актуальні аспекти професійної підготовки вчителів в сучасних реаліях..... 396

Гуцуляк Ігор, Гуцуляк Мирослава

Практикоорієнтоване навчання, як чинник формування професійних компетентностей здобувачів освіти спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля».....	398

Давидченко Інна

Формування літературознавчої компетентності як основи літературного розвитку здобувачів освіти.....	400

Даниленко Ірина

Професійно орієнтоване навчання англійської мови як засіб формування компетентностей фахових молодших бакалаврів ІТ-спеціальностей.....	405

Добровольська Ольга

Формування когнітивної стійкості молоді в умовах зростаючого інформаційного навантаження.....	407

Заболотна Ірина, Гензицька Олена, Комлев Андрій

Цифрова компетентність як обов'язковий напрямок безперервного професійного розвитку лікаря-стоматолога.....	410

Загалевиц Валентина, Дужева Олена

Формування м'яких навичок у майбутніх фахівців соціальної роботи: теоретико-методологічні та практичні аспекти.....	412

Калько Любов, Ковальчук Сергій, Калько Андрій

Перспективи природоохоронного виховання у закладах передвищої фахової освіти.....	415

Каськів Мар'яна, Стернік Віта

Цілі та завдання екологічної освіти у студентів-медиків КЗВО «Рівненська медична академія».....	419

Климовець Лілія

Формування самоосвітньої компетентності здобувачів освіти на заняттях з педіатрії.....	423

Козинець Ольга

Формування клінічного мислення як soft skill у студентів медичних спеціальностей через міждисциплінарну інтеграцію анатомії, фізіології та клінічних дисциплін.....	428

Колеснікова Ірина

Успіх в освітньому процесі – це соціальний та емоційний інтелект.....	430

Коноваленко Алла

Hard, soft & self: синергія компетентностей як драйвер професійної адаптивності випускника коледжу.....	432

Костяна Тетяна

Підготовка медичної сестри – фахового молодшого бакалавра в закладах фахової передвищої освіти та її комунікативна компетентність.....	436

Кізіцька Тетяна, Лук'янова Галина

Формування життєвих компетентностей у майбутніх вчителів початкових класів.....	440

Легеза Олексій, Зозуля Михайло

Формування ключових життєвих і професійних компетентностей (soft skills) у майбутніх фахівців спеціальності 274 «Автомобільний транспорт»..... 443

Лісовін Дмитро

Формування ключових життєвих і професійних компетентностей (soft skills) у майбутніх фахівців..... 445

Lisina Viktoriia, Grygorian Viola

Developing professional communicative competence of future nurses through English for specific purposes..... 447

Маєвська Тетяна

Синергія психології та креативності: формування soft skills у майбутніх фахівців індустрії краси та дизайну..... 450

Макуріна Галина, Городокіна Лілія

Формат навчання: вплив на рівень опанування практичних навичок..... 454

Манухіна Олеся, Кокарь Оксана, Варакута Ольга

Вплив наступності на якість підготовки фахівців стоматологів..... 456

Мурсамітова Ірина, Чурілова Вікторія

Роль мистецтва у розвитку творчого потенціалу особистості..... 458

Mishukova Lyubov

Teaching essential seafarers skills..... 460

Осадчий Микола

Актуальні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в сучасних умовах..... 465

Паньків Галина

Комунікативна компетентність еколога як інструмент ефективної взаємодії з громадою та органами влади..... 467

Полупан Сергій

Формування лідерських якостей здобувачів фахової передвищої освіти..... 470

Сахарова Олена

Формування навичок професійної етики у фахових молодших бакалаврів з соціальної роботи..... 472

Серебрякова Людмила

Кібербезпека здобувачів освіти. Як безпечно користуватися соцмережами..... 475

Солдатенко Світлана

Математичне моделювання як інструмент формування аналітичних та прогностичних soft skills у майбутніх фахівців архітектурно-будівельного профілю (на прикладі диференціального числення)..... 480

Стоянова Світлана, Федько Світлана, Яценюк Лариса

Інтерактивні методи навчання як засіб формування soft skills у здобувачів фахової передвищої освіти..... 485

Стригун Микола

Західні підходи щодо національно-патріотичного виховання молоді..... 491

Сьоміна Оксана, Коноваленко Дмитро

Роль творчого мислення при формуванні фахової компетентності у зубних техніків..... 495

Табачник Олена

Формування навичок soft skills у майбутніх фахівців: виклики та освітні можливості..... 499

Тарасюк Ірина

Особливості формування «soft skills» у здобувачів освіти з особливими освітніми потребами..... 502

Ткаченко Лідія

Ефективна комунікація як складова професійної компетентності сучасного педагога..... 504

Трубенко Олександр

Компетентнісний підхід у викладанні тактичної медицини в умовах трансформації професій..... 507

Фаїн Альбіна

Рефлексія як інструмент розвитку ключових професійних компетентностей майбутніх фахівців соціальної роботи..... 509

Холявицька Лариса

Професійна освіта: від викликів сьогодення до формування майбутнього..... 511

Юрко Володимир, Череднікова Олександра, Кондрашов Станіслав

Синергія soft skills та проєктування систем енергетичної утилізації відходів ТРЦ 516

Секція 7. Взаємодія із соціальними партнерами та роботодавцями у контексті підготовки конкурентоспроможних випускників

Анголенко Валентина, Белаши Яна

Соціально-педагогічна підтримка ВПО як основа партнерської взаємодії у територіальній громаді..... 523

Гладун Євгеній

Взаємодія із соціальними партнерами та роботодавцями у контексті підготовки конкурентоспроможних випускників..... 525

Гузєва Вікторія, Богомол Наталія, Гаврилова Надія

Синергія освіти та бізнесу: досвід взаємодії фахового коледжу НФаУ з аптечними мережами в контексті підготовки асистента фармацевта нового покоління..... 529

Гуцуляк Ігор, Гуцуляк Мирослава, Дранчук Руслана

Практичний досвід – сходинка до професійного зростання..... 532

Журбій Ганна, Корнєєнкова Марина

Ефективна взаємодія з соціальними партнерами та роботодавцями як запорука якісної підготовки фахівців у Харківському професійно-педагогічному фаховому коледжі..... 534

Сторожинська Діна

Практична підготовка як ключовий чинник професійної мобільності випускників..... 537

Секція 8. Утвердження культури академічної доброчесності як базової цінності освітнього середовища

<i>Бездєнєжних Марина</i>	
Academic integrity and digital technologies.....	540
<i>Блудова Юлія</i>	
Розвиток академічної культури та культури інтелектуальної праці майбутнього вчителя.....	541
<i>Бовдуй Світлана, Фролов Руслан</i>	
Академічна доброчесність й українська освіта.....	547
<i>Боровисюк Таїса</i>	
Есе як простір становлення культури академічної доброчесності студентів.....	550
<i>Вертебна Ілона, Жалдакова Юлія</i>	
Академічна доброчесність як ключовий фактор професійної відповідальності майбутніх медіафахівців.....	552
<i>Гуменюк Інна</i>	
Академічна доброчесність як стратегічний ресурс оновлення освітнього простору.....	555
<i>Єфименко Наталія, Дорогейко Любов, Дмитренко Лілія</i>	
Академічна доброчесність як базова цінність освітнього середовища.....	562
<i>Коломієць Інна, Гейко Ольга</i>	
Культура академічної доброчесності як базова цінність освітнього середовища: досвід моніторингу у фаховому коледжі НФаУ.....	565
<i>Костів Ірина, Сельський Богдан, Цалик Назарій</i>	
Партнерство викладача і здобувача освіти у формуванні культури академічної доброчесності в закладі фахової передвищої освіти.....	571
<i>Кравчук Оксана, Сеньків Надія, Ходаківська Вікторія</i>	
Формування культури академічної доброчесності як стратегічний чинник забезпечення якості освіти.....	574
<i>Кузова Поліна, Карганова Наталя</i>	
Вплив воєнного часу на дотримання принципів академічної доброчесності: виклики для студентів фахової передвищої освіти та шляхи утвердження чесності в освітньому середовищі.....	576
<i>Кузьменко Алла</i>	
Утвердження культури академічної доброчесності як базової цінності освітнього середовища медиків фахової передвищої освіти.....	578
<i>Лісецька Ірина, Кузенко Олександра, Іванова Софія</i>	
Інтеграція принципів академічної доброчесності в освітній процес.....	583
<i>Луценко Сергій, Могилка Надія, Погорілий Дмитро</i>	
Система забезпечення академічної доброчесності як складова внутрішньої системи забезпечення якості освіти.....	587
<i>Монастирська Олена, Славчева Ірина</i>	
Академічна доброчесність та етика використання штучного інтелекту в професійній діяльності вчителя.....	592

Нечаюк Діана, Гандзюк Людмила

Академічна доброчесність як фундамент професійної етики майбутнього фахівця з туризму..... 594

Ніколаєвська Ганна, Кириченко Олександра

Роль академічної доброчесності у формуванні освітнього середовища закладу фахової передвищої освіти..... 597

Паславський Микола

Академічна доброчесність студента в умовах дистанційного навчання: виклики використання штучного інтелекту та шляхи їх подолання в закладі фахової передвищої освіти..... 601

Стеценко Арсеній, Кононенко Наталія

Академічна доброчесність як фундамент професійної етики майбутнього фахівця аграрного сектору..... 603

Яценюк Лариса, Ткалик Роман

Академічна доброчесність як частина професійної підготовки майбутнього фахівця..... 606

Секція

***Сучасні підходи до
управління закладами
освіти в умовах
трансформацій і
глобальних викликів***

УДК 377.014.5

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ВІД ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ ДО ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО

Юлія Драган

**Відокремлений структурний підрозділ "Старобільський фаховий коледж
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля"**
м. Дніпро, Україна

Професійна освіта є стратегічно важливою складовою соціально-економічного розвитку держави, оскільки забезпечує підготовку кваліфікованих кадрів для різних галузей економіки. В умовах глобалізації, цифровізації та швидких змін на ринку праці роль професійної освіти суттєво зростає. Вона покликана не лише формувати професійні компетентності, а й розвивати здатність до адаптації, навчання впродовж життя та професійної мобільності.

Сучасні трансформації в освітньому просторі України відбуваються в контексті євроінтеграційних процесів, що передбачає гармонізацію національної системи освіти з європейськими стандартами, зокрема відповідно до положень Закону України «Про освіту» та Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» [1; 2].

Актуальність дослідження зумовлена низкою викликів, з якими стикається сучасна система професійної освіти:

- невідповідність змісту підготовки вимогам ринку праці;
- дефіцит кваліфікованих робітничих кадрів;
- необхідність цифрової трансформації освітнього процесу;
- наслідки воєнного стану та міграційні процеси;
- інтеграція до європейського освітнього простору.

Згідно із Законом України «Про освіту» [1], основною метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, формування її компетентностей для успішної самореалізації. У свою чергу, стратегічні орієнтири розвитку освіти визначені в Національній стратегії розвитку освіти в Україні [3], де наголошується на модернізації змісту професійної підготовки та впровадженні компетентнісного підходу.

Таким чином, дослідження проблем і перспектив професійної освіти є надзвичайно актуальним в умовах сучасних суспільних трансформацій.

Одним із ключових викликів є розрив між теоретичною підготовкою здобувачів освіти та реальними потребами роботодавців. Часто навчальні програми не встигають оновлюватися відповідно до технологічних змін у виробництві.

Іншим суттєвим фактором є цифровізація суспільства. Формування цифрової компетентності стало обов'язковою умовою конкурентоспроможності фахівця. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України підкреслює необхідність цифрової трансформації освітнього середовища [4].

Також важливим аспектом є необхідність упровадження дуальної форми здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання в закладі освіти з практичною підготовкою на підприємстві. Такий підхід дозволяє наблизити освітній процес до реального виробництва та підвищити рівень працевлаштування випускників.

Сучасна професійна освіта орієнтується на формування ключових і професійних компетентностей. Компетентнісний підхід передбачає не лише засвоєння знань, а й уміння застосовувати їх у практичній діяльності, приймати рішення, працювати в команді, відповідати за результати своєї роботи [5].

Важливою тенденцією є розвиток «soft skills» — комунікабельності, критичного мислення, креативності, стресостійкості. Саме ці навички дозволяють фахівцеві адаптуватися до змін і залишатися конкурентоспроможним упродовж професійного життя.

Інтеграція України до європейського освітнього простору передбачає впровадження європейських підходів до забезпечення якості освіти, академічної мобільності, прозорості кваліфікацій. Орієнтиром у цьому процесі виступають рекомендації Європейського Союзу щодо професійної освіти і навчання (VET).

Важливим інструментом є Національна рамка кваліфікацій, що забезпечує узгодження освітніх рівнів і професійних стандартів із європейськими вимогами [6].

Формування майбутнього професійної освіти пов'язане з упровадженням інноваційних технологій: дистанційного навчання, змішаного формату, використання цифрових платформ, симуляторів, інтерактивних методів навчання.

Крім того, значну роль відіграє партнерство між закладами освіти, роботодавцями та органами місцевого самоврядування. Співпраця дозволяє створювати сучасні навчально-практичні центри, оновлювати матеріально-технічну базу та забезпечувати підготовку фахівців відповідно до реальних потреб економіки.

Отже, професійна освіта перебуває на етапі глибоких трансформацій. Сучасні виклики — цифровізація, глобалізація, воєнні події, зміни на ринку праці — вимагають модернізації змісту та форм навчання.

Перспективи розвитку професійної освіти пов'язані з:

- упровадженням компетентнісного підходу;
- розвитком дуальної освіти;
- цифровою трансформацією освітнього процесу;
- посиленням співпраці з роботодавцями;
- інтеграцією до європейського освітнього простору.

Таким чином, професійна освіта є не лише відповіддю на виклики сьогодення, а й інструментом формування майбутнього суспільства, здатного до сталого розвитку та інновацій.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII.
2. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» від 10.02.1998 № 103/98-ВР.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року.
4. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки.
5. Пометун О. І. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К., 2016.
6. Національна рамка кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341.

УДК 378:37.014

ОСНОВНІ НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ Й ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Григорій Дромашко

ВСП «Бобринецький аграрний фаховий коледж імені В.Порика

Білоцерківського національного аграрного університету»

м.Бобринець, Україна

У тезах визначено основні проблемні аспекти державної освітньої політики на сучасному етапі. Розкрито основні напрями модернізації освітньої діяльності закладів передвищої освіти.

The theses identify the main problems aspects of state educational policy ad the current stage. The main directions of modernization of educational activities of higher education institutions are revealed.

Ключові слова: модернізація вищої освіти; modernization of higher education; цифрові технології; digital technologies; інтерактивні ресурси; interactive resources; компетентісний підхід; competent approach; інтеграція з ринком праці; integration with the labor market.

Модернізація передвищої освіти в державі є об'єктивною необхідністю. Адже у ХХІ столітті спостерігається безпрецедентне зростання уваги до передвищої освіти, розширення її функцій і ролі в суспільстві. Сьогодні вона розглядається у цивілізованому суспільстві не тільки як інституція задоволення фахових потреб особистості, але й як духовна необхідність.

У контексті глобальних трансформацій, цифровізації та інтеграції до європейського освітнього простору модернізація освітньої діяльності закладів передвищої освіти набуває критичного значення. В Україні, особливо в аграрному секторі, існує потреба у переосмисленні методів навчання, впровадженні інноваційних технологій. Модернізація освіти-ключ до забезпечення якості освіти, її конкурентоспроможності та відповідності міжнародним стандартам.

Реформування передвищої освіти передбачає:

- перехід до динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, що дасть змогу задовольняти можливість особистості в здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівня за бажаним напрямком відповідно до її здібностей;

- формування мережі фахових коледжів, яка за освітніми та кваліфікаційними рівнями, типом навчальних закладів, формами і термінами навчання, джерелами фінансування задовольняла б інтереси особи та потреби кожної людини і держави в цілому;

- підвищення освітнього і культурного рівня суспільства;

- піднесення передвищої освіти України до рівня вищої освіти в розвинених країнах світу та її інтеграцію у міжнародне науково-освітнє співтовариство. Структура передвищої освіти України розбудована у відповідності до структури освіти розвинених країн світу.

Впровадження ступеневої освіти системи передвищої освіти і введення нових освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" налає широкі можливості для задоволення освітніх потреб особи, забезпечує гнучкість загальноосвітньої, загальнокультурної та наукової підготовки фахівців, підвищення їх соціального захисту у ринку праці та інтеграцію у світове освітянське співтовариство.

Актуальність проблеми зумовлена перетворенням освіти на один із вирішальних соціокультурних чинників інформаційного суспільства. Українські ЗФПО стикаються з необхідністю адаптації до європейських освітніх практик, цифрових технологій та нових методів навчання. В умовах війни та післявоєнного відновлення модернізація освіти набуває стратегічного значення для розвитку людського капіталу та економіки. Існує потреба у формуванні нової генерації фахівців, здатних діяти в умовах невизначеності, інновацій та сталого розвитку. Впровадження комплексних напрямів модернізації освітньої діяльності (цифровізація, інтернаціоналізація, інтеграція творчих методик, оновлення змісту освіти) сприятиме підвищенню якості освітніх послуг, мотивації здобувачів освіти та професійній мобільності випускників.

Метою дослідження було визначення ключових напрямів модернізації освітньої діяльності ЗФПО, зокрема в аграрній сфері

УДК 378.018.43: 615:355.271

ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Наталія Живора, Ольга Віслоус, Олена Шуванова

Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету

м. Харків, Україна

Сьогодні фармацевтична освіта в Україні зазнає суттєвих трансформацій, спричинених як внутрішніми реформами, так і викликами воєнного часу. Система підготовки фахівців адаптується до вимог світового ринку та швидкої цифровізації, що потребує перегляду застарілих навчальних підходів. Водночас галузь опинилася у стані, коли дефіцит кваліфікованих кадрів стає дедалі гострішим [3]. Метою цієї статті є аналіз ключових проблем і викликів фармацевтичної освіти в Україні та обґрунтування системних заходів для їх подолання.

Найбільш критичним викликом для вищої фармацевтичної освіти є стрімке та обвальне скорочення чисельності здобувачів освіти. Статистичні дані свідчать про те, що за період з 2018 по 2025 рік кількість студентів, зарахованих на магістерські програми за спеціальністю «Фармація», скоротилася більш ніж у десять разів. Якщо у 2018 році загальний набір становив 5 839 осіб, то у 2025 році цей показник впав до критичного рівня у 496 осіб [1]. Таке падіння неможливо пояснити лише загальними демографічними тенденціями; воно є результатом кумулятивного ефекту війни, міграції молоді та специфічних регуляторних рішень у галузі освіти.

На відміну від університетів, заклади фахової передвищої освіти, що готують асистентів фармацевта, демонстрували дещо іншу траєкторію за останні 5 років. Так, 2020–2021 навчальний рік можна віднести до періоду відносної стабільності та навіть невеликого зростання інтересу до фахової передвищої освіти, як до можливості швидкого шляху входу в професію, оскільки навчання триває 2-3 роки замість 5 у ЗВО. Але починаючи з 2022 року, коли початок повномасштабного вторгнення спричинив різкий шок, кількість вступників суттєво впала через безпекову ситуацію, проте коледжі постраждали менше за університети завдяки формату дистанційного навчання, нижчим вимогам до НМТ та можливості вступу на базі 9 класу. Починаючи з 2023 року спостерігається поступове, але стабільне зниження кількості вступників.

Схожа картина спостерігалася у Фаховому коледжі НФаУ протягом останніх років, однак, слід зазначити, що на відміну від тенденції, яка існує по країні у цілому, у Фаховому коледжі НФаУ після різкого падіння кількості вступників у 2022 р. відбулося відновлення їх кількості майже до рівня 2017–2018 рр. (Рис.)

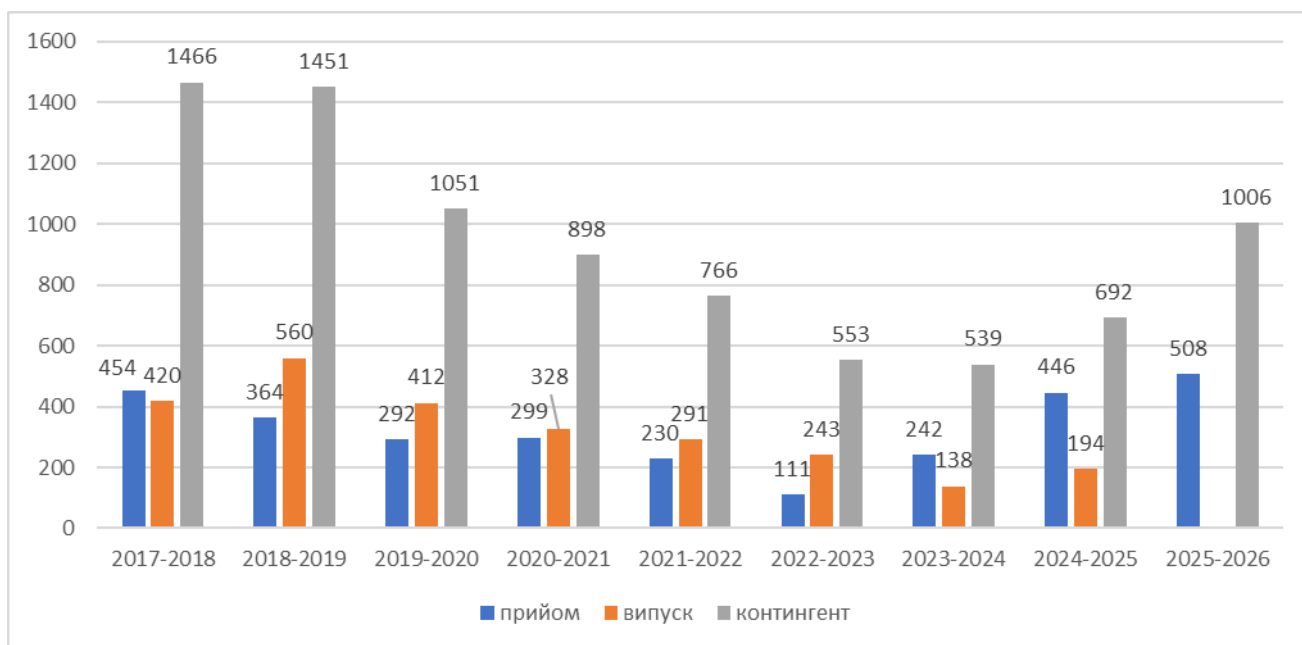

Рис. Контингент Фахового коледжу НФаУ за період 2017–2026 рр.

Це можна пояснити тим, що багато абітурієнтів, які не подолали поріг у 150 балів, встановлений для вступу на спеціальність «Фармація» у ЗВО, обирали коледж як альтернативу. Це на певний час «рятувало» статистику коледжів, проте загальний тренд залишається негативним, оскільки значна частина потенційних абітурієнтів виїхала за кордон. Ті, хто обирає навчання в Європі, рідко планують повертатися для роботи в українських аптеках через різницю в оплаті праці та умовах життя. Демографічна криза минулих років та складність складання НМТ в умовах війни також пояснюють зменшення кількості вступників. [4].

Слід відзначити, що на бажання отримати фармацевтичну освіту впливає й зниження престижу професії. Ця тема широко обговорюється фармацевтичною спільнотою, виділяючи найсуттєвіші чинники впливу.

У свідомості сучасної молоді образ фармацевта трансформувався з науковця та клінічного консультанта у «продавця за прилавком». Велика кількість аптек у форматі маркетів нівелює статус професії. Резонансні зміни у законодавстві, які дозволяють реалізацію ліків на автозаправних станціях, лише

загострили цю проблему. Суттєвим викликом при виборі професії є висока інтенсивність роботи, постійне спілкування з хворими та іноді агресивними клієнтами, тривалість робочого дня [4, 5].

Хоча фармацевтична галузь вважається стабільною, рівень заробітних плат часто не відповідає рівню відповідальності та складності навчання, яке є одним із найдорожчих та найскладніших (хімія, біологія, латинь), але, порівняно з IT-сектором чи креативними індустріями, де поріг входу може бути нижчим, а дохід — вищим, фармація програє конкуренцію за таланти.

Існують і інші проблеми на ринку праці. Зазвичай, великі аптечні мережі встановлюють жорсткі плани продажів, віддаючи пріоритет власним торговим маркам та товарам партнерів, що перетворює інтелектуальну працю фармацевта на виконання суто комерційних завдань. До того ж, через нестачу дипломованих фахівців деякі мережі змушені наймати людей без профільної вищої освіти на допоміжні ролі, що ще більше знижує цінність диплома фармацевтичного працівника.

Для подолання цієї тенденції необхідний комплексний підхід. Закладам фахової передвищої освіти варто зосередитися на швидкому кар'єрному старті та партнерстві з роботодавцями. На загальнодержавному рівні потрібно переглянути вступні бар'єри та змінити стратегію аптечних мереж, повернувши фармацевту статус медичного фахівця, який надає допомогу, а не просто реалізує товар.

Для підняття престижності професії фармацевта у фаховому середовищі обговорюються напрямки змін, де фармацевт стане повноправним фахівцем, який допомагає лікувати завдяки розширенню переліку послуг, що надаються в аптеках. Цьому може посприяти імплементація Директиви 2005/36/ЄС, за якою фармацевти класифікуються як медичні працівники, що дозволить подолати існуюче в Україні чітке розмежування та розширити їхні повноваження. Ще одним напрямком змін є запровадження системи самоврядування, яка має захистити спеціальність від знецінювання та забезпечити контроль якості послуг самою професійною спільнотою.

Такі зміни відобразяться і на системі фармацевтичної освіти, формат та зміст якої радикально змінила повномасштабна військова агресія. Дистанційне навчання, яке спочатку було вимушеним заходом під час пандемії, стало єдиним способом збереження освітнього процесу в умовах постійних обстрілів та міграції студентів. Однак специфіка медичної та фармацевтичної освіти

вимагає практичних навичок, що призвело до поступового переходу до гібридних моделей навчання [2]. Зокрема, вже широко обговорюється впровадження дуальної освіти. Передбачається поступовий перехід від заочної форми до дуальної, де від 25% до 60% навчання відбувається безпосередньо на робочому місці для набуття практичних компетентностей.

Одним з кроків повинно стати оновлення навчальних планів відповідно до досвіду країн ЄС, зокрема Вишеградської четвірки, шляхом посилення природничих дисциплін (молекулярна біологія, імунологія, клінічна біохімія). А активне використання симуляційних робочих місць та інтерактивних методів для підготовки майбутніх фармацевтів підвищить їхню впевненість та готовність до реальних професійних викликів.

Аналіз сучасного стану галузі свідчить про глибоку кризу професійної ідентичності фармацевта в Україні. Для розв'язання окреслених проблем та відновлення престижу фаху необхідна реалізація системної стратегії, що охоплює три рівні: законодавчий, ринковий та освітній. Отже, успіх фармацевтичної освіти в Україні залежить від того, чи вдасться повернути аптеці статус закладу охорони здоров'я, а диплому фармацевта — вагу документа, що підтверджує високу наукову та медичну кваліфікацію. Водночас, освіта має стати більш гнучкою та практико-орієнтованою, щоб витримати конкуренцію за таланти з іншими індустріями.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Тернова С. Сергій Убогов розповів про виклики для фармосвіти та нові функції фармацевтів URL: <https://thepharma.media/uk/business/40914-sergii-ubogov-rozpoviv-pro-vikliki-dlya-farmosviti-ta-novi-funkcii-farmaceutiv-03022026> (дата звернення 22.02.2026)
2. Лисенко Т. А., Панченко С. В., Привалко Е. Г., Калібабчук В. О. Дистанційне навчання майбутніх фармацевтів в умовах воєнного стану (досвід медичних ЗВО України) *Академічні візії*. 2023. №18. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7861534>
3. Прохоренко Є. Кадровий дефіцит у фармації: Комітет ТПП обговорив шляхи доступу до освіти та підготовки фахівців. Щотижневик «Аптека» 2026. № 01/02 (1522/1523) URL: <https://www.apteka.ua/article/737300> (дата звернення 22.02.2026)

4. Кризові тенденції у фармацевтичній освіті України: чи витримає система? Щотижневик «Аптека» 2025. URL: <https://www.apteka.ua/article/729975> (дата звернення 22.02.2026)
5. Тернова С. Олександр Кухтенко: "Якщо сьогодні ми не інвестуємо в якість освіти, завтра в галузі просто нікому буде працювати". URL: <https://thepharma.media/uk/business/40686-oleksandr-kuxtenko-yakshho-syogodni-mi-ne-investujemo-v-yakist-osviti-zavtra-v-galuzi-prosto-nikomu-bude-pracyuvati-30012026> (дата звернення 22.02.2026)

УДК 004.9:005.334:331.45:37

**ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ МОНІТОРИНГУ РИЗИКІВ У ЗАКЛАДІ
ОСВІТИ: ЕЛЕКТРОННІ ЖУРНАЛИ ІНСТРУКТАЖІВ, ІНЦИДЕНТ-
МЕНЕДЖМЕНТ І АНАЛІТИКА ТРАВМАТИЗМУ**

Оксана Марунчак

**Відокремлений структурний підрозділ Кам'янець-Подільський фаховий
коледж Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський, Україна**

У сучасному закладі освіти безпека дедалі менше зводиться до «разових інструктажів» і реакції на вже скоєні події. Натомість формується потреба в системному управлінні ризиками: своєчасному виявленні небезпек, оцінюванні й пріоритизації ризиків, плануванні профілактики, контролі виконання заходів і вимірюванні результатів. Такий підхід узгоджується з міжнародною логікою ризик-менеджменту (ідентифікація → аналіз → оцінювання → оброблення → моніторинг і комунікація) та з ризик-орієнтованими системами управління охороною здоров'я і безпекою праці, що роблять акцент на превенції, участі персоналу та безперервному поліпшенні.

Актуальність цифрових технологій моніторингу ризиків у закладі освіти зумовлена тим, що освітній процес поєднує різні «поля небезпеки»: навчальні майстерні та лабораторії, спортивні й позакласні активності, масові заходи,

переміщення здобувачів освіти, а також робочі місця працівників. В українському правовому полі це підсилюється вимогами до організації охорони праці, навчання та документування процедур безпеки, а також до розслідування й обліку нещасних випадків. Отже, цифровізація тут є не «модою», а інструментом підвищення керованості процесів: від відповідності нормам – до доказовості управлінських рішень [2].

Ключовим елементом такої системи виступають електронні журнали інструктажів і навчання з питань охорони праці, які переводять фіксацію інструктажів із паперового архіву в керований процес із перевірюваною трасованістю: хто інструктував, кого, коли, за якою інструкцією, з яким результатом перевірки знань, чи був допуск до роботи/виконання завдання. Нормативна база прямо передбачає ведення журналів реєстрації вступного інструктажу та інструктажів на робочому місці, а також описує логіку проведення первинного/повторного/позапланового/цільового інструктажів і внесення записів до журналу. У цифровому форматі ці вимоги можуть бути реалізовані через електронні форми, контроль повноти полів, автоматичні нагадування про повторні інструктажі, ролі доступу та аудит змін.

Водночас перехід до електронних журналів потребує правомірного режиму електронного документообігу та довіри до даних. Саме тому цифрові журнали мають спиратися на норми про електронні документи й електронний документообіг (визначення електронного документа, юридична значущість, вимоги до зберігання) та на механізми електронної ідентифікації й довірчих послуг (зокрема для підтвердження авторства й цілісності записів). У практичній площині це означає: політики зберігання, контроль доступу, неможливість непомітного «заднім числом» редагування, фіксацію підписів/ідентифікаторів відповідальних осіб та наявність журналів аудиту [1].

Другий системоутворювальний блок – інцидент-менеджмент, тобто керування подіями, які вже сталися або «майже сталися» (near-miss): травми, мікротравми, порушення вимог безпеки, небезпечні умови, конфліктні ситуації, які мають ризик перерости в інцидент. Методологічно корисною є логіка incident management з ІТ-сфери (інцидент як незаплановане порушення нормального функціонування; мета – швидке відновлення та мінімізація впливу), яку доцільно адаптувати до освітнього середовища: швидке реагування, ескалація, фіксація причин та коригувальних дій, контроль виконання, повторна оцінка ризику. Дослідження й моделі цифрового інцидент-

репортингу підкреслюють, що стандартизована структура повідомлень і можливість агрегувати дані полегшують аналіз подій і нагляд за виконанням подальших дій, що прямо впливає на профілактику повторень.

Третій блок – аналітика травматизму як перехід від «обліку заради обліку» до доказового управління безпекою. Логіка injury surveillance наголошує на необхідності систематичного збирання, кодування, оброблення й інтерпретації даних про травми з метою профілактики; дані мають бути достатньо структурованими, щоб виявляти закономірності (час/місце/вид діяльності/фактор ризику/механізм травмування) і оцінювати ефективність втручань. У цифровій системі це реалізується через дашборди та показники (частота інцидентів, частка мікротравм, «гарячі точки» простору й часу, повторювані причини, виконання коригувальних заходів), а також через раннє попередження на основі трендів (зростання мікротравм як провісник серйозніших подій).

Окремим науково-практичним викликом є баланс між прозорістю безпекових даних і захистом персональної інформації учасників освітнього процесу. Травми та інциденти майже завжди містять персональні дані, а отже вимагають правових підстав обробки, обмеження доступу за ролями, мінімізації даних, визначених строків зберігання та організаційно-технічних заходів безпеки. Тому цифровий моніторинг ризиків у закладі освіти має проектуватися як «privacy-aware» система: з вбудованими політиками доступу, журналюванням переглядів/змін і механізмами відповідальності за обробку даних.

Таблиця

Цифровий контур моніторингу ризиків у закладі освіти

Блок системи	Цифровий інструмент	Які дані фіксуємо (поля)	Хто відповідає	Періодичність	Вихід (результат)	KPI/метрики
1) Електронні журнали інструкторів	Е-журнал (форма + підпис/ідентифікація + аудит)	ПІБ, посада/група, тип інструктажу, тема/інструкція, дата/час, перевірка знань, допуск/обмеження, файли	Інженер/відповідальний з ОП, керівники кабінетів, класні керівники	За потребою + контроль повторних	Реєстр інструктажів, список прострочених, протоколи	% своєчасних інструктажів; кількість прострочених; середній час закриття прострочення
2) Реєстр	Реєстр	Локація,	Комісія з	Щокварталу +	Пріоритиз	Частка

ризиків (карта небезпек)	ризиків + чеклісти оглядів	небезпека, ймовірність, наслідки, рівень ризiku, заходи, відповідальний, дедлайн	безпеки/ОП, завгосп, завідувачі лабораторій	після інцидентів	ований план профілакт ики	високих ризиків; % виконани х заходів у строк
3) Інцидент- репортин г (подія/ма йже- інцидент)	Форма повідомлен ня + мобільний доступ	Дата/час, локація, тип події, короткий опис, фото/відео, свідки, початкові дії	Будь-хто (працівник/педаг ог), черговий адміністратор	Негайно	Єдиний реєстр інцидентів	Частка “near- miss”; повнота карток; середній час реєстрації
4) Інцидент- менеджм ент (обробка)	Workflow: статуси/еск алації	Класифікація, рівень критичності, відповідальні, задачі, строки, підтвердження виконання	Координатор безпеки/ОП	За SLA (наприклад 24–72 год)	Закриті інциденти + коригувал ьні дії	Середній час закриття; % простроч ених; повторюв аність причин
5) Розслідув ання (якщо травма/Н В)	Шаблони актів + прикріплен ня доказів	Обставини, причини, фактори, порушення/умов и, рекомендації, уроки	Комісія з розслідування	За регламентом	Пакет документі в + рекоменда ції	% виконани х рекоменд ацій; частка інциденті в із завершен им аналізом причин
6) Аналітик а травматиз му	Дашборд/В І	Зведення за часом, локацією, видом діяльності, причинами, групами ризику	Адміністрація, служба ОП	Щомісяця/що кварталу	Звіти, “гарячі точки”, тренди	Частота інциденті в; індекс ризiku по локаціях; тренд мікротрав м
7) План профілак тики	Трекер заходів	Захід, бюджет/ресурси, відповідальний, дедлайн, доказ виконання	Адміністрація/го сп. частина	Постійно	“План– факт” профілакт ики	% виконанн я плану; ефект заходів (до/після)
8) Контроль доступу та захист даних	Ролі + журнал аудиту	Хто переглядав/редаг ував, коли, які записи	Адмін системи, відповідальна особа	Постійно	Прозорість і відповідні сть політикам	Кількість порушень доступу; виконанн я строків зберіганн я

Таблиця «Цифровий контур моніторингу ризиків у закладі освіти» відображає логіку побудови інтегрованої системи безпеки, у якій дані про інструктажі, ризики та інциденти збираються в уніфікованому цифровому середовищі й перетворюються на управлінські рішення. Її структура є модульною: кожен рядок відповідає окремому функціональному блоку, а стовпці фіксують призначення блоку, склад даних, відповідальних осіб, циклічність процесів та критерії оцінювання результативності.

Таблиця показує, як вибудувати єдину систему безпеки на основі даних: від фіксації інструктажів і подій – до аналізу причин та планування профілактики.

- **Електронні журнали інструктажів** забезпечують контроль допуску й своєчасності (хто/коли/який інструктаж/результат), формують списки прострочень і підтверджують виконання вимог.
- **Реєстр ризиків (карта небезпек)** структурує ризики за локаціями, задає пріоритети та перелік заходів із відповідальними й дедлайнами.
- **Інцидент-репортинг** дає швидкий канал повідомлення про інцидент або near-miss із базовими даними (час, місце, тип, опис, докази).
- **Інцидент-менеджмент** перетворює повідомлення на керований процес: класифікація, ескалація, задачі, строки, контроль закриття.
- **Розслідування** оформлює випадки травм/серйозних подій: обставини, причини, висновки, рекомендації, пакет документів.
- **Аналітика травматизму** агрегує дані в дашборди та показники (тренди, “гарячі точки”, топ-причини) для управлінських рішень.
- **План профілактики** фіксує заходи “план–факт” і дозволяє оцінювати ефект (до/після).
- **Контроль доступу та аудит** гарантують довіру до даних (ролі, журнал змін, прозорість обробки).

Загалом таблиця демонструє замкнений цикл «дані → **реагування** → **аналіз** → **профілактика** → **зниження ризиків**» у цифровому форматі.

Таким чином, цифрові технології моніторингу ризиків у закладі освіти доцільно розглядати як інтегровану управлінську систему, що поєднує (1) електронні журнали інструктажів та навчання з охорони праці, (2) інцидент-менеджмент із повним циклом реагування та коригувальних дій, (3) аналітику травматизму й мікротравм як основу профілактики, а також (4) правові та етичні механізми електронного документообігу й захисту даних. Саме така

інтеграція перетворює розрізнені записи на керований доказовий процес, здатний знижувати ризики та підвищувати безпеку й стійкість освітнього середовища.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV // База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/851-15>
2. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2694-12>

УДК 378.1

СПІВПРАЦЯ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА АДМІНІСТРАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Ольга Проскуріна., Софія Іменинник

Харківський механіко-технологічний фаховий коледж імені О.О. Морозова
м. Харків, Україна

Співпраця адміністрації закладу освіти та органів студентського самоврядування є важливим чинником формування ефективного освітнього середовища. В умовах воєнного стану освітній процес потребує швидкої адаптації до безпекових викликів, психологічної підтримки здобувачів освіти та збереження якості підготовки фахівців. Студентське самоврядування разом з адміністрацією навчального закладу, представляє інтереси здобувачів освіти, бере участь в організації освітнього процесу, в проведенні організаційних та виховних заходів у навчальному закладі,

Студентське самоврядування інформує адміністрацію про різноманітні актуальні безпекові, соціальні та психологічні потреби здобувачів освіти, долучається до прийняття рішень щодо організації дистанційного навчання.

Основними інструментами організації освітнього процесу при дистанційному навчанні є платформи Moodle, ZOOM та інші, які забезпечують безперервність навчання, комунікацію та контроль знань. Студентське самоврядування підтримує та координує роботу студентів в процесі навчання. Воно сприяє налагодженню комунікації між викладачами та здобувачами освіти і, таким чином, виступає партнером адміністрації у забезпеченні ефективного освітнього процесу. Зі студентським самоврядуванням адміністрація погоджує нормативні документи навчального закладу, що стосуються прав і інтересів студентів. Представники студентського самоврядування беруть участь в роботі педагогічної ради, вступної кампанії, стипендіальної комісії та інших робочих органів. Зі студентською радою погоджуються рішення щодо відрахування студентів, поновлення на навчання та інші.

В умовах воєнного стану одним із пріоритетів навчального закладу є безпека життєдіяльності учасників освітнього процесу. Студентське самоврядування у співпраці з адміністрацією коледжу бере участь у роз'яснювальній роботі щодо алгоритмів дій під час повітряної тривоги, сприяє поширенню офіційної, перевіреної інформації та формуванню культури безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу.

Воєнні події негативно впливають на психоемоційний стан молоді. Важливим питанням є створення в навчальному закладі атмосфери взаємопідтримки та допомоги. У цих умовах студентське самоврядування у взаємодії з адміністрацією забезпечує моральну та психологічну підтримку здобувачів освіти, здійснює інформаційні заходи щодо подолання стресу, підтримує тих, хто опинився у складних життєвих обставинах. Ця взаємодія сприяє формуванню відчуття спільності, що є надзвичайно важливим у період суспільних випробувань.

В умовах війни студентська молодь демонструє високий рівень громадянської відповідальності, усвідомлення своїх прав та обов'язків.

Студентське самоврядування разом з адміністрацією підтримує волонтерські та благодійні заходи, долучається до інформаційної роботи щодо національної єдності. Такі напрями діяльності сприяють формуванню патріотизму та активної громадянської позиції студентської молоді.

Участь у роботі студентського самоврядування формує такі якості, як відповідальність, комунікабельність та креативність, розвиває навички управління й здатність приймати рішення в надзвичайних обставинах, дає змогу

виховувати потенційних лідерів, розвивати навички управлінської та організаційної роботи.

Таким чином, співпраця адміністрації та студентського самоврядування навчального закладу дозволяє ефективно вирішувати нагальні питання, сприяє створенню ефективного освітнього середовища, у якому адміністрація має можливість здійснювати управління з урахуванням реальних потреб студентської молоді.

УДК 378.147:378.011.3

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Ольга Столяренко, Ольга Погорецька

**Відокремлений структурний підрозділ Кам'янець-Подільський фаховий коледж НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський, Україна**

В Україні, як і в усьому цивілізованому світі, стрімко розвивається процес подолання усталених стереотипів, які заважають формуватись новій філософії суспільства у ставленні до осіб з обмеженнями здоров'я як до суб'єктів життєтворчості, спроможних реалізувати свої життєві плани, відповідально ставитись до громадянських обов'язків та впевнено сприймати виклики сьогодення. Інклюзивна освіта є педагогічною інновацією і водночас вимогою не лише часу, але й одним із міжнародних зобов'язань держави внаслідок ратифікації Конвенції ООН про права людей із інвалідністю [5].

В українській системі фахової передвищої та вищої освіти активно створюються інклюзивні освітні середовища і ми вже маємо значні прогресивні зміни щодо формування та розвитку інклюзивності освіти, хоча й існують певні труднощі, що ускладнюють ефективність її впровадження. Більшість із цих проблем загострюється внаслідок недостатній досконалості механізмів для організації освітнього процесу в інклюзивному середовищі, недоліках у

нормативному регулюванні та нестачі належного фінансування в сучасних складних умовах війни [4, с. 62].

Для того, щоб інклюзивна модель освіти змогла стати повною реальністю, не досить лише впровадити нормативні або законодавчі реформи. Важливою умовою успішного навчання у сучасних закладах фахової передвищої та вищої освіти здобувачів із особливими освітніми потребами є професійна підготовленість науково-педагогічних працівників до роботи з такою категорією студентів. Першочерговим завданням освітньої концепції підготовки науково-педагогічних працівників до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища повинно стати розроблення теоретичних і практичних підходів до підготовки педагога інклюзивного закладу освіти – нової професійної кваліфікації у вітчизняній освітній системі. Такий підхід до процесу професійної підготовки науково-педагогічних працівників до роботи в інклюзивному середовищі фахової передвищої та вищої освіти забезпечить високий рівень сформованості соціально-педагогічної компетентності, сприятиме створенню якісно нового освітнього середовища навчального закладу, інтенсифікацію та оптимізацію педагогічного процесу [1; 2].

На сучасному етапі розвитку інклюзивної освіти в Україні науково-педагогічна спільнота активно здійснює пошук нових засобів професійної підготовки викладачів до роботи в інклюзивному середовищі. У вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній науці запропоновано різні теоретичні та методичні аспекти організації навчального процесу в закладах вищої освіти. Інклюзія у закладах вищої освіти є предметом наукових пошуків низки українських науковців, таких як А. Аріщенко, О. Гуренко, А. Колупасва, Є. Линдіна, О. Литвинова, І. Малишевська, І. Стадницька, А. Попова, Г. Шевчук та багатьох інших. Вивченню закордонного досвіду здійснення інклюзивного навчання присвячені праці С. Амірідзе, А. Вербенця, О. Продіус, Л. Журавльової.

Слід зазначити, що забезпечення науково-педагогічних працівників закладів фахової передвищої та вищої освіти, які працюють зі студентами з особливими освітніми потребами професійними знаннями, необхідними для роботи в умовах інклюзивного середовища, – це актуальна проблема, визначена науковцями як необхідна умова забезпечення компетентнісного підходу до

професійної підготовки педагогічних кадрів на сучасному етапі розвитку освіти в Україні [2; 4].

Визначення мети професійної підготовки науково-педагогічних працівників до роботи в інклюзивному середовищі слід розглядати як процес формування мети (цілепокладання) та процес перетворення поставленої мети (цілереалізація) на кінцевий результат, який реалізуватиметься в певний період і в спеціально створеному соціокультурному освітньому середовищі на основі врахування індивідуальних особливостей суб'єктів діяльності, що відбувається за умови дотримання відповідних практичних дій і методичних операцій та здійснюється за встановленим алгоритмом [3, с. 153].

Для ефективної діяльності науково-педагогічних працівників фахового передвищого та вищого навчального закладу, спрямованої на роботу в інклюзивному середовищі, необхідно створити такий інноваційний педагогічний процес у соціокультурному освітньому середовищі, який буде синергією матеріальних, комунікаційних, соціальних і пізнавальних складників, що забезпечать сумарний ефект розвитку достатнього рівня розвитку відповідних професійних компетентностей; та необхідно забезпечити гуманістичну спрямованість змісту навчальних дисциплін, які сприяють формуванню висококваліфікованої та соціально активної особистості [2, с. 112].

Виходячи з цього, структурні підрозділи закладів фахової передвищої та вищої освіти, завданням яких є організація післядипломної освіти викладачів, мають внести відповідні зміни до навчальних планів і програм. Такі навчальні дисципліни, як «Основи інклюзивної педагогіки», «Психологія особи з інвалідністю» на курсах підвищення кваліфікації повинні носити системний, а не тимчасовий характер. Ми переконані, що такий підхід до процесу професійної підготовки науково-педагогічних працівників до роботи в інклюзивному середовищі закладу фахової передвищої та вищої освіти забезпечить високий рівень сформованості соціально-педагогічної компетентності та сприятиме створенню якісно нового освітнього середовища закладу освіти.

Організація інклюзивного середовища у вищому навчальному закладі допоможе здобувачам освіти, що мають особливі освітні потреби, у таких аспектах: розвитку особистості кожного студента з урахуванням його індивідуальних, фізичних і розумових можливостей; здійсненні повноцінної соціальної адаптації молоді людини у колективі однолітків; забезпеченні

корекційно-розвивальної та реабілітаційної допомоги; наданні соціально-моральної допомоги та підтримки батькам здобувачів вищої освіти [2; 3].

Безумовно, у такому контексті особливого значення набуває система професійної підготовки викладацького колективу закладів освіти до роботи в інклюзивному середовищі. Створення педагогічної системи такої підготовки має бути пріоритетним напрямом сучасної фахової передвищої та вищої освіти, основою якої стануть методологічні підходи, технології, форми і методи навчання здобувачів фахової передвищої та вищої освіти, основний зміст яких спрямований на формування у них повноцінних компетентностей для здійснення майбутньої професійної діяльності.

Слід зауважити, що у готовності науково-педагогічних працівників закладів перед вищої та вищої освіти до роботи в інклюзивному середовищі значну роль відіграють не окремі засоби та методичні прийоми, а власне особистість викладача. При умові організації освітнього процесу зі здобувачами вищої освіти з особливими освітніми потребами, від викладача вимагається наявність наступних умінь та здібностей: знання вікових особливостей особистісного розвитку, вміння своєчасно підтримувати, підбадьорювати, стимулювати, надихати та включати у взаємодію. Для цього сучасний викладач повинен знати причини можливого відставання студентів із особливими освітніми потребами у навчанні, усвідомлювати необхідність у процесі формування професійних знань і вмінь, опиратися на менш ушкоджені або збережені ланки їхньої особистості, фіксувати увагу не на промахах і помилках, а на досягненнях студентів, проявляти оптимізм і формувати позитивну мотивацію навчання [1, с. 384].

Науковці виділяють найважливіші психолого-педагогічні вміння викладача, який працює у інклюзивному закладі вищої освіти:

—уміння проводити психолого-педагогічну діагностику разом із дефектологом і психологом;

—прогнозувати шляхи подальшого розвитку особистості з урахуванням особливостей психофізичного розвитку;

—враховувати в освітньому процесі характерні для студентів з особливостями психофізичного розвитку можливості і фактори компенсації, використовувати їх в освітньому процесі;

—формувати позитивну мотивацію навчання у студентів з особливостями розвитку і виховувати в них оптимізм, бачення життєвої перспективи, відчуття успіху;

—працювати в тісному контакті з фахівцями: дефектологом, психологом, логопедом, медичними працівниками [1; 2; 5].

Перелічені вище психолого-педагогічні якості та особистісні риси визначають активну позицію викладача у створенні умов навчання та виховання здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Педагог повинен бути здатним підготувати їх до самостійного творчого буття, допомогти їм знайти свою власну мету, свій життєвий і професійний шлях, поставити життєву задачу, яка відповідає його індивідуальності та обставинам.

Висновки. На основі проведеного теоретичного аналізу наукових джерел з проблеми професійної підготовки науково-педагогічних працівників закладів фахової передвищої та вищої освіти до роботи у інклюзивному середовищі встановлено, що інклюзивна освіта це не лише інноваційний процес, який дозволяє здійснювати навчання і виховання осіб із особливими освітніми потребами, але й вектор, що потужно впливає на розвиток усієї системи освіти, забезпечуючи її гуманізацію.

Визначено, що однією з головних умов ефективного розвитку інклюзивного середовища у закладах вищої освіти є забезпечення системи психолого-педагогічного супроводу студентів із особливими освітніми потребами на всіх етапах здобуття ними освіти, що передбачає втілення таких напрямів, як робота із соціальним оточенням студента; модернізація освітнього простору, до якого він залучається; адаптація до вишу і майбутньої професії. Доведено, що науково-педагогічним працівникам закладу фахової перед вищої та вищої освіти потрібно чітко усвідомлювати соціальну значущість інклюзивної освіти, демонструвати готовність брати активну участь у її впровадженні.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Аріщенко А. Інклюзивний освітній простір ЗВО України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2018. № 5. С. 381-389. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/37.pdf>.

2. Козуля В., Скиба Ю. SWOT-аналіз інклюзивного освітнього середовища вітчизняних університетів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*, 2020. Вип. 78. С. 110–116. URL: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.78.24> (дата звернення: 04.12.23).
3. Шевчук Г. Й. Інклюзивна освіта у вищій школі: виклики та перспективи. *Академічні студії. Педагогіка*, 2(3), 2021. С. 151–157. URL: <http://www.academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/107/99> (дата звернення: 13.12.23).
4. Попова А., Гуренко О., Линдіна Є. Нормативно-правове регулювання інклюзивної освіти в Україні: періодизація та особливості. *Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*. Бердянськ, 2023. С. 62–69.
5. Продіус О. Особливості моделей інклюзивної освіти в країнах Європи відповідно до вимог сучасного суспільства. *Проблеми системного підходу в економіці*, 2019. Вип. 4(2). С. 86-93 [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_4%282%29_14.

Секція

***Освітній простір у
цифрову епоху:
впровадження новітніх
технологій та
електронних освітніх
ресурсів.***

УДК 37.091.33

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЦИФРОВИХ РЕСУРСІВ НА УРОКАХ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

Марія Будзяк

Відокремлений структурний підрозділ
«Бережанський фаховий коледж НУБіП України»
м. Бережани, Україна

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімкою цифровізацією усіх сфер діяльності людини. Освіта не стала виключенням. Інтеграція новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес передбачає трансформацію традиційних методів навчання та створення нового цифрового освітнього простору. У цих умовах особливої актуальності набуває проблема використання інформаційних цифрових технологій у викладанні природничих дисциплін.

Природничі науки передбачають вивчення складних процесів і явищ, які часто потребують наочної демонстрації, експериментального підтвердження та моделювання. Саме інтерактивні цифрові ресурси створюють можливості для візуалізації абстрактних понять, проведення віртуальних лабораторних робіт, організації дослідницької діяльності та активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Використання різноманітних інтерактивних засобів навчання сприяє підвищенню мотивації до навчання, розвитку критичного мислення, формування ключових і предметних компетентностей, а також забезпечує персоналізоване навчання та диференціацію освітнього процесу. Ця проблема особливо актуальна в умовах дистанційного та змішаного навчання, що звертає увагу на потребу в ефективних електронних освітніх інструментах.

Поняття «цифрові ресурси», «цифрові освітні ресурси», «цифровий освітній простір» в Описі рамки цифрової компетентності для громадян України, визначаються як «будь-які типи ресурсів, які можна передати та/або отримати доступ до них із застосуванням цифрових технологій»; «сукупність цифрового контенту впорядкованого/поданого у зручній формі для виконання завдань та досягнення цілей в усіх сферах життєдіяльності». До цифрових

ресурсів відносять: «електронні бази даних, архіви, урядові документи, економічні дані, енциклопедії, бібліографічні покажчики, електронні книги, цифрові колекції тез, доповідей, монографій, зображень, наукових досліджень, цифрові довідники, словники та путівники, цифрові освітні ресурси, а також мультимедійні та інтерактивні ресурси (цифрові симулятори, моделі, анімація, ігри, відеоресурси тощо)» . Відповідно «цифрове освітнє середовище» це освітнє середовище, яке передбачає використання цифрових технологій для вирішення освітніх завдань [2].

Комп'ютери, інтерактивні дошки, проєктори – це вже не щось нове, це необхідні засоби для покращення якості освітнього процесу. Вони дозволяють зробити процес навчання більш ефективним та інтерактивним, а також забезпечують доступ до новітніх технологій та знань [3].

Розглянемо приклади використання інтерактивних цифрових ресурсів у навчальному процесі та платформи, які забезпечують їх реалізацію.

Для мотивації навчальної діяльності та актуалізації опорних знань доцільно використовувати відеофрагменти, інтерактивні опитування та онлайн-тести. Для реалізації цієї мети можна використовувати такі платформи, як: *Kahoot*, *Quiz*, *LearningApps*. Вони допомагають зацікавити здобувачів освіти темою та активізувати попередні знання.

Під час пояснення нового матеріалу ефективними є мультимедійні презентації, анімації та симуляції. Тут корисним буде використання платформ *PhET*, *LabXchange* та *Віртуального мікроскопу*, які надають анімовані інтерактивні симуляції з природничих наук. Також, подібного роду платформи, можна використовувати на етапі практичної діяльності та закріплення знань, адже вони дають можливість проводити експерименти, спостерігати за перебігом дослідів та аналізувати результати.

Окреме значення має використання цифрових інструментів освіти у процесі дистанційного та змішаного навчання, коли цифрові платформи стають основним середовищем комунікації між викладачем та здобувачами освіти. Вони забезпечують доступ до навчальних матеріалів, організацію самостійної роботи та зворотний зв'язок в реальному часі. Такими платформами можуть бути: *Moodle*, *Google classroom*, *Canva*.

Впровадження цифрових технологій в освітній процес надає численні переваги, що трансформують традиційну парадигму навчання, а саме:

- доступність інформації та гнучкість навчання (забезпечення доступу до великих обсягів інформації, включаючи матеріали поза освітньою компонентою; можливість навчатися, використовуючи дистанційні технології, з будь-якої точки світу);
- спрощення комунікації та зворотного зв'язку (цифрові платформи та застосунки спрощують обмін інформацією та взаємодію між учасниками освітнього процесу – здобувачами та викладачами);
- індивідуалізація та диференціація (цифрові технології роблять освітній процес мобільним, диференційованим та індивідуалізованим, дозволяючи адаптувати навчання до потреб кожного здобувача освіти);
- підвищення залученості та мотивації (цифрові інструменти перетворюють навчальний процес на більш інтерактивний, візуально привабливий та цікавий, що сприяє активізації самостійності та пізнавальної діяльності здобувачів);
- оптимізація адміністративних процесів в закладах освіти (впровадження електронних журналів та інших цифрових систем звітності, що значно зменшує обсяг паперової роботи для викладачів та адміністрації, вивільняючи час для педагогічної діяльності та аналізу освітніх даних; підвищення прозорості оцінювання та обліку відвідуваності здобувачів).

Попри перелічені вище переваги, цифровізація освіти в Україні стикається з низкою значних проблем, особливо методологічного характеру. Серед них – відсутність цілісної системи формування цифрової культури здобувачів у межах університетського освітнього простору. Це означає, що, хоча інтерес до створення цифрового освітнього середовища зростає, системний підхід до розвитку цифрових навичок та етикету у здобувачів освіти ще не сформований остаточно [1].

Отже, використання інтерактивних цифрових ресурсів у процесі навчання природничих дисциплін є важливим чинником модернізації сучасного освітнього простору. Застосування цифрових технологій сприяє підвищенню якості засвоєння навчального матеріалу, активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти та формуванню ключових і предметних компетентностей.

Інтерактивні цифрові ресурси забезпечують наочність навчання, дозволяють моделювати складні природничі процеси й експерименти, організовувати дослідницьку діяльність та реалізовувати індивідуальний підхід до кожного здобувача освіти. Вони ефективно доповнюють традиційні методи навчання, роблячи освітній процес більш динамічним, доступним і результативним.

Разом із тим, успішне впровадження інтерактивних цифрових ресурсів потребує методично обґрунтованого добору засобів навчання, належного рівня цифрової компетентності педагогів і здобувачів освіти, а також створення відповідних організаційно-педагогічних умов. Важливо дотримуватися балансу між традиційними та цифровими формами навчання з урахуванням вікових і психофізіологічних особливостей здобувачів освіти.

Перспективи подальших досліджень убачаються у вивченні можливостей новітніх цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності, для підвищення ефективності викладання природничих дисциплін та розвитку цифрового освітнього середовища закладів освіти.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Аршава О. О., Дейнега О.А., Панченко А.С., Жовтоніжко І.М. Цифрові технології в освіті: виклики, можливості, досвід впровадження. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 7(47). С. 1505-1017. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-7\(47\)-1505-1517](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-7(47)-1505-1517)
2. Гончарова І.П. Цифрові технології в освіті як засіб покращення доступності та ефективності навчання. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734946/1/%D0%93%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf
3. Дущенко О.С. Використання цифрових освітніх ресурсів у підготовці майбутніх учителів. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/536/14212/29795-1?inline=1>

УДК 377.1:37.018.43:004

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ

Вікторія Бурмаченко

КЗОЗ Куп'янський медичний фаховий коледж ім. Героя України

Олександра Макаренко

м. Харків, Україна

Сьогодні медична освіта в Україні перебуває у стані безпрецедентної трансформації. Вимушений перехід на дистанційне та змішане навчання став не просто викликом, а поштовхом до створення нової освітньої парадигми. У закладах фахової передвищої медичної освіти цей процес має свою специфіку - традиційна «школа біля ліжка хворого» доповнюється потужними цифровими інструментами.

Незважаючи на скепсис щодо «віддаленої медицини», досвід останніх років виявив суттєві переваги:

1. Гнучкість та безпека: умовах воєнного стану онлайн-формат дозволяє студентам продовжувати навчання, не піддаючись ризикам, перебуваючи в різних регіонах чи навіть за кордоном.
2. Доступність ресурсів: студенти мають цілодобовий доступ до лекційних матеріалів, відеозаписів клінічних маніпуляцій та електронних бібліотек через хмарні платформи.
3. Розвиток цифрової грамотності: майбутні фахівці опановують цифрові інструменти, що є критично важливим для сучасної телемедицини та роботи з електронними медичними системами (eHealth).
4. Індивідуалізація: можливість навчатися у власному темпі, переглядати складні теми кілька разів та обирати зручний час для опрацювання асинхронного контенту.

Не можна не побачити й «підводні камені» дистанційного навчання. Найбільша проблема — складність відпрацювання мануальних навичок (ін'єкції, перев'язки, обстеження). Часто на заваді можуть встати технічні проблеми: відсутність стабільного інтернету, перебої зі світлом та різний рівень технічного забезпечення учасників освітнього процесу. Відсутність безпосереднього контакту між викладачем та студентом може призводити до

втрата емоційного зв'язку та професійної ідентифікації. Для об'єктивності оцінювання необхідний пошук нових методів контролю, які б запобігали академічній недоброчесності під час онлайн-занять, онлайн-іспитів.

Сьогодні у своїй роботі використовую багаторівневу систему інструментів для забезпечення якості освіти:

- **Google Classroom** є основою для структурування теоретичного матеріалу, де студенти мають доступ до лекцій, завдань та відеоінструкцій 24/7. Тут зберігаються силабуси, критерії оцінювання та банки тестових завдань (КРОК-М).
- **Zoom та Google Meet** забезпечує синхронну комунікацію при проведенні лекцій та практичних занять у режимі реального часу, де важливим є візуальний контакт та миттєвий зворотний зв'язок.
- **Месенджери та соціальні мережі (Viber, Telegram)** слугують для оперативного інформування, створення груп з дисципліни, швидкого обміну мікро-контентом та надання психологічної підтримки студентам.
- **YouTube канали** для демонстрації відеоуроків для демонстрації практичних навичок, клінічних сценаріїв.
- **Штучний інтелект (ШІ)**, як допомога викладачу при створенні лекційних матеріалів (презентацій, тез), сотні варіацій завдань для контролю знань (тестів, ситуаційних та проблемних задач), що значно зменшує можливість списування. Автоматизація перевірки тестів, структурування великих обсягів медичної інформації. ШІ стає «цифровим асистентом» викладача, дозволяючи зосередитися на творчому боці викладання.

На мою думку, поєднання дистанційної та очної форм навчання (гібридне, змішане) в медичних коледжах України — це не тимчасовий захід, а невід'ємна частина майбутнього. Вона вимагає від викладача постійного самовдосконалення та гнучкості.

Поєднання традицій клінічного навчання з інноваційними цифровими інструментами дозволяє готувати фахівців, здатних працювати в екстремальних умовах сьогодення та відповідати запитам цифрової медицини майбутнього.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Цифрові технології в освітньому процесі закладів вищої освіти : навч. посіб. Вінниця : ТОВ «Твори», 2020. 280 с.

2. Дистанційне навчання в медицині: особливості та перспективи / за ред. І. В. Ковальчука. Житомир: Полісся, 2022. 192 с.
3. Концепція цифровізації освіти і науки (2021–2026 рр.) : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квіт. 2021 р. № 329-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-2021-p> (якщо посилання на сайт не потрібне, можна зупинитися на номері розпорядження).
4. Фаховий молодший бакалавр: стан освітньо-професійного ступеня в умовах воєнного сьогодення та перспективи у майбутньому : зб. матеріалів XIV Всеукр. наук.-метод. інтернет-конф. (Суми, 2024). Суми : КЗ СОР «Сумський фаховий медичний коледж», 2024. 500 с.
5. Штучний інтелект в освіті : метод. рекомендації для викладачів мед. закладів / упоряд. Т. Пономаренко. Суми, 2023. 45 с.

УДК 373.3:004.9

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ГЕЙМІФІКАЦІЇ ЯК ЗАСІБ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКЛАСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ

Дар'я Буряк

**ВСП «Лисичанський педагогічний фаховий коледж ДЗ «Луганський
національний університет імені Тараса Шевченка»**

м. Долина, Україна

Адаптація першокласників до шкільного навчання є одним із ключових завдань сучасної початкової освіти. Цей процес охоплює фізіологічний, психологічний, соціальний та мотиваційний аспекти і потребує комплексного педагогічного супроводу. Саме тому пошук інноваційних підходів, які б підтримували дитину на всіх рівнях адаптації, залишається актуальним для кожного вчителя початкових класів.

Нова українська школа поставила перед педагогами амбітне завдання: зробити початок шкільного навчання не стресом, а захопливою пригодою. У своїй публікації «Адаптація першокласників до навчання у школі: психолого-

педагогічний аспект» Таран Н. В. зазначає, що від 6,3% до 17,7% першокласників переживають складний адаптаційний період із низьким рівнем пристосування до шкільного навчання [3, с. 44-45]. Пошук дієвих інструментів для полегшення цього переходу спонукає вчителів звертатися до цифрових технологій — зокрема до платформ гейміфікації, які майстерно поєднують навчання з грою.

Гейміфікація – це процес використання ігрового мислення і динаміки ігор для залучення молодших школярів до вирішення завдань, перетворення освітнього процесу на гру [1, с. 45]. Іншими словами, це збагачення освітнього середовища елементами гри: балами, рівнями, значками, квестами, миттєвим зворотним зв'язком. Для дитини 6–7 років, у якої гра залишається провідною діяльністю, такий підхід є природним містком між дитячим садком і школою. Ігрове середовище знижує психологічний бар'єр перед новою діяльністю і формує відчуття успіху вже з перших уроків. Дослідження підтверджують: гейміфікація підвищує залученість учнів на 45%, покращує засвоєння матеріалу на 32% та знижує рівень тривожності на 25–30% [5].

Під час проведення педагогічної практики використовуємо такі платформи: *Kahoot!* — платформа вікторин зі змагальними елементами, що ідеально підходить для закріплення знань у форматі командної гри; *Quizizz* — схожа за форматом, але кожен учень відповідає у власному темпі, що знімає стрес від відставання; *Gynzy* — інтерактивна дошка для спільної роботи всього класу біля екрана; *Wordwall* — дозволяє з одного набору запитань миттєво створити понад 20 різних ігрових форматів; *LearningApps* та *Educaplay* — конструктори завдань із широким вибором інтерактивних типів вправ; *ClassDojo* — унікальна платформа щоденного відстеження досягнень і поведінки: кожен учень має власного аватара, накопичує бали, переходить на нові рівні, а батьки бачать прогрес дитини в реальному часі. Це перетворює адаптаційний процес на прозору, підтримуючу систему для всіх учасників освітнього процесу. Перевагою більшості платформ є безкоштовний доступ для вчителів.

Кожна з них виконує свою педагогічну функцію й місце в освітньому процесі: *Kahoot!* і *Quizizz* — для перевірки та закріплення знань наприкінці уроку; *Gynzy* — для введення нового матеріалу; *Wordwall* і *LearningApps* — для самостійної або парної роботи, *ClassDojo* працює постійно — як тло усього навчального дня. Така розподіленість функцій дозволяє вчителю будувати

цілісне гейміфіковане середовище, а не набір окремих ігор. Пропоную детальніше розглянути кожну платформу на прикладі авторських ігор для адаптаційного періоду 1 класу, де навчання і гра стають єдиним цілим. Кожна гра відповідає конкретному предмету та містить наскрізну ігрову ідею, що мотивує дітей до активної участі. Сюжети побудовані так, щоб дитина відчувала себе не глядачем, а справжнім учасником подій, від якого залежить результат.

Гра «Звукова пригода» (Kahoot!) побудована навколо сюжету: маленький Звуконько загубився у Звуковому лісі і потребує допомоги. Кожна правильна відповідь — крок героя додому. Учні прослуховують аудіозапис слова, вимовляють його разом із учителем повільно і чітко — це розвиває фонематичний слух і допомагає почути кожен звук окремо. Лише після цього діти визначають перший або останній звук, рахують звуки у слові і обирають правильну відповідь — і так крок за кроком рятують Звуконька. Командний рейтинг замість індивідуального знімає стрес змагання та об'єднує клас спільною метою.

На інтерактивній дошці *Gynzy* першокласники рахують зелені та червоні яблука, порівнюють кількості та відповідають на запитання: «Яких більше? На скільки? Скільки всього?». Учень виходить до дошки і зафарбовує клітинки кружечками відповідного кольору (рис. 1). Спільна робота біля екрана природно формує комунікативні навички — діти радяться, перераховують, перевіряють одне одного. Вихід до дошки у форматі гри знімає страх помилитися, що особливо важливо для сором'язливих дітей в адаптаційний період.

Рис. 1. Гра «Нагодуй їжачка — порахуй яблука!» — Математика, лічба в межах 10

«Лісова їдальня» (*Wordwall*) — це гра-відповідність, де діти з'єднують тварину з її їжею (рис. 2). Сюжет захоплює: у лісовій їдальні переплуталися всі замовлення, і кухар потребує допомоги! *Wordwall* дозволяє використати той

самий набір пар у форматах Match-up, Flip tiles, Random wheel — залежно від мети уроку та рівня підготовки класу.

Рис. 2. Гра «Лісова їдальня» — Я досліджую світ, тема «Чим живляться тварини»

На платформі *LearningApps* створено серію математичних завдань: [з'єднати цифру з відповідною кількістю об'єктів](#), [розставити числа від 1 до 10 у правильному порядку](#), [порахувати предмети й визначити знак порівняння](#). На *Eduscaplay* розроблено вправу [«Цифри в порядку зростання»](#) — учні перетягують картки з числами, вибудовуючи правильний числовий ряд. Таймер додає елемент азарту, проте для дітей з ООП його можна вимкнути.

Окремої уваги заслуговує використання цифрових платформ для дітей з особливими освітніми потребами. Більшість платформ мають вбудовані можливості для диференціації: збільшення часу на відповідь у *Kahoot!*, режим без таймера у *Wordwall*, можливість виконувати завдання у власному темпі у *LearningApps* та *Quizizz*. Гейміфікація не залишає осторонь дітей з ООП — навпаки, створює для них безпечне середовище, де кожен може досягти успіху у власному ритмі.

[ClassDojo](#) виконує роль наскрізної системи мотивації протягом усього адаптаційного періоду: бали нараховуються персонально за активність, старанність і навіть за саму спробу відповісти — не лише за правильний результат, що особливо підтримує дітей з тривожністю. Батьки бачать динаміку в реальному часі, що підсилює партнерство між школою та сім'єю. Рівні «Новачок → Школяр → Майстер → Чемпіон» задовольняють потребу кожної дитини у визнанні та прогресі. У дослідженні Бахчечі, проведеному в анатолійській старшій школі, понад дві третини учнів відзначили ClassDojo як корисний інструмент і рекомендували його до використання, підкреслюючи

взаємну вигоду для всіх учасників освітнього процесу — учнів, батьків і вчителів [4].

Важливо правильно дозувати ігрові елементи, дотримуватись обмеження екранного часу — не більше 15–20 хвилин за урок у 1 класі — та зберігати баланс між грою і навчальним змістом. Гейміфікація є інструментом, а не самоціллю, тому її результативність залежить від усвідомленого і послідовного підходу педагога.

Практичне впровадження цифрових платформ гейміфікації засвідчує: використання Kahoot!, Gynzy, Wordwall, LearningApps, Educaplay та ClassDojo у комплексі дозволяє охопити всі предмети початкової школи, задіяти різні типи активності та забезпечити індивідуальний темп навчання. Важливою умовою ефективності є системність: платформи мають доповнювати одна одну, а не використовуватися хаотично. Гейміфіковане середовище знижує адаптаційний стрес, формує позитивне ставлення до школи з перших днів і закладає основу для успішного навчання. Це повністю відповідає принципам Концепції НУШ щодо дитиноцентризму та активної діджиталізації освіти. Як стверджує президент Національної академії педагогічних наук Василь Кремень: «Є необхідність якомога більше наблизити навчання і виховання кожної дитини до її сутності, конкретних здібностей, майбутньої життєвої траєкторії людини. Це явище я називаю дитиноцентризмом в освіті» [2, с. 17]. Запровадження ІКТ в освітній галузі має перейти від одноразових проєктів до системного процесу, що охоплює всі види діяльності. ІКТ суттєво розширяють можливості педагога, оптимізують управлінські процеси, таким чином формуючи в учня важливі для нашого сторіччя технологічні компетентності [2, с. 29].

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Карабін О. Й. Гейміфікація в освітньому процесі як засіб розвитку молодших школярів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 67. Т. 1. С. 44–47.
2. Концепція Нової української школи / М-во освіти і науки України. Київ, 2016. 40 с.
3. Таран Н. В. Адаптація першокласників до навчання у школі: психолого-педагогічний аспект. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/001s0b-beff.doc.html> (дата звернення: 17.01.2026).

4. Bahçeci F. ClassDojo: The Effects of Digital Classroom Management Program on Students-Parents and Teachers. *International Online Journal of Educational Sciences*. 2019. Vol. 11. № 4. P 160–180. URL: https://iojes.net/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=42431 (дата звернення: 23.02.2026).
5. The reality of the gamification methodology in Primary Education: A systematic review. *Computers & Education*. 2024. Vol. 217. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0883035524001666> (дата звернення: 26.02.2026).

УДК 377.1:004

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ТА ВІРТУАЛЬНІ ЛАБОРАТОРІЇ У ВИКЛАДАННІ ЕКОЛОГІЇ СТУДЕНТАМ-МЕДИКАМ

Марина Вегержинська

ОКУ «Білгород-Дністровський медичний фаховий коледж»

м. Білгород-Дністровськ, Україна

У контексті глобальних екологічних трансформацій та зростання частки захворювань, зумовлених факторами довкілля, екологічна підготовка майбутніх медичних фахівців набуває особливого значення. Медичний працівник ХХІ століття має не лише володіти знаннями про вплив середовища на здоров'я людини, але й уміти застосовувати екологічні принципи в клінічній практиці, профілактиці та освітній діяльності. Паралельно з цим відбувається стрімкий розвиток цифрових технологій у медичній освіті: формуються нові моделі навчання, створюються віртуальні симулятори, забезпечується дистанційний та змішаний формати.

Теоретико-методологічні засади застосування цифрових технологій

Використання цифрових платформ у викладанні екології ґрунтується на принципах конструктивізму, індивідуалізації навчальних траєкторій, мультисенсорного сприйняття інформації та діяльнісного підходу.

У методичному аспекті цифрові рішення сприяють реалізації компетентнісної моделі підготовки фахівця, відповідно до якої студент має сформулювати:

- еколого-гігієнічні знання та навички оцінки екологічних ризиків;
- здатність використовувати цифрові дані моніторингу середовища;
- уміння інтерпретувати екологічні показники у контексті здоров'я населення.

Компоненти інтерактивного цифрового освітнього середовища.

Технічний компонент. Включає апаратне та програмне забезпечення, необхідне для організації цифрового навчання:

- LMS (Learning Management Systems) — Moodle, Canvas, Google Classroom;
- інтерактивні платформи для відеоконференцій (Zoom, Google Meet, Webex Meetings);
- VR/AR-симуляції та віртуальні лабораторії;
- мультимедійні ресурси (відео, інтерактивні презентації, графічні моделі).

Забезпечує доступність навчальних матеріалів у будь-який час і з будь-якого пристрою, а також технічну основу для інтерактивних занять.

Змістовий компонент. Включає освітні ресурси та контент, адаптовані до вимог програми медичного коледжу:

- інтерактивні лекції та презентації;
- віртуальні лабораторії з дисциплін мікробіології, вірусології, екології;
- мультимедійні підручники та навчальні модулі.

Формує базу знань, яка подається у структурованій і доступній формі, з можливістю інтерактивної перевірки засвоєння матеріалу.

Навчально – методичний компонент. Складається з методик і стратегій організації навчання, що спрямовані на активізацію студентської діяльності:

- інтерактивні вправи та симуляції;
- моделювання клінічних і лабораторних ситуацій;
- адаптивне навчання та системи самоперевірки;
- зворотній зв'язок та оцінювання через цифрові платформи.

Забезпечує педагогічну цінність цифрового середовища і сприяє розвитку професійних компетенцій.

Організаційний компонент. Включає правила, структуру та механізми управління освітнім процесом:

- планування цифрових курсів та розкладу онлайн-занять;
- організація роботи викладачів і студентів у цифрових платформах;
- моніторинг прогресу та результатів навчання;

Забезпечує стабільність і ефективність функціонування ІЦОС у коледжі.

Освітні можливості цифрових платформ у викладанні екології

Цифрові освітні платформи (Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, Canvas), а також спеціалізовані медико – біологічні платформи забезпечують системний і структурований доступ до навчальних ресурсів. У контексті екологічної підготовки вони виконують низку ключових функцій:

Інформаційно – освітня функція. Платформи дозволяють розміщувати мультимедійні лекції, інтерактивні презентації, відеоексперименти, графічні моделі біосферних процесів, 3D-візуалізації екосистем. Це сприяє кращому розумінню складних екологічних механізмів, зокрема взаємодії біологічних, хімічних і фізичних факторів довкілля.

Організаційно – методична функція. Інструменти планування навчання, тестування, календарних завдань, аналітики успішності забезпечують чітку структуру курсу та індивідуальний супровід студента.

Комунікативна функція. Платформи створюють можливість для групових дискусій, проєктної роботи, обговорення реальних екологічних ситуацій, що формує у студентів навички командного аналізу та міждисциплінарної взаємодії.

Аналітична та дослідницька функція. Завдяки інтеграції відкритих ресурсів (дані моніторингу повітря, води, шумового забруднення, реєстри ВООЗ з екологічно залежних хвороб) студенти можуть працювати з реальними даними, проводити екологічну експертизу, аналізувати територіальні ризики.

Віртуальні лабораторії як інструмент формування професійних компетентностей

Віртуальні лабораторії є симуляційними середовищами, що моделюють реальні процеси лабораторної та аналітичної діяльності без ризику для здоров'я та необхідності використання дорогого чи небезпечного обладнання. Для майбутніх медичних працівників вони забезпечують можливість:

- моделювати вплив екологічних чинників на здоров'я;
- проводити цифрові аналізи проб води, ґрунту, повітря;
- вивчати поведінку інфекційних агентів залежно від кліматичних та антропогенних факторів.

Типи віртуальних лабораторій, що використовуються у медичній екології.

Лабораторії санітарно – гігієнічного аналізу води і повітря. Студенти вивчають мікробіологічні, токсикологічні, органолептичні та фізико-хімічні параметри якості середовища, оволодівають методами інтерпретації результатів згідно з гігієнічними нормами.

Епідеміологічні симулятори. Дозволяють простежити динаміку поширення інфекцій, залежність інцидентності від температури, вологості, рівня забруднення, популяційної щільності та міграційних процесів.

Переваги впровадження цифрових платформ і віртуальних лабораторій.

Інтеграція цифрових технологій у викладання екології забезпечує:

- підвищення якості навчального процесу завдяки інтерактивності та візуалізації;
- формування професійної екологічної компетентності, включно з умінням оцінювати ризики та аналізувати довкілля;
- доступність навчання у будь-якому форматі (аудиторному, дистанційному, змішаному);
- підвищення безпеки навчального процесу шляхом моделювання небезпечних ситуацій;

Як використовувати віртуальні лабораторії на заняттях?

Підготовка до занять:

- оберіть платформу, яка відповідає вашим навчальним цілям (наприклад, PhET, LabXchange, ChemCollective);
- розробіть план заняття, з огляду на інтерактивні елементи.

Проведення заняття:

- почніть із пояснення мети експерименту та короткої інструкції;
- дайте студентам завдання, які вони мають виконати у веблабораторії;
- обговоріть результати та заохочуйте здобувачів освіти ділитися своїми висновками.

Домашнє завдання:

- запропонуйте студентам дослідити інші функції платформи або виконати додаткові завдання.

Приклади віртуальних лабораторій.

LabXchange – <https://www.labxchange.org/topic/biology-advanced-ecology> – це безкоштовна онлайн-освітня платформа, створена Гарвардським університетом, яка пропонує різноманітні курси та ресурси з наукових тем, а також з екології. Вивчає взаємозв'язки між живими організмами, включаючи людину, та їх фізичним середовищем.

PhET Interactive Simulations <https://phet.colorado.edu/> — це безкоштовна онлайн-платформа, створена Університетом Колорадо в Боулдері, яка пропонує інтерактивні симуляції з фізики, хімії, біології, математики та інших наук. Симуляції розроблені з урахуванням досліджень у галузі освіти та забезпечують інтуїтивно зрозумілий, ігровий інтерфейс для вивчення наукових концепцій. Вони перекладені більш ніж 121 мовою, включно з українською.

Виклики та перспективи подальшого розвитку

Попри значні переваги, упровадження цифрових платформ і віртуальних лабораторій супроводжується певними труднощами:

- технічні обмеження навчальних закладів;
- необхідність підготовки викладачів до роботи з новими технологіями;
- потреба у створенні локальних модулів, адаптованих до українських екологічних нормативів.

У перспективі важливим є розвиток національних платформ екологічної та медичної освіти. Їх подальший розвиток відкриває нові можливості для вдосконалення освітнього процесу, інтеграції науки та практики, підвищення якості медичної освіти в Україні. Цифрові платформи та віртуальні лабораторії є ефективними інструментами у викладанні екології студентам-медикам, підвищує мотивацію та інтерес до навчання, дозволяє моделювати реальні екологічні процеси та клінічні ситуації. Інтерактивність цифрового середовища стимулює пізнавальну ініціативність і розвиток критичного мислення, формує здатність аналізувати інформацію та приймати обґрунтовані рішення у складних екологічних сценаріях.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Вараксіна Н. В. (2021). Аналітичний огляд перспектив використання віртуальних інформаційно-освітніх лабораторій. (аналітичний вісник / репозитарій).
2. Гасинець, Староста, Кривцова (2021–2022). Деякі аспекти організації дистанційного навчання студентів біологічних спеціальностей.
3. В. В. Гнатюк (2023). Віртуальні лабораторії в біологічній освіті: моделювання експериментальних досліджень.
4. Матеріали конференції «Цифрові інновації та соціальні трансформації в освіті» (збірник, 2024).
5. Монографічні/оглядові матеріали українських авторів про цифрову трансформацію в освіті (2022–2024).

УДК 004.8:37.015.31.04

ПЕРСОНАЛІЗОВАНЕ НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Поліна Голощапова, Анна Калініченко

ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

м.Ніжин, Україна

Стрімкий розвиток цифрових технологій у XXI столітті зумовив трансформацію майже всіх сфер суспільного життя, зокрема й освіти. Однією з найдинамічніших інновацій останніх років є впровадження систем штучного інтелекту (AI), які поступово інтегруються в навчальне середовище. Освіта більше не обмежується традиційною моделлю «вчитель — підручник — учень»; вона набуває рис інтерактивної, адаптивної та технологічно підтриманої системи, у якій штучний інтелект виконує роль інтелектуального помічника.

Актуальність дослідження використання AI в освіті зумовлена потребою підвищення якості навчання, забезпечення індивідуального підходу та

формування компетентностей, необхідних у цифровому суспільстві. Традиційна система навчання часто не враховує індивідуальні темпи засвоєння матеріалу, когнітивні особливості та освітні потреби кожного учня. Саме тому впровадження технологій, здатних адаптуватися до користувача, розглядається як перспективний напрям модернізації освітнього процесу.

Однією з ключових характеристик штучного інтелекту є його здатність до персоналізації навчання. AI-системи аналізують відповіді учнів, частоту помилок, швидкість виконання завдань та рівень складності матеріалу. На основі цих даних формується індивідуальна освітня траєкторія, яка дозволяє коригувати темп і глибину вивчення тем. Якщо учень демонструє труднощі у засвоєнні певного матеріалу, система пропонує додаткові пояснення, приклади або тренувальні вправи. У разі високого рівня підготовки складність завдань поступово зростає, що запобігає втраті інтересу та сприяє розвитку пізнавальної активності.

Важливою складовою є діалоговий формат взаємодії з AI. Системи на основі мовних моделей дозволяють ставити уточнювальні запитання, отримувати альтернативні пояснення, розглядати приклади з різних галузей знань та аналізувати розв'язання задач поетапно. Така взаємодія створює умови для глибшого розуміння матеріалу та наближається до формату індивідуальної консультації. Крім того, учень може повертатися до пояснення необмежену кількість разів, що особливо важливо під час самостійної підготовки.

Штучний інтелект також відіграє значну роль у структуризації навчального матеріалу. Він здатний формувати конспекти, узагальнювати великі обсяги інформації, виділяти ключові поняття та створювати системи запитань для самоконтролю. Це сприяє розвитку метакогнітивних навичок — уміння усвідомлювати власний рівень знань, планувати навчальну діяльність і оцінювати результати. У результаті учень поступово переходить від пасивного сприйняття інформації до активного конструювання знань.

Окремого розгляду потребує використання AI у сфері оцінювання. Сучасні алгоритми можуть генерувати тестові завдання різних типів — від закритих до відкритих, створювати практичні кейси, моделювати ситуаційні задачі. Автоматизовані системи аналізують відповіді, визначають типові помилки та надають індивідуальний зворотний зв'язок. Це підсилює можливості формувального оцінювання, яке орієнтоване на процес навчання, а не лише на кінцевий результат. Оперативний зворотний зв'язок сприяє

швидшому усуненню прогалин у знаннях і підвищенню загальної результативності.

Для вчителів штучний інтелект стає інструментом оптимізації професійної діяльності. Він допомагає розробляти навчальні програми, створювати диференційовані завдання, формувати критерії оцінювання та аналізувати успішність класу. Аналітичні можливості AI дозволяють виявляти закономірності у засвоєнні матеріалу, визначати проблемні теми та своєчасно вносити корективи до навчального плану. Таким чином, роль вчителя трансформується: він стає не лише джерелом знань, а й координатором освітнього процесу, який поєднує педагогічний досвід із технологічними ресурсами.

Значний потенціал AI пов'язаний із розвитком навичок XXI століття — критичного мислення, інформаційної грамотності, здатності до аналізу та синтезу інформації. За умови правильної інтеграції технологій AI може стимулювати учнів до глибшого осмислення матеріалу через постановку навідних запитань, порівняння різних підходів і аналіз альтернативних рішень. Водночас важливо формувати вміння критично оцінювати результати, отримані за допомогою штучного інтелекту, щоб уникнути безумовного прийняття інформації.

Попри значні переваги, використання AI супроводжується низкою викликів. Насамперед це питання академічної доброчесності. Надмірна залежність від технологій може призводити до формального виконання завдань без глибокого розуміння змісту. Тому необхідним є формування цифрової етики та культури відповідального користування технологіями. Учні повинні усвідомлювати, що AI є інструментом підтримки, а не заміною власної інтелектуальної діяльності.

Іншим важливим аспектом є захист персональних даних. Освітні платформи збирають інформацію про результати навчання, індивідуальні особливості та академічні досягнення. Це потребує впровадження ефективних механізмів кібербезпеки та дотримання принципів конфіденційності. Крім того, існує ризик цифрової нерівності, адже доступ до сучасних технологій може бути обмеженим у певних соціальних групах.

У контексті глобалізації AI сприяє розширенню доступу до освіти. Онлайн-платформи дозволяють отримувати знання незалежно від географічного розташування, що особливо актуально в умовах дистанційного

та змішаного навчання. Таким чином, штучний інтелект може виступати чинником демократизації освіти, забезпечуючи більш широкий доступ до якісних навчальних ресурсів.

Отже, впровадження штучного інтелекту в освітній процес є складним і багатогранним явищем. Воно відкриває нові можливості для персоналізації навчання, підвищення ефективності оцінювання, оптимізації роботи вчителів та розвитку ключових компетентностей учнів. Водночас успішність інтеграції AI залежить від педагогічної доцільності, етичної відповідальності та збалансованого поєднання технологічних інновацій із гуманістичними цінностями освіти. За умови системного підходу штучний інтелект може стати важливим чинником формування сучасної, гнучкої та інноваційної освітньої моделі

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. 10 найкращих інструментів ШІ для навчання. URL: <https://zulu-help.com> (дата звернення 28.02.2026)
2. 10 найкращих інструментів ШІ для освіти (вересень 2024 р.). Знайшов. URL: <https://znayshov.com> (дата звернення 28.02.2026)
3. Персоналізація в онлайн-навчанні: як це працює. KWIGA.com. URL: <https://kwiga.com/ua> (дата звернення 28.02.2026)

УДК 37.018.42

ОСВІТНІЙ ПРОСТІР В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ

Володимир Дудченко¹, Олександр Поліщук²

¹Навчально-реабілітаційний Заклад Вищої Освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський, Україна

²Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
м. Хмельницький, Україна

Однозначно, що інформаційна мережа, соціальні комунікації є основою взаємодії у сучасному соціокультурному просторі. З розвитком цифрових технологій штучний інтелект дедалі активніше інтегрується в цей процес, змінюючи традиційні підходи до обміну інформацією, аналізу даних та взаємодії між користувачами.

Штучний інтелект кардинально трансформує соціальні комунікації, відкриваючи нові горизонти для персоналізації, автоматизації та аналізу великих даних. Однак його використання також пов'язане з морально-етичними та безпековими проблемами, які потребують ретельного регулювання і наукового дослідження. Подальший розвиток ШІ у соціальних комунікаціях залежатиме від технологічного прогресу та впровадження етико-правових стандартів, що сприятиме створенню більш безпечного та ефективного комунікаційного середовища.

Від алгоритмів соціальних мереж до чат-ботів і голосових помічників – ШІ став невід'ємною частиною сучасного інформаційного середовища [1с. 255-258].

У сучасному постіндустріальному світі (інформаційному середовищі) цифрові технології, інноваційні методи році стали невід'ємною частиною практики соціального працівника, соціального психолога забезпечуючи доступність, прозорість та ефективність надання допомоги. Завдяки інноваційним технологіям, цифровізації, фахівці можуть швидше реагувати на кризові явища в умовах російсько-української війни та охоплювати ширше коло вразливих верств населення(ВПО, ветерани війни, особи з ПТСР).

Наразі в нашій країні реалізується стратегія цифрового розвитку соціальної сфери до 2027 року, яка передбачає:

Єдину інформаційну систему соціальної сфери (ЄІССС): Централізація даних для прозорого призначення допомог.

Цифрові компетентності: Формування системного розуміння ролі ІТ у соціальній роботі, яка є частиною сучасної підготовки кадрів.

Доступність послуг: Можливість отримання допомоги через онлайн-черги та електронні кабінети у громадах.

Висновки. В процесі дослідження ролі ШІ, цифрових технологій у розвитку соціальних комунікацій було встановлено, що штучний інтелект відіграє визначальну роль у трансформації соціокультурних комунікацій, автоматизуючи взаємодію, персоналізуючи контент і забезпечуючи аналіз

великого об'єму даних. Це значно покращує ефективність комунікацій у бізнесі, медіа та державному управлінні та роботі соціального працівника. Однак у шерегу позитивних змін виникають і певні виклики. Серед них – морально-етичні питання, загрози приватності, ризики маніпуляції інформацією та утворення «інформаційних пасток» [2. с.40].

У сучасному соціокультурному просторі постмодерної науки використання інноваційних методик, цифровізація освітнього простору — це не просто заміна паперових підручників планшетами, а створення єдиного духовного і цифрового середовища для ефективної комунікації, управління та навчання світової цивілізації» [3. с.107-110].

Сучасні освітні методи фокусуються на активному залученні здобувачів та розвитку «навичок цифрового майбутнього».

Світові тренди є актуальними в нашій державі:

Реформування старшої школи: 3 вересня 2025 року стартував процес пілотування профільного навчання в ліцеях.

Цифрова освіченість і грамотність: Активне впровадження платформ на кшталт Дія. Освіта та інструментів оцінки викладачів (на кшталт: SELFIE)

Вирішення цих проблем потребує як технологічних, так і нормативно-правових підходів, спрямованих на забезпечення прозорості та відповідального використання ІІІ, цифрових технологій в соціальних комунікаціях.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Ситник, О. (2023). Проблематика впровадження штучного інтелекту в сучасних ЗМІ та медіатехнологіях. *Український інформаційний простір*, (2(12), 252–265. [https://doi.org/10.31866/2616-7948.2\(12\).2023.291187](https://doi.org/10.31866/2616-7948.2(12).2023.291187)
2. Polishchuk, O.S., & Dudchenko, V.S. (2023). Ukrainian Identity in Heterogeneous European Collective Action. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, (23), 34–4. <https://doi.org/10.15802/ampr.v0i23.283586>
3. Поліщук О.С., Дудченко В.С. Філософія штучного інтелекту в освітньому процесі // HUMANITIES STUDIES : збірник наукових праць / гол. ред. В. Г. Воронкова. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Випуск 13 (90). С.103-110.

УДК 37.091.3:004

ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-СЕРВІСІВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДИДАКТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ

Анна Клеба, Вячеслав Овчаренко

**Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна**

Вступ. В умовах цифрової трансформації освіти та переходу на дистанційні форми навчання традиційні підходи до розробки навчальних матеріалів потребують перегляду. Як зазначає В. Биков, цифровізація вимагає переходу від моделі «вчитель – джерело знань» до моделі фасилітації, де учень стає активним суб'єктом у цифровому освітньому середовищі, що забезпечує персоналізацію освітньої траєкторії [1, с. 14].

Варто зазначити, що цифрова трансформація освіти є безперервним процесом, на інтенсивність якого впливає низка глобальних чинників. Насамперед це стрімкий розвиток хмарних технологій, штучного інтелекту та блокчейну, що значно розширило інструментальні можливості сучасного вчителя інформатики.

Метою статті є обґрунтування методики використання веб-сервісів для створення електронних дидактичних матеріалів та аналіз їх впливу на пізнавальну діяльність старшокласників.

Результати дослідження. Цифровізація освіти в умовах воєнного стану стала не просто трендом, а життєвою необхідністю. Перехід до дистанційної форми навчання актуалізував використання веб-сервісів як основного інструментарію вчителя.

У межах нашого дослідження під веб-сервісами ми розуміємо інформаційні технології, що дають змогу опрацьовувати освітні ресурси в єдиному цифровому просторі. Як зазначає Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації», що «створення та використання електронних інформаційних ресурсів, а, отже, й освітні веб-сервіси, є основою інформатизації суспільства» [4].

«Якісне педагогічне проектування цифрових навчальних ресурсів передбачає створення різнотипного навчального контенту, який враховує індивідуальні навчальні стилі здобувачів та сприяє розвитку їхньої цифрової компетентності» [1, с. 20].

Цифрові сервіси можуть бути використані для поліпшення різних аспектів освітнього процесу, а саме: організація освітнього процесу, спілкування та співпраця, оцінювання знань, дистанційне навчання, підтримка освітнього процесу [5].

Інтеграцію веб-технологій в освіту можна розглядати через призму двох підходів:

- еволюційний: використання онлайн-ресурсів як інструменту підтримки традиційних занять для підвищення їхньої ефективності та спрощення контрольної-оцінювальної діяльності;
- системний: створення якісно нової освітньої моделі, в якій веб-середовище визначає архітектуру навчальної дисципліни, дидактичні методи та способи взаємодії учасників процесу.

У дослідженні В. Івасика розглянуто такі форми використання веб-ресурсів в освітньому процесі як пошук основних понять, питань з дисципліни у веб-просторі мережі Інтернет, віртуальних бібліотеках та інших веб-джерелах; організація і проведення конференцій, олімпіад з у мережі; організація дистанційного навчання [3].

Попит на цифрові освітні сервіси за останні роки зріс експоненціально. Глобальні виклики, зокрема пандемія COVID-19 та воєнна агресія на території України, прискорили перехід до онлайн-навчання. Це змусило заклади освіти не просто використовувати окремі ресурси, а будувати цілісні екосистеми на базі платформ для відеоконференцій та систем управління навчанням (LMS), що зробило освіту більш доступною та гнучкою.

Веб-сервіси в сучасній школі виконують роль не лише джерела інформації, а й засобу її передачі та організації контролю. Ми виділяємо три ключові групи дидактичних властивостей:

- ✓ представлення інформації: можливість інтегрувати в дидактичний матеріал мультимедійні фрагменти, наприклад, використання сервісу Canva дозволяє створювати інтерактивні плакати та інфографіку, що візуалізують складні алгоритми в курсі інформатики;

- ✓ комунікація: організація обміну даними між учасниками освітнього процесу через Google Classroom та сервіси відео конференцій;

- ✓ контроль та саморегуляція: застосування платформ Kahoot! та LearningApps для миттєвої перевірки знань через гейміфікацію.

При створенні дидактичних матеріалів для старшокласників необхідно враховувати їхні психофізичні характеристики. Спираючись на таксономію Б. Блума, ми будуємо завдання від простого знання до складного створення контенту. Використання сервісів для створення карт знань або вікі-проектів сприяє розвитку критичного мислення, оскільки учень перетворюється на творця контенту.

Особливу увагу варто приділити сервісам Веб 2.0 та Веб 3.0. Як зазначають Р. Гуревич та В. Кобися, використання таких інструментів як Padlet для спільної роботи та сервісів для створення ментальних карт дозволяє структурувати навчальний контент та забезпечити зворотний зв'язок [2].

Це створює передумови для глибокої персоналізації навчання, на важливості якої наголошують В. Биков та О. Буров. Науковці вказують на «необхідність якісного педагогічного проєктування цифрової взаємодії, де цифрові ресурси враховують індивідуальні навчальні стилі здобувачів» [1].

Серед інноваційного інструментарію ми виокремлюємо:

- ✓ Google Classroom: як універсальне середовище для систематизації навчальних матеріалів та управління освітнім процесом;

- ✓ інтерактивні конструктори (Kahoot!, LearningApps): що стимулюють пізнавальний інтерес через механізми гейміфікації та змагальності;

- ✓ інструменти штучного інтелекту (Canva Magic Studio): які дозволяють здобувачам освіти фокусуватися на концептуальній творчості, делегуючи рутинну технічну роботу алгоритмам.

Важливим складником сучасної методики є використання хмарних сервісів, які знімають часові та просторові обмеження, забезпечуючи мобільність навчання в режимі «будь-де і будь-коли» [1]. Це дозволяє реалізувати проєктну методику на уроках інформатики, де використання спільних документів Google сприяє розвитку навичок цифрової колаборації та командної роботи здобувачів.

Окрім технологічних переваг, критичне значення має дотримання ергономічних вимог. Некомпетентне використання інформаційно-комунікативних технологій може призвести до зорового навантаження. Тому

ми рекомендуємо викладачам готувати здобувачів освіти до «здорового» використання засобів, чергуючи роботу за комп'ютером з іншими видами діяльності, що мінімізує ризики перевтоми при збереженні високої пізнавальної активності.

Ефективність інтеграції зазначених сервісів була підтверджена в ході нашого дослідження на базі «Вільшанського ліцею» Харківської області. Результати засвідчили, що використання веб-квестів та інструментів штучного інтелекту дозволило збільшити частку здобувачів освіти із високим рівнем пізнавальної активності з 5% до 35%.

Висновки. Впровадження веб-сервісів у процес створення дидактичних матеріалів суттєво трансформує сучасну освітню парадигму. Як зазначають В. Биков та О. Буров, у такому середовищі вчитель має якісно проєктувати цифрову взаємодію, враховуючи навчальні стилі учнів [1, с. 20]. Це дозволяє перетворити здобувача освіти на активного суб'єкта пізнання. Використання інструментарію поколінь Веб 2.0 та Веб 3.0 забезпечує високу інтенсифікацію навчання через мультимедійність та інтерактивність, що сприяє глибшому засвоєнню знань в умовах дистанційної освіти. Водночас ефективна реалізація дидактичного потенціалу цих технологій можлива лише за умови високої ІКТ-компетентності педагога та чіткого дотримання здоров'язбережувальних принципів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Биков В. Ю., Буров О. Ю. Цифрове навчальне середовище: нові технології та вимоги до здобувачів знань. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 55, № 1. С. 11–22.
2. Гуревич Р. С., Кобися В. М., Кобися А. П. Використання цифрових сервісів та інструментів у професійній підготовці майбутніх фахівців. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. Т. 64, № 4. С. 5–22.
3. Івасик В. Б. Методика навчання елементів теорії графів у шкільному курсі інформатики з використанням педагогічних програмних засобів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2001. 174 с.
4. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 04.02.1998 № 74/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27–28. Ст. 181.

5. Собченко Т., Желізняк О. Практичне використання цифрових сервісів в освітньому процесі закладів вищої педагогічної освіти як педагогічна проблема. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*. 2023. № 3(49). С. 63–75.

УДК 004.738:[378:61

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Олена Кобцева

Донецький національний медичний університет
м. Кропивницький, Україна

Вступ. Освіта є динамічним процесом, що постійно потребує вдосконалення. Відсутність інноваційних методів у навчанні означає повернення до минулого, тоді як сучасні інформаційно-комунікаційні технології створюють умови для трансформації системи вищої освіти. Поява хмарних сервісів відкрила нові можливості для модернізації інфраструктури закладів освіти. Карантинні обмеження та воєнні виклики в Україні змусили викладачів активно впроваджувати новітні технології навчання, зокрема сервіси Microsoft та Google для дистанційної освіти [4].

Метою дослідження є аналіз сучасних методів навчання та визначення проблем і перспектив використання хмарних освітніх технологій у закладах вищої освіти. Для цього було здійснено пошук у наукових базах даних за ключовими словами «cloud services», «distance learning», «teaching methods», «cloud-oriented learning».

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі поширені кілька інноваційних методів навчання. Доказове навчання формує у студентів навички аналізу та критичної оцінки літератури, поглиблює їхні дослідницькі компетенції. Навчання на клінічних випадках поєднує лекційний матеріал із практичними прикладами, стимулюючи активність студентів та компенсуючи низьку мотивацію під час традиційних лекцій [3]. Проблемно-орієнтоване навчання базується на постановці проблеми та самостійному пошуку її вирішення, що сприяє інтегрованому та незалежному мисленню. Використання

соціальних мереж та відеолекцій створює онлайн-спільноти для обміну інформацією та досвідом [5]. Метод «перевернутого класу» поєднує самостійну роботу з онлайн-курсами та інтерактивні заняття у групі, що дозволяє ефективно застосовувати набуті знання на практиці [1].

Хмарні технології стають ключовим інструментом у навчальному процесі. Google Classroom забезпечує управління навчанням та доступ з різних пристроїв. Blackboard використовується як освітня та корпоративна платформа. Coursera пропонує широкий вибір дисциплін і є популярною серед студентів у багатьох країнах. Microsoft Education Center гарантує безперервність навчання, а Classflow створює інтерактивне середовище для проведення занять. Серед найбільш відомих безкоштовних платформ варто назвати Microsoft Live@edu та Google Apps Education Edition, а також хмарні сховища SkyDrive, iCloud, Google Drive, Dropbox.

Використання хмарних технологій має низку переваг. Вони дозволяють обробляти великі масиви даних із мінімальними витратами та швидко поширювати результати досліджень. Завдяки мобільним технологіям та соціальним мережам забезпечується безперервність навчання, а інтерактивні онлайн-консультації дають змогу студентам отримувати відповіді на запитання у режимі реального часу. Збереження даних у хмарних центрах усуває залежність від обладнання, а можливість проведення незалежного тестування чи створення власних тестів розширює інструментарій викладачів [2]. Крім того, хмарні технології підвищують залученість студентів, зменшують витрати на обладнання та навчальні матеріали, роблять освітній процес доступним навіть зі смартфона.

Висновки. Таким чином, хмарні технології дозволяють сучасній освіті конкурувати з традиційними методами навчання. Вони забезпечують якісну самоосвіту, свободу здобуття знань та формування практичних навичок у контрольованому середовищі. Інтернет-ресурси стають ефективним інструментом для поширення інформації, а сучасні методи навчання сприяють кращому засвоєнню знань і формуванню компетентностей студентів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Chowdhury T.A., Khan H., Druce M.R., Drake W.M., Rajakariar R., Thuraisingham R. Flipped learning: Turning education upside down. Future healthcare journal. 2019. № 6(3). С. 192-195. doi.org/10.7861/fhj.2018-0017

2. Дюлічева Ю.Ю. Упровадження хмарних технологій в освіту: проблеми та перспективи. Інформаційні технології в освіті. 2013. № 14. С. 58-64.
3. Гринь К.В., Гринь В.Г., Герасименко Л.О., Ісаков Р.І. Ефективний процес навчання - запорука успішного становлення майбутнього фахівця. Сучасні тренди розвитку освіти: перспективи і здобутки. Полтава, 2022. С. 76-77.
4. Іванькова Н.А. Компонентна модель хмароорієнтованого навчального середовища університету. Open educational e-environment of modern University. 2022. № 12. С. 32-48.
5. Сілкова О.В., Макаренко В.І., Макаренко О.В. Сучасні методи викладання й навчання. Сучасні тренди розвитку освіти. Полтава, 2022. С. 268-270.

УДК 377:004

ПРАКТИЧНІ КРОКИ ДО ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ СУЧАСНИХ ТЕОРІЙ

Ангеліна Коваленко, Алла Соколова

Харківський автотранспортний фаховий коледж

м. Харків, Україна

У роботі проаналізовано комплексний процес трансформації освітнього середовища під впливом інтенсивного розвитку цифрових технологій. Досліджено роль та значення електронних освітніх ресурсів (ЕОР) у системі підготовки фахівців. Особливу увагу приділено практичному досвіду впровадження інноваційних рішень у закладах фахової передвищої освіти в умовах сучасних викликів.

Сучасна система освіти в Україні перебуває на етапі глобальної цифрової трансформації. Традиційні методи викладання поступово інтегруються у складну цифрову систему, яка поєднує в собі інформаційні ресурси, комунікаційні платформи та інтерактивні інструменти. Важливим теоретичним підґрунтям цих процесів є наукові праці В. Ю. Бикова та Н. В. Морзе, які детально розкривають концепції формування цифрової компетентності викладача та створення адаптивного відкритого освітнього середовища.

Для технічних закладів фахової передвищої освіти, де підготовка фахівців вимагає поєднання глибокої теоретичної бази з практичними навичками, впровадження новітніх технологій стає критично важливим. Це дозволяє не лише підтримувати високий рівень престижу закладу, а й забезпечувати безперервність та якість освітнього процесу в умовах дистанційного навчання та актуальних безпекових викликів [2, с. 7]

Для детального розгляду цифровізації в освіті візьмо Харківський автотранспортний фаховий коледж. Процес цифровізації в коледжах технічного спрямування має унікальну специфіку. На відміну від гуманітарних дисциплін, підготовка майбутніх логістів та механіків вимагає візуалізації складних інженерних процесів та моделювання реальних виробничих ситуацій [3, с. 145]. Глобальна трансформація освітнього простору сьогодні базується на створенні гнучкого хмарного середовища. Це передбачає повний перехід від локального збереження даних до спільних робочих просторів, де доступ до навчальних матеріалів не обмежений територіальним розташуванням студента чи викладача.

Окремим важливим вектором є розвиток цифрової компетентності всіх учасників освітнього процесу. Студент сьогодні має не просто слухати інформацію, а опановувати фахове програмне забезпечення, що є невід'ємною частиною сучасної економіки. Гейміфікація та використання віртуальних симуляторів дозволяють студентам проходити практичні завдання у безпечному цифровому середовищі, що значно підвищує рівень засвоєння матеріалу та готує їх до роботи з реальним обладнанням [5, с. 21].

Структура цифрового освітнього простору сучасного коледжу вибудовується навколо трьох ключових елементів: системності, інтерактивності та оперативності.

1. Системність через онлайн-платформи. В умовах критичних безпекових викликів, що постали перед Харківським регіоном, цифрова системність стала стратегічним інструментом збереження неперервності освіти [5, с. 27-28]. Впровадження систем управління навчанням (таких як Google Classroom, Moodle або Навчальна хмара «ЛКЛАУД») дозволило створити не просто базу знань, а гнучку систему, що виступає фундаментом стійкості закладу. Це забезпечує повну прозорість та керованість навчання незалежно від зовнішніх обставин: від автоматизованого контролю термінів виконання завдань до миттєвого відображення успішності в електронних журналах. Саме

хмарні рішення «ЛКЛАУД» гарантують стабільність навчальних графіків та постійний зв'язок між усіма учасниками процесу в режимі реального часу.

2. Інтерактивна візуалізація. У технічній освіті критично важливо бачити роботу механізму. Наприклад, механіки завдяки технологіям 3D-моделювання замінюють статичні креслення динамічними моделями вузлів автомобіля, які можна вивчати в розрізі та в русі. Використання інструментів спільної роботи, таких як віртуальні дошки Padlet, дозволяє студентам колективно працювати над проєктами, розробляти схеми та здійснювати розрахунки в реальному часі.

3. Моніторинг та оцінювання. Використання хмарних сервісів для тестування (Kahoot, Google Forms) кардинально змінює модель оцінювання. Студент миттєво отримує результат та розгорнутий аналіз помилок, що стимулює самостійну роботу, а викладач отримує можливість оперативно коригувати методику викладання залежно від засвоєння конкретної теми. [4, с. 47-49].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика освітніх підходів

Критерій порівняння	Традиційне навчання	Цифрове навчання
Формат контенту	Статичний (паперові підручники, конспекти)	Мультимедійний (3D-моделі, відео, AR/VR)
Комунікація	Синхронна (тільки в аудиторії в реальному часі)	Гібридна (чати, форуми, відеозв'язок у Zoom)
Методи контролю	Періодичні перевірки (контрольні, іспити)	Автоматизований моніторинг та аналітика знань
Роль студента	Пасивний слухач, об'єкт впливу	Активний дослідник-практик, суб'єкт процесу
Доступність	Обмежена часом та місцем (аудиторія)	Глобальна (онлайн конференції — з будь-якого пристрою)
Темп навчання	Єдиний для всієї групи	Індивідуальний план (адаптивність)

Практична реалізація: досвід Харківського автотранспортного фахового коледжу. Харківський автотранспортний фаховий коледж став майданчиком для успішної адаптації цифрових рішень у складних зовнішніх обставинах.

Зважаючи на безпекову ситуацію в регіоні, пріоритетом стало збереження високої якості підготовки фахівців для транспортної галузі. Коледж успішно інтегрував у навчальний процес:

1. Спеціалізовані логістичні та технічні симулятори, які дозволяють студентам відпрацьовувати алгоритми технічного обслуговування автомобілів у віртуальних аудиторіях.

2. Хмарні екосистеми для адміністрування, що забезпечують постійний зв'язок між студентом, викладачем та адміністрацією, гарантуючи стабільність навчальних графіків (навчальне середовище ХМАРА “ЛКЛАУД”).

3. Професійно-орієнтовані цифрові завдання, де теоретичні знання з комп'ютерних дисциплін (робота з файловими системами, архівація даних, мережева взаємодія) безпосередньо прив'язані до майбутньої професійної діяльності.

Таким чином, досвід Харківського автотранспортного фахового коледжу яскраво підтверджує, що практичні кроки цифровізації технічної освіти на основі сучасних теорій В. Ю. Бикова та Н. В. Морзе не лише забезпечують безперервність і високу якість підготовки фахівців в умовах воєнних викликів, а й формують конкурентоспроможних випускників, готових до роботи з новітніми технологіями. Перспективним напрямом подальшого розвитку є інтеграція штучного інтелекту та технологій доповненої реальності у навчальний процес.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Бахмат Н. В. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія у професійній підготовці фахівців. Інноваційна педагогіка. 2022. Вип. 45. Т. 2. С. 162–166.
2. Биков В. Ю. Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки в Україні. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. Т. 70, № 2. С. 1–13.
3. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Цифрові технології в професійній освіті: теорія і практика : монографія. Вінниця : ТОВ «Твори», 2020. 380 с.
4. Ковальчук В. І. Використання мультимедійних технологій у підготовці майбутніх фахівців технічного профілю. Професійна освіта: проблеми і перспективи. 2021. № 21. С. 44–50.

5. Морзе Н. В., Глазунова О. Г. Модель цифрової компетентності викладача. Освітній простір. Глобальні виклики. 2021. Вип. 1. С. 15–27.

УДК 377:004

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ТЕХНОЛОГІЙ ІНДУСТРІЇ 4.0 ЯК ІНСТРУМЕНТУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

Віталій Колос

**Відокремлений структурний підрозділ «Класичний фаховий коледж
Сумського державного університету»**

м. Конотоп, Україна

У період інтенсивної цифрової трансформації суспільства та економіки система професійної освіти опиняється в умовах глибоких структурних змін, що потребують комплексного оновлення її змісту, форм і методів організації навчального процесу. Традиційні підходи до підготовки фахівців поступово втрачають ефективність в умовах швидкоплинного технологічного розвитку, що зумовлює необхідність їх переосмислення та модернізації. Стрімке впровадження інноваційних технологій, зокрема штучного інтелекту, систем віртуальної та доповненої реальності, Інтернету речей, інструментів обробки та аналізу великих масивів даних, а також автоматизованих виробничих комплексів, кардинально змінює характер професійної діяльності та вимоги до кваліфікації майбутніх спеціалістів. За таких умов професійна підготовка має бути орієнтована не лише на засвоєння спеціальних знань і навичок, а й на формування цифрової культури, здатності до критичного мислення, аналізу даних, роботи з інтелектуальними системами та адаптації до нових технологічних середовищ. Освітні програми повинні враховувати тенденції розвитку цифрової економіки, інтегрувати міждисциплінарні підходи та забезпечувати тісний зв'язок із реальними потребами ринку праці. Таким чином, актуальність дослідження визначається необхідністю трансформації професійної освіти відповідно до викликів цифрової епохи, удосконалення

методичного забезпечення навчального процесу та створення умов для формування конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно виконувати завдання в умовах Індустрії 4.0 та глобалізованого інформаційного простору.

Інтеграція технологій штучного інтелекту в систему технічної освіти відкриває широкі можливості для підвищення ефективності навчального процесу та формування сучасних професійних компетентностей. Її вплив поширюється як на здобувачів освіти, так і на науково-педагогічних працівників, водночас сприяючи зростанню загальної якості підготовки майбутніх фахівців [1]. Використання інтелектуальних систем дозволяє оптимізувати освітні процеси, забезпечити гнучкість навчання та підвищити його результативність. У контексті стрімкого розвитку технологій штучний інтелект виступає не лише як допоміжний цифровий інструмент, а як стратегічний чинник модернізації технічної освіти, здатний забезпечити її відповідність сучасним вимогам інноваційного виробництва та ринку праці. Переваги впровадження штучного інтелекту в освітній процес полягають у наступному:

1. Підвищення ефективності навчання. Використання штучного інтелекту суттєво оптимізує процес засвоєння знань, особливо у викладанні технічних дисциплін, для яких характерні значні обсяги навчальної інформації та високий рівень її складності, що часто стає перешкодою для студентів. Завдяки реалізації персоналізованого підходу системи на основі ШІ забезпечують індивідуальну траєкторію навчання, дозволяючи здобувачам освіти зосереджувати увагу на тих темах і завданнях, які потребують додаткового опрацювання, не витрачаючи часу на вже засвоєний матеріал [2].
2. Розвиток критичного мислення та практичних навичок у студентів. Вивчення технічних дисциплін передбачає не лише засвоєння теоретичних знань, а й формування здатності застосовувати їх у практичній діяльності та реальних виробничих ситуаціях. Використання технологій штучного інтелекту сприяє цьому процесу, оскільки забезпечує студентів інструментами для моделювання, експериментування та самостійного пошуку оптимальних рішень [1]. Зокрема, у віртуальних лабораторних середовищах здобувачі освіти мають можливість апробувати різні підходи до розв'язання інженерних задач.

Незважаючи на значні переваги впровадження штучного інтелекту в систему технічної освіти, цей процес стикається з низкою серйозних викликів і обмежень, які потребують уважного аналізу та продуманих рішень. До них належать високі витрати на створення та підтримку інтелектуальних навчальних систем, недостатній рівень цифрової компетентності як у викладачів, так і у студентів, а також необхідність адаптації навчальних програм до нових технологічних можливостей [3]. Крім того, використання ШІ передбачає питання захисту персональних даних, безпеки освітніх платформ і етичного використання алгоритмів у навчальному процесі. Складність інтеграції інтелектуальних систем у існуючу інфраструктуру навчальних закладів, а також можливі побоювання щодо заміни традиційної педагогічної діяльності технологіями, також є важливими факторами, які потребують комплексного підходу та системного планування.

Технології віртуальної (VR) та доповненої реальності (AR) стають невід'ємним елементом сучасного освітнього процесу, забезпечуючи новий рівень взаємодії між студентами, викладачами та навчальним матеріалом. Завдяки VR та AR навчання набуває більш інтерактивного та захоплюючого характеру, що значно підвищує ефективність засвоєння складних концепцій і практичних навичок [4]. Віртуальна реальність дозволяє студентам зануритися у навчальне середовище, досліджувати об'єкти та процеси, які важко або неможливо відтворити, а доповнена реальність інтегрує цифрові дані у реальний світ, роблячи навчальні матеріали більш наочними та доступними.

VR і AR активно використовуються в університетах та професійних навчальних закладах, створюючи можливості для тренувань, візуалізації складних наукових і технічних процесів, а також для розробки інтерактивних лабораторних робіт і проєктів. Для реалізації таких технологій застосовуються різноманітні пристрої: VR-окуляри та шоломи, AR-гарнітури, планшети та смартфони з підтримкою AR-додатків, інтерактивні маркери та спеціальні сенсори, що відстежують рухи та взаємодію користувача з віртуальним середовищем.

Головні переваги застосування доповненої реальності та віртуальної реальності в освіті [5]:

1. Якісна візуалізація навчального матеріалу - доповнює та поглиблює зміст підручників, дозволяючи детально показати складні природні явища, процеси чи об'єкти.

2. Створення безпечного віртуального середовища для виконання практичних і лабораторних робіт, які в реальних умовах провести неможливо або дуже небезпечно.
3. Можливість необмеженого повторення вправ та експериментів з об'єктами, що сприяє відпрацюванню навичок до автоматизму.
4. Реалізація індивідуальної освітньої траєкторії - врахування особливостей розвитку, талантів, темпу навчання, а також потреб дітей з особливостями розвитку.
5. Повноцінне втілення діяльнісного підходу - учні застосовують теорію на практиці, розвиваючи ключові компетентності та наскрізні вміння.
6. Створення сильного емоційного відгуку, який мотивує, підвищує зацікавленість і активізує увагу учнів.
7. Можливість повного занурення студента у віртуальне середовище, історичну епоху чи віддалене місце, ніби він справді там перебуває.

Технології віртуальної реальності можуть застосовуватися для створення, моделювання та тестування тривимірних моделей машин і механізмів, що забезпечує можливість візуалізації їх конструктивних особливостей і функціональних характеристик. Такий підхід сприяє глибшому розумінню студентами-інженерами принципів роботи проєктованих систем, дозволяє аналізувати взаємодію елементів конструкції та оцінювати ефективність прийнятих технічних рішень [6].

Незважаючи на потенційні переваги використання віртуальної реальності у навчальному процесі, її впровадження може стикатися з низкою проблем. Серед них: обмежений доступ до необхідного обладнання та програмного забезпечення у закладах освіти, складність освоєння технології педагогами та потреба в додатковому навчанні, високі витрати та трудомісткість створення якісного контенту, а також недостатня кількість матеріалів для деяких предметів. Крім того, використання VR може бути ускладнене обмеженим доступом до Інтернету, проблемами інтерактивності систем і незручним інтерфейсом, а також створювати ризики для здоров'я та безпеки учнів, включаючи дискомфорт або травми при недотриманні правил користування. Також важливим є питання співвідношення ціна-якість, оскільки деякі VR-рішення значно дорожчі за традиційне обладнання [6].

Використання віртуальних технологій і технологій доповненої реальності є важливим етапом модернізації сучасної освітньої системи. Такі інструменти є

ефективними як для викладачів, так і для здобувачів освіти, оскільки дозволяють значно підвищити рівень залученості до навчального процесу, активізувати пізнавальну діяльність та посилити мотивацію. Завдяки VR та AR викладачі отримують можливість наочно демонструвати складні явища й процеси, моделювати професійні ситуації та формувати інтерактивне освітнє середовище. Для здобувачів освіти це означає більш глибоке засвоєння матеріалу, розвиток просторового мислення, можливість візуалізації та детального аналізу об'єктів і процесів. Додатково інтеграція технологій штучного інтелекту розширює потенціал цих рішень, забезпечуючи адаптивність навчання, персоналізацію освітніх траєкторій, автоматизований аналіз результатів і надання індивідуальних рекомендацій. Поєднання VR, AR і ШІ створює інноваційне освітнє середовище, у якому навчання стає більш гнучким, ефективним і орієнтованим на потреби кожного студента.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Holmes W. Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning / W. Holmes, M. Bialik, C. Fadel. – Boston: Center for Curriculum Redesign, 2019. – 150 p.
2. Клецьков О. М. Використання штучного інтелекту при викладанні технічних дисциплін / О. М. Клецьков, О. Д. Онопрієнко // Інноваційні технології підготовки кадрів для промисловості та транспорту 2025 : матеріали Міжнар. наук. конф., (м. Дніпро, 25-26 квіт. 2025 р.) Дніпро: Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка», 2025. – С. 202-211. – Режим доступу : <https://dspace.dsau.dp.ua/handle/123456789/12954>
3. Bates T. Can artificial intelligence transform higher education? / T. Bates, C. Cobo, O. Mariño, S. Wheeler // International Journal of Educational Technology in Higher Education. – 2020. – Vol. 17, Iss. 1. – P. 42–50. – DOI: <https://doi.org/10.1186/s41239-020-00218-x>
4. Соколюк, О. (2022). ВПЛИВ VR /AR НА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ Й ОСВІТЯНСЬКІ ПРАКТИКИ. Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems, 108–116. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-60-108-116>
5. Volynets, V. (2021). Використання технологій віртуальної реальності в освіті. Continuing Professional Education: Theory and Practice, (2), 40-47.

6. Кривонос М. П., Мінгальова Ю. І. (2023) Використання віртуальної (VR) і додаткової (AR) реальностей у сучасній освіті. In: II International scientific and practical conference «Modern Approaches to Problem Solving in Science and Technology», November 15-17, 2023, Warsaw, Poland. С. 305–310.

УДК 378.147.018.4:61:004.8

ПЕРЕОРІЄНТАЦІЯ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Олена Корнієнко, Володимир Саліонов

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет

м. Запоріжжя, Україна

Стрімкий розвиток дистанційних технологій у сфері охорони здоров'я, зокрема телемедицини та онлайн-консультацій, став особливо актуальним у період пандемії COVID-19 та набув ще більшої значущості в умовах воєнного стану. Ці виклики засвідчили необхідність не лише трансформації форм надання медичної допомоги, а й глибокого переосмислення підходів до підготовки медичних фахівців. Якість медичних послуг безпосередньо залежить від рівня професійної компетентності лікарів, формування якої розпочинається ще на переддипломному етапі навчання. Саме тому переорієнтація освітнього простору в цифрову епоху стає одним із ключових завдань сучасної медичної освіти [4, с 116].

Сучасні здобувачі медичної освіти є активними користувачами цифрових технологій та інноваційних інформаційних ресурсів. У навчальному процесі дедалі частіше використовуються елементи електронного навчання, симуляційні платформи, віртуальні тренажери, а також інструменти на основі штучного інтелекту, зокрема мовні моделі для опрацювання теоретичного матеріалу. У зв'язку з цим постає дискусійне питання доцільності та меж використання штучного інтелекту в освітньому просторі при підготовці майбутніх медичних фахівців.

Штучний інтелект розглядається як сукупність технологій і наукових підходів, що дозволяють комп'ютерним системам імітувати окремі когнітивні функції людини: аналіз інформації, навчання, логічне мислення, ухвалення рішень та роботу з великими обсягами даних. У медицині штучний інтелект вже сьогодні активно застосовується для аналізу результатів інструментальних та лабораторних досліджень, підтримки клінічних рішень, персоналізованого підбору лікування, розробки лікарських засобів і вакцин, прогнозування перебігу захворювань та організації роботи закладів охорони здоров'я [1, с. 120].

Цифрова трансформація освіти передбачає інтеграцію цих технологій і в навчальний процес. Зокрема, системи штучного інтелекту можуть використовуватися для персоналізації навчання, адаптації освітнього контенту до індивідуальних потреб здобувачів, автоматизованого оцінювання знань, моделювання клінічних ситуацій та розвитку клінічного мислення. Такий підхід сприяє формуванню практично орієнтованих компетентностей і підготовці фахівців, здатних працювати в умовах цифрової медицини [2, с. 29].

Окремого значення набуває розвиток телемедицини як складової цифрового освітнього простору. Навчання майбутніх лікарів навичкам дистанційної взаємодії з пацієнтами, аналізу даних із носимих пристроїв (фітнес-трекерів, «розумних» годинників, систем моніторингу біологічних параметрів) та використання цифрових платформ для консультування стає необхідною умовою їхньої професійної готовності. Це особливо важливо для віддалених регіонів і кризових ситуацій, де доступ до традиційної медичної допомоги є обмеженим [1, с. 119; 3, с. 32].

Водночас активне впровадження штучного інтелекту в освіту і медицину супроводжується низкою викликів. Серед них – етичні аспекти використання штучного інтелекту, захист персональних даних, прозорість алгоритмів, а також ризик надмірної залежності від автоматизованих систем. Тому цифрова переорієнтація освітнього простору має ґрунтуватися на принципах відповідального використання технологій, обов'язкового фахового контролю та формування у здобувачів освіти критичного мислення [1, с. 121; 3, с. 33].

Таким чином, штучний інтелект у цифрову епоху виступає не заміною викладача чи лікаря, а інструментом підсилення освітнього процесу та професійної діяльності. Його інтеграція сприяє створенню адаптивного, інклюзивного й інноваційного освітнього середовища, яке відповідає сучасним

викликам і потребам системи охорони здоров'я. Переорієнтація освіти в цифровому напрямі дозволяє сформувати покоління медичних фахівців, готових до роботи в умовах високотехнологічної медицини та постійних змін.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Коротка В. О., Мокринський В. А. Технології штучного інтелекту в сучасній медицині: впровадження та проблематика // *Український медичний часопис*. – 2024. – № 5 (163). – С. 119–121. DOI: 10.32471/umj.1680-3051.163.257497.
2. Куцак Л. В. Штучний інтелект у сучасній освіті: перспективи застосування та виклики // *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems*. – 2025. – № 74. – С. 27–37. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-74-27-37>.
3. Москаленко А. С. Штучний інтелект у сучасній медицині: можливості та обмеження / наук. кер. Я. С. Сокіл // *XII Всеукраїнська науково-технічна конференція здобувачів вищої освіти за підсумками наукових досліджень 2024 року. Факультет економіки і бізнесу: матеріали наук.-техн. конф.* – 1–9 травня 2025 р. – Запоріжжя: ТДАТУ, 2025. – С. 31–33.
4. Оніщенко Т. Є., Рябоконь О. В., Фурик О. О., Білокобила С. О., Онищенко В. Ф. Досвід використання інформаційно-дистанційних технологій у навчальному процесі в умовах війни // *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. – 2023–2024. – Т. 92, Вип. I. – С. 114–122. – DOI: 10.38014/osvita.2023.92.10.

УДК 37.01:004

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ЯК ЗАСІБ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

Дмитро Кочур

ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

м. Ніжин, Україна

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз цифрових платформ як інструменту реалізації персоналізованого навчання в умовах цифрової

трансформації освіти. Розкрито теоретико-методологічні засади персоналізації освітнього процесу, визначено функціональні характеристики цифрових освітніх платформ та їхній вплив на формування індивідуальних освітніх траєкторій. Обґрунтовано педагогічні, технологічні та організаційні умови ефективного впровадження персоналізованого навчання. Проаналізовано переваги, ризики та перспективи розвитку цифрових платформ у контексті адаптивних технологій, освітньої аналітики та штучного інтелекту.

Ключові слова: цифрові платформи, персоналізація навчання, адаптивне навчання, цифрова трансформація освіти, освітня аналітика, індивідуальна освітня траєкторія.

Вступ.

Цифровізація суспільства суттєво трансформує всі сфери людської діяльності, зокрема й освіту. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, поширення дистанційного та змішаного навчання, інтеграція електронних освітніх ресурсів у навчальний процес зумовлюють необхідність переосмислення традиційних педагогічних підходів. У центрі сучасної освітньої парадигми постає особистість здобувача освіти, його індивідуальні потреби, темп навчання, рівень підготовки та професійні інтереси.

У цьому контексті особливої актуальності набуває персоналізація навчання як стратегія модернізації освітнього процесу. Її реалізація значною мірою стала можливою завдяки впровадженню цифрових платформ, які забезпечують гнучкість, адаптивність та аналітичну підтримку навчальної діяльності. Сучасні цифрові платформи не лише виконують функцію середовища для розміщення навчального контенту, а й виступають інтелектуальними системами управління освітнім процесом.

Метою статті є комплексне теоретичне обґрунтування ролі цифрових платформ як засобу персоналізації навчання, визначення їхнього педагогічного потенціалу та окреслення перспектив подальшого розвитку.

Теоретико-методологічні засади персоналізації навчання.

Персоналізація навчання розглядається як організація освітнього процесу, що передбачає індивідуалізацію змісту, методів, форм і темпу навчання відповідно до потреб конкретного здобувача освіти. Вона ґрунтується на принципах суб'єктності, автономії, варіативності та рефлексивності. На відміну від традиційної моделі, орієнтованої на стандартизований підхід,

персоналізація передбачає активну участь здобувача освіти у плануванні власної освітньої траєкторії.

Методологічним підґрунтям персоналізації є конструктивістські теорії навчання, відповідно до яких знання формуються в процесі активної діяльності та взаємодії з інформаційним середовищем. Компетентнісний підхід, що домінує у сучасній освіті, також передбачає орієнтацію на результат у вигляді сформованих компетентностей, а не лише засвоєної інформації. У цьому аспекті персоналізація виступає механізмом досягнення індивідуально значущих результатів навчання.

Суттєвим компонентом персоналізованого навчання є формування індивідуальної освітньої траєкторії, яка передбачає можливість вибору дисциплін, модулів, форм роботи та способів оцінювання. Такий підхід сприяє розвитку відповідальності, самостійності та здатності до самоорганізації.

Цифрові платформи як інструмент трансформації освітнього середовища.

Цифрові платформи в сучасній освіті виступають інтегрованими інформаційними системами, що забезпечують управління навчальним процесом, зберігання та поширення навчальних матеріалів, комунікацію між учасниками освітнього процесу та аналіз навчальних результатів. Їх функціонування базується на використанні хмарних технологій, баз даних, алгоритмів автоматизованого оцінювання та аналітичних модулів.

Важливою характеристикою цифрових платформ є їхня модульність і масштабованість. Вони дозволяють інтегрувати різноманітні електронні освітні ресурси — мультимедійні матеріали, інтерактивні вправи, відеолекції, симуляції, електронні підручники. Така багатоформатність сприяє врахуванню різних стилів навчання та когнітивних особливостей здобувачів освіти.

Цифрові платформи забезпечують безперервний моніторинг навчальної діяльності. Аналітичні інструменти дозволяють відстежувати активність, рівень засвоєння матеріалу, динаміку успішності, своєчасність виконання завдань. Отримані дані стають основою для прийняття педагогічних рішень щодо корекції освітнього процесу.

Персоналізація навчання в цифровому середовищі.

Реалізація персоналізації за допомогою цифрових платформ відбувається через механізми адаптивності, варіативності та аналітичної підтримки. Адаптивні технології дозволяють змінювати складність завдань залежно від рівня підготовки здобувача освіти. Алгоритми аналізують результати

виконання тестів, швидкість роботи, типові помилки та пропонують індивідуалізований контент.

Значну роль відіграє можливість гнучкого планування навчального процесу. Здобувач освіти отримує доступ до матеріалів у зручний час, може повторювати складні теми, обирати додаткові ресурси для поглибленого вивчення. Такий підхід сприяє формуванню навичок самостійної роботи та саморегуляції.

Особливе значення має освітня аналітика, яка дозволяє прогнозувати результати навчання та своєчасно виявляти ризики академічної неуспішності. Використання аналітичних інструментів забезпечує індивідуальну підтримку та консультації, що підвищує ефективність навчального процесу.

Педагогічні та організаційні умови ефективності.

Ефективність використання цифрових платформ як засобу персоналізації залежить від низки умов. Насамперед це рівень цифрової компетентності педагогічних працівників. Викладач має володіти навичками роботи з цифровими ресурсами, розуміти принципи адаптивного навчання та вміти інтерпретувати аналітичні дані.

Важливим чинником є створення відповідної технічної інфраструктури: стабільного інтернет-з'єднання, доступу до пристроїв, забезпечення інформаційної безпеки. Організаційна підтримка з боку закладу освіти, методичний супровід та системне підвищення кваліфікації педагогів є необхідними передумовами успішного впровадження.

Не менш значущим є формування культури академічної доброчесності та відповідального використання цифрових ресурсів. Персоналізація не повинна зводитися до автоматизації оцінювання, а має бути спрямована на розвиток глибокого розуміння та критичного мислення.

Переваги та виклики цифрової персоналізації.

Використання цифрових платформ у персоналізованому навчанні має низку переваг: підвищення мотивації, гнучкість освітнього процесу, оперативний зворотний зв'язок, можливість об'єктивного оцінювання та накопичення статистичних даних для аналізу якості освіти. Персоналізація сприяє зменшенню академічних бар'єрів та забезпечує підтримку здобувачів із різним рівнем підготовки.

Водночас існують і виклики. Цифрова нерівність обмежує доступ до якісних освітніх ресурсів для окремих категорій здобувачів. Питання захисту

персональних даних набувають особливої актуальності в умовах накопичення великих обсягів інформації. Крім того, надмірна автоматизація може призводити до зниження ролі міжособистісної взаємодії у навчальному процесі.

Перспективи розвитку.

Подальший розвиток цифрових платформ пов'язаний із впровадженням технологій штучного інтелекту та машинного навчання. Інтелектуальні системи здатні аналізувати великі масиви освітніх даних і формувати індивідуальні рекомендації щодо навчальної діяльності. Перспективним напрямом є інтеграція адаптивних курсів, мікрокваліфікацій та цифрових сертифікатів, що відповідають вимогам ринку праці.

Важливим аспектом є поєднання персоналізації з гуманістичними цінностями освіти. Технології мають виступати інструментом підтримки особистісного розвитку, а не заміною педагогічної взаємодії.

Висновки.

Цифрові платформи є потужним засобом реалізації персоналізованого навчання в умовах цифрової епохи. Вони забезпечують адаптивність, аналітичну підтримку, гнучкість організації освітнього процесу та формування індивідуальних освітніх траєкторій. Персоналізація навчання сприяє підвищенню якості освіти, розвитку автономності здобувачів та формуванню їх цифрових компетентностей.

Ефективність впровадження цифрових платформ залежить від комплексного підходу, що поєднує технологічні, педагогічні та організаційні аспекти. Подальший розвиток цифрової освіти має базуватися на інтеграції інноваційних технологій із принципами гуманістичної педагогіки та академічної доброчесності.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Цифрова освіта: електронний ресурс// Українська електронна енциклопедія освіти.—Режим доступу: https://eduglos.iitta.gov.ua/index.php/Цифрова_освіта (дата звернення: 22.02.2026).
2. Використання цифрових технологій у педагогічному процесі для індивідуалізації навчання: електронний ресурс/ О. А. Гурська, О. В. Самборська, Г. М. Йордан // Педагогічна Академія: наукові записки. — Режим доступу: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/525> (дата звернення: 22.02.2026).

3. Використання цифрових освітніх середовищ у професійній підготовці майбутніх викладачів ЗВО: електронний ресурс / Я. Топольник // Гуманізація навчально-виховного процесу. –2025.– Режим доступу:

<https://gnvp.ddpu.edu.ua/article/view/339908> (дата звернення: 22.02.2026).

УДК 378.147:614.253

ЗАСТОСУВАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ І ОНЛАЙН-СИМУЛЯТОРІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ФАРМАКОЛОГІЇ В МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖАХ

Микола Лукашук, Юрій Лукашук, Валентина Лукашук

Фаховий медичний коледж КЗВО «Рівненська медична академія»

м. Рівне, Україна

Актуальність. Сучасна медична освіта у медичних коледжах потребує інноваційних підходів до формування практичних компетентностей студентів. Розділи фармакокінетики та взаємодії лікарських засобів є складними через абстрактність процесів всмоктування, розподілу, метаболізму та виведення (ADME), а також необхідність прогнозування ризиків поліпрагмазії. Традиційні методи викладання (лекції, підручники) часто недостатньо забезпечують візуалізацію та інтерактивність, що знижує мотивацію та ефективність засвоєння матеріалу.

Цифровізація освіти відкриває можливості для використання мобільних додатків та онлайн-симуляторів, які дозволяють моделювати фармакокінетичні процеси, перевіряти взаємодії ліків у реальному часі та аналізувати клінічні сценарії [3]. Такі інструменти особливо актуальні для студентів, майбутніх фельдшерів, медсестер, фармацевтів, де помилки у розумінні фармакокінетики можуть призводити до небезпечних наслідків у професійній діяльності.

Метою дослідження є оцінка ефективності застосування мобільних додатків та онлайн-симуляторів як педагогічних інструментів для вивчення фармакології студентами медичних коледжів.

Для досягнення мети було визначено наступні **завдання**:

1. Проаналізувати доступні мобільні додатки та онлайн-симулятори, орієнтовані на фармакокінетику та взаємодію ліків.
2. Визначити педагогічний потенціал цих інструментів на основі огляду літератури.
3. Впровадити обрані цифрові інструменти в навчальний процес експериментальної групи студентів.
4. Оцінити їх вплив на рівень навчальних досягнень, мотивацію та задоволеність студентів шляхом порівняльного аналізу.

Матеріали та методи дослідження. Дослідження проводиться на базі Костопільського фахового медичного коледжу та фахового коледжу КЗВО «Рівненська медична академія» протягом двох семестрів (2025–2026 н.р.) і розділене на два етапи. Перший етап (перший семестр) передбачав огляд літератури та аналіз інструментів: вивчення додатків Epocrates, Lexicomp, PharmaGuide, PharmacoloGenius, Medscape, а також онлайн-симуляторів (PK-Sim, віртуальні лабораторії на базі HTML5).

На другому етапі (другий семестр) передбачається проведення педагогічного експерименту: в експериментальній групі на практичних заняттях студенти виконуватимуть завдання з використання додатків (перевірка взаємодій, розрахунок доз, симуляція фармакокінетичних кривих). Контрольна група працюватиме з підручниками та статичними схемами. По завершенню заплановано проведення оцінки ефективності: тестування знань до та після курсу.

Результати дослідження показують, що використання мобільних додатків та онлайн-симуляторів у вивченні фармакології є перспективним напрямом сучасної медичної освіти. Огляд літератури свідчить про зростання інтересу у здобувачів освіти до цифрових інструментів як засобів підвищення ефективності навчання та мотивації.

Грунтовний систематичний аналіз мобільних додатків для підтримки призначення ліків та освіти з фармакології подали Haffey F, Brady RR, Maxwell S. Автори висловили, що такі інструменти, як Epocrates та Medscape, надають швидкий доступ до інформації про взаємодії, дозування та ідентифікацію таблеток, що особливо корисно для практичної підготовки [3].

Вченими Andrews L.B. та Barta L. акцентовано увагу на ролі симуляцій у ілюстрації складних концепцій фармакології, включаючи фармакокінетику. Симулятори дозволяють візуалізувати процеси ADME та прогнозувати

концентрацію ліків у плазмі, що сприяє глибшому розумінню абстрактних процесів. Автори зазначають, що такі інструменти підвищують залученість студентів та полегшують перенесення знань у практику, особливо для початківців у медичних програмах [1].

Дослідники університету Кальярі (Італія), на чолі із Maria Del Zompo описують розробку та впровадження мобільного додатка PharmacoloGenius, який поєднує гейміфікацію з освітнім контентом із фармакології. Їх дослідження демонструють значне підвищення мотивації та залученості студентів завдяки інтерактивним квестам, тестам та елементам гри. Автори рекомендують подібні інструменти для подолання бар'єрів у засвоєнні складних тем [2].

Отже, опрацьовані літературні джерела підтверджують педагогічну цінність цифрових інструментів у формуванні компетентностей з фармакології, особливо в контексті практико-орієнтованої освіти. Серед мобільних додатків для вивчення фармакології, зокрема фармакокінетики та взаємодії ліків, виділяються Eprocrates, Lexicomp, Medscape, PharmaGuide та PharmacoloGenius.

Додаток Eprocrates є одним із найпоширеніших інструментів, що пропонує відстеження взаємодій до 30 ліків одночасно, наявний калькулятори доз, опис ліків та ідентифікація таблеток. Безкоштовна версія включає базові функції, а в актуальних оновленнях (2025) додано AI-помічник для швидких рекомендацій. Додаток ідеально підходить для моделювання клінічних сценаріїв та перевірки ризиків поліпрагмазії [3].

Продукт Lexicomp (тепер UpToDate Lexidrug) надає комплексну базу (понад 6000 унікальних лікарських засобів) з детальними описами сумісності між собою. Окремо описуються понад 460 найпоширеніших натуральних продуктів та добавок з даними про їхню токсичність та взаємодію. Інструмент орієнтований на практику доказової медицини, з акцентом на фармакокінетичні параметри та індивідуальні фактори (вік, функція нирок та ін.) [3].

Платформа Medscape пропонує безкоштовний доступ до цифрового інструменту, який аналізує вплив лікарських препаратів на організм, калькуляторів розрахунку доз, описів понад 8000 ліків та процедурних відео. Додаток інтегрує новини та офіційні рекомендації, що містять чіткий алгоритм дій для медиків у певній ситуації, що сприяє комплексному вивченню взаємодій на рівні ферментів, які відповідають за метаболізм ліків та клінічні наслідки [3].

Спеціалізований довідковий інструмент PharmaGuide фокусується на швидкому пошуку альтернатив ліків і їх взаємодій та інформації про генерики. Він зручний для регіональних ринків (включаючи україномовні аналоги) та дозволяє аналізувати комбінації для безпечного призначення.

Спеціалізований цифровий інструмент у галузі фармакології PharmacoloGenius, що описаний у літературі, використовує гейміфікацію для вивчення фармакогенетики та кінетики, з інтерактивними модулями та тестами. Хоча комерційна версія обмежена, концепція підвищує мотивацію через ігрові елементи [2].

Щодо онлайн-симуляторів, PK-Sim (від Open Systems Pharmacology) то він є потужним безкоштовним інструментом для РВРК-моделювання (математичне моделювання фармакокінетики препарату, яке базується на реальних фізіологічних параметрах організму). Він дозволяє змінювати параметри (доза, шлях введення, фізіологічні фактори) та візуалізувати криві концентрації, що ідеально для глибокого розуміння фармакокінетики [1].

Віртуальні лабораторії на базі HTML5 (наприклад, VLPC чи Pharmskills Online) пропонують браузерні симуляції експериментів з ізольованими тканинами чи *in vivo* моделями. Вони доступні без інсталяції, забезпечують інтерактивність та візуалізацію механізмів дії, хоча часто обмежені простими сценаріями [1].

Зазначені інструменти сприяють активному навчанню, але вимагають супроводу викладача для уникнення поверхневого використання. Безкоштовні версії (Epocrates, Medscape, PK-Sim) роблять їх доступними для медичних коледжів.

Висновки. Вважаємо, що застосування мобільних додатків та онлайн-симуляторів значно підвищить ефективність вивчення фармакокінетики та взаємодії ліків студентами медичних коледжів, вплине на мотивацію, покращить рівень навчальних досягнень, та практичних навичок. Ці інструменти є перспективним напрямом модернізації педагогічного процесу і рекомендуються для широкого впровадження.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Andrews, L.B., Barta, L. Simulation as a Tool to Illustrate Clinical Pharmacology Concepts to Healthcare Program Learners. *Curr Pharmacol Rep* 6, 182–191

(2020). URL: <https://doi.org/10.1007/s40495-020-00221-w> (дата звернення: 21.01.2026).

2. Increasing engagement in pharmacology and pharmacogenetics education using games and online resources: The PharmacoloGenius mobile app. [електронний ресурс]. *Analytical Science Journals*. 2020. URL: <https://analyticalsciencejournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ddr.21714> (дата звернення: 21.01.2026).
3. Smartphone apps to support hospital prescribing and pharmacology education: a review of current provision. [електронний ресурс]. *National Center for Biotechnology Information*. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC3895345/?referrer=grok.com> (дата звернення: 21.01.2026).

УДК 004.8:61

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ КЛІНІЧНИХ КЕЙСІВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ДЕРМАТОЛОГІЇ ТА ВЕНЕРОЛОГІЇ

Тетяна Лукащук

**Кременецький медичний фаховий коледж імені Арсена Річинського
м. Кременець, Україна**

Сучасна медична освіта потребує оновлення підходів до навчання, що зумовлено швидким розвитком медичної науки, цифрових технологій та вимог до підготовки висококваліфікованих фахівців. Своє нішове місце в підготовці майбутніх медиків займає вивчення дерматології та венерології — дисципліни, яка потребує не лише ґрунтовних теоретичних знань, а й добре розвиненого клінічного мислення, уміння аналізувати симптоматику, диференціювати захворювання та приймати обґрунтовані клінічні рішення.

Одним із найбільш ефективних методів формування клінічного мислення є робота з клінічними кейсами. Однак створення якісних, різноманітних та максимально наближених до реальної практики клінічних ситуацій потребує

значних часових і методичних ресурсів. У цьому контексті особливої актуальності набуває використання технологій штучного інтелекту (ШІ), які здатні генерувати, моделювати та адаптувати клінічні кейси відповідно до освітніх потреб студентів.

Клінічні кейси є важливим інструментом практико-орієнтованого навчання. Вони дозволяють студентам аналізувати симптоми та анамнез пацієнта, формувати попередній та диференційний діагноз, визначати тактику обстеження та лікування, розвивати клінічне мислення та професійну відповідальність.

У дерматології та венерології, де діагностика значною мірою базується на візуальних ознаках, роботі з анамнезом і лабораторними показниками, клінічні кейси мають особливе значення. Вони допомагають студентам навчитися розпізнавати різні типи уражень шкіри, проводити диференційну діагностику дерматозів та інфекцій, що передаються статевим шляхом. Технології штучного інтелекту дозволяють автоматизувати та удосконалити процес створення клінічних ситуацій. За допомогою ШІ можна не лише генерувати різноманітні клінічні сценарії різного рівня складності, а й моделювати рідкісні та типові випадки захворювань, адаптувати кейси відповідно до рівня підготовки студентів, створювати інтерактивні завдання з поетапним аналізом клінічної ситуації, використовувати зображення уражень шкіри для формування візуальної пам'яті, формувати запитання для самоконтролю та оцінювання знань. ШІ може враховувати навчальні цілі, тематику заняття та очікувані результати навчання, що значно підвищує якість навчального матеріалу.

Аргументи на користь використання ШІ у формуванні кейсів ефективні і місткі. Це різноманітність та реалістичність клінічних ситуацій: ШІ здатний створювати велику кількість варіантів клінічних випадків, що допомагає уникнути шаблонності та розширює клінічний досвід студентів. Індивідуалізація навчання: системи ШІ можуть підбирати кейси відповідно до рівня знань студента, його помилок та прогалин у підготовці. Економія часу викладача: автоматизація створення кейсів дозволяє викладачу зосередитися на методичному супроводі та аналізі відповідей студентів. Формування клінічного мислення: покроковий аналіз кейсу сприяє розвитку навичок логічного мислення, діагностики та прийняття рішень. Відпрацювання рідкісних випадків: студенти можуть ознайомитися з патологіями, які майже не

зустрічаються у реальній практиці, але є важливими для професійної підготовки.

Під час занять з дерматології та венерології ІІІ може використовуватися для створення кейсів з описом скарг, анамнезу, об'єктивного огляду; моделювання лабораторних та інструментальних досліджень; генерації фотографічних зображень уражень шкіри; формування тестових та ситуаційних завдань; аналізу відповідей студентів і надання рекомендацій. Такий підхід дозволяє наблизити навчальний процес до реальних умов роботи медичного працівника.

Викладач у цьому процесі виконує роль модератора та експерта. Саме він визначає навчальні цілі, коригує створені ІІІ кейси, контролює правильність медичної інформації та спрямовує роботу студентів. ІІІ виступає як допоміжний інструмент, що підсилює педагогічну діяльність, але не замінює її.

Серед труднощів такого процесу можна виділити насамперед потребу у технічному забезпеченні і безперервному живленні в реаліях нашого часу; необхідність підвищення цифрової компетентності викладачів; контроль за достовірністю згенерованої інформації; питання академічної доброчесності. Проте ці проблеми можуть бути вирішені шляхом методичного супроводу та раціонального використання технологій.

Отже, використання штучного інтелекту у формуванні клінічних кейсів є перспективним напрямом модернізації медичної освіти. Зокрема у дерматології та венерології, де важливе значення має аналіз візуальних симптомів та клінічних проявів, ІІІ дозволяє створювати різноманітні, реалістичні та адаптивні клінічні ситуації. Інтеграція ІІІ у навчальний процес сприяє розвитку клінічного мислення, підвищенню якості підготовки студентів та формуванню їхніх професійних компетентностей. Раціональне поєднання традиційних методів навчання з можливостями штучного інтелекту забезпечує підготовку конкурентоспроможних і висококваліфікованих медичних фахівців.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Багалій, В. О. *Штучний інтелект в освіті: теорія і практика* / В. О. Багалій. — К.: Освіта, 2023.
2. Іванова, О. В. *Адаптивні системи навчання на основі штучного інтелекту* / О. В. Іванова // Журнал сучасної освіти. — 2024.

3. Johnson, L., Adams Becker, S., Estrada, V., & Freeman, A. *The NMC Horizon Report: 2024 Higher Education Edition*. — Austin, Texas: The New Media Consortium, 2024.
4. UNESCO. *Artificial Intelligence in Education: Challenges and Opportunities for Sustainable Development*. — UNESCO Publishing, 2021.

UDC 339.138:615.322:004.738.5

FEATURES OF FORMING CONSUMER LOYALTY TO DIETARY SUPPLEMENT BRANDS THROUGH DIGITAL CHANNELS

Volodymyr Malyi, Iryna Bondarieva, Hasnae Maajaoui

National University of Pharmacy
Kharkiv, Ukraine

In the context of the digital transformation of the economy, the formation of consumer loyalty to dietary supplement brands is acquiring new substantive characteristics and instrumental solutions. The educational space in the digital era, which involves the implementation of innovative technologies and electronic educational resources, creates additional opportunities for integrating marketing, communication, and educational strategies in the field of dietary supplement circulation. The growth of online communications, the expansion of e-commerce, and the active use of social media and specialized healthcare platforms necessitate a reconsideration of the mechanisms for building trust, commitment, and long-term interaction between a brand and a consumer.

The aim is to determine the specific features and mechanisms of forming consumer loyalty to dietary supplement brands through digital channels within the educational space of the digital era.

Materials and methods. The study is based on methods included analysis, synthesis, generalization, and systematization of scientific literature on digital marketing, consumer behavior, customer relationship management, and pharmaceutical marketing. A comparative analysis of regulatory documents governing the circulation and advertising of dietary supplements was conducted.

The dietary supplement market in Ukraine and worldwide demonstrates steady growth, driven by increased public attention to disease prevention, immune support, and the maintenance of a healthy lifestyle. Unlike medicinal products, dietary supplements are positioned as additional sources of biologically active substances, which determines the specifics of their marketing promotion. In the digital environment, consumers have access to a vast array of information, including scientific publications, user reviews, expert opinions, ratings, and comparative characteristics. Therefore, loyalty is formed not only through traditional branding tools but also through systematic educational activities, transparency of communication, and evidence-based informational messages.

Digital communication channels official manufacturer websites, social media pages, marketplaces, mobile applications of pharmacy chains, and electronic platforms for online booking and consultations are becoming key touchpoints with consumers. In this context, the quality of content, its scientific validity, compliance with current legislation, and adherence to the principles of ethical marketing are of particular importance. The educational component of a brand's digital presence allows ordinary informational interaction to be transformed into a long-term partnership in which the consumer acts as an active participant in the communication process.

The formation of loyalty to dietary supplement brands in the digital environment is based on a combination of cognitive, emotional, and behavioral components. The cognitive component involves providing reliable information about composition, mechanism of action, indications for use, possible limitations, and interactions. The emotional component is implemented through visual style, communication tone, corporate social responsibility, and participation in educational initiatives. The behavioral component is manifested in repeat purchases, recommendations to other consumers, positive reviews, and active participation in online communities.

In the context of digitalization, algorithms for content personalization play a special role. The use of Big Data technologies, artificial intelligence, and user behavior analytics makes it possible to create individualized offers, considering previous purchasing experience, interests, and the needs of specific consumers. This approach increases the relevance of communications, reduces informational noise, and strengthens the perceived value of interaction with the brand. At the same time,

excessive commercialization and aggressive advertising strategies may lead to a decline in trust, which is particularly critical in the health-related sphere.

An important factor in forming loyalty is the availability of high-quality electronic educational resources aimed at both consumers and pharmacy professionals. Webinars, online courses, interactive guides, blogs with popular scientific materials, video lectures, and infographics contribute to improving the pharmaceutical literacy of the population. Within the educational space of the digital era, dietary supplement brands may act as partners of higher education institutions, professional associations, and scientific organizations, supporting the development of evidence-based foundations and modern approaches to consumer communication.

The integration of brands into digital healthcare ecosystems is of particular importance. Cooperation with pharmacy chains, electronic booking services, and telemedicine platforms makes it possible to create a comprehensive customer experience. The opportunity to receive an online pharmacist consultation, access instructional materials, compare alternatives, and leave feedback creates a sense of openness and accessibility of the brand. At the same time, it is essential to ensure compliance with the principles of evidence-based medicine and to avoid incorrect claims regarding the therapeutic properties of dietary supplements.

In the educational context, the use of gamification and interactive learning formats is also significant. Online tests, personalized recommendations, digital health diaries, and loyalty programs with an educational component increase consumer engagement and contribute to the formation of sustainable brand commitment. Such tools make it possible to combine marketing objectives with an educational mission, in line with current trends in socially responsible business.

Social media functions not only as a promotional channel but also as a platform for dialogue and community building. Moderation of discussions, prompt responses to inquiries and complaints, and the publication of expert comments and explanations contribute to increasing the level of trust. In the digital era, reputational risks spread rapidly; therefore, an online reputation management strategy must be systematic and proactive. Transparency regarding raw material sources, manufacturing standards, certification, and quality control is an important component of this strategy.

Particular attention should be paid to the regulatory framework governing digital advertising of dietary supplements. Compliance with legal requirements regarding labeling, accuracy of wording, and prevention of misleading consumers forms the foundation of long-term loyalty. The educational component of

communication should be supported by references to scientific sources, recommendations of international organizations, and results of clinical studies, where available.

The formation of loyalty is also associated with the development of corporate social responsibility programs. Support for educational initiatives, participation in scientific conferences, cooperation with universities, and the implementation of electronic educational platforms for pharmacy students strengthen the company's image as a reliable and responsible partner. In this respect, digital technologies ensure scalability and accessibility of educational resources, in accordance with the principles of open education.

Analysis of current trends indicates that effective formation of consumer loyalty to dietary supplement brands through digital channels requires a comprehensive approach that combines marketing, educational, technological, and ethical components. In conditions of information overload, the key success factor is the brand's ability to create valuable content focused on consumer needs and expectations, provide feedback, and maintain high quality standards.

Thus, digital channels not only expand opportunities for promoting dietary supplements but also transform the very nature of interaction between a brand and a consumer. The educational space in the digital era serves as a platform for integrating marketing strategies with educational activities, contributing to increased pharmaceutical literacy and the formation of conscious consumption. Further research should focus on developing models for assessing the effectiveness of digital tools for loyalty formation, analyzing consumer behavioral patterns, and improving interaction mechanisms between manufacturers, pharmacists, and end users in the context of the rapid development of digital technologies.

LIST OF INFORMATION SOURCES

1. Kaplan A. M., Haenlein M. Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*. 2010. Vol. 53(1). P. 59–68.
2. Kumar V., Reinartz W. *Customer Relationship Management: Concept, Strategy, and Tools*. 3rd ed. Springer, 2018.
3. Tiago M. T. P. M. B., Veríssimo J. M. C. Digital marketing and social media: Why bother? *Business Horizons*. 2014. Vol. 57(6). P. 703–708.
4. Lemon K. N., Verhoef P. C. Understanding customer experience throughout the customer journey. *Journal of Marketing*. 2016. Vol. 80(6). P. 69–96.

УДК: 614.23:316.77:004.77]: [61:621.397] "364"

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕЛЕМЕДИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Наталія Михайловська, Сергій Мануйлов, Ярослав Михайловський
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
м. Запоріжжя, Україна

Вступ. Цифрова трансформація системи охорони здоров'я є одним із ключових напрямів модернізації медичної галузі в Україні. Впровадження електронної системи охорони здоров'я (eHealth), електронних рецептів, медичних інформаційних систем, дистанційного моніторингу пацієнтів та телемедицини формує нові вимоги до професійної підготовки медичних працівників. У сучасних умовах цифрова компетентність стає невід'ємною складовою професійної компетентності лікаря, медичної сестри та фельдшера [1, с. 113].

Повномасштабна війна в Україні суттєво загострила потребу в оперативній цифровізації медичної допомоги. Руйнування інфраструктури, міграція населення та медичних кадрів, дефіцит спеціалістів у прифронтових і сільських громадах, складна логістика та постійні безпекові ризики обмежили доступ населення до своєчасної медичної допомоги [2, с. 12]. У цих умовах телемедичні технології стали не лише альтернативним каналом надання медичних послуг, а й стратегічним ресурсом підтримки безперервності лікувально-діагностичного процесу [3, с.132]. Фактично телемедицина є точкою перетину медицини, інформаційних технологій, телекомунікацій і медичної освіти. У багатьох країнах світу вона давно стала стандартом, і сьогодні в Україні ми можемо впевнено говорити про те, що телемедицина - це вже не експеримент, а обов'язковий інструмент у повсякденній роботі сімейного лікаря.

Водночас впровадження телемедицини вимагає від медичних працівників нових знань і навичок: роботи з цифровими діагностичними пристроями, організації відеоконсультацій, обробки та захисту медичних даних, використання хмарних сервісів, дотримання принципів інформаційної безпеки [4, с.9]. Таким чином, телемедицина виступає не лише інструментом медичної

практики, але й ефективним механізмом формування цифрової компетентності фахівців.

Метою роботи стало обґрунтування та реалізація моделі впровадження телемедицини технологій як складової формування цифрової компетентності лікарів, медичних сестер та фельдшерів у громадах Запорізької та Харківської областей.

Матеріали та методи дослідження

Реалізація проєкту проводилася на базі клініки симуляційного навчання міжкафедрального тренінгового центру Запорізького державного медико-фармацевтичного університету (ЗДМФУ) та у фельдшерсько-акушерських пунктах (ФАП) громад Запорізької та Харківської областей. У дослідженні взяли участь лікарі первинної ланки, медичні сестри та фельдшери сільських і прифронтових громад. Реалізація проєкту тривала 3 місяці та включала три послідовні етапи.

Методи дослідження: аналіз нормативно-правових документів та наукових джерел щодо цифрової трансформації охорони здоров'я; педагогічний експеримент з впровадженням освітньо-практичної моделі; анкетування та самооцінювання рівня цифрової компетентності; спостереження за професійною діяльністю учасників; кількісний аналіз показників телемедицини консультацій; порівняльний аналіз результатів до та після впровадження моделі.

Критеріями оцінки сформованості цифрової компетентності визначено:

- здатність організовувати та проводити телемедицини консультації;
- навички роботи з цифровими діагностичними пристроями;
- уміння передавати, зберігати та захищати медичні дані;
- дотримання принципів інформаційної безпеки;
- рівень самостійності та впевненості у використанні цифрових технологій.

Результати дослідження. Запорізький державний медико-фармацевтичний університет є одним із провідних медичних закладів України з багаторічним і системним досвідом впровадження телемедицини та симуляційних технологій у навчальний процес і практичну медицину. Із 2024 року на базі Міжкафедрального тренінгового центру функціонує Центр сімейної медицини з кабінетом телемедицини, оснащений унікальним портативним телемедицини діагностичним комплексом. Паралельно в університеті здійснюється підготовка студентів, а також регулярно проводяться курси

тематичного вдосконалення й заходи безперервного професійного розвитку - майстер-класи, фахові школи, симуляційні тренінги для лікарів, медичних сестер і фельдшерів з різних регіонів України. Ці освітні програми користуються значним попитом, адже забезпечують фахівців практичними навичками роботи з телемедичними технологіями.

Реалізація проєкту впровадження телемедичних технологій в прифронтових громадах здійснювалася у три етапи. Перший етап передбачав теоретичну та практичну підготовку медичних працівників на базі клініки симуляційного навчання міжкафедрального тренінгового центру Запорізького державного медико-фармацевтичного університету (ЗДМФУ). Освітній компонент включав ознайомлення з принципами телемедицини, алгоритмами дистанційного консультування, роботою з цифровими діагностичними пристроями, а також навчання використанню хмарних сервісів для передачі медичних даних. Навчання мало практикоорієнтований характер і відбувалося з використанням симуляційних сценаріїв клінічних випадків.

Другий етап полягав у впровадженні телемедичних комплектів у фельдшерсько-акушерських пунктах громад. Фельдшерсько-акушерські пункти були оснащені телемедичними комплектами, що включали портативний ЕКГ, відеодерматоскоп, відеоотоскоп, спірометр, монітор вітальних функцій, цифровий фонендоскоп, планшетний ПК та ноутбук з камерою високої роздільної здатності. Паралельно здійснювався методичний супровід, розробка інструктивних матеріалів та консультаційна підтримка щодо використання програмного забезпечення.

Третій етап включав регулярну супервізію та моніторинг рівня сформованості цифрової компетентності учасників. Оцінювалися навички створення відеоконференцій, використання цифрових діагностичних приладів, передача та збереження медичних даних, дотримання принципів інформаційної безпеки.

У процесі впровадження було виявлено початкові труднощі, пов'язані з недостатнім рівнем цифрової грамотності та психологічними бар'єрами щодо використання новітніх технологій. Системна освітня підтримка, практико-орієнтоване навчання та супервізія сприяли поступовому підвищенню впевненості фахівців у використанні цифрових інструментів. Спеціалістами ЗДМФУ були надані відповідні поради, а також підготовлені методичні матеріали для швидкого опанування програмним забезпеченням. Уже протягом

трьох місяців спостерігалася позитивна динаміка у формуванні цифрової компетентності, що проявлялася у самостійному проведенні телемедичних консультацій, активному використанні цифрових діагностичних засобів та ефективній комунікації з лікарями різних рівнів надання допомоги. Протягом трьох місяців кожен ФАП провів близько 200 телемедичних відеоконсультацій, використовуючи щонайменше три компоненти телемедичного комплексу під час одного візиту. Відзначено і більшу частоту звернень пацієнтів за медичною допомогою завдяки зручності контактів з сімейними лікарями, покращення динаміки контролю терапії та оперативності отримання направлень і рецептів.

Отже, інтеграція телемедичних технологій у професійну діяльність медичних працівників є дієвим механізмом розвитку їх цифрової компетентності.

Обговорення. На сьогодні телемедицина є потужним інструментом не лише покращення якості медичної допомоги, а й оптимізації та підвищення ефективності управління системою охорони здоров'я загалом. Це вже не технологія майбутнього, а реальний механізм, який щодня працює на користь пацієнта. Телемедицина змінює саму філософію надання медичної допомоги - робить її більш доступною, оперативною та ефективною, незалежно від місця перебування людини. Її ключова мета—забезпечити пацієнтові якісну діагностику та лікування незалежно від відстані, часу чи географічних умов [3].

В умовах воєнного часу телемедицина виконує одночасно декілька функцій: клінічну, освітню та соціальну [2, с.12-14]. Вона дозволяє компенсувати кадровий дефіцит, забезпечити безперервність медичної допомоги та підтримати професійний розвиток фахівців.

Формування цифрової компетентності фахівців відбувається найбільш ефективно за умови поєднання [1, с.120]: системного навчання, практичного використання технологій, постійної супервізії, методичного супроводу. Особливої актуальності така модель набуває для прифронтових та сільських громад, де обмежені ресурси потребують інноваційних рішень [4 с.9-10, 5 с.3-5].

Таким чином, впровадження телемедицини слід розглядати як важливий елемент цифрової трансформації освітнього простору у сфері охорони здоров'я та ефективний інструмент професійного розвитку фахівців у сучасних умовах.

Висновки:

1. Інтеграція телемедичних технологій у професійну діяльність медичних працівників є ефективним інструментом цифрової трансформації системи охорони здоров'я, що забезпечує безперервність медичної допомоги та підвищує доступність послуг в умовах воєнного часу.
2. Особливої актуальності телемедичні технології набувають для прифронтових та сільських громад, де їх використання не лише компенсує кадровий дефіцит, а й сприяє підвищенню рівня цифрової готовності медичних працівників до роботи в умовах обмежених ресурсів.
3. Подальше системне впровадження телемедицини в практику первинної ланки має супроводжуватися цілеспрямованим формуванням цифрової компетентності медичних фахівців, що є необхідною умовою модернізації освітнього простору та забезпечення якості професійної діяльності в Україні.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Ляшук А. Загрози і виклики для системи кібербезпеки інформаційних систем та реєстрів сфери охорони здоров'я. Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення. 2023. № 6. С. 113–121. URL: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-6-113-121>.
2. Рамка цифрової компетентності працівника охорони здоров'я URL: <https://moz.gov.ua/uk/ramka-cifrovih-kompetentnostej-pracivnika-ohoroni-zdorov-ya>
3. Ivanenko H. Major global trends in healthcare: challenges and opportunities. Scientific and Practical Journal "Materials of Scientific Conferences of the Petro Mohyla Black Sea National University". 2025. Vol. 1, no. 2. P. 180–182. URL: <https://doi.org/10.34132/mspc2025.02.13.46>.
4. Прус Н. В., Терентюк В. Г. Цифрова компетентність працівників охорони здоров'я як передумова забезпечення економічної безпеки закладів охорони здоров'я на етапах розбудови електронної охорони здоров'я в Україні. Ефективна економіка. 2024. № 10.
5. Ю. М. Колесник, М. О. Авраменко, С. А. Моргунцова. Кроки трансформації освітнього процесу до дистанційної форми навчання у ЗДМУ. Матеріали Всеукраїнської науково-медичної відеоконференції з міжнародною участю "Актуальні питання дистанційної освіти та телемедицини 2020", 19-20

листопада 2020 р. м. Запоріжжя / Запоріж. держ. мед. ун-т [та ін.] . -
Запоріжжя : ЗДМУ, 2020. - 160 с. - Б. ц.

УДК 37.091.3:004.5

ПРИНЦИПИ ЮЗАБІЛІТІ ЦИФРОВОГО КОНТЕНТУ В ОСВІТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ Е-НАВЧАННЯ

Наталія Мошенська

Харківський фаховий коледж спорту

м. Харків, Україна

Перехід на повноцінний онлайн-режим навчання, зумовлений спочатку пандемією Covid-19, а потім повномасштабним вторгненням РФ на територію України, став, беззаперечно, досить серйозним викликом не тільки для освітян, а й для учнівської молоді та батьківської спільноти. Нові реалії освітньої комунікації потребували вибудови певної системності, логічності, а головне – результативності взаємодії. Швидкої та ефективної адаптації під вимоги дистанційного сьогодення потребували не лише об'єкти, а й суб'єкти освітньої системи, тобто виокремилася серйозна фактична потреба трансформації освітнього простору.

З-поміж інших методів, інструментарію та параметрів модифікацій постає край актуальним питання побудови та поточної оптимізації цифрового контенту в освіті. Дієвим рішенням стала організація освітнього контенту шляхом інформаційного наповнення вебсервісу Google Classroom від Google, створення блогів, вебсайтів педагогів, персональних сторінок освітян на відеохостингу YouTube (YouTube-каналів) тощо. Отже, ми стикнулися з явищем масового створення освітнього цифрового контенту. І сучасна практика створення цифрових дидактичних матеріалів демонструє превалювання кількісних параметрів над якісними складниками, тобто прослідковується тенденція до екстенсивного продукування навчального контенту.

Орієнтуючись на довгострокову перспективу, одним із дієвих інструментів підвищення ергономічності та результативності е-навчання можна визначити принципи юзабіліті цифрового контенту в освіті.

Вікіпедія трактує юзабіліті (з англ. usability – дослівно «зручність користування») як поняття, що визначає загальний ступінь зручності предмета при використанні, вказуючи на схожість із терміном «ергономічність», але зазначаючи іншу сферу поширення та нюанси визначення [2].

Юзабіліті цифрового контенту в освіті – це якісна характеристика зручності, ефективності та простоти взаємодії користувача (учня/учениці, колеги/колежанки, батьків) з цифровими освітніми матеріалами та організаційно-інформаційними запитами (текстами, графікою, відео, аудіо, інтерфейсами), тобто певний ступінь зручності, який дозволяє швидко знаходити інформацію, опрацьовувати її та досягати своїх цілей без необхідності спеціального навчання.

Таким чином, юзабіліті – це якісна оцінка простоти та комфорту роботи з ресурсом та контентом. Будь-який учасник/учасниця освітнього процесу має без проблем орієнтуватися у контенті, який для нього/неї призначений, швидко знаходити необхідне, не гублячись у перевантаженому функціоналі та зайвих елементах [1].

Говорячи про цифровий контент в галузі освіти необхідно всебічно адаптувати його до потреб і можливостей споживачів: змістовне наповнення, навігація, інтерфейс, вимагана послідовність дій тощо. Головне – не варто ускладнювати.

Окремо вбачається доцільним зазначити безпосередній зв'язок принципів юзабіліті цифрового контенту з універсальністю дизайну в освіті, що створює можливості для реалізації інклюзивності навчання (потреби людей з інвалідністю (в першу чергу – з вадами зору, слуху), обмеженість доступу до контенту через відсутність електроенергії, інтернет-зв'язку, знаходження користувачів на тимчасово окупованих територіях України тощо).

Загальними універсальними стандартами юзабіліті цифрового контенту в освіті, які детермінують суттєву роль у сприйнятті, можна визначити наступні:

1. Загальна технічна складова:

- використання простих графічних елементів із продуманим розташуванням;

- відповідність тексту і графіки;
- відповідність цільовій аудиторії (вік, рівень підготовки, роль як учасника освітнього процесу та інші чинники);
- орфографічна, пунктуаційна грамотність, дотримання синтаксичних і стилістичних норм;
- обов'язкова попередня перевірка адаптивності версії контенту (коректності відображення на різних пристроях (комп'ютер, ноутбук, смартфон));

2. Творчий підхід, гнучкість з можливістю швидкої трансформації за потреб, відповідність актуальним життєвим тенденціям (локальним, регіональним, національним);

3. Структурування контенту: наприклад, якщо розміщуємо довгий текст-посібник:

- робимо зміст із посиланнями для можливості швидкої навігації;
- посилання робимо помітними, не «зливаємо» з іншим текстом, регулярно контролюємо їх клікабельність, попереджуючи наявність у власному контенті «битих» посилань, які не працюють або приводять на порожні сторінки з помилками;
- задля економії місця на ресурсі та надання загальної естетики цифровому контенту використовуємо сервіси для скорочення довгих URL-адрес, можливості генерації QR-кодів;
- не надаємо важливу інформацію для наступного поширення (копіювання) або з посиланнями для роботи у ПДФ файлі, сформованому з фотокопії документу Word (це повага до користувача та його часу);

4. Стилїстика свого цифрового контенту:

- бажано витримувати однаковою протягом усіх сторінок/розділів/тем тощо;
- перевіряємо кольоровий контраст контенту (існують різноманітні онлайн-інструменти);
- якщо встановлюємо логотип закладу освіти, то раціональним буде розміщення його на всіх сторінках (за потреби – робимо його клікабельним для повернення на стартову сторінку).

Отже, впровадження принципів юзабіліті у створення цифрового контенту в освіті – це не просто питання «красивого дизайну», наочності, а стратегічна

необхідність для сучасного е-навчання. Юзабіліті, в першу чергу, допомагає знизити когнітивне навантаження, що, в свою чергу, дозволяє вивільнити інтелектуальні ресурси користувача. Увага фокусується виключно на засвоєнні знань, а не витрачається на опанування незрозумілого інтерфейсу або навігації. А доступний та адаптований контент формує позитивний користувацький досвід, який сприяє підвищенню мотивації та залученості, стимулює до самостійної роботи.

Юзабіліті цифрового контенту в освіті сьогодні – це ґрунтовне поєднання технологічних можливостями та педагогічних цілей і прийомів. Дотримання стандартів юзабіліті дозволяє трансформувати цифровий контент із пасивного джерела інформації на активний інструмент формування компетентностей, що в умовах глобальної цифровізації стає вирішальним фактором успіху будь-якої освітньої системи.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Принципи юзабіліті веб-сайту. URL: <https://wezom.com.ua/ua/blog/12-sposobov-uluchshit-juzabiliti> (дата звернення: 07.02.2026).
- 2.. Юзабіліті // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%AE%D0%B7%D0%B0%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%96%D1%82%D1%96> (дата звернення: 07.02.2026).

УДК 378.147:004.9:615.825

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ

У ФОРМУВАННІ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

МАЙБУТНІХ РЕАБІЛІТОЛОГІВ

Тетяна Мулик

Кременецький медичний фаховий коледж імені Арсена Річинського

м. Кременець, Україна

Сучасні умови розвитку медичної освіти характеризуються активним упровадженням цифрових технологій в освітній процес. Підготовка майбутніх фахівців з реабілітації потребує не лише ґрунтовних теоретичних знань, а й

сформованих практичних навичок, клінічного мислення та професійних компетентностей. У цьому контексті важливого значення набуває використання електронних освітніх ресурсів, які забезпечують доступність навчального матеріалу, інтерактивність і можливість індивідуалізації навчання.

Електронне навчання дозволяє поєднувати традиційні форми підготовки з інноваційними підходами, що є особливо актуальним для дисципліни «Медична та соціальна реабілітація», де значну роль відіграють алгоритмізація дій, чітка послідовність виконання процедур і дотримання стандартів надання реабілітаційної допомоги.

У медичному фаховому коледжі для організації освітнього процесу активно використовується платформа **Moodle**, яка є ефективним середовищем для дистанційного та змішаного навчання. Під час викладання дисципліни «Медична та соціальна реабілітація» застосовується тематична структуризація курсу з поділом на секції відповідно до навчальних тем. На платформі систематизовано електронні освітні ресурси, що сприяють формуванню практичних навичок майбутніх реабілітологів.

До електронного курсу завантажено електронні лекції, мультимедійні презентації, алгоритми виконання реабілітаційних методик та навчальні відеоматеріали з демонстрацією практичних навичок (лікувальної фізкультури, фізіотерапевтичних процедур, елементів догляду й реабілітаційних втручань). Використання відеоматеріалів і алгоритмів дає змогу студентам багаторазово опрацьовувати послідовність професійних дій, що сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу, зменшенню кількості помилок під час практичних занять і підвищенню впевненості у власних професійних можливостях.

Платформа Moodle забезпечує гнучкість у редагуванні та оновленні навчального контенту безпосередньо в процесі навчання, а також надає можливість відстеження змін у курсі. Для оцінювання якості навчання та рівня засвоєння матеріалу використовуються тестові завдання, ситуаційні й практично орієнтовані задачі, завдання для самостійної роботи. Функціонал журналу оцінок дозволяє здійснювати об'єктивне оцінювання результатів навчальної діяльності студентів та забезпечує оперативний зворотний зв'язок.

Застосування електронного контролю знань сприяє розвитку самостійності, відповідальності та навичок самоосвіти, що є важливими складовими професійної підготовки майбутніх реабілітологів. Поєднання електронних освітніх ресурсів із практичними заняттями в навчальних

кабінетах і на клінічних базах забезпечує цілісність освітнього процесу та підвищує якість фахової передвищої освіти.

Отже, використання електронних освітніх ресурсів у викладанні дисципліни «Медична та соціальна реабілітація» є ефективним засобом формування практичних навичок майбутніх реабілітологів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Використання системи електронного навчання MOODLE для контролю і оцінювання навчальної діяльності студентів ВНЗ: методичний посібник / Ю. В. Триус та ін.; за ред. Ю. В. Триуса. – Черкаси : МакЛаут, 2010. – 200 с.
2. Moodle Docs. Moodle Learning Management System: Documentation and User Guide.

УДК 37.091.31:004.8:004.056

ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРЕШКОДИ ІНТЕГРАЦІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Світлана Нешко, Дар'я Єгоркіна

Український державний університет залізничного транспорту

м. Харків, Україна

Штучний інтелект сьогодні активно змінює освіту, і хоча це відкриває неймовірні перспективи, процес залишається досить складним і неоднозначним. З одного боку, технології дозволяють зробити навчання персоналізованим, звільняють учителів від рутинних справ та відкривають легкий доступ до будь-якої інформації. З іншого боку, разом із цим з'являється багато проблем – від технічних збоїв до серйозних етичних, юридичних та соціальних питань. Саме тому, щоб ШІ став корисним інструментом, а не джерелом проблем, нам необхідно заздалегідь розібратися з усіма ризиками та навчитися впроваджувати його відповідально й грамотно. Аналіз поточної ситуації в Україні свідчить про активне вивчення проблеми використання ШІ

такими вченими, як О. Спірін, Т. Вакалюк, С. Литвинова та іншими, що підтверджує актуальність пошуку дієвих моделей навчання.

Головною перешкодою для ІІІ в освіті є те, що багато навчальних закладів просто не готові до нього технічно. Це особливо помітно в селах та віддалених районах, де часто немає швидкого інтернету, сучасної техніки чи доступу до хмарних сервісів. Зокрема Гиценчук О. стверджує, що для реалізації потенціалу технологій «важливо подолати прогалини між технологічними інноваціями ІІІ та його освітніми впровадженням» [1, с.154]. Якщо не оновити обладнання та не забезпечити школи базовими ресурсами, усі розмови про штучний інтелект так і залишаться лише планами на папері, які неможливо втілити в життя.

Ще однією великою проблемою є етичні питання та безпека. Коли йдеться про дітей, ми маємо бути впевнені, що їхні особисті дані, оцінки та деталі поведінки надійно захищені. Системи штучного інтелекту збирають величезну кількість такої інформації, і без чітких правил виникає ризик, що її використають у рекламі чи інших комерційних цілях. Крім того, сам ІІІ не завжди об'єктивний: якщо програму навчили на помилкових або однобічних даних, вона може несправедливо оцінювати учнів або давати невдалі поради. Тому без прозорих алгоритмів та суворого захисту приватності використання ІІІ в школах залишається ризикованим.

Отже, впровадження штучного інтелекту в освіту є складним шляхом, який неможливо пройти без глибокого аналізу та чіткої стратегії. Хоча ІІІ має величезний потенціал для оновлення навчання, його використання тягне за собою цілу низку викликів: від технічних та юридичних нюансів до етичних і соціальних питань. Саме тому, щоб технології справді працювали на користь, потрібна системна підготовка на всіх рівнях, яка враховуватиме як можливості, так і всі можливі ризики.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Гриценчук О. Використання штучного інтелекту в освіті: тенденції та перспективи в Україні та за кордоном. *Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта ХХІ століття»*. 2024. Вип. 10.

УДК 377.1:004

ОСВІТНІЙ ПРОСТІР В ЕПОХУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА Е-ІНСТРУМЕНТІВ У ВИКЛАДАННЯ СОЦІОЛОГІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ

Галина Ніколаєва, Наталія Фадєєва

Ізмаїльський агротехнічний фаховий коледж

м.Ізмаїл, Україна

Анотація. У цій статті досліджено трансформацію парадигми викладання гуманітарних дисциплін під тиском глобальних комп'ютерних процесів. Особливу увагу приділено інтеграції інтелектуальних систем, адаптивних сервісів та інтерактивного наповнення в методику навчання соціології та філософії.

Вступ

Технологічний стрибок середини 2020-х років докорінно переформатував архітектуру освітнього середовища. Для таких галузей, як соціологія та філософія — які традиційно базуються на критичному аналізі джерел та живому спілкуванні — техногенні виклики стали імпульсом для створення інноваційних стратегій навчання. Станом на 2026 рік цифрові інструменти еволюціонували з допоміжних елементів у життєво важливий фундамент для створення та засвоєння знань.

1. Електронні навчальні активи (ЕНА) нового зразка

Сучасний цифровий інструментарій для гуманітаріїв сьогодні — це набагато більше, ніж просто відцифровані підручники. До них належать:

1.1. Інтерактивні репозиторії та цифрові архіви:

Завдяки безпосередньому доступу до глобальних наукометричних баз (на кшталт JSTOR чи Google Scholar) майбутні соціологи можуть працювати з найсвіжішими даними в режимі реального часу.

1.2. Симулятори суспільних процесів:

Спеціалізований софт для моделювання соціальних явищ, що дозволяє студентам перевіряти теоретичні концепції на практичних моделях.

1.3. Медіатеки філософської думки:

Мультимедійні екосистеми, які поєднують текстові масиви, аудіозаписи дискусій видатних теоретиків та візуальну реконструкцію історико-культурних контекстів.

2. Інтелектуальні агенти як партнери у навчанні

Впровадження генеративного штучного інтелекту в семінарські заняття дозволило реалізувати «майєвтику Сократа» в індивідуальному форматі. Тепер студенти мають змогу:

- Проводити діалоги з цифровими копіями мислителів:

Наприклад, організувати «дискусію» з Іммануїлом Кантом щодо природи морального закону.

- Здійснювати експрес-аналіз даних:

Використовувати алгоритми машинного навчання для семантичного розбору великих масивів соціологічних досліджень.

- Верифікувати аргументацію:

Отримувати миттєвий фідбек щодо логічної послідовності та обґрунтованості своїх есе.

3. Гейміфікація та імерсивні рішення (VR)

- *Віртуальні філософські кейси:* Завдяки ефекту занурення в інтелектуальні експерименти (такі як «алегорія печери» Платона чи «дилема вагонетки»), етичні парадокси досягаються через особистий досвід.

- *Соціологічні рольові платформи:* Використання ігрових механік для аналізу владних ієрархій та вивчення механізмів соціального маніпулювання.

Ось декілька конкретних методик та практик:

Перевернутий клас (Flipped Classroom):

Студенти опрацьовують теоретичний матеріал вдома за допомогою інтерактивних відеолекцій, онлайн-курсів або цифрових навчальних посібників. Час, що раніше витрачався на лекції, використовується на семінарах для поглибленого обговорення, вирішення проблем, роботи в групах та виконання практичних завдань.

Приклад: Замість традиційної лекції про "відчуження" у Маркса, студенти переглядають короткий анімований ролик, що ілюструє ключові концепції. На семінарі вони обговорюють сучасні приклади відчуження, використовуючи онлайн-дошки для спільного брейнштормінгу та діляться результатами досліджень у вигляді інтерактивних презентацій.

Проектно-орієнтоване навчання (Project-Based Learning):

Студенти працюють над довгостроковими проєктами, які вимагають застосування теоретичних знань для вирішення реальних проблем. Цифрові інструменти використовуються для збору даних, аналізу інформації, візуалізації результатів та спільної роботи.

Приклад: Студентська група досліджує вплив соціальних мереж на політичну поляризацію в Україні. Вони використовують інструменти аналізу соціальних мереж для збору даних, створюють інтерактивні карти для візуалізації тенденцій та представляють свої висновки у вигляді веб-сайту або інтерактивної інфографіки.

Адаптивне навчання:

Персоналізовані навчальні платформи, що адаптують контент та темп навчання до індивідуальних потреб кожного студента. Алгоритми машинного навчання аналізують прогрес студента та рекомендують матеріали, які допоможуть йому подолати слабкі місця та поглибити знання в цікавих для нього областях.

Приклад: Студент, який відчуває труднощі з розумінням концепції "логічного позитивізму", отримує доступ до додаткових матеріалів, інтерактивних вправ та підтримки онлайн-тьютора на платформі адаптивного навчання.

Спільна робота та навчання в онлайн-середовищі:

Використання онлайн-форумів, віртуальних класних кімнат, спільних документів та інших інструментів для підтримки співпраці між студентами та викладачем. Це дозволяє студентам спільно працювати над завданнями, обмінюватися ідеями, отримувати зворотний зв'язок та вчитися один в одного.

Приклад: Студенти обговорюють етичні дилеми, пов'язані з використанням штучного інтелекту в соціальній сфері, на онлайн-форумі, де кожен може висловити свою думку, поділитися прикладами та прокоментувати аргументи інших учасників.

Гейміфікація:

Включення елементів гри (бали, рейтинги, досягнення, виклики) в навчальний процес для підвищення мотивації та залученості студентів.

Приклад: Студенти змагаються в онлайн-вікторині, щоб перевірити свої знання про історію філософії. За кожну правильну відповідь вони отримують бали, які впливають на їхній рейтинг у класі.

Виклики та ризики цифровізації

Попри очевидні переваги, повне занурення в «цифру» несе в собі певні загрози:

- Фрагментарність сприйняття: Ризик втрати навичок глибокої концентрації на великих і складних теоретичних працях.
- Трансформація академічної етики: Потреба в оновленні методів оцінювання, де головним стає не кінцевий текст, а якість аналітичного процесу.
- Алгоритмічна упередженість: Критичне вивчення помилок ШІ стає новим важливим компонентом у підготовці соціологів.

Роль викладача в цифрову епоху:

Викладач стає куратором інформації, модератором дискусій, наставником та експертом з цифрових інструментів. Він допомагає студентам орієнтуватися у великому обсязі інформації, розвивати критичне мислення, співпрацювати у групах та ефективно використовувати цифрові інструменти для навчання. Важливою є здатність викладача створювати інтерактивне та захопливе навчальне середовище, яке стимулює інтерес до предмета та підтримує активну участь студентів.

Інтеграція цих педагогічних стратегій та зміна ролі викладача є критично важливими для успішного використання цифрових технологій у навчанні соціології та філософії.

Висновки

Інтеграція високотехнологічних засобів та сучасних педагогічних стратегій, таких як "перевернутий клас", проектно-орієнтоване навчання, адаптивне навчання, спільна робота в онлайні та гейміфікація, у викладанні соціології та філософії не витісняє лектора, а змінює його амплуа на роль провідника у світі цифрових сенсів. Електронне інструментарій робить абстрактні концепції відчутними, живими та пристосованими до світосприйняття сучасної молоді, в той час як педагог стає куратором знань та ментором, який допомагає студентам розвивати навички критичного мислення та ефективної співпраці в цифровому світі.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Биков В. Ю., Литвинова С. Г., Лук'янчук М. В. (2023-2025). Статті в журналі «Інформаційні технології і засоби навчання» щодо моделювання хмароорієнтованих освітніх середовищ.

2. Методичні рекомендації МОН України (2024/2025) щодо використання ШІ та електронних підручників у закладах загальної середньої та вищої освіти.
3. Floridi, L. (2024). *The Ethics of Artificial Intelligence: Principles, Challenges, and Opportunities*. (Ключове джерело для обговорення етики ШІ на заняттях з філософії).
4. Lohr, S. (2023). *Data-ism: The Revolution Transforming Decision Making, Consumer Behavior, and Society*. (Для викладачів соціології про роль великих даних).
5. Coates, J. (2025). *The Digital Transformation of Social Theory*. (Про те, як соціологічні теорії адаптуються до цифрової епохи).

Практичні посібники та онлайн-ресурси (ЕОР)

1. UNESCO (2023/2024). *Guidance for generative AI in education and research*. (Офіційні рекомендації щодо використання ШІ в освітньому просторі).
2. The Stanford History Education Group (SHEG). *Civic Online Reasoning*. (Методичні матеріали з розвитку критичного мислення та верифікації інформації).
3. European Commission (2024). *Ethical guidelines on the use of artificial intelligence and data in teaching and learning*.

УДК 378

**ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО
ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ**

Людмила Пестрецова

Слов'янський фаховий коледж індустрії та фармації

м. Слов'янськ, Україна

Останнім часом штучний інтелект дедалі активніше використовується педагогічними працівниками в освітній діяльності. Генеративний штучний інтелект дозволяє модернізувати, активізувати та візуалізувати новий матеріал, значно полегшує підготовку матеріалу, особливо під час дистанційного та

змішаного навчання, що реалізується у Слов'янському фаховому коледжі індустрії та фармації.

Застосування технологій штучного інтелекту (ШІ) потребує розробки стратегії розвитку педагогіки для покращення результатів навчання. На цьому етапі кожен викладач повинен розробити принципи використання ШІ, які зумовлювали б досягнення навчальних цілей, а не відволікали від освітнього процесу. Використовуючи лекційний матеріал, підготовлений для викладання тієї чи іншої теми, можна згенерувати презентації, відеоролики, тести, флеш-картки, подкасти. Інструменти ШІ пробуджують цікавість до командної роботи, активізують бажання ставити питання, підлаштовуються під рівень знань студентів, враховують індивідуальні особливості, долають бар'єри інклюзивності.

Під час дистанційного навчання генеративний штучний інтелект дозволяє урізноманітнити викладання нового матеріалу та поглиблює отримані знання. Зосередити увагу студентів на матеріалі, що викладається, під час онлайн-занять — непросте завдання для педагога. Зазвичай студенти слухають неуважно, відволікаються, неохоче відповідають на поставлені питання, саме тому при проведенні таких занять виникає необхідність в активних методах навчання. Одним із напрямків використання ШІ у Слов'янському фаховому коледжі індустрії та фармації є застосування NotebookLM, який посилається на додані джерела, що дозволяє уникнути застосування неточної інформації та персоналізувати навчання студентів.

Візуалізація контенту зосереджує увагу студентів на лекційному матеріалі. Питання, які оголошує викладач під час перегляду, дозволяють оцінити ступінь зацікавленості аудиторії, отримати зворотний зв'язок. У більшості випадків студенти в цей момент не оцінюють таку бесіду як опитування та більш вільно висловлюють свою думку, що дає можливість викладачам оцінити практичну спрямованість візуального контенту. Одним із прийомів оцінювання зосередженості уваги може бути фіксація помилок у генерації ШІ-зображень або візуалізації прийомів, адже при викладанні спеціальних дисциплін, навіть при завантаженні чітких завдань, віртуальний помічник припускається помилок, які студенти повинні простежити та виправити.

Ще один із прийомів, який часто застосовується, є використання флеш-карток. Даний вид контенту дозволяє опитувати студентів та одночасно

виявляти прогалини у знаннях, матеріал, що недостатньо засвоєний та потребує додаткового опрацювання. Згенеровані флеш-картки можуть містити пояснення, уточнення, метою яких є спрямування мислення здобувачів у бік логічних висновків або припущень.

Часто при виконанні експериментальних завдань перед викладачем постає питання, чітко та послідовно пояснити проведення досліду, випробування. У цьому питанні зручно користуватися ментальними картками. Використання даного виду контенту дозволяє уникнути витрати часу на записування послідовності операцій при виконанні досліджень, студенти мають змогу оцінити обсяг робіт, що їх очікує, встановити залежність між окремими етапами експерименту, вибудувати план проведення аналізу, адже дотримання та виконання вимог інструкції забезпечує позитивний результат досліджень.

Використання тестування під час підготовки до занять у домашніх умовах дозволяє здобувачам освіти самостійно визначитися з рівнем засвоєння матеріалу. Викладач, використовуючи ШІ, має змогу згенерувати опитувальник у вигляді тесту для домашнього опрацювання. Під час проходження опитування студенти можуть користуватися підказками при виникненні труднощів, декілька разів проходити тестування для підвищення рівня знань. Цей вид самопідготовки готує здобувачів до складання у майбутньому кваліфікаційних іспитів, які також для переважної більшості спеціальностей проводяться у вигляді тестів.

Підсумовуючи, можна сказати, що використання генеративного штучного інтелекту все більше буде інтегруватися в освітню діяльність, і головною проблемою все ж таки буде питання академічної доброчесності. Перед викладачами будуть ставати нові виклики: як довести студенту, що штучний інтелект — це помічник у навчанні, а знання треба засвоювати та застосовувати, орієнтуючись лише на власні можливості.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2025/04/24/shi-v-zakladakh-vyshchoi-osvity-24-04-2025.pdf>
2. Рамкова конвенція про штучний інтелект <https://www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/the-framework-convention-on-artificial-intelligence>

3. Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище: збірник есе програми підвищення кваліфікації / упорядники: А. Артюхов, М. Віхляєв, Ю. Волк. 18 вересня — 18 жовтня 2023 року. Львів; Торунь: Liha-Pres, 2023. 524 с.
4. Бубнов І. В. Можливості та ризики використання штучного інтелекту в освітній сфері сучасної України. Abstracts of XI International Scientific and Practical Conference. Florence, Italy, November 27–29. 285–290 pp. 2023. URL: <https://eu-conf.com/ua/events/the-latest-information-andcommunicationtechnologies-in-education/>

УДК 377:004

ЦИФРОВА АУДИТОРІЯ БЕЗ СТІН: РОЛЬ ОСВІТНЬОГО ВЕБСАЙТУ

Юлія Рись

**Відокремлений структурний підрозділ «Оріхівський фаховий коледж
Таврійського державного агротехнологічного університету
імені Дмитра Моторного»**

м. Запоріжжя, Україна

Сучасна освіта стрімко трансформується під впливом цифрових технологій, глобалізації та суспільних викликів. Інформаційно-комунікаційні технології стали невід’ємною складовою освітнього процесу, а освітній вебсайт — одним із ключових інструментів організації навчання, комунікації та поширення знань. В умовах дистанційного, змішаного навчання, а також за потреби забезпечення безперервності освіти, освітні вебресурси набувають особливої актуальності.

Освітній вебсайт сьогодні — це не лише інформаційна візитівка освітнього компоненту та викладача - це багатофункціональна платформа, яка поєднує навчальні матеріали, інтерактивні сервіси, інструменти зворотного зв’язку та можливості для самостійної роботи здобувачів освіти. У статті розглянуто сутність освітнього вебсайту, його функції, структуру, переваги та роль у сучасному освітньому середовищі.

Освітній вебсайт — це спеціалізований інтернет-ресурс, створений з метою підтримки, організації та розвитку освітнього процесу. Основною

відмінністю освітнього вебсайту від звичайного інформаційного ресурсу є те, що усі елементи сайту підпорядковані дидактичним цілям: формуванню знань, умінь і навичок, ключових компетентностей, розвитку критичного мислення, самостійності, цифрової грамотності та мотивації до навчання.

Освітній вебсайт виконує низку важливих функцій, що забезпечують ефективність освітнього процесу.

Інформаційна функція. Сайт надає доступ до актуальної та структурованої інформації: робочих програм, силабусів дисциплін, новин і оголошень. Це сприяє прозорості освітнього процесу та підвищує рівень інформованості всіх його учасників.

Освітня функція. Через освітній вебсайт розміщуються електронні навчальні матеріали: лекції, презентації, відеоуроки, практичні та лабораторні роботи, тести, інтерактивні завдання. Здобувачі освіти мають можливість опановувати матеріал у зручному темпі та повертатися до нього за потреби.

Комунікативна функція. Освітній вебсайт забезпечує взаємодію між викладачами та здобувачами освіти за допомогою коментарів, чатів, форм зворотного зв'язку, онлайн-консультацій. Це особливо важливо в умовах дистанційного навчання, коли безпосереднє спілкування обмежене.

Контролююча та діагностична функція. За допомогою тестів, онлайн-опитувань вебсайт дозволяє здійснювати контроль знань, аналізувати результати навчання та коригувати освітній процес.

Мотиваційна та розвивальна функція. Сучасний дизайн, інтерактивність, мультимедійний контент і можливість самостійного вибору траєкторії навчання підвищують зацікавленість здобувачів освіти та стимулюють їх до активної пізнавальної діяльності.

Структура сучасного освітнього вебсайту, як правило включає: головну сторінку, де розкривається призначення сайту, інформація про викладача, корисні посилання, пропонуються можливості для зворотного зв'язку; навчальний курс з дисципліни з тематичним поділом матеріалів (включає методичні ресурси, відео, аудіо, інфографіку, тести, онлайн-завдання); перелік інформаційних джерел з активними посиланнями. При цьому важливими вимогами до структури є логічність, зручна навігація, адаптивність до різних пристроїв і доступність для користувачів з різним рівнем цифрової підготовки.

Використання освітніх вебсайтів у процесі навчання має низку суттєвих переваг:

- доступність освіти — навчальні матеріали доступні у будь-який час і з будь-якого місця;
- індивідуалізація навчання — здобувачі освіти можуть обирати темп, послідовність і глибину опрацювання матеріалу;
- оновлюваність контенту — інформацію легко актуалізувати відповідно до змін у науці та практиці;
- формування цифрових компетентностей — робота з вебресурсами сприяє розвитку ІКТ-навичок;
- підвищення мотивації — інтерактивні та мультимедійні елементи роблять навчання більш цікавим.

Для викладача освітній вебсайт є інструментом професійної самореалізації, упорядкування навчальних матеріалів, обміну досвідом і впровадження інноваційних педагогічних технологій. Він дозволяє оптимізувати підготовку до занять, автоматизувати контроль знань і зосередитися на індивідуальній роботі зі студентами.

Для здобувача освіти вебсайт виступає персональним освітнім простором, де поєднуються навчання, спілкування та саморозвиток. Такий формат сприяє формуванню відповідальності за власне навчання та навичок самоосвіти.

Посилаючись на власний досвід, освітній вебсайт з дисципліни «Менеджмент» має виражену прикладну та практикоорієнтовану спрямованість, адже менеджмент як навчальна дисципліна поєднує теоретичні знання з аналізом реальних управлінських ситуацій. Такий вебресурс виступає цілісним освітнім середовищем, у якому кожна тема логічно структурована та наповнена різноплановим контентом (рис. 1).

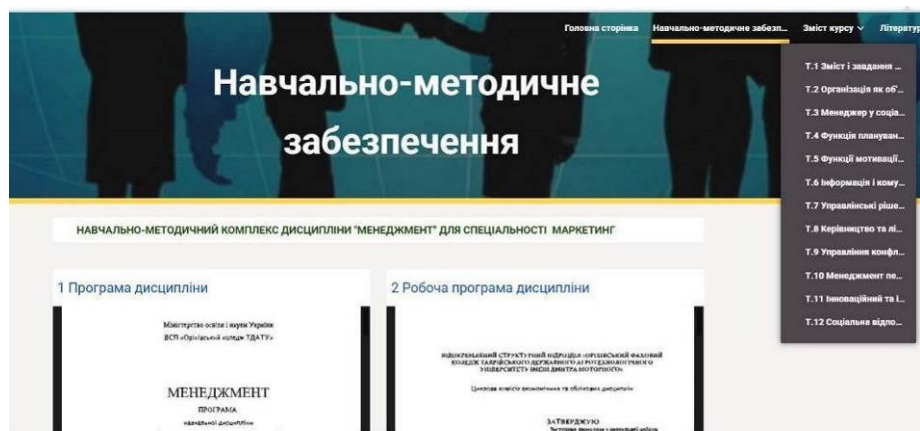

Рис. 1. Структура освітнього вебсайту з менеджменту «Код управління»

Важливою особливістю є тематичний підхід до подання матеріалу. Кожна тема курсу супроводжується електронним конспектом лекцій, який містить основні поняття, визначення, схеми, таблиці та узагальнення. Це дозволяє здобувачам освіти систематизувати навчальний матеріал і використовувати його як опору для підготовки до практичних занять та підсумкового контролю (рис. 2).

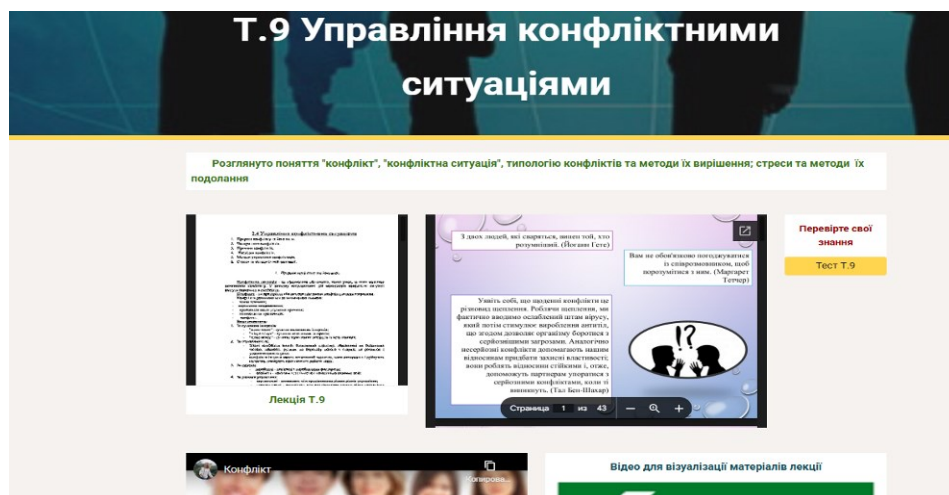

Рис. 2. Інформаційне наповнення сторінки освітнього вебсайту

Для забезпечення ефективного контролю знань на вебсайті з кожної теми розміщуються тестові завдання. Невід'ємною складовою вебсайту є завдання для практичних і самостійних робіт. Вони орієнтовані на аналіз управлінських ситуацій, розв'язання кейсів, роботу з прикладами щодо діяльності сучасних організацій. Такий підхід сприяє розвитку управлінського мислення, уміння приймати рішення та застосовувати теоретичні знання на практиці.

Особливу роль у наповненні вебсайту відіграють мультимедійні матеріали: навчальні та мотиваційні відео, інтерв'ю з відомими управлінцями, фрагменти бізнес-лекцій, а також цікаві факти зі сфери управління та менеджменту. Вони підвищують інтерес до дисципліни, демонструють актуальність менеджменту в реальному житті та сприяють формуванню професійної мотивації здобувачів освіти.

Таким чином, освітній вебсайт з дисципліни «Менеджмент» поєднує навчальний, контролюючий і мотиваційний компоненти, забезпечуючи цілісний та сучасний підхід до вивчення управлінських дисциплін.

Отже, освітній вебсайт є важливим складником сучасного освітнього середовища та ефективним освітнім ресурсом. Він забезпечує доступність і

якість навчання, сприяє впровадженню інноваційних підходів, розширює можливості взаємодії між учасниками освітнього процесу.

У сучасних умовах розвиток і використання освітніх вебсайтів є не лише ознакою цифрової зрілості закладу освіти, а й необхідною умовою конкурентоспроможності та відповідності вимогам часу. Подальше вдосконалення таких ресурсів відкриває нові перспективи для підвищення якості освіти та формування освіченої, мобільної й компетентної особистості.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Биков В. Ю. Інформаційні технології і засоби навчання. – Київ : Атіка, 2019.
2. Морзе Н. В. Педагогіка і інформаційні технології. – Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020.

УДК 377

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Тетяна Свояволя, Світлана Панібратцева

КЗОЗ «Харківський обласний медичний фаховий коледж» ХОР

м. Харків, Україна

Формувальне оцінювання (“оцінювання для навчання”) – інтерактивна форма оцінювання знань, основною метою якої є не оцінка, а покращення знань. В умовах дистанційного освітнього процесу така форма оцінювання набуває особливої актуальності.

Застосування формувального оцінювання забезпечує оцінку та самооцінку навчальних досягнень, зворотний зв'язок між викладачем та здобувачами освіти. Формувальне оцінювання корисне для всіх учасників освітнього процесу. Для студентів - це можливість оцінки власних навчальних результатів, підвищення мотивації та формування навичок самоосвіти. Для викладача - це допомога в аналізі та корекції навчального процесу, оцінка

загального рівня опанування навчальним матеріалом, виявлення складних тем, відстеження індивідуальних досягнень студентів.

Сучасні інформаційні сервіси надають численні й різноманітні інструменти для оцінювання знань. Найзручнішим варіантом моніторингу знань в дистанційному навчальному процесі є онлайн тести, зокрема тести Google Forms. Тести Google Forms мають різноманітний, але зрозумілий функціонал, дозволяють миттєво отримати результат, забезпечують зворотний зв'язок та об'єктивність завдяки автоматичній перевірці.

При підготовці майбутніх медичних фахівців ми використовуємо Google Forms не тільки з метою контролю та оцінки, але і як тести формувального оцінювання. До кожної лекції створені формувальні тести, які студенти можуть проходити неодноразово в зручний для них час. До окремих питань тестів додано коментарі, посилання на навчальний матеріал, відео для повторення тощо. Студент при проходженні тесту самостійно з'ясовує рівень знань, може аналізувати помилки, визначити завдання для покращення засвоєння матеріалу. Формувальний тест є одним з інструментів самоосвіти, яка є важливим чинником формування та розвитку особистості. Систематичний аналіз окремих та узагальнених результатів тестування по кожній темі дозволяє викладачу проводити моніторинг результатів оцінювання, надавати зворотній зв'язок, покращити викладання складних тем, розвивати пізнавальний інтерес до навчальної дисципліни.

Таким чином, можна стверджувати, що впровадження формувального оцінювання є ефективним рішенням в умовах дистанційного освітнього процесу, що забезпечує формування навичок самоосвіти та реалізацію особистісно-орієнтованого навчання.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Морзе Н.В., Барна О.В., Вембер В.П. Формувальне оцінювання: від теорії до практики. Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2013. №6. С. 45-57.
2. Хмарні технології в освіті. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/view/cloudinedu/google-forms/>
3. Про можливості сервісу Google Форми [Електронний ресурс] /Google. – Режим доступу: https://www.google.com/intl/uk_UA/forms/about

УДК 37.018.43:004.75

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Віктор Соболю

Лисичанський гірничо-індустріальний фаховий коледж

м. Черкаси, Україна

У сучасних умовах цифрової трансформації суспільства освіта зазнає суттєвих змін, пов'язаних із впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій. Одним із ключових інструментів модернізації освітнього процесу стали хмарні технології, які забезпечують гнучкість, мобільність і доступність дистанційного навчання. Хмарні технології — це модель надання обчислювальних ресурсів, програмного забезпечення та сховищ даних через Інтернет, що дозволяє працювати з навчальними матеріалами без прив'язки до конкретного пристрою чи місця перебування. Саме ця особливість зробила їх основою ефективної організації дистанційного навчання.

Дистанційне навчання передбачає взаємодію викладача і здобувача освіти на відстані за допомогою цифрових засобів комунікації. Використання хмарних сервісів дає можливість створити єдиний інформаційно-освітній простір, у якому зберігаються матеріали, виконуються завдання, проводяться онлайн-заняття та здійснюється контроль знань. На відміну від локальних програм, хмарні рішення не потребують складного встановлення й обслуговування, що зменшує витрати закладів освіти на технічну інфраструктуру.

Серед найпоширеніших платформ для організації дистанційного навчання — Google із сервісом Google Classroom, який дозволяє створювати віртуальні класи та підтримувати зворотний зв'язок, а також Moodle, що забезпечує можливості для розроблення електронних курсів і тестування. Для проведення синхронних занять використовуються Zoom і Microsoft Teams, які інтегруються з іншими цифровими інструментами та хмарними сховищами.

Основною перевагою хмарних технологій є доступність освітніх ресурсів у будь-який час і з будь-якого пристрою за наявності Інтернету. Вони забезпечують автоматичне збереження даних, спільну роботу над документами в реальному часі та масштабування ресурсів залежно від потреб. Важливою є також можливість персоналізації навчання: системи управління навчанням

дозволяють відстежувати прогрес здобувачів освіти та адаптувати матеріали відповідно до їхніх індивідуальних потреб.

Водночас існують певні виклики, зокрема залежність від якості інтернет-з'єднання, питання кібербезпеки та потреба в підвищенні цифрової грамотності учасників освітнього процесу. Незважаючи на це, хмарні технології залишаються потужним інструментом розвитку дистанційного навчання, сприяючи підвищенню якості освіти та формуванню сучасного цифрового освітнього середовища.

Таким чином, хмарні технології є потужним інструментом модернізації дистанційного навчання та формування сучасного освітнього простору. Вони забезпечують гнучкість, мобільність, інтерактивність і відкритість освітнього процесу, сприяють індивідуалізації навчання та розширюють можливості комунікації між усіма його учасниками.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Биков В. Ю., Спірін О. М., Литвинова С. Г. Цифрова трансформація освіти і науки: теорія та практика // Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. Т. 77, № 3. С. 1–15.
2. Морзе Н. В., Кузьмінська О. Г. Педагогічні аспекти використання хмарних обчислень в освітньому процесі // Інформаційні технології в освіті. 2017. № 3. С. 20–29.
3. Спірін О. М., Яцишин А. В. Хмарні сервіси як засіб забезпечення якості дистанційного навчання // Інформаційні технології і засоби навчання. 2021. Т. 83, № 3. С. 20–34.

УДК 378.016:617-089-053.2:004

ІНТЕГРАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННЯ ДИТЯЧОЇ ХІРУРГІЇ ЯК ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Олег Спахі, Вячеслав Свекатун, Олексій Кокоркін

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
м. Запоріжжя, Україна

Під час викладання вузькоспеціалізованих клінічних дисциплін, зокрема дитячої хірургії, інтеграція сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) є одним із пріоритетних напрямів модернізації медичної освіти. Використання цифрових інструментів дозволяє оптимізувати структуру навчального матеріалу, забезпечити його логічну послідовність, доступність та відповідність професійним потребам майбутніх лікарів. Раціональне поєднання змісту, часу подання інформації та сучасних технологічних можливостей формує ефективне освітнє середовище, орієнтоване на практичний результат [1].

Системний аналіз сучасних освітніх тенденцій засвідчує, що впровадження ІКТ змінює традиційну модель навчання, трансформуючи її в інтерактивну, студентоцентровану систему. Цифрові технології забезпечують якісну візуалізацію складних анатомічних структур і хірургічних втручань, активізують пізнавальну діяльність здобувачів освіти, сприяють індивідуалізації навчальної траєкторії та поглиблюють міждисциплінарну інтеграцію. У результаті формується не лише система теоретичних знань, а й клінічне мислення, що є ключовою складовою професійної компетентності лікаря [2].

Водночас цифровізація освітнього процесу потребує комплексного підходу до вирішення низки методологічних, організаційних і психолого-педагогічних завдань. Йдеться про розробку сучасних дидактичних моделей, гармонійне поєднання традиційних і цифрових форм навчання, формування інформаційної культури та підвищення рівня цифрової компетентності як студентів, так і викладачів. Лише за умови системного впровадження ІКТ можливе досягнення стійкого освітнього ефекту [3].

На кафедрі дитячої хірургії активно застосовуються мультимедійні технології як важливий інструмент підвищення якості навчання.

Використовуються авторські мультимедійні презентації, інтерактивні схеми, графічні моделі, відеофрагменти оперативних втручань, анімаційні алгоритми хірургічних маніпуляцій та електронні навчальні ресурси. Водночас ефективність такого підходу визначається не лише технічним забезпеченням, а насамперед науково-методичною обґрунтованістю матеріалу та його педагогічною доцільністю [4].

Підготовка мультимедійного супроводу занять передбачає володіння широким спектром цифрових інструментів: програмами для створення графіки та анімації, засобами відеомонтажу, онлайн-платформами для комунікації та контролю знань. Це забезпечує варіативність форм подання інформації, підвищує рівень інтерактивності та сприяє кращому засвоєнню складного клінічного матеріалу.

Практичний досвід засвідчує, що систематичне використання мультимедійних технологій дозволяє:

- посилити когнітивний вплив за рахунок одночасної активації різних каналів сприйняття;
- полегшити розуміння складних анатомо-хірургічних структур і клінічних алгоритмів;
- підвищити рівень довготривалого запам'ятовування інформації;
- оптимізувати час пояснення складних понять;
- мінімізувати ризик помилкової інтерпретації клінічних даних.

В освітньому процесі активно використовується платформа Microsoft Teams для проведення відеолекцій і практичних занять у дистанційному форматі. Інструментарій платформи дозволяє здійснювати календарне планування занять, забезпечувати оперативне інформування студентів та організовувати інтерактивну взаємодію в режимі реального часу. Такий формат сприяє академічній мобільності та забезпечує доступ до навчання незалежно від місця перебування здобувачів освіти.

Навчально-методичні матеріали кафедри систематизовано та розміщено на платформі Microsoft SharePoint, що гарантує цілодобовий доступ до електронних ресурсів, включаючи методичні рекомендації, презентації, відеоматеріали та клінічні алгоритми. Це сприяє самостійній підготовці студентів та підвищує рівень організованості навчального процесу.

Таким чином, інтеграція сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у викладання дитячої хірургії створює передумови для формування інноваційного освітнього середовища. Використання цифрових інструментів підвищує ефективність засвоєння знань, сприяє розвитку клінічного мислення та забезпечує якісну підготовку майбутніх лікарів до роботи в умовах високотехнологічної медицини.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Турицька Т. Г. Інформаційні технології в медицині: Методичні рекомендації. – Дніпро: ДНУ, 2021.
2. Саєнко М. С., Мороховець Г. Ю. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у майбутній професійній діяльності в процесі вивчення медичної інформатики. Імідж сучасного педагога. 2018. № 3 (180). С. 18–21.
3. Коротка В.О.. Мокринський В.А. Технології штучного інтелекту в сучасній медицині: впровадження та проблематика. Український медичний часопис. 2024. www.umj.com.ua/uk/writer/mokrinskij-v-a
4. Ребреньок А. П., Луценко А. В. Використання інформаційнокомунікаційних технологій при вивченні математики у вищих навчальних закладах. Прикладні інформаційні технології : Матеріали IV Всеукр. наук.- практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Вінниця, 19 травн., 2023р.). Вінниця, 2023. С. 366-368

УДК 378.616-053.2.018.43

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В ДИТЯЧІЙ ХІРУРГІЇ. МЕТОДИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Олег Спахі, Вячеслав Свекатун, Олексій Пахольчук

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет

м. Запоріжжя, Україна

Стрімкий розвиток глобальних інформаційно-комунікаційних мереж та інтеграція цифрових технологій у сферу медичної освіти зумовлюють інтенсивне поширення дистанційних форм навчання у викладанні дитячої

хірургії у вищих медичних закладах. Дистанційна освіта розглядається як інструмент подолання просторово-часових бар'єрів та забезпечення рівного доступу до освітніх ресурсів незалежно від місця проживання, соціально-економічних умов або часових обмежень. Водночас функціонування дистанційних освітніх платформ потребує удосконалення нормативно-правового забезпечення й впровадження єдиних стандартів якості, що на сьогодні залишається одним із ключових системних викликів [1].

До значущих проблем впровадження дистанційного формату належать: недостатній рівень цифрової компетентності педагогічних кадрів і здобувачів освіти; дефіцит сучасного національного методичного супроводу; обмежена доступність високотехнологічних сервісів. Важливою залишається й соціально-психологічна готовність суспільства до засвоєння дистанційних освітніх практик. Недостатній рівень сформованості культури самостійної навчальної діяльності та несформованість навичок системного самоорганізованого навчання ускладнюють ефективне функціонування дистанційних моделей. Формування відповідальної освітньої поведінки виступає фундаментальною умовою успішної інтеграції дистанційного навчання у підготовку майбутніх фахівців [2].

Разом із тим дистанційні освітні технології істотно розширюють можливості для осіб із фізичними, економічними, географічними або часовими обмеженнями, забезпечуючи демократизацію навчального середовища, його гнучкість та індивідуалізацію. На відміну від традиційної очної моделі, побудованої за принципом домінування викладача, дистанційні формати актуалізують активну суб'єктну позицію студента, сприяють розвитку критичного мислення, навичок самостійного опрацювання інформації та рефлексії [3].

У дистанційній парадигмі освітній процес набуває партнерського характеру: викладач і студент спільно визначають темп, змістове наповнення та оптимальні методи навчання, що підвищує результативність засвоєння знань. Одним із пріоритетних завдань залишається створення науково обґрунтованої та стандартизованої системи оцінювання навчальних результатів, яка передбачає чіткі критерії, прозорі механізми контролю та збереження автономії здобувачів у виборі способів виконання завдань [4].

Вагомою перевагою дистанційних технологій є їх здатність стимулювати інноваційну й творчу активність студентів. Відсутність суворої регламентації комунікаційного процесу та можливість індивідуального темпу сприяють формуванню таких компетентностей, як креативність, гнучкість мислення, здатність до пошуку альтернативних рішень. Ці якості є визначальними у сучасному медичному просторі, де цінується здатність генерувати нестандартні підходи до діагностики та лікування [5].

На кафедрі дитячої хірургії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету впровадження дистанційного навчання здійснюється за допомогою комплексних електронних освітніх ресурсів, що охоплюють матеріали для самостійної роботи, лекційні модулі та інструменти для тестового контролю. Ці комплекси містять сучасний теоретичний та клінічний матеріал, що забезпечує можливість формування в студентів базових компетентностей у сфері діагностики, лікування та профілактики хірургічної патології дитячого віку. Структуровані робочі плани занять оптимізують розподіл навчального часу та підвищують ефективність практичної підготовки.

Викладачами кафедри розроблено навчально-методичні посібники, що відповідають сучасним освітнім стандартам і відображають актуальні дані щодо клінічних особливостей, методів діагностики та підходів до лікування вроджених і набутих хірургічних патологій у дітей.

Перехід кафедри до дистанційного формату супроводжувався активним використанням платформи Microsoft Teams, яка забезпечує проведення відеолекцій, інтерактивних практичних занять та тестового контролю в режимі реального часу. Система автоматизованих повідомлень і календарного планування сприяє підвищенню доступності освітнього контенту, забезпечуючи можливість оперативного підключення до занять з будь-якого цифрового пристрою.

Практичні заняття в online-режимі передбачають структурований аналіз теми, дискусійну взаємодію та поетапне засвоєння матеріалу з участю викладача як модератора. Використання вхідного та вихідного тестування дозволяє об'єктивно оцінювати рівень базової підготовки та динаміку засвоєння знань.

Навчальні матеріали кафедри розміщені на платформі «Microsoft SharePoint Products and Technologies», що забезпечує безперервний доступ здобувачів освіти до актуальних ресурсів.

Таким чином, інтеграція дистанційних технологій у освітній процес зумовлює потребу в системному перегляді та оптимізації методик викладання у вищій медичній школі. Організація навчання має розглядатися крізь призму інформатизації освіти, цифровізації комунікацій та підвищення інтерактивності. Кафедра дитячої хірургії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету активно впроваджує сучасні педагогічні та інформаційні технології, які забезпечують підвищення якості фахової підготовки та сприяють формуванню компетентного, інноваційно орієнтованого майбутнього спеціаліста.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Дистанційна освіта /Міністерство освіти і науки України.
https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/
2. Романовський О.Г., Квасник О.В., Мороз В.М., Підбуцька Н.В., Резнік С.М., Черкашин А.І., Шаполова В.В.. Фактори розвитку та напрями вдосконалення дистанційної форми навчання в системі вищої освіти України. Інформаційні технології і засоби навчання, 2019, Том 74, №6. С. 20-42.
3. Abdelhakim H. E., Brown L., Mills L., Ahmad A., Hammell, J., McKechnie D. G. J., Ng T. W. T., Lever R., Whittlesea C., Rosenthal J., & Orlu M. (2022). Medical and pharmacy students' perspectives of remote synchronous interprofessional education sessions. BMC medical education, 22(1), 611.
<https://doi.org/10.1186/s12909-022-03675-2>
4. Silén-Lipponen M., Piippo-Savolainen E., Azimirad M., & Saaranen T. (2024). Distanced Large Group Simulations as a Learning Method for Interprofessional Collaboration. Nursing reports (Pavia, Italy), 14(4), 2640–2650.
<https://doi.org/10.3390/nursrep14040195>
5. McInerney J., Seedhouse D., Pettit M., Roberts S., Druva R., & Lewicki S. (2022). Interdisciplinary interprofessional education using an online learning environment called values exchange: A qualitative investigation. Journal of medical radiation sciences, 69(3), 309–317. <https://doi.org/10.1002/jmrs.584>

УДК 377.1:37.018.43:004

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Юлія Столяренко

**Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету
м. Харків, Україна**

Одним із кроків підвищення ефективності занять з української мови та літератури є впровадження в практику роботи сучасних новітніх методів і прийомів навчання. Використання різноманітних технологій – це моменти створення атмосфери доброзичливості й порозуміння, зняття з душі здобувачів освіти почуття страху, спосіб зробити їх розкутими, навіяти впевненість у своїх силах, налаштувати на успіх, виявити здібність до творчості. Розвиток креативної інноваційної особистості на заняттях української мови і літератури – процес тривалий і складний. Нові вимоги ставлять за практично значущу мету діяльності викладача педагогічний супровід формування компетентної особистості здобувача освіти. Викладач, маючи якісну підготовку, повинен надихнути вчитися та навчити вчитися. Не забезпечити дітей готовими формулами, а вчити прийомам і способам, які допомагають досягати істини, розвивати здібності, у певній ситуації використовувати свої знання, вміння та досвід.

Інформаційні технології навчання – це сукупність методології та технології навчання, в основу якої покладено використання комп'ютерних навчальних програм, що забезпечують інтерактивний програмно-методичний супровід навчального процесу.

На сьогодні візуалізація визнається одним з найефективніших способів передачі інформації. Візуалізація навчальної інформації — це набір графічних елементів і зв'язків між ними, який використовується для передачі знань від експерта до людини або групи людей, що розкриває причини і цілі цих зв'язків в контексті переданого знання.

Використання сучасних методичних прийомів візуалізації навчального матеріалу дає можливість комбінувати на одному занятті велику кількість

цікавих завдань, залучаючи все більше учасників до активної роботи.

Сьогодні інформаційний простір сучасного викладача майже обов'язково містить віртуальну складову його діяльності. «Присутність» викладача в мережі «Інтернет», ефективне його користування освітніми інтернет-ресурсами є свідченням інноваційної діяльності, що робить навчальний процес сучасним, цікавим та ефективним на заняттях із української мови та літератури.

Кілька ключових напрямів і прикладів технологій, використаних на заняттях з мови та літератури:

- Цифрові освітні платформи

Moodle, Google Classroom, Human - для організації навчального процесу, тестування, обміну матеріалами.

Всеосвіта, На Урок - готові інтерактивні завдання, тести, квести.

- Інтерактивні технології

Сервіси **Kahoot, Quizizz, Mentimeter, LearningApps** - інтерактивні вікторини та опитування для повторення матеріалу.

- Візуалізація навчального матеріалу

Canva, Prezi - для створення інфографіки, постерів, презентацій.

Відеоуроки та буктрейленри як елемент аналізу літературного твору.

- Доповнена та віртуальна реальність

Віртуальні екскурсії у музеї письменників, літературні місця.

- Технології розвитку критичного мислення

Онлайн та офлайн методи та ресурси для вивчення тем навчальної програми:

- метод "Шість капелюхів", "Fishbone", дебати, SWOT-аналіз художніх творів;

- використання **Google Форми** для проведення рефлексії або аналізу твору з різних точок зору.

-

- **Інфографіка** – це діаграми, схеми, графіки, карти; візуальне відображення даних, призначене для швидкого сприйняття інформації
- **Інтелект-карти**, що допомагають максимально оптимізувати і структурувати новий матеріал, зробити його більш наочнішим і зрозумілішим.

- Один сучасний методичний прийом візуалізації навчального матеріалу та засіб розвитку логічного і творчого мислення здобувачів освіти є **кроссенс**.
- Популярним елементом візуалізації є **буктрейлер** — сучасна форма реклами книги, новий жанр рекламного - ілюстративного характеру, який поєднує літературу, візуальне мистецтво та інтернет-технології.
- Створення та використання **фейсбук** сторінки письменника

Соціальні мережі – не тільки гарна можливість презентувати себе, а й інструмент спілкування, активний засіб згуртування людей за інтересами.

Фейсбук сторінка письменника допоможе урізноманітнити навчальний процес.

Поряд з технологією візуалізації значна увага приділяється створенню студентських **проектів**.

- Застосування додатків для вивчення розділів мовознавства (наприклад, "Mova", "Словник української мови").

Сучасному суспільству потрібен не виконавець, а творець, людина, яка здатна жити повноцінним життям в інноваційному просторі сьогодення і своєю діяльністю цей простір створювати. Підбір викладачем сучасних методів навчання допомагає: розвивати творчу особистість здобувачів освіти; засвоювати велику кількість матеріалу за короткий проміжок часу; працювати у команді; висловлювати власну думку; формувати життєві і соціальні компетенції; поглиблювати почуття прекрасного, любов до рідної землі.

Висновок. Перевагами впровадження інновацій можемо назвати:

- Підвищення мотивації здобувачів освіти.
- Індивідуалізація навчання.
- Залучення до активної діяльності.
- Розвиток медіаграмотності.

До основних напрямків ефективної організації сучасного навчального співробітництва викладачів та здобувачів освіти в освітньому процесі слід віднести застосування інноваційних педагогічних технологій для постійного спілкування усіх учасників та створення умов щодо позитивного розвитку, творчої реалізації майбутніх фахівців.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Основи нових інформаційних технологій навчання. Посібник для вчителів / За ред. Ю.І. Машбіца. – К: 2 ТЗМН, 1997.
2. Перспективні педагогічні технології в шкільній освіті: Навчальний посібник / За ред. С. П. Бондар. Рівне, Редакційно-видавничий центр «Тетіс» Міжнародного університету «РЕГІ», 2016. 200 с.
3. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика/ О.Пошетун, Л.І. Пироженко. - К: В – во А.С.К. 2002 - 136 ст.
4. Попова О. В. Інновації в сучасній педагогічній теорії та практиці. *Педагогіка та психологія*. Зб. наук. праць /За заг. редакцією акад. І. Ф. Прокопенка, чл.-кор. В. І. Лозової. Харків: ХДПУ, 2010.
5. Шарко С. Д. Сучасний урок: технологічний аспект / Посібник для вчителів і студентів. – К: СПД, 2005. – 157 ст.

УДК 37.016:821.161.2:004.9

ЦИФРОВА ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НА УРОКАХ СЛОВЕСНОСТІ: ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Наталія Суворова

Відокремлений структурний підрозділ "Харківський комп'ютерно-технологічний фаховий коледж Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут"

м. Харків, Україна

Концепція Нової української школи (НУШ) та загальнодержавний курс на діджиталізацію освітнього процесу вимагають від педагогів активного впровадження ІКТ. Використання сучасних візуальних технологій підвищує інтерес та мотивацію студентів закладів фахової передвищої освіти до вивчення сухого теоретичного матеріалу, перетворюючи його на інтерактивну та динамічну діяльність.

Навчальний матеріал з української мови та літератури містить низку складних для засвоєння тем, опанування яких вимагає від здобувачів освіти не лише репродуктивного запам'ятовування правил, а й формування системного, абстрактного мислення та здатності до логіко-структурного аналізу мовних і художніх явищ.

Сучасні студенти — це візуали, які вирости в насиченому мультимедійному середовищі. Традиційні методи навчання, орієнтовані переважно на аудіальне та текстове сприйняття, часто виявляються неефективними для цієї категорії. Сьогодні існує гостра потреба в оптимізації та інтенсифікації навчального процесу, а візуальні технології дозволяють скоротити час на пояснення складних правил, надаючи студентам готові алгоритми та опорні схеми для швидкого опрацювання великих обсягів інформації. Уміле використання візуалізації в процесі навчання забезпечить глибше та швидше засвоєння складних тем та сприятиме розвитку самостійності, активності, творчої пізнавальної діяльності студентів.

Візуальні технології є не просто допоміжним засобом, а ключовим інструментом для перетворення абстрактних правил у конкретні та зрозумілі моделі. Сучасний урок вимагає від викладачів умілої інтеграції традиційних та інноваційних форм та методів навчання, а технологія візуалізації навчання має

великий освітній і розвивальний потенціал, забезпечує максимальну активність учасників освітнього процесу, розвиток їх уяви та творчих здібностей, ефективне засвоєння матеріалу, оптимальний час навчання і його результативність.

Сьогодні візуалізації навчального матеріалу сприяють різноманітні інтернет-сервіси, арсенал яких повинен мати кожен педагог-словесник. У своїй роботі я використовую сервіси, які ідеально підходять для створення опорних конспектів, схем, інфографіки для візуалізації правил, структурування та узагальнення великих тем, а також для перетворення візуалізованого матеріалу на інтерактивні вправи, а саме:

Canva — створення естетичних постерів, інфографіки, таблиць. Можна використовувати готові шаблони для схем речень або алгоритмів пунктуації, застосовуючи колірне кодування; Piktochart — спеціалізований інструмент для інфографіки. Підходить для створення "дерев" класифікації (наприклад, видів складнопідрядних речень); VistaCreate/раніше Crello — аналог Canva з великою кількістю анімованих елементів та шаблонів, які можна використовувати для візуалізації динамічних процесів (наприклад, синтаксичного розбору); Miro — інтерактивна "нескінченна" дошка, де можна спільно зі студентами створювати синтаксичні карти, класифікувати правила та додавати зображення; LearningApps та Wordwall — створення інтерактивних вправ, наприклад, «Знайди пару» (речення і його схема), «Класифікація» (розподіл речень за типом), «Сортування за групами» (апостроф у словах іншомовного походження); Genially — створення інтерактивних презентацій та інфографіки, де можна приховати пояснення за "гарячими точками" або створити інтерактивну подорож за синтаксичним правилом.

Є і такі онлайн-сервіси: Visual.Ly, Easel.Ly, Infogr.am, ThingLink, Prezi, XMind, MindMeister, Google Drawings, Draw.io (Lucidchart).

Хмара тегів (або хмара слів) — це ще один надзвичайно популярний і ефективний засіб візуалізації. За допомогою таких хмар тегів можна візуалізувати термінологію з тем навчальних предметів у більш наочний спосіб, актуалізувати знання (наприклад, створити хмару складних прислівників чи групи іменників, які необхідно запам'ятати). Кольорова хмара зі слів приковує погляд до об'єкта і змушує зосередитися на конкретних понятійних категоріях. Хмара кодує як візуальну інформацію, так і змістовне навантаження — сам текст. Це сприяє більш ефективній роботі з інформацією.

Створити хмару слів можна за допомогою таких популярних та безкоштовних онлайн-сервісів: WordClouds, Worditout, WordArt, Wordle.

Не менш ефективним елементом візуалізації є меми. Мемі – це ефективний інструмент для емоційного залучення та запам'ятовування правил через асоціацію, будь-яка інформація, подана лаконічно й дотепно, щоб привернути увагу. Найпопулярнішими є інтернет-меми у форматі зображення із влучним жартівливим текстовим поясненням.

Також QR-коди є однією з найпростіших і найдоступніших форм візуальних технологій. QR-коди дозволяють "оживити" друковані та статичні візуальні матеріали, додаючи їм інтерактивності та динаміки.

За допомогою QR-кодів можна урізноманітнити навчальний процес: кодування посилань на домашні завдання чи практичні роботи; проведення квесту (підказки будуть зашифровані у вигляді відповідного QR-коду); організація виставки, літературного вечора чи будь-якого іншого заходу, інформацію до експонатів якого можна отримати після сканування відповідного QR-коду; розміщення відповідних кодів на непересічні факти, цікаві статті тощо; розміщення кодів на підручниках, зошитах із посиланнями доступу до електронної версії потрібної інформації; створення QR-кодів для ігрового формату роботи, де здобувачі освіти самостійно зможуть перевірити якість виконаної роботи (це прекрасний варіант роботи для самоконтролю).

Ось список найпопулярніших, надійних та безкоштовних онлайн-генераторів QR-кодів, які ідеально підходять для освітніх потреб, оскільки не вимагають реєстрації для базових функцій: QR Code Monkey (дозволяє створювати кольорові коди й додавати логотип у центр, що важливо для естетики навчальних матеріалів), GoQR.me (швидко генерує код і дозволяє легко вибрати тип інформації), QR Code Generator (надає великий вибір типів контенту та дозволяє обрати рамку та додати заклик до дії), Google Charts API.

Отже, візуалізація навчальної інформації дозволяє вирішити цілий ряд педагогічних завдань: забезпечення інтенсифікації навчання, активізації навчальної та пізнавальної діяльності, формування та розвиток критичного й візуального мислення, зорового сприйняття, образного представлення знань і навчальних дій, передачі знань та розпізнавання образів, підвищення візуальної грамотності та візуальної культури.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

- 1 Білоусова Л. І., Житеньова Н. В. Функціональний підхід до використання технологій візуалізації для інтенсифікації навчального процесу. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2017. Том 57. № 1. С. 38–47.
DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v57i1.1525>
- 2 Житеньова Н. В. Візуальні дидактичні засоби: Створення та використання в освітній практиці : навчально-методичний посібник. Харків : Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2019. 89 с.
- 3 Кондратюк С. Ю. Інфографіка як засіб візуалізації навчального процесу : навчально-методичний посібник. Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», 2018. 36 с.

УДК 378.147:657.1:004.9

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В КОЛЕДЖІ ПРИ ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ

Ольга Теплицька, Галина Карась, Неллі Скребенькова

**ВСП «Донбаський аграрний фаховий коледж Східноукраїнського
національного університету імені Володимира Даля»**

м. Слов'янськ, Україна

Актуальність теми. В умовах сьогодення висувуються нові вимоги до фахівців зі спеціальності 071 «Облік та оподаткування». Через трансформацію економічних процесів традиційні методи навчання уже не здатні повною мірою сформувати професійні компетентності, необхідні для роботи в умовах цифровізації бізнесу. Бухгалтер – це не просто реєстратор господарських операцій, а аналітик, який має вільно володіти інструментами автоматизації та електронного документообігу.

Проблема. Аналіз сучасних тенденцій розвитку дистанційного навчання, запропонованих рядом авторів, таких як Биков В.Ю., Бикова Т.Б., Кухаренко В.М. дозволяє реалізувати модель змішаного навчання та інтегрувати теоретичні знання з практичними навичками. Незважаючи на наявність різних систем дистанційного навчання, вони часто використовуються лише для створення, розміщення, управління та відстеження навчальних матеріалів. Тому виникає потреба у створенні цілісного **віртуального інтерактивного**

середовища, яке б імітувало реальне робоче місце бухгалтера, дозволяючи здобувачам освіти відпрацьовувати навички прийняття рішень у безризиковому цифровому просторі.

Метою статті є обґрунтування методики створення та впровадження «віртуальної інтерактивної бухгалтерії» для проведення навчальної практики з дисципліни «Фінансовий облік» на базі платформи Moodle як дієвого інструменту формування практичних навичок і професійної готовності майбутніх фахівців з обліку та оподаткування.

Методика та результати впровадження. Практична підготовка здобувачів фахової передвищої освіти є обов'язковою складовою освітньо-професійної програми, яка дає можливість набути практичні навички та спеціальні компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності. У зв'язку з тим, що ВСП «Донбаський аграрний фаховий коледж Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля» знаходиться у прифронтовому місті, то навчання вимушено здійснюється в дистанційному режимі. В даній ситуації вирішенням проблеми практичного навчання стало створення віртуальної інтерактивної бухгалтерії для студентів спеціальності 071 «Облік і оподаткування» з дисципліни «Фінансовий облік» на базі тренувального підприємства

В основу розробленої віртуальної інтерактивної бухгалтерії покладено принцип контекстного навчання. На відміну від класичних задач, студенти працюють у середовищі, що максимально наближене до реального робочого місця бухгалтера аграрного сектору. Для цього нами було інтегровано платформу Moodle із сервісами Google Workspace, що дозволило створити багаторівневу структуру курсу.

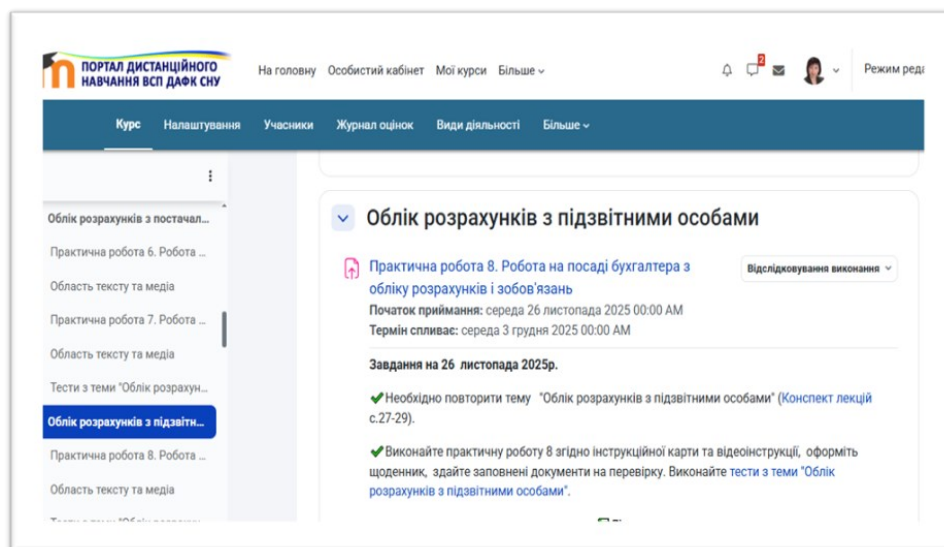

Рис. 1 . Сторінка курсу «Фінансовий облік (навчальна практика)»

Він містить методичне забезпечення, розпорядчі документи та авторське наскрізне завдання, структуроване за посадами облікових працівників (касир, бухгалтер з розрахунків, головний бухгалтер тощо) (рис. 1). Для кожної практичної роботи створені методичні рекомендації, тести для тематичного контролю знань, презентації. Курс включає 38 авторських відеоінструкцій, записаних за допомогою інструменту Screenity, та розміщених на власному YouTube-каналі, що забезпечує асинхронність навчання – студент може переглянути алгоритм виконання операції у зручний час (рис. 2).

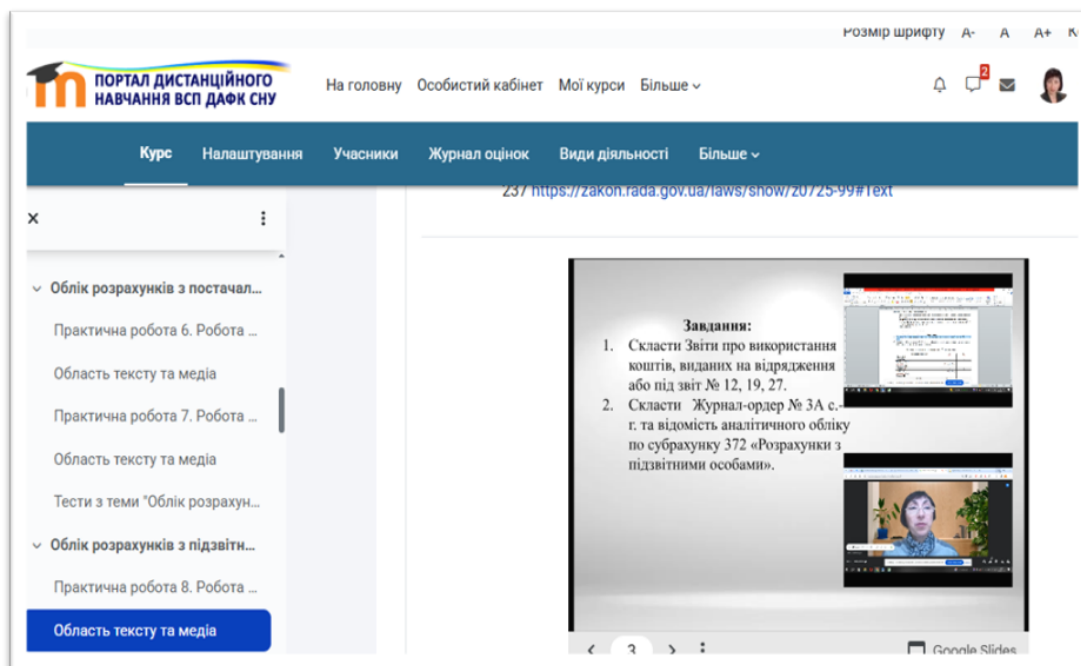

Рис.2. Зразок завдання з відеоінструкціями

Завдання являє собою цілісну модель підприємства від створення наказу про облікову політику до формування фінансової звітності.

Проведення відеоконференцій здійснюється за допомогою онлайн-платформи Google Meet, що дає можливість демонструвати матеріали на робочому столі ПК під час зустрічі, надавати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу інформацію.

Планування занять може здійснюватись заздалегідь та може бути прив'язане до Google Календаря. Синхронізація запланованих занять виконується автоматично на всіх пристроях, тому почати зустріч можна на комп'ютері, а закінчити - на іншому пристрої, наприклад, телефоні.

Особливістю розробки є використання масиву з понад 500 примірників заповнених первинних документів. Важливо зазначити, що документи базуються на реальних даних сільськогосподарського підприємства регіону, що

забезпечує практичну орієнтованість навчання. Цифрові копії документів інтегровані в середовище Moodle, що змушує студента не просто «рахувати цифри», а проводити аналіз первинної інформації, ідентифікувати помилки та здійснювати групування даних у реєстрах.

Створені посилання на тематичні консультації експертів провідних фахових ресурсів навчають студентів працювати з професійними базами даних (Дебет-Кредит, Головбух тощо).

Висновки. У ході дослідження та практичного впровадження «віртуальної інтерактивної бухгалтерії» на базі платформи Moodle для здобувачів спеціальності 071 «Облік та оподаткування» було зроблено наступні висновки:

- доведено, що використання авторського наскрізного завдання, яке імітує діяльність реального сільськогосподарського підприємства регіону, дозволяє студентам опанувати повний цикл облікових робіт – від обробки первинної документації (понад 500 примірників) до формування фінансової звітності;
- інтеграція Moodle з інструментами Google Workspace (Google Meet, YouTube, Screenity) створює гнучке освітнє середовище, що забезпечує безперервність навчання у синхронному та асинхронному режимах. Це особливо актуально для змішаного навчання, оскільки дозволяє синхронізувати навчальну діяльність на різних типах пристроїв;
- застосування 38 авторських відеоінструкцій та доступ до експертних електронних ресурсів значно знижує когнітивне навантаження на здобувачів при вивченні складних бухгалтерських процедур, що сприяє формуванню стійких професійних компетентностей;
- використання матеріалів дозволило отримати наступні результати: підвищилась ефективність формування фахових компетентностей здобувачів освіти, збільшилась зацікавленість до професійної діяльності, зросла впевненість у професійній спроможності, підвищився рівень самоорганізації, значно зросла якісна успішність навчання;
- впровадження розробленого методичного забезпечення на порталі дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля підтвердило, що віртуалізація робочого місця бухгалтера є необхідною умовою підготовки конкурентоспроможного фахівця, здатного до швидкої адаптації в умовах сучасної трансформації економічних процесів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Биков В.Ю. Дистанційне навчання. *Енциклопедія освіти України*. 2008. С. 191-193. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2411/1/%D0%91%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2_%D0%94%D0%9D.pdf (дата звернення 20.02.2026).
2. Бикова Т.Б. Забезпечення дистанційної складової змішаного навчання засобами moodle. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2019. Вип. 39, С.78-84. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/821650> (дата звернення 10.02.2026).
3. Moodle в Україні: веб-сайт. URL: <https://moodle.org/mod/page/view.php?id=8174> (дата звернення: 15.02.2026).
4. Організація дистанційного навчання в Moodle: веб-сайт. URL: https://osvita.ua/vnz/high_school/72285/ (дата звернення: 10.02.2026).
5. Цифрові інструменти Google для освіти: веб-сайт. URL: <https://sites.google.com/view/gwua2223> (дата звернення 14.02.2026).

УДК 377:004

ІНТЕГРАЦІЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ, БАЗ ДАНИХ ТА КЛІЄНТ-СЕРВЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Ірина Тищенко

ВСП «Харківський комп'ютерно – технологічний фаховий коледж

НТУ «ХПІ»»

м. Харків, Україна

У тезах висвітлено практичний досвід інтеграції дисциплін з кібербезпеки, баз даних та розробки клієнт-серверних застосувань у цифровому освітньому просторі. Проаналізовано особливості організації навчального процесу з використанням електронних освітніх ресурсів і систем управління навчанням. Обґрунтовано доцільність міждисциплінарного підходу для формування професійних і цифрових компетентностей здобувачів освіти. У

сучасних умовах цифровізації освіти викладання ІТ-дисциплін потребує практико-орієнтованого та міждисциплінарного підходу. Власний педагогічний досвід свідчить, що ефективна підготовка майбутніх ІТ-фахівців можлива за умови інтеграції знань з кібербезпеки, баз даних та клієнт-серверних технологій у межах єдиного цифрового освітнього простору.

У процесі викладання дисциплін, пов'язаних із клієнт-серверними застосуваннями, основна увага приділяється розумінню архітектури програмних систем, принципам взаємодії клієнта і сервера, організації доступу до баз даних та обробці інформаційних запитів. Навчальні матеріали подаються у вигляді електронних конспектів, презентацій і прикладів програмного коду, розміщених у системі управління навчанням, що забезпечує постійний доступ студентів до навчального контенту.

Паралельно під час викладання дисциплін «Бази даних», «Розробка клієнт – серверних застосунків», «Програмування» здобувачі освіти виконують електронні лабораторні роботи з проєктування структури реляційних баз даних, створення таблиць, формування SQL-запитів та забезпечення цілісності даних. Поєднання цих завдань із розробкою клієнт-серверних застосунків дозволяє студентам усвідомити практичну взаємозалежність програмної логіки та систем зберігання даних.

Інтеграція елементів кібербезпеки в навчальний процес є невід'ємною складовою підготовки ІТ-фахівців. У власній педагогічній практиці значна увага приділяється питанням безпечної автентифікації користувачів, захисту облікових даних, контролю доступу до баз даних та аналізу типових вразливостей клієнт-серверних систем. Такі теми розглядаються не лише теоретично, а й у межах практичних завдань і навчальних кейсів.

Використання електронних освітніх ресурсів і LMS дозволяє реалізувати змішане навчання, коли теоретичний матеріал опрацьовується здобувачами освіти самостійно, а аудиторний час використовується для виконання практичних завдань, аналізу помилок і обговорення реальних прикладів. Такий підхід, за результатами педагогічної практики, підвищує рівень зацікавленості студентів та сприяє формуванню цілісного професійного мислення. Досвід викладання свідчить, що інтеграція кібербезпеки, баз даних та клієнт-серверних технологій у цифровому освітньому просторі є ефективним засобом формування професійних і цифрових компетентностей майбутніх ІТ-фахівців.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Когут Ю. І. Кібербезпека та ризики цифрової трансформації компаній: Монографія. Київ : Консультант, 2021. 320 С.
2. Bykov V. Yu., Burov O. Yu., Dementievska N. P. Cyber security in a digital learning environment. Information technologies and learning tools. 2020. Vol. 77, No. 3. P. 1–15.
3. Connolly T., Begg C. Database systems: A practical approach to design, implementation, and management. 6th Ed. Boston: Pearson Education, 2015. 1376 P.
4. Tanenbaum A. S., Van Steen M. Distributed systems: principles and paradigms. 3rd ed. Boston : Pearson, 2017. 686 P.

УДК 378.091.2:61:004.9

ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Світлана Трегуб

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет

м. Запоріжжя, Україна

Сучасна освіта у медичних закладах вищої освіти зазнає значних змін завдяки цифровізації. Цифрові технології відкривають нові можливості для організації навчального процесу, забезпечення доступу до інформації та підвищення ефективності підготовки майбутніх лікарів. Цифровізація освітнього процесу передбачає інтеграцію комп'ютерних технологій, онлайн-платформ, електронних ресурсів і віртуальних симуляцій у навчання [с. 52–54]. Основними компонентами цифровізації є електронні навчальні курси та лекції (e-learning), віртуальні лабораторії та симулятори для практичних навичок, системи дистанційного контролю знань (тести, електронні заліки), онлайн-консультації та вебінари з викладачами, он-лайн конференції, тощо.

Означене питання досліджувалось такими вченими як В. Биков, Т. Вакалюк, А. Василик, М. Жалдак. Серед зарубіжних науковців А. Bates відомий як один із піонерів досліджень у сфері онлайн-навчання та використання технологій у

вищій освіті, G. Gibbs вивчав вплив цифрових технологій на активне навчання, ефективність викладання та оцінювання студентів, Ch. Dede займався питаннями інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальний процес та впливом цифрових інновацій на компетентності студентів. В. Котюк та І. Петренко – українські дослідники, які вивчали цифровізацію у медичній освіті та впроваджували віртуальні симуляції.

Цифрові технології є зараз дуже актуальними, вони сприяють розвитку, насамперед, індивідуалізації навчання де студенти-медики можуть обирати темп і послідовність опанування матеріалу; підвищенню мотивації: інтерактивні завдання, мультимедійні ресурси та віртуальні симуляції роблять навчання більш цікавішим; доступу до сучасної медичної інформації в будь-який час і з будь-якого місця; розвитку цифрової грамотності, що є важливим для сучасного лікаря.

Також цифрові технології мають певні переваги для викладачів. Для викладачів цифровізація дозволяє: оптимізувати підготовку навчальних матеріалів, лекцій, практичних занять; легко відстежувати успішність студентів через електронні журнали та системи оцінювання; використовувати аналітичні дані для вдосконалення навчального процесу.

Але попри численні переваги, цифровізація має і свої складнощі: відсутність достатнього рівня технічного оснащення у деяких медичних закладах; потреба у навчанні викладачів роботі з новими технологіями; ризик зниження практичних навичок через надмірне використання віртуальних симуляцій без реальної практики; відсутність світла.

На сьогоднішній день, існує велика кількість навчальних платформ, а саме, Zoom, Google class, Google meet, тощо. Серед більшості студентів надають схвальну оцінку програмі Microsoft Teams й відзначають, що інші подібні платформи, як наприклад Zoom, Google class, Google meet, значно програють у тих аспектах, що важливі для користувачів. Відзначається зручність програми, інтуїтивно зрозумілий дизайн, об'єднання усіх потрібних функцій у одній програмі, можливість легко налагодити комунікацію з колегами та викладачами, а також відстежувати події до яких користувачі залучені, встановлення зворотнього зв'язку зі студентами.

Висновки. Цифровізація освітнього процесу у вищій медичній школі є невід'ємною складовою сучасної медичної освіти. Вона підвищує ефективність навчання, сприяє розвитку практичних та аналітичних навичок майбутніх

медичних спеціалістів, а також формує цифрову компетентність, необхідну для сучасного лікаря. Водночас важливо поєднувати цифрові інструменти з практичною підготовкою, щоб забезпечити повноцінне навчання. Студенти медичних виш, які зіштовхнулися з потребою у використанні платформ для дистанційного навчання, досить схвально оцінюють вибір на перевагу платформи Microsoft teams та відзначають її перевагу, у порівнянні з подібними програмами.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Bates A.W., Poole G. Effective Teaching with Technology in Higher Education. London: Jossey-Bass, 2003. P. 45–78.

УДК 377.1:33:004.9

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ІНТЕГРОВАНОЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ПРАКТИК І ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Тетяна Чайка

**Відокремлений структурний підрозділ «Аграрно-економічний фаховий
коледж Полтавського державного аграрного університету»
м. Полтава, Україна**

Трансформація сучасної освітньої парадигми базується на стрімкому розвитку комп'ютерно-технологічної платформи, що докорінно змінює методологію навчання та наукової діяльності в Україні [1]. У контексті цифровізації відкритих науково-освітніх середовищ цей процес виходить за межі звичайного технічного оновлення, стаючи стратегічним фундаментом для підвищення якості фахової підготовки через створення цілісних екосистем. Такий підхід дозволяє не лише забезпечити доступність знань, а й інтегрувати прикладні цифрові інструменти безпосередньо у зміст професійної освіти, що є

критично важливим для формування цифрової стійкості закладів передвищої освіти.

Особливої актуальності набуває подолання так званого «кваліфікаційного розриву» (skills gap), який на сучасному ринку праці України проявляється у невідповідності між академічними знаннями випускників та їхньою здатністю працювати з реальними цифровими інструментами бізнес-середовища [2]. В умовах воєнного стану та масового переходу на дистанційні форми навчання, цифрова компетентність викладача трансформується у здатність розробляти авторські інтерактивні середовища, які гарантують безперервність освітнього процесу [3]. Це зумовлює перехід від статичного використання інструкційних матеріалів до впровадження комплексних розрахунково-симуляційних моделей, що забезпечують активний діалог студента з даними незалежно від його фізичного місцеперебування.

Практична імплементація зазначених теоретичних засад у ВСП «Аграрно-економічний фаховий коледж ПДАУ» втілена у розробці та впровадженні авторської концептуальної моделі інтегрованої цифровізації на базі освітнього середовища засобами Google Classroom. На відміну від репродуктивних методів навчання, що обмежують освітній простір стаціонарними комп'ютерними лабораторіями та інструкційним матеріалом, запропонований підхід базується на створенні динамічної екосистеми через варіативні проєктні рішення (рис. 1). Такий формат забезпечує перехід від пасивного споживання інформації до активного опрацювання персоналізованих сценаріїв професійної діяльності. Це дозволяє нівелювати територіальні та технічні обмеження для здобувачів освіти, які навчаються дистанційно або за індивідуальною траєкторією, надаючи їм повноцінний доступ до автономних розрахунково-симуляційних інструментів у зручних для них час.

Структурно-функціональна модель передбачає диференційовану реалізацію за трьома напрямками засобами цифрової трансформації, що дозволяє забезпечити комплексний вплив на якість освітнього процесу:

1. *Комплексний імітаційний симулятор професійної діяльності бухгалтера.* Даний компонент реалізований через інтеграцію інтерактивних макетів у форматі HTML та багатоваріативних моделей у середовищі MS Excel. На відміну від лінійних завдань, симулятор відтворює цілісний операційний цикл – від верифікації первинних даних до генерації підсумкових показників фінансової звітності. Застосування алгоритмів індивідуалізації вихідних параметрів дозволяє не лише забезпечити високий рівень академічної доброчесності, а й трансформувати навчальний процес у персоналізовану траєкторію професійного зростання. Вбудована система миттєвого фідбеку та механізми самоконтролю сприяють розвитку критичного аналізу та відповідального прийняття рішень, що є фундаментальним для подолання «кваліфікаційного розриву» в умовах цифрової економіки.

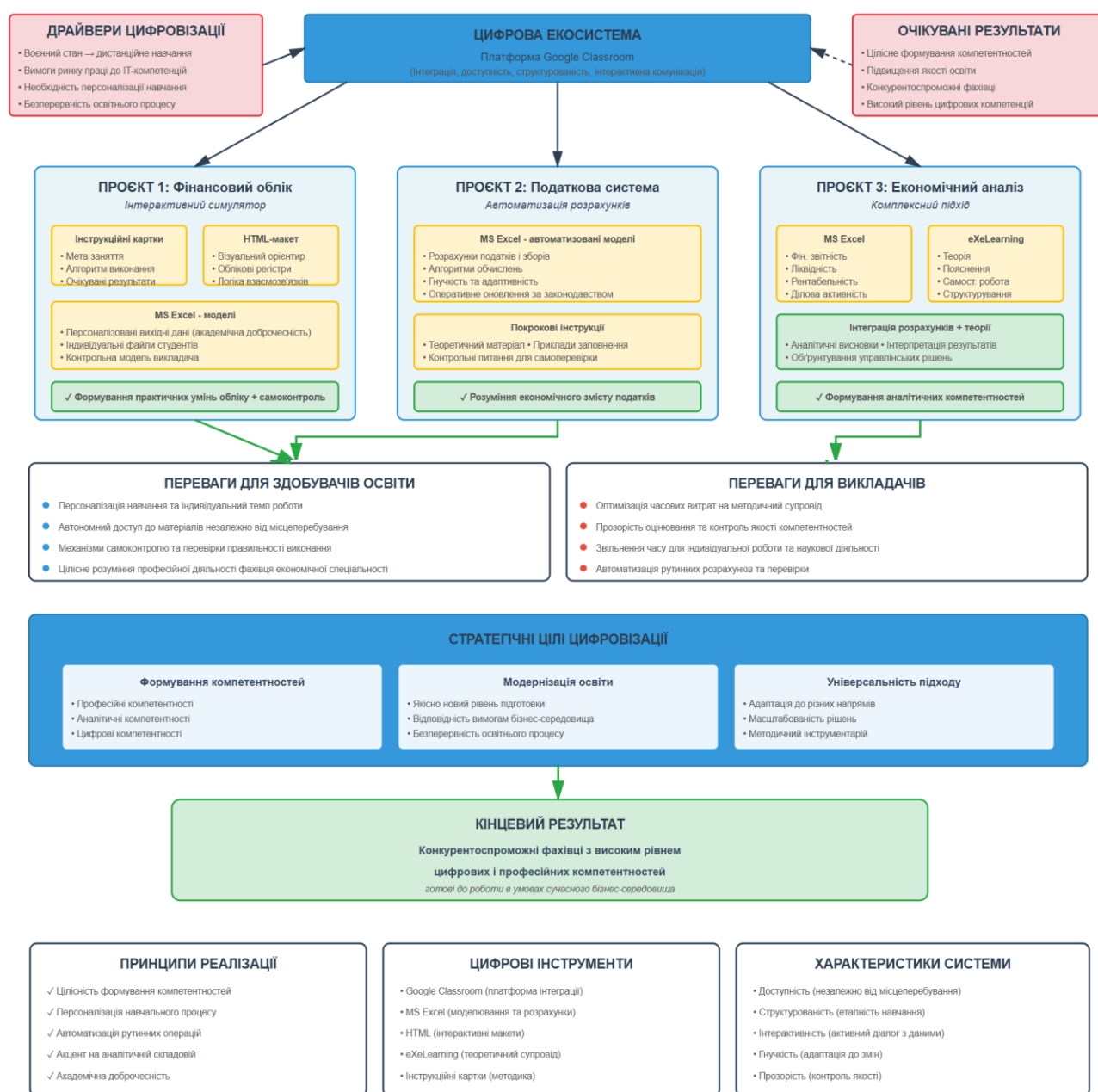

Рис. 1. Концептуальна модель цифровізації навчальних практик і дисциплін у підготовці фахівців економічних спеціальностей

Додатковим елементом поглиблення фахової підготовки є інтеграція у навчальний процес сертифікованих курсів платформи Prometheus. Зокрема, для здобувачів, які прагнуть досягти високого (аналітичного) рівня професійної підготовки, обов'язковим є опанування безкоштовного курсу «Фінансовий облік: поглиблені теми». Для інших студентів опанування цього ресурсу пропонується як інструмент підвищення підсумкової оцінки. Зміст курсу охоплює критично важливі для сучасного бізнесу аспекти:

- класифікацію та принципи оцінки активів і зобов'язань;
- структуру власного капіталу та механізми емісії акцій;
- методiku складання та поглибленого аналізу звіту про рух грошових коштів;
- застосування концепції теперішньої вартості грошей у фінансовому обліку;
- інтеграцію фінансової інформації для комплексної оцінки вартості та ефективності бізнесу.

Такий підхід стимулює розвиток стратегічного мислення, а верифікація результатів через PDF-сертифікати з унікальними посиланнями забезпечує дотримання принципів академічної доброчесності та формує навички роботи у глобальному цифровому освітньому просторі.

2. Технологічна платформа автоматизації податкових розрахунків.

Впровадження динамічних моделей у середовищі MS Excel у межах навчальної практики «Податкова система» дозволяє трансформувати освітній акцент із репродуктивного виконання рутинних обчислень на глибоке опанування економічної сутності податкового навантаження. Високий рівень адаптивності інструментарію гарантує оперативну синхронізацію навчального контенту із мінливим вектором вітчизняного законодавства, забезпечуючи актуальність фахової підготовки. Синергія розрахункових модулів із покроковим методичним супроводом створює умови для формування високої цифрової грамотності, що є критичною вимогою сучасного ринку праці.

3. Конвергентна модель аналітичної оцінки й інтерпретації показників фінансового стану.

Дане рішення базується на глибокій інтеграції аналітичних можливостей MS Excel та інтерактивного середовища eXeLearning у викладанні «Економічного аналізу». Такий підхід забезпечує структурування когнітивного простору студента, де розрахунок показників фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, ділової активності та рентабельності, прогнозування ймовірності банкрутства безпосередньо поєднується з теоретичною базою для

їхньої верифікації. Це дозволяє перейти від фрагментарного обчислення коефіцієнтів до цілісного процесу обґрунтування управлінських рішень і виявлення прихованих економічних тенденцій, що безпосередньо сприяє подоланню «кваліфікаційного розриву».

Синергетичний ефект інтеграції зазначених технологій у межах єдиної цифрової екосистеми на платформі Google Classroom генерує якісно новий рівень професійної підготовки. Наскрізне формування компетентностей – від первинної інституалізації облікових процедур під час навчальних практик до розвитку складних прогностичних умінь в економічному аналізі – забезпечує цілісну архітектуру знань майбутнього фахівця. Такий підхід дозволяє трансформувати фрагментарне вивчення окремих операцій у системне розуміння архітектури професійної діяльності в сучасному цифровому просторі.

Впровадження моделі радикально змінює роль здобувача освіти, надаючи йому інструменти для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії з високим ступенем автономності та вбудованими алгоритмами самокорекції. Глибока персоналізація навчання, мінімізація рутинного обчислювального навантаження через автоматизацію та пріоритетність аналітичної складової стають вирішальними факторами підвищення якості освітніх послуг. Це гарантує підготовку конкурентоспроможних фахівців, адаптованих до викликів цифрової трансформації та готових до ефективної діяльності в умовах глобалізованого ринку праці.

Для науково-педагогічного працівника інтегровані цифрові інструменти стають дієвим механізмом оптимізації часових ресурсів, спрямованих на методичне проєктування та супровід освітнього процесу. Забезпечення повної прозорості оцінювання й автоматизація верифікації сформованих компетентностей дозволяють нівелювати суб'єктивізм у системі контролю знань. Вивільнення інтелектуального ресурсу викладача від рутинних перевірочних процедур створює додатковий простір для поглибленої індивідуальної роботи зі студентами, а також для активізації науково-дослідної та навчально-методичної діяльності.

Запропонована концептуальна модель має характер універсального методичного інструментарію, що демонструє високий потенціал до масштабування й адаптації під різні вектори професійної підготовки фахівців економічного профілю в сегменті передвищої освіти. Конвергенція цифрових

середовищ у цілісну систему е-навчання гарантує безбар'єрний доступ до контенту, чітку структурованість дидактичного процесу й оптимізацію інтерактивної взаємодії між суб'єктами освіти.

Таким чином, інтегрована цифровізація викладання фахових дисциплін та організації практичної підготовки виступає не просто реактивною відповіддю на виклики дистанційного формату, а фундаментальним вектором стратегічної модернізації освіти. Це забезпечує формування якісно нового покоління конкурентоспроможних фахівців, чий рівень цифрових і професійних компетентностей повністю релевантний вимогам інклюзивного та високотехнологічного сучасного бізнес-середовища.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Биков В. Ю. Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки України. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку* : методологічний семінар НАПН України (м. Київ, 4 квітня 2019 р.), 2019. С. 20–26.
2. Сидоренко В. В. Кваліфікаційний розрив (skills gap) на ринку праці України: стан та механізми його подолання. *Вісник післядипломної освіти. Сер. Педагогічні науки*. 2024. Вип. 28 (57). С. 191–211. [https://doi.org/10.58442/2218-7650-2024-28\(57\)-191-211](https://doi.org/10.58442/2218-7650-2024-28(57)-191-211)
3. Толочко С. В. Цифрова компетентність педагогів в умовах цифровізації закладів освіти та дистанційного навчання. *Тенденції розвитку вищої освіти*. 2021. № 13 (169). С. 28–35.

УДК 378.011.3-051:37.014.5]:004

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА УТВЕРДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Юлія Шаповал

**Балаклійський педагогічний фаховий коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
м. Балаклія, Україна**

Утвердження академічної доброчесності в сучасному освітньому середовищі є стратегічним пріоритетом, що визначає якість підготовки

фахівців, здатних до етичної професійної діяльності. Особливої актуальності ця проблема набуває в контексті підготовки майбутніх вихователів та вчителів початкових класів, оскільки саме вони стають трансляторами базових цінностей для наступних поколінь. Стрімкий розвиток штучного інтелекту створює нові виклики для академічної етики.

Метою даної роботи є аналіз практичного досвіду впровадження інтерактивних форм роботи як інструменту формування нульової толерантності до плагіату та етичного використання цифрових інструментів.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку нових форматів комунікації зі здобувачами освіти, які б відходили від репродуктивного вивчення нормативної бази та зосереджувалися на розв'язанні реальних етичних дилем. Використання штучного інтелекту в освітньому процесі потребує чіткого розмежування між допомогою ШІ як «інтелектуального асистента» та повною заміною власних когнітивних та творчих процесів штучним інтелектом. Згідно зі статтею 42 Закону України «Про освіту», академічна доброчесність передбачає посилення на джерела інформації та самостійне виконання навчальних завдань, що стає критично важливим при роботі з ШІ-генерованим контентом.

Представлені матеріали базуються на апробації методики «Педагогічного кейс-руму», що була реалізована під час освітнього процесу в Балаклійському коледжі, з метою формування чіткого розуміння принципів академічної доброчесності в еру цифрових технологій. Ключовим аспектом заходу став аналіз практичних ситуацій, де студенти мали знайти межу між етичним використанням ШІ та професійною недбалістю. Так, використання ШІ для генерації ідей чи структурування плану курсової роботи розглядається як допустима допоміжна технологія, тоді як подання неперевіреного згенерованого контенту як власної методичної розробки є порушенням не лише академічних, а й професійно-етичних норм. Важливо підкреслити, що ШІ часто демонструє відсутність педагогічної етики та логічні помилки в методиці викладання, що було продемонстровано під час критичного аналізу тексту щодо заспокоєння дитини в період адаптації до закладу дошкільної освіти. Здобувачі освіти виявили, що поради алгоритму (ігнорування емоцій, використання солодощів як маніпуляції) прямо суперечать сучасним психологічним підходам, зокрема теорії прив'язаності та принципам гуманної педагогіки. Таким чином, академічна доброчесність постає не лише як відмова

від плагиату, а й як професійна відповідальність за якість та достовірність використаної інформації. Важливим елементом виховної стратегії є робота з «ілюзією успіху», яку створює ШІ, та акцент на розвитку особистого емоційного інтелекту, який неможливо замінити алгоритмами. Важливим аспектом доброчесності є усвідомлення того, що у реальній взаємодії з дитиною не існує «кнопки генерації», а професійна впевненість базується виключно на власному досвіді та помилках.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що формування культури академічної доброчесності через інтерактивні вправи, цифрові кейс-руми та рефлексивні завдання дозволяє студентам глибше усвідомити цінність власного інтелекту, незамінності сучасних технологій у розвитку професійної майстерності, а не її заміні. Доброчесність – це прозорість у використанні інструментів. Студент залишається автором лише тоді, коли здійснює критичний фільтр будь-якої інформації та чесно зазначає джерела її походження. Утвердження цих цінностей є запорукою того, що майбутні вчителі виховуватимуть дітей на засадах щирості та відповідальності.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Євроінтеграція: шлях від самоідентифікації громадян України через упровадження європейських цінностей та підходів в освіті – до системної трансформації держави / Зб. наук. пр. [ред. кол. І. Б. Вашеньяк (гол.) та ін.]. Хмельницький: Видавництво ХОІППО, 2022. 166 с. URL: <https://saiup.org.ua/resursy/kodex-tsinnostej-akademichnoyi-dobrochesnosti/>
3. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shchodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf>
4. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти. Лист МОН України № 1/9-650 від 23.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>

УДК 378.147.227

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ОТРИМАННІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Віталій Яременко, Марина Рахімова, Ліна Перехода

Національний фармацевтичний університет
м. Харків, Україна

У сучасному світі розвиток цифрових технологій та алгоритмів машинного навчання трансформує практично всі сфери людської діяльності, зокрема вищу освіту. Використання штучного інтелекту (ШІ) відкриває "нові сторінки" можливостей для змінення якості навчання як процесу, так і соціального явища, створює найбільш адаптивні траєкторії навчання, симуляційні навчальні випадки і вдосконалює процес оцінювання знань здобувачів освіти.

Лідери Великої сімки (G7) під час саміту у Хіросімі у травні 2023 висловили свою стурбованість впровадженням ШІ. Паралельно в той же час лідери технологічних корпорацій та дослідники різних країн світу також опублікували відкритий лист про небезпеку ШІ.

Наразі, після запуску програми ChatGPT від розробника OpenAI, інструментами ШІ користуються більш ніж 100 млн. користувачів. За даними Стенфордського університету, у 2022 році промислові інвестиції у ШІ в усьому світі склали близько 92 млрд. доларів США. Загальні глобальні витрати на ШІ в освіті на 2025 рік досягли 6 млрд. доларів.

Законодавство ЄС у сфері ШІ знаходиться в стадії активного формування. В світі вже встановлені вимоги його використання. Для освітнього сектору Європейська комісія у 2022 впровадила "Етичні рекомендації щодо використання штучного інтелекту та даних у викладанні та навчанні".

Через побоювання з приводу негативного впливу на освіту, а також побоювання щодо безпеки та точності генерованих системою відповідей, доступ до ChatGPT обмежений у мережах та на пристроях державних шкіл Нью-Йорка.

18 лютого 2023 року Україна офіційно отримала доступ для своїх користувачів до сервісів ChatGPT. Уряд України встановив свій вектор

розвитку на запровадження тотальної цифровізації суспільства, суспільної діяльності, у тому числі й системи освіти [1, с. 10, 14, 15].

Відкриваються різні веб-портали з інтерактивними інформаційними проектами по впровадженню цифрової грамотності серед населення, наприклад – "Цифровий громадянин", "Кібергігієна", і багато інших інтерактивних курсів на порталі Дія. Освіта.

У листопаді Комітет з питань освіти, науки та інновацій запропонував Місяць цифрової грамотності 2025. Навчання також проводилось на сторінках Дія, Освіта. Постає закономірне питання про роль ІІІ у здобутті вищої освіти за в сучасних реаліях, визначення його переваг та недоліків, а також надання практичних рекомендацій для його використання.

Міністерство освіти і науки (МОН) та Міністерство цифрової трансформації (Мінцифра) України спільно з експертами користуючись "Етичними рекомендаціями ..." Європейської комісії у сфері використання ІІІ, розробили відповідні рекомендації щодо відповідального використання штучного інтелекту в закладах вищої освіти. Документ містить поради для викладачів, студентів, адміністрацій ЗВО та дослідників, що допоможуть ефективно інтегрувати ІІІ в освітній і науковий процес.

Які можливості доступу до інструментів, де є елементи ІІІ, мають українські заклади освіти та їх здобувачі? Це ціла низка програмного забезпечення від різних виробників, які рекомендовані для використання у навчанні і для роботи у закладах освіти та науки, а саме: Microsoft Office 365 Education, GitHub Education for Students and Teachers, GitHub Education for Schools, Amazon Web Services (AWS) Educate, AutoCAD, Revit, Fusion 360, IDE (IntelliJ IDEA, PyCharm), Grammarly for Education, MathWorks (MATLAB).

ІІІ найчастіше використовують в технічній і медичній освіті, в основному, у наступних ключових напрямках: симуляції нормальних та екстремальних технологічних процесів в інженерії, створення віртуальних пацієнтів та методів консервативного лікування в медицині, адаптивні навчальні платформи, автоматизоване супроводження та інтелектуальне оцінювання (інтелектуальне тьюторство) та аналітика навчальних даних.

Дослідження про впровадження ІІІ в закладах вищої освіти від McKinsey (<https://www.mckinsey.com/>) за 2024 рік дало можливість встановити, що 60% навчальних закладів у всьому світі вже використовують ІІІ тією чи іншою мірою, а 80% планують розширити його використання протягом наступних

п'яти років. Крім того, щорічне опитування Ellucian (<https://www.ellucian.com/newsroom/ellucians-ai-survey-higher-education-professionals-reveals-surge-ai-adoption-despite>) щодо штучного інтелекту серед фахівців вищої освіти за 2024 рік дозволило встановити закономірність, 93% співробітників вищих навчальних закладів планують розширити використання штучного інтелекту в роботі протягом наступних двох років.

Штучний інтелект також кардинально змінив ландшафт академічних досліджень, будучи каталізатором як методологічних інновацій, так і ширших зрушень у наукових парадигмах. Його трансформаційна сила очевидна в різних галузях науки й досліджень, даючи змогу дослідникам працювати зі складними наборами даних і питаннями в масштабах, які раніше було неможливо уявити.

Наразі вже існує статистика використання штучного інтелекту різними країнами світу. Наприклад, в одному з університетів штату Аризона була впроваджена адаптивна навчальна платформа на основі ШІ під назвою ALEKS. Цей навчальний інструмент підвищив рівень успішності на курсах з математики на 20% і знизив рівень відрахування на 15%.

Індійський технологічний інститут в Бомбеї випробував пілотну систему репетиторства з використанням штучного інтелекту для студентів інженерів. Експеримент показав, що навички розв'язання математичних проблем покращилися на 25% порівняно з традиційними методами викладання курсу.

Університет міста Гельсінкі у Фінляндії організував для навчання відкритий курс під назвою: "Елементи штучного інтелекту", який привернув увагу понад 500 000 учасників з усього світу. Ця ініціатива продемонструвала, як ШІ може демократизувати освіту, роблячи високоякісний контент більш доступним.

За словами заступника Міністра цифрової трансформації з питань розвитку інформаційних технологій Олександра Борнякова: "Сучасна освіта неможлива без штучного інтелекту. Заклади вищої освіти повинні адаптуватися до сучасних освітніх трендів і впроваджувати найкращі світові практики у сфері ШІ, щоб зберігати конкурентоспроможність, робити нові наукові прориви та готувати сильних спеціалістів".

Заступник Міністра освіти і науки з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації, Дмитро Завгородній, висловив думку, що: "За умови відповідального використання штучний інтелект покликаний не замінювати викладача, а розвантажувати та полегшувати його роботу.

Передавши рутинні завдання ШІ, педагог може зосередитися на тому, що не піддається автоматизації: живій взаємодії зі студентами, командній роботі та розвитку м'яких навичок".

Взагалі, фахівці від Мінцифри та МОН рекомендують викладачам і керівникам закладів вищої освіти, не забороняти ШІ, бо сьогодні заборона генеративного ШІ в освіті рівносильна забороні свого часу калькуляторів і комп'ютерів. На їх думку, потрібно ознайомлювати студентів із системами штучного інтелекту та розповідати, у виконанні яких завдань їх можна використовувати; формувати завдання для оцінювання, які студенти не зможуть "списати" в чат-ботах; замінювати традиційні письмові навчальні завдання, як-то тести та реферати, на презентації, індивідуальні або групові проекти, які вимагають творчого підходу й критичного мислення.

Узагальнюючи вищенаведене, штучний інтелект має значний потенціал для підвищення якості вищої освіти через персоналізацію навчання, доступ до реалістичних симуляцій і допомогу викладачів, але для безпечної та ефективної інтеграції необхідні ретельні методологічні дослідження, етичні гарантії та політика проведення ефективного захисту персональних даних; для ефективного впровадження штучного інтелекту необхідна велика кількість груп високо кваліфікованих фахівців крім програмістів; інтеграція ШІ у навчальні програми повинна бути поступовою, не насильницькою, підкріпленою доказами, і супроводжуватися розвитком загальної цифрової грамотності здобувачів освіти і викладачів середніх і вищих навчальних закладів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. Дата оновлення: 31.12.2026. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-n> (дата звернення: 27.02.2026).

Секція

*Педагогічні інновації та
творчі методики
навчання як чинники
підвищення
ефективності
освітнього процесу.*

УДК: 378.147

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

Лідія Артюхова

Тульчинський фаховий коледж культури

м. Тульчин, Україна

Перед закладами вищої освіти стоїть завдання підготовки фахівця, у якого не лише сформовані програмні компетентності, але й розвинуте мислення, здатності самостійно добувати та застосовувати знання на практиці. Вирішення цього завдання вимагає вдосконалення змісту, форм, методів та засобів навчання, що надають широкі можливості для розвитку, саморозвитку та самореалізації особистості.

Відповідно до «Типового положення про організацію освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти» (наказ МОН України від 02 травня 2023 року № 510):

- самостійна робота здобувача освіти - форма організації освітнього процесу, що передбачає засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу у вільний від навчальних занять час під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Самостійна робота може здійснюватися у формі виконання індивідуальних завдань. [5]

Цілеспрямована сукупність дій здобувача освіти під керівництвом викладача на основі використання засобів супроводу освітнього процесу передбачає самостійність – можливість здійснювати самостійну роботу на основі формування якостей рефлексивного управління. Самостійна робота є одним з найважливіших компонентів освітнього процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, позааудиторних занять, без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом. У контексті сучасної системи навчання самостійна робота домінує серед інших видів навчальної діяльності студентів після практичної підготовки (може становити від 15 до 55

% навчального програмного матеріалу) і дозволяє розглядати накопичувані знання як об'єкт власної діяльності здобувача освіти.

Самостійна робота в фаховому коледжі культури передбачає поетапне засвоєння нового матеріалу, повторення та закріплення, його застосування на практиці. Ефективність самостійної роботи залежить від її організації, змісту, взаємозв'язку та характеру завдань.

Слід зазначити, що результат самостійної роботи здобувачів залежить і від кваліфікації викладача та його мотивації. Важливо навчити здобувачів освіти користуватися додатковими джерелами: енциклопедіями, словниками, базами даних, що забезпечує можливість зіставлення матеріалу, узагальнення, порівняння, аналізу та класифікації. Щоб самостійна робота давала гарні результати, її необхідно планувати і організовувати в поєднанні з іншими формами здобуття освіти. Вирішальним у цьому процесі є ретельний відбір викладачами змісту та обсягу навчального матеріалу для самостійного опрацювання здобувачами освіти, а також забезпечення їх методичними рекомендаціями, роздатковим матеріалом, навчальними посібниками.

Викладачі циклової комісії інформаційної, бібліотечної та архівної справи Тульчинського фахового коледжу культури ознайомлюють здобувачів освіти спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»: з формами та методами організації освітнього процесу в коледжі, основами наукової організації праці, методикою самостійної роботи, критеріями оцінювання якості самостійної роботи; метою, засобами, трудомісткістю, термінами виконання, формами контролю самостійної роботи здобувачів вищої освіти; формують: навички роботи з підручниками, класичними першоджерелами та сучасною науковою літературою; навички пошуку оптимальних варіантів відповідей, виконання завдань, рішень; навички науково-дослідної роботи; демонструють: власним прикладом переваги самостійності та нові технології викладання, перетворюючи лекції з репродуктивних (повідомлення інформації) на проблемні, інтерактивні, а потім на аналітичні за результатами самостійної роботи здобувачів вищої освіти; проводять, здійснюють: групові та індивідуальні консультації; систематичний контроль за виконанням здобувачами вищої освіти завдань, рекомендованих до самостійного опрацювання; аналіз та оцінку роботи здобувача вищої освіти. Під час проведення занять на базах практичного та виробничого навчання проводяться консультації з бібліографії з метою формування у здобувачів освіти навичок

пошуку інформації, вміння орієнтуватися в довідково-бібліографічному апараті бібліотеки, інформаційних системах і базах даних; надається здобувачам освіти допомога в організації роботи з навчально-методичною літературою.

Якісний рівень самостійного опрацювання навчального матеріалу здобувачами вищої освіти значною мірою залежить від навчально-методичного комплексу з кожної дисципліни. Складові навчально-методичного комплексу: навчальна програма з дисципліни структурована на змістові модулі з чітким визначенням змісту й обсягу аудиторної, індивідуальної, самостійної роботи; конспект лекцій; основні рекомендації здобувачам вищої освіти щодо вивчення конкретної дисципліни (у письмовій формі у вигляді методичних рекомендацій) з критеріями оцінки знань із певної дисципліни; методичні рекомендації щодо вивчення окремих тем чи набуття практичних навичок; перелік питань, що виносяться на семінарські, практичні, лабораторні заняття; пакет контрольних завдань, запитань, тестів для самоперевірки; перелік літератури.

Найважливішим засобом активізації освітнього процесу, прагнення самостійної діяльності є інноваційні технології навчання. У цьому аспекті ефективною формою аудиторного самостійного навчання стали проблемні лекції, на яких основним завданням лектора є не передача інформації, а залучення слухачів до суб'єктивних суперечностей розвитку наукового знання і способів їх вирішення; функція студента – не тільки отримати інформацію, а й активно долучатися до відкриття невідомого для себе знання[3]. На практичних заняттях студенти самостійно працюють із навчальною літературою, наочністю, проводять дискусії та розв'язують ситуаційні задачі. Ситуаційні задачі – один із психолого-педагогічних методів активного навчання, в основі якого лежить явище (ситуація), що вимагає аналізу, виявлення причин виниклих протиріч і оперативного вирішення. Розв'язання ситуаційних завдань із теоретичним і нормативним обґрунтуванням вимагає глибокого і комплексного осмислення навчального матеріалу, що сприяє підвищенню інтересу до навчання і формування стійких знань дисципліни [3;4]. Метою самостійної роботи здобувачів освіти у вигляді розв'язання ситуаційних завдань виступає формування таких компетенцій: уміння аналізувати проблемну ситуацію, максимально наближену за змістом до майбутньої професійної діяльності; здатність і готовність самостійно приймати рішення і брати на себе відповідальність; здатність і готовність проявляти дивергентне мислення в ситуації багатоальтернативного вибору. Позааудиторна самостійна

робота передбачає самостійну підготовку здобувача освіти за спеціально розробленими викладачем навчально-методичними матеріалами і може охоплювати: самостійне вивчення окремих тем і розділів навчальної дисципліни відповідно до тематичного плану занять, відображених у навчальній програмі; виконання домашніх завдань у формі рефератів, конспектів та ін.; виконання студентами навчально-дослідної роботи і представлення її результатів у вигляді наукових статей і тез доповідей конференції; підготовку до рубіжної і підсумкової форм оцінки навчальних досягнень (тестування), до заліків та іспитів; роботу в студентських наукових товариствах, гуртках, семінарах і т.п.; інші види діяльності, яку організовує коледж і органи студентського самоврядування.

Не менш важливою ланкою є самостійна робота в Інтернеті. Нові інформаційні технології можуть використовуватися для пошуку інформації в мережі: використання web-браузерів, баз даних, користування інформаційно-пошуковими й інформаційно-довідковими системами, автоматизованими бібліотечними системами, електронними журналами; організація діалогу в мережі – використання електронної пошти, синхронних і відтермінованих телеконференцій; створення тематичних web-сторінок і web-квестів – використання html-редакторів, webбраузерів, графічних редакторів.

Враховуючи особливості проведення занять в воєнний час, наповнений повітряними тривогами, викладачі та здобувачі освітніх послуг обрали найбільш зручний для викладання спецдисциплін та засвоєння нового матеріалу – сервіс «Гугл-клас». Сервіс «Гугл-клас» має ряд переваг порівняно з традиційними методами навчання. Першою перевагою є доступність і легкість реєстрації викладачів і здобувачів освіти у «Гугл-класі». Робота з сервісом не вимагає від викладачів і студентів високого рівня комп'ютерних знань і навичок. По– друге, сервіс дає можливість для викладача створювати різні «Гугл-класи» для різних дисциплін, груп і запрошувати до участі в них відповідних студентів. Таким чином, можна створювати окремі «Гугл-класи» не тільки для різних дисциплін, а й для різних студентських груп. По-третє, сервіс дає можливість розміщувати в «Гугл-класі» як текстові матеріали, так і презентації, відео- та аудіоматеріали, які студенти використовують під час підготовки до модульного тестування та заліку. По-четверте, сервіс «Гугл-клас» має можливість давати студентам індивідуальні завдання різного рівня складності. Особливо любляють здобувачі освіти спеціальності 029

«Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» готувати презентації та виставляти їх в «Гугл-класі» для ознайомлення та вивчення іншими студентами групи. Це дало змогу, з одного боку, розширити наочний матеріал для підготовки до модульного тестування та заліку, з іншого боку, дозволило студентам обмінюватись досвідом при підготовці індивідуальних завдань, зважати на помилки своїх товаришів тощо. По-п'яте, сервіс «Гугл-клас» може використовуватись для зворотного зв'язку між викладачем і студентами, дозволяє студентам задавати питання викладачеві, з'ясовувати ті моменти, які виявились недостатньо зрозумілими під час навчання. По-шосте, «Гугл-клас» може використовуватись при організації дистанційного навчання як для групи в цілому в разі змін у графіку навчального процесу, так і для окремих студентів у разі пропуску ними занять через хворобу чи з інших причин. Крім того, сервіс «Гугл-клас» може використовуватись для створення контрольних завдань для студентів як текстових, так і з використанням зображень, аудіо- чи відеофайлів тощо. Таким чином, використання сервісу «Гугл-клас» при вивченні спецдисциплін робить навчальний процес більш наочним і зрозумілим для студентів, сприяє успішній організації самостійної роботи здобувачів освіти, активізує зворотний зв'язок між викладачем і студентами, дозволяє використовувати елементи дистанційного навчання, удосконалює здійснення контролю знань студентів.

Таким чином, поєднання навчальних занять і самостійної роботи здобувачів освіти, розроблення відповідних дистанційних курсів, використання інформаційних технологій дозволяє значно підвищити якість освітнього процесу в цілому і вивести заклади вищої освіти на новий якісний рівень.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Антонюк М.С. Психологічні особливості формування у студентів умінь і навичок самостійної роботи / *Сучасні педагогічні технології у вищій школі: наук.- метод. збірник.* – Київ, 2015. С.111-113.
2. Гризун Л. Є. Дидактичні особливості сучасного комп'ютерного підручника / *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи.* – ХДПУ, 2000.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. – Київ: Академвидав, 2014. – 352 с.

4. Кульга Н. К. Використання інноваційних технологій навчання – запорука успіху якісної підготовки фахівців / *Проблеми освіти*. 2000. Вип. 22. С. 75-84.
5. Типове положення про організацію освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України 02 травня 2023 року № 510 ВР // База даних «Законодавство України»/ВР України.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-23#Text> (дата звернення: 12.03.2025)
6. Ярмаченко М.Д. Педагогіка: навч. посіб.. – Київ: Знання, 2015. – 93с.

УДК 615.014 : 615.15

СИМУЛЯЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ФАХІВЦІВ

Інна Бобкова, Вікторія Бур'янова, Катерина Умінська

**Житомирський базовий фармацевтичний фаховий коледж
Житомирської обласної ради**

м. Житомир, Україна

Освітній процес у закладі фахової передвищої освіти характеризується як багатокомпонентна система інтелектуальної взаємодії, що потребує від усіх його суб'єктів креативного та системного підходу. Ефективність цього процесу доцільно оцінювати через аналіз сформованості в здобувачів освіти здатності до навчання, опанування нових компетентностей і застосування набутих знань та вмінь для розв'язання професійно орієнтованих завдань.

Сучасна освітня практика передбачає використання широкого спектра методів і форм інтерактивного навчання, серед яких особливе місце посідає симуляційний тренінг (симуляційне навчання) як інноваційна педагогічна технологія.

Симуляційне навчання (від. лат. *simulatio* — імітація, удавання) — метод навчання, який полягає в імітації будь-якого фізичного процесу за допомогою штучної (наприклад, механічної або комп'ютерної) системи [1, с. 67].

Підготовка кваліфікованого фахівця в певній мірі залежить від змісту, методів та організаційних форм навчального процесу, які постійно

удосконалюються. Наука не стоїть на місці, тому пошуки оптимальних шляхів управління навчанням у процесі викладання, призвели до створення алгоритмізації навчання, що може бути одним з елементів тренінгів.

Розробка алгоритму передбачає впорядкування отриманих знань та умінь і доведення дій виконавця до автоматизму. На нашу думку, запропонована система забезпечує виконання таких завдань [2, с. 10]:

- визначати обсяги навчального матеріалу;
- коригувати зміст навчального матеріалу;
- встановлювати поетапний приріст знань і умінь здобувачів освіти;
- розвивати професійні уміння;
- реалізувати індивідуальний підхід до навчання;
- реалізувати колективний характер освітнього процесу.

Алгоритмізацію симуляційного тренінгу використовують для набуття досконалих навичок виконання певних практичних маніпуляцій. Фактично, такий вид навчання можна розглядати як важливий сучасний інструмент при підготовці майбутніх спеціалістів. Навчання, під час якого створюється симуляційне моделювання, передбачає емпіричне навчання на основі штучного представлення реального процесу. В лабораторіях коледжу створені умови, які наближені до професійного місця роботи майбутнього фахівця. Наприклад, під час практичних занять з фармакогнозії та фармацевтичної хімії студенти навчаються проводити аналіз лікарської рослинної сировини та лікарських препаратів за певним алгоритмом. У навчальному закладі є декілька навчальних аптек, в яких здобувачі освіти за допомогою симуляційних тренінгів набувають практичних навичок роботи в умовах, наближених до виробничих. Така методика дозволяє з тією або іншою мірою достовірності змодельовати ситуації, процеси та інші аспекти професійної діяльності фармацевтичних працівників. Можна зробити висновок, що симуляційне навчання стимулює здобувача освіти набувати та засвоювати практичні навички, які формують загальні та професійні компетентності здобувачів освіти.

Симуляційне навчання у фармації – це попередження, підготовка та практика, яке включає комплекс заходів, вкладених у вироблення практичних навичок, відпрацювання алгоритмів дій та формування комунікативних навичок [5, с. 77].

Симуляцію можна ще порівняти з технікою, що дозволяє замістити або збагатити практичний досвід того, хто навчається за допомогою ситуації, яка

створена штучно. Потрібно визнати, що такі технології не замінюють досвід, який спеціаліст отримує безпосередньо на робочому місці, проте така методика передбачає відтворення виробничого процесу без супутнього ризику для відвідувача аптеки [4].

Симуляційне навчання має ряд переваг, на відміну від традиційної форми навчання, використання симуляційних технологій дозволяє доводити до досконалості певний алгоритм дій, який майбутній спеціаліст може застосовувати на своєму робочому місці. Використовуючи симуляційні технології, студент має можливість повторювати та доводити відповідну навичку до автоматизму, що, в свою чергу, вдосконалює його майстерність і підвищує компетентність. Але симуляційне навчання вирішує значно більше завдань, ніж просто доведення практичних навичок до досконалості. Тут відіграє значну роль спілкування, тобто комунікативна складова навчання. Адже робота в аптечних закладах пов'язана саме із спілкуванням з відвідувачем при наданні необхідної консультації та допомоги [3, с. 252].

Симуляційне навчання передбачає вирішення таких завдань [5, с. 79].:

- забезпечення значного рівня освоєння практичних професійних навичок відповідно до програм вивчення профільних дисциплін;
- формування майбутнього працівника з високим рівнем професійних компетентностей;
- контроль ефективності формування практичної професійної компетентності;
- вивчення та впровадження актуальних методів та технологій оптимізації рівня якості навчання відповідно до викликів сьогодення.

При застосуванні методики симуляційного навчання потрібно дотримуватись певної послідовності. В першу чергу проводити вхідний контроль рівня підготовки, інструктаж та озвучення мети та завдань тренінгу. На наступному етапі проводиться розподіл ролей учасників, безпосереднє виконання навчального завдання та його аналіз. Така послідовність виконання роботи забезпечує оволодіння здобувачами освіти сукупністю елементів практичної навички, яка наближена до реальних умов роботи в аптечній установі.

Отже, імплементація симуляційного методу навчання сприяє посиленню практико-орієнтованого спрямування викладання фахових дисциплін, що, своєю чергою, підвищує рівень пізнавальної активності здобувачів освіти та

їхню готовність до самостійного виконання типових завдань майбутньої професійної діяльності.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Артьоменко, В. В., et al. "Симуляційне навчання в медицині: міжнародний та вітчизняний досвід." *Одеський медичний журнал* 6 (2015): 67-74.
https://files.odmu.edu.ua/journal/OMJ_2015.06/m156_67.pdf
2. Бобкова І. А., Бур'янова В. В., Умінська К. А., Хранівська В. О. Алгоритмізація професійного тренінгу для реалізації програмних результатів навчання з фахових дисциплін фармацевтичного профілю. Науковий Часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Випуск 83. – Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 266 с. С. 9-15 DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.83.02>
<http://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/nc-83>
3. Гудима, Арсен Арсенович. "Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Симуляційне навчання в додипломній і післядипломній підготовці медичних працівників» («SimCon-2024»)." https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/18137/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_SimCon-2024.pdf?sequence=2&isAllowed=y
4. Симуляційний тренінг в медичній освіті. *КлінКейсКвест*. URL: <https://clincasequest.academy/simulation/> (дата звернення: 18.02.2026).
5. Шмалей, С. В., and І. В. Редька. "Симуляційне навчання в системі підготовки медичних працівників." *РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ* (2024).
https://library.dmed.org.ua/uploads/files/2024-12/1735560940_13-19-pb.pdf#page=75

УДК 377.1

РОЗВИВАЛЬНІ ІГРИ ТА ВИКОРИСТАННЯ МАТЕМАТИКИ У РЕАЛЬНОМУ ЖИТТІ: ПРИНЦИПИ ТА УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Оксана Воскобойнікова

Краматорський фаховий коледж технологій та дизайну

м. Краматорськ, Україна

За словами В.О.Сухомлинського гра – це шлях до освіченості дитини, вікно у розумовий і духовний світ підлітка. Розвивальні ігри поєднують у собі як виховання студентів, так і навчання. При їх реалізації на занятті розширюється коло інформації, де студенти зацікавлюються темою, починають розвивати свій інтелект. Якщо порівняти подачу матеріалу від серйозного викладу сухого тексту і цікавої захоплюючої гри, матимемо зовсім різні результати, адже ще з дитинства гра розслаблює, стимулює зниження психічного навантаження, й саме це дає поштовх до реалізації мети.

Розвивальні ігри допомагають в процесі навчання як форма вивчення матеріалу, так і засіб закріплення знань. Головна ціль таких ігор – досягнення мети.

Розвивальне навчання в математиці спрямоване на формування не лише знань та навичок, але й розвиток критичного та творчого мислення. Основна ідея полягає в тому, щоб вчити самостійно мислити, розв'язувати проблеми та застосовувати математичні знання в різних ситуаціях.

Однією з ключових цілей розвивального навчання в математиці є створення атмосфери, що сприяє активному взаємодії, а також між самими студентами. Це допомагає створити внутрішню мотивацію до навчання та розвитку, а також сприяє формуванню творчого підходу до вирішення математичних задач.

Важливою складовою розвивального навчання є використання різноманітних методів та форм роботи, таких як групова робота, проекти, дослідження, вирішення проблем, дискусії тощо. Це дозволяє студентам розвивати комунікативні навички, навички роботи в колективі, а також вчити їх застосовувати математичні знання в реальних ситуаціях.

Застосування принципів розвивального навчання в математиці важливо не лише для формування глибокого розуміння предмету, але і для розвитку

творчих та критичних мисленнєвих навичок, які є важливими в сучасному інформаційному суспільстві.

Для реалізації розвивальної функції навчання при вивченні математики необхідно врахувати методичні вимоги до змісту, методів, організаційних форм та засобів навчання. До основних методичних вимог щодо змісту навчання варто віднести такі: зменшення обсягу громіздких обчислень та перетворень; посилення неперервності, функціональності змісту навчання; персоніфікований виклад матеріалу, тобто аналіз, де можливо, математичних фактів в аспекті їх історичного становлення і розвитку; орієнтація на матеріал, який передбачає перебудову знайомих способів розв'язування, доведення, дослідження; вибір із багатьох варіантів раціонального; використання матеріалу, що передбачає відкриття нових причинно-наслідкових зв'язків, закономірностей, загальних правил розв'язування цілого класу задач; структурування навчального матеріалу, подача його "великими порціями". Зміст навчання має бути впорядкований таким чином, щоб його частина була ущільнена і зведена до єдиної логічної основи, здійснюватись ідея укрупнення дидактичних одиниць, ідея розгортання і згортання навчального матеріалу за допомогою опорних схем і сигналів.

Особливостями занять математики в розвивальному навчанні є:

- задачний підхід до організації навчально-математичної діяльності студентів;
- створення ситуацій успіху та розв'язання проблемних задачних ситуацій;
- висвітлення прикладної й практичної ролі математики, розв'язання проблеми походження теоретичних знань;
- поєднання методів математичного і навчального (навчально-теоретичного) моделювання;
- вивчення програмного матеріалу згідно з логікою сходження від абстрактного (загального) до конкретного (часткового);
- стильовий підхід до організації процесу (реалізація технології формування персональних пізнавальних стилів і навчальних стратегій);
- відмова від традиційної установки на «готові» знання та способи дій в умовах суб'єкт-суб'єктних і міжособистісних відносин;
- первинні колективні, колективно розподілені форми (групові, парні) навчальної роботи і вторинні – індивідуальні;

- рефлексія навчально-математичної діяльності (процеси учіння математики) та особистісного розвитку.

Математика має широке практичне застосування у сучасному житті та є необхідною для розв'язання різноманітних завдань, серед яких:

- Управління особистими фінансами вимагає математичних навичок для розрахунків бюджету, розподілу коштів, розрахунку процентів за кредитами, інвестування та пенсійного планування.
- Економічні моделі, прогнозування та аналіз даних є невід'ємною частиною сучасної економіки. Математика допомагає вивчати ринкові тенденції, раціоналізувати виробництво та приймати ефективні управлінські рішення.
- Криптографія, комп'ютерна графіка, оптимізація алгоритмів – усе це базується на математичних концепціях. Математика є основою для розробки програмного забезпечення та комп'ютерних технологій.
- В медичних дослідженнях використовуються статистичні методи для аналізу результатів клінічних випробувань, алгоритми обробки зображень для діагностики та математичне моделювання для розробки нових методів лікування.
- Математика відіграє важливу роль у визначенні оптимальних маршрутів, плануванні розкладів транспортних засобів, управлінні логістикою та вирішенні завдань оптимізації.
- Математика є мовою, яка описує фізичні явища, хімічні реакції та багато інших аспектів наукових досліджень. Вона використовується для побудови моделей та передбачення результатів досліджень.
- В розрахунках та дизайні енергетичних систем (сонячних батарей, вітряних турбін, ядерних реакторів) математика грає ключову роль. Також вона використовується для ефективного управління споживанням електроенергії.
- Фізика, хімія та інші точні науки неможливі без математичних інструментів. Математика служить мовою опису природних законів.

Ці приклади демонструють, наскільки математика широко використовується в різних сферах сучасного життя і як важлива її роль у вирішенні практичних завдань та проблем.

Отже, можна зазначити, що застосування розвивальних ігор та математичних концепцій у реальному житті є значущим елементом в навчальному процесі, спрямованим на глибоке розуміння та практичне використання математики. Розвивальні ігри сприяють активному залученню учнів, розвитку їхньої логіки, творчого мислення та сприйняття математичних концепцій. Застосування математики в реальних сценаріях розкриває її прикладну цінність, створюючи зв'язок між теорією та практикою. Такий підхід сприяє формуванню навичок критичного мислення, розв'язанню життєвих завдань та розумінню важливості математики в різних аспектах повсякденного життя. В цілому, комбінація розвивальних ігор та практичного застосування математики покращує якість навчання, стимулює інтерес до предмету та сприяє глибшому засвоєнню математичних знань.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Андрущенко В. Формування особистості вчителя в сучасних умовах. *Політичний менеджмент*. 2005. № 1. С. 58–69. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/PoMe_2005_1_9.pdf.
2. Барабаш І. Використання інноваційних технологій на уроках математики. *Сучасний рух науки: тези доп. XI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*, 8-9 жовтня 2020 р. Дніпро, 2020. Т.1. С. 42–43. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/10005/1/11th%20Conference%20Part%201.pdf#page=42>.
3. Білик Т. Інтеграція інноваційних елементів та інтерактивних технологій на уроках математики в початковій школі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. Вип. 61. С. 100–108. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/3026>.
4. Буйницька О. Цікавість як засіб підвищення ефективності навчання фізики. *Фізика і астрономія в школі*. 2007. № 1. С. 24–35.
5. Войненко К. Позакласна робота з математики як засіб розвитку математичних здібностей молодших школярів. *Сучасні технології*

*формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / за заг. ред. Н. П. Тарнавської., Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич Житомир: ФОП «Левковець», 2015. С. 87.
URL: <http://eprints.zu.edu.ua/23991/1/14.PDF>.*

УДК 377.091:004.9

**ПОЄДНАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА
АЛГОРИТМІЧНОГО ПІДХОДУ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУ У ФОРМУВАННІ ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ
ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
МАШИНОБУДІВНОГО ПРОФІЛЮ**

Ірина Гавришук

**Відокремлений структурний підрозділ «Тернопільський фаховий коледж
Тернопільського національного технічного університету
імені Івана Пулюя»
м. Тернопіль, Україна**

Сучасний етап розвитку технічної освіти характеризується зростанням вимог до рівня професійної підготовки здобувачів фахової передвищої освіти машинобудівного профілю. Однією з ключових складових фахової компетентності майбутніх спеціалістів є сформоване просторове мислення, що забезпечує здатність до читання та виконання креслеників, побудови тривимірних моделей і розуміння конструктивних особливостей деталей та складальних одиниць. Традиційні методи навчання графічних дисциплін не завжди забезпечують високий рівень наочності та поетапного усвідомлення складних просторових форм, що зумовлює необхідність упровадження педагогічних інновацій.

Проблема впровадження мультимедійних засобів привертає увагу багатьох дослідників, зокрема перспективи та проблеми застосування мультимедійних засобів навчання розглядають у своїх працях В. Биков, Р. Гуревич, О. Джеджула, М. Жалдак, М.Кадемія, Е. Полат, Г. Райковська, І.

Роберт, та інші. При цьому залишається невирішеною низка важливих для теорії і практики питань, пов'язаних із поєднанням мультимедійних технологій з алгоритмічним підходом до організації навчального процесу, яке дозволить структурувати навчальний матеріал, підвищить рівень візуалізації та активізує пізнавальну діяльність здобувачів освіти.

Метою статті є виявлення та обґрунтування деяких аспектів застосування мультимедійних алгоритмів у графічній підготовці здобувачів фахової передвищої освіти машинобудівного профілю.

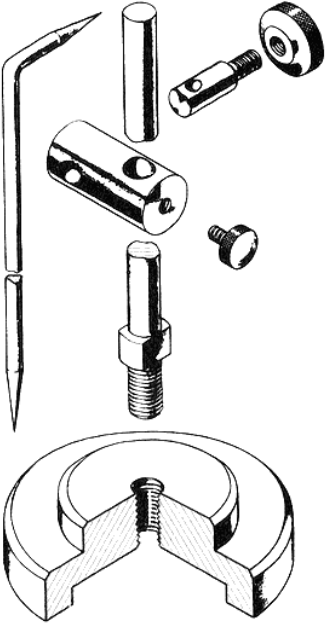
Сутність поняття «мультимедійні алгоритми» доцільно розглядати як два окремі поняття: «мультимедійні технології навчання» і «алгоритмічний підхід організації навчального процесу». Науковці дають різноманітні тлумачення терміну «мультимедійні технології навчання». Так, наприклад, в посібнику [3, с. 19] визначено, що мультимедійні технології навчання (ММТН) – це «один з ієрархічних рівнів інформаційних технологій, котрі становлять сукупність технічних і програмних засобів, що дають можливість користувачеві одночасно використовувати символну, графічну, звукову, анімаційну й відеоінформацію». Гонцова В. у своєму дослідженні дає наступне визначення: «Мультимедійні технології – це сукупність сучасних засобів аудіо-, теле-, візуальних і віртуальних комунікацій, що використовуються в процесі організації, планування та управління різних видів діяльності». [2, с. 77]. Проблемі алгоритмізації навчального матеріалу присвячена значна кількість наукових досліджень [4]. Конкретизуючи, алгоритмічний підхід організації навчального процесу – це цілеспрямований спосіб організації навчальної діяльності, який передбачає чітке структурування змісту навчання та послідовне виконання здобувачами освіти визначених навчальних дій за наперед розробленим алгоритмом.

Визначимо поняття «мультимедійного алгоритму» як засіб навчання, що передбачає поєднання мультимедійних технологій із чітко визначеною алгоритмічною послідовністю навчальних дій, спрямованих на поетапне засвоєння навчального матеріалу. У контексті вивчення дисциплін графічного циклу мультимедійний алгоритм забезпечує інтеграцію текстової, графічної та відеоінформації з покроковим виконанням графічних завдань, що сприяє підвищенню наочності, логічності та ефективності освітнього процесу.

Наведемо приклад застосування мультимедійного алгоритму для формування уявлення студентів про читання та деталювання складального

Мультимедійний алгоритм «Читання та деталювання складального кресленика (на прикладі виробу «Рейсмус»)

173

2	Порядок деталювання складального креслення: 1. Прочитати складальне креслення. 2. Уявно розчленувати виріб на окремі деталі, з яких він складається. 3. Визначити деталі, креслення яких потрібно виконати. 4. Визначити необхідну кількість зображень, потрібних для креслення кожної деталі. 5. Вибрати масштаб зображень. 6. Компоновка і послідовна побудова зображення. 7. Нанести розміри. 8. Заповнити основний напис.			

* Print Screen кінцевого результату кожного етапу формування поняття

** Посилання на інтерактивний ресурс: відео-файл, інтернет-джерело, комп'ютерна навчальна програма, презентація ([Відеоматеріал до мультимедійного алгоритму.wmv](#))

Запропоновані нами мультимедійні алгоритми розробляються із використанням відео-матеріалів, в яких інформація розкривається за певним алгоритмом. Створення таких алгоритмів здійснюється в програмному продукті Camtasia Studio, а також використовуються офісні додатки Microsoft Office Word та PowerPoint.

Щоб допомогти студентам застосувати свої знання та для усунення труднощів, що виникають під час використання мультимедійних алгоритмів у вивченні інженерної та комп'ютерної графіки, їм пропонуються спеціальні пам'ятки. Наведемо одну з них [1, с. 56].

Пам'ятка для студента з організації і планування роботи з мультимедійними алгоритмами

Перш ніж почати виконувати алгоритмічне завдання, продумай усю роботу від початку до кінця і склади план.

1. Визнач основні складові мультимедійного алгоритму.
2. Уважно вивчи словесні приписи викладача.

3. Розглянь Print Screen кінцевого результату кожного етапу формування поняття.

4. Ознайомся із інтерактивним ресурсом (відео-файл, інтернет-джерело, комп'ютерна навчальна програма, презентація).

5. Визнач послідовність виконання завдання.

6. Підготуй звіт про виконання мультимедійного алгоритмічного завдання (а)назвати основні етапи завдання; б) виконати Print Screen основних етапів визначеного завдання; в) скласти мультимедійний алгоритм за вказівкою викладача).

В якості критерію ефективності впливу мультимедійних алгоритмів на якісну графічну підготовку майбутніх фахівців машинобудівного профілю нами взято коефіцієнт їх задоволеності такими засобами. Студентам коледжу було запропоновано відповісти на наступні питання: «Чи задоволені Ви організацією навчального процесу із мультимедійними алгоритмами?», «Що цінного дала Вам така організація?». Опитування дозволило визначити, що задоволені такою організацією 82% опитуваних, не задоволені – 12%, не визначились – 6% студентів. На основі цих даних був визначений індекс задоволеності ($z=1,5$).

Дослідження ефективності застосування в навчальному процесі з інженерної та комп'ютерної графіки мультимедійних алгоритмів дозволяють зробити такі висновки: робота з мультимедійними алгоритмами викликає в студентів інтерес, посилює мотивацію учіння; з'являється можливість залучати студентів до творчої (дослідницької) роботи; забезпечується індивідуалізація навчання; застосування у навчальному процесі зокрема, мультимедійних алгоритмів вимагає нових організаційних форм і методів навчання, розрахованих на значний ухил в самостійну навчальну діяльність творчого характеру.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Гаврищук І. Мультимедійні алгоритми як засіб розвитку пізнавальної активності учнів професійно-технічних училищ. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 1. С. 51–57.
2. Гонцова В. Сучасні мультимедійні технології. *Інформатика та інформаційні технології : студ. наук. конф.* 2015. С. 76–79.
3. Гуржій А. М., Гуревич Р. С., Коношевський Л. Л. Коношевський. О. Л. *Мультимедійні технології та засоби навчання*. 2017. 556 с.

4. Козуб Г. М. Алгоритмізація навчального процесу як гарантія якості навчання. *Кредитно-модульна технологія навчання та методичне забезпечення контролю якості успішності : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* 2006. – С.82.

УДК 378.147:37.091.3

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Петро Гармаш¹, Тетяна Гармаш², Тетяна Кузнецова³

¹КЗ «Чернігівський базовий фаховий медичний коледж» ЧОР

м. Чернігів, Україна

²Ліцей №14 «Здоров'я» Полтавської міської ради

м. Полтава, Україна

³Полтавський національний педагогічний університет

імені В.Г. Короленка

м. Полтава, Україна

Сучасний освітній простір розвивається під впливом суспільних трансформацій, цифровізації та зростання вимог до професійної компетентності майбутніх фахівців. За таких умов особливого значення набувають педагогічні підходи, що орієнтують здобувачів освіти на активну пізнавальну діяльність, співпрацю та самостійне прийняття рішень. Одним із ефективних напрямів модернізації освітнього процесу є впровадження інтерактивних методів навчання, які забезпечують діалогічну взаємодію учасників освітнього процесу та сприяють розвитку ключових і професійних компетентностей. На відміну від традиційної трансляційної моделі навчання, такі методи стимулюють не лише засвоєння інформації, а її критичне осмислення та практичне застосування [2].

Теоретичні засади активного навчання окреслені ще у другій половині ХХ століття. Значний внесок у розуміння механізмів засвоєння знань зробив американський педагог Едгар Дейл, який узагальнив результати досліджень щодо ефективності різних способів подання навчального матеріалу у моделі, відомій як «Конус досвіду Дейла» («Dale's Cone of Experience») [1]. У цій

моделі показано, що рівень засвоєння знань зростає відповідно до ступеня залученості особи до навчальної діяльності: від сприйняття інформації через читання і слухання – до безпосередньої участі, моделювання та виконання практичних дій.

Подальший розвиток цих ідей знайшов відображення у так званих «Піраміді навчання», запропонованій National Training Laboratories наприкінці 1970-х років [1]. У межах цієї концепції умовно визначено рівні засвоєння матеріалу залежно від методів навчання: мінімальні показники пов'язуються з пасивними формами роботи, тоді як найвищі – з активною практичною діяльністю та навчанням інших. Попри дискусійність окремих кількісних показників, сама ідея пріоритетності активного залучення здобувачів освіти залишається науково обґрунтованою та методично доцільною.

У закладах вищої освіти провідною формою організації навчання традиційно залишається лекція, метою якої є формування орієнтовної основи для подальшого засвоєння навчального матеріалу. Сучасна лекція має відповідати таким вимогам, як науковість, логічність, аргументованість, структурованість, доступність викладу, наявність переконливих прикладів та емоційна виразність [4]. Водночас ефективність лекційного заняття значно зростає за умови включення елементів інтерактивності: постановки проблемних запитань, організації міні-дискусій, використання аудіовізуальних матеріалів, мультимедійних презентацій та цифрових освітніх ресурсів.

Практичні, лабораторні заняття створюють більш широкі можливості для реалізації інтерактивних методів, оскільки інтегрують теоретичні знання з практичними вміннями та навичками. Одним із важливих етапів таких занять є актуалізація та перевірка рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретних завдань. У цьому контексті доцільним є застосування різноманітних форм інтерактивного опитування, що сприяють створенню робочої атмосфери співпраці та взаємної відповідальності.

Ефективним інструментом систематизації знань є метод «Карта знань» (ментальна карта, інтелект-карта) [3]. Використання цифрових сервісів для створення ментальних карт (зокрема платформи *Mindomo*) розширює можливості візуалізації навчальної інформації, сприяє розвитку логічного та асоціативного мислення, формує навички структурування матеріалу. Такий

підхід забезпечує інтерактивність освітнього процесу та підвищує пізнавальну активність здобувачів освіти.

Важливим напрямом управління освітнім процесом є контроль і оцінювання рівня сформованості ключових компетентностей. Підсумковий етап заняття має забезпечувати систематизацію знань, їх застосування в нових умовах, рефлексію отриманих результатів, співвіднесення очікуваних і реальних досягнень, визначення подальших освітніх завдань. Серед інтерактивних технологій, що активно використовуються в освітній практиці, вагоме місце посідає метод «Круглого столу», який ґрунтується на принципах колективного обговорення, аргументованого висловлення позиції та співпраці. Цей метод сприяє розвитку комунікативних умінь, формуванню критичного мислення, здатності до аналізу проблемних ситуацій та вироблення спільних рішень [2].

Доцільними є також інтерактивні прийоми організації контролю знань, зокрема фронтальне письмове опитування з подальшим бліц-аналізом відповідей, проведення «відкритих» і «закритих аукціонів», під час яких учасники обирають або отримують завдання, аргументують власні відповіді та взаємодіють із аудиторією. Такі форми роботи поєднують елементи змагання, рефлексії та самоконтролю.

Таким чином, інтерактивні методи навчання виступають не лише інструментом активізації пізнавальної діяльності, а й стратегічним чинником підвищення якості освіти. Вони сприяють формуванню відповідального, самостійного, комунікабельного фахівця, здатного до критичного мислення та професійної взаємодії.

Водночас використання інтерактивних технологій не повинно набувати формального характеру. Їх застосування має бути педагогічно обґрунтованим, методично виваженим і логічно інтегрованим у структуру навчальної дисципліни. Лише за таких умов інтерактивність стає не самоціллю, а ефективним засобом формування знань, у подальшому – конкурентоспроможного фахівця, готового до професійної діяльності в умовах сучасних викликів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Піраміда навчання Едгара Дейла. URL: [https://fsp.kpi.ua/ua/piramida-navchannya-e dgara-dejla/](https://fsp.kpi.ua/ua/piramida-navchannya-e-dgara-dejla/)

2. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ. 2007. 144 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pometun_Olena/Entsyklopediia_interaktyvnoho_navchannia.pdf
3. П'ять найкращих інструментів для створення карт знань. URL: <https://teach-hub.com/p-iat-naykrashchykh-instrumentiv-dlia-stvorennia-kart-znan/>
4. Форми організації навчально-виховного процесу у вищій школі. URL: <https://studfile.net/preview/10044142/page:10/>

УДК: 378.147:004.92:615.322

ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО СТВОРЕННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ДИДАКТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ З ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ БОТАНІКИ

Андрій Давиденко¹, Єгор Пирожков²

**¹Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
ім. К. Д. Ушинського**

**²Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна**

Практика свідчить про те, що студенти будь-яких спеціальностей позитивно реагують на нові, але адекватні освітньому процесу методи, засоби та організаційні форми проведення занять. Особливо цікавою для них є така діяльність, при здійсненні якої їм вдається розвивати свої здібності створювати щось нове та демонструвати свої досягнення перед іншими людьми.

Якщо продовжувати говорити про освітній процес взагалі, то хочеться звернути увагу на те, що нам слід відходити від сприйняття студента будь-якого навчального закладу та фаху пасивним споживачем освітніх послуг. Педагогічна практика свідчить про те, що кращих результатів у їх навчанні та розвитку можна досягти у випадку залучення їх до роботи зі створення умов, що сприяють ефективному здійсненню освітнього процесу. Студент у такому випадку стає не споживачем освітніх послуг, а активним учасником процесу його навчання та розвитку.

Ми вже маємо позитивний досвід залучення здобувачів освіти до створення мультимедійних дидактичних засобів у процесі дослідження природи [1] і тому, маємо право допустити, що подібна робота буде досить плідною й для студентів-фармацевтів. Якщо говорити більш конкретно, то мова йде про доцільність залучення студентів до створення мультимедійних дидактичних матеріалів з фармацевтичної ботаніки.

Не має значення коли: чи то під час польової практики, чи то під час відпочинку на природі студенти мають можливість зробити фотознімки фотоапаратами або ж фотокамерами, що влаштовані у сучасні смартфони, лікарських рослин, потім їх відредагувати, додати до них відповідні описи й запропонувати викладачу для використання на навчальних заняттях. Для створення супроводжуючих описів студент може самостійно скористатись чисельними публікаціями, декілька прикладів яких ми включили до списку використаних джерел [3, 4].

Цілком зрозуміло, що орієнтуючи студентів на створення таких мультимедійних дидактичних засобів, їм слід підказати, що до цієї справи необхідно підходити творчо. В окремих випадках можна обмежитись одержанням зображення квітки, на якому б чітко проглядались її пелюстки, тичинки з пильниками. Окремо можна зняти стебло з листками, суцвіттям чи окремою квіткою. За необхідності доцільно сфотографувати корінь рослини тощо. Очевидно також, що під час виконання такої роботи варто подбати про відповідний фон та освітлення. Студентам також слід порадити не захоплюватись надмірним обробленням знімків у графічних редакторах, зокрема, не занадто насичувати одержані знімки кольорами, що привело б до втрати природного забарвлення елементів рослин. Прикладами можуть служити знімки (рис. 1 та рис. 2), які зроблені А. А. Давиденком.

Рис. 1. Квіткисистотілу, (*Chelidonium majus* L.)

Рис. 2. Сіксистотілу

Фотознімки із відповідними описами лікарських рослин та рекомендаціями стосовно їх використання в альтернативній медицині з педагогічної точки зору можна вважати за дослідницькі або творчі міні-проекти, які заслуговують певної оцінки з навчального предмету. В електронному вигляді їх можна зберегти у окремій папці й використовувати у освітньому процесі.

Ми вже писали про доцільність проведення фотоконкурсів зображень лікарських рослин [2]. Варто відзначити, що огляд представлених на фотоконкурс знімків за дидактичною якістю не поступиться іншим організаційним формам навчальних занять.

Роздрукованими у великому розмірі фотографіями можна оформити навчальну аудиторію або ж інше приміщення навчального закладу.

Залучаючи студентів до описаної вище діяльності, їм слід пояснити, що зроблені ними фотознімки відносяться до об'єктів авторського права (інтелектуальної власності) й захищається законодавством України.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Давиденко А. А. Створення мультимедійних дидактичних засобів у процесі дослідження природи. Biogeosphere and Socium. International Scientific Conference: the program, abstracts (September 25-27, 2024; Słupsk, Poland). Chernihiv: Publishing House "Desna Polygraph". 2024. P.142-144.
2. Давиденко А. А. Фотоконкурс «Лікарські рослини» як засіб мотивації пізнавальної та дослідницької діяльності студентів. Сучасні досягнення фармацевтичної науки в створенні та стандартизації лікарських засобів і дієтичних добавок, що містять компоненти природного походження: матеріали VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Харків, 11 квітня 2025 р.). – Електрон. дані. Х.: НФаУ, 2025. С.91-93.
3. Лікарські рослини. [Електронний ресурс]. URL: <https://liktravy.ua/herbs> (дата звернення: 26.02.2026).
4. Сербін, А. Г. Фармацевтична ботаніка : підруч. / А. Г. Сербін, Л. М. Сіра, Т. О. Слободянюк; за ред. Л. М. Сірої. – Вінниця: Нова книга, 2015. 488 с.

УДК 377.1

ФОРМУВАННЯ МЕТОДИКИ І ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ФАХОВИХ КОЛЕДЖАХ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Світлана Дзюбенко

Таращанський технічний та економіко-правовий фаховий коледж
м. Тараща, Україна

Вступ. Динамічні трансформації в національній системі освіти України, зумовлені інтеграцією до європейського освітнього простору та викликами четвертої промислової революції (Industry 4.0), станом на 2026 рік висувають нові вимоги до якості підготовки фахівців середньої ланки. Заклади фахової передвищої освіти (ЗФПО) опинилися в епіцентрі реформ, де ключовим завданням є не просто трансляція теоретичних знань, а формування гнучкого, технологічно грамотного та адаптивного професіонала. Формування методики і технології викладання спеціальних дисциплін у фахових коледжах сьогодні базується на положеннях Закону України «Про фахову передвищу освіту» та оновлених професійних стандартах, що корелюються з рамкою кваліфікацій ЄС[1, с. 3-7].

Актуальність дослідження методичних аспектів викладання спецдисциплін зумовлена кількома критичними факторами. По-перше, це стрімке моральне застаріння технологій у реальному секторі економіки, що вимагає від викладача випереджального оновлення змісту навчання. По-друге, цифровізація всіх сфер життєдіяльності та впровадження штучного інтелекту в освітній процес змінюють саму парадигму взаємодії «викладач – здобувач освіти». Сучасний освітній процес у коледжі має відповідати вимогам Цифрового порядку денного України 2026, що передбачає повну інтеграцію цифрових інструментів у професійну підготовку.

Метою даної статті є комплексне дослідження механізмів формування сучасної методичної системи, яка б поєднувала класичні дидактичні принципи з новітніми технологіями (VR, AI, симуляційне навчання) та елементами дуальної освіти. Особлива увага приділяється створенню такого освітнього середовища, де здобувач освіти фахового коледжу стає активним учасником науково-практичного пошуку, готуючись до роботи в умовах високої невизначеності та швидких технологічних змін.

Реформування системи фахової передвищої освіти в Україні вимагає від викладачів спеціальних дисциплін постійного оновлення методичного інструментарію. Сучасний ринок праці 2026 року ставить високі вимоги до випускників коледжів, що зумовлює необхідність переходу від теоретико-центричного до компетентнісного навчання[2, с. 45].

Формування методики викладання спеціальних дисциплін базується на поєднанні традиційних методів з новітніми технологічними рішеннями. Основними компонентами сучасної технології навчання у фаховому коледжі є:

Інтерактивні методи навчання. Використання кейс-методів, ділових ігор та проблемних лекцій дозволяє студентам зануритися у професійне середовище ще на етапі теоретичного навчання.

Цифровізація та змішане навчання. Застосування платформ Moodle, Google Classroom та спеціалізованих симуляторів (VR/AR-технологій) забезпечує гнучкість освітнього процесу та можливість відпрацювання практичних навичок у віртуальному просторі.

Елементи дуальної освіти. Важливою складовою методики є тісна співпраця з роботодавцями. Це передбачає корегування робочих програм згідно з актуальними запитами стейкхолдерів та проведення занять безпосередньо на виробництві.

Проектна діяльність. Метод проєктів сприяє формуванню критичного мислення та здатності працювати в команді, що є критично важливим для фахівців середньої ланки.

Технологія викладання має бути адаптивною. Викладач виступає не лише як джерело інформації, а як ментор і фасилітатор. Особливу увагу слід приділяти оцінюванню не лише знань, а й практичних навичок (hard skills) та особистісних якостей (soft skills).

Методологічні засади формування методики. Методика викладання спеціальних дисциплін сьогодні перестає бути статичним набором правил.

Це динамічна система, що базується на декількох ключових парадигмах:

Компетентнісний підхід. Орієнтація не на обсяг засвоєної інформації, а на здатність застосовувати її в нестандартних професійних ситуаціях.

Студентоцентризм. Формування індивідуальної освітньої траєкторії, де студент є активним суб'єктом навчання.

Контекстне навчання. Максимальне наближення навчальних завдань до умов майбутньої професійної діяльності.

Інноваційні технології викладання. У 2026 році технологічний стек викладача спеціальних дисциплін обов'язково включає інструменти, що стимулюють когнітивну активність здобувачів освіти [3, с. 170].

Цифрові екосистеми та хмарні сервіси. Використання Microsoft 365 Education дозволяє створювати єдине середовище для спільної роботи над проектами. Викладач спеціальних дисциплін використовує хмарні обчислення для моделювання процесів, які неможливо відтворити в лабораторії коледжу через їхню вартість або небезпеку.

Симуляційні технології та VR/AR. Для технічних та медичних спеціальностей критично важливим є використання віртуальних тренажерів. Це дозволяє студентам відпрацьовувати алгоритми дій до автоматизму без ризику пошкодження обладнання чи шкоди здоров'ю. Методика викладання при цьому зміщується від «спостереження» до «дієвої співпраці» у віртуальному середовищі.

Гейміфікація освітнього процесу. Впровадження ігрових механік (системи балів, рівнів, лідербордів) у вивчення складних технічних регламентів або нормативної бази підвищує рівень залученості студентів покоління Alpha та пізніх Zoomer-ів.

Дуальна форма здобуття освіти як методологічний виклик. Одним із найскладніших етапів формування методики є інтеграція дуальної форми навчання. Це вимагає від викладача:

- розробки інтегрованих робочих програм, де теоретичний блок у коледжі синхронізований із графіком практичного навчання на виробництві;
- створення системи критеріїв оцінювання результатів, отриманих на робочому місці;
- виконання ролі медіатора між здобувачем освіти та наставником від підприємства.

Методичне забезпечення самостійної роботи. Оскільки частка самостійної роботи у навчальних планах зростає, формування методики має включати розробку якісного цифрового контенту. Це не просто оцифровані підручники, а інтерактивні опорні конспекти, відео-лекції (micro-learning), онлайн-тести з миттєвим зворотним зв'язком та доступом до Національної освітньої платформи.

Професійна роль викладача у 2026 році. Викладач спеціальних дисциплін сьогодні — це не лектор, а фасилітатор, коуч та експерт.

Формування методики має враховувати психологічні аспекти взаємодії. Важливо розвивати у здобувачів освіти «м'які навички» (soft skills): комунікабельність, стресостійкість, вміння працювати в міждисциплінарних командах [4, с. 7]. У методиці це реалізується через групові проекти, де кожен індивід виконує певну професійну роль (наприклад, конструктор, технолог, економіст, менеджер).

Проблеми та перешкоди. Незважаючи на прогрес, існує низка проблем:

- швидке моральне застарівання обладнання та ПЗ;
- необхідність безперервного підвищення кваліфікації самих викладачів (режим lifelong learning);
- складність адаптації класичних педагогічних методів до дистанційного та змішаного формату навчання в умовах кризових ситуацій.

Перспективи розвитку методики. Майбутнє викладання спеціальних дисциплін лежить у площині штучного інтелекту (ШІ). Інтеграція AI-тьюторів, які можуть надавати персоналізовані консультації здобувачам освіти 24/7, стане невід'ємною частиною технології навчання. Це дозволить викладачеві звільнити час від рутинної перевірки тестів і зосередитися на творчій та науково-дослідній роботі.

Висновки. Ефективне формування методики викладання у фахових коледжах можливе лише за умови системного підходу, що включає оновлення матеріально-технічної бази, постійне підвищення кваліфікації педагогів та інтеграцію цифрових інструментів у навчальний процес. Пріоритетом залишається практична спрямованість навчання, яка забезпечує конкурентоспроможність майбутнього фахівця.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Закон України № 2745-VIII «Про фахову передвищу освіту» від 06.06.2019, поточна редакція— Редакція від 01.01.2026.
[URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text) (дата звернення: 23.01.2026).
2. Курок Р. Тенденції розвитку фахової передвищої освіти в сучасних умовах. Професійна педагогіка. 2021. № 1 (22). С. 41–48.
[URL: https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.41-48](https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.41-48)

3. Лузан П., Тітова О., Мося І., Пащенко Т. Методика оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти. Професійна педагогіка. 2021. Т. 1. № 22. С. 169–184. [URL:https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.169-184](https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.169-184)
4. МОН України. Проект Стратегії розвитку вищої освіти України на 2021-2031 роки. Київ, 2020. [URL:https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf](https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf)
5. Національне агентство кваліфікацій – Реєстр професійних стандартів 2026. Постанова КМУ від 29.10.2025 №1387 «Деякі питання функціонування Єдиного реєстру кваліфікацій – Класифікатора професій». [URL:https://register.nqa.gov.ua/](https://register.nqa.gov.ua/)

УДК 377.1

**ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ ТА ТВОРЧІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ЯК
ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
З ОСНОВ ФАРМАКОЛОГІЇ У ФАХОВОМУ МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ**

Жанна Запал, Тетяна Мошак

Кам'янець-Подільський медичний фаховий коледж

М. Кам'янець-Подільський, Україна

Проблема викладання фармакології в умовах сьогодення.

Фармакологія та медична рецептура є одним з фундаментальних, але водночас найскладніших освітніх компонентів у підготовці фахівців галузі Охорона здоров'я спеціальності 223 Медсестринство.

Велика кількість специфічної інформації (номенклатура, фармакокінетика, фармакодинаміка, антагонізми і синергізм лікарських засобів) вимагає від здобувачів освіти не просто заучування, а глибокого аналітичного мислення. Традиційні методи навчання часто призводять до швидкого забування матеріалу після підсумкового контролю.

Інноваційні методи навчання як невід'ємний компонент організації освітнього процесу.

Перехід на цифрові та інтерактивні стандарти освіти в умовах євроінтеграції вимагає від викладача медичного коледжу ролі фасилітатора. Педагогічна інновація в контексті фармакології — це не лише використання гаджетів, а зміна логіки засвоєння знань: від «теорія → приклад» до «проблема (кейс) → пошук знань → рішення». [1]

Інновація як процес, а не інструмент

Педагогічна інновація — це цілісний шлях оновлення освітнього середовища, що забезпечує перехід від репродуктивної моделі (пасивне відтворення знань) до продуктивної (активне створення рішень).

Відома українська вчена – доктор педагогічних наук, завідувачка кафедри Рівненського Державного гуманітарного університету, Ілона ДИЧКІВСЬКА, розглядає інноваційну діяльність як складний і багатоплановий феномен, що своїм змістом охоплює процес взаємодії індивідів, спрямований на розвиток, перетворення об'єкта, на переведення його в якісно новий стан; системну діяльності щодо створення, освоєння та застосування нових засобів; особливий вид творчої діяльності, що об'єднує різноманітні операції і дії, спрямовані на одержання нових знань, технологій, систем. [2]

Гейміфікація та симуляційне навчання

Гейміфікація - це концепція, яка застосовується в різних секторах, включаючи маркетинг, охорону здоров'я, професійний розвиток, політику та інші.

У освіті концепція гейміфікації особливо набула популярності в останнє десятиліття завдяки розвитку веб-технологій та мобільних додатків. Гейміфікація освіти означає "розробку підходу, який збільшує мотивацію та зацікавленість здобувачів освіти. Використання ігор під час навчальної практики допоможе підвищити їх мотивацію та залученість до навчання. У цілому ж, це підвищить їх загальний рівень знань. [3]

Гейміфікація в системі підготовки медичних працівників

Цей дидактичний прийом є доцільним у ситуаціях, що потребують інтерактивного конструювання знань та формування навичок. Серед ефектів гейміфікації виокремлюють мотиваційно-афективні, поведінкові та когнітивні. Очікується, що виражений мотиваційний вплив ефектів гейміфікації забезпечить довготривале (7-10 років) підтримання високого рівня проактивності здобувачів вищої медичної освіти. Феномен гейміфікації було розглянуто через призму фреймворку MDA, який виокремлює такі складові, як

ігрова естетика, механіка та динаміка. Ігрова естетика визначає рівень захопливості, привабливості навчальної платформи та залежить від педагогічних цілей. Ігрова механіка через різні дії користувача та механізми їх контролю забезпечує набуття знань та формування навичок. Найпопулярнішими ігровими механіками в медичній освіті є конкуренція, виклик і виграш. Ігрова динаміка впливає на формування автентичного досвіду користувача та формуванням навичок. [4]

Гейміфікація та візуалізація в освітньому процесі під час проведення навчальної практики з фармакології та медичної рецептури в Кам'янець-Подільському медичному фаховому коледжі

Фармакологія та медична рецептура під час практики потребують не лише знання класифікацій, а й безпомилкового володіння алгоритмами виписування рецептурних бланків згідно з Наказом Міністерства охорони здоров'я від 02 грудня 2022 року №360 та ідентифікації лікарських засобів згідно Державної Фармакопеї України (із змінами та доповненнями) — правового акту, що містить загальні вимоги до лікарських засобів, фармакопейні статті, а також методики контролю якості лікарських засобів. Процес виписування рецептів часто сприймається студентами як монотонний, тому впровадження ігрових елементів, таких як: рольова гра «Аптечний консультант» з відпрацювання навичок перевірки рецепта на наявність помилок є досить ефективним інноваційним компонентом основного етапу практичного заняття, який широко впроваджується в освітньому процесі.

Висновки

Впровадження інноваційних творчих методик при викладанні освітнього компонента «Фармакологія та медична рецептура» у фаховому медичному коледжі дозволяє підвищити якість підготовки фахівців на 12-15% (за результатами внутрішніх зрізів знань).

Інноваційне навчання забезпечує перехід від пасивного накопичення інформації до формування стійких професійних компетентностей, необхідних для майбутньої практичної діяльності в системі охорони здоров'я.

Застосування гейміфікованих модулів під час навчальної практики дозволяє:

- зменшити кількість технічних помилок у рецептах на 20-25%;
- підвищити рівень засвоєння тем, що стосуються дозування лікарських засобів;
- сформувати стійкий інтерес до менеджменту у фармації через емоційну залученість.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Відкритий діалог 2.0: медична освіта в контексті процесу інтеграції до ЄС. Міністерство охорони здоров'я України. 02.07.2025. URL: <https://moz.gov.ua/uk/vidkritij-dialog-2-0-medichna-osvita-v-konteksti-procesu-integraciyi-do-yes> (дата звернення: 25.02.2026).
2. «Молодий вчений» № 10 (86) • жовтень, 2020 р. ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ <file:///C:/Users/007/Downloads/337>
3. Гейміфікація занять: кращі інструменти для вчителів. Знайшов. URL: https://znayshov.com/News/Details/heimifikatsiia_zaniat_krashchi_instrumenty_dlia_vchyteliv#google_vignette (дата звернення: 18.02.2026).
4. Шмалей С., Редька І. ГЕЙМІФІКАЦІЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ. ResearchGate. December 2022 ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ DOI:10.37915/pa.vi52.395. URL: https://www.researchgate.net/publication/369936692_GEJMIFIKACIA_V_SISTEMI_PIDGOTOVKI_MEDICNIH_PRACIVNIKIV (дата звернення: 18.02.2026).

УДК 378.147:611

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН МОРФОЛОГІЧНОГО ЦИКЛУ

Тетяна Ільченко, Тетяна Лобанова

Комунальний заклад Сумської обласної ради

Сумський фаховий медичний коледж

м. Суми, Україна

Сучасний освітній процес у медичних закладах фахової передвищої освіти та зростаючі вимоги до якості підготовки медичних фахівців потребують перегляду традиційних методів викладання та впровадження інноваційних технологій. У статті розглядаються сучасні інноваційні технології та цифрові інструменти, спрямовані на підвищення ефективності вивчення дисциплін морфологічного циклу в медичному коледжі. Акцент зроблено на активні, інтерактивні та цифрові форми навчання, що забезпечують доступність вивчення навчального матеріалу в умовах сьогодення, його глибоке розуміння і практичну спрямованість знань.

Ключові слова: морфологічні дисципліни, інноваційні технології, цифрові інструменти, інтерактивні технології, здобувачі освіти.

Вступ. Морфологічні дисципліни, зокрема «Анатомія людини», «Патоморфологія та патофізіологія» є фундаментальними дисциплінами, які забезпечують фундаментальні знання для подальшого засвоєння клінічних дисциплін. Проте складність і обсяг навчального матеріалу вимагають застосування сучасних інноваційних технологій та цифрових інструментів, які здатні активізувати пізнавальну діяльність здобувачів освіти та забезпечити формування клінічного мислення. Традиційні форми викладання- лекції та практичні заняття з використанням анатомічних препаратів залишаються важливими, але сучасна освіта вимагає нових інноваційних підходів, що відповідають потребам сучасного покоління здобувачів освіти, орієнтованих на цифрові технології, інтерактивність та практичність знань [1].

Виклад основного матеріалу. Сучасна система підготовки фахових молодших бакалаврів повинна реалізовуватись на основі стандартів фахової передвищої освіти, які передбачають засвоєння фундаментальних дисциплін з компонентами професійної спрямованості. Одними із таких дисциплін є

«Анатомія людини» та «Патоморфологія та патофізіологія». Це комплекс наук, які вивчають будову організму людини, його функціональні можливості та основні патоморфологічні процеси в органах та системах органів, що є запорукою успішного засвоєння клінічних дисциплін у майбутньому навчанні.

До традиційних методів викладання анатомії, таких як лекції та практичні заняття з муляжами та анатомічними препаратами, сьогодні доцільним є впровадження сучасних освітніх технологій, таких як:

- Проблемно-орієнтоване навчання- це педагогічний підхід, при якому здобувачі освіти самостійно формують навчальні цілі, шукають додатковий інформаційний матеріал та розробляють шляхи вирішення проблемних ситуацій. Навчання при цьому починається зі створення проблемної клінічної ситуації, яка і спонукає до дослідження [1].
- Метод кейсів- це аналіз конкретних ситуаційних завдань з позицій анатомії та фізіології. Такий метод формує міждисциплінарні зв'язки, сприяє поглибленому розумінню матеріалу, оскільки знання застосовуються на практиці. Як результат–розв'язання ситуаційної задачі з обґрунтуванням [5].
- Проектна діяльність здобувачів освіти, яка передбачає створення проєктів функціонування органів та систем органів в нормі та за умов розвитку патологічних процесів. Результати роботи оформлюються у вигляді анатомічних стендів, презентацій, навчальних відеороликів.

Поряд із активними формами навчання набувають значення сучасні інформаційно-комунікаційні технології, які відкривають широкі можливості для викладання морфологічних дисциплін. Серед них:

- 3D-анатомічні платформи (Visible Body, Complete Anatomy та ін.), які дозволяють вивчати анато-фізіологічні особливості органів та систем органів в динаміці й об'ємі, а також індивідуалізувати процес навчання [2,5];
- Віртуальна та доповнена реальність (VR/AR) створюють ефект занурення, де здобувач освіти має можливість вивчати будову організму людини зсередини [5].
- Тестові платформи, зокрема <https://medical-club.net/medychni-testy>, <https://anatom.ua/basis/tests>, <https://naurok.com.ua/test>, забезпечують контроль знань викладачем та самоконтроль при підготовці до занять [3, 5].

Ефективність викладання морфологічних дисциплін зростає, якщо здобувачі освіти активно залучені до процесу навчання, а викладач використовує сучасні цифрові інструменти для навчання. З цією метою запроваджено навчання у малих групах, яке сприяє командній роботі та розвитку комунікативних навичок та ігрові методи (анатомічні квести, вікторини, ребуси), які підвищують мотивацію та полегшують запам'ятовування матеріалу. Зворотній зв'язок між здобувачем освіти та викладачем з обговоренням результатів дозволяє оперативно коригувати навчальний процес [4].

При застосуванні вказаних технологій слід враховувати індивідуальні особливості здобувачів освіти і застосовувати при цьому диференційований підхід із формуванням завдань різного ступеня складності, мікронавчання з наданням матеріалу частинами та мультимодальність з використанням різних каналів сприйняття матеріалу, таких як візуальний, аудіальний, кінестетичний, тощо.

Висновки. Покращення якості засвоєння навчального матеріалу при вивченні дисциплін морфологічного циклу можливе за умови поєднання традиційних методів із сучасними інноваційними технологіями. Активні, інтерактивні та проєктні форми роботи підвищують інтерес здобувачів освіти, роблять навчання більш наочним і практикоорієнтованим. Інтеграція цифрових ресурсів і змішаного навчання забезпечує гнучкість освітнього процесу та формує у майбутніх медичних фахівців необхідні компетентності.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Білоусова Н., Соловйов С., Кабачна А. Теоретико-методичні засади оцінки медичних технологій: монографія. Київ: ТОВ «Юрка Любченка». 2023. 220 с.
2. Борисюк І., Лоскутова Т., Камінський В. Інтеграція інтерактивних технологій в медичну освіту ЗВО України: роль STEAM-підходу. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 11(17).
3. Інноваційні педагогічні технології у медичній освіті : навч.-метод. посіб. / за ред. О. П. Волосовця. Київ : ВСВ «Медицина», 2021. 256 с.
4. Ковальчук О.І., Бондаренко М.П., Охрей А.Г., Прибисько І.Ю., Решетнік Є.М. Особливості використання імерсивних технологій (віртуальної і

доповненої реальності) в медичній освіті та практиці. Morphologia. 2020. Вип. 14(3). С. 158–164.

5. Мізь А., Герасимюк І., Ремінецький Б. Поєднання новітніх цифрових та класичних методів при викладанні анатомії людини у медичному закладі вищої освіти. Медична освіта. 2023. № 2. С. 97–102.

УДК 377.35:54:504

**ЗЕЛЕНА ХІМІЯ В МІКРОМАСШТАБІ: ТВОРЧА ПРОЄКТНА
МЕТОДИКА ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ УРОКІВ ХІМІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ ТА
ДЕФІЦИТУ РЕСУРСІВ**

Наталя Карганова

Дніпровський індустріально-педагогічний фаховий коледж

м. Дніпро, Україна

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну з лютого 2022 року радикально трансформувало освітній процес у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема в напрямі адаптації до хронічних перебоїв електропостачання, логістичних обмежень, дефіциту лабораторних реактивів та обладнання, а також значного психоемоційного навантаження на здобувачів освіти й педагогічний колектив. У таких умовах традиційні лабораторні заняття з хімії, що передбачають використання значних обсягів реагентів і стаціонарного обладнання, стають технічно неможливими або небезпечними, що негативно впливає на якість формування предметних знань і професійних компетентностей майбутніх фахівців індустріальних галузей (машинобудування, будівництво, харчова промисловість). Водночас саме в професійній освіті екологічна компетентність набуває стратегічного значення для реалізації принципів сталого розвитку та «зеленого» повоєнного відновлення України [2; 4].

Запропонована педагогічна інновація ґрунтується на системній інтеграції принципів зеленої хімії (12 принципів П. Т. Анастаса та Дж. К. Ворнера, 1998) з

проектно-орієнтованим навчанням у мікрмасштабі [1]. Зелена хімія як науково-практичний напрям акцентує запобігання утворенню відходів, використання безпечних і відновлюваних реагентів, максимальну атомну ефективність реакцій, проведення експериментів у мікрокількостях (об'єм реакційної суміші 0,1–5 мл, маса реагентів — міліграми), що ідеально відповідає критеріям безпеки, економії ресурсів і безпековим вимогам воєнного часу.

Методика включає такі ключові елементи:

- перехід від макро- до мікро- та наноекспериментів з використанням капілярних пробірок, мікропіпеток або побутових контейнерів;
- застосування відновлюваних джерел сировини (харчові продукти, сільськогосподарські відходи, аптечні розчини низької концентрації);
- повний проєктний цикл: ідентифікація реальної екологічної проблеми → формулювання гіпотези → планування → виконання → кількісний/якісний аналіз → презентація результатів → рефлексія та самооцінка;
- поєднання індивідуальної та кооперативної роботи з акцентом на розвиток ключових компетентностей (критичне мислення, командна співпраця, екологічна відповідальність, навички презентації).

Апробація методики здійснюється у навчальних роках у групах здобувачів фахової передвищої освіти. Реалізовані творчі проєкти:

1. **«Природні індикатори кислотно-лужного середовища та моделювання побутових реакцій»** — екстракція антоціанів з червоної капусти/буряка/куркуми для візуального визначення рН побутових рідин (оцет, харчова сода, мило, лимонний сік); реакція «домашнього вулкана» ($\text{NaHCO}_3 + \text{CH}_3\text{COOH}$) з подальшим аналізом впливу фосфатів у мийних засобах на евтрофікацію водойм.
2. **«Переробка яєчної шкаралупи як біосорбента та джерела кальцію»** — механічне подрібнення та термообробка шкаралупи; нейтралізація модельованих кислотних стоків; розрахунок сорбційної ємності та порівняння з промисловим вапном; ілюстрація принципів кругової економіки та зменшення навантаження на полігони ТПВ.
3. **«Екологічний аналіз складів побутової хімії та розробка безпечних альтернатив»** — вивчення етикеток комерційних засобів (вміст ПАР, фосфатів, хлорвмісних сполук); синтез альтернативних розчинів (сода + оцет + лимонна кислота); експерименти з визначенням жорсткості води та її пом'якшенням.

4. **«Моделювання кислотних дощів та їх впливу на матеріали й біоту»**— використання розведених аптечних кислот для спостереження за реакцією з крейдою, мармуром, проростками насіння; аналіз антропогенних причин (викиди ТЕС, автотранспорт) та профілактичних заходів (каталітичні нейтралізатори, зелена енергетика).

Результати впровадження (анонімне опитування, n = 87 здобувачів,:

- підвищення мотивації до вивчення дисципліни «Хімія» — 91 % респондентів;
- зростання рівня екологічної свідомості (усвідомлення наслідків власних дій на довкілля) — 94 %;
- розвиток навичок критичного аналізу, командної роботи та презентації — 87 %;
- готовність застосовувати принципи зеленої хімії в майбутній професійній діяльності — 82 %.

Отримані дані підтверджують високу ефективність методики в умовах кризи: вона компенсує дефіцит ресурсів, забезпечує безпеку проведення занять, інтегрує теоретичні знання з практичними навичками та сприяє формуванню ключових компетентностей відповідно до Закону України «Про професійну освіту» [2]. Проектне навчання в мікрмасштабі на засадах зеленої хімії є адаптивною педагогічною інновацією, що не лише зберігає, а й суттєво підвищує ефективність освітнього процесу в закладах професійної освіти, готуючи конкурентоспроможних фахівців, здатних до реалізації принципів сталого розвитку в повоєнній Україні.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Анастас П. Т. Зелена хімія : теорія та практика / П. Т. Анастас, Дж. К. Ворнер ; пер. з англ. ; за ред. В. П. Кухаря. Київ : Наукова думка, 2005. 320 с.
2. Закон України «Про професійну освіту» від 21.08.2025 № 4574-IX (чинна редакція станом на 01.01.2026). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-20> (дата звернення: 23.01.2026).
3. Кулалаєва Н. В. Теорія і практика проектного навчання у професійно-технічних навчальних закладах : монографія / за заг. ред. Н. В. Кулалаєвої. Житомир : «Полісся», 2019. 208 с.

4. Освіта під час війни : результати всеукраїнського дослідження / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2024. 68 с. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 23.01.2026).
5. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання : навч.-метод. посіб. Київ : А.С.К., 2012. 240 с.

УДК 37.091.33

**ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ ТА ТВОРЧІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ЯК
ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
НА ПРИКЛАДІ ДНІПРОВСЬКОГО ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ
БУДІВЕЛЬНО-МОНТАЖНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА АРХІТЕКТУРИ**

Олена Коломієць

**Дніпровський фаховий коледж будівельно-монтажних технологій та
архітектури**

м. Дніпро, Україна

Сучасний ринок праці у сфері енергетики та холодильних технологій вимагає від фахівців не лише ґрунтовних технічних знань, а й уміння працювати з автоматизованими системами керування, програмованими логічними контролерами, елементами мехатроніки, цифровими вимірювальними комплексами. Традиційні методи викладання поступово поступаються місцем інноваційним освітнім практикам, орієнтованим на формування професійних компетентностей через практико-орієнтоване навчання.

У цих умовах особливого значення набуває модернізація матеріально-технічної бази та впровадження творчих методик навчання, що поєднують теоретичну підготовку з реальним виробничим моделюванням процесів.

Вагомим кроком у напрямі оновлення освітнього процесу стало впровадження грантового проєкту «Управління конкурентоспроможністю фахових молодших бакалаврів через освітні інновації в Дніпровському фаховому коледжі будівельно-монтажних технологій та архітектури».

Проект реалізується за фінансової підтримки Європейського Союзу, Німеччини, Польщі, Естонії та Данії в межах Мультидонорської ініціативи Skills4Recovery. Його мета — підвищення якості фахової передвищої освіти шляхом інтеграції сучасного лабораторного обладнання, цифрових технологій та компетентнісного підходу до навчання.

У межах проекту створено лабораторію мехатроніки, що забезпечує підготовку фахових молодших бакалаврів - мехатроників за спеціальністю «Енерговиробництво». Оснащення навчальної лабораторії сучасним електротехнічним і мехатронним обладнанням розглядається не лише як оновлення матеріально-технічної бази, а як стратегічний інструмент реалізації компетентнісного підходу в підготовці майбутніх фахівців. Відповідно до сучасних освітніх стандартів, результатом навчання має бути не сукупність знань, а сформована система професійних, загальних і фахових компетентностей, що забезпечують готовність випускника до реальної виробничої діяльності.

Використання комплекту навчальних станцій Meslab «Старт у мехатроніку» сприяє формуванню інтегральної компетентності, що передбачає здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання у сфері автоматизації та мехатроніки. Студенти набувають навичок міждисциплінарної інтеграції знань з механіки, електроніки та програмування, розвивають уміння аналізувати технічні процеси, приймати обґрунтовані рішення та працювати в команді.

Набір елементів TP 1211 «Основи контактних схем» забезпечує формування фахових компетентностей у галузі електромонтажу та проектування систем керування. Практичне складання схем розвиває логічне мислення, технічну уважність і здатність здійснювати технічну діагностику, що є важливими складовими професійної діяльності техника або молодшого спеціаліста.

Застосування набору TP 1013 «Основи систем автоматичного регулювання» орієнтоване на розвиток компетентностей у сфері аналізу та налаштування автоматизованих систем. У процесі лабораторних досліджень студенти формують здатність оцінювати параметри функціонування систем, визначати причини відхилень та оптимізувати режими роботи, що безпосередньо відповідає вимогам сучасного виробництва.

Набір TP 1011 «Основи електротехніки/електроніки з вимірювальним модулем» сприяє формуванню базових професійних компетентностей у сфері

електровимірювань і технічного аналізу. Практична робота з вимірювальними приладами розвиває здатність застосовувати теоретичні знання в реальних умовах, здійснювати контроль параметрів електричних систем та забезпечувати їх безпечну експлуатацію.

Використання асинхронного двигуна трифазного струму 400/690 В формує професійні компетентності у сфері електроприводу та енергетичного обладнання. Студенти опановують навички підключення, пуску, налагодження та аналізу режимів роботи електродвигунів, що забезпечує їх готовність до виконання виробничих завдань на підприємствах різних галузей.

Вимірювальна плата змінного струму EduTrainer та навчальний блок живлення 24 В створюють умови для формування компетентностей з електробезпеки, вимірювальної техніки та експлуатації електрообладнання. Робота з цими засобами сприяє розвитку відповідальності, точності, дотримання технічних стандартів і правил безпеки.

Таким чином, комплексне використання зазначеного обладнання забезпечує реалізацію компетентнісного підходу через інтеграцію знань, умінь, практичного досвіду та професійних цінностей. Це сприяє формуванню конкурентоспроможного випускника, здатного швидко адаптуватися до умов сучасного автоматизованого виробництва, ефективно виконувати професійні обов'язки та постійно підвищувати власний рівень кваліфікації відповідно до потреб ринку праці.

Інноваційний підхід забезпечується на підставі глобального аналізу ринку праці за участі всіх сфер: проектування, виробництва, монтажу та сервісного обслуговування холодильної та кліматичної техніки. Під час форсайт сесії ми з'ясували сильні та слабкі сторони підготовки наших випускників.

Наступним кроком було проведення панельних дискусій, де ми погодили зміст освітньо-професійної програми «Монтаж і обслуговування холодильно-компересорних машин та установок» та обговорили всі змістовні модулі обов'язкових освітніх компонентів з роботодавцями, визначили необхідні компетентності, виходячи з яких визначили результати навчання і розробили зміст дисциплін.

Розроблена освітньо-професійна програма діятиме 4 роки, проте ми маємо можливість, слідкуючи за появою нових технологій та способів охолодження, розвитком smart систем, оновлювати освітні програми шляхом

додавання нових компетентностей для забезпечення конкурентоспроможності наших випускників.

Ми є асоційованими членами ГС «Холодильна асоціація України», що дозволяє знаходитись в центрі всіх інновацій холодильної галузі та залучати провідних фахівців до проведення гостьових лекцій, тренінгів-марафонів, воркшопів як в коледжі, так і безпосередньо на виробництві.

Маємо доступ до освітніх матеріалів які надаються ASHRAE (Американське товариство інженерів з опалення, охолодження та кондиціювання повітря). Використовуємо в освітньому процесі міжнародні навчальні платформи та творчі методики навчання:

1. Проєктно-орієнтоване навчання

Студенти виконують комплексні мініпроєкти:

- розробка схеми керування компресорною установкою;
- моделювання систем автоматичного регулювання температури;
- створення алгоритмів запуску та захисту асинхронного двигуна.

Робота відбувається у форматі командної взаємодії, що сприяє розвитку комунікативних та управлінських навичок.

2. Проблемно-орієнтоване навчання

Навчальний процес будується навколо виробничих ситуацій:

- відмова системи автоматичного захисту;
- перевантаження електродвигуна;
- нестабільність температурного режиму.

Студенти аналізують причини несправностей, проводять вимірювання, розробляють шляхи усунення проблем, що формує критичне мислення та інженерний підхід.

3. STEM-інтеграція

Освітній процес поєднує знання з робототехніки, електротехніки, електроніки, схемотехніки, автоматики, термодинаміки та інформаційних технологій та програмування. Завдяки роботі з навчальними станціями Meslab відбувається інтеграція механіки, електроніки та програмування в єдину систему.

4. Дослідницький підхід

З використанням вимірювальної плати EduTrainer студенти здійснюють:

- аналіз параметрів трифазного струму;
- дослідження характеристик асинхронного двигуна;

- вимірювання показників енергоефективності.

Це сприяє формуванню навичок технічного аналізу та інтерпретації результатів.

Упровадження сучасного обладнання та творчих методик дозволило:

- підвищити мотивацію студентів до навчання;
- наблизити освітній процес до реальних виробничих умов;
- сформувати практичні навички роботи з смартсистемами;
- розвинути технічне мислення та інженерну креативність;
- підвищити рівень конкурентоспроможності випускників на ринку праці.

Педагогічні інновації та творчі методики навчання є ключовими чинниками підвищення ефективності освітнього процесу у фаховій передвищій освіті. Досвід Дніпровського фахового коледжу будівельно-монтажних технологій та архітектури демонструє, що інтеграція STEM-підходів, проєктно-орієнтоване та проблемно-орієнтоване навчання, модернізація лабораторної бази за рахунок реалізації грантового проєкту у межах ініціативи Skills4Recovery, сприяють формуванню висококваліфікованих фахівців у сфері енерговиробництва та холодильних технологій.

Грантовий проєкт у межах ініціативи Skills4Recovery є прикладом ефективної міжнародної підтримки розвитку української освіти та створення сучасного інноваційного освітнього середовища.

УДК 377.1

ЕФЕКТИВНІ ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ ХІМІЇ

Валентина Кофанова

**Відокремлений структурний підрозділ Харківський комп'ютерно-технологічний фаховий коледж Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»**

м. Харків, Україна

Сучасна хімічна освіта потребує оновлення підходів до організації навчального процесу з урахуванням компетентнісної парадигми та практичної спрямованості підготовки фахівців. Хімія як природнича наука поєднує

теоретичні знання та експериментальну діяльність, що зумовлює необхідність використання інноваційних педагогічних технологій для підвищення ефективності навчання. Педагогічні інновації у викладанні хімії передбачають модернізацію змісту, форм і методів навчання з метою формування в студентів цілісного наукового світогляду, уміння застосовувати знання у практичних ситуаціях та здійснювати дослідницьку діяльність. Перехід від традиційного пояснювально-ілюстративного навчання до активних і інтерактивних методик сприяє підвищенню пізнавальної активності здобувачів освіти. Ефективним інструментом є проблемне навчання, яке передбачає створення навчальних ситуацій, що потребують пошуку рішення. Наприклад, під час вивчення теми «Окисно-відновні реакції» студентам пропонується самостійно визначити можливість перебігу реакції між певними речовинами, обґрунтувати зміни ступенів окиснення та спрогнозувати практичне застосування процесу. Такий підхід формує аналітичне мислення та вміння працювати з хімічними закономірностями.

Проектна методика також демонструє високу результативність. Під час вивчення тем, пов'язаних із впливом хімічних речовин на організм людини чи довкілля, студенти можуть готувати мініпроекти, досліджуючи склад харчових добавок, якість питної води або екологічні аспекти використання полімерів. У процесі роботи вони навчаються аналізувати інформаційні джерела, систематизувати дані, презентувати результати дослідження, що сприяє формуванню дослідницької та комунікативної компетентностей.

Особливу роль у підвищенні ефективності викладання хімії відіграє використання інформаційно-комунікаційних технологій. Віртуальні лабораторії, інтерактивні моделі молекул, мультимедійні презентації та онлайн-тестування дозволяють візуалізувати складні хімічні процеси, що підвищує рівень розуміння абстрактних понять. Крім того, цифрові ресурси забезпечують можливість індивідуалізації навчання та оперативного зворотного зв'язку.

Творчі методики, такі як хімічні диктанти з елементами гри, інтелектуальні вікторини, рольові ігри («суд над хімічним елементом», «екологічна експертиза виробництва»), сприяють створенню позитивної мотивації до навчання та зменшенню страху перед складними темами. Використання таких форм роботи дозволяє поєднати навчальну та виховну складові освітнього процесу. Важливою умовою ефективності педагогічних інновацій є системність їх упровадження та професійна готовність викладача до

творчого пошуку. Інноваційна діяльність педагога передбачає постійне самовдосконалення, аналіз результатів навчання та адаптацію методик до особливостей конкретної аудиторії.

Таким чином, застосування педагогічних інновацій та творчих методик у процесі викладання хімічних дисциплін забезпечує підвищення якості знань, розвиток професійних компетентностей та формування стійкої мотивації до навчання. Інноваційний підхід сприяє підготовці фахівців, здатних критично мислити, приймати обґрунтовані рішення та ефективно діяти в умовах сучасного науково-технічного розвитку.

УДК 377.1

ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ ТА ТВОРЧІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ

Татьяна Кравченко

**Відокремлений структурний підрозділ Харківський комп'ютерно-технологічний фаховий коледж Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»**

м. Харків, Україна

Сучасний етап розвитку освіти характеризується активними трансформаційними процесами, зумовленими цифровізацією суспільства, змінами соціально-економічних умов та зростанням вимог до професійної компетентності фахівців. У таких умовах традиційні підходи до навчання потребують переосмислення та доповнення інноваційними педагогічними технологіями, що забезпечують формування ключових компетентностей та підвищення мотивації здобувачів освіти.

Педагогічні інновації розглядаються як цілеспрямовані зміни в змісті, формах, методах і засобах навчання, спрямовані на досягнення більш високих результатів освітньої діяльності. Їх впровадження сприяє переходу від репродуктивної моделі навчання до діяльнісної, у центрі якої перебуває особистість студента, його інтереси, потреби та можливості самореалізації.

Особливої актуальності набувають творчі методики навчання, які активізують пізнавальну діяльність та стимулюють розвиток креативного

мислення. До таких методик можна віднести проблемне навчання, проєктну діяльність, інтерактивні технології, кейс-метод, метод мозкового штурму, використання цифрових освітніх ресурсів. Їх застосування створює умови для формування навичок аналізу, синтезу, аргументації власної позиції, а також сприяє розвитку комунікативних умінь. Важливою складовою інноваційного освітнього процесу є інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій. Використання мультимедійних презентацій, онлайн-платформ, інтерактивних сервісів та дистанційних форм навчання забезпечує доступність матеріалу, індивідуалізацію навчання та розширює можливості самостійної роботи здобувачів освіти. Водночас ефективність застосування цифрових інструментів залежить від педагогічної доцільності їх використання та методичної підготовки викладача. Творчий підхід до організації навчального процесу передбачає створення ситуацій успіху, підтримку ініціативності та самостійності студентів, формування позитивного емоційного клімату. Інноваційна діяльність педагога вимагає постійного професійного розвитку, готовності до експериментування та впровадження нових освітніх практик. Результативність впровадження педагогічних інновацій проявляється у підвищенні рівня навчальних досягнень, зростанні внутрішньої мотивації до навчання, формуванні здатності до самонавчання та адаптації до змін. Таким чином, творчі методики виступають не лише засобом оновлення освітнього процесу, а й важливим чинником формування конкурентоспроможного фахівця.

Отже, педагогічні інновації та творчі методики навчання є необхідною умовою підвищення ефективності сучасної освіти. Їх системне та методично обґрунтоване впровадження сприяє створенню освітнього середовища, орієнтованого на розвиток особистості, формування професійних компетентностей та забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців.

УДК 377.1

ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ СЕРЕДОВИЩ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІН «ФІЗИКА» ТА «ЕЛЕКТРОТЕХНІКА»

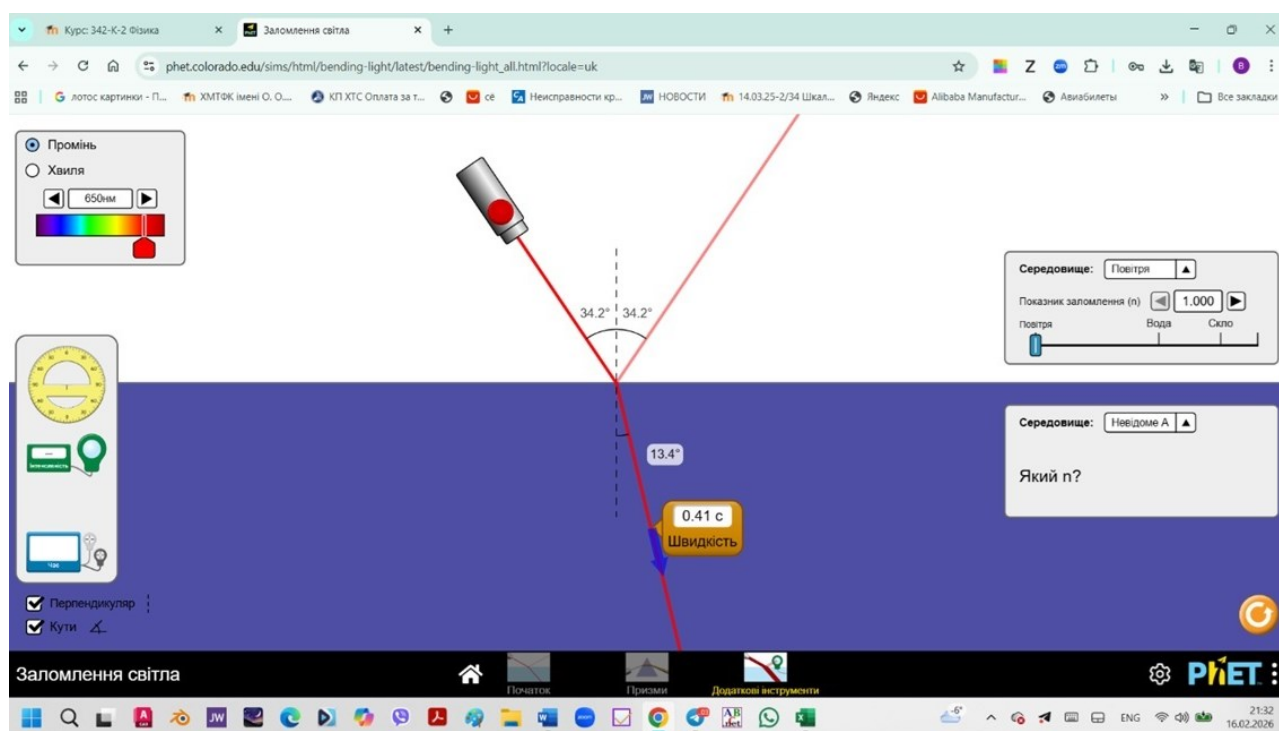
Вікторія Кравченко, Володимир Очеретяний

Харківський механіко-технологічний фаховий коледж імені О.О. Морозова
м. Харків, Україна

В останні роки віртуальна реальність стала нормою нашого життя. Не залишилась в сторонці і освіта. Віртуальна реальність все більше стає невід'ємною частиною освітнього процесу, вона дозволила створити штучні, але максимально наближені до реальності умови для навчання.

Використання електронних освітніх ресурсів дало можливість для забезпечення модернізації всього освітнього процесу, і як приклад, електронні освітні ресурси для електротехніки та фізики надали можливість забезпечити віртуальне моделювання електричних кіл, дозволяючи проводити, наприклад, лабораторні роботи дистанційно без ризику для студентів і для обладнання.

Найпопулярнішими платформами є PhET Interactive Simulations та Electronics Workbench, що призначені для аналізу схем на постійному і змінному струмі та для виконання перевірки законів фізики.

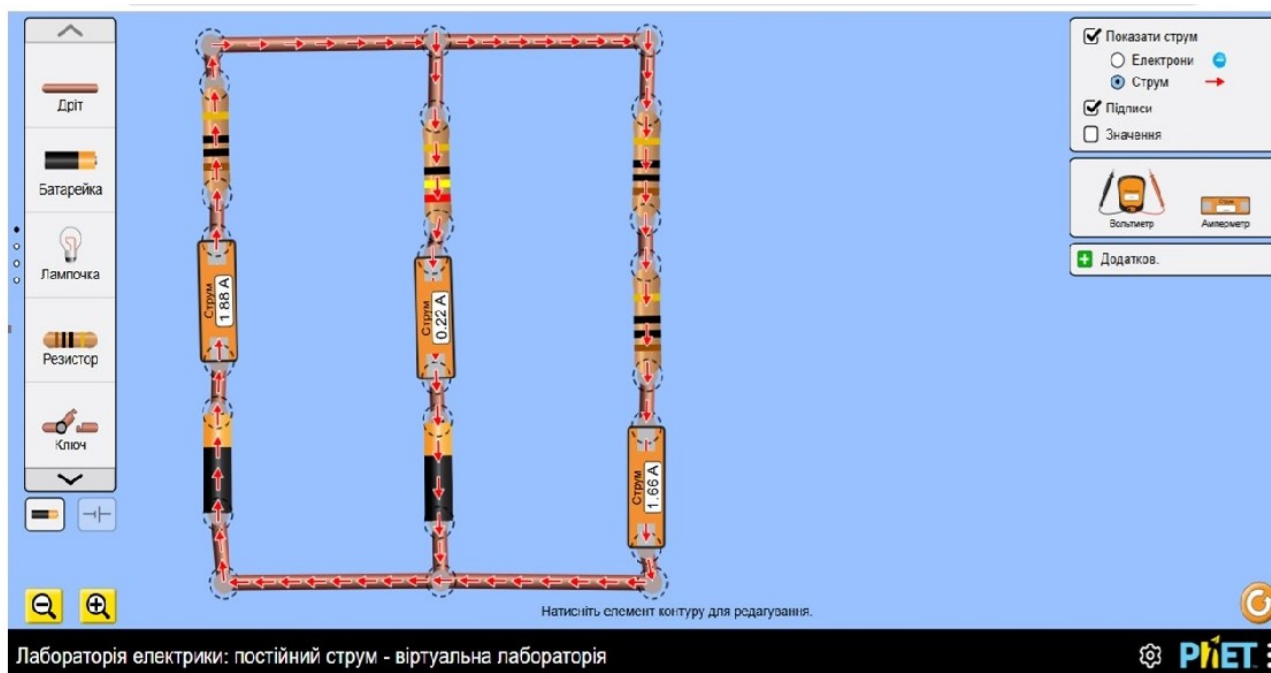

Рисунок 1.1. Приклад використання симуляцій при вивченні дисциплін «Електротехніка» та «Фізика»

Як у будь – чомусь новому у віртуальній реальності є свої «За» та «Проти».

Звісно, що зараз, в період дистанційного навчання, електронні симуляції, ці інтерактивні віртуальні моделі реальних процесів, роблять навчання візуальним, дають змогу краще зрозуміти викладений навчальний матеріал, проводити експерименти та лабораторні роботи дистанційно. Це відкриває нові можливості для вивчення дисциплін, таких як електротехніка, фізика, хімія, астрономія та багатьох інших, роблячи процес цікавішим і ефективнішим, а також сприяють кращому засвоєнню матеріалу. Але існує інша сторона: немає «відчуття» реального, дії студентів вже заздалегідь запрограмовані, тобто студенти працюють за наданим алгоритмом, що знижує творчий пошук.

Таким чином, дослідження, що проводились різними експертами, підтверджують гіпотезу, що впровадження віртуальних середовищ сприяє формуванню компетентностей майбутніх спеціалістів.

Але треба розуміти, що успішне впровадження симуляторів в освітній процес вимагає чіткого розуміння які електронні симуляції треба відібрати, щоб суттєво підвищити якість практичної підготовки майбутніх фахівців в сучасних умовах в галузі природничих і технічних наук, з одного боку, та залишити здатність до пошуку, творчого підходу та критичного мислення з іншого.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Подласов С. О., Матвійчук О. В. Особливості проведення лабораторних робіт з фізики в технічному університеті під час дистанційного навчання. Інформаційні технології і засоби навчання. 2023. Том 93, №1.
2. Салтикова А. І., Завражна О. М. Позитивні та негативні аспекти використання віртуальних лабораторних робіт під час навчання фізики в закладах вищої освіти. Розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу «ІТМ*плюс – 2020»: матеріали III Міжнародної дистанційної науково-методичної конференції (квітень – травень 2020 р.): Суми, 2020.
3. Федчишин О. М., Мохун С. В., Чопик П. І. Методичні основи використання Phet-симуляцій у процесі вивчення фізики. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка, 2022. № 1.

УДК 377.1

СИНЕРГІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ І ТВОРЧИХ МЕТОДИК У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Роман Лобунько, Вікторія Міхеєва

**ВСП «Електромеханічний фаховий коледж Харківського
національного університету міського господарства ім. О.М. Бекетова»**

м. Харків, Україна

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімкими соціально-економічними, технологічними та культурними змінами, які безпосередньо впливають як на систему освіти в цілому, так і на освіту технічного профілю. Така освіта традиційно зорієнтована переважно на трансляцію знань, однак під впливом сучасних викликів – цифровізації, необхідності швидкої відбудови інфраструктури та глобальної конкуренції – поступово втрачає свою ефективність і змушена шукати нові моделі навчання,

поступаючись місцем інноваційним педагогічним підходам, що акцентують увагу на розвитку особистості, формуванні компетентностей і здатності до самореалізації впродовж життя.

У цих умовах особливого значення набувають педагогічні інновації та творчі методики навчання, які виступають не лише засобами модернізації освітнього процесу, а й важливими чинниками підвищення його результативності. Їх упровадження дає змогу забезпечити гнучкість освітніх програм, індивідуалізацію навчання та підвищення мотивації здобувачів освіти.

Найбільш перспективним напрямом є синергія – стан, за якого взаємодія інноваційних технологій і творчих методик забезпечує результат, що значно перевищує суму їхніх окремих ефектів. Синергія в педагогічному контексті – це не просто використання комп'ютера на занятті, а поєднання технологій і творчості.

Для технічних спеціальностей, таких як електрична інженерія чи прикладна механіка, це означає:

- використання цифрових моделей і симуляцій реальних процесів, матеріалів, механізмів та агрегатів;
- постановка нестандартних інженерних завдань, у яких немає єдиної вірної відповіді, та пошук творчих варіантів їх розв'язання.

Здобувач освіти не просто вивчає схему чи конструкцію за підручником, а має змогу постійно змінювати та модифікувати її у віртуальному середовищі, спостерігаючи миттєвий результат власних творчих експериментів, що сприяє глибокому розумінню фізичних процесів.

У фахових коледжах часто виникає проблема застарілої матеріально-технічної бази, оновлення якої потребує значних капітальних вкладень. І тут у нагоді можуть стати імерсивні технології – віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR). Дані технології дозволяють працювати з дорогим або небезпечним обладнанням у безпечному цифровому середовищі, суттєво підвищуючи рівень залученості.

VR-лабораторії дають змогу здобувачам освіти «зайти» всередину трансформаторної підстанції або розібрати електричний двигун, який фізично відсутній у закладі. Звісно, це не замінює практику на виробництві, але готує до неї, знімаючи страх перед складним обладнанням.

Однією з головних інновацій останніх років стало впровадження штучного інтелекту (ШІ) як персонального тьютора. Ефективність освітнього

процесу тепер можна розглядати як функцію, яка залежить від рівня персоналізації, мотивації, технічного та технологічного оснащення.

Використання генеративних моделей ШІ може стати в нагоді для створення персоналізованих навчальних кейсів або оптимізації розрахунків, наприклад, при проєктуванні силових мереж для аналізу великих масивів даних, що дозволяє зосередитися на творчому етапі – виборі оптимальної стратегії енергоефективності.

За допомогою алгоритмів штучного інтелекту можна аналізувати швидкість засвоєння матеріалу і автоматично коригувати складність завдань для вирішення проблеми «середнього учня».

Творчі ж методики навчання спрямовані на розвиток креативного мислення, самостійності та пізнавальної активності здобувачів освіти. Вони ґрунтуються на суб'єкт-суб'єктній взаємодії між педагогом і здобувачами освіти та передбачають активне залучення останніх до процесу навчання.

Серед найбільш дієвих можна виділити:

1. Метод кейс-стаді (Case Study) з елементами «провалу», у межах якого здобувачам освіти пропонується реальна технічна ситуація, що призвела до аварії, а завданням є не лише виявлення помилки, а й розроблення творчого інженерного рішення, здатного запобігти проблемі в майбутньому за умов обмежених ресурсів.

2. Інженерні челенджі – короткострокові змагання, у межах яких команди здобувачів освіти за визначений час мають створити прототип пристрою, наприклад макет системи «розумного освітлення», що стимулює розвиток креативності та навичок командної роботи.

3. STEAM-інтеграція – поєднання технічних дисциплін із мистецтвом, зокрема під час проєктування будівельних конструкцій здобувач освіти має враховувати не лише міцність, а й естетичну гармонію та ергономіку.

Найбільший рівень синергії досягається при впровадженні дуальної форми навчання. Коли здобувач освіти 30% часу проводить у коледжі, а 70% – на підприємстві, де академічні знання перевіряються практичним досвідом. Це змушує оновлювати зміст освіти не раз на п'ять років, а майже щомісяця, реагуючи на зміни в реальному секторі економіки.

В умовах синергії роль викладача трансформується від «джерела знань» до архітектора освітнього середовища. Ефективність такої взаємодії залежить від рівня інноваційності засобів навчання, ступеня креативності методики та

часу взаємодії. Важливо розуміти, що якщо рівень інноваційності засобів навчання або ступінь креативності методики дорівнюють нулю, загальна ефективність також буде нульовою. Навіть найсучасніше обладнання без творчого підходу перетворюється на дорогу іграшку, що не дає освітнього результату.

Такі процеси та методики не позбавлені ризиків. Основними бар'єрами є:

- нерівний доступ до технологій;
- академічна доброчесність;
- психологічна готовність викладачів.

Педагогічні інновації та творчі методики сьогодні не просто доповнюють освітній процес, а стають його базовою структурою. Перехід від пасивного споживання контенту до активного створення проєктів, використання потужностей штучного інтелекту та розвиток м'яких навичок дозволяють підготувати фахівця, здатного конкурувати на ринку праці майбутнього.

Основними векторами розвитку в найближчі роки повинні стати:

- персоналізація через ШІ-асистентів;
- пріоритет креативності над алгоритмічними навичками;
- екологізація освітнього простору та розвиток емоційного інтелекту.

Тільки синергія технологічного прогресу та гуманістичного, творчого підходу педагога здатна забезпечити справжній прорив у якості освіти.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Інноваційність розвитку вищої педагогічної освіти: від теорії до практики: колективна монографія. / За заг. ред. Л.Л. Хоружої. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. 232 с.
2. Цифрова трансформація освіти: теоретико-методичні засади: збірник мат. Міжнародної науково-практичної конф., присвяч. 70-річчю проф. В.П. Сергієнка. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. 485 с.
3. «STEAM-освіта: від теорії до практики»: матеріали конференції (Київ, 12-14 червня 2024 року). Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2024. 406 с.

УДК 377:57(045)

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ФАХОВОГО МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ НА ЗАНЯТТЯХ БІОЛОГІЇ

Світлана Наконечна, Ірина Михалик

Фаховий медичний коледж Волинської обласної ради

м. Ковель, Україна

Ефективність процесу розвитку творчих здібностей студентів на заняттях біології значною мірою зумовлена методами його реалізації. Оскільки головною метою навчання є вироблення в здобувачів освіти навичок брати участь у суспільному житті та впливати на його хід, то значною мірою воно повинно відходити від традиційної форми викладання. Тому, поряд із традиційними методами викладання доцільно використовувати новітні [1].

Фундаментальну роль творчості в житті людини точно визначає цитата, яку ми беремо за методологічну основу. Як зазначав Л. Виготський: «У щоденному навколишньому нас житті творчість є необхідною умовою існування, і все, що виходить за межі рутини, та в чому полягає хоч йота нового, зобов'язане своїм походженням творчому процесу людини» [2].

В Ковельському фаховому медичному коледжі викладачі прагнуть до простору, де навчання перетворюється з пасивного сприйняття інформації на активний процес дослідження, співпраці та творення.

Використання творчих завдань на заняттях біології дає змогу перевірити, як студент навчився оперувати, й одночасно вчить самостійного пошуку нових знань і способів діяльності. Творчі завдання, на відміну від репродуктивних, здатні підняти здобувачів освіти на більш високий рівень їхнього розумового розвитку. Такі завдання можна застосовувати на занятті, використовуючи форми групової роботи здобувачів освіти (за методом мозкового штурму) на етапі закріплення матеріалу або на початку окремих тем як проблемної ситуації. Можна запропонувати завдання для домашнього виконання з подальшим обговоренням результатів на занятті. Це дасть змогу перевірити творчу роботу кожного здобувача освіти.

Отже, застосування завдань творчого характеру дає змогу:

1. Підвищити інтерес студентів до предмета, що є однією з головних умов ефективності навчання.

2. Закріпити знання шляхом залучення здобувачів освіти до виконання різноманітних навчальних і практичних завдань.
3. Розвивати індивідуальні можливості й творчі здібності студентів.
4. Вчити пояснювати явища, що відбуваються у природі, біологічні процеси[3].

Ефективними методами навчання для залучення великої кількості студентів є:

- метод карусель (дієвий для одночасного включення всіх учасників в активну роботу з різними партнерами і передбачає добір аргументів кожним учасником на задану тему, слухання одним студентом досить великої кількості однокласників. Здобувачі освіти розсаджуються у вигляді каруселі, що рухається);
- метод броунівський рух (цей метод дозволяє кожному студенту виступити в ролі викладача).

Щоб розвивати у здобувачів освіти творчі здібності, сам викладач повинен працювати творчо. Крім занять узагальнення та систематизації знань, необхідно розробляти й проводити інтегровані заняття з нестандартним підходом до вивчення, закріплення, відпрацьовування вмінь і знань, перевірки знань студентів.

Що таке творчість? За словами американського психолога Еріх Фромм – це здатність дивуватися і пізнавати, уміння знаходити рішення у нестандартних ситуаціях, це спрямованість на відкриття нового і здатність до глибокого усвідомлення свого досвіду. Щоб досконало розвивати творчість студента викладач – біолог повинен бути не тільки майстерним викладачем, педагогом, а й психологом; повинен мати теоретичну підготовку в аспектах психології творчості і вдало використовувати її на практиці [1].

Творчий підхід до заняття робить його пізнавальними, цікавими, захоплюючими, як відзначав А.П.Макаренко: «Дзвоники в душах дітей видають диво-мелодії – відповідна реакція дітей на творчий підхід учителя...» [3].

У своїй педагогічній діяльності значну увагу приділяємо впровадженню інноваційних технологій-методу проєктів, який поєднує декілька сучасних підходів, зокрема: особистісно зорієнтований та комунікабельно – діяльнісний. Для прикладу наведемо декілька пошуково - дослідних проєктів здобувачів освіти: «Екологічна характеристика басейну та русла річки Турія», «Вплив

автомобільного транспорту на навколишнє середовище у нашому місті», «Краса природи Волинського краю», «Вплив мобільного телефону на роботу мозку» та ін.

Впровадження на заняттях інтерактивних методів, що моделюють життєві ситуації, наблизить процес навчання до реальної практики. Згідно з даними соціологічних досліджень, такий підхід значно підвищує відсоток засвоєння матеріалу (лекція – 20%, дискусія – 70%, гра – 90%), сприяє глибшому розумінню теми та зростанню пізнавального інтересу [2].

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Розвиток творчих здібностей на уроках біології: стаття/ URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/000yrg-880c.doc.html> (дата звернення 18.02.2025)
2. Розвиток творчих здібностей здобувачів освіти шляхом використання інтерактивних технологій : стаття / URL: <https://vseosvita.ua/library/rozvytok-tvorchikh-zdibnostei-zdobuvachiv-osvity-shliakhom-vykorystannia-interaktyvnykh-tekhnologii-1078986.html> (дата звернення 18.02.2025)
3. Творчі завдання на уроках біології як засіб формування ключових компетентностей учнів: стаття / URL: <https://naurok.com.ua/tvorchi-zavdannya-na-urokah-biologi-yak-zasib-formuvannya-klyuchovih-kompetentnostey-uchniv-303576.html> (дата звернення 18.02.2025)

УДК 621.397.1

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА “АНАТОМІЯ ТА ФІЗІОЛОГІЯ ЛЮДИНИ” В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Ірина Нескуба

КЗОЗ “Ізюмський медичний фаховий коледж” ХОР

м Ізюм, Україна

Самостійна робота є одним із найважливіших компонентів освітнього процесу, який передбачає інтеграцію різних видів навчальної діяльності

під час аудиторних і позааудиторних занять, надає широкі можливості для суттєвого підвищення якості навчального процесу та підвищує як рівень засвоєння знань, так і інтерес до навчання загалом.

Диференційований підхід до організації навчання здобувачів освіти полягає в застосуванні активних форм навчання (усні завдання, тести, контрольні заняття тощо), нетрадиційних методів навчання (бінарні заняття, диспути, дебати тощо), різних форм самостійної роботи (скласти алгоритми дій, тези бесіди, підготувати доповідь, розв'язати ситуаційні завдання тощо), що дає змогу підготувати здобувачів освіти до активної життєвої позиції, здатності самостійно орієнтуватися в життєвих проблемах і знаходити шляхи їхнього розв'язання.

Самостійна робота здобувачів освіти як одна з форм організації пізнавальної діяльності, має на меті залучення їх до навчальної роботи, створення умов для формування умінь самоконтролю, розширення знань здобувачів освіти, а також виховання в них активності, самостійності та почуття відповідальності.

Завданням позааудиторної роботи є закріплення, збагачення та поглиблення знань, набутих в процесі навчання, застосування їх на практиці; розширення загальноосвітнього світогляду здобувачів освіти; вироблення вмінь і навичок самоосвіти; формування інтересів до різних галузей науки; виявлення і розвиток індивідуальних творчих здібностей.

Самостійна робота здобувача фахової передвищої освіти, включає такі основні види:

- опрацювання навчальної літератури та засвоєння матеріалу дисципліни, пошук інформації в мережі інтернет, опрацювання конспекту лекцій;
- підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних), опрацювання методичних рекомендацій;
- виконання домашніх практичних завдань впродовж семестру;
- робота над окремими темами навчальних дисциплін, які згідно із робочою програмою навчальної дисципліни винесені на самостійне опрацювання;
- практикум з навчальної дисципліни з використанням програмного продукту;
- підготовка доповідей на наукові конференції;
- виконання контрольних робіт та інших індивідуальних завдань здобувачами освіти, які не мають можливості займатися в синхронному режимі;

- підготовка до всіх видів контрольних заходів, у тому числі до модульних тестів та підсумкового контролю у вигляді іспиту;
- робота у наукових гуртках, семінарах.

Самостійна робота на заняттях освітнього компонента “Анатомія та фізіологія людини”, передбачає контроль початкового і кінцевого рівня знань здобувачів освіти на практичних заняттях, який представлений тестовими завданнями різної складності, завданнями для індивідуального усного й письмового контролю за допомогою Google форм. Перевірка знань здобувачів освіти включає в себе питання деяких тем лекційного курсу, практичних занять які не передбачені програмою, а також питання для самостійної роботи.

Під час дистанційного навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій здобувачі освіти вирішують досить складні завдання самостійного засвоєння знань, вони усвідомлюють себе людиною, яка самостійно ухвалює певні рішення й відповідає за отриманий результат. Також використання електронних засобів у процесі навчання дозволяє підвищити інтерес і загальну мотивацію навчання завдяки індивідуалізації навчання – кожний здобувач освіти працює в режимі, який його задовольняє, забезпечується доступ до різних джерел інформації, є можливість оперативно одержувати необхідні дані в достатньому обсязі.

Зміст самостійної роботи освітнього компонента “Анатомія та фізіологія людини” передбачений робочою навчальною програмою і навчальним планом, де визначаються і конкретизуються види завдань, рекомендованих для самостійного виконання. Особлива увага приділяється вивченню окремих тем і питань, відведених на самостійне опрацювання; поглибленому вивченню літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; самостійній роботі з інструктивними картками, довідковою літературою, підручниками, онлайн ресурсами, роботі з німими графами, підготовці й оформленню наочного матеріалу (схем, таблиць), складанню і розв’язанню тематичних кросвордів; створенню мультимедійних презентацій. Замість статичних плакатів, які залишилися в аудиторії, використовуються хмарні сервіси 3D-анатомії. Це дозволяє студентам побачити те, що складно уявити "на пальцях" або за двовимірними малюнками, особливо при подальшому вивченні освітніх компонентів, що формують спеціальні компетентності.

Для виконання самостійної роботи здобувачів фахової передвищої освіти освітнього компоненту “Анатомія та фізіологія людини” розроблені дистанційні курси з використанням платформи Google Classroom, які містять індивідуальні завдання, дають можливість провести тестування в Google формах, а також надають всю необхідну інформацію: посилання на сучасну додаткову літературу, корисне відео з демонстрацією наочного матеріалу. Процес перевірки завдань максимально автоматизований і не потребує багато часу для викладача, також легко здійснюється контроль своєчасності виконання.

При викладанні освітнього компоненту широко практикується така форма контролю за самостійною підготовкою здобувачів освіти, як консультації. Здобувачі освіти мають можливість ставити питання в чаті конференції Google Meet викладачу окремо, або для всіх слухачів і досить швидко в режимі онлайн отримувати відповідь. Співбесіда дає можливість під час взаємодії викладача і здобувача освіти виявити не тільки сильні, але й слабкі місця в самостійній підготовці останнього.

Виділення 30 годин самостійної роботи для підготовки до іспиту у закладах фахової передвищої освіти регулюється індивідуальними навчальними планами та робочими програмами навчальних дисциплін. Ці години спрямовані на опрацювання конспектів, роботу з літературою, виконання практичних завдань, тренувальних тестів.

Основні аспекти організації 30-годинної самостійної роботи:

- Здобувачам освіти рекомендується розподілити 30 годин на вивчення теоретичних питань (повторення лекцій), розв'язання ситуаційних задач, роботу з першоджерелами та самоконтроль (наприклад, по 5-6 годин на великий тематичний блок).
- Викладач забезпечує здобувачів освіти переліком питань, темами, методичними рекомендаціями, списком літератури та завданнями для самоперевірки.
- Результати самостійної роботи під час підготовки до іспиту перевіряються безпосередньо під час складання іспиту.

Таким чином, методичне забезпечення та контроль самостійної роботи здобувачів освіти сприяють інтенсифікації навчального процесу, глибокому вивченню і систематизації роботи над навчальним матеріалом, розвитку творчої активності і підготовки фахівців, здатних до виконання всіх видів

діяльності та втручання в практичній роботі, передбачених кваліфікаційними характеристиками фахівців галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення, спеціальності І5 Медсестринство.

Підводячи підсумки, можна визначити, що вирішальна роль в організації самостійної роботи здобувачів фахової передвищої освіти належить саме викладачу, який має розпізнати та всебічно розвивати кращі якості здобувача освіти як майбутнього фахівця високої кваліфікації, навчити його самостійно працювати з науковою інформацією, закласти основи самоорганізації та самовиховання з тим, аби сформувати вміння безперервно підвищувати власну кваліфікацію. Тому спрямованість здобувачів освіти на інтенсивну самостійну роботу від початку навчання у коледжі неодмінно полегшить у майбутньому процес їх адаптації до професійної діяльності.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Біланова Л.П., Деміденкова Г.Г. “Диференційований підхід до організації навчання студентів при вивченні дисциплін природничо- наукового циклу”. Медичний коледж ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія»
2. Наказ МОН України № 686 від 18.06.2021.[Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1092-21#Text>
3. Павлюк Н.Л. “Практикум з анатомії людини” Київ ВСВ “Медицина” 2019р. 2 стереотипне видання, 216 с.

UDC 378.147.091.312/.313:004.77](477)

THE IMPLEMENTATION OF MODERN INTERACTIVE TECHNOLOGIES IS THE BASIS FOR EDUCATION REFORM IN UKRAINE

Tetiana Onishchenko, Olena Ryabokon, Olena Korniienko

Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University

Zaporizhzhia, Ukraine

The development and reform of modern education are taking place under the influence of rapidly growing information flows, the active implementation of distance learning technologies, the consequences of total digitalization of life, socio-economic factors, military conflicts, and the COVID-19 pandemic. The ongoing active

hostilities in Ukraine, mass migration of the population, and limited access of young people to education and culture necessitate the active search for and implementation of innovative educational technologies [4, p. 33].

The traditional paradigm of “learning for life” has transformed into the concept of “life-long learning,” which implies continuous personal and professional development of modern students. At the same time, the traditional teaching model based on the classroom-lesson system and the explanatory-illustrative approach is gradually losing its relevance and competitiveness [3, p. 357].

Interactive educational technologies involve active student participation in the learning process, facilitate constructive interpersonal communication and interaction among the subjects of the educational process, and emphasize the development of “soft skills.”

Interactive learning significantly differs from traditional instruction: it moves not from theory to practice, but from the formation of new experience to its theoretical understanding through practical application. The implementation of modern educational technologies based on the principle of interactivity meets contemporary requirements and the current challenges facing the educational system.

Let us consider the main interactive technologies:

1. Problem-based learning is an educational process organized through a system of problem situations, the resolution of which involves students’ independent cognitive activity in close interaction with the teacher.

2. Project-based and research activities involve the development of a project concept, the creation of a new product or model, and the presentation of the results obtained. Effective presentation formats include “Pecha Kucha” and pitch presentations, which prepare students for real professional environments.

3. Digital technologies represent one of the most relevant educational tools in the context of ongoing digital transformation. Key approaches include blended learning and the flipped classroom model. In this model, students study theoretical material independently before class, while classroom time is devoted to practical activities, discussion, consultation, and clarification of complex issues.

4. Context-based learning (CBL) involves modeling professional situations and solving practical cases, which ensures that future specialists gain professional experience within their field of study [1, p. 46].

5. The 4C technology (creative thinking, critical thinking, communication, cooperation) focuses on developing key competencies of the 21st century. It

encompasses the formation of critical thinking, creativity, communication, and collaboration skills, as well as fundamental literacy, including linguistic, mathematical, scientific, financial, cultural, civic, and ICT literacy.

6. Game-based technologies possess significant educational potential as they integrate various teaching methods and techniques. When selecting game-based technologies, educators should consider the classification of pedagogical games (by sphere of activity, nature of the pedagogical process, game technique, subject area, and game environment) [2, p. 148]. Game-based challenges contribute not only to the acquisition of knowledge, skills, and abilities but also to the development of key competencies.

Thus, the application of modern educational tools based on the principle of interactivity ensures that future specialists achieve the required educational outcomes, develop flexible competencies, and enhance their professional competitiveness.

LIST OF INFORMATION SOURCES

1. Borthwick A. C., Hansen R. Digital literacy in teacher education: Are teachers competent? Journal of Digital Learning in Teacher Education. 2017. Vol. 33, No. 2. P. 46–48. DOI: <https://doi.org/10.1080/21532974.2017.1291249>
2. McKnight K., O'Malley K., Ruzich R. et al. Teaching in a digital age: How educators use technology to improve student learning. Journal of Research in Technology in Education. 2016. Vol. 48, No.3. P. 194–211. DOI: <https://doi.org/10.1080/15391523.2016.1175856>
3. Meyers E. M., Erickson I., Small R. V. Digital literacy and informal learning environments: An introduction. Learning, Media and Technology. 2013. Vol. 38, No. 4. P. 355–367. DOI: <https://doi.org/10.1080/17439884.2013.783597>
4. Onishchenko T., Korniienko O., Riabokon O., Salionov I. Problema poshuku i vprovadzhennia suchasnykh interaktyvnykh tekhnolohii yak pryntsyp efektyvnosti reformuvannia osvity pid chas vedennia aktyvnykh boiovykh dii. EUROPEAN HUMANITIES STUDIES: State and Society. 2025. Vol. 1, No. 1. P. 31–40. DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2025.1.03>

УДК 377:37.016:94

КРЕАТИВНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Віра Орейда

ВСП «Бережанський фаховий коледж НУБіП України»

м. Бережани, Україна

Сучасне викладання історії у закладах фахової передвищої освіти вимагає не лише передавати знань про минуле, а й розвивати у здобувачів освіти вміння аналізувати історичні події, співставляти різні джерела інформації та формувати власну позицію. Традиційні форми навчання часто не стимулюють активної пізнавальної діяльності, тому важливим завданням при викладанні історії є впровадження креативних та інтерактивних методів, які мотивують учасників освітнього процесу до активного мислення і дослідження. [3, с. 24]

Одним із таких підходів є робота з проблемними ситуаціями. На заняттях історії здобувачі освіти можуть аналізувати складні моменти, як приклад, причини проголошення незалежності України у 1991 році. Викладач пропонує дослідити політичні, економічні та соціальні чинники того часу, а студенти в групах розробляють аргументовані висновки, використовуючи документи, статистику та публікації цього періоду. Така діяльність формує аналітичне мислення та навички роботи з історичними джерелами.

Метод кейсів є ще одним ефективним інструментом. Він передбачає розгляд конкретних історичних ситуацій, що потребують практичного рішення. Наприклад, студенти можуть моделювати діяльність Центральної Ради у 1917 році та оцінювати наслідки різних політичних рішень. Під час такої роботи студенти навчаються прогнозувати наслідки подій, співставляти позиції різних сторін і робити власні висновки. [2, с. 184]

Дебати та рольові ігри дають змогу глибше зануритися в історичні процеси. Наприклад, обговорюючи діяльність Романа Шухевича, як Головнокомандувача УПА у післявоєнний період, здобувачі освіти можуть виступати у ролі історичних діячів, формулювати аргументи «за» і «проти» та захищати власну позицію. Такий підхід сприяє розвитку логічного мислення, умінню вести дискусію і відстоювати власну точку зору.

Проектна діяльність дозволяє поєднати історичні знання з практичною творчою роботою. Студенти можуть створювати мультимедійні хронології подій, інфографіку чи презентації за темами Української революції 1917–1921 років, політичних і соціально-економічних реформ 1990-х років або на іншу тематику. Такі проекти допомагають студентам бачити історію як живий процес і відчувати практичну цінність отриманих знань. [3, с. 78]

Інтерактивні методи, такі як круглі столи, «мозковий штурм», історичні квести та гейміфікація, сприяють підтриманню уваги і зацікавленості здобувачів освіти. Використання онлайн-тестів, вікторин, рольових ігор і віртуальних екскурсій до музеїв України дозволяє поєднувати класичні знання з сучасними цифровими інструментами та розвивати інформаційну компетентність. [2, с. 183]

Таким чином, використання креативних і інтерактивних підходів у викладанні історії забезпечує комплексний розвиток пізнавальної активності здобувачів освіти. Вони стають активними учасниками освітнього процесу, вчаться критично мислити, аргументовано висловлювати свою позицію та усвідомлюють значення історії для розуміння сучасних суспільних процесів. Такий підхід відповідає сучасним вимогам фахової передвищої освіти і сприяє формуванню компетентної, творчо мислячої особистості.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Гісем О. В., Мартинюк О. О. Методика навчання історії : практичний курс. Харків : Ранок, 2020. 240 с.
2. Ігнатенко Н. В. Особливості інтерактивного навчання історії у вищому навчальному закладі / Н. В. Ігнатенко // *Наукові записки Тернопільського нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія: педагогіка*. — 2014. — Вип. 1. — С. 181–185.
3. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід : метод. посіб. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 160 с.

УДК 377

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЄКТ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ

Світлана Панібратцева, Тетяна Ткаченко

КЗОЗ «Харківський обласний медичний фаховий коледж» ХОР

м. Харків, Україна

Гурткова робота як важлива складова освітнього процесу є одним із чинників формування та становлення особистості. Додаткова освітня діяльність сприяє розвитку фахових, загальних та особистісних компетентностей здобувачів освіти. В умовах дистанційного навчання в реалізації гурткової діяльності виникають організаційні та мотиваційні проблеми. Розв'язання цієї задачі у впровадженні нових форм та методів організації гурткової роботи, зокрема групової проєктної діяльності.

У 2025-2026 н.р. в роботу студентського гуртка з дисципліни “Медична біологія” було організовано із застосуванням методу проєктів. Загальна тема науково-дослідної роботи гуртка: “Практичні досягнення медичної генетики в сучасній медицині” є актуальною та являє один із пріоритетних напрямків медичної галузі. Студентам було запропоновано декілька тем для створення групових проєктів:

- “Генна терапія: досягнення та виклики”,
- “Медична генетика в системі ранньої діагностики та лікування онкозахворювань”,
- “Етичні виклики сучасної медичної генетики”,
- “Мікробіом та епігенетика”.

Команди студентів самостійно складали план роботи та розподіляли завдання, змістом яких була пошукова, аналітична та творча робота. Для презентації результатів проєкту використовували віртуальні інтерактивні дошки <https://padlet.com/>. Окремі завдання проєктів були представлені в різних форматах: текстових нотатках, презентаціях, плакатах, відео, в тому числі відеоінтерв'ю зняте студентами. Роботу гуртка було представлено на студентській науково-практичній конференції.

Групова проєктна діяльність забезпечила організацію спільної роботи та інтерактивної взаємодії між учасниками проєкту. Активне спілкування

студентів під час роботи над проєктом формує навички командної роботи та розвиває комунікативну компетентність. Важливим є і розвиток інформаційної компетентності та орієнтації в сучасному інформаційному просторі.

Таким чином, впровадження проєктної діяльності є ефективною педагогічною технологією організації гурткової роботи, що стимулює мотивацію до навчання, формує навички самоосвіти, креативність, наукове та критичне мислення.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Василюк Я. Є. Організація проєктної діяльності учнів в умовах дистанційного навчання. Матеріали третього міжнародного симпозіуму «Освіта і здоров'я підростаючого покоління» : зб. наук. праць в 2-х частинах / за ред. Страшка С. В. Вип. 3. Ч. 1. К.: Алатон, 2021. С 137-139.
2. Торубара О. М. Використання інноваційних технологій в навчальному процесі. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Чернігів : ЧНПУ, 2011. Вип. 83. С. 220-223
3. Ващенко Л. Управління освітніми проєктами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/school/method/technol/1411/>

УДК 37.015.32.

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ЙОГО УЧАСНИКІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Петрова Ірина

**Відокремлений структурний підрозділ «Житлово-комунальний фаховий
коледж Харківського національного університету міського господарства
імені О. М. Бекетова»**

м. Харків, Україна

Психологічний стан учасників освітнього процесу у воєнний час характеризується хронічним стресом, порушенням концентрації уваги через постійні переживання (повітряну тривогу), емоційною нестабільністю. Педагоги працюють у стані високого психологічного навантаження, намагаючись підтримувати студентів, що часто призводить

до емоційного вигорання. Батьки відчують невизначеність, тривогу за безпеку дітей.

Для здобувачів освіти викликами є страх перед майбутнім, порушення концентрації уваги, проблеми зі сном. У студентів наявні прояви пасивності, мовчазності або, навпаки, лякливості, зниження мотивації до навчання.

Особливу увагу заслуговують інтерактивні методи, такі як: індивідуальні консультації, арт-терапія, а також інші інструменти в умовах онлайн-навчання.

Під час організації «безпечного простору» на занятті зростає роль педагогів, які можуть надавати першу психологічну допомогу та підтримку здобувачам освіти. Основною рисою, вважаю, є доброзичливе ставлення викладача до студентів.

Ця тема розкриває теоретичні та практичні аспекти психологічної підтримки здобувачів освіти за спеціальностями 071 Облік і оподаткування, j2 Готельно-ресторанна справа та кейтеринг.

У матеріалах Google Клас студенти мають доступ до конспектів лекцій, самостійної роботи, збірників задач, затверджених робочих програм, критеріїв оцінювання знань та вмінь.

Кожне заняття починається з повідомлення: в разі повітряної тривоги перейти в безпечне місце.

Як арт-терапія створюються інтерактивні презентації, що передбачають розміщення фото, малюнків; гіперпосилання на електронну бібліотеку коледжу, цифровий репозитарій ХНУМГ імені О. М. Бекетова, посилання на посібники викладачів нашого університету, завдання поточного контролю знань вивченого матеріалу та на закріплення нового, рефлексію, відеоресурс тощо.

Поточне й підсумкове оцінювання результатів навчання студентів. Поточне оцінювання. На кожне заняття визначені домашнє завдання та критерії оцінювання до нього. В умовах сьогодення до мінімуму зведено написання конспектів, збільшена кількість завдань практичного характеру (навести приклади за результатами перегляду відео, надати відповіді на запитання; вивчити та подати у формі тез (презентації). Надається можливість вибору теми.

Підсумкове оцінювання проводиться за результатами тестів на електронних платформах та виконанням поточних завдань. Враховується активність студентів на заняттях.

Результати наведених заходів свідчать про важливість комплексного підходу до психологічної підтримки, що сприяє ефективній адаптації здобувачів освіти до навчального процесу та майбутньої професійної діяльності.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Енциклопедичний словник з арт-терапії / О. Л. Вознесенська, О. О. Деркач, О. М. Скар, Ю. Д. Гундєртайло та ін.; [за заг. ред. О. Л. Вознесенської, О. М. Скар]. — К.: Золоті ворота, 2017. — 312 с. Entsyklopedychnyj-slovnyk-maket-pdf.io_.pdf
2. Національна академія педагогічних наук України. (2022, 7 квітня). Всеукраїнський круглий стіл «Психологія російсько-української війни: внутрішній погляд». <https://naps.gov.ua/ua/press/releases/2686/>

УДК 377.1:37.018.43

ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ ТА ТВОРЧІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Ольга Пономарьова

Бахмутський медичний фаховий коледж

М.Полтава, Україна

Перш ніж писати про методики, хочеться нагадати, що таке інновації в загальному та які є методи. Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», «інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [3, с.266].

У новітній методиці викладання найбільш прийнятною є класифікація, побудована на дієвому підході до навчання. Відповідно до неї виділяють такі Методи [2, с.97]:

а) практичні, репродуктивні, словесні, візуальні, проблемно-пошукові, індуктивні, дедуктивні, тобто ті, які забезпечують засвоєння навчального предмета;

б) професійно-орієнтовані, ділові ігри, експерименти, вебквести, навчальні дискусії, проблемні ситуації, творчі завдання, пошук і дослідження, конкурси, виставки, вікторини тощо, тобто ті, які заохочують та мотивують навчально- наукову діяльність;

в) контрольна робота, тестові завдання, портфоліо, опитування, залік, іспит, питання для самоконтролю, в тому числі через комп'ютерні освітні системи – методи контролю і самоконтролю у навчальному процесі.

Для використання вище згаданого нам потрібні інструменти у нашому реальному дистанційному навчанні, так як [1,с.326]:

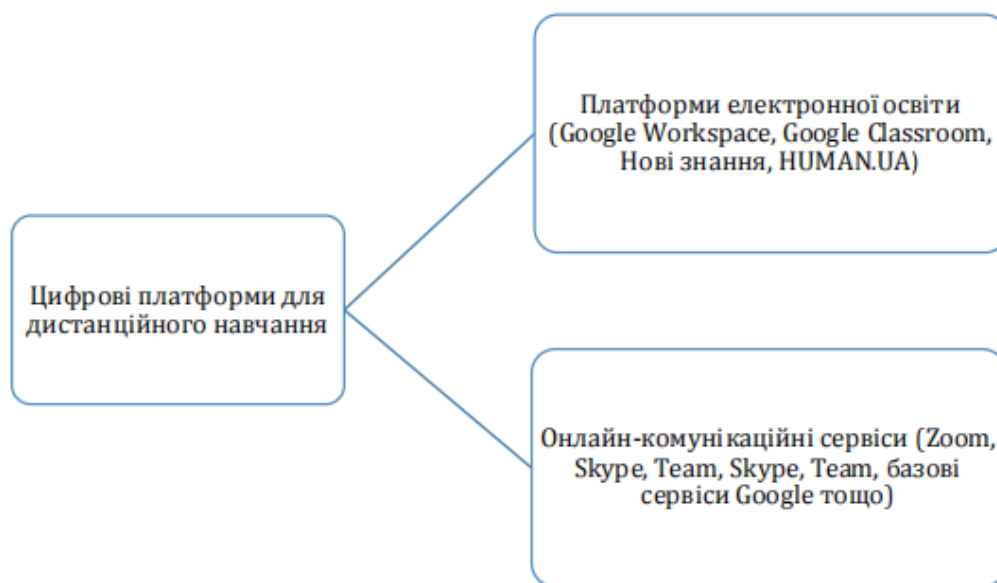

Рис. 1. Цифрові платформи для забезпечення дистанційного освітнього процесу

В нашому навчальному закладі дуже активно використовуються безліч методів інновації. Якщо брати конкретно то, це і практичні: візуалізуємо пацієнта та шляхом опитування, фізикальних методів обстеження, ми можемо поставити попередній діагноз та призначити до обстеження та доцільне лікування. Або практикуємо задачі та відеоматеріали з використання практичного досвіду, де потрібно обґрунтувати діагноз та визначитися з лікуванням. Далі при використанні професійно-орієнтованої методики, ми

можемо використовувати ділові ігри (один студент описує картину хворого, а інші ставлять діагноз та лікування), творчі завдання у вигляді ребусів, загадок, кросвордів, а також самонавчання для поглибленого та зацікавленого ставлення до предмету. Також для оцінювання знань студентів, ми використовуємо усні та письмові контрольні роботи, тестові завдання, задачі та залік, іспит. Ми намагаємось зацікавити студента медика у пізнанні важкої професії і водночас дуже цікавої та корисної. А щоб не було у студента негативізму із-за труднощів у навчанні та розумінні матеріалу, дуже намагаємось завдяки різноманітностям інновацій спростувати та доступно викласти важкий матеріал. Завжди розбираємо складні випадки з практичної медицини та обговорюємо помилки, які нам дають безцінний досвід та зменшують розвиток інших помилок у майбутньому.

Отже, можна зробити висновки, що для підвищення ефективності освітнього процесу необхідний мультимодальний підхід інновацій. Цей підхід дає змогу студентам отримувати складні знання простою інтерпретацією, підвищити зацікавленість та відповідальність у навчальному процесі.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Лук'яненко Ю.М, Безугла Я.І., Хрящевська Л.М. Інноваційні підходи до організації навчального процесу в загальноосвітніх школах. *Академічні візії*. 2024. Вип. 29. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10903816>
2. Крамаренко І.С. Організація навчання у школах в умовах війни: впровадження зарубіжного досвіду у вітчизняну практику. *наука і техніка сьогодні*. 2022. №13 С. 326-335.
3. Мельничук І., Білоус І.. Інноваційні методи викладання та навчання у сфері вищої освіти С. 97
4. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. Відомості Верховної Ради України. 2002. №36 Ст. 266. Url: [Http://Zakon0.Rada.Gov.Ua/Laws/Show/40-15](http://Zakon0.Rada.Gov.Ua/Laws/Show/40-15).

УДК: 378.016:811.111:61

АНГЛОМОВНА ПІДГОТОВКА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ ФАХІВЦІВ

Наталія Савчук, Наталія Мятка

Звягельський медичний фаховий коледж

Житомирської обласної ради

м. Звягель, Україна

Анотація. У статті розглянуто роль англійської мови у формуванні професійної комунікативної компетентності студентів-медиків. На основі аналізу педагогічного досвіду окреслено ключові проблеми (страх спілкування, брак практики живого мовлення) та запропоновано шляхи подолання розриву між академічним знанням мови та реальною комунікацією. Наголошено, що в умовах глобалізації медицини англійська мова перестає бути просто загальноосвітнім предметом і стає інструментом професійної діяльності, який безпосередньо впливає на якість надання медичної допомоги.

Ключові слова: комунікативна компетентність, англomовна підготовка, медична освіта, професійне спілкування, міжкультурна комунікація.

Постановка проблеми. Сучасна медицина розвивається в умовах глобалізації, інтеграції світових протоколів лікування, активного обміну науковою інформацією. Це формулює нові вимоги до професійної підготовки медичних працівників, де особливого значення набуває не лише фахова компетентність, а й здатність до ефективної комунікації. Англійська мова стала провідною мовою спілкування, наукових публікацій, кар'єрного росту, міжнародного співробітництва та стажування за кордоном [4, с.113]. Для майбутніх медичних працівників володіння англійською мовою є не лише засобом отримання актуальних наукових даних, а й важливою складовою професійної компетентності [6, с.135]. Саме тому англomовна підготовка є важливим чинником розвитку комунікативної компетентності студентів медиків.

Часто буває парадоксальна ситуація, коли студент добре знає граматику, має багатий словниковий запас, але губиться, коли до нього звертається англomовний пацієнт зі своїм болем, страхами та діалектними особливостями

мови. Виникає запитання: як подолати мовний бар'єр у студентів і навчити їх не просто складати речення, а розмовляти з людьми?

Головною метою статті є показати, як англійська мова може стати не просто іноземною мовою, а стимулом розвитку професійних комунікативних навичок, і запропонувати практичні шляхи покращення мовної підготовки у медичних закладах освіти.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі медичної практики англійська мова не лише необхідна для професійного спілкування, а й виступає важливим інструментом для доступу до новітніх праць та інформацій [2, с.44]. Адже, сучасні протоколи лікування, інноваційні методики, результати клінічних досліджень, медичне обладнання – усе це першочергово публікується англійською мовою. Тому іншомовна підготовка виступає одним із ключових елементом професійної освіти та стає дедалі важливим фактором у формуванні комунікативної компетентності майбутніх медичних фахівців, адже, це – не лише корисний навик, а необхідність [1, с.18]. Від цього залежить якість навчання, можливість обміну досвідом, участь у міжнародних проєктах, а також ефективна комунікація з пацієнтами й колегами з інших країн [5, с. 105].

Спробуймо уявити звичайний ранок фельдшера через п'ять років. Бригада екстреної медичної допомоги прибуває на виклик. Пацієнт – молодий айтишник з Данії – скаржиться на біль у грудях. Що робитиме медик? Викликатиме перекладача? Вмикатиме гугл-транслейт? Чи, може, просто скаже «Sorry, I don't understand»? Від відповіді на це запитання залежить більше, ніж здається. І справа навіть не в толерантності чи гостинності. Справа в діагнозі, який може бути поставлений неточно, якщо фахівець з невідкладної допомоги не зрозуміє нюанси скарг.

Мовні бар'єри можуть зіпсувати ситуацію в охороні здоров'я (уявіть собі неправильні діагнози через погану комунікацію), я вважаю, що підготовка до володіння англійською мовою — це більше, ніж просто приємна річ; це переломний момент для розвитку комунікативної компетенції у майбутніх медичних спеціалістів.

У медичних закладах освіти англійську традиційно вчать концентруючись на назвах м'язів і кісток, на перекладі інструкцій до ліків тощо. Це важливо. Але чи готує це до реальної розмови? Типова ситуація з життя студента. Він знає, що «headache» – це головний біль, а «dizziness» – запаморочення. Без ґрунтовної мовної підготовки майбутні фахівці можуть

мати труднощі з нюансами, такими як ідіоми в історіях пацієнтів або технічний жаргон у багатопрофільних командах. Але коли реальний пацієнт каже: «Dос, I feel like my heart is pounding out of my chest and I'm sweating bullets», студент впадає в ступор. Бо в підручнику такого не було. Бо «sweating bullets» – це не «потовиділення кулями», а ідіома, яка означає «кривавий піт» від страху чи навантаження. І тут ми підходимо до головного. Англійська мова в медицині – це не про переклад. Це про вміння розчутити біль. Пацієнт, який говорить чужою мовою, і так перебуває в стресі. Він не може підібрати точних слів, він спрощує, він плутається. Медичний працівник, який володіє живою, а не підручничковою англійською, здатен зловити ці напівтони.

Багато хто думає, що комунікативна компетентність – це просто вміння «говорити гладенько». Насправді це вміння вибудовувати довіру. Коли медичний працівник каже: «I understand this is scary, but let's figure it out together», це працює на будь-якій мові. Проте, щоб сказати це природно, без внутрішнього перекладача в голові, мова має стати частиною мислення. Був випадок з практики. Студентка-практикантка, чудова майбутня медсестра, побачила іноземця, якому стало зле в коридорі і розуміла, що в нього, ймовірно, гіпоглікемія, але не могла навіть спитати, чи хворіє він на діабет, бо "діабет" англійською вилетіло з голови від хвилювання. Цей випадок став поштовхом, що пора щось змінювати в підході до викладання.

Уявіть собі викладання інакше. Замість перекладу чергової статті про будову нирок – розбір реального діалогу. Ось вам аудіозапис: американець похилого віку з південним акцентом розповідає, як у нього «кипить у животі». Що він має на увазі? Печію? Виразку? Просто нерве? Або рольова гра: ви – фельдшер або медсестра, ваш однокласник – іноземний пацієнт, який панікує і не розуміє простих слів. Ваше завдання – не просто поставити діагноз, а заспокоїти, пояснити, переконати зробити процедуру. Це називається «вчити мову через дію». І це працює в рази краще, ніж зубріння списків термінів.

Часто буває, що викладачі самі вбивають мотивацію, вимагаючи бездоганної граматики й караючи за помилки в наголосах. Але в реальній розмові з пацієнтом граматика – не головне. Головне – щоб тебе зрозуміли, і щоб зрозумів ти.

Студенти, які добре опановують англійську, стають сміливішими в цілому. Вони менше бояться помилитися, легше йдуть на контакт, швидше знаходять спільну мову з незнайомцями. Це не магія, це просто звичка долати

бар'єри. Мовний бар'єр – один із найпотужніших у житті. Хто його переміг, тому вже не страшно заходити в палату до важкого пацієнта чи сперечатися з професором.

Спілкуючись зі студентами-медиками, які кажуть, що заняття з англійської мови здавалися їм рутиною, поки вони не зрозуміли, як це безпосередньо впливає на їхню здатність співпереживати та знаходити зв'язок. Це як дати їм інструментарій для ознайомлення з гуманною стороною медицини [7, с. 30].

Не варто переоцінювати роль мови. Можна бути медичним працівником зі словниковим запасом у 200 слів. Але світ змінюється. Пацієнти стають мобільнішими, інформація – доступнішою, а кордони – прозорішими. Медик, який замикається в одномовній бульбашці, ризикує залишитися на узбіччі професії. Звісно, це не означає, що всі лікарі завтра мають заговорити з оксфордським акцентом. Але от вміти запитати пацієнта «Where does it hurt?» і зрозуміти відповідь – це елементарна компетентність, якої вимагає сьогодення медична практика.

Висновок. Підсумовуючи, варто зазначити, що англійська мова для сучасного медичного працівника – це не розкіш і не забаганка викладача. Це такий самий робочий інструмент, як фонендоскоп чи скальпель.

Розвиток комунікативної компетентності майбутніх фахівців у медичному коледжі неможливий без якісної англомовної підготовки, орієнтованої на практику [3, с. 67]. Нам потрібно вчити студентів не знати мову, а користуватися нею в реальних ситуаціях – чи то розмова з іноземним пацієнтом, чи то читання нового медичного дослідження. Тільки тоді ми випустимо не просто дипломованих спеціалістів, а справжніх професіоналів, готових до викликів сучасної глобалізованої медицини.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. World Health Organization. *Global Competency Framework for Universal Health Coverage*. – Geneva: WHO, 2022. – P. 14-28.
2. Бондар Л. І. Формування комунікативної компетентності майбутніх медичних працівників у процесі вивчення англійської мови // *Медична освіта*. – 2021. – № 2. – С. 45-52.
3. Гринько Н. М. Глобалізаційні процеси в медичній освіті України: виклики та перспективи // *Вища освіта України*. – 2021. – № 4. – С. 64-71.

4. Ковальчук О. В. Іншомовна підготовка студентів медичних закладів освіти як складова професійної компетентності // *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. – 2022. – № 3 (117). – С. 112-118.
5. Кравченко О. С. Практико-орієнтоване навчання англійської мови студентів медичних коледжів // *Інноваційна педагогіка*. – 2022. – Вип. 48. – С. 102-107.
6. Мельник Т. С. Англійська мова професійного спрямування в системі підготовки майбутніх медичних фахівців // *Наукові записки НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки*. – 2022. – Вип. 86. – С. 134-140.
7. Шевченко О. І. Комунікативно-діяльнісний підхід у викладанні англійської мови студентам медичних коледжів // *Іноземні мови*. – 2021. – № 2. – С. 28-33.

УДК 377.1

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ СТОРІТЕЛІНГ ПРИ ВИВЧЕННІ ІСТОРІЇ: УКРАЇНА І СВІТ

Неоніла Сачук

Ковельський фаховий медичний коледж

Волинської обласної ради

м.Ковель, Україна

Метод сторітелінг (storytelling) при вивченні історії — це педагогічний прийом, який полягає у використанні розповідей, історій, сюжетів і персонажів для донесення історичних фактів, подій та процесів у формі, що викликає емоційний відгук і зацікавлення студентів. Сторітелінг перетворює сухі історичні дані на захопливі історії — з героями, конфліктами, розвитком подій і висновками. Студенти не просто запам'ятовують дати чи факти, а проживають події, розуміючи їхній сенс і контекст.

Мета методу сторітелінг полягає в тому, щоб зробити навчальний процес емоційно залученим, цікавим і зрозумілим, подаючи історичні події, факти чи поняття у формі захопливої розповіді.

Інакше кажучи — через історії пробудити інтерес, розуміння і співпереживання, щоб студенти не просто запам'ятовували матеріал, а відчували його сенс і значення.

Основні завдання методу сторітелінг:

1. Зацікавити студентів предметом — перетворити сухі історичні факти на живі, емоційні події.
2. Розвивати емоційно-ціннісне ставлення до минулого — допомогти студентам співпереживати історичним героям, зрозуміти їхні мотиви.
3. Формувати історичне мислення — навчати бачити причини, наслідки та взаємозв'язки подій через конкретні історії.
4. Розвивати творчу уяву — спонукати студентів самостійно створювати власні оповіді або інтерпретації історичних подій.
5. Покращити запам'ятовування — оскільки інформація, подана через історію, краще засвоюється і довше утримується в пам'яті.
6. Сприяти формуванню громадянських і патріотичних цінностей — через приклади мужності, відповідальності, любові до Батьківщини.
7. Розвивати комунікативні навички — уміння висловлювати думки, вести діалог, презентувати власні історії.
8. Виховувати критичне мислення — навчати аналізувати події, відрізняти факти від оцінок, шукати причинно-наслідкові зв'язки.
9. Створювати емоційний міст між минулим і сучасністю — показувати, що історія живе в долях людей і має відлуння сьогодні.

Основні риси методу

1. Емоційність — історія подається через людські переживання, що допомагає краще засвоювати матеріал.
2. Наявність сюжету — події пов'язуються у логічну послідовність із початком, кульмінацією і розв'язкою.
3. Персоналізація — у центрі розповіді стоять конкретні люди (історичні постаті, очевидці, вигадані персонажі).
4. Візуальність — використання фото, відео, карт, ілюстрацій або навіть театралізованих елементів.
5. Рефлексія — студенти аналізують історію, роблять власні висновки, порівнюють із сучасністю.

Приклади використання.

- Викладач розповідає історію життя київського ремісника часів Київської Русі, щоб показати особливості середньовічного міста.
- Під час вивчення Другої світової війни студенти створюють «лист із фронту» від імені солдата.
- Створення подкастів, відео або коміксів на основі реальних історичних подій.

Переваги сторітелінгу

- Розвиває критичне мислення і емоційний інтелект.
- Підвищує інтерес до історії.
- Сприяє глибшому розумінню причинно-наслідкових зв'язків.
- Полегшує запам'ятовування матеріалу.

Висновок. Метод сторітелінгу — це сучасний, креативний підхід до вивчення історії, який поєднує науковість і мистецтво оповіді. Завдяки йому історія перестає бути набором дат і фактів — вона стає живою, захопливою та близькою до студентів.

Приклад

Тема: «Київська Русь – держава наших предків»

Мета заняття:

- Ознайомити студентів з особливостями формування Київської Русі, її правителями та культурою.
- Розвивати інтерес до історії через емоційне занурення в події минулого.
- Формувати вміння аналізувати історичні події та робити власні висновки.

1. Мотивація (вступна історія)

Викладач розповідає: «У далекому X столітті, коли над Дніпром здіймалися золоті бані, молодий посланець вирушив із Києва в далекі землі. Він мав важливу місію — донести грамоту князя Володимира до візантійського імператора. Його шлях пролягав через ліси, річки й міста, які ще не знали слова “Україна”, але вже мали спільну душу...»

Після цього викладач запитує: «Хто міг бути тим посланцем? Яким було життя людей у ті часи?»

2. Основна частина

Викладач подає матеріал у формі оповідання з елементами фактів:

- Як виникли перші князівства.
- Як Олег «прибив щит свій на воротах Царгорода».

- Як княгиня Ольга помстилася древлянам і провела перші реформи.
- Як Володимир Великий обрав віру для свого народу.

Кожна історія має сюжет, героя, конфлікт і висновок, а факти підкріплюються ілюстраціями, мапами чи уривками з літописів.

3. Активна частина (студенти створюють власні історії)

Студенти працюють у групах:

- Група 1: створює коротку оповідь від імені воїна дружини князя Святослава.
- Група 2: пише «лист додому» від ремісника з Києва.
- Група 3: розповідає історію купця, який подорожує Дніпром.

Роботи можна представити у вигляді усних розповідей, міні-коміксів, подкастів або театралізації.

4. Рефлексія (обговорення)

Викладач запитує:

- Що нового ви дізналися через історію свого героя?
- Які почуття викликала ця епоха?
- Чи можемо ми сьогодні відчувати себе частиною тієї історії?

5. Підсумок заняття

Підкреслюється, що історія — це історії людей. Через долі конкретних героїв ми краще розуміємо розвиток держави, культуру й моральні цінності народу.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Ахтямова Н. С. «Сторітелінг як інноваційна технологія навчання історії». — *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. — Суми, 2018.
2. Ковальчук Т. В. «Використання методу сторітелінгу на уроках історії України». — *Проблеми сучасного підручника*. — Київ: Педагогічна думка, 2020.
3. Назаренко І. П. «Формування історичної компетентності засобами сторітелінгу». — *Освітні інновації*. — Харків, 2021.

УДК 377

**МЕТОД ІСТОРИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЛЬОВОЇ ГРИ
ЯК ЧИННИК АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ**

Ольга Ситнік

**Донбаський аграрний фаховий коледж Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля
м. Дніпро, Україна**

Сучасна парадигма історичної освіти в закладах фахової передвищої освіти потребує радикального перегляду традиційних підходів [1, с.4]. Для студентів коледжів, які належать до категорії підлітків, класична лекційна форма викладання часто виявляється малоефективною через відтворювальний характер засвоєння знань та високий рівень абстракції матеріалу. Покоління сучасних здобувачів освіти демонструє чіткий запит на інтерактивність, візуалізацію та безпосередню участь у навчальному процесі. У цьому контексті метод історичної реконструкції та рольової гри постає не просто як розважальний елемент, а як потужний пізнавальний інструмент, що перетворює студента з пасивного слухача на активного дослідника та безпосереднього учасника історичного процесу [2, с. 18].

Проблема мотивації студентів коледжу до вивчення історії часто полягає у відсутності емоційного зв'язку з подіями минулого. Гейміфікація через реконструкцію дозволяє ефективно подолати цей психологічний бар'єр. На відміну від сухого тексту підручника, рольова гра створює ситуацію високого рівня залученості, де історичний факт стає особистим досвідом проживання епохи [3, с. 14]. Це активізує пізнавальну діяльність через потребу вирішувати конкретні завдання в межах заданого історичного контексту, що стимулює внутрішній інтерес до самостійного пошуку інформації та аналізу першоджерел.

Ефективність даного методу безпосередньо залежить від системності його впровадження у навчальний процес. Процес підготовки до рольової гри або реконструкції починається з ґрунтовного підготовчого етапу, під час якого студенти опрацьовують не лише навчальну літературу, а й автентичні щоденники, укази правителів, тогочасну пресу та візуальні матеріали для

формування бази знань про побут і світогляд епохи. Наступним кроком є сценарне проектування, де викладач спільно зі студентами визначає точку історії — конфліктну ситуацію, що потребує морального чи політичного вибору. Після цього відбувається розподіл та ідентифікація ролей, де кожен учасник отримує картку персонажа з прописаними інтересами та цінностями [2, с. 42]. Завершується цикл безпосередньою реалізацією ігрового моделювання та обов'язковою фазою рефлексії, яка є критично важливою для відділення суб'єктивних емоцій від наукових історичних висновків.

Впровадження даної методики демонструє високі результати при розгляді складних тем програми. Наприклад, під час моделювання військової ради козацтва XVII століття студенти отримують можливість зрозуміти механізми козацької демократії та складність геополітичного вибору тогочасного старшинства. Аналогічно, реконструкція засідання Директорії УНР початку 1919 року дозволяє проаналізувати причини поразок українського державотворення через погляд на внутрішні суперечності між лідерами руху. Під час вивчення теми з історії Русі-України моделювання князівського з'їзду допоможе зрозуміти причини політичної роздробленості.

Використання методу історичної реконструкції та рольових ігор на заняттях з історії у коледжі сприяє комплексному розвитку ключових компетенцій майбутніх фахівців [2, с. 110]. Зокрема, розвивається критичне мислення, оскільки студенти вчаться ставити під сумнів одностороннє трактування подій. Формується історична емпатія, здатність зрозуміти вчинки людей минулого, виходячи з їхньої системи цінностей, а не з позицій сучасності. Крім того, значно вдосконалюються комунікативні навички та дослідницька активність, адже пошук специфічних деталей для реконструкції стимулює глибоку самостійну роботу. Таким чином, інтерактивні методики перетворюють історію з переліку дат на живу науку, що є вирішальним для формування свідомого громадянина.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту» : від 06.06.2019 р. № 2745-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 30. Ст. 119.
2. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання історії: теорія та практика. Київ : Генеза, 2002. 136 с.
3. Щербина С. М. Рольова гра як метод активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках історії. *Історія та правознавство*. 2018. № 12. С. 14–18.

УДК 37.091.33:159.955

РОЛЬ КРЕАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ – АСИСТЕНТА ФАРМАЦЕВТА

Галина Козаченко, Ірина Процюк

Житомирський базовий фармацевтичний фаховий коледж

Житомирської обласної ради

Житомир, Україна

Важливу роль у підготовці майбутніх асистентів фармацевта відіграють технології навчання. Викладачі мають академічну свободу у виборі технологій навчання та контролю успішності здобувачів освіти, проте мають враховувати сучасні вимоги та потреби, можливості, професійне спрямування здобувачів освіти. Для розвитку креативних форм індивідуального мислення необхідно здійснити стратегічний перехід від «ретрансляційної» до «інноваційної» спрямованості навчання. Креативні технології в освіті – це підхід до навчання, який заохочує здобувачів освіти мислити нестандартно, генерувати нові ідеї та розв’язувати проблеми творчим шляхом, використовуючи різноманітні методи та інструменти. Креативне мислення є надзвичайно важливим для асистентів фармацевта, оскільки дозволяє знаходити нові підходи до вирішення проблем, адаптуватися до швидко змінюваних умов, а також створювати унікальні рішення для пацієнтів. В умовах інновацій у сфері фармації та персоналізованого підходу до здоров’я, креативність допомагає асистенту фармацевта бути не лише провідником для пацієнтів, а й справжнім партнером-консультантом у досягненні оптимального задоволення його потреб.

Для формування креативного мислення у здобувачів освіти ефертивними є такі креативні технології:

Скрайбінг – це метод розповіді чи пояснення, що супроводжується паралельним створення схематичних малюнків, які відтворюють ключовий зміст сказаного.

Сторітелінг (у перекладі з англійської story означає історія, а telling – розповідати; отже, сторітелінг – це розповідь історій) – це мистецтво захоплюючої розповіді та передачі за її допомогою необхідної інформації з метою впливу на емоційну, мотиваційну, когнітивну сфери слухача.

Цифровий сторітелінг – поєднання усної розповіді з палітрою цифрових інструментів для створення історій з елементами зображень, графіків, відео та аудіо, поєднаних із записом голосу оповідача.

Сторірідінг (англ. story-reading – читання історій) - читання історій (часто вголос) особою або групою осіб, що може супроводжуватися музичним акомпанементом, іноді з використанням жестів та імпровізації з метою оволодіння навичками вільного читання, удосконалення вимови та запам'ятовування студентами.

Брейнстормінг (англ. brainstorming) - метод організації спільної групової та творчої роботи в аудиторії з метою підвищити розумову активність учасників і знайти плідні ідеї, конструктивні рішення, розв'язання складних проблем або нестандартних ситуацій. Суть цього методу полягає спочатку в чіткому формулюванні навчального питання чи проблеми, а потім у пошуку варіантів оптимальної відповіді на основі використання знань студентів, врахування їх точок зору і ступеня професійної підготовленості.

Інверсія (від лат. inversio — перегортання, переставлення) метод, орієнтований на пошук ідей у нових, несподіваних напрямках, здебільшого протилежних традиційним поглядам та переконанням.

Описані технології створюють динамічне середовище, де здобувачі освіти не лише опрацьовують інформацію, а й аналізують її, генерують нові ідеї та вміють ставити критичні запитання. У креативному навчанні найбільш комплексним і результативним методом є навчання дією, яка здійснюється у вигляді розв'язання реальних професійних завдань, аналізу й програвання конкретних ситуацій, спільної діяльності навчальної групи, самостійної роботи. Креативні методи допомагають перетворити процес навчання на живий творчий, орієнтований на результат та розвиток особистості. Креативне навчання має характерну рису – навчальний процес зливається з життям, із рішенням реальних творчих задач.

Креативні технології в освіті стають потужним інструментом, що сприяє розвитку гнучкого, незалежного та критичного мислення, які є ключовими для майбутнього фахівця.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Бредіхін В., Гелеверя Є. Креативні педагогічні технології в епоху інноваційної економіки. *Науковий інформаційний журнал «Проблемит вищої освіти»*, № 3. 2018 (93)
2. Смирнов І.Б. Основні підходи до проблеми розвитку креативності особистості / І.Б.Смирнов // Педагогічні технології. – 2006. – № 10. – С.2-3

УДК 37.091.31.3

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Валерій Томчик, Валентина Томчик

Тульчинський фаховий коледж культури

м. Тульчин, Україна

Розглянуто актуальність застосування методу проєктів на заняттях інформатики та фахових дисциплін, як платформи для формування творчої особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення як під час навчання, так і в подальшій професійній діяльності. Подані форми підготовки проєктів, способи їх демонстрації та захисту. Наведені приклади застосування методу проєктів на заняттях «Інформатики» та фахової дисципліни «Обслуговування в ДІС».

Ключові слова: проєкт, метод проєктів, форми проєктів, творчі методики навчання, інформаційні технології навчання, фахові компетентності.

Сьогодні, в епоху застосування інформаційних технологій в усіх галузях економіки, підготовка фахівців з документально-інформаційної діяльності, які вміють працювати з сучасною комп'ютерною технікою, документами, первинною і вторинною інформації, аналізувати та прогнозувати її використання у прийнятті управлінських рішень та здатних конкурувати на ринку праці, є досить перспективною.

В умовах подальшого реформування системи освіти України, якість фахової передвищої освіти в великій мірі залежить від важливих чинників підвищення ефективності освітнього процесу.

Створення сучасного освітнього середовища на заняттях з інформатики, фахових дисциплін в епоху стрімкого технологічного розвитку неможливо уявити без використання різноманітних педагогічних інновацій та творчих методик навчання.

У результаті використання інноваційних технологій здобувачі освіти мають змогу аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу, самостійно знаходити можливості для вирішення проблеми, оперативно й критично мислити, аналізувати виробничі ситуації, виробляти самостійне рішення, планувати конкретні дії, бути відповідальними, коротко та чітко висловлювати власні думки, доводити власну точку зору, аргументувати й дискутувати, поважати альтернативну думку, уміти прислухатися до інших та бути готовими до співпраці, розвивати вміння проєктної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих задумів. Інноваційні технології навчання сприяють інтенсифікації навчального процесу та активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Метод проєктів усе більше привертає увагу педагогів Тульчинського фахового коледжу культури, як творчого закладу освіти. Саме цей метод дає можливість ефективно забезпечити розвиток творчої ініціативи, творчих ідей й самостійності студентів та сприяє здійсненню безпосереднього зв'язку між набуттям фахових компетентностей та застосуванням їх у розв'язанні практичних завдань.

У сучасній педагогіці дослідниками розкрито погляди на зміст, структуру, типологію методу проєктів, етапи проведення та специфіку застосування у навчальному процесі (К. Баханов, В. Гузєєв, А. Касперський, В. Курицина, О. Пехота, Л. Пироженко, Є. Полат, О) [3,с.1].

Саме цей метод захоплює увагу студентів, дає можливість зробити щось цікаве самостійно, чи в групі, в міру своїх можливостей. Діяльність, де здобувач освіти може проявити себе, спробувати себе, застосувати свої знання, отримати користь і публічно продемонструвати досягнуті результати.

Використання методу проєктів сприяє створенню платформи для формування творчої особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення як під час навчання, так і в подальшій професійній діяльності.

Саме застосування методу проєктів для підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи створює умови, за яких здобувачі освіти самостійно й охоче отримують знання з різних джерел, вчаться користуватися ними для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань, удосконалюють комунікативні вміння. Працюючи в команді, студенти розвивають дослідницькі вміння та аналітичне мислення.

Актуальним є те, що метод проєкту передбачає зв'язок з реальним життям, з майбутньою професією, незвичайністю форм і самостійністю виготовлення. Виконання творчих завдань, що по суті, є різними формами документування: анотація, анкета, тести, таблиця, фото, аудіо або відеозвіт, власний блог, сценарій, кросворд, журнал, довідник, резюме, каталог, брошура, альбом, словник, віртуальна виставка.

На заняттях з інформатики особлива увага приділяється зв'язкам з фаховими дисциплінами, таким як «Автоматизовані інформаційні та Інтернет технології», «Обслуговування в ДІС», «Інноваційні форми роботи в ДІС», «Основи фандрейзингу та проєктної діяльності в ДІС» та інші.

Підготовлений проєкт подається в різних формах: дискусія, огляд, віртуальна виставка, презентація, обговорення, рольова гра, соціокультурний захід (форма колективного проєкту), диспут, повідомлення, вирішення кросворда, конференція, репортаж.

Досить цікаво пройшов захист проєктів студентами 1 ІБС курсу спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Здобувачами освіти були реалізовані наступні проєкти:

- Соціологічне дослідження в коледжі «Що читає студентська молодь»
- Особистий блог студентки
- Фото конкурс «Костюмована фото імпреза «Книжкові герої серед нас»»
- Озвучена віртуальна виставка-дослідження «Тульчинський двір Графа Потоцького»
- Презентація фотоальбому «Палац Потоцького у Тульчині»
- Презентація спеціальності «В об'єктиві я і моя професія»
- Проєкт Інфо-Арт «ІБАС—професія майбутнього» через постери, інфографіку, меми, reels

Під час використання проєктного методу всі здобувачі освіти розв'язували цілу низку завдань з використанням різноманітних інструментів інформаційних технологій. Для створення презентацій використовували як класичні офлайн-програми (Microsoft PowerPoint, Apple Keynote), так і сучасні онлайн-сервіси (Canva, Google Slides, Prezi).

Для створення та ведення блогів студенти використали платформи, серед яких найпопулярнішими є [Word Press](#), [Blogger](#), [Wix](#), [Medium](#) та [Tumblr](#). Найкращими додатками для обробки фото були використані - Adobe Photoshop Express, Lightroom CC, Snapseed, Afterlight і.т.д.

Таким чином, застосування методу проєктів у поєднанні з інформаційними технологіями дає можливість зорієнтувати здобувачів на самостійність та творчий підхід у виконанні проєктів, що дає гарні результати у формуванні фахових компетентностей.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Метод проєктів як один із сучасних методів навчання [Електронний ресурс]. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01007how-ec34.docx.html>
2. Проєктне навчання, як засіб розвитку творчих здібностей студентів [Електронний ресурс]. URL: <https://naurok.com.ua/metodichni-materiali-dopovidi-na-pedagogichniy-seminar-na-temu-proektne-navchannya-yak-zasib-rozvitku-tvorchih-zdibnostey-studentiv-97155.html>
3. Тадеуш О.М. Метод проєктів як форма продуктивного навчання студентів/ О.М.Тадеуш [Електронний ресурс]. URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7b5c7c26-c36f-47bd-ab13-ac1fce6ee5c3/content>

УДК 377.091.3:159.9

МЕТОД КЕЙСІВ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕФЛЕКСІЇ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Альбіна Фаін

**Відокремлений структурний підрозділ Кам'янець-Подільський фаховий
коледж навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-
Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський, Україна**

Сучасний розвиток професійної освіти характеризується переходом до практико-орієнтованої компетентнісної моделі підготовки фахівців, яка передбачає не лише засвоєння системи теоретичних знань, а й формування здатності ефективно застосовувати їх у реальній професійній діяльності. Особливої актуальності зазначена проблема набуває у процесі підготовки психологів, професійна діяльність яких пов'язана з аналізом складних соціально-психологічних ситуацій, наданням консультативної допомоги та психологічною підтримкою різних категорій клієнтів [2, с. 402-403].

У сучасних педагогічних дослідженнях значна увага приділяється розвитку критичного мислення як інтегративної характеристики професійної компетентності майбутнього психолога. Критичне мислення розглядається як здатність до аналітичного опрацювання інформації, оцінювання альтернативних професійних рішень та рефлексивного аналізу власної діяльності. Ефективним інструментом формування зазначених якостей виступає метод кейсів, який забезпечує моделювання квазіпрофесійного освітнього середовища.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та практичне опис моделі використання кейс-методу для розвитку критичного мислення та професійної рефлексії майбутніх психологів у процесі викладання дисциплін психологічного циклу.

Дослідження ґрунтується на положеннях конструктивістської педагогіки та теорії досвідного навчання David A. Kolb [4]. Реалізація педагогічної моделі здійснювалася на засадах компетентнісного підходу та таксономії освітніх цілей Benjamin Bloom [3].

У процесі апробації методики використовувалися педагогічне спостереження за навчальною діяльністю студентів, якісний аналіз рефлексивних висловлювань здобувачів освіти та експертна оцінка консультативних дій студентів практикуючими психологами. Елементи методики були впроваджені під час викладання психологічних дисциплін освітньо-професійної програми «Психологія».

Використання кейс-методу під час викладання дисциплін психологічного циклу — основ психологічної допомоги, консультування, інклюзивної та реабілітаційної психології — створює умови для моделювання автентичних професійних ситуацій. Робота з кейсом стимулює здобувачів освіти до деконструкції проблемної ситуації, виявлення латентних чинників психологічної дезадаптації клієнта та пошуку оптимальних стратегій підтримки. Особливої значущості зазначений підхід набуває в умовах інклюзивного освітнього середовища, де професійна діяльність психолога потребує високої когнітивної гнучкості, емпатійної чутливості та усвідомленої відповідальності за результати інтервенції.

Навчальна взаємодія організовується за моделлю рольової тріади «консультант – клієнт – спостерігач», що реалізує принципи активного та контекстного навчання. У межах рольової симуляції консультант відпрацьовує навички емпатійного слухання, вербалізації емоційних станів та структурованого ведення консультативного діалогу. Клієнт моделює складні емоційно-поведінкові реакції відповідно до навчального сценарію, а спостерігач здійснює описовий аналіз консультативної взаємодії, оцінюючи логіку запитань, ефективність інтервенцій та дотримання професійних меж. Додатковим чинником підвищення якості навчання є залучення практикуючих психологів як зовнішніх супервізорів, що забезпечує професійно валідний зворотний зв'язок.

Кейс-метод є ефективним інструментом розвитку комунікативної компетентності, оскільки забезпечує моделювання проблемно орієнтованих соціально-професійних ситуацій, активізує рефлексивне мислення та сприяє формуванню конструктивних стратегій міжособистісної взаємодії майбутніх фахівців [1, с.3364 - 3365].

Систематичне використання кейс-методу на практичних та лабораторних заняттях із завершальним етапом усної та письмової рефлексії сприяє

формуванню цілісного професійного досвіду майбутніх психологів, інтегруючи когнітивні, емоційно-комунікативні та етичні компоненти консультативної діяльності.

Методологічне підґрунтя підходу становить теорія досвідного навчання David A. Kolb [4], відповідно до якої формування професійних компетентностей відбувається через повний цикл навчального досвіду — безпосереднє переживання ситуації, рефлексивне спостереження, абстрактну концептуалізацію та активне експериментування. Особливу дидактичну цінність мають кейси з керованими професійними помилками, що створюють умови для критичного дискурсу, аналізу етичних дилем та запобігання відтворенню некоректних консультативних стратегій у реальній практиці.

Наукова новизна дослідження полягає у розробленні інтегрованої моделі кейс-навчання психологічних дисциплін, яка поєднує рольову супервізійну взаємодію, аналіз професійних помилок консультанта та розвиток критичного мислення майбутніх психологів. Реалізація підходу узгоджується з таксономією освітніх цілей Benjamin Bloom [4], що передбачає послідовний розвиток когнітивних рівнів навчання — від відтворення знань до створення власних моделей психологічної допомоги.

Апробація педагогічної моделі засвідчила позитивну динаміку навчальної активності здобувачів освіти, зокрема підвищення рівня участі студентів у дискусійному аналізі професійних ситуацій, покращення аргументованості прийнятих рішень та розвиток рефлексивного компонента навчальної діяльності.

Використання кейс-методу сприяло формуванню більш усвідомленого ставлення майбутніх психологів до професійних інтервенцій, розвитку здатності прогнозувати наслідки консультативних стратегій та підвищенню мотивації до професійного самовдосконалення.

Отримані результати узгоджуються із сучасними концепціями практико-орієнтованої освіти, які розглядають активні методи навчання як ключовий чинник формування професійної компетентності. Застосування кейс-методу створює умови для переходу від репродуктивного засвоєння знань до продуктивного професійного мислення.

Особливу педагогічну цінність має використання рольової тріади «консультант — клієнт — спостерігач», що забезпечує симуляцію професійної

діяльності психолога. Включення кейсів із керованими професійними помилками сприяє розвитку критичного аналізу консультативних стратегій та формуванню етичної відповідальності майбутніх фахівців.

Обмеженням дослідження є переважно якісний характер оцінювання педагогічного ефекту, що визначає перспективи подальших досліджень із застосуванням кількісних та змішаних методів аналізу. Подальші наукові розвідки можуть бути спрямовані на емпіричну перевірку ефективності запропонованої моделі кейс-навчання в різних освітніх умовах та розширення вибірки дослідження.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Ганаба С. О., Черниш Н. М. Використання методу кейс-стаді у психотренінгах розвитку комунікативної компетентності. *Перспективи та інновації науки*. 2025. Т. 1, № 12 (58). С. 3359–3366.
2. Михайленко, О. Особливості компетентнісного підходу до підготовки практичних психологів. *Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології"*, 2015. № 30, С-402-403
3. Bloom B. S. Taxonomy of educational objectives. Longman, 1956
4. Kolb D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. Prentice Hall, 1984.

УДК 377.1

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ І ТВОРЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ОПТИМІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ольга Хоролець

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет

м. Запоріжжя, Україна

Вступ. Сучасна система вищої освіти перебуває в умовах динамічних змін за рахунок дистанційної освіти в умовах війни, що зумовлює необхідність пошуку нових підходів до організації навчання. Традиційні методи викладання не завжди забезпечують належний рівень сформованості професійних

компетентностей здобувачів освіти. У цьому контексті особливого значення набуває впровадження педагогічних інновацій та творчих методик спрямованих на активізацію пізнавальної діяльності студентів, розвиток критичного мислення та підвищення мотивації до навчання.

Мета. Оцінити вплив педагогічних інновацій і творчих методик навчання на ефективність освітнього процесу у закладі вищої освіти.

Матеріали та методи. Дослідження проведено на базі кафедри патологічної фізіології з курсом нормальної фізіології ЗДМФУ із залученням студентів 2 та 3 курсу різних медичних спеціальностей. Використано комплекс теоретичних та емпіричних методів: аналіз науково-методичної літератури, педагогічне спостереження, анкетування здобувачів освіти, порівняльний аналіз результатів навчання. У навчальний процес було впроваджено інноваційні творчі підходи, зокрема: проблемно орієнтоване навчання, кейс-метод, елементи гейміфікації під час практичних занять, інтерактивні цифрові інструменти, метод проектів на засіданнях гуртка та командну роботу у розв'язанні складних логічних завдань.

Результати. Встановлено, що застосування педагогічних інновацій сприяє підвищенню навчальної мотивації студентів, їх активної участі у освітньому процесі та покращенню засвоєння навчального матеріалу. Найбільш ефективним виявилися кейс-методи та проектно-орієнтоване навчання на засіданнях наукового гуртка, які забезпечили розвиток клінічного мислення, покращення комунікативних та командних навичок. Використання цифрової платформи Microsoft Teams підвищило оперативність зворотного зв'язку Ата індивідуалізацію навчання.

Висновки. Педагогічні інновації та творчі методики є дієвими чинниками підвищення ефективності освітнього процесу. Таке системне впровадження сприяє зростанню навчальної мотивації, академічної успішності та сформованості ключових компетентностей здобувачів освіти. Найбільший педагогічний ефект досягається за умови поєднання інтерактивних, проектних і цифрових технологій навчання.

Ключові слова: педагогічні інновації, творчі методики, вища освіта, інтерактивне навчання.

УДК 377.1

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ БЕЗПЕКОВИХ ДИСЦИПЛІН ІЗ УПРОВАДЖЕННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Шкодин Альона

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

м. Київ, Україна

Сучасний етап розвитку системи вищої освіти України характеризується докорінними трансформаціями, зумовленими як євроінтеграційними процесами, так і повномасштабною збройною агресією російської федерації проти України. Воєнний стан актуалізував питання безпеки життєдіяльності, охорони праці та цивільного захисту не лише як навчальних дисциплін, а як ключових складників професійної та громадянської компетентності здобувачів освіти.

У наукових дослідженнях останніх років наголошується, що безпекова освіта в умовах війни має бути зорієнтована не на формальне засвоєння знань, а на формування практичної готовності діяти в умовах ризику, невизначеності та надзвичайних ситуацій. Саме тому особливої ваги набуває компетентнісний підхід, який дозволяє інтегрувати знання, уміння, досвід і ціннісні орієнтації в єдину систему підготовки майбутнього фахівця.

Метою цієї роботи є теоретико-методичне обґрунтування впровадження інноваційних педагогічних технологій у викладанні безпекових дисциплін у закладах вищої освіти України в умовах воєнного стану на засадах компетентнісного підходу.

Безпечна організація освітнього процесу в умовах воєнного стану

Освітній процес у воєнний період поєднує очні, дистанційні та змішані форми навчання. Така організація дозволяє забезпечити безперервність освіти навіть у разі загострення безпекової ситуації, проте водночас потребує адаптації методики викладання, оновлення змісту навчальних дисциплін і використання сучасних цифрових технологій. Викладачі змушені враховувати психологічний стан студентів, рівень стресу, втому, а також різні умови доступу до освітніх ресурсів.

Компетентнісний підхід у цьому контексті спрямовує освітній процес на формування інтегрованих результатів навчання, що поєднують знання, уміння, навички, цінності та відповідальне ставлення до безпеки. Здобувачі освіти мають навчитися самостійно оцінювати ризики, приймати обґрунтовані рішення в екстремальних умовах і діяти відповідно до нормативно-правових вимог.

Методичні підходи до формування фахових компетентностей у сфері безпеки праці. Аналіз сучасних педагогічних досліджень свідчить, що компетентнісний підхід є провідною методологічною основою інноваційного розвитку освіти [2]. Особливістю компетентнісного підходу є його міждисциплінарний характер. Формування фахових компетентностей із безпеки праці здійснюється не лише в межах спеціальних дисциплін, а й через інтеграцію знань із природничих, технічних, соціально-гуманітарних і професійно орієнтованих курсів. Такий підхід сприяє усвідомленню студентами взаємозв'язку між професійною діяльністю та безпекою життєдіяльності, формує відповідальне ставлення до дотримання вимог охорони праці.

Формування фахових компетентностей з безпеки праці передбачає розвиток у студентів умінь аналізувати виробничі та воєнні ризики, ідентифікувати потенційні небезпеки, користуватися нормативно-правовими актами з охорони праці, організовувати безпечні умови праці та приймати обґрунтовані рішення в надзвичайних ситуаціях [7]. Важливим є формування здатності оцінювати рівень ризику та прогнозувати можливі наслідки порушення вимог безпеки.

Методичні підходи до формування фахових компетентностей у сфері безпеки праці мають ґрунтуватися на поєднанні традиційних і активних методів навчання. Лекційні заняття забезпечують засвоєння теоретичних основ охорони праці, тоді як практичні, лабораторні та тренінгові заняття сприяють закріпленню знань і формуванню практичних умінь. Особливу роль відіграють проблемно-пошукові методи, аналіз виробничих ситуацій, кейс-метод та ситуаційне моделювання.

На думку В. Петрука, компетентнісний підхід змінює вектор освітнього процесу від накопичення знань до здатності ефективно діяти в реальних професійних умовах [8]. Це вимагає застосування методів навчання, орієнтованих на активну діяльність здобувачів освіти, розвиток критичного мислення та вміння приймати рішення. У процесі навчання студенти повинні не

лише відтворювати інформацію, а й аналізувати, оцінювати ризики, прогнозувати наслідки та пропонувати оптимальні шляхи вирішення проблем.

Згідно з підходами О. Я. Савченко та Л. Л. Антонюка, професійна компетентність не є сумою знань, а складним інтегрованим утворенням. У контексті безпекових дисциплін вона охоплює чотири взаємопов'язані компоненти:

- Мотиваційний компонент. Відображає ставлення студента до безпеки як до найвищої цінності. С. П. Гвоздій наголошує на важливості формування культури безпечної життєдіяльності, де мотивація базується на усвідомленні особистої відповідальності за власне життя та безпеку оточуючих.

- Когнітивний компонент. Включає систему теоретичних знань про небезпечні фактори, методи захисту та нормативно-правову базу. О. В. Кобилянський зазначає, що цей компонент є фундаментом, на якому будується розуміння алгоритмів дій у надзвичайних ситуаціях.

- Діяльнісний компонент. Практичне володіння методами охорони праці та цивільного захисту. Л. М. Семенець та Р. Ю. Васильєва пропонують розвивати цей компонент через метод проєктів, що дозволяє студентам моделювати реальні виробничі ситуації.

- Особистісний компонент. Розвиток якостей, необхідних для роботи в екстремальних умовах: стресостійкість, швидкість прийняття рішень, рефлексія. І. В. П'янківська підкреслює, що саме особистісні якості дозволяють трансформувати знання у реальну компетентність.

Формування компетентностей базується на вимогах чинного законодавства, яке визначає стандарти підготовки фахівців:

1. Закон України «Про вищу освіту». Визначає правові засади підготовки бакалаврів, орієнтуючи освітній процес на практико-орієнтований підхід.

2. Національна рамка кваліфікацій. Слугує інструментом для опису рівнів компетентності через дескриптори (знання, уміння, комунікація, відповідальність та автономія).

В. А. Петрук та Г. Д. Малик виділяють три основні рівні, що дозволяють оцінити якість підготовки:

Рівень	Характеристика
Низький (репродуктивний)	Студент має фрагментарні знання, діє за шаблоном, потребує постійного контролю, мотивація до безпеки праці зовнішня (уникнення покарання).

Рівень	Характеристика
Середній (конструктивний)	Знання системні, студент здатний самостійно виконувати типові завдання з безпеки, але відчуває труднощі в нестандартних ситуаціях.
Високий (творчий/інтегративний)	Студент здатен прогнозувати ризики, розробляти превентивні заходи, приймати миттєві рішення в умовах загрози. Високий рівень саморегуляції.

Формування професійної компетентності з безпекових дисциплін у закладах фахової передвищої освіти здійснюється через поєднання:

- мотиваційного;
- когнітивного;
- діяльнісного;
- особистісного компонентів.

Саме рівні сформованості компетентностей (низький, середній, високий) дозволяють об'єктивно оцінювати результативність освітнього процесу та коригувати методику викладання.

Інноваційні методи і технології навчання безпекових дисциплін.

Використання інноваційних методів у викладанні безпекових дисциплін сьогодні перестало бути просто «сучасним трендом» і стало необхідністю, орієнтованою на збереження життя та здоров'я.

Згідно з С. П. Гвозд'я, інноваційні технології в безпековій освіті мають на меті не лише передачу знань, а й зміну парадигми мислення – від пасивного засвоєння правил до активної готовності діяти. Це корелює з думкою Л. І. Даниленко, яка розглядає інноваційну діяльність як процес управління змінами, що підвищують ефективність освітнього результату.

Серед найбільш ефективних інноваційних форм навчання в умовах воєнного стану доцільно виокремити:

- ділові та рольові ігри;
- ситуаційне моделювання;
- метод проєктів;
- тьюторські заняття;
- використання платформи Moodle та цифрових симуляторів ризиків.

Застосування цих методів, на думку В. А. Петрук, трансформує процес навчання:

- Активізація мислення. Студент перестає бути об'єктом впливу і стає суб'єктом діяльності.

- Стійка мотивація. Ігрові елементи та реальні кейси роблять навчання вітальним (життєво необхідним).

- Критичне мислення. Можливість аналізувати ризики та обирати оптимальні шляхи їх подолання.

Інновації у викладанні безпекових дисциплін забезпечують перехід від «знання про безпеку» до «безпечної поведінки». Як підсумовує О. Я. Савченко, компетентнісний підхід у вищій школі реалізується лише тоді, коли викладач використовує технології, що провокують інтелектуальну та практичну активність студента.

Як підкреслює Гвоздій С., «інноваційні педагогічні технології сприяють формуванню стійкої мотивації до навчання та розвитку критичного мислення студентів у сфері безпеки життєдіяльності».

Отже, компетентнісний підхід у поєднанні з інноваційними педагогічними технологіями є ефективним інструментом формування безпекових компетентностей здобувачів фахової передвищої освіти в умовах воєнного стану. Його впровадження забезпечує практичну спрямованість навчання, підвищує рівень готовності студентів до професійної діяльності та сприяє формуванню культури безпечної поведінки.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Антонюк Л. Л., Василькова Н. В., Ільницький Д. О. Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід : монографія. Київ : КНЕУ, 2016. 64 с.
2. Бедь В. В. Компетентнісний підхід у процесі модернізації закладів вищої освіти. Освіта регіону. 2019. № 3. URL: <http://socialscience.com.ua/article/691> (дата звернення: 25.01.2026).
3. Гвоздій С. П. Формування культури безпечної життєдіяльності студентів в умовах сучасних викликів. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. 2023. № 1 (134). С. 39–45.
4. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
5. Національна рамка кваліфікацій : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341. Офіційний вісник України. 2011. № 95.

6. Овчарук О. В. Компетентнісний підхід як основа оновлення змісту освіти в умовах воєнного стану. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. 2022. № 2. С. 12–19.
7. Петрук В. А. Теоретико-методичні засади формування професійних компетентностей майбутніх фахівців технічних спеціальностей : монографія. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 412 с.
8. Петрук В. А. Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з охорони праці. Вінниця : ВНТУ, 2021. 198 с.
9. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. 2010. Вип. 3. URL: <http://www.intellectinvest.org.ua> (дата звернення: 25.01.2026).

УДК 378.018.43: 615:355.271

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В СУЧАСНІЙ ФАРМАЦЕВТИЧНІЙ ОСВІТІ

Олена Шуванова¹, Олена Строна¹, Тетяна Губченко²

¹**Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету,**

²**Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації Національного
фармацевтичного університету**

м. Харків, Україна

Трансформація глобального освітнього простору в першій чверті ХХІ століття зумовлена необхідністю підготовки фахівців, здатних не лише оперувати великими масивами даних, а й здійснювати їх верифікацію, етичну оцінку та стратегічне використання. Повною мірою це стосується підготовки майбутніх фармацевтів. У центрі цієї парадигми знаходиться розвиток критичного мислення — складного когнітивного процесу, який визначається як науковий підхід до ухвалення обміркованих рішень та наскрізне уміння, що

дозволяє особистості ефективно функціонувати в умовах інформаційної надлишковості.

Сучасна педагогічна думка розглядає критичне мислення не просто як логічну операцію, а як тип мислення, що базується на цінностях, дозволяючи обробляти інформацію крізь призму наявних соціокультурних орієнтирів. В українському контексті, інноваційні методи навчання стають інструментарієм для формування компетентного фахівця, здатного до самостійної аргументації та обґрунтованого вибору.

Формування критичного мислення вимагає цілеспрямованої та заздалегідь спроектованої послідовності дій педагога, що ґрунтується на декількох засадничих підходах. Аксіологічний підхід забезпечує ціннісну орієнтацію мислення, перетворюючи його з інструментального процесу на особистісну позицію. Середовищний підхід акцентує увагу на створенні гнучкого освітнього простору, де стимулюється дослідницька активність. Рефлексивно-діяльнісний підхід передбачає усвідомлення здобувачем освіти власних когнітивних кроків, а герменевтичний — фокусується на тлумаченні та розумінні глибинних смислів текстів [1].

Процес розвитку аналітичних здібностей традиційно поділяється на три ключові етапи. На ціле-мотиваційному етапі відбувається актуалізація вже наявних знань, виявлення прогалин та стимулювання інтересу до нової теми. Етап осмислення передбачає безпосередню роботу з інформацією, її аналіз, інтерпретацію та класифікацію. Завершальний рефлексивний етап присвячений підбиттю підсумків, самоаналізу та усвідомленню того, як нові знання можуть бути застосовані в практичній діяльності. Така триступенева модель створює умови для переходу від простого запам'ятовування до створення нових ідей та концепцій. Для безпосереднього тренування критичного мислення в освітній процес впроваджуються специфічні методики, що структурують інтелектуальну діяльність учнів [3].

Так, сократівський метод базується на діалозі, ініційованому постійними зондувальними запитаннями викладача. Його метою є не надання фактів, а дослідження базових переконань, що формують погляди здобувачів освіти. Викладач виступає як фасилітатор діалогу, що допомагає виявити складність та невизначеність теми. Цей метод створює атмосферу «продуктивного дискомфорту», де учні змушені критично оцінювати власні припущення та аргументи.

Метод «Шість капелюхів» дозволяє розділити процес мислення на шість різних режимів, що запобігає плутанині та конфліктам під час обговорення складних проблем. Використання метафоричних капелюхів допомагає учням вийти за межі їхніх звичних способів реагування та розглянути проблему з нетипових для них ракурсів. Використання цієї стратегії в групових заходах дозволяє здобувачам освіти приймати рішення більш ефективно, оскільки вони вчаться розглядати питання системно, а не через призму особистих симпатій чи антипатій [1].

Впровадження інновацій базується на створенні динамічного середовища, де критичне мислення є наскрізною компетенцією. Викладачі використовують широкий спектр інтерактивних методів, адаптованих до вікових особливостей здобувачів освіти.

Аналіз застосування різних методів розвитку критичного мислення у майбутніх фармацевтів під час вивчення освітнього компонента «Етика та деонтологія у фармації» свідчить про те, що таке навчання створює можливість переходу здобувачів освіти від пасивного засвоєння норм етики до активного моделювання професійної поведінки. Використання таких технологій, як «Шість капелюхів мислення» та сократівський метод, дозволяє студентам не просто вивчати етичні питання діяльності фармацевтичних працівників, а «проживати» складні ситуації, де професійний обов'язок стикається з комерційним тиском чи особистими емоціями [2].

Застосування сучасних педагогічних технологій сприяє розвитку таких ключових компетентностей у майбутніх фармацевтів:

- етико-професійна — яка формує здатність ставити інтереси пацієнта вище за комерційну вигоду. Усвідомлення важливості чесності та об'єктивності;
- комунікативна та деонтологічна — що розвиває навички професійної взаємодії в системі «фармацевт — лікар» (на засадах партнерства, а не критики) та «фармацевт — пацієнт» (дотримання конфіденційності в умовах черги);
- аналітико-прогностична: Вміння ідентифікувати приховані ризики неетичного маркетингу та прогнозувати втрату лояльності клієнтів через маніпуляції;

- соціально-особистісна: Розвиток емпатії до пацієнта, вміння працювати в команді та здатність до аргументованої критики без приниження гідності колег.

Висновки. Аналіз інноваційних методів навчання дозволяє стверджувати, що критичне мислення не розвивається стихійно; воно є результатом цілеспрямованої інтерактивної діяльності. Слід зазначити, що критичне мислення в цифрову епоху стає не просто навичкою, а основою психологічної безпеки особистості та її здатності до свідомого творення майбутнього.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Пометун О. І. Критичне мислення як педагогічна інновація в контексті сучасної освіти. Рідна школа. 2018. № 1/4. С. 13–17.
2. Професійна етика та деонтологія у фармації : навч. посіб. / В. В. Малий, А. А. Чегринцев, Г. С. Бабічева [та ін.]. Харків : НФаУ, 2023. 154 с.
3. Kaur, M. Six Thinking Hats: An Instructional Strategy for Developing Creative Thinking. *International Journal of Research of Social Sciences*. 2017. №7(10). P. 520–528.

УДК 377.1

ПЕДАГОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Олена Щірова

**ВСП «Житлово-комунальний фаховий коледж Харківського
національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова»
м. Харків, Україна**

Сьогодні наша країна проходить дуже важкі часи і система освіти в Україні швидко трансформується. Проживаючи на сході України, ми змушені працювати дистанційно. Тому тема використання педагогічних інновацій є для нас надзвичайно актуальною. Ці інструменти допомагають нам підвищити ефективність освітнього процесу саме під час роботи у дистанційному форматі.

Ми бачимо, що все змінюється і маємо трансформувати наш підхід до викладання. Наші здобувачі освіти вже не такі, які були до 24 лютого 2022 року. Наше першочергове завдання – це мотивувати студентів до пізнавальної діяльності, захоплювати їх навчальним матеріалом, активно залучати їх до роботи на онлайн заняттях. У цьому нам допомагають педагогічні інновації.

При викладанні іноземної мови у закладі фахової передвищої освіти ми багато уваги приділяємо залученню здобувачів освіти до активної роботи на заняттях у zoom. Ми пропонуємо студентам виконувати інтерактивні вікторини за навчальним матеріалом, відео-завдання з різноманітними вправами, працювати на інтерактивній дошці у zoom при виконанні лексичних та граматичних вправ.

Виконання інтерактивних вікторин на платформах Wordwall та Kahoot сприяє розвитку зацікавленості навчальним матеріалом у студентів. На занятті з іноземної мови ці технології можна використовувати, як вступ до основного матеріалу заняття, а також у якості закріплення вивченого лексичного та граматичного матеріалу. Більшість студентів відзначають, що їм дуже подобається виконувати подібні завдання.

Інтерактивні відео-завдання є джерелом розвитку усіх мовленнєвих умінь наших здобувачів освіти. Ми розвиваємо вміння аудіювання, коли переглядаємо невелике відео за темою заняття, побудоване на автентичному матеріалі, і виконуємо завдання щодо почутого та побаченого. Вміння читання також працює у відео-завданнях, коли ми працюємо зі студентами з низьким рівнем знань і вмикаємо їм субтитри для повного розуміння навчального матеріалу. Крім того, відео-завдання може містити запитання для усного обговорення того, що ми побачили чи почули, що розвиває вміння усного мовлення. Більш того, вміння письмового мовлення також працює при виконанні наступних завдань: доповнити речення інформацією, яку ви почули; поставити слова у реченні у правильному порядку та надати письмові відповіді на запитання.

Наші викладачі організовують успішну роботу з навчальним матеріалом на інтерактивній дошці у zoom. При вивченні нового лексичного матеріалу ми пропонуємо студентам з'єднати слово або вираз іноземною мовою з його перекладом українською мовою або з його поясненням простими словами іноземною мовою. При опрацюванні граматичного матеріалу здобувачі освіти можуть трансформувати речення, використовуючи той чи інший час іноземної

мови. Крім того, вищезгадана дошка є цінним педагогічним інструментом, тому що вона надає можливість багатьом студентам працювати одночасно та сприяє тому, що студенти бачать результати не лише своєї роботи, але і пізнавальної діяльності одногрупників.

Отже, можна зробити висновок, що використання педагогічних інновацій при викладанні іноземної мови сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу, формуванню мотивації до пізнавальної діяльності у здобувачів освіти та активному залученню студентів до роботи з іноземною мовою.

УДК 378.147:61:57

МЕДИЧНИЙ ТЕАТР ЯК ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ

(НА ПРИКЛАДІ ТЕМИ «ХРОМОСОМНІ ХВОРОБИ»)

Ольга Ястребова

Івано-Франківський національний медичний університет

м. Івано-Франківськ, Україна

Сучасна медична освіта орієнтується на впровадження інтерактивних і студентоцентризованих технологій, що забезпечують формування професійних компетентностей майбутнього лікаря [3, с. 36]. Ефективність активних методів навчання у медичних закладах вищої освіти підтверджена сучасними дослідженнями, які демонструють підвищення рівня залученості студентів і покращення засвоєння матеріалу [1, р. 3–4].

Особливого значення набуває формування комунікативної компетентності лікаря, адже якість взаємодії з пацієнтом безпосередньо впливає на клінічні результати [2, р. 2]. Симуляційні підходи та рольові методики розглядаються як ефективний інструмент розвитку клінічного мислення й soft skills [4, с. 30].

У межах викладання теми «Хромосомні хвороби» було впроваджено методику «медичного театру», що передбачає підготовку та демонстрацію студентами міні-сценок взаємодії «лікар – пацієнт – родичі пацієнта». Такий підхід дозволяє інтегрувати теоретичні знання з медичної генетики з практикою

клінічної комунікації, що відповідає сучасним тенденціям трансформації медичної освіти [1, р. 5].

Підготовчий етап включав:

- аналіз клініко-генетичних характеристик хромосомних синдромів;
- опрацювання етичних аспектів повідомлення діагнозу;
- розроблення сценарію з урахуванням особливостей сім'ї пацієнта;
- командну взаємодію під час репетиції.

Після демонстрації сценок проводилося колективне обговорення з елементами рефлексії. Дослідники відзначають, що саме рефлексивний компонент симуляційних методик підсилює освітній ефект і сприяє формуванню професійної ідентичності [2, р. 6].

Запровадження медичного театру сприяло підвищенню мотивації студентів, активізації самостійної роботи та розвитку навичок емпатійної комунікації. Отже, використання творчих методик у викладанні медичної біології є ефективним чинником підвищення якості освітнього процесу.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Bogomolets Y. N., Shpryakha Y., Hryshchuk M. Analysis of the Effectiveness of Implementing Interactive Teaching Methods in Higher Medical Educational Institutions. *Futurity Proceedings*. 2024. Vol. 4, No. 1. P. 1–8. DOI: 10.5281/zenodo.14794629.
2. Rafi A., Habibi A., Kalantarion M. Traditional Medical Education under Siege: The Revolutionary Integration of VR and Gamification in Medical Escape Rooms. *BMC Medical Education*. 2025. Vol. 25. Article 898. P. 1–10. DOI: 10.1186/s12909-025-07367-5.
3. Стинська В. В., Кліш І. П., Кравець Н. С. Інноваційні педагогічні стратегії в підготовці медичних і фармацевтичних кадрів в Україні. *Медична освіта*. 2025. № 2. С. 35–41. DOI: 10.11603/m.2414-5998.2025.2.15484.
4. Гусєв В. М. Інноваційні методи навчання майбутніх лікарів на кафедрі акушерства та гінекології ДНМУ. *Медицина та фармація: освітні дискурси*. 2025. № 3. С. 29–35. DOI: 10.32782/eddiscourses/2025-3-4.

Секція

*Безперервний
професійний розвиток
педагогів як стратегічна
складова якості освіти.*

УДК 374

БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІВ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Інна Бондар, Руслан Бондар

**Відокремлений структурний підрозділ «Старобільський фаховий коледж
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля»
м. Дніпро, Україна**

У контексті стрімких змін, характерних для ХХІ століття, роль педагога набуває нових змістових акцентів. Сьогодні педагог постає не лише носієм знань, а й фасилітатором, наставником, партнером у навчанні, здатним забезпечити умови для формування критичного мислення, творчості, інформаційної культури та соціальної мобільності учнів. Саме тому безперервний професійний розвиток педагогів стає ключовою стратегічною складовою модернізації освіти, спрямованою на якість освітнього процесу та сталий розвиток освітніх систем.

Безперервність професійного розвитку передбачає постійне оновлення знань, умінь і компетентностей педагога відповідно до потреб суспільства, державної освітньої політики та вимог цифрової трансформації. Зростаюча доступність інформації, поява нових освітніх технологій, інклюзивні тенденції та глобальні виклики, зокрема зміна освітньої парадигми під впливом дистанційного та змішаного навчання, вимагають від педагога гнучкості та здатності швидко адаптуватися. У цьому контексті професійний розвиток уже не розглядається як разова участь у курсах підвищення кваліфікації, а як довготривалий процес, що включає самоосвіту, наставництво, участь у професійних спільнотах і використання цифрових ресурсів.

Якість освіти прямо залежить від якості педагогічних кадрів. Готовність педагогічного працівника до інновацій, його професійна компетентність і мотивація визначають ефективність навчальних стратегій, рівень освітніх результатів здобувачів освіти та атмосферу в освітньому середовищі. Високий рівень професійної підготовки педагога забезпечує створення умов для індивідуалізації навчання, застосування сучасних методів оцінювання, розвитку навичок ХХІ століття. При цьому важливим є не лише формування фахових

компетентностей, а й розвиток емоційного інтелекту, уміння працювати з різноманітними навчальними групами, зокрема дітьми з особливими освітніми потребами.

Стратегічне значення безперервного професійного розвитку полягає також у формуванні освітньої культури, орієнтованої на системне вдосконалення. Освітні інституції, що підтримують професійне зростання педагогів, сприяють створенню відкритого, інноваційного середовища, де заохочується експериментальна діяльність, обмін досвідом і розвиток педагогічного лідерства. На рівні державної політики важливо забезпечити умови для доступності якісних програм навчання, упровадження сучасних технологій, стимулювання мотивації та кар'єрного зростання педагогічних працівників.

Цифровізація освіти відкриває нові можливості для професійного розвитку. Онлайн-курси, вебінари, освітні платформи та віртуальні спільноти дозволяють педагогам здобувати нові знання незалежно від місця та часу. Разом з тим цифрові інструменти допомагають удосконалювати власну педагогічну практику, підвищуючи ефективність освітнього процесу.

Отже, безперервний професійний розвиток педагогів є фундаментом якісної сучасної освіти. Він забезпечує відповідність освітньої системи потребам суспільства, сприяє підвищенню конкурентоспроможності педагога та формуванню покоління здобувачів освіти, здатних успішно діяти в умовах глобальних змін. Це стратегічний ресурс, від якого залежить майбутнє освітнього простору та розвиток держави в цілому.

УДК 378.046.4:004

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Євген Бондарєв

**Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів медицини та фармації,
Національного фармацевтичного університету**

м. Харків, Україна

Стрімкий розвиток цифрових технологій у XXI столітті зумовлює необхідність переосмислення підходів до професійної підготовки педагогічних

працівників. Цифрова трансформація освіти передбачає не лише оснащення навчальних закладів сучасними технічними засобами, а й формування відповідних компетентностей у педагогів, які безпосередньо впроваджують цифрові технології в освітній процес. У цьому контексті система підвищення кваліфікації набуває особливої ролі як ключовий механізм неперервного професійного розвитку вчителів в умовах цифрового суспільства.

Актуальність проблеми підтверджується на нормативному рівні: Законом України «Про освіту» інформаційно-цифрову компетентність визначено однією з ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності [1]. У 2021 році МОН України затверджено «Типову програму підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності» (наказ від 10.12.2021 № 1340), яка окреслила основні вимоги та змістові орієнтири для провайдерів освітніх послуг [2]. Водночас практика свідчить про суттєві розбіжності між задекларованими стандартами та реальним рівнем цифрової готовності педагогічних кадрів.

Основою для формування цифрової компетентності педагогів є Концептуально-референтна рамка цифрової компетентності педагогічних та науково-педагогічних працівників (DigCompEdu UA), яка розроблена Українськими експертами на основі Європейської моделі DigComp 2.1 та рамки для освітян ЄС DigCompEdu [3]. Рамка містить 5 вимірів, 5 сфер та 22 цифрові компетентності, що охоплюють: цифрове середовище та інфраструктуру; навчання та викладання з використанням цифрових технологій; цифровий контент та освітні ресурси; цифрову безпеку та відповідальну поведінку; цифровий професійний розвиток педагога.

Аналіз практики підвищення кваліфікації педагогічних працівників дозволяє виокремити кілька ключових проблем. По-перше, відсутність системного підходу до оцінювання вхідного рівня цифрової компетентності слухачів, що унеможливорює реалізацію індивідуальних освітніх траєкторій у процесі навчання. По-друге, переважання теоретичної складової над практичною у змісті програм підвищення кваліфікації, внаслідок чого педагоги отримують знання про цифрові інструменти, однак не набувають достатніх навичок їх практичного застосування в освітньому процесі. По-третє, недостатня варіативність форм і методів навчання дорослих у системі підвищення кваліфікації.

Ефективна модель формування цифрової компетентності педагогічних працівників у системі підвищення кваліфікації, на мій погляд, має ґрунтуватися на наступних принципах: діагностичності (попереднє оцінювання рівня цифрових компетентностей слухача на основі валідованих інструментів самооцінювання); практикоорієнтованості (пріоритет кейсових завдань, розробки реальних дидактичних матеріалів); інтеграційності (поєднання синхронних та асинхронних форм навчання, залучення електронних освітніх ресурсів та платформ, зокрема Дія.Освіта, EdEra, та ін.); неперервності (забезпечення подальшого супроводу педагогів після завершення формального навчання через механізми наставництва, онлайн-спільнот та рефлексивних практик).

Перспективним напрямом є впровадження цифрових бейджів (digital badges) та мікрокредентіалів як альтернативних форм підтвердження набутих компетентностей, що відповідає загальноєвропейським тенденціям реформування систем визнання кваліфікацій. Досвід країн ЄС свідчить, що запровадження таких механізмів підвищує мотивацію педагогів до цифрового саморозвитку та забезпечує більш гнучкий і модульний підхід до побудови програм підвищення кваліфікації [4].

Таким чином, формування цифрової компетентності педагогічних працівників є стратегічним завданням системи підвищення кваліфікації в умовах цифровізації освіти. Досягнення якісного результату потребує впровадження компетентнісно-орієнтованих, практикоспрямованих програм, що базуються на визнаних міжнародних рамках та враховують індивідуальні потреби педагогів. Подальші дослідження мають бути зосереджені на розробці та апробації діагностичного інструментарію для визначення рівнів цифрової компетентності педагогів у закладах різних рівнів освіти, а також на моніторингу ефективності реалізованих програм підвищення кваліфікації.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Наказ МОН України «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності» від 10.12.2021 № 1340. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/85210/
3. Концептуально-референтна Рамка цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників (DigCompEdu UA). Дія.Освіта. URL:

https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/2622-ramka_cifrovoi_kompetentnosti_pedagogicnih_j_naukovo_pedagogicnih.pdf

4. Цифрова компетентність вчителя — 2025: формуючи майбутнє освіти : збірник матеріалів / НАПН України, ІЦО НАПН України. Київ, 2025. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745886/>

УДК 378.046.4

БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІВ ЯК СТРАТЕГІЧНА СКЛАДОВА ЯКОСТІ ОСВІТИ

Оксана Вашицька, Наталя Карганова

Дніпровський індустріально-педагогічний фаховий коледж

м. Дніпро, Україна

Сучасні освітні реалії характеризуються швидкими трансформаціями наукового знання, педагогічних технологій та соціокультурного середовища, що зумовлює необхідність безперервного професійного розвитку педагогічних працівників. Безперервний професійний розвиток визначається як системний, цілеспрямований процес удосконалення професійних компетентностей протягом усієї кар'єри, що охоплює формальне підвищення кваліфікації, самоосвіту, обмін досвідом та рефлексію [3; 4].

Актуальність проблеми зумовлена тим, що педагог, який не оновлює свої знання та методики, не здатен забезпечити формування у здобувачів освіти актуальних компетентностей, необхідних для життя в умовах інформаційного суспільства та глобальних викликів. Закон України «Про освіту» (2017) закріплює обов'язок педагогічних працівників постійно підвищувати кваліфікацію та розвивати професійні компетентності як ключовий фактор забезпечення якості освіти [1]. Концепція розвитку педагогічної освіти (2018) підкреслює роль безперервного навчання у модернізації підготовки педагогів [2].

Метою тез є обґрунтування значення безперервного професійного розвитку педагогів як стратегічної складової якості освіти.

Для досягнення мети вирішуються такі завдання:

- розкрити сутність безперервного професійного розвитку педагогів;
- проаналізувати форми та механізми самоосвіти та професійного зростання;
- довести вплив професійного розвитку на підвищення ефективності освітнього процесу.

Сутність безперервного професійного розвитку полягає в інтеграції формального, неформального та інформального навчання, спрямованого на оновлення знань, умінь, цінностей та професійних компетентностей. Це не обмежується курсами підвищення кваліфікації, а передбачає постійну самоосвіту, рефлексію власної практики, участь у професійних спільнотах та обмін досвідом [3; 4].

Сисоєва С. О. наголошує на необхідності поєднання формального підвищення кваліфікації з самоосвітою для збереження актуальності педагогічної діяльності [3]. Ілляхова М. В. акцентує увагу на ролі обміну досвідом та участі в професійних мережах для впровадження інноваційних підходів у контексті європейського освітнього простору [4]. Кисельова О. Б. підкреслює, що самоосвіта забезпечує оперативну адаптацію до змін у навчальних програмах та освітніх стандартах [5].

Особливо важливим є саме поєднання формального підвищення кваліфікації з самоосвітою, оскільки лише їх інтеграція дозволяє педагогу не лише отримувати структуровані знання, але й самостійно адаптувати їх до реальної практики, розвиваючи при цьому критичне мислення та ініціативу. Як зазначає Карганова Н. Ю., «обґрунтовано нагальну необхідність формування лідерської компетентності в сучасному суспільстві» [6], що безпосередньо пов'язано з безперервним професійним розвитком: лідерська позиція педагога проявляється саме через здатність самостійно шукати нові знання, інтегрувати їх з отриманими на курсах і спрямовувати на вдосконалення освітнього процесу та групи учнів.

Основні форми безперервного професійного розвитку включають:

- курси, тренінги, стажування та інші програми формального підвищення кваліфікації;

- самоосвіту (самостійне вивчення літератури, онлайн-ресурсів, наукових публікацій);
- обмін досвідом, наставництво, участь у методичних об'єднаннях та конференціях;
- рефлексію та самоаналіз професійної діяльності.

Безперервний професійний розвиток безпосередньо впливає на якість освіти, оскільки компетентний педагог застосовує сучасні методики, здатен мотивувати здобувачів освіти та формувати в них ключові компетентності. Закон України «Про освіту» зазначає, що підвищення кваліфікації педагогів є одним із основних чинників забезпечення якості освітньої діяльності [1]. Дослідження підтверджують, що систематичний розвиток створює ефективне навчальне середовище, сприяє інноваціям у викладанні та підвищує результати навчання [3; 4]. Відсутність такого розвитку призводить до застарівання знань педагога та зниження якості освіти загалом [5].

Таким чином, безперервний професійний розвиток педагогів є необхідною умовою забезпечення високої якості освіти в сучасних умовах. Постійне оновлення професійних компетентностей через органічне поєднання формального підвищення кваліфікації та самоосвіти дозволяє педагогам ефективно відповідати на освітні виклики, розвивати лідерські якості та готувати конкурентоспроможних фахівців.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 20.02.2026).
2. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.07.2018 № 776-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776-2018-%D1%80> (дата звернення: 20.02.2026).
3. Сисоєва С. О. Професійний розвиток педагога: теоретичні підходи та практичні аспекти // Педагогічна освіта: теорія і практика. 2019. № 26. С. 3–10.
4. Ілляхова М. В. Безперервний професійний розвиток науково-педагогічних працівників у контексті розвитку європейського освітнього простору //

Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. 2019. Вип. 1. С. 55–60.

5. Кисельова О. Б. Самоосвіта як невід’ємна складова підготовки вчителя до професійної діяльності в умовах профільного навчання // Педагогічні науки : зб. наук. праць. Суми : Вид-во СумДПУ, 2009. № 1. С. 56–62.
6. Карганова Н. Ю. Сутнісна характеристика категорії «лідер»: історико-педагогічний аспект (VII до н.е. – XVIII ст.) // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки. 2021. №2. С.86–93. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4270> (дата звернення: 20.02.2026).

УДК 37.091.12:355.01

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА В УМОВАХ ВІЙНИ

Валерій Горбаньов

**Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету
м. Харків, Україна**

24 лютого 2026 р. виповнилося 4 роки від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну. А разом від 2014 р. – це 12 років стійкості, мужності та незламності українського народу в боротьбі за свободу, незалежність і право жити у вільній країні.

Освітні втрати в Україні, спричинені повномасштабною війною, призвели до суттєвого зниження рівня знань, що за деякими оцінками перевищує один-два роки навчання. Основні втрати – це прогалини у природничих науках, математиці (більше 40% підлітків не досягають базового рівня), читанні. За неповними даними пошкоджено біля 4000 закладів освіти, а майже 400 – повністю зруйновано. Через повітряні тривоги, відключення світла та перебування в укриттях навчальний процес постійно переривається. Це спричиняє високий рівень стресу та зниження мотивації в здобувачів освіти та педагогічних працівників. Здобувачі освіти в прифронтових зонах, ВПО та ті, хто навчається онлайн, мають менший доступ до якісної освіти порівняно з

іншими. Освітні втрати можуть знизити майбутні доходи здобувачів освіти на 10%, а також негативно вплинути на ВВП країни.

Війна створила безпрецедентні виклики для системи освіти, зокрема щодо організації навчального процесу, забезпечення безпеки учасників освітнього середовища та збереження якості освіти. У цих умовах професійний розвиток педагогічного працівника набуває особливого значення, оскільки від рівня його готовності до змін залежить ефективність освітнього процесу, психологічний стан здобувачів освіти та стійкість освітньої системи загалом.

В умовах воєнного стану актуалізуються питання травмоцутливої педагогіки, формування психологічної пружності (резильєнтності), здатності людини ефективно долати стрес, важкі життєві події, травми чи кризи, зберігаючи психічне здоров'я та відновлюючись після них, це не лише стійкість до труднощів, а й здатність вчитися на помилках, адаптуватися до змін та особистісно зростати через пережитий досвід; розвитку змішаного та дистанційного навчання, а також професійного вигорання педагогічних працівників.

В умовах війни педагог виконує не лише освітню, а й соціально-психологічну функцію. Він виступає фасилітатором навчання, наставником, модератором цифрового освітнього середовища та джерелом емоційної підтримки здобувачів освіти. Це зумовлює необхідність формування нової професійної ідентичності, орієнтованої на гнучкість, емпатію та стійкість.

Воєнні дії зумовили широке впровадження дистанційного та змішаного навчання. Педагогічний працівник повинен володіти сучасними цифровими інструментами, використовувати асинхронні формати, мікронавчання, мобільні освітні ресурси, що забезпечують безперервність навчального процесу навіть за умов обмеженого доступу до інфраструктури.

Значна частина здобувачів освіти перебуває у стані постійного стресу або переживає травматичний досвід. Тому педагогічний працівник має володіти базовими знаннями щодо психологічної підтримки, створення безпечного освітнього середовища, профілактики конфліктів та власного професійного вигорання.

Професійний розвиток педагогічного працівника передбачає здатність адаптувати навчальні програми, визначати пріоритетний зміст, застосовувати компетентнісний та практикоорієнтований підходи, розробляти індивідуальні освітні траєкторії.

В умовах війни активізувалася участь педагогів у міжнародних освітніх проєктах, онлайн-курсах, грантових програмах, що сприяє інтеграції в європейський освітній простір та підвищенню якості освіти.

Таким чином в умовах війни професійний розвиток педагогічного працівника передбачає формування таких компетентностей: цифрової, психологічної; адаптивної; комунікативної; інклюзивної; безпекової; міжкультурної.

До найбільш ефективних форм професійного зростання можна віднести: онлайн-курси, семінари та вебінари; школи педагогічної майстерності; професійні спільноти; самоосвіта та мікронавчання; супервізія та підтримка колег.

Серед основних викликів професійного розвитку слід виділити: емоційне виснаження педагогів; нестабільність освітнього процесу; технічні обмеження; вимушену міграцію учасників освітнього процесу; порушення освітніх траєкторій.

Війна в Україні призвела до дестабілізації в багатьох аспектах суспільного життя. Однією з найбільш уразливих галузей стала освіта, яка не встигла стабілізуватися після випробування глобальною пандемією. Навчальні заклади, змушені адаптуватися до обмежень та загроз, стикнулися із завданням гарантувати безпеку, надійність та доступність освіти в найскладніших умовах.

Війна призвела до виникнення питань доступності та безпеки освіти. Багато здобувачів освіти втратили можливість долучитися до навчального процесу, педагогічні працівники під загрозою обстрілів викладали в регіонах, де ведуться або потенційно можуть відбуватися бойові дії. Такі умови потребують серйозного планування освітніх процесів та забезпечення належних умов навчання в умовах війни.

Українська освіта сьогодні – це мільйони історій про педагогічних працівників, здобувачів освіти та батьків, які щодня обирають знання, попри війну. Це педагогічний працівник, який проводить заняття з укриття, тримаючи зв'язок із здобувачами освіти, не зважаючи на слабкий чи нестабільний інтернет. Це здобувач освіти, яка навчається онлайн з-за кордону, щоб не забути рідну мову й Україну. Це батьки, які шукають безпечний заклад освіти, не втрачаючи віри в майбутнє.

Освіта стала фронтом стійкості. Вона не просто передає знання – вона зберігає ідентичність, формує громадянську свідомість і дає дітям шанс на

завтра. Кожне заняття, проведене у складних умовах, – це акт спротиву. Кожен заклад освіти, що відкриває двері, – це символ надії. І кожен здобувач освіти, який продовжує навчання, – це доказ того, що Україна живе, бореться і буде своє майбутнє.

Професійна стійкість педагогічного працівника формується завдяки: підтримці професійної спільноти; розвитку культури самодопомоги; гнучкому плануванню; усвідомленню соціальної місії освіти; балансу між професійною діяльністю та особистим життям.

Професійний розвиток педагогічного працівника в умовах війни є складним багатовимірним процесом, що передбачає формування нових компетентностей, трансформацію педагогічної ролі, цифровізацію освітнього процесу та розвиток психологічної стійкості. Педагогічний працівник в умовах воєнного часу виступає агентом змін, який забезпечує безперервність освіти, підтримує здобувачів освіти та сприяє відновленню суспільства.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Биков В. Ю. Цифрова трансформація освіти і науки: теорія і практика. Київ: ІТЗН НАПН України, 2020.
2. Кремень В. Г. Філософія освіти: сучасні виклики. Київ: Педагогічна думка, 2021.
3. Ляшенко О. І. Якість освіти в умовах дистанційного навчання. Київ: Освіта України, 2021.
4. Ничкало Н. Г. Професійний розвиток педагога в умовах суспільних змін. Київ: Педагогічна думка, 2019.
5. Інтернет-ресурс: <https://pon.org.ua/novyny/12202-osvita-pid-chas-viiny-fakty-i-vyklyky.html>.

УДК 378.147.091.39-022.316:61:004.9

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ГАРМОНІЗОВАНІЙ СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Тетяна Грекова, Ольга Мельнікова, Єлизавета Каджарян

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет

м. Запоріжжя, Україна

Медицина - це динамічне нестримне покликання, що триває все життя та ґрунтується на делікатному поєднанні «недосконалої науки» та «витонченого мистецтва» професіоналізму. Отже, підготовка в галузі медицини неодмінно та невинно трансформується з часом, і останніми двома десятиліттями лікарі стали свідками численних змін у післядипломній медичній освіті, які були запропоновані та впроваджені не лише через мінливий характер професії, але й у відповідь на зміну медичного практичного середовища. Насамперед, зміни пов'язані з демографічними показниками безпосередньо пацієнтів (збільшення населення старшого віку), вищими очікуваннями людей щодо стану власного здоров'я, які вже не задовольняються роллю мовчазних виконавців приписів, адже вони хочуть знати, розуміти, обирати, а також бажанням суспільства загалом щодо високої якості надання медичного обслуговування. Інтернет, що став для них доступною бібліотекою та форумом одночасно, забезпечує високим рівнем непрофесійної обізнаності, переважно завдяки необмеженим інформаційним ресурсам. Рушійними факторами з боку лікарів є прогресивне вдосконалення складної медичної техніки, у тому числі вплив інформаційних технологій на професійну лікарську діяльність, комплексність мультидисциплінарного надання якісних медичних послуг внаслідок більшого акценту на всебічній безпеці пацієнтів, а також націло зрозумілі очікування самих медичних працівників щодо кращого робочого середовища та відпочинку.

Так, на перетині цих двох течій, суспільства, яке хоче здоров'я «тут і зараз», і лікарів, які намагаються дати здоров'я в умовах, коли знання, техніка й відповідальність зростають швидше, ніж можливості їх опанувати, і народжується сучасна медицина з її красою та викликами одночасно.

Безперервний професійний розвиток (БПР) працівників сфери охорони здоров'я визнається освітньою діяльністю для всебічної підтримки, розвитку та

розширенню знань, навичок, професійної діяльності та стосунків, які лікар використовує для надання послуг пацієнтам і громадськості або з метою професійного застосування. Суцільним змістом БПР є сукупність низки знань і навичок, загальновизнаних і прийнятих професією в рамках фундаментальних медичних наук, дисциплін клінічної медицини та сфери надання медичної допомоги населенню [1, с.].

Традиційні заходи БПР включають тематичні лекції, практичні семінари, наукові симпозіуми, конференції або майстер-класи. А втім лікарі продовжують стикатися з різними бар'єрами на шляху отримання БПР, залежно від особистих суб'єктивних факторів або об'єктивного контексту конкретної практики, проте час і вартість навчальних заходів вважаються найбільш суттєвими перешкодами для участі лікарів у традиційних форматах дидактичних підходів [2, с. 42]. Але зі стрімким технологічним прогресом з'явилися додаткові широкі можливості для проведення заходів БПР за допомогою віртуальних модальностей, які позбавлені безлічі недоліків, перш за все, завдяки ефективному усуненню потреби в поїздках і пропозицій максимально гнучких графіків для всіх учасників. До того ж, інтерактивний режим та мультимедійні можливості всесвітньої мережі Інтернет пропонують величезні перспективи для практичного вирішення проблем, належного виконання завдань в автентичних клінічних умовах навчання та участі в соціальному та професійному діалозі. У літературі також доповідається про потенціал онлайн-організації БПР для покращення знань лікарів, клінічної допомоги та результатів лікування пацієнтів, навіть із суттєвішим ефектом онлайн-форм за багатьма вагомими параметрами, порівняно з традиційною діяльністю [3, с. 98].

Світові масштабні потрясіння, враховуючи недавню пандемію COVID-19 і спалахи гарячих конфліктів, зумовили безпрецедентну більшу залежність від віртуальних методів надання БПР. Різноманітні аудиторні заходи БПР, наприклад, лекції або тематичні зустрічі, ефективно були перетворені на онлайн-викладання матеріалу та дистанційні конференції, а організатори цих інноваційних віртуальних методів постали перед гострою необхідністю, проте, з іншого боку, й ідеальною можливістю, переглянути стандарти БПР щодо різних підходів до подачі матеріалу та засобів залучення цільової аудиторії. Оскільки БПР має наміром відкрити ширші можливості для продуктивної професійної співпраці світової медичної спільноти, ініціаторам онлайн заходів, незважаючи на усунуті часові та географічні обмеження, повсякчас доводиться

враховувати ще багато потенційних чинників, зокрема, всілякі мовні та культурні відмінності, щоб збільшити доступ до уніфікованого використання ресурсів покращення фахових знань медичних працівників із різних напрямів та регіонів. З цією метою тематичним аналізом було визначено п'ять основних категорій переваг: зручність (легкість доступу, наприклад, за допомогою активованого пристрою будь-де, незалежно від географічного розташування, скорочення часу подолання відстані), сприятливі формати навчання (самостійність, інтерактивність залучення, довершена та навіть вишукана презентація матеріалу, майстерно опрацьовані дизайнерські рішення, забезпечений негайний зворотний зв'язок), можливості для співпраці (відкрита комунікація та взаємодія в чітко координованій роботі лікарів незалежно від відстані, а також з міжнародними експертами, різноманітність навчальних форм, позбавлення відчуття професійної ізоляції), ефективність у вдосконаленні знань і клінічних навичок учасників та економічна ефективність (низькі витрати на реалізацію програми, зменшення витрат на проїзд та проживання). Також окреслено п'ять основних категорій недоліків: технічні бар'єри, незадовільний дизайн, вартість, відсутність достатніх технічних навичок володіння засобами мережевої онлайн-комунікації та брак часу. Серед інших, але менш значущих недоліків, виявлені питання забезпечення конфіденційності, відсутність безпосереднього особистого контакту, складність інтерпретації результатів оцінки, етнокультурні відмінності, а також фактор ізоляції учасників і необхідність здійснення навчального процесу в очній формі [2, с. 45-46].

Порівняно з початком цього століття, система підготовки майбутніх медичних працівників зазнала численних змін у структурі навчального процесу, керівництві та організації медичної освіти, водночас ця підготовка стала більш стандартизованою та структурно впорядкованою, однак тривалість навчання залишається жорстко регламентованою встановленими строками. Варто зазначити, що реалізація багатьох програм подальшого БПР виявляється досить складною, особливо через обмеженість ресурсів для здійснення цих змін, сповнене труднощів керування зростаючими очікуваннями мультидисциплінарних медичних фахівців. Слід приділяти належну увагу запропонованим змінам, оскільки описані рушійні сили неминучих трансформацій залишаються, і багато дискусій і суперечок, які вимагають

складного обговорення в майбутньому, стануть корисними для досягнення реалістичних і прагматичних рішень для впровадження інноваційних ідей.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. CME content: definition and examples [Internet] / Accreditation Council for Continuing Medical Education. 2019. URL: <https://www.accme.org/accreditation-rules/policies/cme-content-definition-and-examples>.
2. On the advantages and disadvantages of virtual continuing medical education: a scoping review / C. Cheng, J. Papadakos, B. Umakanthan et al. Can Med Educ J. 2023. Vol. 14, no. 3. P. 41–74. DOI: <https://doi.org/10.36834/cmej.75681>.
3. Praharaj S. K., Ameen S. The Relevance of Telemedicine in Continuing Medical Education. Indian J Psychol Med. 2020. Vol. 42, no. 5 Suppl. P. 97S–102S. DOI: <https://doi.org/10.1177/0253717620957524>.

UDC 37.013:378.014

SYSTEMIC PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF ACADEMIC AND TEACHING STAFF AS A SYSTEM-FORMING FACTOR IN ENSURING THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION

Viacheslav Husiev, Daria Khapchenkova

Donetsk National Medical University

Lyman, Ukraine

Relevance. The transformation of the educational space under conditions of digitalization and globalization, as enshrined in the Law of Ukraine “On Higher Education” (2025 edition) [1, p. 16], necessitates a reconsideration of the role of academic and teaching staff as key actors in quality assurance in accordance with the Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG 2015) [2, pp. 9-12]. The transition to a competence-oriented model of education actualizes the need for systemic renewal of professional knowledge, methodological approaches, and digital competencies of educators, which aligns with the European policy of digital transformation in education [3, pp. 3-5].

In contemporary conditions, the quality of education is determined not only by compliance with regulatory indicators but also by the institution's capacity for innovative development and self-regulation [5, pp. 10-18]. Consequently, systemic professional development of educators emerges as a system-forming factor in ensuring educational quality, as it determines the relationship between the level of professional competence of the teacher and the effectiveness of the educational process.

The **purpose** of the study is to provide a theoretical substantiation of systemic professional development of educators as a structural factor in the formation and maintenance of educational quality.

Main Content. Continuous professional learning of academic staff should be interpreted as a system-forming mechanism for reproducing the quality of the educational process rather than as an instrument of episodic professional upgrading. Its functional role lies in maintaining alignment between the dynamics of societal change and the content and methods of teaching [2, pp. 9-10]. In this context, professional development performs compensatory, adaptive, and innovative functions.

Continuity should be understood not chronologically but systemically – as the constant incorporation of self-renewal mechanisms into the educational process. It encompasses the cognitive level (updating subject knowledge), the methodological level (modifying pedagogical approaches), the technological level (integrating digital tools), and the reflexive level (critical analysis of one's own pedagogical practice), which corresponds to contemporary approaches to teacher professionalism [4, pp. 45-52]. Analytically, it is important to emphasize that disruption of even one of these levels causes systemic imbalance. For example, technological renewal without methodological transformation leads to the formalization of digitalization, while the growth of scientific competence without pedagogical reflection preserves traditionalist modes of content delivery.

Educational quality should be considered as the result of systemic interaction among three interrelated components: scientifically grounded design of learning outcomes, organization of educational interaction, and construction of a valid and objective assessment system. Such an approach correlates with ESG standards for internal quality assurance [2, pp. 11-12]. All three components depend on the level of the teacher's professional competence. Continuous learning serves as a corrective instrument for each of them: it ensures the updating of learning objectives in

accordance with standards, facilitates the transition from reproductive to interactive and evidence-based methodologies, and optimizes assessment criteria and tools.

Thus, the impact of continuous professional development is operational rather than declarative: changes occur at the level of pedagogical decision-making.

Analysis of practice reveals a systemic contradiction: institutions often equate professional development with quantitative indicators (hours, certificates, credits), whereas actual quality is determined by changes in pedagogical behavior. International research on teacher professional development confirms that effectiveness is defined not by quantitative indicators but by transformational impact on pedagogical practice [4, pp. 48-50]. This requires a shift from an administrative-reporting model to a reflexive-analytical model, where the influence of development on student learning outcomes, academic interaction, and the innovativeness of educational practices is evaluated.

Digitalization creates conditions of continuous transformation of the educational environment, requiring strategic renewal of teachers' professional competencies in accordance with the objectives of the Digital Education Action Plan (2021-2027) [3, pp. 4-6]. However, technological adaptation without critical reflection may lead to the instrumentalization of education, contradicting the concept of education as a public good [5, pp. 14-16]. Therefore, combining digital competence with pedagogical design and evidence-based approaches is analytically justified.

Continuous professional development can function as a mechanism of self-regulation of the educational system provided that it is integrated into the internal quality assurance system envisaged by national legislation [1, p. 16] and European standards [2, p. 9]. In the absence of these factors, development becomes fragmented and fails to integrate into the educational process.

The key analytical conclusion is that continuous learning may serve as a mechanism of systemic self-regulation when embedded in the internal quality assurance framework. Through professional reflection, methods, content, and forms of organizing teaching are adjusted. Reflexivity ensures the transition from adaptation to development.

Conclusions. Continuous professional learning of academic staff is an internal mechanism for reproducing and enhancing the quality of education. It contributes to structural coherence between regulatory requirements, educational technologies, and actual learning outcomes. Its significance lies not in the formal accumulation of

qualification indicators but in its capacity to transform pedagogical practice [4, p. 52]. If continuity is not integrated into the internal quality assurance system, it loses its systemic character and fails to perform its determining function [2, p. 12].

REFERENCES

1. Закон України Про вищу освіту: Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII (ред. від 22 вер. 2025р.). Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 18.02.2026).
2. European Association for Quality Assurance in Higher Education. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG 2015): текст. Brussels: EURASHE, 2015. 63 с.
3. European Commission. Digital Education Action Plan (2021–2027): Resetting education and training for the digital age. Brussels: European Commission, 2020. 28 с.
4. Organisation for Economic Co-operation and Development. Supporting Teacher Professionalism: Insights from TALIS 2018. Paris: OECD Publishing, 2019. 180 с.
5. UNESCO. Reimagining our futures together: a new social contract for education. Paris: UNESCO, 2021. 416 с.

УДК 37.091.12:004:744

БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА ІНЖЕНЕРНОЇ ТА КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ ЯК СТРАТЕГІЧНА СКЛАДОВА ЯКОСТІ ОСВІТИ

Тетяна Дука

Державний професійно-педагогічний фаховий коледж

М.Харків, Україна

Анотація.

У статті розглядається питання безперервного професійного розвитку педагога інженерної та комп'ютерної графіки, як важливої умови забезпечення якості освіти в сучасних закладах загальної та професійної освіти. Розкрито

специфіку діяльності педагога в галузі інженерної та комп'ютерної графіки. Тут потрібно поєднати технічні знання, просторове мислення та володіння цифровими технологіями. Показано основні напрями й форми професійного розвитку педагога-графіка, зокрема підвищення цифрової компетентності, опанування сучасних САПР-систем та впровадження інноваційних методів навчання. Наголошено на стратегічному значенні безперервного професійного розвитку для формування конкурентоспроможних фахівців і підвищення якості освітнього процесу.

Ключові слова: безперервний професійний розвиток, інженерна графіка, комп'ютерна графіка, педагог, якість освіти, цифрова компетентність.

Вступ.

В умовах стрімкого розвитку науки, техніки та цифрових технологій перебуває сучасна освіта. А особливо ці зміни стають відчутними у сфері інженерної та комп'ютерної графіки, де оновлення програмного забезпечення, стандартів проєктування та методів візуалізації відбувається надзвичайно швидко. У цих умовах педагог інженерної та комп'ютерної графіки має постійно вдосконалювати свої професійні компетентності, щоб забезпечити відповідність освітнього процесу сучасним вимогам ринку праці та освітніх стандартів. Сучасні трансформації освітнього середовища зумовлюють підвищені вимоги до професійної компетентності педагогів. Особливо це стосується педагогів інженерної та комп'ютерної графіки, діяльність яких пов'язана з постійним оновленням цифрових технологій та методик навчання.

Безперервний професійний розвиток педагога стає стратегічним ресурсом підвищення якості освіти, адже саме від рівня його підготовки залежить формування в здобувачів освіти просторового мислення, графічної культури та навичок роботи з сучасними цифровими інструментами.

Специфіка професійної діяльності педагога інженерної та комп'ютерної графіки.

Професійна діяльність педагога інженерної та комп'ютерної графіки має міждисциплінарний характер і поєднує елементи педагогіки, інженерії, дизайну та інформаційних технологій. Учитель або викладач цієї дисципліни повинен володіти знаннями з нарисної геометрії, технічного креслення, стандартів ЄСКД, а також сучасних засобів комп'ютерної графіки та систем автоматизованого проєктування. Особливістю викладання інженерної та комп'ютерної графіки є необхідність поєднання традиційних методів навчання

з цифровими технологіями. Педагог має навчити здобувачів освіти читати та виконувати креслення, створювати тривимірні моделі, працювати з графічними редакторами й САПР-системами, що вимагає постійного оновлення професійних знань і навичок.

Формування професійних компетентностей педагога інженерної та комп'ютерної графіки відбувається поетапно — від засвоєння основ нарисної геометрії до опанування інструментів комп'ютерної графіки та їх практичного застосування в освітньому процесі (рис.1).

Рис. 1.Схема взаємозв'язку між нарисною геометрією, інженерною та комп'ютерною графікою як етапами формування просторового мислення педагога і здобувача освіти

Основні напрями безперервного професійного розвитку педагога-графіка

Безперервний професійний розвиток педагога інженерної та комп'ютерної графіки реалізується через поєднання теоретичних знань, володіння цифровими інструментами та вдосконалення методики навчання, що в комплексі забезпечує підвищення якості освітнього процесу (рис.2).

Рис.2. Узагальнена методична схема професійного розвитку педагога інженерної та комп'ютерної графіки

Важливим напрямом є методичний розвиток, який включає оновлення змісту навчальних програм, використання проєктних та дослідницьких методів навчання, інтеграцію міжпредметних зв'язків з математикою, інформатикою та технологіями. Педагог, який постійно вдосконалює свою методичну майстерність, здатний зробити навчальний процес більш практикоорієнтованим і наближеним до реальних інженерних завдань.

Не менш значущим є розвиток професійної рефлексії та участь у професійних спільнотах. Обмін досвідом з колегами, участь у семінарах, вебінарах, конференціях і конкурсах педагогічної майстерності сприяє формуванню інноваційного мислення та підвищенню якості викладання.

Ілюстративний супровід у навчанні інженерної та комп'ютерної графіки

Використання ілюстрацій є невід'ємною складовою навчання інженерної та комп'ютерної графіки. Графічні зображення, креслення, схеми та тривимірні моделі сприяють розвитку просторового мислення й кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Застосування комп'ютерної графіки дозволяє педагогу демонструвати складні геометричні побудови, моделювати процеси та створювати наочні навчальні матеріали (рис.2). Це підвищує інтерес здобувачів освіти до навчання та позитивно впливає на якість освітніх результатів.

Вплив професійного розвитку педагога на якість освіти

Безперервний професійний розвиток педагога інженерної та комп'ютерної графіки безпосередньо впливає на якість освіти. Педагог, який володіє сучасними технологіями та методиками навчання, здатний формувати в учнів і студентів актуальні професійні компетентності, необхідні для подальшого навчання та професійної діяльності.

Крім того, професійно розвинений педагог створює освітнє середовище, орієнтоване на розвиток творчості, самостійності та критичного мислення. Це сприяє підвищенню мотивації здобувачів освіти й формуванню їхньої готовності до навчання впродовж життя.

Висновки

Таким чином, безперервний професійний розвиток педагога інженерної та комп'ютерної графіки є стратегічною складовою забезпечення якості освіти. Він забезпечує відповідність освітнього процесу сучасним технологічним вимогам, сприяє впровадженню інноваційних методів навчання та формуванню професійно компетентних фахівців. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення моделей підтримки професійного розвитку педагогів техніко-графічних дисциплін в умовах цифрової трансформації освіти.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Закон України «Про освіту» : від 05.09.2017 № 2145-VIII.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» : від 16.01.2020 № 463-IX.
3. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації. Київ : Грамота, 2016. 216 с.
4. Локшина О. І. Якість освіти як педагогічна проблема. Київ : Педагогічна думка, 2018. 144 с.
5. Савченко О. Я. Дидактика сучасної освіти. Київ : Літера ЛТД, 2017. 400 с.

УДК 377.1:004.8

ВІД ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ПАРАДИГМА ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Тетяна Качура

**Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету
м. Харків, Україна**

Вступ. Цифрова трансформація освіти зумовлює переосмислення ролі педагогічного працівника у сучасному освітньому середовищі закладів фахової передвищої освіти [1]. Якщо раніше цифрова компетентність асоціювалася передусім із умінням використовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), то сьогодні вона стрімко еволюціонує у напрямі інтеграції інструментів штучного інтелекту (ШІ) [5]. Це формує нову професійну парадигму, у якій педагогічний працівник виступає не лише користувачем цифрових сервісів, а й фасилітатором, аналітиком і дизайнером освітнього контенту.

Сучасні підходи до визначення цифрової компетентності педагогічних працівників ґрунтуються на впровадженні інструментів ШІ в освітній процес таким чином, щоб вони підсилювали навчання, а не замінювали мислення здобувачів освіти [5]. У контексті стрімкого розвитку штучного інтелекту складники цифрової компетентності доповнюються новим виміром – АІ-грамотністю педагогічного працівника [4]. Вона поєднує технічні навички роботи з алгоритмами й даними, методичну здатність доцільно інтегрувати інструменти ШІ для підсилення навчання та етико-правову відповідальність за академічну доброчесність і безпеку цифрової взаємодії.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз трансформації цифрової компетентності педагогічного працівника в умовах поширення технологій штучного інтелекту та узагальнення практичного досвіду використання ШІ-інструментів у професійному розвитку викладачів закладів фахової передвищої освіти.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження стали дані підвищення кваліфікації педагогічних працівників Фахового коледжу НФаУ за 2024–2025 роки [2, 3]. Аналіз здійснювався шляхом узагальнення тематики освітніх заходів, їх змістового спрямування та розподілу за ключовими напрямками професійного розвитку.

Методи дослідження включали: аналіз і класифікацію програм підвищення кваліфікації; узагальнення статистичних даних щодо тематичних напрямів навчання; описовий та порівняльний аналіз структури професійного розвитку педагогічних працівників у контексті цифровізації освіти.

Отримані результати. У 2024 році структура підвищення кваліфікації педагогічних працівників мала більш традиційний характер [2]. Найбільшу частку становили заходи, спрямовані на розвиток професійної (ключової) компетентності – 41%. Значна увага приділялася удосконаленню методики викладання, оновленню фахових знань і впровадженню сучасних педагогічних технологій. Частка ж заходів, пов'язаних із розвитком цифрової компетентності становила 26%. Йшлося переважно про використання ІКТ, електронних освітніх ресурсів і платформ дистанційного навчання. Тематика штучного інтелекту в освіті була представлена меншою мірою – лише 5% від загальної кількості заходів, що свідчить про початковий етап інтеграції ШІ в систему професійного розвитку педагогічних працівників.

У 2025 році спостерігається помітне зміщення акцентів у бік цифровізації та використання технологій штучного інтелекту [3]. Частка професійної (ключової) компетентності зменшилася до 34%, тоді як цифровий напрям і ШІ-орієнтоване навчання сукупно становлять 40% усіх підвищень кваліфікації. Це демонструє чітку еволюцію моделі професійного розвитку – від домінування традиційної методичної підготовки у 2024 році до посиленого розвитку цифрових і ШІ-компетентностей у 2025 році. Зокрема, цифрова компетентність зросла до 28%, а напрям, пов'язаний зі штучним інтелектом, – до 12%. Таким чином, за один рік спостерігається більш ніж дворазове зростання інтересу до ШІ у професійному розвитку педагогічних працівників, що підтверджує активний перехід від базової цифрової грамотності до інтеграції інструментів штучного інтелекту в професійну діяльність педагогічного працівника (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз динаміки 2024–2025 рр.

Напрямок підвищення кваліфікації	2024	2025	Динаміка
Професійна (ключова) компетентність	41%	34%	↓
Цифрова компетентність	26%	28%	↑
ШІ в освіті	5%	12%	↑↑
Психологічна компетентність	18%	15%	↓
Інклюзія та безбар'єрність	10%	11%	≈

У межах підвищення кваліфікації у 2025 році педагогічні працівники коледжу апробували кейс-метод, підсилений інструментами ШІ, що передбачає комплексну трансформацію освітнього контенту та реалізується у три етапи:

1. Генерація інтерактивних сценаріїв (ChatGPT / Claude): використання великих мовних моделей для проєктування розгалужених ситуаційних завдань, моделювання реальних практичних ситуацій та створення персоналізованих траєкторій розв'язання проблем здобувачами освіти.

2. Дизайн та візуалізація освітнього продукту (Gamma): автоматизоване перетворення текстових сценаріїв у структуровані інтерактивні презентації, квести чи вебсторінки, що забезпечує високий рівень наочності та залученості здобувачів освіти.

3. Аналітичний супровід та систематизація (NotebookLM, Gemini): використання інструментів для узагальнення великих масивів навчальної та нормативної інформації, верифікації фахових джерел та створення «інтелектуальних посібників: аудіопереказів, відеоглядів, флешкарт, інфографіки тощо» на основі верифікованих методичних матеріалів.

Практичний досвід показує, що викладачі Фахового коледжу НФаУ активно використовують ці інструменти для створення динамічного методичного супроводу, що значно скорочує час на підготовку контенту при підвищенні його якості.

Висновки. Порівняльний аналіз показників 2024–2025 років засвідчує стрімкий перехід від традиційної моделі цифрової грамотності до технологічно збагаченої, у якій суттєво зростає роль ШІ в професійній діяльності педагогічного працівника.

AI-компетентність педагогічного працівника фахової передвищої освіти набуває міждисциплінарного характеру та охоплює не лише технологічну обізнаність, а й здатність педагогічно доцільно застосовувати інструментами ШІ для проєктування освітнього контенту, підтримки пізнавальної активності здобувачів освіти та розвитку їхнього критичного мислення.

Подальші програми професійного розвитку педагогічних працівників мають формувати інтегровану систему компетентностей, що поєднує педагогічну майстерність, цифрові технології та інструменти штучного інтелекту.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 06.06.2019 № 2745-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19> (дата звернення: 10.02.2026).
2. Інформація про підвищення кваліфікації педагогічних працівників Фахового коледжу НФаУ за 2024 рік. Харків: ФК НФаУ, 2024. 25 с.
3. Інформація про підвищення кваліфікації педагогічних працівників Фахового коледжу НФаУ за 2025 рік. Харків: ФК НФаУ, 2025. 35 с.
4. Морзе Н. В., Гладдун Т. В. Використання штучного інтелекту в освітньому процесі: виклики та можливості для педагога. Інформаційні технології і засоби навчання. 2024. Т. 101. № 3. С. 15–32.
5. Лещик Н. В. Штучний інтелект в освіті: статистика використання, рекомендації щодо застосування та як обрати безпечний інструмент. Офіційний веб-сайт Служби освітнього омбудсмена України, 16.10.2025.
URL: <https://eo.gov.ua/shtuchnyy-intelekt-v-osviti-statystyka-vykorystannia-rekomendatsii-shchodo-zastosuvannia-ta-iak-obraty-bezpechnyy-instrument/2025/10/16/> (дата звернення: 10.02.2026).

УДК 378.046.4:377:159.923

ПРОФЕСІЙНИЙ ТА ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Тамара Левченко

Берестинський аграрно-технічний фаховий коледж

м. Берестин, Україна

Сучасний педагог може досягти успіхів у своїй діяльності лише за умови постійного вдосконалення професійної майстерності, швидкого реагування на процеси, що відбуваються в освітньому просторі. Педагогічна майстерність викладача формується під час здобуття професійної освіти, власної практичної діяльності та в процесі самоосвіти. Робота в умовах різких змін оточуючого

світу (період COVID-19, робота під час дії військового стану) вимагає від викладача високого професіоналізму, який досягається багато в чому у процесі розвитку здібностей та їх збагачення. Це здібності інтелектуальні, загальні здібності до керування студентськими діями які включають вольові якості особистості педагога, психологічні і комунікативні здібності, готовність до інноваційної діяльності, управлінська діяльність навчальною групою студентів. Саме тому в Законі України «Про освіту» (ст.1, 53, 54) затверджено право вчителя на навчання впродовж життя, академічну мобільність, вибір видів і форм професійного зростання. Сучасний викладач- це професіонал, здатний до опановування та застосування сучасних педагогічних технологій і нових методів навчання і виховання, фахівець, маючий бажання і здатність самореалізовуватись, самовдосконалюватись, проводити аналіз своєї професійної діяльності, підводити підсумки такої діяльності, керувати власним професійним розвитком впродовж всього життя, при цьому виховуючи в собі необхідні для цього якості. Шлях реалізації особистісного потенціалу викладача формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, досвіду і можливостей, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання [1].

Безперервний професійний розвиток педагогів- це систематичний процес підвищення кваліфікації та вдосконалення професійних компетентностей протягом усієї кар'єри. Він охоплює формальні (курси), неформальні (тренінги, семінари) та самоосвіту для набуття нових знань, умінь і навичок для сучасної педагогічної діяльності. Рівні розвитку педагога змінюються на протязі діяльності від репродуктивного до творчого, коли викладач користується власною авторською методикою викладання навчальних дисциплін.

Основними видами підвищення кваліфікації педагогічних працівників в коледжі є навчання за програмою підвищення кваліфікації (у тому числі участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах), а також стажування на виробництві. Крім того, педагогічні працівники можуть підвищувати кваліфікацію у різних суб'єктів підвищення кваліфікації. Це такі платформи як КІППО, Педрада, ІTeacher освіта, Ректор освіта та інші.

Для молодих викладачів, які тільки почали свою освітню діяльність, на базі методичного кабінету організовано школу викладача на базі якої викладачі-вищої категорії, викладачі-методисти проводять майстер-класи, діляться власним педагогічним досвідом викладання лекцій і лабораторно-практичних занять, фаховими методиками та технологіями навчання студентів професійним дисциплінам. Щорічно, під час зимових канікул, відбуваються педагогічні читання на яких розглядаються нові педагогічні технології, нові форми проведення навчальних занять.

Участь викладачів в роботі циклових комісій дозволяє спрямовувати і організовувати роботу педагогів по підвищенню свого професійного рівня, оскільки на таких засіданнях планується методична робота, формується перелік завдань по участі викладачів в конкурсах професійної майстерності та підвищенню кваліфікації.

Щороку викладачі коледжу приймають активну участь в конкурсі професійної майстерності «Педагогічний ОСКАР», який проводить науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти, після чого отримують сертифікати та дипломи учасників.

Більшість педагогічних працівників пишуть статті на науково-практичні міжнародні та обласні науково-практичні конференції, виступають на них з доповідями. Це сприяє професійному зростанню та вдосконаленню професійних компетентностей в безперервній освіті викладачів. Викладачі коледжу є розробниками навчальних програм, робочих зошитів та інших навчальних матеріалів, що свідчить про достатньо високий рівень професійної майстерності.

Сучасна освітня діяльність – це живий, динамічний процес, який вимагає врахування безліч факторів. Складність цього процесу вимагає не тільки глибоких знань, педагогічних умінь і навичок, а й значної частки творчості. Тому викладачі мають бути завжди готові до інноваційної діяльності.

Використання професійного порт фоліо викладача – це ще один шлях до реалізації принципу сучасного життя-неперервна освіта, освіта впродовж всього життя. Мета портфоліо- продемонструвати найбільш значущі результати практичної діяльності викладача, проаналізувати, узагальнити і систематизувати результати своєї роботи у навчальних та пізнавальних видах діяльності, об'єктивно оцінити свої можливості та спланувати дії з подолання труднощів і досягнення більш високих результатів. Портфоліо – це інструмент

для забезпечення моніторингу професійного вдосконалення викладача, який сприяє його особистісному вдосконаленню, стимулюючи до самоосвіти і керування власним професійним розвитком.

Педагогічні працівники коледжу долучаються до складання орієнтовного плану підвищення кваліфікації у закладі освіти, подають до нього відомості щодо проходження у наступному році підвищення кваліфікації в якому вказують: назву суб'єкта підвищення кваліфікації, тему та термін проходження. Самоосвіта (інформальна) освіта дає можливість педагогічним працівникам вдосконалювати свої професійні знання і навички в зручній формі, сприяє формуванню індивідуального стилю педагогічної діяльності, допомагає в осмисленні педагогічного досвіду і власної самостійної праці, є засобом самопізнання і самовдосконалення, шляхом педагогічного розвитку. Формами самоосвіти у викладачів коледжу можуть бути наступні: вивчення передового педагогічного досвіду, нових наукових ідей, найактуальніших педагогічних проблем, перевірка нових методів роботи, здійснення експериментів, систематичний перегляд тематичних передач, перегляд в мережі інтернет інформації з методики викладання фахових дисциплін, організація поза аудиторної роботи з предметів, оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями і вивчення можливостей використання їх в навчальному процесі. Самоосвіта все більше стає умовою успіху в професійній діяльності та захищає педагогічних працівників від зубожіння особистості.

«Удосконалення методичної майстерності—це передусім самоосвіта»- писав В. Сухомлинський. Ефективна самоосвіта підвищує імідж педагога та покращує якість навчання. Безперервний професійний розвиток—це навчання, яке перетворюється на спосіб життя.

Педагог аграрно-технічного коледжу сьогодні — це не лише носій знань і практичного досвіду, а й наставник, фасилітатор, тьютор, організатор освітнього середовища, яке сприяє формуванню конкурентоспроможного фахівця.

Важливу роль відіграє створення в закладі освіти сприятливого психологічного клімату, підтримка адміністрації та можливість творчої самореалізації викладача

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: постанова Кабінету Міністрів України від 06.10.2010
2. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти : [монографія] /АПН України, інститут педагогіки і психологічної освіти; передм. Ничкало Н.Г., Київ, 2003, 246с.
3. Освіта дорослих : короткий термінологічний словник /автор-упорядник Л.Ю. Лукьянова, О.В. Анищенко, Київ : Видавець ПП Лисенко М.М. 2014, 108с.
4. Про освіту: Закон України.2017 (Дата звернення 20.09.2020 р.)

УДК 377.1

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Тетяна Мартинець

ВСП «Електромеханічний фаховий коледж Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова»

м. Харків, Україна

Безперервний професійний розвиток педагогів є стратегічним інструментом підвищення якості освіти, що передбачає безперервне вдосконалення компетентностей через формальні, неформальні та інформальні форми навчання. Це забезпечує відповідність сучасним викликам освіти, розвиває інноваційний потенціал педагогів та підвищує їхню професійну майстерність, що прямо впливає на результати студентів.

У сучасних умовах освітніх трансформацій роль педагога змінюється з ретранслятора знань на фасилітатора та ментора. Безперервний професійний розвиток стає ключовим механізмом забезпечення якості освіти, переходячи від епізодичних курсів підвищення кваліфікації до постійного навчання впродовж життя (lifelong learning).

Зміст безперервного професійного розвитку охоплює різні освітні формати, кожен із яких виконує власну функцію. Формальна освіта реалізується через курси підвищення кваліфікації в закладах післядипломної освіти (ІППО) і забезпечує нормативно визначене оновлення компетентностей. Водночас неформальна освіта — вебінари, тренінги, майстер-класи, участь у професійних спільнотах — створює гнучке середовище швидкого професійного реагування на зміни. Доповнює їх інформальна освіта, що проявляється у самоосвіті, саморозвитку, читанні фахової літератури та професійному обміні досвідом, формуючи індивідуальну культуру безперервного навчання педагога.

Стратегічна цінність безперервного професійного розвитку проявляється насамперед у формуванні професійної готовності педагога до змін. У процесі постійного навчання він набуває нових компетентностей, знань і практичних навичок, які безпосередньо інтегруються в освітній процес. Не менш важливим є забезпечення конкурентоспроможності педагогічних працівників: центри професійного розвитку сприяють вибудовуванню індивідуальних траєкторій зростання, що підтримує їхню фахову актуальність.

Подальший ефект безперервного розвитку проявляється у підвищенні рівня педагогічної майстерності. Професійне зростання відбувається поступово— від репродуктивного до творчого (авторського) рівня діяльності, що позитивно впливає на якість викладання. Водночас готовність педагога до інноваційної діяльності прямо залежить від інтенсивності його безперервного навчання, адже саме воно формує відкритість до нових освітніх практик і технологій.

Сучасні підходи до організації безперервного професійного розвитку дедалі більше орієнтуються на персоналізацію. Зокрема, використовуються методичні симулятори для проєктування індивідуальних траєкторій розвитку, упроваджується психолого-педагогічний супровід і коучинг, посилюється акцент на особистісно-професійному зростанні, що інтегрує індивідуальні якості педагога з його фаховими компетентностями.

Отже, безперервний професійний розвиток є не лише вимогою законодавства, а стратегічною інвестицією закладу освіти у власну якість і конкурентоспроможність. Професіоналізм педагога в цій системі прямо корелює з високим рівнем знань і сформованих компетентностей студентів, що визначає успішність сучасної освіти загалом.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Ілляхова М. Безперервний професійний розвиток науково-педагогічних працівників у контексті розвитку європейського освітнього простору. Вісник Нац. ун-ту «Чернігівський колегіум» ім. Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. 2019. Вип. 1. С. 55–60.
2. Куриш Н.К. Моделирование профессионального развития педагогических работников в системе послыдипломной педагогической освіти. «Viae Educationis: Studies of Education and Didactics» 2022, Vol. 1. № 1. С. 65-73.

УДК 377.091:[61-051:616.15]

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ТА МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СТРАТЕГІЧНА СКЛАДОВА ЯКОСТІ НАВЧАННЯ

Олена Мосієнко

Житомирський базовий фармацевтичний фаховий коледж

Житомирської обласної ради

м. Житомир, Україна

Викладач у фармацевтичному та медичному закладі фахової передвищої освіти повинен володіти певним набором ключових компетенцій, які поділяють на 2 групи: функціональні компетентності (загальнокультурна, комунікативна, методична, педагогічна, управлінська, цифрова) та ціннісні компетентності (гуманістична позиція і позитивна спрямованість на діяльність, орієнтація на розвиток, креативна компетентність, персональна робота в пошуково-дослідницькому напрямку). Це дозволить займатися і керувати пошуково-дослідницькою, інноваційною та освітньою діяльністю, а також формувати у здобувачів освіти навички та вміння, необхідні для успіху на сучасному ринку праці та в умовах стрімкого науково-технологічного прогресу [1].

В даний час різні освітні організації пропонують достатню кількість реалізованих освітніх програм підвищення кваліфікації з загальної педагогіки,

теорії та методики викладання (галузей спеціальності), інформаційних технологій, а також з різних дисциплін, англійської мови, правових основ. Найчастіше курси враховують зацікавленість роботодавця в наявності у кожного викладача відповідних сертифікатів і додаткових компетенцій, що дозволяють виконувати більш широкі функції, вирішувати завдання варіативного, локального характеру, освоювати додаткові професійні компетенції [3]. Крім того, в процесі підвищення кваліфікації необхідно враховувати насамперед потреби викладача і специфіку дисципліни, яку він викладає.

Пріоритетними напрямками підвищення кваліфікації є: методика викладання та педагогіка; іноземна мова; сфера комп'ютерних технологій; предметна область; нормативна база. Найбільш ефективною формою підвищення кваліфікації є онлайн-навчання з обов'язковою практичною роботою і з тестовими питаннями з теорії. Офлайн-навчання не завжди можливе через безпекові ризики, потребу в переїзді, фінансові витрати.

У процесі підвищення кваліфікації викладачам з педагогіки необхідно дати можливість ознайомитися не тільки з фундаментальними законами педагогіки, а й з теорією та методикою викладання різних дисциплін, досягненнями різних фахівців, оцінити можливості та обмеження будь-яких методик і сучасних підходів, вибрати відповідні і, використовуючи ключові елементи побудувати найбільш ефективну власну методику навчання здобувачів освіти [2].

В даний час навіть при традиційній формі навчання викладач у роботі використовує інформаційні технології. Необхідно чітко розуміти, що найчастіше тільки для підготовки та передачі знань з предмета в рамках посадової інструкції викладачеві доводиться працювати в програмах MS Word, MS Excel, MS PowerPoint, в пошуковій системі Google, а також використовувати роботу помічника на основі ШІ від Google, в системах дистанційного навчання, наприклад Moodle.

Безумовно, використання інформаційних технологій у процесі навчання здобувачів освіти фармацевтичних та медичних закладів фахової передвищої освіти створює ряд незаперечних переваг: візуалізація знань; індивідуалізація та диференціація навчання; доступ до значного обсягу інформації, представленої в цікавій формі, завдяки застосуванню засобів мультимедіа; розвиток умінь обробляти інформацію при роботі з комп'ютерними

довідниками та каталогами; можливість самоконтролю; можливість тренування і самопідготовки; розвиток певного виду мислення (наприклад, наочно-логічного, наочно-образного); економію навчального часу.

Для якісного виконання посадових обов'язків викладачеві необхідно постійно підвищувати професійну компетентність, що, безумовно, стає можливим при проходженні підвищення кваліфікації, зміст освітньої програми якої має включати педагогічну, інформаційну, правову, пошуково-дослідну складову. Таким чином, в процесі підвищення кваліфікації доцільно не тільки оновити та актуалізувати вже отримані раніше теоретичні та практичні знання з основ педагогіки, інформаційних технологій, правових аспектів, але й також з урахуванням дисципліни, що викладається у навчальному закладі, розвинути ключові компетенції викладача, необхідні для більш ефективної роботи в умовах, що постійно змінюються.

Узагальнюючи, необхідно відмітити, що після ефективного навчання на курсах підвищення кваліфікації з інформаційних технологій повинні бути внесені зміни в навчальну та методичну роботу; після підвищення кваліфікації з педагогіки - у виховну та методичну роботу, після підвищення кваліфікації з навчального предмету - в навчальну та пошуково-дослідну роботу.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Беляєва О.М. Розвиток педагогічної майстерності викладачів вищих медичних навчальних закладів: проблеми і шляхи розв'язання. Педагогіка та психологія. 2018. Т. VI. № 63. С. 15–19.
2. Бульвінська О.І., Капралова І.М. Використання масових відкритих онлайн курсів у професійному розвитку ви-кладачів закладів вищої освіти. Інформаційні технології і засоби навчання. 2022. № 2.88. С. 273–290.
3. Лисенко О.М. Удосконалення професійної компетентності викладачів як передумова якісної медичної освіти. Педагогічний процес: теорія і практика. 2018. № 1–2. С. 51–56.

УДК 378.046.4:377

БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ЯК ВАЖЛИВИЙ ВЕКТОР В ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

Зоряна Панасюк

**Звягельський медичний фаховий коледж Житомирської обласної ради
м. Звягель, Україна**

Працівники медичної галузі (середній медичний персонал, фармацевти, управлінці з медичною освітою) зобов'язані здійснювати безперервний професійний розвиток (БПР), результати проходження якого обов'язково враховуються під час атестації для присвоєння або підтвердження кваліфікаційної категорії або кваліфікації працівника сфери охорони здоров'я.

БПР як важливий вектор в організації роботи післядипломної освіти медичного коледжу має особливе значення в умовах сьогодення та здійснюється на основі нормативно-законодавчої бази, а саме: «Порядок проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я та внесення змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України [6]; «Положення про систему безперервного професійного розвитку молодших спеціалістів з медичною освітою та фахівців з фаховою передвищою освітою Звягельського медичного фахового коледжу», «Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників» [1], «Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку фахівців з фаховою передвищою, початковим рівнем (короткий цикл) та першим (бакалаврським) рівнем вищої медичної і фармацевтичної освіти та магістрів з медсестринства» [2], Державної служби якості освіти, Статуту, Колективного договору, Правил внутрішнього розпорядку та Положень про організацію освітнього процесу тощо. Таким чином, є необхідним комплексно вивчити проблему організації БПР в медичному коледжі, окреслити шляхи його розвитку й вдосконалення.

Безперервне навчання працівників включає в себе підвищення кваліфікації і перепідготовку. Під перепідготовкою слід розуміти необхідність отримання нової спеціальної освіти, що викликана потребою науково-технічного і соціального прогресу. Система дозволяє організувати постійний

контроль за якістю і професіоналізмом спеціалістів, навчати їх протягом всього трудового життя, створити банк даних про склад і кваліфікацію персоналу [3]. Для працівників медичної галузі безперервний професійний розвиток – це запорука якісної медичної допомоги населенню України, оскільки під час війни зіткнулись із тим, що для надання невідкладної та екстреної медичної допомоги необхідно більше медичних працівників із залученням лікарів–інтернів [5, с. 407]. Отже, враховуючи вищезазначене, основою БПР працівників медичної галузі є багатоаспектна система підвищення кваліфікації і перепідготовки, котра включає навчання протягом усього трудового життя, постійний контроль за якістю і професіоналізмом медичних спеціалістів тощо.

БПР Звягельського медичного фахового коледжу включає:

- 1) *спеціалізацію* – набуття здатності виконувати окремі завдання та обов'язки, які мають особливості в межах спеціальності;
- 2) *тематичне удосконалення* – набуття нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей фахівців із медичною освітою у межах професійної діяльності.

З 1 липня 2025 року набули чинності Нові правила БПР 2025 для всіх працівників сфери охорони здоров'я[6].

Нова система БПР охоплює три ключові види освіти (формальну, неформальну та інформальну освіти). Працівники медичної галузі проходять навчання на циклах тематичного удосконалення (тривалість – один два тижні) шляхом набуття поглиблених теоретичних знань, нових підходів із окремих розділів відповідної спеціальності, професійного медичного стажування за межами закладу(програма професійного медичного стажування полягає в опануванні практичного досвіду шляхом безпосереднього виконання завдань та обов'язків у рамках відповідної спеціальності під наглядом керівника структурного підрозділу закладу охорони здоров'я, в якому проходить таке стажування).

Основними підходами БПР є:

- *майстер-клас* – представлення і демонстрація певних методик, технологій діагностики та лікування із метою підвищення професійного рівня та обміну передовим досвідом учасників заходу, розширення їх світогляду та залучення до новітніх галузей знань;
- *симуляційний тренінг чи тренінг із оволодіння практичних навичок* – набуття кожним учасником заходу певної клінічної та/або практичної навички

та/або компетенції в умовах штучно створеного, наближеного до реальності професійного середовища для забезпечення максимальної безпеки пацієнтів і працівників сфери охорони здоров'я (під час проходження навчальне навантаження на одного викладача складає не більше 4-6 учасників);

– *тренінг* – опанування учасниками заходу нових професійних знань, умінь та навичок як з окремих розділів спеціальності, так і з актуальних питань організації медичної допомоги за відповідними напрямками у групі до 20 осіб;

– *семінар* – набуття учасниками нових знань з можливістю обговорення отриманої інформації під час навчання у малих групах;

– *участь у науково-практичних конференціях* – форма організації наукової діяльності у вигляді зборів/наради медичних та наукових працівників на обласному рівні з метою представлення результатів дослідницької роботи, результатів аналізу існуючих медичних практик, узагальнення і поширення кращого досвіду, створення теоретичних і методичних умов для його впровадження.

– *фахова (тематична) школа* – системне довготривале навчання з актуальних питань відповідної спеціальності, що поєднує заняття у великих групах для опанування теоретичної частини під час проведення лекцій та заняття у малих групах (не більше 10-12 учасників на одного викладача).

БПР успішно здійснюється за змішаною формою навчання із використанням електронних навчальних ресурсів і технологій в режимі реального часу або з доступом до навчальних матеріалів у час, зручний для працівників сфери охорони здоров'я, а також поєднання особистої та дистанційної участі.

Особиста участь медичного працівника є обов'язковою під час: навчання на симуляційних тренінгах або тренінгах з оволодіння практичними навичками; професійного медичного стажування за межами закладу, де працює працівник. Засоби підтвердження присутності учасників визначає Провайдер. З метою забезпечення здійснення БПР створена система, що призначена для збереження інформації про Провайдерів, заходи БПР, обліку балів БПР та ведення особистого освітнього портфолію медичних працівників тощо. Захист інформації у системі здійснюється відповідно до законодавства про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах. Цикли спеціалізації, цикли тематичного удосконалення здійснюють структурні підрозділи з післядипломної освіти (Центр безперервного професійного розвитку

Звягельського медичного фахового коледжу Житомирської обласної ради). Лише така багатоаспектна робота у різних напрямках БПР з використанням усіх зазначених форм роботи може забезпечити якісне навчання впродовж життя. На рівні держави необхідно впровадити комплекс політичних рішень щодо нормалізації ситуації у післядипломній медичній освіті та забезпечення прав медичних працівників на БПР за кошти державного бюджету в умовах викликів сьогодення.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я: Постанова Кабінету Міністрів №725 від 14 липня 2021р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-2021-%D0%BF#Text>
2. Про подальше удосконалення системи післядипломної освіти та безперервного професійного розвитку фахівців з фаховою передвищою, початковим рівнем (короткий цикл) та першим (бакалаврським) рівнем вищої медичної і фармацевтичної освіти та магістрів з медсестринства : Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 2016 від 10.11.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0039-23#Text>
3. Пушкар З. М., Пушкар Б. Т. Кадровий менеджмент: навч. посіб. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2017. 210 с.
4. Про залучення лікарів-інтернів та деяких інших осіб до виконання заходів, пов'язаних із наданням медичної допомоги особам, які постраждали під час надзвичайної ситуації, яка виникла в період воєнного стану в Україні: Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 385 від 27 лютого 2022 року. Київ. URL: https://moz.gov.ua/uploads/7/36097-dn_385_27022022.pdf
5. Недашківський О. Безперевний професійний розвиток медичних працівників – запорука якісної медичної допомоги населенню України. Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах війни та післявоєнної відбудови України. 2022. С. 407–409. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/46102/1.pdf>
6. Про затвердження Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я та внесення змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України: Наказ МОЗ України від 16.04.2025 № 650. URL: <https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukrayini-vid-16-04-2025-650->

[pro-zatverdzhennya-poryadku-provedennya-atestaciyi-pracivnikiv-sferi-ohoroni-zdorov-ya-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-nakaziv-ministerstva-ohoroni-zdorov-ya-ukrayini](#)

УДК 378.046.4:377

БЕЗПЕРЕРВНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ-МЕХАНІКІВ

Оксана Підгорна

Харківський механіко-технологічний фаховий коледж ім. О.О. Морозова

Харків, Україна

Сучасна якість освіти у ХМТФК ім. О.О. Морозова базується на моделі «освіта впродовж життя». Для викладача технічного коледжу безперервна професійна освіта (БПР) — це не лише педагогічне вдосконалення, а й постійне оновлення знань у сфері машинобудування та матеріалознавства. Це стратегічний інструмент, який дозволяє викладачу бути не просто транслятором теорії, а провідником у світ сучасних технологій.

Якість фахової передвищої освіти прямо корелює з рівнем професійної майстерності викладача. У нашому коледжі стратегія БПР передбачає:

- швидке опанування нових методик навчання (дистанційні симулятори обробки металів, віртуальні лабораторії);
- інтеграцію стандартів у навчальні плани;
- поєднання досвіду з новітніми інженерними підходами.

У Харкові цифровізація стала запорукою виживання освіти. Викладач коледжу трансформується у фасилітатора, який вчить студента працювати з цифровими двійниками, CAD/CAM системами та штучним інтелектом. Вміння створювати якісний цифровий контент для майбутніх техніків — це обов'язкова складова сучасного БПР, що гарантує конкурентоспроможність наших випускників.

Стратегія якості освіти в умовах прифронтового міста неможлива без стресостійкості. БПР викладачів нашого коледжу обов'язково включає розвиток навичок кризової психології. Викладач, який володіє техніками саморегуляції, здатний підтримувати мотивацію студентів навіть у складних умовах, створюючи «безпечний освітній простір».

Безперервний розвиток колективу ХМТФК ім. О.О. Морозова є фундаментом для підготовки кадрів, які будуть відбудовувати промисловість України. Створення індивідуальних траєкторій професійного зростання дозволяє перетворити коледж на інноваційний хаб, де якість освіти відповідає викликам часу.

Цифровізація освіти в умовах індустріального хабу, яким є Харків, виходить за межі простого використання онлайн-платформ. Для викладача механіко-технологічного коледжу це повна ревізія професійного інструментарію. Якість освіти сьогодні визначається здатністю педагога інтегрувати віртуальний виробничий простір у навчальний процес.

Ключові напрямки трансформації ролей педагога в ХМТФК:

Викладач як архітектор цифрового інженерного середовища: В умовах обмеженого доступу до реальних майстерень через безпекову ситуацію в Харкові, викладач опановує роль творця віртуальних лабораторій. БПР передбачає впровадження цифрових двійників (Digital Twins) обладнання, використання симуляторів верстатів з ЧПК (CNC) та інтерактивних 3D-моделей вузлів і механізмів. Це дозволяє зберегти високу якість практичної підготовки фахівців навіть у дистанційному форматі.

Роль викладача трансформується від контролера знань до провідника у світі ШІ. Безперервний розвиток педагога сьогодні включає вміння використовувати нейромережі для оптимізації технічних розрахунків, генерації варіантів конструкторських рішень та автоматизації рутинних задач. Навчаючи студентів етичному та ефективному використанню ШІ, викладач готує їх до реалій сучасного ринку праці.

В умовах гібридних загроз викладач бере на себе роль експерта з медіаграмотності та кібергігієни. Професійний розвиток у цьому напрямку дозволяє педагогу навчати майбутніх техніків роботі із захищеними базами даних та ліцензійним інженерним ПЗ (SolidWorks, AutoCAD тощо), що є невід'ємною частиною професійної етики.

Таким чином, цифрова трансформація в ХМТФК ім. О.О. Морозова — це стратегічний перехід до високотехнологічної педагогіки, де викладач стає ключовою фігурою у підготовці конкурентоспроможного фахівця, здатного працювати в умовах цифрової економіки та повоєнного відновлення промисловості.

УДК 378.046-021.68:615.15

СТРАТЕГІЧНА РОЛЬ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАРМАЦЕВТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВИСОКИХ СТАНДАРТІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Надія Сеньків, Ольга Приступко, Вікторія Ходаківська

Житомирський базовий фармацевтичний фаховий коледж

м. Житомир, Україна

Сучасна фармацевтична практика потребує від фахівців високого рівня професійної компетентності, здатності швидко адаптуватися до змін у нормативній базі, нових технологій та вимог пацієнтів. Безперервний професійний розвиток фармацевтів є ключовим механізмом підтримки якості фармацевтичного обслуговування та забезпечення безпеки пацієнтів. У наукових дослідженнях підкреслюється, що постійне підвищення кваліфікації сприяє впровадженню сучасних стандартів фармацевтичної допомоги, зменшенню помилок при відпуску лікарських засобів та покращенню комунікації з пацієнтами. Фармацевт виступає не лише як фахівець з відпуску лікарських засобів, але й як консультант пацієнта, який відповідає за правильне застосування препаратів, їх взаємодію та безпеку. Важливим аспектом підвищення ефективності фармацевтичного обслуговування є безперервний професійний розвиток фармацевтів, який забезпечує актуалізацію знань, розвиток практичних навичок та дотримання сучасних стандартів фармацевтичної діяльності.

У сучасних умовах трансформації системи охорони здоров'я фармацевтична діяльність виходить за межі традиційного відпуску ліків та

включає інтегрований підхід до забезпечення безпеки, ефективності та якості фармацевтичної допомоги. Ключовим елементом цього підходу є професійна компетентність фармацевтів, яка формується не лише в процесі здобуття освіти, а й у ході безперервного професійного розвитку (БПР) протягом усієї практичної діяльності. Суттєвим кроком у нормативному закріпленні цього підходу став **Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 650 від 16 квітня 2025 р.**, яким затверджено новий Порядок проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я. Цей документ унормував систему БПР як невід'ємну складову оцінювання професійної компетентності фармацевтів та інших медичних працівників. До 2025 р. система підвищення кваліфікації фармацевтів базувалася здебільшого на окремих курсах, циклах тематичного удосконалення та одноразових навчальних заходах. Новий Порядок за наказом № 650 унормував порядок **безперервного професійного розвитку**, який пов'язано із системною атестацією працівників охорони здоров'я. Основна ідея - не просто накопичення окремих курсів, а планомірне формування професійної траєкторії в рамках **особистого освітнього портфоліо та балів БПР**, які працівник повинен накопичувати щорічно та за атестаційний період.

Безперервний професійний розвиток фармацевтів має стратегічне значення для якісного фармацевтичного обслуговування з таких причин:

1. Підвищення професійної компетентності та адаптація до змін. БПР сприяє оновленню знань у сфері фармакотерапії, нових фармацевтичних продуктів, клінічних рекомендацій та цифрових інструментів, що важливо для безпечного відпуску лікарських засобів.

2. Системний підхід до навчання. На відміну від фрагментарних курсів, БПР вимагає планування освітньої траєкторії, що включає різні активності, спрямовані на розвиток професійних компетентностей фармацевта.

3. Підтримка якості надання фармацевтичних послуг. Регулярне накопичення балів БПР і відповідне підтвердження через атестацію стимулюють фармацевтів підтримувати свої знання та навички на високому рівні, що відображається на якості обслуговування пацієнтів.

4. Інтеграція в систему охорони здоров'я. БПР стає частиною загальної системи оцінювання професійної компетентності медичних працівників, що дозволяє забезпечити єдині стандарти якості та безпеки у сфері охорони здоров'я.

Впровадження БПР у практику фармацевтичної діяльності пов'язане з певними викликами. По-перше, для ефективного ведення портфоліо та накопичення балів потрібні часу та ресурси, що може становити навантаження на фармацевтів, особливо в умовах дефіциту робочого часу. По-друге, відсутність чіткої практичної готовності електронної системи може ускладнювати облік та перевірку балів у перехідний період.

Проте існують і перспективи: систематичний підхід до БПР сприяє формуванню культури професійного навчання, стимулює участь фармацевтів у наукових заходах, підвищує мотивацію до саморозвитку та зміцнює їхню роль як спеціалістів у міждисциплінарній команді охорони здоров'я.

Безперервний професійний розвиток фармацевтів є стратегічним механізмом підвищення якості фармацевтичної допомоги та забезпечення високих стандартів фармацевтичного обслуговування. Система БПР, що включає особисте освітнє портфоліо, облік балів та їх використання під час атестації, сприяє оновленню знань, підвищенню компетентності та підтримці професійного рівня фармацевтів в умовах постійних змін у сфері охорони здоров'я. Запровадження таких підходів формує сучасну модель професійної освіти, орієнтовану на безпеку пацієнтів та ефективність фармацевтичної практики.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 650 від 16.04.2025 р. *Про затвердження Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я та внесення змін до деяких наказів МОЗ України*. – Офіц. веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0824-25> (дата звернення: 25.02.2026).
2. Умгян О. М., Бойко І. В. Безперервний професійний розвиток медичних працівників як основа системи атестації за наказом МОЗ № 650 // *Український медичний журнал*. – 2025. – № 7. – С. 15–23.
3. Ковальчук Т. П. Особисте освітнє портфоліо фармацевта: методичні підходи та практичне застосування // *Фармацевтичний вісник України*. – 2025. – Т. 4, № 12. – С. 48–55.
4. Іванова Л. Г., Петренко С. В. Цифрові технології в системі безперервного професійного розвитку фармацевтів // *Наукові записки з фармації*. – 2024. – № 3. – С. 87–95.

УДК 378.091.12:005.093:355/359:172.15

САМООСВІТА ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ПРЕДМЕТІВ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Олег Складанівський

**Відокремлений структурний підрозділ Кам'янець-Подільський
фаховий коледж Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»**

м. Кам'янець-Подільський, Україна

Цифровізація, впровадження інновацій та виклики воєнного стану докорінно змінили професійні ролі педагогів. Це значно посилило важливість постійного навчання та самоосвіти для адаптації до нових освітніх стандартів.

Сьогодення змусило кожного викладача закладу освіти зіштовхнутися з необхідністю подолати суперечність між постійним зростанням вимог суспільства до рівня професійної компетентності викладачів у нових соціально-економічних умовах і реальним рівнем їх готовності до виконання розмаїття професійних функцій в освітньому процесі закладу освіти, здатністю до безперервного особистісного й професійного зростання за рахунок неперервної самоосвіти. Розв'язання окресленої суперечності стимулює викладачів, і в першу чергу викладачів предметів військово-патріотичного спрямування до переосмислення своєї ролі в освітньому процесі, надихає на самоосвіту з метою професійного зростання.

Самоосвіта є фундаментом безперервного професійного зростання викладача предметів військово-патріотичного спрямування, особливо в умовах воєнного стану. Вона забезпечує оновлення предметних, психолого-педагогічних та технологічних знань, що дозволяє ефективно формувати у здобувачів освіти ключові компетентності, такі як захист Вітчизни та безпека життєдіяльності.

Щодо самоосвіти педагога, то її визначають як основну форму вдосконалення професійної компетентності, яка полягає в засвоєнні, оновленні, збагаченні знань, узагальненні досвіду шляхом цілеспрямованої, системної самоосвіти, орієнтованої на саморозвиток і самовдосконалення особистості, задоволення своїх інтересів і об'єктивних потреб закладу освіти; свідому

діяльність з удосконалення своєї особистості як фахівця військово-патріотичного спрямування; адаптування індивідуальних неповторних рис до вимог педагогічної діяльності, постійне підвищення рівня професійної компетентності й неперервне вдосконалення рис своєї особистості [2]; самоосвіта педагога є провідною формою вдосконалення педагогічної майстерності та професійної компетентності, що полягає в засвоєнні, оновленні, поширенні й поглибленні знань, узагальненні досвіду шляхом цілеспрямованої, системної самоосвітньої діяльності, спрямованої на саморозвиток і самовдосконалення особистості, задоволення власних інтересів і об'єктивних потреб закладу освіти [1]; цілеспрямованою самостійною діяльністю педагога з удосконалення і поповнення своїх психолого-педагогічних та методичних знань, з їх творчого застосування в процесі практичної діяльності військово-патріотичного спрямування.

Із викладеного вище зрозуміло, що саморегульований характер самоосвіти полягає в тому, що безпосереднє управління діяльністю здійснюється самим суб'єктом, який одночасно виступає об'єктом і суб'єктом управління. Отже, правомірно згадати про «принципи самоосвіти» (самооцінка, самооблік, самовизначення, самоорганізація, самореалізація, самокритичність, самоконтроль, саморозвиток), який в повному обсязі має бути реалізований під час здійснення самоосвітньої діяльності. Усвідомлюємо, що процес самоосвіти має бути для викладача предметів військово-патріотичного спрямування високо вмотивованим, планомірним, неперервним, результативним. Якість підвищення кваліфікації викладача пов'язана з його внутрішньою мотивацією, психічним станом, бажанням стати професіоналом [3].

Таким чином, самоосвітня діяльність є основою підвищення професійного рівня педагога, яка спрямована на удосконалення раніше набутих та нових компетентностей у межах професійної діяльності викладача предметів (освітніх компонентів) військово-патріотичного спрямування, або галузі знань з урахуванням вимог відповідного професійного стандарту; набуття особою досвіду виконання додаткових завдань та обов'язків у межах спеціальності (професії, займаної посади); вивчення педагогічного досвіду, сучасного виробництва, методів управління, ознайомлення з досягненнями науки, техніки і виробництва та перспективами їх розвитку; розроблення пропозицій щодо удосконалення освітнього процесу, упровадження у практику навчання кращих досягнень науки, техніки і виробництва [4].

Доречно зазначити, що головними напрямками підвищення професійного рівня педагога є: розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій); формування у здобувачів освіти спільних для ключових компетентностей умінь військового спрямування; створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища з елементами патріотичного спрямування; використання інформаційно-комунікативних і цифрових технологій в освітньому процесі; мовленнєва, цифрова, комунікаційна, інклюзивна, емоційно-етична компетентність; розвиток управлінської компетентності для керівників закладів освіти тощо.

Також визначені основні форми (інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева), дуальна, на робочому місці, на виробництві тощо. Форми підвищення кваліфікації можуть поєднуватись. Серед видів підвищення кваліфікації виокремлено навчання за програмою підвищення кваліфікації, у т. ч. участь у конференціях, семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, круглих столах, майстер-класах, практичних тренінгах тощо; стажування.

Траєкторія професійного розвитку педагогічного працівника є персоналізованим шляхом реалізації професійного потенціалу педагога, що ґрунтується на його вільному виборі закладу освіти, установи, організації, іншого суб'єкта освітньої діяльності, видів, форм, темпу здобуття освіти. Це загальновідома для кожного педагога інформація. І кожен викладач закладу освіти щороку здійснює самоосвітню діяльність, підвищуючи свій професійний рівень за обраною для себе індивідуальною траєкторією та з врахуванням викладання предметів (освітніх компонентів).

В той же час, умови воєнного стану в країні, зміни орієнтирів освіти, збільшення інформаційного поля внесли певні корективи як у зміст самоосвіти викладачів, так і форми й види їх самоосвітньої діяльності, і в першу чергу викладачів предметів (освітніх компонентів) військово-патріотичного спрямування. Це пов'язано із тим, що у викладачів надзвичайно зросло усвідомлення самоосвіти як особистісно та суспільно значущої діяльності, активізувалася внутрішня потреба у систематичному оновленні й збагаченні професійних знань в період воєнного стану [3].

Так, із перших днів війни викладачі вкрай потребували знань щодо питань стресу, тривоги, шляхів їх подолання, надання першої психологічної допомоги, роботи з травмою; необхідно було зрозуміти особливості

психоемоційного стану здобувачів, ознайомитись з основними техніками стабілізації стану, які можна використовувати на заняттях, забезпечуючи психологічну та педагогічну підтримку тощо.

Умови воєнного стану актуалізували потребу викладачів в удосконаленні їх інформаційної компетентності (опанування різним програмним забезпеченням, вміння працювати на різних навчальних платформах, використання інтерактивних додатків тощо). Так, повний перехід освітнього процесу в онлайн формат актуалізував потребу викладачів в оновленні знань щодо можливостей різних дистанційних платформ. Це дозволило педагогічним працівникам урізноманітнити підходи до викладання предметів (освітніх компонентів), посилити інтерактивну складову, забезпечити здобувачам освіти набуття результатів навчання за кожним предметом (освітнім компонентом) освітньо-професійної програми з врахуванням військово-патріотичного спрямування. Зокрема, при викладанні предметів (освітніх компонентів) широко використовувалися «сесійні зали» для групового обговорення проблемних питань та захисту своєї позиції перед іншими здобувачами; експрес-опитування з подальшим обговоренням його результатів; аналіз кейсів та інших практичних ситуацій; короткочасні під'єднання фахівців-практиків, військових, ветеранів для обговорення конкретних питань; підключення до інтернет-ресурсів під час занять; використання імітаційних і тренінгових програм. Це обумовило урізноманітнення дидактико-методичного матеріалу, коригування завдань для самостійної роботи, поточної й підсумкової атестації та суттєву модернізацію як контенту освітніх компонентів, так і методів навчання і викладання. Активно використовувались: робота в малих групах, кейс-метод, мозковий штурм, інтерактивні вебінари, візуалізація, дебати, інтерактивні дискусії та обговорення, моделювання ситуацій, проектна методика, ситуаційні вправи, ділові та рольові ігри, візуалізація лекцій, мозкові штурми, кейси, тренінги, тестування і застосування мультимедійних вправ, обговорення в мікрогрупах з подальшою рефлексією; різні форми проведення лекцій: лекції-діалоги (дискусії, диспути, бесіди), лекції-конференції, лекції з використанням елементів «мозкового штурму», лекції-консультації, лекції з аналізом мікроситуацій, лекція – діалог двох викладачів, лекція із запланованими помилками, складання опорних схем, інтерактивні обговорення, психотехнічні вправи, методи мозкової атаки, зворотного мозкового штурму, методу генерації запитань, метод дискусій, методи ситуаційного аналізу, розбір

ділової кореспонденції, методи побудови ментальних карт, методика інтерактивного навчання.

Завдяки реалізації високотехнологічного навчання використовувався різноманітний спектр сучасних WEB-технологій: ресурси для усного перекладу, переклад новин, відеоконференцій в різних режимах, переклад бізнес програм з використанням ресурсів інформаційних каналів, застосування електронних словників, енциклопедій, програм для створення субтитрів; інформаційних Інтернет-ресурсів, електронних програм, технології дистанційного навчання, інтерактивної дошки, онлайн сервісів для створення інтерактивних завдань тощо.

Таким чином, в умовах викликів сьогодення, самоосвіта є не просто правом, а обов'язком педагога, що прямо впливає на якість військово-патріотичної підготовки молоді.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Постанова Кабінету Міністрів від 21 серпня 2019 року № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>.
2. Савельєва Н.М. Навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів. Довідник для педагогічних та науково-педагогічних працівників. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. 80 с.
3. Статівка В., Захарова І. Особливості управління навчальним процесом в умовах воєнного стану як складова професійної діяльності педагога. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, Суми: СДПУ ім. А.С. Макаренка, 2023. С. 219–238. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/09/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%96%D0%B2%D0%BA%D0%B0.pdf>.
4. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Розпорядження Міністерства освіти і науки України від 23 лютого 2022 року №286-р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovanostrategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki>.

УДК 377:378.091.12:69

БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИКЛАДАЧА БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ ЯК ДРАЙВЕР ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ОСВІТИ

Валентина Сорокіна, Олена Костенко

Харківський державний професійно-педагогічний фаховий коледж

ім. В.І. Вернадського

м. Харків, Україна

Сучасні трансформації системи професійної освіти, зумовлені цифровізацією економіки, воєнними викликами та потребами повоєнної відбудови України, актуалізують необхідність безперервного професійного розвитку педагогів фахових коледжів. Для спеціальності «Професійна освіта. Будівництво та експлуатація будівель та споруд» це питання набуває стратегічного значення, оскільки якість підготовки здобувачів безпосередньо пов'язана з рівнем професійної компетентності викладача, його здатністю інтегрувати сучасні будівельні технології, нормативно-правові вимоги та інноваційні освітні практики.

Безперервний професійний розвиток доцільно трактувати як системний, цілеспрямований і рефлексивний процес оновлення фахових, методичних, цифрових і управлінських компетентностей педагога. У сфері будівництва особливого значення набувають: опанування технологій енергоефективного та сталого будівництва, впровадження BIM-моделювання, використання цифрових інструментів проєктування, знання сучасних стандартів і державних будівельних норм. В умовах реформування галузі особливої актуальності набуває здатність викладача оперативне адаптувати освітній контент до змін нормативної бази та інноваційних технічних рішень. Поряд із фаховою підготовкою, педагог має володіти інноваційними методами навчання – проєктно-орієнтованим підходом, дуальною формою здобуття освіти, технологіями змішаного та дистанційного навчання, компетентісно орієнтованим оцінюванням результатів. Важливим аспектом є формування у здобувачів навичок критичного мислення, командної роботи, професійної мобільності та відповідальності за якість виконання будівельних робіт. У цьому контексті суттєвого значення набуває впровадження елементів STEM-освіти,

міждисциплінарної інтеграції та використання цифрових симуляторів виробничих процесів [1].

Стратегічною складовою якості освіти виступає інтеграція професійного розвитку викладача з потребами ринку праці та регіональними програмами відновлення інфраструктури. Співпраця з роботодавцями, участь у галузевих стажуваннях, сертифікаційних програмах, науково-практичних конференціях і проєктах забезпечує актуалізацію змісту освітніх компонентів і формування у здобувачів практико-орієнтованих компетентностей. Водночас системна самоосвіта, академічна мобільність та залучення до професійних спільнот сприяють підвищенню рівня педагогічної майстерності [2].

Таким чином, безперервний професійний розвиток викладача фахового коледжу слід розглядати як стратегічний інструмент управління якістю освіти. Його інституційна підтримка через внутрішні системи забезпечення якості, індивідуальні траєкторії розвитку та механізми моніторингу результативності створює підґрунтя для підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно реалізовувати завдання модернізації, енергоефективної трансформації та повоєнної відбудови будівельної галузі України.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Петренко Л.М. Професійний розвиток викладачів закладів професійної освіти в умовах воєнного стану: методичний аспект. *Методичний вісник професійно-технічної освіти Чернівецьчини*, 2022. №2. С. 18-22.
2. Куріш Н. Безперервний професійний розвиток педагога нової української школи: теоретичні аспекти та інноваційні практики. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2025. Том 13. № 1. С. 29–39. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i1-004>.

УДК 377.8(043.2)

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА В УМОВАХ ОСВІТНІХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Яна Степанова, Олена Бобкова

**Берестинський педагогічний фаховий коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
м. Берестин, Україна**

Модернізація фахової передвищої освіти відбувається у напрямках сучасних соціокультурних тенденцій, базується на суспільно-державних пріоритетах і відповідає на зростаючі потреби ринку праці та здобувачів освіти. Спрямованість на підвищення ефективності та якості освіти, швидке оновлення знань, технологій ставить перед закладами фахової передвищої освіти завдання формувати у майбутніх фахівців уміння постійно поповнювати й оновлювати знання, перебувати в активному професійному тонусі.

Вектор змін професійно-педагогічної підготовки вказує на необхідність набуття здатності миттєво реагувати на нагальні потреби суспільства, держави та ринку праці. Швидке поширення дистанційного та змішаного форматів навчання, інструментів штучного інтелекту вимагають від педагогів бути готовими до застосування адаптивних технологій для персоналізованого навчання сучасних здобувачів освіти. Вочевидь, що професійний розвиток педагогів став стратегічною складовою якості освіти, оскільки забезпечує оновлення знань, готовність до інновацій, самовдосконалення.

Цифрова трансформація освіти відкрила широкі перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу (доступ до цифрових ресурсів, сервісів, інструментів; створення цифрового контенту тощо) й поглиблення професійної компетентності педагогів (мікронавчання, онлайн-курси, цифрові тренінги, мережеві професійні спільноти, використання штучного інтелекту та ін.) [2].

Використання цифрових технологій дає можливість індивідуального, диференційованого неперервного навчання, саморозвитку, обміну інформацією, досвідом роботи, незалежно від просторових і часових меж. Водночас створює нові виклики – рівень цифрової культури, необхідність кіберзахисту, дотримання етичних правил тощо [3]. Це зумовлює важливість у професійному

зростанні педагогів не тільки технічних знань, але й розвиток критичного мислення, формування медіаграмотності, академічної доброчесності. Майбутні педагоги у закладах фахової передвищої освіти мають опанувати знання й вміння працювати у цифровому середовищі, шукати та критично аналізувати інформацію, здатність комунікувати з різними суб'єктами в кіберпросторі, відповідально ставитися до створення й поширення цифрового контенту [1].

Цифровізація освіти стала не лише технологічним, але й культурно-ціннісним процесом, що визначає орієнтири діяльності педагогів, закладів освіти.

Професійний розвиток педагога – це безперервний і процес, що веде до творчої самореалізації, формування авторитету в освітньому середовищі, дає змогу демонструвати індивідуальні можливості, професійні уміння шляхом діяльності, поведінки, виявлення емоцій. Результатом є забезпечення якісної освіти, підготовка конкурентоспроможних фахівців до викликів сучасного світу.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Годецька Т. І. Проблематика цифрової компетентності в науковому доробку українських дослідників. URL: <https://surl.lu/zqcujp> (дата звернення: 03.02.2026).
2. Калюжна Т.Г. Використання цифрових технологій у професійному розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти: практичні орієнтири URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2582/2440> (дата звернення: 03.02.2026).
3. Купрієвич В.О. Трансформація професійного розвитку педагогів в умовах цифрового суспільства. URL: <https://surl.lu/kdblpe> (дата звернення: 02.02.2026).

УДК 378.046.4:377

ОСНОВНІ НАПРЯМИ БЕЗПЕРЕРВНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ, ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ЯК СТРАТЕГІЧНА СКЛАДОВА ЯКОСТІ ОСВІТИ

Інна Шашко

**Харківський державний професійно-педагогічний фаховий коледж імені
В.І. Вернадського
м. Харків, Україна**

Анотація. У статті розглянуто основні напрями безперервного професійного розвитку педагогів фахових коледжів, закладів професійної (професійно-технічної) як стратегічну складову забезпечення якості освіти. Проаналізовано роль безперервного професійного розвитку в умовах освітніх трансформацій, цифровізації та орієнтації на компетентнісний підхід. Визначено ключові напрями професійного зростання педагогів, зокрема фахово-професійний, методичний, цифровий, психолого-педагогічний, лідерський та самоосвітній. Обґрунтовано значення управлінської підтримки й формування індивідуальних траєкторій професійного розвитку педагогічних працівників для підвищення ефективності освітнього процесу та відповідності підготовки здобувачів освіти вимогам ринку праці.

Ключові слова: безперервний професійний розвиток; педагогічні працівники; якість освіти; фахова передвища освіта; професійна (професійно-технічна) освіта; компетентнісний підхід; цифрові компетентності; освітні трансформації.

У сучасних соціально-економічних умовах розвитку України система фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти перебуває в стані постійних трансформацій. Зміни в законодавстві, орієнтація на європейські освітні стандарти, цифровізація освітнього процесу та потреби ринку праці зумовлюють підвищені вимоги до професійної діяльності педагогічних працівників. У цьому контексті безперервний професійний розвиток педагогів виступає стратегічною складовою забезпечення якості освіти та конкурентоспроможності випускників.

1. Безперервний професійний розвиток педагогів у контексті фахової та професійної освіти для педагогів фахових коледжів і ЗП(ПТ)О безперервний

розвиток має чітко виражену практичну та професійно орієнтовану спрямованість, адже він безпосередньо пов'язаний із підготовкою кваліфікованих фахівців для реального сектору економіки.

Безперервний професійний розвиток у цих закладах спрямований на:

- оновлення професійних і педагогічних компетентностей;
- адаптацію змісту освіти до потреб роботодавців;
- забезпечення відповідності стандартам фахової передвищої та професійної освіти;
- підвищення якості практичної підготовки здобувачів освіти.

2. *Фахово-професійний розвиток педагогів* фаховий розвиток педагогів фахових коледжів, ЗП(ПТ)О передбачає:

- актуалізацію знань відповідно до сучасних технологій і виробничих процесів;
- стажування на підприємствах, у галузевих установах та організаціях;
- інтеграцію елементів дуальної освіти;
- тісну співпрацю з роботодавцями та соціальними партнерами.

Такий підхід забезпечує практичну спрямованість освітнього процесу та підвищує рівень працевлаштування випускників.

3. *Методичний розвиток і впровадження компетентнісного підходу* методичний розвиток педагогів у фахових коледжах і ЗП(ПТ)О орієнтований на реалізацію компетентнісного та результатоорієнтованого навчання. Основними напрямками є:

- використання сучасних педагогічних технологій;
- розробка професійно орієнтованих освітніх програм;
- удосконалення методів формування та підсумкового оцінювання;
- впровадження проєктного та практико-зорієнтованого навчання.

Це сприяє формуванню у здобувачів освіти професійних і загальних компетентностей.

4. *Цифрова трансформація та розвиток цифрових компетентностей педагогів* цифровізація освіти є одним із ключових викликів для закладів фахової та професійної освіти. Безперервний розвиток педагогів у цьому напрямі охоплює:

- використання платформ дистанційного та змішаного навчання;
- створення цифрових освітніх ресурсів;
- застосування електронних журналів і систем управління навчанням;

- забезпечення академічної доброчесності та цифрової безпеки.

Розвинені цифрові компетентності педагогів підвищують доступність і якість освітніх послуг.

5. *Психолого-педагогічний розвиток і робота зі студентською молоддю* педагоги фахових коледжів і ЗП(ПТ)О працюють зі студентською молоддю, яка перебуває на етапі професійного самовизначення. Тому важливими напрямками розвитку є:

- формування навичок педагогічного партнерства;
- розвиток емоційного інтелекту;
- підтримка інклюзивного освітнього середовища;
- профілактика професійного вигорання педагогів.

Це сприяє створенню сприятливого освітнього клімату та підвищенню мотивації здобувачів освіти.

6. *Лідерський розвиток і управлінська культура педагогів у сучасних умовах* педагоги дедалі частіше залучаються до управління освітніми процесами, участі в проєктній діяльності, роботі циклових комісій і методичних об'єднань. Лідерський розвиток передбачає:

- формування навичок командної роботи;
- участь у стратегічному плануванні розвитку закладу;
- наставництво молодих педагогів;
- реалізацію освітніх і соціальних проєктів.

Це підсилює відповідальність педагогів за якість освіти та розвиток закладу.

7. *Самоосвіта як інструмент індивідуальної траєкторії професійного розвитку* самоосвіта є важливою складовою безперервного розвитку педагогів фахових коледжів, ЗП(ПТ)О. Вона включає:

- участь у професійних спільнотах;
- опрацювання науково-методичних джерел;
- педагогічну рефлексію;
- формування індивідуального плану професійного розвитку.

Самоосвітня діяльність сприяє гнучкості та адаптивності педагогів до змін.

Основні напрями безперервного розвитку педагогів фахових коледжів, закладів професійної (професійно-технічної) - фахово-професійний, методичний, цифровий, психолого-педагогічний, лідерський і самоосвітній - є стратегічною складовою забезпечення якості освіти. Їх системна реалізація дозволяє підвищити ефективність освітнього процесу, відповідність підготовки

здобувачів освіти вимогам ринку праці та забезпечити сталий розвиток закладів освіти.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 06.06.2019 № 2745-VIII.
2. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту».
3. Сисоєва С. О. Професійний розвиток педагогів: теорія і практика. – Київ : Педагогічна думка, 2019.
4. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. – Київ : Освіта, 2018.
5. Пошетун О. І. Інноваційні технології навчання в закладах освіти. – Київ : Генеза, 2020.

УДК 378.147:615.1:54:37.011.3-051

СТАЖУВАННЯ НА ВИРОБНИЦТВІ ЯК СКЛADOVA ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА ХІМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН: ІНТЕГРАЦІЯ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ

Ірина Шелюк, Світлана Муленко

Житомирський базовий фармацевтичний фаховий коледж
м. Житомир, Україна

Сучасна система вищої та фахової передвищої освіти орієнтується на принципи компетентнісного підходу й концепцію навчання протягом життя. Динамічний розвиток хімічної та фармацевтичної галузей, а також впровадження міжнародних стандартів якості, таких як GMP, GLP, GPP і GDP, ставлять перед освітніми установами завдання підготувати висококваліфікованих фахівців, які здатні ефективно пристосуватися до реальних умов праці. Однак між традиційним академічним навчанням та актуальними запитами промисловості залишається значний розрив.

Вирішальна роль у зменшенні цього розриву належить викладачам, які

забезпечують підготовку майбутніх фахівців. Стажування педагогів на сучасних виробництвах, у фізико-хімічних лабораторіях та аптеках, що спеціалізуються на виготовленні ліків за індивідуальними приписами, є не тільки формальним етапом підвищення кваліфікації, але й ключовим елементом у забезпеченні актуальності навчального процесу. Це питання особливо актуальне для викладання хімічних дисциплін: неорганічної, органічної аналітичної та фармацевтичної хімії.

Виробниче стажування дає можливість викладачам фундаментальних хімічних дисциплін шанс по-новому подивитися на класичні лабораторні практикуми. На виробництві органічна та неорганічна хімія набувають практичного значення, виходячи за межі теоретичних понять, і стають ключовими компонентами технологічних і економічних процесів.

Сучасна аналітична хімія у фармацевтичній галузі суттєво відрізняється від традиційного титриметричного та гравіметричного аналізу, яким приділяється чимало уваги в академічних програмах. Стажування у відділі контролю якості відкриває для викладача нові горизонти в сфері інструментальних методів аналізу, а саме:

- 1) під час роботи з вискоєфективною рідинною хроматографією (ВЕЖХ), газовою хроматографією (ГХ), ІЧ- та УФ-спектрофотометрією викладачі отримують практичні навички підготовки проб, налаштування обладнання, а також аналізу отриманих хроматограм і спектрів;
- 2) практичний досвід підтвердження точності, відтворюваності, специфічності й лінійності аналітичних методик дає можливість викладачам наочно продемонструвати студентам основи метрології в аналітичній хімії.

Фармацевтична хімія є дисципліною, вивчення якої передбачає підготовку здобувача освіти для роботи на фармацевтичних підприємствах або в лабораторіях на посаді фармацевта-лаборанта. При викладанні дисципліни потрібно розуміти, які саме навички важливі майбутньому фахівцю для якісного виконання своїх обов'язків. Для викладача фармацевтичної хімії є дуже важливим стажування на підприємстві або фармацевтичному виробництві, щоб ознайомитись з посадовими обов'язками фармацевта-лаборанта, методиками по контролю якості лікарських засобів, приладами, які застосовуються на сучасних підприємствах, виробництвах, в лабораторіях. Враховуюче те, що в лабораторіях виробництв застосовуються різні моделі і прилади для проведення контролю якості субстанцій і лікарських засобів,

здобувач освіти повинен мати основні навички для роботи в умовах лабораторії.

Основною метою стажування для викладача є успішне впровадження нових технологій в освітній процес. Це досягається шляхом реалізації наступних кроків:

1. Оновлення навчально-методичних матеріалів: адаптація силабусів, робочих програм і лекційного матеріалу відповідно до сучасних стандартів виробництва.
2. Модернізація лабораторного практикуму: зміна акценту з традиційних методів дослідження на сучасні інструментальні підходи.
3. Запровадження проблемно-орієнтованого навчання, а саме, створення ситуаційних задач на основі реальних виробничих кейсів, таких як визначення причин невідповідності якості продукції, наприклад, щодо показників "Розчинення" чи "Однорідність маси".
4. Профорієнтаційний компонент: формування у студентів розуміння ключових принципів корпоративної культури, стандартів дисципліни та документаційних вимог на сучасному фармацевтичному підприємстві.

Стажування на фармацевтичних виробництвах виконує роль потужного поштовху для професійного розвитку викладачів, що спеціалізуються на хімічних дисциплінах. Інтеграція отриманого досвіду в навчальний процес дозволяє мінімізувати розрив між теорією й практикою, мотивувати студентів і сприяти підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних відповідати запитам сучасного фармацевтичного ринку праці.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Державна Фармакопея України : в 3 т. / Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів». — 2-ге вид. — Харків : Державне підприємство «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», 2015.
2. Безугла, Н. В., & Сміян, О. І. (2020). *Дуальна освіта та стажування на виробництві як засіб підвищення кваліфікації викладачів фахових дисциплін*. Вісник педагогічної освіти, 12(3), 45-52.
3. Зверєва, В. В. (2019). *Сучасні педагогічні технології у викладанні хімічних дисциплін для студентів фармацевтичного профілю*. Медична освіта, (4), 112-118.

Секція

*Переорієнтація
освітнього процесу на
потреби здобувача
освіти: від традиційної
моделі до партнерської
взаємодії.*

УДК 37.064.1; 378.096; 378.4

TEACHER-STUDENT PARTNERSHIP IN THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCIES

¹Oksana Bykonja, ¹Serhii Bykonja

¹**Penitentiary academy of Ukraine**

²**Municipal Institution «Chernihiv Basic Professional Medical College»**

Chernihiv, Ukraine

In modern education, the partnership between teachers and students is becoming increasingly important — not as passive coexistence, but as an active, subjective dialogue that contributes to the development of key professional competencies. Such interaction shifts the emphasis from the traditional 'teacher → student' relationship to cooperation, mutual exchange and joint learning, which is critical in the digital age and in the context of global challenges.

In Ukrainian and international scientific thought, the problem of partnership interaction in higher education is actively being developed in the context of transformations in the educational environment and the introduction of a competence-based approach. In particular, I. O. Stepanets studies the development of teacher-student interaction in the context of the modernisation of higher and pedagogical education, focusing on the transition to a subject-subject model of learning, dialogue and academic partnership [7]. H. Matukova, K. Safyan, and N. Bagashova analysed the system of educational partnership in higher education institutions, identified its structural components, effectiveness criteria, and main barriers to implementation [5].

The category of 'student staff partnership' in medicine (International research) – a contemporary study of how students and teachers collaborate in teaching Quality Improvement (QI) skills in medical education, where students and teachers acted as equal partners in developing and conducting a training session [1; 3]. This work shows that this approach is an effective tool for teaching clinical competencies in the early years of medical students' education.

Partnership pedagogy involves valuing students as individuals, equality and trust in relationships, joint decision-making, active student participation in the learning process, including planning, reflection, assessment, and project work; collegial interaction between teachers and students, creating conditions for self-development and self-actualisation [4; 6].

The partnership model transforms traditional learning into dialogical, reflective collaboration, where the student acts as a co-author of the learning process.

Competencies are viewed not only as knowledge, but also as the ability to act effectively in real professional contexts [1; 6-7]. Partnership interaction contributes to:

1. Cognitive development – through joint discussions, project activities, and critical thinking;
2. Communicative competences – through dialogue, feedback and reflection;
3. Digital and methodological skills – through the use of collaborative tools and technologies.

As for the mechanisms of partnership learning, we should point out the subject-subject relations.

Partnerships do not replace the authority of the teacher, but transform it into a moderator of the learning process; a coordinator of collective activities; a partner in shared learning.

It also involves developing students' independence and responsibility for their own learning, i.e. communication and cooperation.

Communication skills are the basis of partnership. They include active listening, empathic communication, skills of reasoned expression, and the ability to build dialogue [3].

When students and teachers interact as equal partners, this significantly enhances the quality of knowledge acquisition and the development of professional competencies.

When it comes to innovative approaches, we need to consider digital collaboration.

Modern digital technologies enable us to create new forms of partnership: online collaboration on projects, the use of interactive platforms, digital cooperation between students and teachers, and tools for the joint creation of educational content [2].

It is particularly relevant in higher education and professional training in the context of digital transformation.

It is important to note the leading role of practical partnership tools, which include methods that support partnership interaction.

Project-based learning: students and teachers jointly develop and implement projects.

Team discussions: joint discussions that develop critical thinking.

Electronic communities: use of platforms for collaborative work and knowledge sharing.

Reflective practices: joint analysis of learning outcomes.

These practices significantly enhance students' ability to apply knowledge in real professional situations.

Let us look through the advantages and prospects in this theme.

As for the advantages of the partnership model, these include increased motivation among applicants, the development of sustainable professional competencies, the development of self-learning skills, and the strengthening of pedagogical effectiveness.

There are some challenges, such as the need for pedagogical preparation for the new model, changing roles and responsibilities and providing digital tools for collaboration.

Today, partnership interaction is not just a pedagogical term but a strategic component of educational systems that shapes students' vital professional competencies. This approach leads to the development of communication, cognitive and digital competencies; a deeper understanding of professional roles; and the training of competitive specialists in the modern world.

It meets current educational requirements and represents a significant innovation in pedagogical practice.

In modern education, partnership between teachers and students is viewed not as a traditional hierarchical model of 'teacher → student,' but as an active subject-subject dialogue. This approach corresponds to the transformations in the educational environment and the introduction of a competency-based paradigm in higher education. Ukrainian and international researchers emphasise the transition to academic partnership, shared responsibility and dialogue-based learning. In particular, research in higher and medical education demonstrates the effectiveness of the 'student–staff partnership' model, particularly in developing the clinical and professional competencies of future specialists.

The pedagogy of partnership is based on recognising the value of the student as an individual, equality and trust in relationships, joint decision-making, and the active participation of students in planning, reflection, and evaluation of learning outcomes. The role of the teacher is transformed: they become a moderator, coordinator of joint activities and a partner in the learning process, without losing their professional

authority. Competence in this context is understood not only as a set of knowledge, but as the ability to act effectively in real professional situations. Partnership interaction contributes to the development of cognitive, communicative, critical-thinking, digital, and methodological skills.

Innovative approaches, in particular digital collaboration, significantly expand the possibilities of the partnership model in higher education. Innovative approaches, particularly digital collaboration, significantly expand the possibilities of the partnership model in higher education. Online projects, interactive platforms, electronic communities, and joint creation of educational content increase student motivation and their responsibility for their own learning. The advantages of the partnership model include the formation of sustainable professional competencies, the development of self-education skills, and the improvement of the educational process. Despite the challenges associated with preparing teachers for their new roles and the need for digital resources, partnership interaction is now a strategic component of training competitive specialists.

REFERENCES

1. Martens S. E., Wolfhagen I. H. A. P., Whittingham J. R. D., Dolmans D. H. J. M. Mind the gap: Teachers' conceptions of student-staff partnership and its potential to enhance educational quality. *Medical Teacher*, 2020. N. 42(5), P. 529–535. <https://doi.org/10.1080/0142159X.2019.1708874>
2. Ohle-Peters A., Ludewig U., McElvany N. Can we foster pre-service teachers' competences for digital collaboration? *Frontiers in Education*. 2024. N.9. P. 1455074. doi: 10.3389/feduc.2024.1455074
3. Smith B., Admiraal W. F., Berry A. K., Tigelaar E. H. Student-staff partnership in medical education: Enhancing learning through collaboration. *Medical Education Online*, 2024. N. 29(1), P.1455074.
https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39966913/?utm_source
4. Є. А. Починок. Партнерська взаємодія як інноваційний компонент нової української школи. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2023. N.1, С. 95-102. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.1.14>
5. Матукова Г., Саф'ян К., Багашова Н. Система освітнього партнерства у закладах вищої освіти: критерії та бар'єри формування. *Молодий вчений*, 2024. N. 12(317), P.78-85.
https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6171?utm_source

6. Семеній Н.О. Комунікативні вміння як основа партнерської взаємодії. *Імідж сучасного педагога*, 2022. No 3(204). С.78-81.
<https://isp.pano.pl.ua/article/view/256000/256479>
7. Степанець І. О. Партнерська взаємодія в умовах трансформаційної вищої освіти. *Наукові записки Львівського кооперативного університету*, 2025. N.137(1), P.45-56.
https://lkp.ndu.edu.ua/index.php/nz/article/view/1378?utm_source

УДК 37-029;17

ЕТИЧНИЙ СУПРОВІД НАВЧАННЯ: ВІД ПАРАДИГМИ КОНТРОЛЮ ДО КУЛЬТУРИ ДОВІРИ

Тамара Гнатенко

**Черкаська медична академія
м. Черкаси, Україна**

Сучасна освітня трансформація вимагає переходу від моделі нагляду до моделі етичного партнерства. Цей процес базується на глибокій зміні ролі викладача, який перетворюється з контролера на ментора. Етичний супровід ґрунтується на принципах гуманістичної педагогіки, де викладач виступає фасилітатором, а не джерелом санкцій. Замість фокусу на помилках створюється безпечне середовище, де довіра стимулює внутрішню відповідальність студента за результати навчання.

Формування академічної доброчесності має відбуватися через цінності, а не через страх. Жорсткий технічний контроль, як-от тотальний прокторинг, часто породжує атмосферу відчуження та провокує спроби обійти систему. Етичне зміщення передбачає розвиток моральної саморегуляції, де чесність сприймається як складник професійної ідентичності, а не просто виконання адміністративних вимог.

Прозорість та спільний договір стають фундаментом навчального процесу, оскільки довіра базується на передбачуваності та зрозумілості правил. Етичний підхід вимагає відкритості критеріїв оцінювання та залучення

студентів до формування навчальних цілей. Це перетворює їх з об'єктів контролю на активних суб'єктів власної освіти.

Діалогічне оцінювання виступає інструментом підтримки, де замість фінальної оцінки – акцент зміщується на розвивальний зворотний зв'язок. Етичний супровід фокусується на процесі прогресу студента, де оцінювання стає конструктивним діалогом, що допомагає вдосконалювати навички, а не інструментом ранжування.

Етичне використання технологій передбачає, що цифрові інструменти мають слугувати персоналізації та підтримці, а не перетворюватися на цифровий паноптикон. Необхідно дотримуватися балансу між збором даних для аналітики та повагою до приватності й автономії студента.

Зрештою, побудова психологічної безпеки є фундаментом ефективного навчання, оскільки вона мінімізує стрес. Відсутність залякування дозволяє когнітивним ресурсам студента зосередитися на засвоєнні знань та творчості, а не на захисних механізмах психіки в умовах надмірного контролю.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. **Артюхов А. А., Лівак Н. В.** Академічна доброчесність: від теорії до практики. Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. (Висвітлює перехід від контролю до культури чесності).
2. **Бех І.Д.** Особистісно зорієнтоване виховання. Науковий світ. (Фундаментальна праця про гуманізацію та зміну ролі педагога як фасилітатора).
3. **Кремень В.Г.** Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. Знання України. (Концепція суб'єкт-суб'єктних відносин та партнерства в освіті).
4. **Слободянюк О. В.** Етичні засади дистанційного навчання: виклики та перспективи. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. (Дослідження етики цифрового навчання та EdTech).

УДК 378.091.21:316.46:008

ПОТЕНЦІАЛ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ЛІДЕРСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ КУЛЬТУРИ

Марія Загребайленко, Світлана Омельченко

Тульчинський фаховий коледж культури

м. Тульчин, Україна

Долучення здобувачів освіти до роботи студентського самоврядування сприяє їх особистісному та професійному розвитку, формує і розвиває лідерські якості, так як ініціативність, відповідальність, уміння приймати рішення, підтримувати ідеї, взаємодіяти в команді. Успіх і ефективність роботи органів студентського самоврядування залежить від створених у закладі освіти організаційно-педагогічних передумов, що впливають на формування лідерських компетентностей майбутніх фахівців культури.

Органи студентського самоврядування є невід'ємною частиною керівництва закладом освіти і відіграють важливу роль в організації освітнього процесу і формуванні громадянської активності молоді [3].

Одним із важливих напрямів роботи студентського самоврядування є участь у прийнятті рішень та організації різних заходів, у проведенні культурних заходів, спортивних змагань, освітніх подій і благодійних акцій. Студенти самі пропонують ідеї та допомагають втілювати їх у життя.

Це дає можливість проявити себе, навчитися організовувати роботу, працювати в команді та відчувати власну відповідальність за життя коледжу. Психологи вважають, що участь у студентському самоврядуванні позитивно впливає на розвиток особистості студента. Вона допомагає формувати лідерські якості, навички спілкування, відповідальність і впевненість у собі. Студенти вчаться приймати рішення, відстоювати власну думку та поважати позицію інших.

Студентське самоврядування є потужним інструментом формування лідерських компетентностей, забезпечуючи набуття організаторських, управлінських та соціальних навичок, необхідних майбутнім фахівцям культури [1, с. 155]. Участь у самоврядуванні сприяє розвитку активної життєвої позиції,

креативності, відповідальності за творчий результат та здатності працювати в команді.

Участь у самоврядуванні безпосередньо формує критично важливі для галузі культури компетентності: емоційний інтелект, навички публічних виступів, стресостійкість та здатність до командної роботи [2, с. 47–50]. У сфері культури робота здобувачів освіти в органах студентського самоврядування (ОСС) пришвидшує процеси соціалізації, сприяє трансформації теоретичних знань у практичний досвід управління проєктами, організації культурно-мистецьких заходів та захисту інтересів студентської спільноти. Окрім формування лідерських якостей, ОСС допомагають розвивати «м'які навички» (soft skills) — комунікабельність, креативність, командну роботу, що є критичними для професіоналів, які працюють у творчій та креативній індустрії.

Для ефективного розвитку лідерства необхідно розширювати автономію студентських рад, залучати їх до прийняття рішень щодо освітнього процесу та підтримувати творчі ініціативи.

Таким чином, залучення студентів-культурників до самоврядування є невід'ємною частиною професійної підготовки, що перетворює їх на конкурентоспроможних лідерів у галузі культури.

Студентське самоврядування виступає специфічним мікросоціумом, де майбутній фахівець культури апробує роль менеджера, організатора та комунікатора [4, с. 89–92].

Організація культурно-мистецьких заходів (фестивалів, виставок, благодійних акцій) дозволяє студентам опанувати повний цикл управління проєктом — від ідеї та фандрейзингу до пост-релізу.

Самоврядування сприяє формуванню відповідального лідерства, вчить приймати рішення в умовах обмежених ресурсів та нести відповідальність за результати творчої діяльності колективу.

Побудова внутрішніх і зовнішніх зв'язків з адміністрацією, громадськими організаціями та стейкхолдерами закладає фундамент професійної мережі контактів майбутнього митця чи менеджера культури. Важливим у формуванні професійних лідерських навичок і компетентностей є співпраця студентського активу з роботодавцями, укладання меморандумів про співпрацю із закладами та установами культури і мистецтв для спільної організації проєктів, пошук спонсорів і визначення шляхів просування культурних продуктів [5, с. 13–15].

Це постійна активна робота, яка не може бути позбавлена помилок і критики. А задля уникнення невдач слід постійно проводити моніторинг проведеної роботи і працювати з критикою.

Отож, участь у студентському самоврядуванні сприяє як вдосконаленню внутрішньої системи забезпечення якості освітнього процесу, до процесів якої мають бути залучені представники студентського самоврядування, так і розвитку професійного відповідального лідерства здобувачів освіти, що є важливим для їхнього особистісного розвитку й професійної діяльності майбутніх фахівців культури.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Бабала О. В. Студентське самоврядування як чинник формування лідерських якостей майбутніх фахівців. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 32. Т. 2. С. 154–157.
2. Головатий М. Ф. Студентське самоврядування як школа лідерства та демократії. *Вища освіта України*. 2019. № 2. С. 45–51.
3. Закон України «Про фахову передвищу освіту»: від 06.06.2019 № 2745-VIII. Стаття 41. Студентське самоврядування. Режим доступу: https://protocol.ua/ua/pro_fahovu_peredvishchu_osvitu_stattya_41/
4. Кудінова В. В. Особливості формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності. *Культура і сучасність*. 2020. № 1. С. 88–93.
5. Терентьева Н. О. Студентське самоврядування у вищих навчальних закладах мистецької освіти: досвід та перспективи. *Мистецька освіта в Україні*. 2022. № 4. С. 12–19.

УДК 377.1

**БУТИ «ПОРУЧ», А НЕ «НАД»:
НОВА РОЛЬ ВИКЛАДАЧА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ**

Раїса Казарова, Вікторія Кузьменко

**ВСП «Електромеханічний фаховий коледж Харківського національного
університету міського господарства імені О.М. Бекетова»**

м. Харків, Україна

Сучасна освіта проходить етап докорінної трансформації, де фокус зміщується з класичної передачі знань на розвиток особистісного потенціалу студента. Світ, у якому викладач виступав єдиним носієм істини, а навчальна аудиторія була простором беззаперечного підпорядкування, остаточно відходить у минуле. Така модель, що десятиліттями вважалася ефективною, більше не відповідає реаліям цифрової доби. В умовах стрімкого розвитку штучного інтелекту, відкритого доступу до знань, автоматизації професійних процесів і постійної зміни вимог ринку праці, ключовою цінністю стає не обсяг засвоєної інформації, а здатність особистості критично мислити, діяти в умовах невизначеності, навчатися впродовж життя та самостійно вибудовувати власну траєкторію розвитку.

У цьому контексті особливої гостроти набуває питання взаємодії між викладачем і здобувачем освіти. Одним із ключових викликів сучасної освіти є перехід від формального навчання до справжнього партнерства. Йдеться не про зміну термінології чи окремих педагогічних прийомів, а про глибоку внутрішню трансформацію ролі педагога. Сучасний викладач дедалі частіше постає не як носій готових відповідей і контролер результатів, а як освітній коуч — фахівець, який супроводжує розвиток студента, допомагає йому усвідомити власні сильні сторони, сформувати відповідальне ставлення до навчання та побачити зв'язок між освітою й майбутньою професійною реалізацією.

Така модель освітньої взаємодії ґрунтується на переконанні, що студент уже має внутрішні ресурси для розв'язання навчальних і професійних завдань. Завдання викладача полягає не в трансляції готових рішень, а у створенні безпечного, підтримувального й мотивувального середовища, у якому цей потенціал може розкритися. Саме тому відбувається переорієнтація на потреби

здобувача освіти та зміна педагогічних акцентів. Директивність поступається місцем діалогу, де відкриті запитання стають інструментом розвитку мислення, а процес пошуку власних відповідей — важливішим за механічне відтворення знань.

Разом із цим трансформується й підхід до оцінювання результатів навчання. У партнерській моделі оцінка втрачає каральний характер і набуває значення конструктивного зворотного зв'язку. Вона покликана не фіксувати помилки, а сприяти усвідомленню прогресу та визначенню напрямів подальшого розвитку. Помилка розглядається як природний етап навчання, джерело досвіду та зона росту, а не як підстава для знецінення зусиль студента. Такий підхід неможливий без розвитку емоційного інтелекту викладача, адже освітній коуч працює не лише з когнітивними навичками, а й з мотивацією, внутрішніми сумнівами, страхами, невпевненістю та особистісними бар'єрами здобувача освіти.

Для того щоб ідея партнерства не залишалася суто теоретичною, вона має реалізовуватися через конкретні методичні стратегії. Однією з них є фасилітація групової роботи, у межах якої викладач виступає модератором змістовного професійного діалогу. У такому форматі студенти навчаються аргументовано відстоювати власну позицію, слухати інших, працювати в команді та нести відповідальність за спільний результат. Це сприяє формуванню культури академічної доброчесності, взаємної поваги та професійної комунікації.

Важливе місце у партнерській взаємодії посідає й гібридна дидактика, зокрема модель перевернутого навчання. Перенесення теоретичного матеріалу у сферу самостійного опрацювання дозволяє звільнити аудиторний час для практичної діяльності, аналізу реальних кейсів, дискусій і пошуку рішень. За таких умов навчальна аудиторія перетворюється на простір активної взаємодії та спільного мислення, де викладач підтримує студента у процесі застосування знань, а не лише перевіряє рівень їх засвоєння.

Не менш значущою частиною партнерської взаємодії є контракування очікувань. Освітнє партнерство починається з відкритого діалогу, у якому обговорюються не лише вимоги навчальної дисципліни та критерії оцінювання, а й особисті цілі студентів, їхні професійні інтереси, очікування та уявлення про власне майбутнє. Така практика сприяє зростанню усвідомленої мотивації,

підвищенню відповідальності та активнішій залученості здобувачів освіти до освітнього процесу.

Водночас варто наголосити, що жодна, навіть найсучасніша, цифрова технологія не здатна замінити людський фактор. Партнерська взаємодія неможлива без довіри, яка є основою педагогіки довіри. Студент, який відчуває повагу до своєї особистості, право на власну думку та підтримку з боку викладача, демонструє значно вищий рівень мотивації, навчальної автономії та відповідальності за результати власного навчання. Саме в такому середовищі формується навчальна суб'єктність (*self-agency*), необхідна для успішної професійної та соціальної самореалізації.

У цьому контексті роль освітнього коуча набуває особливої значущості. Це роль ментора, який бачить потенціал студента навіть тоді, коли сам здобувач освіти ще не впевнений у власних можливостях. Така позиція вимагає від педагога відмови від ієрархічної моделі «над» студентом на користь позиції «поруч», заснованої на підтримці, співпраці, взаємній довірі та відповідальності за спільний результат.

Отже, перехід до партнерської взаємодії не означає втрату авторитету викладача, а навпаки — його глибоке переосмислення. Авторитет, що базувався переважно на контролі та оцінюванні, трансформується в авторитет експертності, професійної компетентності, людяності й здатності до емпатії. Професійна освіта майбутнього постає як цілісна екосистема співтворчості, у якій викладач і студент є активними суб'єктами спільного освітнього процесу. Саме такий підхід дозволяє підготувати не лише кваліфікованого фахівця, а адаптивну, вдумливу й творчу особистість, готову відповідати на виклики нестабільного, динамічного та непередбачуваного світу.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. **Закон України «Про освіту»:** чинна редакція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua> – Дата звернення: 29.01.2026.
2. **Кремень В. Г.** Філософія людиноцентризму в освіті: монографія. – Київ : Знання України, 2009. – 520 с.
3. **Сисоєва С. О.** Інтерактивні технології навчання дорослих : навч.-метод. посіб. – Київ : ЕКМО, 2011. – 324 с.
4. **Whitmore J.** Coaching for Performance. – London : Nicholas Brealey Publishing, 2017. – 264 p.
5. **UNESCO.** Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education. – Paris : UNESCO, 2021. – 186 p.

УДК 37.013.77:37.064

ПЕРЕОРІЄНТАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА ПОТРЕБИ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ У ХАРКІВСЬКОМУ КОМП'ЮТЕРНОМУ ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ: ВІД ТРАДИЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ДО ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Олена Клімова

Харківський комп'ютерний фаховий коледж

м. Харків, Україна

Сучасна освіта в Україні перебуває в умовах активних трансформацій, зумовлених суспільними запитами, цифровізацією та зміною ролі учасників освітнього процесу [2, с. 12]. У Харківському комп'ютерному фаховому коледжі ці зміни виявляються, зокрема, у переорієнтації навчання з традиційної, знаннєво-орієнтованої моделі на модель партнерської взаємодії між викладачем і здобувачем освіти [1, с. 34]. Особливо актуальним цей процес є у викладанні української мови і літератури, де важливо формувати не лише мовні компетентності, а й особистісні цінності.

Традиційна модель навчання передбачала домінування викладача як основного джерела знань і пасивну роль студента. Натомість сучасний підхід акцентує увагу на потребах, інтересах та індивідуальних можливостях здобувачів освіти [3, с. 27]. У процесі вивчення української мови і літератури це реалізується через діалогічні форми роботи, проєктну діяльність, аналіз текстів, участь у флешмобах, конференціях, що резонують із сучасними викликами та особистим досвідом студентів.

Партнерська взаємодія в освітньому процесі сприяє формуванню критичного мислення, мовленнєвої культури та усвідомленого ставлення до національної літературної спадщини. Викладач виступає не лише носієм знань, а й наставником, який підтримує здобувача освіти в його навчальній траєкторії. Такий підхід дозволяє створити комфортне освітнє середовище, де кожен студент відчуває свою значущість і відповідальність за результат навчання, має можливості для реалізації власних креативних здібностей [4, с. 41].

Упродовж 2022-2025 років, незважаючи на навчання в умовах воєнного стану, здобувачі освіти нашого коледжу підготували такі заходи: флешмоби

«Ми – нащадки козацької слави», «Єднаймо душі словом Кобзаря», «Виразне читання поезій Лесі Українки, присвячене 155-річчю від дня народження поетеси», разом із викладачами української літератури та історії України – студентську конференцію «Героїзм українців у боротьбі з російською агресією». Така робота проводилася виключно за бажання здобувачів освіти, показала їх уміння працювати з різними джерелами інформації, створювати презентації, доповіді, виявила вміння виразно читати та інсценувати літературні твори [3, с. 74; 5, с. 52]. Для студентів нашого коледжу цікава така робота, оскільки вони, майбутні спеціалісти АТ-сфери, виявляють свої навички роботи з комп'ютером, зокрема з різним програмним забезпеченням, монтування відео, використання мультимедійних засобів тощо. У процесі такої діяльності здобувачі освіти демонструють навички комунікації, лідерські якості, креативність та інші сильні сторони.

У 2025 році з ініціативи студентської ради коледжу відбувся день самоврядування, приурочений до Міжнародного дня студента. Проведені студентами старших курсів заняття виявили відповідальне ставлення до обов'язків, уміння планувати час і приймати рішення; сприяли розвитку ініціативності, організаторських здібностей, уміння вести за собою команду, розподіляти ролі та координувати спільну діяльність; ефективно спілкуватися, аргументовано висловлювати власну думку, працювати з аудиторією, вести діалог і досягати порозуміння. Приміряючи на себе роль викладача, студенти краще розуміють складність педагогічної роботи, що сприяє взаємоповазі та партнерським відносинам між учасниками освітнього процесу. День самоврядування в коледжі — це ефективний інструмент виховання активної, відповідальної та компетентної особистості. Він сприяє розвитку ключових і м'яких навичок (soft skills), необхідних студентам як у професійному середовищі, так і в суспільному житті.

Отже, переорієнтація освітнього процесу на потреби здобувача освіти у Харківському комп'ютерному фаховому коледжі є важливим кроком до підвищення якості викладання української мови і літератури. Перехід від традиційної моделі до партнерської взаємодії сприяє розвитку компетентної, мовно свідомої та культурно зрілої особистості, здатної до самореалізації в сучасному суспільстві [1, с. 102; 2, с. 88].

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Бех І. Д. Особистісно орієнтований підхід у сучасній освіті. – Київ: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Кремень В. Г. Філософія освіти ХХІ століття. – Київ : Знання, 2002. – 304с.
3. Савченко О. Я. Сучасний урок у контексті компетентнісного підходу. – Київ : Педагогічна думка, 2011. – 192 с.
4. Семенов О. М. Культура мовлення і професійна комунікація. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 252 с.
5. Українська мова і література в закладах фахової передвищої освіти: методичні рекомендації / за ред. О. М. Горошкіної. – Київ, 2020.

УДК 37.064.3:316.613

ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ, КІБЕРБУЛІНГУ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НЕНАСИЛЬНИЦЬКОЇ МОДЕЛІ ПОВЕДІНКИ В КОЛЕДЖІ

Ірина Ковальчук

**Житомирський базовий фармацевтичний фаховий коледж
Житомирської обласної ради,
Житомирський кооперативний фаховий коледж бізнесу і права
м. Житомир, Україна**

Питання профілактики булінгу, кібербулінгу як чинник формування ненасильницької моделі поведінки є актуальною темою і соціальною проблемою сьогодення. Нині серед молоді надзвичайно загострилася проблема насильства, тому окреслені питання мають неабияке значення в освітньому процесі. Кожен, хто має відношення до закладу освіти, повинен пам'ятати про моральні норми поведінки.

Булінг (цькування) – діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, зокрема із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших

учасників освітнього процесу, внаслідок чого могло бути чи було заподіяно шкоду психічному або фізичному здоров'ю потерпілого [2].

Кібербулінг – це жорстокі дії з метою дошкулити, нашкодити, принизити людину, в яких використовуються інформаційно-комунікаційні засоби: мобільні телефони, електронна пошта, соціальні мережі тощо [3, с. 202].

За результатами аналізу Українського інституту дослідження екстримізму процес булінгу призводить до ряду наслідків: *педагогічних* (дезадаптація, неуспішність у навчанні), *психологічних* (соціальна дезадаптація, прояви девіантної поведінки, психологічні порушення, закріплення у свідомості здобувачів негативних уявлень стосовно себе, зниження самооцінки, порушення соціалізації) та *медичних* (травматизація, в крайньому випадку суїцидальні настрої) [1].

Діяльність щодо запобігання та протидії булінгу в освітньому середовищі є постійним системним процесом, спрямованим на виявлення булінгу, кібербулінгу, визначення та реалізацію необхідних заходів, способів і методів вирішення ситуацій булінгу та усунення потенційних ризиків його виникнення.

У Житомирському базовому фармацевтичному фаховому коледжі (ЖБФФК) з метою профілактики булінгу, кібербулінгу щороку розробляється план заходів щодо запобігання та протидії насильству або жорстокого поводження з дітьми та проводиться робота в таких напрямках: 1) проводяться наради, методичні семінари з викладачами та співробітниками з питань профілактики насильства або жорстокого поводження з дитиною; 2) впродовж навчального року адміністрацією коледжу, кураторами, практичним психологом ведеться робота з даних питань зі здобувачами освіти; 3) організовується робота з батьками здобувачів кураторами академічних груп, адміністрацією коледжу (батьківські збори, консультації, бесіди «Співпраця – шлях до успіху», практичні тренінги тощо); 4) здійснюється моніторинг освітнього середовища у коледжі з проблем насильства у студентському колективі (проведення опитувань, анкетувань).

Профілактика булінгу, кібербулінгу у студентському колективі, створення мирного, незагрозливого середовища як умови встановлення демократичних цінностей є першочерговим завданням кураторів, викладачів коледжу і орієнтиром для планування виховної роботи в групі. Зокрема:

- на початку навчального року здобувачі освіти академічної групи знайомляться з правилами внутрішнього розпорядку в ЖБФФК, правилами поведінки та спілкування (в тому числі і в форматі онлайн);

- вивчається контингент групи, оформляється психолого-педагогічна карта (виявляються різні групи здобувачів: студенти-лідери з високою самооцінкою, студенти здатні до саморозвитку, орієнтовані на соціальний успіх, студенти з розвинутою мотивацією до успішного навчання, але зі зниженою самооцінкою, студенти з високим рівнем домагань, але низьким рівнем відповідальності до себе, студенти з низьким рівнем самооцінки і впевненості у собі, студенти групи ризику);

- проводяться інформаційно-виховні заходи для здобувачів освіти, спрямовані на формування духовно-моральних цінностей, емоційних та соціальних компетентностей;

- тематичні виховні години до Міжнародного дня боротьби проти насилля, до Дня толерантності, до Дня безпеки в Інтернеті, до Європейського дня боротьби з торгівлею людьми, до Міжнародного Дня прав людини («Інформаційна грамотність – запорука інформаційної безпеки», «Кібер та інформаційна безпека», «Мої права та обов'язки» тощо);

- години спілкування: що таке булінг, кібербулінг, як відрізнити звичайний конфлікт від булінгу,

- бесіди щодо негативних наслідків проявів булінгу, яка відповідальність передбачена законодавством за вчинення булінгу, розглядається алгоритм дій у разі виявлення таких випадків у коледжі;

- обговорення кейсів з питань булінгу, кібербулінгу;

- участь здобувачів у соціальних проєктах, флешмоби до Міжнародного дня захисту дітей, до Всесвітнього Дня СНІДу, волонтерському русі;

- проведення тренінгів з формування навичок ефективного спілкування та мирного розв'язання конфліктів;

- виготовлення тематичних буклетів щодо профілактики насильства та жорстокого поводження з дітьми, розповсюдження їх серед учасників освітнього процесу;

- здобувачі освіти академічної групи, представники студентського самоврядування беруть участь у засіданнях членів студентських наукових гуртків, студентського самоврядування з даних питань.

Діяльність щодо запобігання та протидії булінгу, кібербулінгу в коледжі ґрунтується на принципах: недискримінації за будь-якими ознаками; ненасильницької поведінки в міжособистісних стосунках; партнерства та підтримки між педагогічним колективом, батьками (або законними представниками неповнолітнього здобувача освіти) і здобувачами; особистісно-орієнтованого підходу до кожного здобувача; розвитку соціального та емоційного інтелекту учасників освітнього процесу; гендерної рівності; участі учасників освітнього процесу в прийнятті рішень відповідно до положень законодавства та установчих документів коледжу.

У процесі спілкування, навчання, проведення різноманітних виховних заходів куратори, викладачі сприяють вихованню у здобувачів освіти єдиної думки, що насильство, цькування, дискримінація за будь-якою ознакою, сексуальні домагання і нетерпимість у закладі освіти є неприйнятними; спільно зі здобувачами освіти виробляють правила поведінки у групі, загальні правила навчання. Кожен здобувач освіти інформований про те, в яких формах може виявлятися насильство й цькування і як від нього страждають люди. Дисциплінарні заходи повинні мати виховний, а не каральний характер; зауваження, догана спрямовані на вчинок здобувача і його можливі наслідки, а не на особистість порушника правил. Жоден випадок насильства або цькування не можна залишати без уваги. Аналізуючи ситуацію, треба з'ясувати, що трапилося, вислухати обидві сторони. До такої розмови варто залучити практичного психолога. Здобувачам освіти треба пояснити, що навіть пасивне спостереження за знущаннями і бійкою надихає кривдника продовжувати свої дії. Механізми повідомлення про випадки насильства повинні забезпечувати учасникам освітнього процесу підтримку і конфіденційність.

Таким чином, формування у молоді нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, усвідомлення насильства як порушення прав людини відбувається під час освітнього процесу, зокрема при проведенні виховних годин, навчальних і позанавчальних занять.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти : навч.-метод. посібн. / Андрєєнкова В.Л. та ін. ; за заг. ред. К. Б. Левченко. Київ : ФОП Нічога С.О., 2020. 196 с.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню): Закон України від 18.12.2019 року № 2657-VIII. [online]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-viii#Text> (дата звернення 10.02.2026).
3. Чумак В.В., Цебинога В.Ю. Правове регулювання протидії кібербулінгу в Україні. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: тези доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Харків, 30 листопада 2018 р. Харків, 2018. С. 202–204.

УДК 378.147

СТУДЕНТОЦЕНТРИЗМ ЯК ПАРАДИГМА ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ КОЛЕДЖУ КУЛЬТУРИ

Олександра Корунець, Світлана Омельченко

Тульчинський фаховий коледж культури

м. Тульчин, Україна

Сучасна освіта відкидає стару модель, де викладач був просто голосом з підручника, а студент слухачем. Для коледжів галузі культури важливим є орієнтація не на репродуктивне навчання, а на формування креативної особистості з чітко вираженою творчою індивідуальністю, здатної до самовираження і забезпечення вимог ринку праці [1, ст. 12-14].

Студентоцентризм стає фундаментом розбудови творчої освіти. По – перше, дає свободу вибору в навчанні. Студент стає активним учасником того, що відбувається на парах. Використання сценаріїв творчих проєктів можуть замінити звичні лекції, що активізовує критичне мислення. У цих процесах виграють обоє: і викладач, і студент. В обох з'являється бажання працювати і навчатися краще, бо кожен новий крок веде до творчого зростання [3, ст. 190-193]. А головне – привчає до самостійності, що є важливим для будь-якої творчої професії.

Впровадження індивідуальних освітніх траєкторії (ІОТ) у коледжах – це не тільки вибір дисциплін, а розвиток творчого потенціалу студента. У коледжі культури цей принцип має виняткове значення, тому що мистецтво не існує без творчої свободи та індивідуальності. По-друге, в умовах студентоцентризму повністю змінюються стосунки між студентом і викладачем. Викладач визнається студентом як досвідчений колега, до якого можна прийти з будь-якою ідеєю. Надається право голосу при виборі творчого матеріалу, що враховує технічні можливості і художні вподобання здобувача освіти. Створюється здорове і безпечне освітнє середовище, де студент не боїться помилитися або запропонувати щось незвичне. Коли немає страху, він розкривається як професіонал набагато швидше, тому що відчуває підтримку, а не тиск. Ця довіра спонукає до експериментів, що переростають у серйозні мистецькі проекти. Викладач не підлаштовує студента під свій стиль, а навпаки – допомагає відпрацювати ідею. Це робить освітній процес живим і набагато ефективнішим. По – третє, у здобувача освіти з'являється можливість впливати на життя самого закладу. Студентське самоврядування і наука залучають здобувачів до організації профільних конференцій та науково-дослідної роботи. Це не просто відвідування пар заради оцінки, а активна участь у виставках, конкурсах, фестивалях в тому, що відбувається навколо. Якщо є ідеї організації творчих заходів, про це можна вільно говорити і знати, що тебе почують. Такий підхід вчить відповідальності за реалізацію поставлених завдань. В результаті студент перестає бути просто « відвідувачем » коледжу, він стає людиною, яка створює цей простір. Впровадження студентоцентризму підвищує мотивацію, розвиває навички та орієнтує студента на професійну діяльність [2, ст. 182-184]. Саме так формується національна еліта, яка в майбутньому буде розвивати культуру і відбудовувати Україну.

Умови розбудови студентоцентризму у коледжі також є сприятливими для дослідницької роботи і наукового зростання майбутнього менеджера культури. Здобувач освіти активно долучається до проєктної діяльності, бере участь в організації та проведенні культурно-мистецьких акцій. Викладач же допомагає довести ідею до професійного рівня, вказуючи на шляхи вдосконалення розробки і втілення проєктів. У результаті замість папірця з оцінкою студент має творчий проєкт, з яким можна починати кар'єру після випуску.

Партнерство без примусу може простежуватись на заняттях з хореографії, рисунку, режисури, постановки голосу чи акторської майстерності тощо.

Викладач не просто надає стандартні настанови, а враховує запити і бажання студента. Спільно викладач і студент можуть знайти репертуар, що розкриє індивідуальність навіть за межами звичних норм. Це дозволяє здобувачу освіти відчувати себе «співавтором» свого власного навчання. В умовах студентоцентризму саме студенти та їх викладачі в більшості випадків є ініціаторами створення студентських творчих просторів, де всім комфортно, бо створено для їхніх потреб. Студенти самі ініціюють облаштування місця для репетицій або виставок, пропонують свій дизайн, а коледж допомагає з обладнанням. Важливо ставити талант і бажання студента на перше місце, саме в цьому полягає повага, а студентоцентрований підхід допомагає кожному знайти свій унікальний шлях у житті.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Біляковська О. О., Біницька К. М. Студентоцентрований підхід як нова парадигма якості освітнього процесу у закладах вищої освіти // Гуманітарний форум. 2023. Т.1, №1. С.10–15. URL: <https://humanitarian.com.ua/index.php/human/article/view/4/4> (дата звернення: 04.02.2026).
2. навчання в освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти як один із засобів підвищення її якості // Перші кроки у науці: науковий пошук студентів фахових коледжів : зб. матеріалів Всеукр. студ. наук.-практ. конф. (Київ, 18 трав. 2023 р.) / уклад. О. Полінок. Київ, 2023. С. 182–184. URL: https://fku.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/uk/PDF/dokumentu/22_23/z_birnuk_konfer_18_05_2023.pdf (дата звернення: 04.02.2026).
3. Я — студент : навч. посіб. / за заг. ред. В. Огнев'юка. 13-те вид., зі змінами. Київ : Київ. столич. ун-т ім. Б. Грінченка, 2024. 230 с. С. 190–193. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49722/1/Student_2024_KUBG.pdf (дата звернення: 04.02.2026).

УДК 37.091:37.013.43:57.08

КОЛЕГІАЛЬНА МОДЕЛЬ: ПАРТНЕРСТВО ВИКЛАДАЧ-СТУДЕНТ У СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кристина Крупей, Анна Деген, Гліб Кравченко

**Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
м. Запоріжжя, Україна**

Сучасна переорієнтація освітнього процесу у закладах вищої освіти зумовлює перехід від традиційної трансляційної моделі навчання до партнерської взаємодії між викладачем і здобувачем освіти. Така взаємодія ґрунтується на принципах рівноправності, взаємовідповідальності та спільної діяльності, що сприяє формуванню позитивного освітнього клімату й підвищенню ефективності професійної підготовки.

Партнерська модель навчання передбачає врахування індивідуально-творчих особливостей студентів, активізацію їхньої мотивації та розвиток самостійності у навчанні. Важливим є створення умов для самонавчання, діагностики творчого потенціалу та усвідомленої професійної самореалізації [1, с. 285].

На сьогодні особливості партнерської взаємодії детально досліджені при навчанні студентів-філологів [2, с. 337], а дослідниця Л.М. Притуляк наголошує, що ефективне спілкування при викладанні будь-яких дисциплін має ґрунтуватися на відкритості, педагогічному такті та особистісному контакті, що створює ситуації успіху для студентів, сприяє зростанню їхньої зацікавленості й ефективності засвоєння знань, поступово переходячи від підтриманої взаємодії до самонавчання [3, с. 89].

У партнерській моделі навчання викладач перестає бути лише джерелом знань і вчителем у класичному розумінні, а стає наставником і співучасником цього процесу. Відмова від жорсткої ієрархії в освітньому середовищі знижує рівень психологічної напруги та страху помилки, які часто блокують активну участь студентів на практичних, лабораторних, семінарських заняттях. У такій атмосфері навчальний процес перестає бути змаганням за «правильну відповідь» і трансформується у простір безпечної фахової комунікації, де заохочується критичне мислення, ініціатива та осмислене засвоєння матеріалу.

На кафедрі мікробіології, вірусології та імунології ЗДМФУ партнерська взаємодія реалізується через організацію навчальних занять у форматі відкритого професійного діалогу, дискусій та спільного обговорення клінічно й науково значущих питань, що виходить за межі традиційної моделі «питання-відповідь». Також студенти активно залучаються до участі у наукових програмах, підготовки інтерв'ю для телебачення та створення навчальних відеофільмів [приклади – 4, 5]. Такі форми діяльності дозволяють здобувачам вищої освіти розвивати комунікаційні та творчі навички, що підвищує їхню професійну самостійність і впевненість у власних можливостях, а також зміцнює довіру громадськості до молодих фахівців, у т. ч. лікарів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Смірнов С., Дмитришук Н., Силенко Ю. Партнерська взаємодія як основа успішності професійної самореалізації здобувачів вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук (серія – Педагогіка)*. 2023. Вип. 65, том 3. С. 283-289.
2. Коханова О.П. Дослідження специфіки партнерської взаємодії в процесі фахового навчання майбутніх учителів. *Проблеми сучасної психології*. 2010. Вип. 40. С. 336-445.
3. Притуляк Л.М. Ефективне навчання на основі взаємодії викладача та студентів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 18, том 3. С. 87-90.
4. Програма Екофактор на телеканалі МТМ від 21.05.2024 р. Спікери – доцент ЗДМФУ Кристина Крупей, студент ЗДМФУ Гліб Кравченко. URL: <https://youtu.be/8rABxCWMA48?si=dkrA6KsXQAbE-lvh>
5. Крупей К.С., Рильський О.Ф., Семененко Т.Д. Мікробіота харчових продуктів [Навчальний відеофільм]. Запоріжжя : ЗДМФУ, 2024. URL: <https://youtu.be/1yG4RRSfgvc>

УДК 378 : 37.022 (045)

ЕМОЦІЙНА СТІЙКІСТЬ, КОМУНІКАТИВНІСТЬ І ЛІДЕРСТВО ЯК СКЛАДНИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Тетяна Кізіцька, Ганна Мікуленко

**Балаклійський педагогічний фаховий коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
м. Балаклія, Україна**

Сучасні трансформаційні процеси в Україні, зумовлені соціально-економічними змінами, євроінтеграційним курсом, поширенням цифрових технологій високими темпами інформаційних змін, зростанням складності соціально-психологічних ситуацій в освітньому середовищі та викликами воєнного часу, зумовлюють необхідність формування у майбутніх педагогів високого рівня професійної готовності, яка включає не лише компетентності в галузі педагогіки та психології, а й ключові особистісні якості, серед яких емоційна стійкість, лідерські здібності і комунікативність.

В умовах війни роль вчителя змінилася: він не лише навчає, а й надає психологічну підтримку учням: допомагає зберігати спокій, почуватися в безпеці і вірити в світле майбутнє. Також, для сучасного вчителя важливо вміти зберігати емоційну рівновагу, відновлювати свої сили та бути прикладом стійкості для дітей. Тобто, емоційна стійкість забезпечує здатність вчителя адекватно реагувати на стресові ситуації, здійснювати психоемоційну саморегуляцію та підтримувати позитивну атмосферу в класі. Сучасні дослідження підкреслюють, що педагоги з розвиненими емоційно-регулятивними навичками ефективніше адаптуються до змін, підтримують мотивацію учнів і зменшують ризик професійного вигорання.

Педагог має бути не лише носієм знань, а й лідером, фасилітатором розвитку дитини, здатним швидко реагувати на зміни, приймати відповідальні рішення та вибудовувати ефективну взаємодію в системі «людина – людина». Лідерські якості сприяють формуванню здатності організовувати діяльність учнів, ініціювати зміни в освітньому процесі, впроваджувати інновації та стати активним агентом педагогічних трансформацій. У контексті компетентнісної

моделі професійної підготовки саме лідерство пов'язане з високим рівнем відповідальності, самостійності та критичного мислення.

Комунікативність виступає ключовою компетентністю, що визначає здатність майбутнього вчителя початкових класів ефективно взаємодіяти з учнями, батьками, колегами та адміністрацією. Уміння слухати, вести діалог, встановлювати довірчі стосунки, аргументовано висловлювати думки та конструктивно вирішувати конфлікти є складовими професійної культури педагога сучасності.

Урахування взаємозв'язку емоційної стійкості, комунікативності та лідерства у змісті професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів сприяє підвищенню якості підготовки педагогічних кадрів, розвитку їх професійної мобільності й здатності відповідати на виклики соціальних змін, що є актуальним для сучасної педагогічної науки і практики.

Вивченням емоційної стійкості займаються вчені різних галузей психологічної науки: Л.М. Аболін, І.Ф. Аршава, Б.Х. Варданян, М.І. Дьяченко, П.Б. Зільberman, Є.П. Ільїн, Г.С. Нікіфоров, А.Є. Ольшаннікова, С.М. Оя, В.О. Пономаренко, Т. Рібо, О.Я. Чебикін, О.А. Чернікова та інші. У їхніх працях емоційна стійкість розглядається як інтегративна властивість особистості, що забезпечує здатність майбутнього вчителя зберігати психологічну рівновагу в умовах професійного навантаження, стресових ситуацій та інтенсивної міжособистісної взаємодії [1].

Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, І.О. Зимня, М.І. Жинкін, О.М. Леонтьєв та інші займалися дослідженням комунікативних здібностей педагогів, звертаючи увагу на те, що комунікативність охоплює не лише вміння передавати інформацію, а й здатність до емпатії, активного слухання, конструктивного діалогу та співпраці.

Окремий напрям наукових розвідок стосується розвитку лідерства як складника професійної готовності педагога. Зокрема, М. Лютий у своїх дослідженнях доводить, що сформована лідерська компетентність забезпечує професійну успішність учителя та його готовність до інноваційної діяльності й саморозвитку. Учений підкреслює, що ефективне лідерство в педагогічній практиці сприяє подоланню організаційних бар'єрів і впровадженню нових освітніх підходів [3]. У контексті сучасних вимог до професії важливими є також напрацювання В. Сидоренко щодо управління знаннями та Н. Мойсеюк щодо управління освітнім процесом. Дослідники наголошують, що сучасний

педагог має не лише організовувати навчальну діяльність, а й ефективно взаємодіяти з колегами, формувати освітнє середовище та стратегічно програмувати розвиток особистості здобувача освіти [2]. Таким чином, емоційна стійкість, комунікативність і лідерська компетентність у наукових дослідженнях постають як взаємопов'язані складники професійної готовності майбутнього вчителя початкових класів.

Сучасні нормативні документи визначають нові орієнтири професійної підготовки педагога. У Законі України «Про освіту» та Концепції «Нова українська школа» наголошується на формуванні компетентного, відповідального й ініціативного вчителя, здатного до партнерської взаємодії з учнями та батьками. Це передбачає високий рівень емоційної врівноваженості, розвинені комунікативні навички та лідерську позицію в організації освітнього процесу.

Професійна діяльність педагога нерозривно пов'язана з постійним емоційним самовираженням. Недаремно вчителя інколи порівнюють з актором на сцені, адже під час уроку він не лише передає знання, а й через інтонацію, міміку, жести та внутрішній настрій створює особливу атмосферу навчання, яка впливає на сприйняття, налаштованість, емоційний стан учнів. Вчитель повинен вміти не тільки проживати емоції, але й розпізнавати емоційні стани учнів, батьків і колег. Під час занять зі студентами особливу увагу приділяємо розвитку їхньої емоційної стійкості. Цей процес реалізується через вправи, спрямовані на формування емоційного інтелекту, розвиток саморефлексії, самоусвідомлення, саморегуляції та емпатії. Ефективними є практики дихальної релаксації, ведення записів власних переживань, а також визначення спеціального «часу для тривоги», що допомагає впорядкувати емоційні реакції. Важливим методом є моделювання складних педагогічних ситуацій із подальшим їх обговоренням та аналізом. У таких умовах студенти вчаться об'єктивно оцінювати обставини, зберігати самоконтроль і знаходити конструктивні шляхи розв'язання проблем. Таким чином майбутні вчителі початкових класів вчаться контролювати власні емоції, адекватно реагувати на непередбачувані стресові ситуації та при цьому зберігати спокій.

Комунікативність розглядається як набута здатність особистості до ефективної міжособистісної взаємодії, встановлення контакту, адекватного сприймання, розуміння та передавання інформації. У зв'язку з цим у процесі професійної підготовки значна увага приділяється цілеспрямованому розвитку

комунікативних умінь майбутніх учителів початкових класів. З цією метою застосовуються інтерактивні методи навчання: дискусії, дебати, робота в малих групах; рольові та ділові ігри (моделювання батьківських зборів, розв'язання конфліктних ситуацій у класі); тренінги з активного слухання та ненасильницької комунікації; залучення студентів до волонтерських і освітніх проєктів; організація педагогічної практики з подальшим аналізом комунікативної поведінки. Такий підхід сприяє формуванню в студентів уміння чітко й аргументовано висловлювати власну позицію, уважно слухати співрозмовника та конструктивно розв'язувати конфлікти в професійному середовищі.

У процесі професійної підготовки майбутніх учителів важливе місце посідає розвиток лідерських якостей як складника їхньої професійної компетентності. Формування лідерства здійснюється через цілеспрямоване залучення студентів до різних видів активної діяльності, що потребують відповідальності, самостійності та ініціативності. Ефективними засобами є організація та проведення освітніх заходів, реалізація проєктної діяльності (розроблення та впровадження власних освітніх ініціатив), участь у студентському самоврядуванні, наставництво (менторська підтримка), а також аналіз педагогічних кейсів із позиції прийняття управлінських рішень. Такий підхід сприяє розвитку в студентів відповідальності, ініціативності, організаторських умінь і здатності ефективно впливати на колектив, виконуючи роль лідера в освітньому середовищі.

Емоційна стійкість, комунікативність і лідерство є ключовими складниками професійної готовності майбутніх учителів початкових класів. Формування цих якостей дозволяє студентам ефективно реагувати на стресові ситуації, підтримувати психологічний комфорт учнів і створювати безпечне освітнє середовище. Розвиток емоційної стійкості допомагає контролювати власні емоції та відновлювати внутрішні ресурси, комунікативні навички сприяють конструктивному спілкуванню й взаємодії з учнями, батьками та колегами, а лідерські якості формують здатність організовувати процес навчання, приймати відповідальні рішення та бути прикладом для оточення.

Комплексний розвиток цих умінь у студентів в процесі навчання та педагогічної практики створює підґрунтя для професійної компетентності вчителя і дозволяє йому ефективно виконувати сучасні педагогічні функції,

навіть в умовах соціальних та емоційних викликів сучасного освітнього середовища.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Пилипенко К. В. Емоційна стійкість, адаптивність і комунікативні здібності майбутнього педагога як важливі складники його професіограми. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 6, ч. 2. С. 100–104. URL: http://www.tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/6_2019/part_2/20.pdf.
2. Сидоренко В. В. Розвиток професійної компетентності сучасного педагога в умовах відкритої освіти: кластерний аналіз. Професійна компетентність педагога в умовах оновленого змісту освіти та вимог ринку праці: зб. матеріалів доп. учасн. III регіональної наук.-практ. конф. Вінниця: Вінницька міська друкарня, 2017. С. 8–17.
3. Лютий М. Уявлення учасників освітнього процесу закладу вищої освіти про показники лідерської компетентності майбутнього викладача. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2019. № 3. С. 85–97.

UDC 378.14.014.15:616.31:355.01

FEATURES OF POSTGRADUATE TRAINING OF SOMATOLOGISTS IN FRONTLINE TERRITORIES

Olesia Manukhina, Andriy Sydoryako, Kristina Volchykhina

Zaporizhzhia State Medical and Pharmaceutical University

Zaporizhzhia, Ukraine

Continuous professional development (CPD) and the acquisition of an annual minimum of continuous professional development points are mandatory from 2025. The number of continuous professional development points that are counted towards the minimum number of points per year for one type of non-formal (except for specialization cycles) or informal education cannot be more than half of the minimum number of continuous professional development points per year according to the Procedure for conducting certification of healthcare workers [1, p.12]. The

organization of the educational process is complicated by the security situation, which is constantly changing depending on the intensity of hostilities, power outages and the geographical location of educational institutions [2, p.219]. Added to this is the significant psycho-emotional pressure experienced by both applicants and teachers, being in conditions of constant threat to life, loss of loved ones or forced displacement. It is exacerbated by the uncertainty of the future, which negatively affects motivation to study and professional development [3, p.2]. In view of this, the problem of adapting educational activities to existing conditions and ensuring safe, high-quality theoretical and practical training of dentists is relevant.

The psycho-emotional state of all participants in the educational process is an important factor that affects the quality of education. Prolonged stress reduces cognitive abilities and concentration, which confirms the relevance of reducing stress levels to ensure proper quality of education. In wartime conditions, flexibility and the ability to adapt have become important factors, especially given the differences in the level of security of education seekers [4, p.1; 5, p. 2394]. Ensuring favorable conditions for an effective educational process is one of the most important tasks of providers of BPR activities. A significant number of residents of front-line areas experience serious problems with access to stable Internet. This significantly complicates participation in distance learning in real-time format, and may also make it impossible to pass the final test control and obtain a certificate in a timely manner.

The Department of Dentistry of Postgraduate Education of the ZSMPU organized simulation training in a face-to-face format on the bases of clinical institutions of Zaporizhzhia and the dental training center of the university, provided with equipped shelters and backup power sources. Classes are held in a face-to-face format, in small groups of 5-6 people. The choice of the topic of the events is determined by the results of a survey of the dental community. The advantage of this training format is the possibility of formal and informal communication in a professional environment, practicing teamwork, acquiring skills in working with medical equipment and new technologies. Trainers pay special attention to maintaining a favorable psychological climate and personalizing training. During each training, attention is paid to issues of mental health and prevention of professional burnout. The positive result of the measures taken to optimize the mechanisms of high-quality training of dentists in today's conditions is confirmed by positive feedback from participants in the events.

REFERENCES

1. Про затвердження Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я та внесення змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України : Наказ МОЗ України від 16.04.2025 № 650 / Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0824-25> (дата звернення: 29.01.2026).
2. Bezkorovayna I. M., Voskresenska L. K., Ryadnova V. V. Features of medical education in Ukraine during wartime. *Bulletin of Problems Biology and Medicine*. 2023. Vol. 1, № 168. P. 219–223. DOI: 10.29254/2077-4214-2023-1-168-219-223
3. Огоренко В., Шорніков А. Вплив тривоги і депресії на психічний стан здобувачів медичної освіти під час воєнного стану. *Психосоматична медицина та загальна практика*. 2023. № 8 (4). С. 1–8. DOI: 10.26766/pmgr.v8i4.453
4. Деякі практики кращого світового досвіду дистанційного навчання: до питання організації освітнього процесу в медичних закладах освіти України на тлі масштабної військової агресії / Г. Ю. Будко, О. О. Марусич, Н. І. Корильчук, О. В. Мазур. *Академічні візії*. 2023. № 17. С. 1–8. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7755414>
5. Мовлянова Н. В., Кузик П. В., Комишан І. В. Підготовка майбутніх медичних працівників в умовах воєнного стану в Україні. (*Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*). 2025. № 4 (50). С. 2392–2398. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4\(50\)-2382-2398](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4(50)-2382-2398)

УДК 377

СТРАТЕГІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ростислав Мукомелов, Марія Агапоненко, Іван Стогнієнко, Наталя Степанчук

**Відокремлений структурний підрозділ «Автотранспортний фаховий
коледж Криворізького національного університету»**

м. Кривий Ріг, Україна

Реформування закладів фахової передвищої освіти передбачає перетворення кожного здобувача освіти в активного учасника освітнього

процесу. Толерантність та гуманізм відіграє ключову роль між викладачем та здобувачем освіти. Конкретизація програми та змісту навчання спрямована на розвиток всебічно розвиненої особистості, індивідуальність майбутнього конкурентоспроможного фахівця.

Пошук шляхів удосконалення результативності освітнього процесу обумовлюються реалізацією сучасних підходів щодо організації комунікативного процесу. Вже перші зустрічі зі здобувачами освіти на заняттях показують, що вони не можуть довести власну точку зору, адже їх активність носить фрагментарний характер, що в свою чергу впливає на якість вмінь та знань в цілому [1]. Пройшли ті часи, коли здобувач освіти виступав в ролі пасивного слухача, який на примітивному рівні бере участь в пізнавальній діяльності. Знаходячись в якості слухача, здобувач освіти закріплює виключно виконавчі вміння та навички, а його практичні вміння обмежуються лише передачею навчальної інформації.

Даний трафарет поведінки автоматично переноситься на самостійну практичну діяльність. Таким чином якості, які необхідні для організації практичної діяльності, творчої співпраці залишаються недостатньо розвиненими [2].

Етапи роботи на практичних заняттях:

1. Мобілізація (передбачає залучення здобувачів освіти до активної інтелектуальної діяльності).
2. Цілепокладання (здобувачі освіти самостійно формулюють мету роботи на занятті «згадати → дізнатися → навчитися»).
3. Усвідомлення нестачі здобутих знань (завдання сприяють розв'язанню проблемної ситуації, під час аналізу якої студенти розуміють, що знань для її розв'язання ще недостатньо).
4. Комунікація (пошук нових знань).
5. Взаємоперевірка, взаємоконтроль.
6. Рефлексія (усвідомлення і відтворення студентом того нового, що він дізнався і чого навчився).

В основу завдань покладені сучасні педагогічні технології:

- критичного мислення;
- проєктної та дослідницької діяльності;
- колективної та індивідуальної розумової діяльності.

Сьогодні в нашій країні існують сприятливі умови успішного навчання іноземних мов. Тим не менше, багато здобувачів освіти І курсу на першому занятті показують досить низький рівень володіння іншомовними навичками. Як спланувати роботу на заняттях відповідно вимог навчальної робочої програми. Ми пропонуємо втілити ідею практичного заняття з елементами говоріння у сучасному форматі. Елементи, які, даруватимете студентам, одну дивовижну особливість: вони створює особливий емоційний фон (перевірено на власному досвіді!). Нами пропонується система формування умінь говоріння:

- говоріння завжди вмотивоване: так, під час вивчення теми «Салон автомобіля. Панель приладів» здобувачі освіти об'єднавшись в 3-4 групи розв'язують конкретну технічну проблему англійською. Саме на таких заняттях створюються умови, які дозволяють кожному здобувачу освіти знайти свій шлях самовдосконалення професійного обліку, інтелектуального, індивідуального, морального. Вміння грамотно вирішувати поставлені задачі є одним з ключових аспектів роботи на практичних заняттях з фахової іноземної мови;

- створення комунікативних ситуацій: наприклад, на занятті з теми «Як працює двигун внутрішнього згоряння» нами пропонуються відеофрагменти з українськими субтитрами (спілкування між клієнтом та менеджером станції технічного обслуговування). Задачу здобувачів освіти можна охарактеризувати наступними кроками: вдома ознайомлення з відео, вивчення лексичних одиниць, а вже на занятті - синхронний переклад фрагменту з активним використанням міміки та жестів;

- тісний зв'язок із сервісами SimpleMind, Mindnode.com, Mindmup.com: так, під час вивчення теми «Конструкційні матеріали автомобіля» здобувачі освіти мають здійснити наступні кроки: презентувати лексичний матеріал у вигляді схем, здійснити аналіз та систематизацію інформації, зробити супровід у вигляді закадрового коментаря. Так, дійсно, це вже було років п'ять тому: такі завдання ставали об'єктом бажання і найкращим стимулом для охайного виконання завдань.

- регіональний конкурс «TED» підказав нам «родзинку», яка полягає в тому, що здобувач освіти не тільки бере участь в заході на засадах учасника з метою розкриття теми, але й продумує відеоформат, ракурс зйомки, навіть

самостійно монтує та додає спецефекти. Це чудова можливість розвинути навички публічного виступу, дослідження та структурування інформації.

Отже, здобувачі освіти насправді дуже різні: є серед них старанні, є не дуже сумлінні, але творчі; є тихі й сором'язливі; є, ніде правди діти, й ліниві, та й вони можуть постаратися. Не втрачаймо ж тієї дорожчої миті, коли здобувач освіти демонструє свої досягнення, і акцентуймо на них увагу! Заняття з іноземної мови – це простір безмежного творчого потенціалу кожного викладача, час активних експериментів та неймовірних поєднань здавалось би абсолютно не поєднаних між собою методів.

Дух змагання й здорового лідерства, безперечно, необхідний, але він має бути добрим і толерантним! Порадійте разом із групою, що студент сьогодні виконав завдання краще, ніж завжди; похваліть його за роботу.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Шарко В.Д. Сучасний урок: технологічний аспект / Посібник для вчителів і студентів. – К.: СПД Богданова А.М., 2007. – 220 с.
2. Туриніна О.Л. Психологія творчості. Київ: МАУП, 2007. 160 с

УДК 377:61

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ ЛАБОРАНТІВ МЕДИЦИНИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Ірина Першко

Житомирський базовий фармацевтичний фаховий коледж

Житомир, Україна

Однією з перспективних спеціальностей у галузі охорони здоров'я була і залишається спеціальність І6 Технології медичної діагностики та лікування. Особливого значення професія лаборанта медицини набуває в сучасних умовах, адже на сьогодні не можливо встановити діагноз та призначити ефективне лікування без проведення ґрунтовних клінічних аналізів у сучасній лабораторії. У закладах вищої та фахової передвищої освіти підготовка фахівців з

лабораторної діагностики здійснюється за двома освітніми рівнями (бакалаврський та магістерський) та освітньо-професійним рівнем фаховий молодший бакалавр (до 2019 року – освітньо-професійний ступінь молодший спеціаліст). У 2023 році було затверджено новий стандарт фахової передвищої освіти з даної спеціальності, що стало дієвим поштовхом до покращення якості підготовки фахівців з технології медичної діагностики та лікування.

За даними ЄДЕБО за 2025 рік підготовку фахових молодших бакалаврів зі спеціальності І6 Технології медичної діагностики та лікування здійснює 10 закладів вищої та фахової передвищої світи у різних регіонах України [1]. Набір здобувачів освіти здійснюється на основі базової середньої освіти (БСО) та повної загальної середньої освіти (ПЗСО); за кошти державного і регіонального замовлення та кошти фізичних та юридичних осіб. У 2025 році на дану спеціальність (на основі БСО) до 10 закладів освіти було подано 410 заяв; загальний ліцензійний обсяг становив 340 місць (рис. 1).

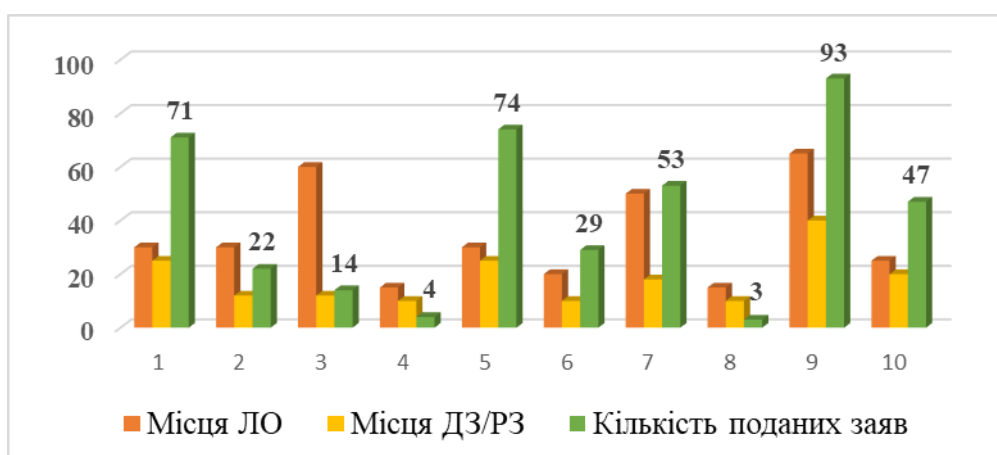

Рис. 1. Діаграма порівняння кількості місць ліцензійного обсягу (ЛО), державних місць, місць регіонального замовлення (ДЗ/РЗ) та кількості поданих заяв абітурієнтів на основі БСО у 2025 році [1]

Примітка до рисунків 1 та 2: 1 – Вінницький медичний фаховий коледж ім. Д.К. Заболотного; 2 – Житомирський базовий фармацевтичний фаховий коледж; 3 – Кам'янець-Подільський медичний фаховий коледж; 4 – Запорізький медичний фаховий коледж; 5 – Криворізький фаховий медичний коледж; 6 – Львівська медична академія ім. А. Крупинського; 7 – Одеський обласний базовий медичний фаховий коледж; 8 – Херсонський базовий медичний фаховий коледж; 9 – Перший Київський фаховий медичний коледж; 10 – Сумський фаховий медичний коледж.

На діаграмі чітко прослідковується диспропорція у кількості заяв від абітурієнтів, ліцензійного обсягу та місць державного/регіонального замовлення. Фахові медичні коледжі Вінниці, Кривого Рогу, Києва та Сум (на

рис. 1. позначені цифрами 1, 5, 9, 10) отримали значно більше заяв ніж мають заявленого ліцензійного обсягу. Така зацікавленість абітурієнтів у спеціальності та навчанні саме у цих закладах освіти, беззаперечно є позитивною тенденцією. Зворотну тенденцію демонструють фахові коледжі Кам'янця-Подільського, Запоріжжя та Херсону (на рис. 1. позначені цифрами 3, 4, 8), де кількість місць ліцензійного обсягу значно перевищує кількість бажаючих вступити на дану спеціальність. На нашу думку, у даному випадку слід врахувати безпекову ситуацію у південному регіоні України, яка не є сприятливою для здійснення освітньої діяльності. У фахових коледжах Житомира та Одеси показники місць ЛО та поданих заяв приблизно однакові (на рис. 1. позначені цифрами 2, 6).

Кожен з 10 закладів освіти у своїй освітній пропозиції мав місця державного/регіонального замовлення загальна кількість яких становила 182 місця. Прослідковується чітка прямо пропорційна залежність між кількістю бюджетних місць та кількістю поданих заяв. З об'єктивних причин винятком тут є Запоріжжя та Херсон.

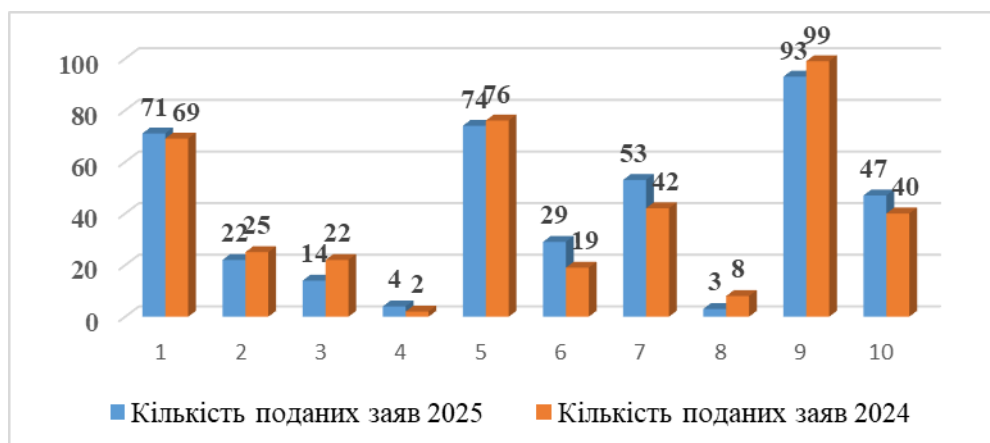

Рис. 2. Діаграма порівняння кількості поданих заяв абітурієнтів у 2025 та 2024 рр [1]

На рис. 2 представлено кількість поданих заяв у 2025 та 2024 рр. Як демонструє діаграма суттєвої різниці для більшості закладів освіти за даним показником не спостерігається. Для деяких регіонів більш вдалим був 2024 рік, для Львова і Сум дещо кращі показники демонструє 2025 рік. В цілому, констатуємо стабільну ситуацію без критичного погіршення.

З наведених 10 закладів освіти, лише 5 здійснюють набір на спеціальність І6 Технологія медичною діагностики та лікування на базі ПЗСО. Криворізький фаховий медичний коледж у 2024 році декларував небюджетну пропозицію на 1

ліцензійне місце, на яку не було подано жодної заяви, а у 2025 році набір вже не здійснювався.

Слід відмітити, що ліцензійні обсяги у всіх 5 закладах освіти перевищують кількість охочих вступити на навчання за цією спеціальністю – у 2025 році на 135 місць ЛО претендувало 64 абітурієнта (рис. 3). У трьох заклад освіти на основі ПЗСО є бюджетні пропозиції (5-10 місць), але це не суттєво впливає на кількість поданих заяв у порівнянні з коледжами, де така опція відсутня (у Запоріжжі на 10 бюджетних місць маємо 5 поданих заяв). Констатуємо, що 2024 рік за кількістю поданих заяв був дещо успішнішим для більшості закладів освіти, що викликає деякі занепокоєння.

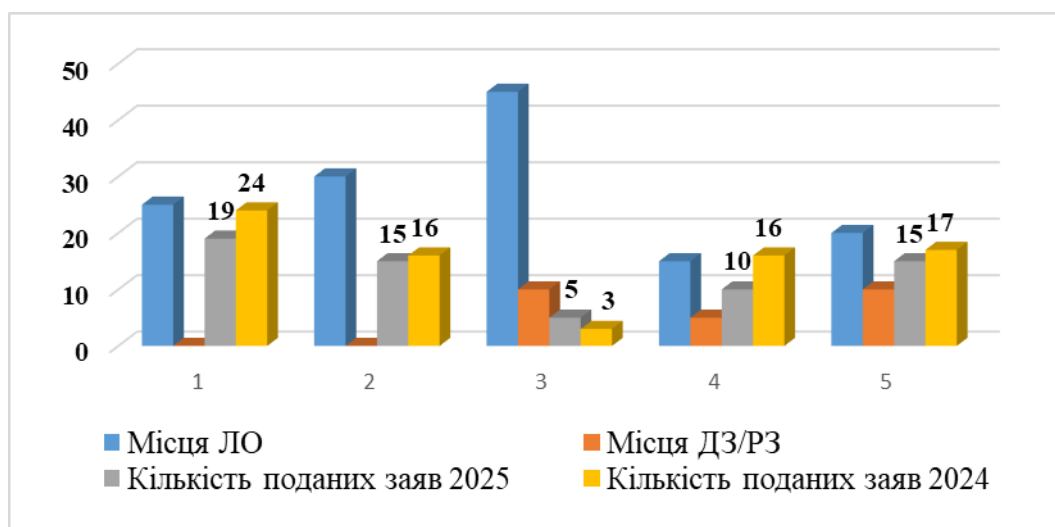

Рис. 3. Діаграма порівняння кількості місць ліцензійного обсягу (ЛО), державних місць, місць регіонального замовлення (ДЗ/РЗ) та кількості поданих заяв абітурієнтів на основі ПЗСО у 2025 та 2024 рр. [1]

Примітка до рисунка 3: 1 – Вінницький медичний фаховий коледж ім. Д.К. Заболотного; 2 – Житомирський базовий фармацевтичний фаховий коледж; 3 – Запорізький медичний фаховий коледж; 4 – Львівська медична академія ім. А. Крупинського; 5 – Херсонський базовий медичний фаховий коледж.

На перший погляд може видаватися, що така незначна зацікавленість серед абітурієнтів (на основі і БСО, і ПЗСО) у даній спеціальності є загрозливою. Але багаторічний досвід підготовки фахівців у галузі лабораторної діагностики дозволяє стверджувати зворотнє – ситуація стабільна без критичного погіршення. І на це є ціла низка причин. Перед усім, це об'єктивна відсутність у шкільної молоді найменшого розуміння суті професії лаборант медицини. Без огляду на велику кількість приватних лабораторій у кожному місті пересічний обиватель не орієнтується у особливостях їх функціонування та кадрах, які його

забезпечують. Навіть вступивши до коледжу студенти не виказують бажання у майбутньому працювати за фахом. І лише самовіддана комплексна робота закладу освіти з популяризації спеціальності може кардинально змінити їх думку.

По друге, існує певна невідповідність між кількістю лабораторій, в т.ч. державних та комунальних і кількістю бюджетних місць для підготовки фахівців – даних медичних установ значно більше ніж заклади освіти можуть прийняти охочих за кошти державного/регіонального замовлення. На нашу думку, збільшення державного фінансування на підготовку фахівців цієї спеціальності буде ключовою мотивацією для майбутніх абітурієнтів. Особливо це стосуватиметься випускників базової середньої освіти, які вже за кілька років в умовах НУШ обиратимуть, де саме отримувати повну загальну середню освіту.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Вступ.ОСВІТА.UA <https://vstup.osvita.ua> (дата звернення: 10.02.2026)

УДК 159.922.2:81'233-053.4/5 (045)

РОЛЬ СЕРЕДОВИЩА В МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Альона Пехарева, Людмила Савченко, Яна Федоряченко

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Харків, Україна

У сфері дитячого розвитку формування мовлення визнається однією з ключових ареалів, що впливає на загальний розвиток малюка. Створення сприятливого середовища для вивчення та розвитку мовлення є завданням, яке вимагає уважності до психологічного стану дитини та забезпечення позитивної атмосфери для відкритого вивчення. Від комфортного оточення до цікавих інтерактивних завдань – кожен елемент важливий для того, щоб допомогти дітям усвідомлено та успішно розвивати свої мовленнєві вміння.

Оволодіння мовленням є найважливішим досягненням раннього дитинства, що передбачає опанування рідною мовою, вироблення вміння користуватися нею як засобом пізнання довкілля, засвоєння набутого людством досвіду, саморегуляції, спілкування і взаємодії. На зміст і динаміку цього процесу суттєво впливають вікові й індивідуальні особливості та стиль спілкування суб'єктів взаємодії в системі «дитина – дорослий». Остання слугує моделлю для мовленнєвого самовираження дитини, становлення її як мовленнєвої особистості.

Власне, на цьому акцентовано у новій редакції Базового компоненту дошкільної освіти в Україні, де однією з основних освітніх ліній визначено «Мовлення дитини». Цим декларується актуальність своєчасного мовленнєвого розвитку дитини з ранніх років з огляду на сенситивність щодо мовленнєвої чутливості та його значущість у формуванні комунікативно-мовленнєвої компетенції на наступних етапах її особистісного становлення [2].

Психолого-педагогічні дослідження із різних питань розвитку дитячого мовлення були предметом дослідження таких психологів і педагогів, як Б. Баєв, С. Рубінштейн, Л. Виготський, О. Запорожець, Д. Ельконін, Г. Костюк, А. Маркова, О. Леонтьєв, І. Синиця. Статева диференціація і міжособистісні взаємини у ранньому онтогенезі цікавила В. Абраменкову, Т. Колодюжну, О. Кононко, М. Лісіну, К. Радіна; методику мовленнєвого розвитку дітей розробляли А. Богуш, Н. Гавриш, Є. Тихеева, О. Ушакова; становленням та розвитком мовленнєвої особистості займався Т. Піроженко.

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» термін «середовище» означає «сукупність природних умов, у яких відбувається життєдіяльність якого-небудь організму» [5, с.1116]. З позиції соціально-педагогічного словника, середовище – «це сукупність явищ, процесів та умов, що здійснюють вплив на досліджуваний об'єкт» [8, с. 337].

А. Богуш трактує термін «середовище» як «сукупність умов, що оточують людину та взаємодіють з нею як з організмом і особистістю. Середовище може бути найближчим (родина, сім'я, родичі, друзі), далеким (суспільний устрій), зовнішнє, внутрішнє, пасивне, активне, актуальне, розвивальне» [3, с.12]. К. Крутій, розглядає поняття «середовище» як «інтеграцію, синтезування спеціально організованої мовленнєвої діяльності, комунікативну взаємодію і просторово-розвивальне середовище». Авторка стверджує, що «складником мовленнєвого середовища та його цінністю є особистість дитини. Адже царина

природи, яка складається з різноманітних об'єктів, явищ та, у свою чергу, все те, що оточує дитину, разом має об'єднатися в одну спільну діяльність» [6, с.4-20]. О. Трифонова, розглядає термін «середовище» в якості «соціального світу (соціуму), який оточує людину, та включає суспільні (матеріальні, духовні) умови становлення, існування, розвитку та діяльності людей, що тісно пов'язані із суспільними відносинами, у які ці люди включені» [9, с.134].

Ознакою будь-якої держави та її нації є рідна мова. Рівень розвитку рідної мови відзеркалює рівень культури та духовного розвитку нації. Вивчення рідної мови, рідного слова започатковується з раннього дитинства в сім'ї, серед рідних і близьких людей, а вдосконалення її відбувається у дошкільних закладах, школі й триває впродовж усього життя. Отже, рідна мова є загальним підґрунтям навчання і виховання дітей у дошкільному закладі. Оволодіння нею як засобом пізнання і способом людського спілкування є найвагомішим досягненням дошкільного дитинства. Якщо дитина з певних причин ізольована від повноцінного мовленнєвого спілкування у дошкільні роки, це негативно позначається на її подальшому і розумовому, і мовному розвитку [4, с.3].

Мовлення – це не лише навичка, але й основна складова розвитку дитини.

Мовлення – процес практичного використання мови в спілкуванні між людьми. Дитина засвоює мову в процесі спілкування з дорослими і навчається користуватися нею в мовленні. Без мовлення не можливе оволодіння знаннями і формування свідомості. Мовлення тісно пов'язане з усіма психічними процесами, будучи включеним у сприймання, воно робить його більш деталізованим і глибоким [7, с.206].

Важливо відзначити, що з педагогічної точки зору, розвиток мовлення визначається такими його складовими, як граматики і граматична правильність мовлення, звукова культура мовлення, зв'язне мовлення, а також лексика (словникова робота і словниковий запас) [3, с. 43].

Оволодіння мовою і мовленням – складний процес, який залежить від вікових та індивідуальних особливостей дошкільників, соціальної ситуації їхнього розвитку, проектування розвивального комунікативно-мовленнєвого середовища, а також використовуваних вихователями у навчально-виховному процесі закладів дошкільної освіти педагогічних технологій, спрямованих на формування різних видів мовленнєвих і комунікативних компетенцій (фонетична, лексична, граматична, діалогічна, монологічна).

Мовлення дитини формується під впливом мовлення дорослих і суттєво залежить від достатньої мовленнєвої практики, нормального мовленнєвого оточення, а також виховання й навчання, які розпочинаються з перших днів її життя. Мовлення не є вродженою здатністю, а розвивається в процесі онтогенезу одночасно з фізичним і розумовим становленням дитини, є показником її загального розвитку. Спілкування з батьками є основним фактором психічного розвитку з перших днів народження дитини. Через слово дитина засвоює перші правила поведінки, висунуті щодо неї вимоги, заборони. Батьки дають словесну оцінку її поведінки, яка поступово формує ставлення дитини до оточення та до себе. Потреба у взаєморозумінні й співпереживанні батьків виникає у зв'язку з інтересом дітей до світу людських взаємин і зумовлена оволодінням дітьми їх правилами і нормами. Власне, формуванню комунікативних потреб та мовленнєвому розвитку сприяє включення дитини у мовленнєве спілкування з батьками.

Зміст рівня розвитку дітей визначається характером їхнього спілкування, як з дорослими, так і з однолітками. Вплив мовного середовища на розвиток мови може бути позитивним, якщо дитина оточена людьми, що володіють культурою мовлення і, якщо дорослі спілкуються з дітьми, заохочуючи їх активну мовленнєву діяльність. Навпаки, неправильна мова оточуючих справляє негативний вплив на мовленнєвий і психічний розвиток дитини. Оволодіння дитиною словесною системою у процесі спілкування з дорослими перебудовує всі її основні психічні процеси. Слово стає міцним фактором, який формує психічну діяльність, удосконалює відображення дійсності та утворює нові форми уваги, пам'яті та уяви, мислення та дії. Дитина за допомогою мовлення не лише отримує нову інформацію, а і набуває можливості засвоїти її по новому.

Як зазначено у Базовій програмі розвитку дитини «Я у світі», продуктивною формою мовленнєвого розвитку дітей є вільна й самостійна діяльність у спеціально організованому середовищі, де педагог надає кожному право вибору: де, коли, скільки часу, з ким діяти. Дошкільників слід навчати самостійно обирати в мовленнєвому розвивальному середовищі вид, форму діяльності, матеріал, зміст, партнерів, тематику для реалізації власного задуму [4].

Освітнє мовленнєве середовище повинно завжди бути розвивальним і забезпечити дитині можливість виявляти свої мовленнєві здібності. Заклад

дошкільної освіти повинен сприяти різнобічному розвитку дітей дошкільного віку, враховуючи здібності, нахили, задатки, індивідуальні, психічні та фізичні особливості.

Розвивальне середовище у дошкільній педагогіці розглядається як комплекс психолого-педагогічних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, ергономічних, естетичних умов, що забезпечують організацію життя дітей у ЗДО. Предмети, іграшки, книги, окремі витвори мистецтва, з якими постійно чи періодично діє дитина, спостерігає за ними, дізнається про назву, їхню функцію, викликають емоції й активізують мовленнєву діяльність дітей. Завдання педагога – урізноманітнити дитячу діяльність, здатну розвинути цікавість, звичку підходити до кожної нової речі вже з власними засобами, що спонукало б до поєднання попередніх вражень з новими; організовувати ігрову діяльність, оскільки гра мотивує самостійні висловлювання, активізує словник дитини, наповнює його термінами.

Створення наочно-ігрового середовища для активізації мовленнєвої діяльності виступає, на думку Л. Алексеєнко-Лемовської, системним чинником, «середовищем функціонування структури, що регулює й коригує прояви генетично й соціально зумовлених особливостей дитини (середовище мешкання» [1, с.57]. Наочно-ігрове середовище, за визначенням Л. Алексеєнко-Лемовської, це «багаторівнева цілісна система об'єктів, що визначають вплив та умови формування особистості, а також можливостей для її розвитку, що містяться в соціальному та просторово-предметному оточенні закладу дошкільної освіти» [1, с.58].

Отже, мовленнєвий розвиток дошкільника – складний психологічний процес, що не зводиться до простого відтворення дитиною почутої мови. Цей процес включає в себе не лише формування звуків та слів, але й розуміння, сприйняття та використання мови для комунікації з оточуючим світом. Він визначається мірою сформованості знань, умінь та навичок дитини і виявляється в соціальній та інтелектуальній активності у колі дорослих та однолітків. Щоб створити оптимальні умови для мовленнєвого розвитку дошкільника, педагогам слід використовувати різні форми роботи: ігри, проблемні ситуації і, звичайно, заняття.

Процес розвитку мовлення у дітей дошкільного віку представляє собою складний психологічний етап їхнього зростання, що потребує і від фахівців закладу дошкільної освіти так і від сім'ї серйозного й ґрунтовного підходу. Це

важливо, оскільки успішний розвиток мовлення є ключем до подальшого навчання та формування дитини як всеосяжно розвиненої особистості.

Необхідність у розвитку мовленнєвого спілкування формується під час повсякденної діяльності дитини та є результатом її взаємодії з соціальним оточенням. У розвитку мовлення дошкільників ключову роль відіграють дорослі, зокрема батьки та вихователі дошкільного закладу. Успіхи дітей у розвитку мовлення значною мірою залежать від культури мовлення дорослих, їхнього способу спілкування з дитиною та відділеного часу для цього.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Алексєєнко-Лемовска Л.В. Збагачення словника дітей старшого дошкільного віку. К.:Видавничий Дім «Слово», 2021. 184 с
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Дошкільне виховання. 2012. № 7. С. 3-23.
3. Богуш А. М., Гавриш Н.В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. 408 с.
4. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: підручник / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш ; за ред. А.М. Богуш. Вид. 2-ге, доповнене. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 704 с
5. Бусел Т.В. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2012. 1440 с.
6. Крутій К.Л. Педагогічна технологія освітньої роботи в полікультурному середовищі з дітьми старшого дошкільного віку. Дошкільна освіта. 2007. №4. С. 4-20.
7. Психологічна енциклопедія. Автор-упорядник О.М. Степанов. Київ: «Академвидав», 2006. 424 с. (Енциклопедія ерудита).
8. Соціолого-педагогічний словник. За загальною ред. В.В. Радула, вид. 2-е. Харків: Мачулін, 2015. 444 с.
9. Трифонова О.С. Вплив розвивального мовленнєвого середовища на формування мовленнєвої особистості старшого дошкільника. Наука і освіта. №6. 2013. с. 133-137.

УДК 796:37

ПАРТНЕРСТВО ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Ліна Рибалко¹, Володимир Олексієнко²

¹**Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка», м. Полтава, Україна**

²**Миргородський фаховий коледж імені Миколи Гоголя
Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка», м. Миргород, Україна**

Сьогодні професійна освіта змінюється швидше, ніж будь-коли. Війна, цифрові технології, поява штучного інтелекту, мобільність молоді – усе це змушує по-новому подивитися на те, як ми навчаємо і до чого готуємо наших студентів. Уже недостатньо працювати за старими схемами. Світ рухається вперед, і освіта має рухатися разом із ним.

Особливо це відчувається у сфері фізичної культури і спорту. Суспільство дедалі більше обирає активний спосіб життя, відкриваються спортивні клуби, фітнес-центри, зростає інтерес до здоров'я. А це означає, що в кожному закладі освіти питання фізичного виховання перестане бути другорядним. Воно стає стратегічним. Бо мова йде не лише про заняття чи тренування – мова йде про формування фахівця, який зможе працювати, розвиватися і бути конкурентним.

Саме тому ми звертаємося до теми партнерства. Ми переконані: коли заклади освіти співпрацюють, професійне становлення студента відбувається інакше – глибше, ширше, впевненіше. Спільна робота дає можливість узгоджувати програми, обмінюватися досвідом, проводити масштабні спортивні заходи, відкривати нові можливості для молоді. Студенти отримують не лише знання, а й живий досвід участі у змаганнях, командній роботі, організації подій. Вони бачать перспективу – і це дуже важливо.

Миргородський фаховий коледж імені Миколи Гоголя як відокремлений структурний підрозділ Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» вже функціонує в умовах партнерської взаємодії з університетом. Наразі в коледжі ведеться підготовча робота щодо відкриття спеціальності «Фізична культура і спорт», що закономірно передбачає тісну

співпрацю з університетом, де ця спеціальність має вже сформовану базу і потужний досвід.

Коли коледж і університет діють разом, це дає зовсім інший результат. Викладачі мають можливість зростати професійно, обмінюватися методиками, підтримувати одне одного. Студенти відчують, що вони частина великої освітньої спільноти, а не окремої маленької структури. Вони бачать свій подальший шлях – від коледжу до університету, від перших спортивних стартів до серйозних досягнень.

Публікацію підготовлено у співпраці керівника фізичного виховання і спорту Миргородського фахового коледжу імені Миколи Гоголя, тренера Володимира Олексієнка, та декана факультету фізичної культури і спорту Полтавської політехніки Ліни Рибалки – фахівців, для яких спорт і освіта є не теорією, а щоденною практикою. Саме практичний досвід дозволяє говорити про партнерство як про реальний інструмент розвитку, а не формальну ідею.

Отже, метою цієї публікації є привернення уваги до партнерства як необхідної умови розвитку сучасної професійної освіти у сфері фізичного виховання. Йдеться не лише про взаємодію між окремими закладами, а про формування культури співпраці як основи зростання.

Сьогодні жоден заклад освіти не може ефективно розвиватися ізольовано. Об'єднання зусиль, спільне планування, підтримка одне одного, обмін досвідом – це не додаткова перевага, а вимога часу. Саме у співпраці народжуються нові можливості, з'являється впевненість у завтрашньому дні та формується сильне освітнє середовище.

Тому партнерство варто розглядати не як формальність, а як свідомий стратегічний вибір. Співпрацювати – означає розвиватися. Об'єднуватися – означає зміцнювати позиції. І саме такий підхід дозволяє освіті відповідати викликам сучасності та працювати на майбутнє.

УДК 6151:615.03

ЗНАЧИМІСТЬ СУБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ВИВЧЕННІ ФАРМАКОЛОГІЇ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОПІКИ

Клавдія Римарчук, Лариса Мельничук

Житомирський базовий фармацевтичний фаховий коледж

м.Житомир, Україна.

Трансформаційні зміни в освіті зосередили увагу на розвитку індивідуальних особливостей особистості, розкритті її творчого потенціалу, вмінні швидко адаптуватися в стрімко мінливому соціальному, професійному середовищі, яке потребує постійного міжособистісного спілкування. Саме ці виклики обумовлюють реалізацію в освітньому процесі моделі суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача та студента, яка ґрунтується на рівноправному партнерстві з урахуванням потреб, інтересів здобувача освіти, відкритому спілкуванні, залученні здобувачів освіти до активної участі в навчальному процесі, вибудовуванні власної освітньої траєкторії.

«Невід'ємною рисою організації освітнього процесу за суб'єкт-суб'єктною парадигмою є взаємовплив суб'єктів освітнього процесу під час педагогічної взаємодії. Мова йде про двосторонній, реципрокний характер соціального впливу у діаді «викладач-здобувач освіти». Особистісний підхід розширює горизонти специфічної соціальної взаємодії в освіті, що відбувається у процесі педагогічного спілкування, та стверджує, що цей вплив має взаємний характер. В результаті суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії змінюється не тільки здобувач освіти, але і викладач» [2,с.94].

Сфера професійної суб'єкт-суб'єктної взаємодії займає вагоме місце в функціонуванні фармацевтичній галузі, де між усіма ланками цього сегменту економіки здійснюється постійна партнерська комунікація, обмін інформацією з метою підвищення якості надання фармацевтичних послуг. Тому освітня підготовка майбутніх асистентів фармацевта вимагає формування у них таких якостей як відповідальність, активність, вміння продуктивно взаємодіяти в професійній сфері, мати прагнення до самовдосконалення, здатність до емпатії.

На думку А.О.Артюшенко «У сучасній психолого-педагогічній науці та практиці суб'єкт-суб'єктна взаємодія здійснюється через модернізацію педагогічних технологій і переосмислення особистісних установок педагогів і

студентів, зокрема через використання активних методів навчання. В інноваційному навчанні варто застосовувати найбільш емоційно привабливі та професійно активні методи, які поділяються на неігрові (розбір конкретних ситуацій, імітаційні вправи, індивідуальне навчання) та ігрові (ділові ігри, рольові ігри, ігропроекування). Вони є найважливішими у професійній орієнтації освітнього процесу медичних ЗВО, оскільки є засобом для здійснення інтерсуб'єктивної взаємодії з метою організації самоосвітньої діяльності для оволодіння майбутньою професією, удосконалення професійної майстерності та створення нових алгоритмів діяльності» [1,с.77].

З огляду на викладене, в процесі опанування студентами освітніх компонентів «Фармакологія», «Фармацевтична опіка» на заняттях створюється атмосфера плідного співробітництва з використанням інтерактивних, інформаційно-цифрових методів навчання. Насамперед, це комунікація студентів в мікрогрупах, використання елементів ділової гри, вирішення імітаційних стандартних та нестандартних професійних ситуацій, використання Інтернет-ресурсів, платформи Moodle тощо. До того ж, створення сприятливого психологічного середовища мотивує здобувача освіти до активації своєї пізнавальної діяльності, підвищує ініціативність та надає свободу дій в вирішенні професійних завдань з вище зазначених дисциплін. Оскільки, майбутня професійна діяльність здобувачів освіти пов'язана з суб'єкт-суб'єктною взаємодією з відвідувачами аптеки (пацієнтом або лікарем) в процесі проведення занять приділяється увага формуванню у студентів комунікативних якостей, вмінню доцільно вибудовувати діалог з відвідувачами аптеки (пацієнтами), з розумінням поставитися до ситуації, відповідально приймати рішення, надавати консультації з дотриманням заходів фармакобезпеки ліків та умов їх раціонального застосування. Різновидом творчої діяльності здобувачів освіти є проєктне навчання, яке реалізується через проведення позааудиторних заходів з фармакології з висвітленням таких важливих питань як побічна дія лікарських засобів та заходів її запобігання, взаємодія ліків з компонентами їжі, використання колагену в косметології та ін. Реалізація проєктної діяльності відбувається у рамках суб'єкт-суб'єктної взаємодії, де студенти здійснюють активний пошук інформації, досліджують статистичні дані, презентують результат проєкту, а викладачі виступають в ролі фасилітаторів. Така діяльність здобувача освіти розвиває у нього творчий

потенціал, розвиває критичне мислення, формує навички роботи в команді, що є важливим для майбутньої професійної діяльності.

Висновок. Вміння викладача організовувати рівноправну партнерську взаємодію підвищує ефективність освітнього процесу, сприяє розкриттю здібностей та вільному самовираженню у здобувачів освіти, реалізації їх потенціалу в професійній діяльності.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Артюшенко А. О. Інтерсуб'єктивна основа суб'єкт-суб'єктної взаємодії в організації самоосвітньої діяльності майбутніх фармацевтів. Педагогічний альманах. 2023. (54). С. 73-81. URL: <https://doi.org/10.37915/pa.vi54.470>
2. Мороз Л. І., Діхтяренко С. Ю. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія як основа формування творчих здібностей учасників освітнього процесу. Вісник Національного університету оборони України. 2023. 2 (72). С. 93-102. URL: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-72-2-93-102>

УДК 378.147:004.94:621.3

ЦИФРОВІ ДВІЙНИКИ ТА ВІРТУАЛЬНІ ЛАБОРАТОРІЇ: РОЛЬ ВИКЛАДАЧА ЯК МЕНТОРА У БЕЗПЕЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Артем Робєєв, Світлана Садовенко

**ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки Українського
державного університету науки і технологій»**

м. Кам'янське, Україна

У межах концепції Industry 4.0 поняття «цифровий двійник» (Digital Twin) стало невід'ємною частиною сучасної інженерії та промисловості. Цифровий двійник – це високоточна віртуальна модель реального фізичного об'єкта (наприклад, електродвигуна, трансформатора або цілої електромережі), яка функціонує в єдиному інформаційному просторі з оригіналом [1, с. 12].

Використання цифрових копій у навчальному процесі дозволяє здобувачам освіти:

- ефективно моделювати різноманітні режими роботи обладнання;
- аналізувати складні аварійні ситуації в реальному часі;
- прогнозувати граничні навантаження на мережу;
- тестувати конструктивні зміни без ризику пошкодження дорогого обладнання.

Особливе значення для підготовки майбутніх електриків має безпека. Віртуальні лабораторії створюють умови для відпрацювання алгоритмів захисту, моделювання коротких замикань та дослідження критичних перевантажень без жодного ризику травмування [2, с. 45]. Це дозволяє студенту експериментувати та робити помилки, аналізуючи їхні наслідки у безпечному цифровому середовищі [2, с. 48].

Впровадження таких інструментів кардинально змінює парадигму взаємодії «викладач-студент». Викладач перестає бути лише транслятором теоретичних знань і переходить до ролі ментора та наставника [3, с. 210], що передбачає:

- модерацію дослідницького процесу: спрямування студента на пошук оптимальних рішень у віртуальному середовищі;
- експертний аналіз: пояснення складних причинно-наслідкових зв'язків, які виникають під час цифрових симуляцій;
- розвиток професійного мислення: координація дій студента для формування навичок швидкого реагування на позаштатні ситуації.

Таким чином, застосування цифрових двійників та віртуальних лабораторій не лише підвищує якість технічної освіти, а й робить її інтерактивною та безпечною. Цифрові інструменти не замінюють педагога, а стають потужним підсилювачем його професійної ролі, дозволяючи зосередитися на формуванні аналітичних здібностей майбутнього фахівця [3, с. 215].

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Биков В. Ю., Мінтій В. В., Ткачук В. В. Цифрові двійники в освіті: досвід та перспективи впровадження. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Т. 82, № 2.С. 1–18. [URL:](#)

<https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/4458> (дата звернення: 27.02.2026).

2. Богданова Н. Г. Використання віртуальних лабораторій при вивченні електротехнічних дисциплін як засіб підвищення якості підготовки майбутніх інженерів. *Вісник Черкаського національного університету*. Серія: Педагогічні науки. 2019. № 1. С. 43–50. URL: <http://ped-ejournal.cnu.edu.ua/article/view/3115> (дата звернення: 27.02.2026).
3. Стрілець С. І. Трансформація ролі викладача закладу вищої освіти в умовах Industry 4.0. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2020. Вип. 53. С. 208–219. URL: <https://journal.kdpu.edu.ua/pedagogy/article/view/2954> (дата звернення: 27.02.2026).

УДК 616-053.2-089:378.046.4

ІНТЕГРОВАНА МОДЕЛЬ КОМПЛЕКСНОГО ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ З ДИТЯЧОЇ ХІРУРГІЇ

Олег Спахі, Вячеслав Свекатун, Марина Макарова

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет

м. Запоріжжя, Україна

Практична підготовка лікарів-інтернів є системоутворювальним компонентом формування професійної компетентності майбутніх дитячих хірургів і визначає рівень їх готовності до самостійної клінічної діяльності. Сучасні трансформації медичної освіти зумовлюють необхідність переходу від переважно знаннєвої моделі навчання до компетентно-орієнтованої, що передбачає інтеграцію теоретичних знань із практичними вміннями, клінічним мисленням та професійною відповідальністю. Особливої актуальності набуває створення валідних та об'єктивних інструментів оцінювання сформованості практичних компетентностей на етапі інтернатури [1].

Базовий цикл підготовки дитячих хірургів охоплює більшу частину навчального року (вісім із одинадцяти місяців), що підкреслює домінуючу роль

клінічної практики у структурі післядипломної освіти. Водночас саме на початкових етапах самостійної діяльності виявляється розрив між рівнем теоретичної підготовки та здатністю до практичної реалізації знань у складних клінічних умовах. Це зумовлює потребу в розробці системи безперервного моніторингу професійного зростання інтерна з елементами самоаналізу, зовнішнього експертного контролю та кількісної верифікації досягнутих результатів [2].

На кафедрі дитячої хірургії Запорізького державного медико-фармацевтичного університету розроблено та впроваджено авторську модель комплексного оцінювання практичної підготовки лікарів-інтернів, що поєднує структурований перелік компетенцій, систему поетапного контролю та механізм самооцінювання. На відміну від традиційного підходу, який обмежується підсумковим контролем, запропонована система ґрунтується на принципах формувального оцінювання, рефлексивного навчання та партнерської взаємодії між викладачем і здобувачем освіти[3].

Методичною новизною є адаптація та розширення чинного переліку практичних навичок шляхом інтеграції сучасних клінічних технологій, алгоритмів доказової медицини та міждисциплінарних компетенцій. Оновлений перелік структуровано за рівнями складності та автономності виконання й інтегровано до щоденника інтерна як інструменту індивідуального професійного трекінгу. Такий підхід трансформує щоденник із формального документа звітності на аналітичний інструмент моніторингу професійної динаміки [4].

Ключовим елементом моделі є триступенева система самооцінювання рівня опанування навичок («ознайомлений» – «засвоїв» – «опанував»), яка корелює зі ступенем професійної автономності. Інтерн не лише визначає рівень сформованості компетентності, а й фіксує кількісні показники виконаних маніпуляцій та оперативних втручань. Поєднання якісної самооцінки з кількісною верифікацією забезпечує можливість побудови індивідуального кількісно-якісного профілю професійного розвитку. Це дозволяє здійснювати динамічний аналіз зростання клінічної майстерності та мінімізувати суб'єктивність оцінювання [5].

Наукова новизна запропонованої системи полягає у впровадженні моделі інтегрованого оцінювання, що об'єднує три компоненти:

1. рефлексивний (самооцінка інтерна),

2. емпіричний (кількісний облік клінічної діяльності),
3. експертний (комісійний контроль).

Така трикомпонентна структура створює багатовимірну систему оцінювання, яка підвищує її валідність і надійність, забезпечує можливість зіставлення суб'єктивного та об'єктивного компонентів професійного становлення.

Підсумкове оцінювання здійснюється комісією за п'ятибальною шкалою з урахуванням накопичених даних протягом трьох років навчання. Узгодженість між самооцінкою та експертною оцінкою розглядається як показник сформованості адекватної професійної рефлексії, тоді як розбіжності виступають діагностичним маркером потреби в індивідуальній педагогічній корекції. Таким чином, оцінювання набуває не лише контрольної, а й прогностичної функції.

Важливим напрямом удосконалення системи є розвиток критичного та клінічного мислення, що реалізується через аналіз нестандартних ситуацій, розбір клінічних кейсів і застосування дистанційних освітніх платформ. Інтеграція елементів симуляційного навчання та цифрових інструментів розширює можливості формування професійної автономії та відповідальності.

Отже, запропонована модель комплексного оцінювання практичної підготовки лікарів-інтернів є методично обґрунтованою та інноваційною. Вона забезпечує:

- системний моніторинг професійного розвитку;
- підвищення об'єктивності контролю;
- формування навичок саморефлексії та професійного аналізу;
- індивідуалізацію освітньої траєкторії;
- узгодження освітніх результатів із сучасними вимогами дитячої хірургії.

Таким чином, впровадження інтегрованої моделі самооцінювання та експертного контролю створює передумови для підвищення якості післядипломної медичної освіти та формування конкурентоспроможного фахівця, здатного до безперервного професійного розвитку.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров'я України.
<http://www.moz.gov.ua/ua/portal/>

2. Наказ МОЗ України від 22.06.2021 № 1254 "Про затвердження Положення про інтернатуру та вторинну лікарську (провізорську) спеціалізацію"
3. Горбатюк О. М., Рибальченко В.Ф., Данилов О. А. та ін. Програма підготовки в інтернатурі та навчальний план за спеціальністю "Дитяча хірургія" / МОЗ України, НУОЗ ім. П.Л. Шупика. – Київ, 2022.
4. Altokhais T., Al Rajhi M., Bawazir O. et al. Resident satisfaction with the pediatric surgery training program. *BMC Med Educ* **20**, 375 (2020). <https://doi.org/10.1186/s12909-020-02309-9>
5. Yokoyama S., Mizunuma K., Kurashima Y., et al. Evaluation methods and impact of simulation-based training in pediatric surgery: a systematic review. *Pediatr Surg Int.* 2019;35(10):1085-1094. <https://doi.org/10.1007/s00383-019-04539-5>

УДК: 378.147.091.31:004.92

**ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЗАВДАНЬ У ВИКЛАДАННІ 3D-МОДЕЛЮВАННЯ:
АДАПТАЦІЯ СКЛАДНОСТІ ПРОЄКТІВ ПІД ІНДИВІДУАЛЬНІ
ІНТЕРЕСИ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ**

Роман Чернявський, Світлана Садовенко

**ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки Українського
державного університету науки і технологій»
м. Кам'янське, Україна**

Стрімкий розвиток новітніх технологій зумовлює їх активне впровадження в різні сфери професійної діяльності, серед яких вагоме місце посідає 3D-моделювання. Ця технологія широко розповсюджена у кінематографії, ігровій індустрії, архітектурному проєктуванні, інженерії, медицині та освіті [4]. Така експансія зумовлює гостру потребу у кваліфікованих фахівцях, здатних ефективно працювати з тривимірною графікою [1, с. 54]. Метою роботи є аналіз індивідуальних інтересів та труднощів здобувачів освіти при вивченні 3D-моделювання, а також

пропозиція шляхів подолання виявлених проблем через диференціацію навчання [2].

Основними проблемами викладання дисципліни, на наш погляд, є три ключові бар'єри:

- низька популярність серед широкого загалу студентів. 3D-моделювання часто сприймається як занадто специфічна та заплутана галузь через складність створення комплексних моделей [1, с. 58];

- невідповідність завдань індивідуальним інтересам. Студенти, які спочатку зацікавлені предметом, можуть втрачати мотивацію, якщо навчальні проєкти не корелюють з їхніми професійними планами (наприклад, майбутній архітектор змушений моделювати лише органічні об'єкти) [2];

- дефіцит кадрів та методичного забезпечення. В Україні 3D-моделювання як академічна дисципліна ще не досягло необхідного рівня розвитку. Недостатня кількість кваліфікованих викладачів не дозволяє створювати повноцінні програми, що обмежує час на якісне освоєння предмета [1, с. 60].

Для розв'язання окреслених проблем пропонується впровадження системи спецкурсів та варіативних завдань, які базуються на інтересах конкретних груп студентів [3]. Наприклад, для майбутніх інженерів доцільно зробити акцент на САД-системах та точності параметричного моделювання. Для здобувачів освіти творчих спеціальностей – на цифровому скульптінгу та візуальних ефектах.

Отже, диференціація завдань є необхідною умовою для підтримки високої мотивації студентів. Адаптація складності та тематики проєктів під запити здобувача дозволяє перетворити складний процес навчання на цілеспрямовану підготовку до майбутньої професійної діяльності. Розвиток факультативних курсів та залучення практиків галузі до розробки програм дозволить подолати існуючий кадровий та методичний дефіцит в українській освіті.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Проблеми вивчення комп'ютерної 3D-графіки в Україні / О. С. Карман, П. М. Малезик, І. В. Майданюк. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: зб. наук. праць*. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. Вип. 24 (31). С. 53–62. URL: <https://enpuir.udu.edu.ua/entities/publication/a95c4935-f638-4078-8526-0ec2118257c4> (дата звернення: 25.02.2026).

2. Чернявський О. В. Диференціація завдань у викладанні 3D-моделювання: тези доп. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. URL: <https://enpuir.udu.edu.ua/entities/publication/a95c4935-f638-4078-8526-0ec2118257c4> (дата звернення: 25.02.2026).
3. Складенко О. В. Методика навчання 3D-моделювання майбутніх учителів технологій. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*. 2021. Вип. 1. URL: <https://pmu.in.ua/vypusk-1-2021/> (дата звернення: 25.02.2026).
4. Resources for 3D Design in Education. *Autodesk Education Space*. URL: <https://www.autodesk.com/education/> (дата звернення: 25.02.2026).

Секція

*Формування ключових
життєвих і професійних
компетентностей (soft
skills) у майбутніх
фахівців.*

УДК 377.36

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ФАРМАКОЛОГІЇ

Валентина Аксакова, Олена Строна

Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету

м. Харків, Україна

Професійна компетентність на заняттях з фармакології означає інтегровану характеристику особистості здобувача освіти, яка включає знання, вміння, особисті якості достатні для ефективного виконання майбутніх професійних функцій асистента фармацевта. Це не просто запам'ятовування назв ліків, а здатність застосовувати ці знання на практиці для досягнення максимально позитивного результату.

Ключовими складовими професійної компетентності на заняттях з фармакології є:

- теоретичні знання;
- практичні навички (практичний компонент);
- мотиваційно-ціннісний компонент;
- інформаційно-комунікативний компонент;
- професійно-рефлексивний компонент.

Теоретичні знання - це глибоке розуміння теоретичних основ фармакології, включаючи класифікації лікарських препаратів, механізми дії різних груп лікарських засобів, їх фармакодинаміку, показання до застосування, протипоказання, побічні ефекти. Для цього у здобувача освіти є джерела, якими він може скористатися: тексти лекцій, матеріали мультимедійних лекцій, матеріали для самостійного вивчення. У всіх цих основних джерелах інформація подається коротко, чітко, що дає можливість здобувачу освіти краще опанувати матеріал.

Хотілось би відмітити, що вивчення фармакології неможливе без глибокого розуміння базових наук, які складають її теоретичний фундамент – це анатомія з основами фізіології, основи патологічної фізіології. Як можна зрозуміти механізми дії, наприклад, сечогінних препаратів, якщо здобувач освіти не знає інформацію про нефрон, механізмів сечоутворення тощо. Таких прикладів можна наводити багато. Починаючи вивчати якусь тему, викладачі

фармакології роблять акцент або на анатомічні данні, або на фізіологічні процеси, або на патологічні стани.

Практичні навички (практичний компонент) – це вміння застосовувати отримані знання для вирішення конкретних професійних завдань. Розкриття практичного компоненту при вивченні фармакології полягає в активному застосуванні теоретичних знань у конкретних ситуаціях та формуванні стійких професійних навичок.

Цей компонент охоплює низку ключових вмінь, які здобувач освіти має опанувати:

- визначати групову належність основних лікарських засобів згідно сучасних класифікацій;
- надавати фармакологічну характеристику традиційним та новим лікам, логічно пов'язувати фармакодинаміку з показаннями, а основні побічні ефекти з протипоказаннями до застосування ліків;
- обґрунтовувати вибір адекватної лікарської форми відповідно до шляхів введення лікарських засобів;
- проводити пошук фармакологічної інформації у сучасних довідниках, наукових та фахових періодичних виданнях.

На заняттях з фармакології практичний компонент реалізується через розбір різних навчальних завдань та ситуацій з використанням інтерактивних методів: мозковий штурм; імітаційні ігри; ситуаційні завдання (кейс-стаді); дискусії та інші.

Для покращення, поглиблення та полегшення сприйняття та засвоєння матеріалу, під час дистанційного навчання доцільно використовувати різні цифрові інструменти: LearningApps.org; Kahoot; Word wall та інші.

Мотиваційно-ціннісний компонент - це наявність позитивного ставлення до професійно-пізнавального процесу, усвідомлення важливості своєї майбутньої професії та моральна позиція фахівця (відповідальність, етичність). Мотиваційно-ціннісний компонент у вивченні фармакології формує внутрішню потребу здобувача освіти в оволодінні фармакологією і визначає його ставлення до майбутньої професії фармацевтичного працівника. Він виходить за межі суто академічного інтересу і включає глибоке усвідомлення соціальної значущості професії, етичних норм та особистої відповідальності.

На заняттях з фармакології мотиваційно-ціннісний компонент реалізується через:

- клінічні приклади: вирішення ситуаційних задач, обговорення реальних історій успішного лікування або трагічних помилок, що підкреслюють важливість глибоких знань та відповідальності;
- етичні дискусії: аналіз складних моральних дилем (наприклад, доступність дорогих інноваційних ліків, конфлікт інтересів);
- зворотний зв'язок: регулярне нагадування здобувачам освіти про їхню майбутню роль у суспільстві та високі вимоги до професіоналізму.

Таким чином, мотиваційно-ціннісний компонент забезпечує не тільки "хочу" в процесі навчання, але й формує "я повинен" та "я ціную", що є основою для становлення висококваліфікованого та етичного фахівця.

Інформаційно-комунікативний компонент - це і вміння працювати з різними джерелами інформації (довідниками, науковими статтями, базами даних), а також ефективно спілкуватися з колегами та пацієнтами. Інформаційно-комунікативний компонент професійної компетентності при вивченні фармакології охоплює здатність здобувача освіти ефективно працювати з величезним потоком спеціалізованої інформації, критично її оцінювати, систематизувати, а також вміло використовувати для спілкування з колегами, лікарями та пацієнтами.

На заняттях фармакології інформаційно-комунікативний компонент розвивається через:

- використання інформаційних технологій: підготовку презентацій (в т.ч. і «презентацій-дебатів»), повідомлень, доповідей, міні-проектів тощо;
- моделювання діалогів "фармацевт-пацієнт";
- розробку коміксів або сторібордів на тему «фармакокінетика лікарського препарату»;
- створення коротких відео / reels;
- доступність пояснень: вміння "перекладати" складні медичні терміни на просту та зрозумілу для пацієнта мову, уникаючи жаргону;
- активне слухання: здатність уважно вислухати пацієнта, зрозуміти його скарги, страхи, очікування та рівень обізнаності про ліки.

Це сприяє розвитку критичного мислення, інформаційно-комунікативної компетентності та формуванню професійної мовленнєвої культури спілкування.

Професійно-рефлексивний компонент – це здатність аналізувати власну професійну діяльність, передбачати її наслідки та постійно вдосконалювати свої знання та навички (навчання протягом життя).

Професійно-рефлексивний компонент є завершальним та інтегративним елементом професійної компетентності. Він відображає здатність майбутнього фахівця до самоаналізу, критичної оцінки власних дій, постійного вдосконалення та адаптації до змін у професійній сфері.

При вивченні фармакології цей компонент полягає в усвідомленні меж своїх знань та навичок і вмінні коригувати свою поведінку. Рефлексивний компонент стимулює постійне довічне навчання.

Освітній процес з фармакології сприяє розвитку рефлексивного компонента через:

- дебрифінг (розбір польотів): детальне обговорення виконаних завдань після їх завершення, з акцентом на тому, як здобувач освіти приймав рішення і чому саме так;
- ведення щоденників практики: записи власних спостережень, труднощів та успіхів під час проходження практики.

Професійно-рефлексивний компонент перетворює здобувача освіти з простого "виконавця інструкцій" на свідомого, відповідального та постійно зростаючого фахівця.

Висновок: формування професійної компетентності на заняттях фармакології досягається поєднанням теоретичних знань, практичних навичок, мотиваційно-ціннісного, інформаційно-комунікативного та професійно-рефлексивного компонентів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Шумейко О. В., Клименко О. В. Компетентнісний підхід в оцінюванні підготовки фахівців спеціальності 222 «Медицина» в межах навчальної дисципліни «Фармакологія». Медицина та фармація: освітні дискурси. 2025. № 2. С. 78–85.
2. Хмеляр І. М., Бурбан О. І. Формування професійної компетентності майбутнього фармацевта на заняттях з фармакології. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2019. Вип. 1 (44). С. 192–195.
3. Москаленко В. Ф., Ніженковська І. В., Вельчинська О. В. Формування професійної компетентності майбутнього фармацевта в умовах кредитно-модульної системи освіти. *Медична освіта*. 2005. № 4. С. 81–84.

УДК 377.091.3:811.161.2'243

УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА ЯК ПРОСТІР ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Таїса Боровисюк

ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський, Україна

Анотація. Сучасні трансформації освітнього середовища та ринку праці підкреслюють необхідність інтеграції soft skills у підготовку майбутніх фахівців. Особливе значення в цьому процесі має гуманітарна освіта, зокрема предмет «Українська література», який сприяє розвитку ключових життєвих і професійних компетентностей — комунікативних, аналітичних, креативних і соціально-емоційних умінь. Через аналіз художніх текстів, інтерпретацію морально-етичних дилем літературних героїв та творчу діяльність студенти набувають умінь, необхідних для ефективної взаємодії в соціальному та професійному середовищі.

Ключові слова. Soft skills, українська література, фахова освіта, комунікативні, акмеологічні компетентності, аналітичні уміння, креативність, соціально-емоційні навички.

Постановка проблеми. Динамічні зміни в освітній парадигмі та соціально-економічному середовищі зумовлюють переосмислення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців, акцентуючи увагу не лише на опануванні фахових компетентностей (hard skills), а й на розвитку універсальних соціально-психологічних та особистісних якостей — soft skills. Сучасний ринок праці вимагає сучасного професіонала, який би гнучко вмів адаптуватися у «нових» умовах будучи всебічно розвиненим, конкурентоспроможним, навіть роблячи перші самостійні кроки у фаховій діяльності. Тут окрім професійних знань, умінь виходять на фахову площину універсальні м'які навички та їх формування впродовж навчання [2, с. 4].

Контекстуальний аналіз наукових джерел дає підстави трактувати soft skills як гнучкі надфахові акмеологічні компетентності — комплекс умінь і навичок, що забезпечують ефективність професійної діяльності та залишаються значущими поза її межами.

Чаусов І. А. та Брюховецька О. В. у своєму дослідженні «Визначення і зміст поняття «SOFT-SKILLS» майбутніх фахівців» зробили узагальнений висновок щодо суті «soft skills»: 1) уніфіковані навички та особисті якості, що підвищують результативність роботи та взаємодії з людьми; 2) комунікативні та управлінські таланти; 3) комунікативні та лідерські навички; 4) навички та особистий досвід, набуті через додаткову освіту, для розвитку у професійній діяльності; 5) соціально-трудова характеристика потенційної якості, що становить готовність до ефективної праці в заданій ситуації на робочому місці в трудовому колективі; 6) соціально-психологічні навички [2, с. 9].

Мета. Проаналізувати потенціал навчального предмета «Українська література» у формуванні soft skills майбутніх фахівців фахової передвищої освіти та окреслити методичні підходи, що забезпечують розвиток комунікативних, аналітичних, креативних і соціально-емоційних умінь студентів.

У контексті формування **Soft skills** особливого значення набуває потенціал гуманітарних дисциплін, зокрема навчального предмета «Українська література». Українська література у системі фахової передвищої освіти не лише формує гуманістичний світогляд, національну свідомість та ціннісні орієнтири студентів, не тільки розвиває їхні естетичний та культурний рівні, а й сприяє ефективному розвитку ключових життєвих і професійних компетентностей (soft skills), зокрема комунікативних, аналітичних, креативних та соціально-емоційних умінь, що забезпечать ефективну взаємодію в майбутньому професійному і соціальному середовищі.

Аналіз змісту робочої програми навчального предмету «Українська література» засвідчує, що об'єктами вивчення є художній твір у його естетичній та духовно-етичній сутності, розвиток українського літературного процесу та постаті майстрів художнього слова. Уже сама специфіка предмета передбачає формування здатності до інтерпретації, рефлексії, морально-ціннісного оцінювання та світоглядного самовизначення. Звернення до художнього тексту як до моделі життєвих ситуацій і людських характерів створює умови для розвитку емпатії, толерантності та вміння аналізувати поведінку особистості в складних соціальних контекстах. Це безпосередньо корелює з розвитком емоційного інтелекту та соціальної компетентності студентів, а також формує ключові soft skills.

Наведемо приклади вчинків/дій окремих літературних героїв, що ілюструють різні моральні та соціальні дилеми, аналіз і обговорення яких сприяє формуванню ключових soft skills у студентів (див. Таблицю 1.):

Таблиця 1.

Вчинки літературних героїв як засіб для розвитку Soft skills

Автор, художній твір	Герой твору	Вчинок героя твору, що аналізується	Soft skills, що розвиваються
І. Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я»	Маруся Кайдаш	Зводить на невістку Мотрю наклеп, говорячи, що вона лінива	Критичне мислення, етичне оцінювання, емпатія, комунікація
У. Самчук «Марія»	Марія	Корній убиває свого сина Максима як відступника сім'ї	Аналітичне мислення, моральна рефлексія, емоційна чутливість, толерантність
Леся Українка «Лісова пісня»	Мавка	Покидає Марище аби врятувати Лукаша, який її зрадив та занапастив життя	Соціально-емоційна компетентність, етичне оцінювання, емпатія, прийняття рішень
І. Карпенко-Карий «Мартин Боруля»	Мартин Боруля	Хоче силоміць одружити доньку Марисю із нелюбом чиновником Націєвським, бо вважає, що для майбутнього шлюбу статус чоловіка важливіше, аніж кохання	Командна взаємодія, етичне оцінювання, критичне мислення, соціальна відповідальність
О. Забужко «Казка про калинову сопілку»	Ганна-Панна	Заздрить молодшій сестрі Оленці, що Дмитро (раніше залицявся до Ганни) заслав сватів до неї	Емоційна саморегуляція, емпатія, моральна рефлексія, комунікація
М. Матіос «Солодка Даруся»		Проклинає власну дитину Дарусю, після того як та наївно розповіла правду про вчинок батька енкавеесівцю	Критичне мислення, етичне оцінювання, емоційна стійкість, толерантність

При аналізі вчинків літературних героїв особливої ваги набуває практика *толерантного дискутування та уникнення дискримінаційних висловлювань*, що сприяє формуванню культури професійного спілкування.

Зміст робочої програми навчального предмету передбачає *розвиток критичного мислення* через:

- аналіз художніх текстів (структурний, семантичний, контекстуальний);
- установлення причинно-наслідкових зав'язків (наприклад, ідеологічна деградація Максима під впливом тоталітарної системи та зречення родинних цінностей (причина) — моральний крах родини, трагедія батьків, фатальний конфлікт із Корнієм (наслідок) (за романом У. Самчука «Марія»); суспільно-політичний тиск тоталітарної системи 1920–1930-х років, ідеологічний

контроль над мистецтвом (причина) — зміна поетичної тональності та художньої манери митця — від символістсько-музичної лірики раннього періоду («Соняшні кларнети») до творів із виразною ідеологічною риторикою («Партія веде»);

- виокремлення головної та другорядної інформації (наприклад, внутрішня меншовартість Мيني Мазайла, прагнення змінити прізвище як спроба соціального самоствердження через відмову від національної ідентичності (головне) — страх Мيني перед «немилозвучністю» прізвища, дрібні кар'єристські амбіції, комічні мовні вправи (другорядне) (за комедією М. Куліша «Мина Мазайло»);
- формулювання гіпотез і висновків (наприклад, «Чому автор ідеалізує світ дитинства? (постановка проблемного запитання) — ідеалізація дитинства зумовлена прагненням митця зберегти духовну чистоту як моральний орієнтир у складному дорослому світі (гіпотеза) — світ дитинства в повісті постає як духовна основа становлення особистості, образ Десни виконує функцію символу пам'яті та національного коріння (висновок) (за кіноповістю О.Довженка «Зачарована Десна»)
- робота з текстами різних жанрів і стилів, зіставлення оригіналів і перекладів, критична оцінка соціально-політичних матеріалів (наприклад, проаналізувати фрагмент памфлету М. Хвильового та визначити: позицію автора; аргументацію; емоційно-оцінні маркери; приховані ідеологічні смисли).

Ці типи навчальної діяльності студента сприяють формуванню у них *аналітичних здібностей і медіаграмотності*, зокрема вміння розпізнавати маніпулятивні технології та протистояти їм. У сучасних умовах інформаційного перенасичення такі навички є невід'ємною складовою професійної компетентності.

Залучення студентів до пошуково-дослідницької діяльності, роботи з різними джерелами інформації (наприклад, порівняти художній текст роману «Тигролови» І. Багряного із критичною статтею М. Ситковської «Жанрова архітектоніка роману І. Багряного «Тигролови» та історичними документами (матеріалами репресій) й зробити критичний висновок, сформулювати власну позицію), використання цифрових ресурсів і систем дистанційного навчання (електронних бібліотек, наукових та освітніх порталів, ресурсів YouTube

(відеоекранізації творів, інтерв'ю з літературознавцями, онлайн-театр/записи постановок), цифрових архівів та енциклопедій) розвиває вміння планувати власну діяльність, визначати мету, рефлексувати й оцінювати результати. Це безпосередньо пов'язано з формуванням *навичок самоменеджменту* та *навчання впродовж життя*.

Окрім того, у процесі вивчення української літератури системно формуються комунікативні *soft skills*: здатність до публічного виступу, конструктивної полеміки, командної роботи, презентації власних ідей (через монолог, міні-доповідь, відповіді на запитання створення слайдів (PowerPoint, Canva), відео- або аудіо-презентації, сценічні постановки, поетичні чи літературні інтерпретації).

Окремої уваги заслуговує *розвиток креативності та ініціативності* через створення власних текстів, реалізацію творчих проєктів, інтерпретацію художніх образів, зіставлення літератури з іншими видами мистецтва. Такі види діяльності стимулюють образне мислення, здатність до самовираження, вироблення оригінальних рішень, що є важливими характеристиками конкурентоспроможного фахівця.

Розвитку у студентів *Soft skills* сприяють впровадження на заняттях окремих технологій навчання (див. Таблицю 2.)

Таблиця 2.

Технології навчання, методи, прийоми, які формують *Soft skills*

Технологія, метод, прийом	Soft skills, що розвиваються	Приклади застосування на заняттях з української літератури
Технологія проєктного навчання	Адаптивність, критичне мислення, відповідальність, прийняття рішень	Написання власних творів, есе, створення мультимедійних презентацій за мотивами творів, буктрейлерів, віртуальних музеїв тощо;
Ділові, рольові ігри	Творчість, комунікація, відстоювання позиції, емоційний інтелект	Рольові ігри «суд над героєм», моделювання конфліктів у сім'ях літературних персонажів
Кейс-технологія	Аргументоване висловлювання, командна робота, лідерські якості, емпатія, управління конфліктами	Обговорення моральних дилем героїв, груповий аналіз складних ситуацій у творах
Інтерактивні методи (6 капелюхів, дискусія, мозковий штурм, ажурна пилка, дебати тощо)	Соціальні навички, критичне мислення, вміння слухати, ефективна комунікація	Мозкові штурми на кшталт «Роль особистості в історії», дебати на кшталт «Чому так вчинив герой?»

Висновок. Системна інтеграція м'яких навичок у навчальні програми сприяє не лише професійній підготовці майбутніх фахівців, а й розвитку їхньої особистісної зрілості, самосвідомості та готовності до викликів сучасного суспільства [3].

Навчальний предмет «Українська література» в системі фахової передвищої освіти виступає цілісним простором формування ключових життєвих і професійних компетентностей. Через інтеграцію культурологічного, комунікативного, аналітичного та ціннісного аспектів навчання забезпечується розвиток особистості як суб'єкта професійної діяльності й відповідального громадянина. Таким чином, українська література не лише зберігає статус гуманітарної основи освіти, а й виконують стратегічну функцію підготовки фахівця, здатного ефективно діяти в умовах сучасних соціальних викликів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Коваль К.О. Розвиток «Soft skills» у студентів у студентів – один з важливих чинників працевлаштування // Вісник Вінницького політехнічного інституту № 2. 2015. С.162-167.
2. Патлайчук О. В., Западінська І. Г., Прокоф'єв Є. Г. Формування SOFT SKILLS у майбутніх фахівців як стратегічний чинник розвитку професійної компетентності. URL:
<https://rep.nuos.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ba34be46-b35f-40d1-b319-7900ca0c5405/content> (дата звернення: 26.02. 2026)
3. Чаусов І. А., Брюховецька О. В. Визначення і зміст поняття «SOFT-SKILLS» майбутніх фахівців. URL:
<https://ojs.uem.edu.ua/index.php/spn/article/view/723/1513> (дата звернення: 26.02.2026)

УДК 378.

СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНЦІЯ, ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ЖИТТЄВИХ І ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ (SOFT SKILLS) МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Тамара Варютта

Харківський механіко-технологічний фаховий коледж імені О.О.Морозова
м. Харків, Україна

Сучасні динамічні зміни ринку праці висувають нові вимоги до підготовки фахівців. Якщо раніше освіта орієнтувалася переважно на засвоєнні знань, сьогодні акцент ставиться на підготовку людини органічно адаптованої до життя, самодостатньої особистості здатною брати на себе відповідальність, бути ефективною на ринку праці.

При цьому, компетентність майбутнього фахівця розглядається як знання, вміння, ставлення до діяльності, досвід й поведінкові моделі особистості, готовність не тільки до виконання професійних функцій відповідно до вимог конкретної галузі, але й спроможність вільно орієнтуватися в суміжних напрямках діяльності, готовності до постійного професійного росту, соціальної та професійної мобільності.

В економічних умовах, що змінюються, зростає роль професійно-особистісних якостей людини, які забезпечують конкурентоспроможність спеціаліста на ринку праці. Тому сам факт наявності освіти, як вважає певна кількість студентів, ще не гарантує добро оплачувану роботу. На жаль багато випускників виявляються не готовими до реалізації своїх професійних обов'язків, вирішення реальних професійних і життєвих проблем. Освіченість та компетентність не одне і теж. Професійна компетентність розглядається як комплексна характеристика особистості фахівця, що відображає рівень його підготовленості до виконання професійних функцій відповідно до вимог конкретної галузі. Вона включає теоретичну підготовку, практичні вміння, досвід, здатність до самостійного прийняття рішень, ціннісні орієнтації та особистісні якості, необхідні для успішного виконання професійних обов'язків, а також готовність до безперервного розвитку та самовдосконалення.

Важливим елементом професійної якості спеціаліста є соціальна компетентність, тобто сукупність соціальних та емоційних навичок необхідних

для ефективного функціонування в умовах сучасного професійного середовища та відповідати вимогам суспільства.

Соціальна компетентність об'єднує комунікативну компетентність, громадянську, моральну, професійну, тобто багатогранну характеристику особистості і є складною системою відношень майбутнього фахівця до суспільства, до праці і самої себе. Це вміння працювати в команді, гнучкість, розуміння етичних норм та здатність до успішної соціалізації в умовах швидких суспільних змін, уміння встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певна сукупність знань і навичок, що забезпечують ефективне спілкування в процесі взаємодії. Це володіння різними соціальними ролями, складними комунікативними навичками, уміння розуміти і бути зрозумілим для партнера по спілкуванню, знання етичних норм і обмежень, розуміння звичаїв, традицій, етикету, вихованість, орієнтація в соціальних відносинах та інше. Ці якості зазвичай формуються у студентів під час вивчення суспільних дисциплін, що сприяє формуванню духовного світу особистості, утвердження загальнолюдських цінностей потенціальних можливостей та здібностей студентів.

Соціальна компетентність включає такі компоненти як: здатність до конструктивної взаємодії, діалогу та переговорів (комунікативні навички):

- вміння контролювати власні емоції та розуміти емоції оточуючих (емоційний інтелект);
- здатність адаптуватися до нових умов та працювати в команді (професійна гнучкість);
- дотримання соціальних та професійних норм (етична свідомість);
- уміння працювати з різними категоріями людей та інклюзивна компетентність (соціальна адаптація).

Формування соціальної компетентності є одним з основних факторів професійного зростання, яка забезпечує успішну самореалізацію фахівця. Соціальна компетентність - це перш за все поєднання психічних якостей людини, які дають змогу діяти самостійно та відповідально, вона є характеристикою окремої людини і проявляється у результатах її діяльності і є невід'ємною частиною професійної підготовки, що поєднує індивідуальні якості з потребами сучасного суспільства.

Отже, соціальна компетентність, як фактор формування ключових життєвих і професійних компетентностей, забезпечує ефективність підготовки

молодого фахівця, а саме - його конкурентоспроможність на ринку праці. Соціальна компетенція - це якість, яка дозволяє людині продуктивно здійснювати свою професійну діяльність та досягати високих результатів, вона є ключовим елементом професійного успіху, важливим інструментом для отримання зворотного зв'язку та самовдосконалення, успішного функціонування в професійному середовищі й суспільстві.

УДК 377.015.3:005.336.2

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ЖИТТЄВИХ І ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ (SOFT SKILLS) У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Вікторія Вечерік-Дриженко

**ВСП Стрийський фаховий коледж Львівського університету
природокористування
м. Стрий, Україна**

Вступ. Сучасні соціально-економічні умови розвитку суспільства зумовлюють суттєві зміни у вимогах до професійної підготовки фахівців різних галузей. Роботодавці дедалі частіше наголошують на важливості не лише ґрунтовних професійних знань, умінь і навичок, а й наявності в майбутніх спеціалістів розвинених життєвих і професійних компетентностей, які забезпечують ефективну діяльність у колективі, здатність до адаптації, відповідальність та готовність до безперервного саморозвитку.

У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема формування soft skills у здобувачів освіти. Саме ці компетентності визначають рівень соціальної зрілості особистості, її комунікативні можливості, уміння працювати в команді, приймати виважені рішення та ефективно взаємодіяти з іншими учасниками професійної діяльності. Тому перед закладами освіти постає завдання створення таких педагогічних умов, які сприятимуть цілеспрямованому розвитку soft skills поряд із формуванням фахових компетентностей.

Основна частина. Поняття «soft skills» у сучасній педагогічній та науковій літературі трактується як сукупність надпрофесійних умінь і

особистісних якостей, що не пов'язані безпосередньо з конкретною спеціальністю, проте суттєво впливають на успішність професійної діяльності. До них зазвичай відносять комунікативні навички, критичне мислення, креативність, емоційну стійкість, уміння працювати в команді, лідерські якості, навички управління часом та здатність до самонавчання.

Важливо зазначити, що розвиток soft skills не може бути результатом одноразових педагогічних заходів. Це тривалий і системний процес, який має бути органічно інтегрований в освітній процес. Значну роль у цьому відіграє освітнє середовище закладу освіти, стиль педагогічної взаємодії, а також використання сучасних методів і форм навчання.

Одним із найбільш ефективних засобів формування ключових життєвих і професійних компетентностей є застосування активних та інтерактивних методів навчання. Проєктна діяльність дозволяє здобувачам освіти розвивати навички планування, розподілу обов'язків, відповідальності за результат та презентації власних напрацювань. Робота над навчальними проєктами сприяє розвитку комунікативних умінь і формуванню навичок командної взаємодії.

Широке застосування в освітньому процесі мають ділові та рольові ігри, які моделюють реальні професійні ситуації. Участь у таких формах роботи допомагає здобувачам освіти навчитися приймати рішення в умовах обмеженого часу, аргументувати власну позицію, знаходити компроміси та відповідально ставитися до виконання поставлених завдань. Крім того, ігрові методи сприяють підвищенню мотивації до навчання та активізації пізнавальної діяльності.

Важливе значення для розвитку soft skills має організація самостійної роботи здобувачів освіти. Самостійне опрацювання навчального матеріалу, виконання індивідуальних і групових завдань, підготовка доповідей і презентацій формують навички самоорганізації, планування власного часу та критичного аналізу інформації. У процесі такої діяльності здобувачі освіти вчаться відповідально ставитися до результатів своєї праці та здійснювати самооцінку досягнень.

Окрему роль у формуванні ключових компетентностей відіграє позааудиторна діяльність. Участь студентів у роботі органів студентського самоврядування, волонтерських ініціативах, наукових гуртках, конкурсах і соціальних проєктах створює сприятливі умови для розвитку лідерських якостей, соціальної активності та громадянської відповідальності. Така

діяльність сприяє формуванню практичних навичок міжособистісної взаємодії та підвищує рівень соціальної адаптації майбутніх фахівців.

Не менш важливою є роль викладача, який виступає не лише джерелом знань, а й наставником, модератором та організатором освітнього процесу. Саме від педагогічної майстерності викладача, його готовності до впровадження інноваційних методів навчання залежить ефективність формування soft skills у здобувачів освіти.

Висновки. Отже, формування ключових життєвих і професійних компетентностей є важливою складовою підготовки сучасного фахівця. Розвиток soft skills забезпечує здатність випускників успішно адаптуватися до вимог ринку праці, ефективно взаємодіяти в професійному середовищі та здійснювати безперервний особистісний і професійний розвиток.

Комплексне впровадження активних та інтерактивних методів навчання, організація самостійної та позааудиторної діяльності, а також створення сприятливого освітнього середовища є необхідними умовами ефективного формування soft skills у здобувачів освіти. Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на розробку та впровадження інноваційних педагогічних технологій, орієнтованих на розвиток ключових компетентностей майбутніх фахівців.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Закон України «Про освіту»: чинне законодавство України станом на 2024 рік. – Київ : Верховна Рада України.
2. Закон України «Про фахову передвищу освіту» : чинне законодавство України станом на 2024 рік. – Київ : Верховна Рада України.
3. Державний стандарт фахової передвищої освіти : затв. МОН України. – Київ : МОН України, 2023.
4. Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання : навч. посіб. / І. Д. Бех. – Київ : Либідь, 2008. – 280 с.
5. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освіті / В. Г. Кремень. – Київ : Знання України, 2011. – 520 с.
6. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: теоретичні засади і практика реалізації / О. Я. Савченко. – Київ: Педагогічна думка, 2015. – 256 с.

7. Пометун О. І. Інтерактивні методи навчання у системі освіти / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – Київ: Освіта, 2004. – 192 с.
8. Хуторський А. В. Ключові компетентності як компонент особистісно орієнтованої освіти // Педагогіка і психологія. – 2003. – № 2. – С. 58–64.
9. OECD. Skills for Jobs Indicators: official website. – Режим доступу : <https://www.oecd.org> (дата звернення: 10.02.2026).
10. World Economic Forum. The Future of Jobs Report. – Geneva, 2023.

УДК 378.147:811.161.2

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ЖИТТЄВИХ І ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ (SOFT SKILLS) МАЙБУТНІХ ЗУБНИХ ТЕХНІКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Христина Вінтоняк

Кам'янський фаховий медичний коледж

м. Кам'янське, Україна

Анотація. У статті досліджено проблему формування ключових життєвих і професійних компетентностей (soft skills) майбутніх зубних техніків у процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням у медичному коледжі. Обґрунтовано роль мовної підготовки у розвитку комунікативної культури, професійної відповідальності, командної взаємодії, критичного мислення та етичної свідомості студентів. Розкрито ефективні педагогічні методи, що сприяють інтеграції мовної та фахової підготовки. Доведено, що формування soft skills є важливою складовою професійної компетентності майбутнього зубного техника в умовах сучасної стоматологічної практики.

Ключові слова: soft skills, професійна компетентність, зубний техник, комунікативна культура, українська мова професійного спрямування.

Вступ. Сучасна медична освіта функціонує в умовах компетентнісної парадигми, що визначає результат навчання як сформованість інтегрованих знань, умінь, цінностей і особистісних якостей. Професійна діяльність зубного техника має специфічний характер: він рідко безпосередньо контактує з пацієнтом, однак перебуває у постійній професійній взаємодії зі стоматологом-ортопедом, асистентом, лабораторією, що вимагає високого рівня комунікації, точності мовлення та відповідальності. У цьому контексті дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням» набуває особливої значущості.

Виклад основного матеріалу. Професійну компетентність як інтегративну характеристику особистості обґрунтовував Іван Зязюн, наголошуючи на єдності знань, умінь і моральних цінностей. Олександр Пометун акцентував увагу на необхідності використання інтерактивних методів навчання для формування ключових компетентностей.

У підготовці зубних техніків *soft skills* охоплюють: професійну комунікативність; відповідальність і самодисципліну; уважність до деталей; здатність до співпраці; критичне мислення; етичну культуру професійної взаємодії. Зубний техник повинен чітко розуміти клінічне завдання, грамотно оформлювати технічну документацію, коректно використовувати стоматологічну термінологію. Робота з фаховими текстами, складання технічних описів протезів, моделювання діалогів «лікар – техник» сприяють розвитку професійного мовлення.

Розвиток відповідальності та точності. Виконання письмових інструкцій, аналіз помилок у професійних текстах, редагування технічної документації формують уважність і відповідальність — ключові якості для майбутнього зубного техника.

Командна взаємодія. Групові проєкти (створення інформаційного буклета про сучасні зубопротезні технології, презентація етапів виготовлення ортопедичних конструкцій) сприяють розвитку навичок співпраці та розподілу ролей.

Критичне мислення та цифрова грамотність. Опрацювання наукових публікацій, електронних ресурсів МОЗ України, аналіз новітніх CAD/CAM-технологій у зубопротезуванні сприяють формуванню здатності до аналізу інформації та професійного саморозвитку.

Педагогічні умови ефективного формування soft skills. У практиці викладання української мови доцільно застосовувати: кейс-метод (аналіз конфліктної ситуації між лікарем і техніком); рольові ігри («Уточнення клінічного замовлення», «Презентація готової роботи»); проєктну діяльність (створення словника професійної термінології); дебати («Чи замінять цифрові технології класичне зубопротезування?»). Такі методи забезпечують інтеграцію мовної та фахової підготовки.

Висновки. Формування ключових життєвих і професійних компетентностей (soft skills) майбутніх зубних техніків є необхідною складовою їхньої професійної готовності. Дисципліна «Українська мова (за професійним спрямуванням)» має значний потенціал у розвитку комунікативної культури, відповідальності, критичного мислення та командної взаємодії. Адаптація змісту мовної підготовки до специфіки стоматологічної галузі підвищує мотивацію студентів і сприяє формуванню цілісної професійної компетентності майбутнього фахівця.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії. Київ: МАУП, 2000.
2. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. Київ: А.С.К., 2004.
3. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
4. Recommendation of the Європейський парламент and of the Council on Key Competences for Lifelong Learning (2018). URL: <https://eur-lex.europa.eu>
5. Кочан І. М. Українська мова професійного спілкування. Львів: Світ, 2012.

УДК: 37.035:796

ІНТЕГРАЦІЯ ДУХОВНОГО ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ У СПОРТИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Назар Вознюк

**ВСП «Івано-Франківський фаховий коледж фізичного виховання
Національного університету фізичного виховання і спорту України»
м. Івано-Франківськ, Україна**

Сучасний світ ХХІ століття характеризується стрімкими змінами, цифровізацією, глобалізаційними процесами та постійним інформаційним тиском. Молодь дедалі частіше стикається з викликами, що стосуються не лише здобуття якісної освіти, але й збереження духовних цінностей, моральних орієнтирів та гармонійного розвитку особистості. Саме тому питання духовно-інтелектуального виховання набуває особливої актуальності.

Одним із найефективніших інструментів поєднання духовного й інтелектуального виховання виступає **спорт**. Він не лише формує фізичну досконалість, але й виховує характер, цінності та соціальні навички. У процесі занять спортом молодь вчиться відповідальності, дисциплінованості, командній роботі, здобуває досвід подолання труднощів та формує стійкість до стресів.

Спортивна діяльність є невід'ємною складовою духовного розвитку молоді, адже вона формує не лише фізичну досконалість, але й світогляд, моральні якості та систему цінностей. Участь у спортивних змаганнях і тренувальному процесі вчить людину чесності, відповідальності, поваги до суперника, толерантності та самодисципліни. Ці якості складають основу духовної культури особистості, що є особливо важливою в умовах сучасних суспільних викликів. [1, с. 195]

Особливу роль спорт відіграє у вихованні патріотизму та національної ідентичності. Приклади видатних українських спортсменів, які здобувають перемоги на міжнародному рівні, стають моральними орієнтирами для студентської молоді. Через усвідомлення причетності до спортивних досягнень країни формується почуття гордості за Батьківщину та прагнення власним прикладом примножувати її славу.

Крім того, спорт сприяє подоланню негативних соціальних явищ серед молоді. Активна участь у спортивних секціях і змаганнях зменшує ризик

девіантної поведінки, сприяє формуванню здорового способу життя, що є невід'ємною частиною духовного виховання. Заняття спортом навчають подоланню внутрішніх бар'єрів, стійкості до стресу, вмінню приймати поразку з гідністю та цінувати перемогу. [2, с. 43]

Важливо підкреслити, що спорт формує **ціннісно-орієнтовану особистість**, здатну не лише досягати високих результатів у змаганнях, а й реалізовувати себе у професійному та суспільному житті. Він поєднує індивідуальні прагнення з колективними інтересами, вчить взаємоповаги, взаємодопомоги та колективної відповідальності.

Отже, духовний аспект виховання через спорт полягає у формуванні внутрішнього стрижня особистості, що поєднує моральні цінності, патріотизм, силу волі та відповідальність, забезпечуючи гармонійний розвиток студентської молоді у XXI столітті.

Інтелектуальний розвиток сучасної молоді нерозривно пов'язаний зі спортивною діяльністю, адже спорт вимагає високого рівня мислення, стратегічного планування та здатності швидко приймати рішення. Для досягнення результатів у будь-якому виді спорту необхідно вміти аналізувати ситуацію, оцінювати ризики, прогнозувати дії суперника та знаходити оптимальні шляхи до перемоги. Цей процес сприяє формуванню логічного, критичного та тактичного мислення.

У спортивному середовищі активно розвиваються навички роботи з інформацією. Сучасні студенти, які займаються спортом, використовують відеоаналіз тренувань і змагань, цифрові платформи для моніторингу фізичного стану, програми для планування тренувального процесу. Це формує у них не лише практичні вміння, а й здатність застосовувати інноваційні технології в освітньому та професійному середовищі. [2, с. 43]

Спорт також має міждисциплінарний характер: для ефективного розвитку спортсмен повинен розуміти основи анатомії, фізіології, психології, біомеханіки, історії спорту. Це створює підґрунтя для інтелектуального зростання, адже знання з різних галузей інтегруються у практичну діяльність і підсилюють освітній процес.

Важливо, що спортивна діяльність формує **здатність до самонавчання та самоорганізації**. Кожен спортсмен повинен вміти оцінювати власні результати, визначати сильні й слабкі сторони, будувати стратегію

особистісного розвитку. Ці якості є необхідними в сучасному світі, де пріоритет набувають мобільність знань і вміння швидко адаптуватися до нових умов.

Таким чином, спорт виступає не лише засобом фізичного вдосконалення, але й потужним чинником інтелектуального виховання, що забезпечує розвиток критичного мислення, інформаційної грамотності та здатності інтегрувати знання з різних сфер у практичну діяльність.

Поєднання духовного та інтелектуального аспектів у спортивній діяльності створює унікальні умови для всебічного розвитку молоді. З одного боку, спорт формує моральні якості, ціннісні орієнтири, почуття відповідальності та патріотизму. З іншого — він стимулює розвиток критичного мислення, уміння аналізувати й приймати рішення, використання інноваційних технологій та інтеграцію знань із різних сфер. Саме завдяки цій синергії спорт перетворюється на потужний засіб формування цілісної особистості, яка здатна гармонійно поєднувати силу духу, розум і тіло, бути конкурентоспроможною у XXI столітті та водночас зберігати духовні цінності й культурну ідентичність.

Особливої цінності набуває інтеграція виховних і освітніх стратегій. У навчальних закладах фізичного виховання важливо поєднувати тренування зі змістовними виховними заходами: зустрічами з відомими спортсменами, участю у волонтерських та соціальних проєктах, творчими ініціативами. Це сприяє тому, що спорт стає не лише засобом досягнення результату, а й способом формування цілісної, духовно багатой та інтелектуально розвиненої особистості.

Роль педагога у цьому процесі є визначальною. Викладач і тренер постають як наставники, приклад для наслідування, носії моральних та духовних цінностей. Від їхньої здатності гармонійно поєднувати виховання й навчання залежить успішність формування нової генерації молоді.

Духовно-інтелектуальне виховання у XXI столітті неможливе без активного використання потенціалу спорту. Спорт не лише зміцнює фізичне здоров'я, але й формує духовні якості та розвиває інтелектуальні здібності. У сучасних умовах навчальні заклади фізичного виховання покликані стати осередками, де інтегруються освітні, виховні та спортивні практики, спрямовані на формування гармонійної особистості.

Отже, спортивний вимір духовно-інтелектуального виховання виступає не другорядним, а одним із ключових чинників становлення сучасної молоді,

здатної діяти в умовах викликів XXI століття, зберігати духовні цінності та досягати високих результатів як у спорті, так і в суспільному житті.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Levchenko, H. I. (2020). Spiritual and Moral Education of Student Youth in the Modern Educational Space. Kyiv: Naukovyi Svit. 256 p.
2. Nesterovych, V. F. (2021). Intellectual Development of Student Youth through Physical Education. Scientific Notes of NUPESU, (3), 45–52.

УДК 378.011.3-051:005.336.2

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Тетяна Воскобійник

**Берестинський педагогічний фаховий коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
м. Берестин, Україна**

Глобальні виклики 2020-х років — від пандемії до повномасштабної війни в Україні — радикально змінили архітектуру освітнього процесу. Сьогодні професійна підготовка вчителя не може обмежуватися лише методикою викладання предмета. Вона трансформується у складну систему формування мультимодальних компетентностей, які дозволяють педагогу ефективно функціонувати в умовах невизначеності, цифровізації та соціальної напруги. У 2026 році актуальність переосмислення підготовки вчителів зумовлена необхідністю відбудови людського капіталу та реалізації цінностей Нової української школи (НУШ) у кризовий період [1, с. 4].

Метою роботи є аналіз ключових компонентів професійної підготовки педагогів, які забезпечують стійкість освітньої системи та якість навчання в сучасних реаліях.

Процес підготовки сучасного вчителя має базуватися на чотирьох стратегічних векторах:

1. Цифрова резильєнтність та інтеграція штучного інтелекту (ШІ). Цифровізація освіти перейшла від стадії «допоміжного інструменту» до «фундаментального середовища». Сучасна підготовка вчителя включає опанування генеративного ШІ для автоматизації рутинних завдань (перевірка робіт, створення планів-конспектів) та персоналізації навчання. Педагог має володіти навичками роботи в хмарних сервісах, керувати віртуальними класами та забезпечувати кібербезпеку учнів. Важливим є вміння створювати якісний дистанційний контент, який утримує увагу здобувача освіти в умовах дефіциту безпосередньої комунікації [3, с. 4].

2. Соціально-емоційна та психологічна компетентність. В умовах воєнного стану вчитель стає «першим ешеленом» психологічної допомоги. Підготовка має включати розвиток навичок резильєнтності (психологічної стійкості), подолання професійного вигорання та технік стабілізації психоемоційного стану учнів. Вчитель повинен вміти розпізнавати ознаки ПТСР, працювати з дітьми, які мають бойовий досвід або втрати, та створювати в класі атмосферу психологічної безпеки. Емпатія та емоційний інтелект стають такими ж важливими, як і знання предмета.

3. Інклюзія та безбар'єрність як освітня норма. Сучасні реалії збільшили кількість дітей з особливими освітніми потребами (ООП), зокрема внаслідок фізичних та психологічних травм війни. Підготовка вчителя передбачає глибоке розуміння принципів Універсального дизайну в освіті (UDL). Педагог має бути готовим до модифікації та адаптації навчальних програм, співпраці з асистентами вчителя та створення інклюзивного середовища, де кожна дитина відчуває себе залученою до освітнього простору [2, с. 44].

4. Педагогіка партнерства та м'які навички (Soft Skills). Авторитарна модель навчання остаточно поступається місцем суб'єкт-суб'єктній взаємодії. Актуальним аспектом підготовки є розвиток навичок фасилітації, медіації конфліктів та ефективної комунікації з батьками. Вчитель 2026 року — це лідер, який не просто передає інформацію, а вчить критично мислити, працювати в команді та самостійно знаходити рішення. Концепція навчання впродовж життя (Lifelong Learning) стає не декларативною, а практичною вимогою до професійної придатності [5, с. 12].

Професійна підготовка вчителів у сучасних реаліях вимагає синергії технологічної грамотності та глибокого гуманізму. Пріоритетними залишаються гнучкість освітніх програм, їхня орієнтація на психологічну

підтримку та цифрову трансформацію. Лише вчитель, який постійно вдосконалює власні компетентності та володіє навичками саморегуляції, здатний виховати покоління, готове до викликів майбутнього.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: zakon.rada.gov.ua
2. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти». Міністерство освіти і науки України. URL: mon.gov.ua
3. Концепція розвитку цифрових компетентностей до 2025 року. Кабінет Міністрів України.
4. Рамка цифрової компетентності педагогічного працівника / Міністерство цифрової трансформації України. URL: osvita.diia.gov.ua
5. Психологічна підтримка в часи війни: методичний посібник для освітян / за ред. Н. Панок. Київ, 2024. 120 с.

УДК 378.091.33:005.336.2

ПРАКТИКООРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ, ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 076 «ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ»

Ігор Гуцуляк, Мирослава Гуцуляк

**ВСП «Тлумацький фаховий коледж Львівського
національного університету природокористування»
м. Тлумач, Україна**

Сучасна система фахової передвищої освіти орієнтується на підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно діяти в умовах ринкової економіки. Особливої актуальності набуває формування професійних компетентностей здобувачів освіти, що забезпечують їх готовність до практичної діяльності. Важливу роль у цьому процесі відіграє

практикоорієнтоване навчання, яке поєднує теоретичні знання з реальними умовами підприємницького середовища.

Реалізація практикоорієнтованого підходу здійснюється у ВСП «Тлумацький фаховий коледж Львівського національного університету природокористування» під час підготовки здобувачів освіти спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля». Освітній процес спрямовується на формування ключових і фахових компетентностей шляхом залучення здобувачів освіти до практичних форм навчання.

Практикоорієнтоване навчання передбачає використання занять на виробництві, ділових ігор, кейс-методів, майстер-класів, стажування та виробничої практики. Такі форми навчання сприяють розвитку професійного мислення, відповідальності та здатності приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Для здобувачів освіти спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» цей підхід є особливо важливим, оскільки майбутня професійна діяльність пов'язується з організацією підприємницької діяльності, управлінням торговельними процесами та аналізом ринкової ситуації. Залучення до реальних умов функціонування підприємств сприяє формуванню практичних навичок і підприємницького мислення[1].

У процесі практичного навчання формується розуміння сучасних тенденцій розвитку бізнесу, значення бізнес-культури, професійної етики та ефективної комунікації. Практикоорієнтоване навчання також позитивно впливає на особистісний розвиток здобувачів освіти, сприяючи впевненості у власних професійних можливостях і готовності до професійної діяльності[2].

Таким чином, практикоорієнтоване навчання у ВСП «Тлумацький фаховий коледж Львівського національного університету природокористування» є важливим чинником формування професійних компетентностей здобувачів освіти спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» та підготовки конкурентоспроможних фахівців для сучасного бізнес-середовища.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Кремень В. Г. Освіта і наука України. Шляхи модернізації. (Факти, роздуми, перспективи) [Текст] / В. Г. Кремень. - К.: Грамота, 2003. - 216 с.
2. Стандарт фахової передвищої освіти за спеціальністю 076

«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».
076.Pidpryyemn.ta.torh.NR-198.vid19.02.2024.pdf
URL:<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/Zatverdzeni.standarty/2024/02/19/076.Pidpryyemn.ta.torh.NR-198.vid19.02.2024.pdf> (дата звернення: 21.01.2026).

УДК 37.05.311–052:82] – 047.22 –043.83 (0432)

ФОРМУВАННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ОСНОВИ ЛІТЕРАТУРНОГО РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Інна Давидченко

**Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна**

У процесі модернізації освіти впроваджується компетентнісний підхід, що спричиняє методологічну перебудову освітнього процесу. Цей процес ґрунтується на принципах гуманізації та демократизації, з акцентом на особистісний розвиток здобувачів освіти та формування у них базових компетентностей. Із нашого погляду, вагома роль у розвитку і вихованні особистості здобувача належить мовно-літературній галузі, яка є багатокомпонентною і міждисциплінарною: вона охоплює вивчення української мови та літератур української та зарубіжних, опанування мов і літератур корінних народів і національних меншин, методик викладання мови та літератур.

Метою статті є формування літературознавчої компетентності як основи літературного розвитку здобувачів освіти та особливостей підготовки майбутніх філологів до її формування у здобувачів освіти.

Розглядаючи сутність філологічної, професійної, літературної чи інтерпретаційної компетентності, науковці Л. Базиль, І. Брякова, Г. Вастківська, Г. Геруля, О. Єрохіна, О. Ісаєва, В. Коваль, О. Ратушняк, О. Семеног,

В. Тименко та інші у більшості випадків оперують поняттям «літературознавча компетентність».

Літературознавча компетентність – це здатність особистості свідомо використовувати теоретичні знання, аналітичні навички та методи літературознавчого аналізу для інтерпретації художніх текстів, розуміння літературного процесу і реалізації власної творчої діяльності. Вона є складовою частиною предметної компетентності, у рамках якої передбачається аналіз художньо-естетичних явищ, розвиток дослідницьких навичок та усвідомлення ціннісних орієнтирів.

Наукові дослідження засвідчили відсутність загальноприйнятого визначення сутності, змісту та структури літературознавчої компетентності. Із нашого погляду, її можна охарактеризувати як здатність і готовність опановувати та використовувати літературознавчі знання й уміння для роботи з художніми текстами. Основними компонентами такої компетентності є: знання ключових літературознавчих понять і термінів (тематика, проблематика, стиль, напрямки, літературні епохи тощо) та спеціальні уміння (аналіз тексту, інтерпретація, діалог із текстом, критична оцінка тощо). До того ж важливе місце займають організаційно-діяльнісні уміння, які включають здатність до визначення цілей, планування, організації, виконання, рефлексії та оцінювання власної читацької діяльності.

Ефективне опанування здобувачами освіти основ літературознавства та проведення глибокого аналізу літературних творів значною мірою залежить від рівня підготовки викладача. Через це дана проблема є важливою не лише для здобувачів, але й для майбутніх філологів, які навчаються, щоб викладати в закладах освіти. Успішно реалізувати завдання освіти спроможний той фахівець, який гармонійно поєднує в собі здатність глибоко переживати кожне літературно-мистецьке явище, вільно користуватися теоретико-літературним інструментарієм для аналізу художньо-естетичних фактів і явищ; має творчі здібності, що сприяють вихованню у здобувачів високих моральних та загальнолюдських цінностей за допомогою художнього слова; володіє дослідницькими навичками, необхідними для літературно-філософських, літературно-історичних, літературно-психологічних і текстологічних досліджень, які водночас мотивують здобувачів до науково-пошукової діяльності та активізують їх пізнавальні інтереси; демонструє особистісні та професійні якості, що дозволяють формувати свідомих і активних громадян,

готових гідно представляти Україну в європейському просторі. Значущість розвитку таких професійних і особистісних характеристик підкреслює актуальність формування літературознавчої компетентності у філологів, які своєю чергою будуть розвивати ці якості й у здобувачах освіти.

Основними завданнями Концепції літературної освіти є: розробка методологічних основ для літературної освіти; узгодження всіх її складових, включаючи навчальні предмети, які її підтримують, а також визначення змісту, форм і методів навчання; визначення ключових етапів і стратегічних цілей літературної освіти для кожного з них; забезпечення безперервності та поступового розвитку літературної освіти учнів протягом всього періоду навчання [2].

Знайомство з літературним твором являє собою своєрідну внутрішню розмову, рівноправний діалог між двома особистостями – письменником і читачем. Компетентнісний підхід охоплює як взаємодію здобувача освіти з текстом, так і оцінювання, що передусім передбачає активне ставлення читача до сприйнятого матеріалу. Читач має можливість прийняти авторський задум, вступити у своєрідну уявну дискусію з автором твору або ж залишатися байдужим до описаного змісту. Відтак, успішне формування літературознавчої компетентності можливе за умови активного залучення життєвого досвіду, розвитку творчої уяви та використання емоційно-образної пам'яті. Таким чином, структурними складовими літературознавчої компетентності є: практичне оволодіння літературознавчими поняттями, сприйняття і аналіз художнього твору [1, с.242].

Сучасний здобувач вищої освіти, який у майбутньому планує працювати вчителем української мови та літератур, має володіти навичками аналізу художнього твору. Цей процес спрямований на те, щоб навчити здобувачів освіти визначати послідовність подій у творі, виділяти ключові епізоди, переказувати їх, встановлювати причинно-наслідкові та часові зв'язки між подіями. Крім того, необхідно вміти характеризувати літературних героїв, їхні вчинки та висловлювання, а також висловлювати власне ставлення до них. У зв'язку з цим на заняттях літературознавчого напрямку викладачам вищих закладів освіти та вчителям закладів загальної середньої освіти доцільно застосовувати різноманітні підходи до аналізу літературних творів, зокрема смисловий, структурний, емоційно-оцінний, художній, літературознавчий, стилістичний і лінгвістичний методи.

Отже, аналіз змісту художнього твору передбачає глибоку і ретельну роботу, що охоплює не лише дослідження теми й основної ідеї, покладеної в його основу, але й осмислення способів, за допомогою яких автор досягає мистецького вираження своїх задумів. Майбутній філолог, виконуючи це завдання, має акцентувати увагу здобувачів освіти на багатогранності авторського підходу. Важливим є розгляд того, як ідейно-тематичний зміст знаходить відображення в образній формі, яким чином він оформлений і проявляється за допомогою засобів художньої виразності. Основний акцент слід зробити на жанрових особливостях твору, його композиційній організації, стилі викладу матеріалу, а також на тих художніх прийомах і засобах поетичної мови, які найяскравіше розкривають авторську задумку та додають твору емоційного й естетичного наповнення.

Літературний розвиток, а особливо вирішення його завдань, вимагає системного підходу. Тому здобувачам вищої освіти – майбутнім філологам необхідно надати знання про роботу з підручниками з читання, яка охоплює такі аспекти:

1. Забезпечення жанрового розмаїття текстів у межах кожного підручника із виділенням пріоритетних жанрів. Для засвоєння цього напряму здобувачам вищої освіти варто запропонувати виконати порівняльний аналіз програм для різних класів. Наприклад, у 2 класі серед творів усної народної творчості домінують народні пісні, колискові, лічилки, скоромовки, тоді як серед авторських творів переважають вірші. У 3 класі коло жанрів стає ширшим: додаються науково-популярні оповідання, байки, п'єси-казки, і зростає частка прозових текстів. У 4 класі до вже відомих жанрів додаються міфи та біблійні легенди. Завдяки такій ознайомленості з різноманіттям жанрів і тем, учитель відкриває можливості для реалізації інших завдань літературного розвитку.
2. Представлення творів одного автора з достатньою частотою у підручниках дозволяє виявити взаємозв'язок між автором і темами його творчості. У цьому напрямі доцільно звернути увагу здобувачів на залежність між авторами, тематикою їхніх творів, а також жанрами, у яких вони працюють. Важливу роль у цьому відіграють правильно підібрані тексти, їх блочне розташування у підручнику та супровідні коментарі укладача.
3. Лінійно-концентричний принцип ознайомлення з життєвим та творчим шляхом поетів та письменників. Здобувачі повинні зрозуміти сутність цього принципу, яка полягає в поетапному знайомстві здобувачів із відомостями

про авторів. Це відбувається поступово: у кожному класі школярі мають змогу дізнаватися нове про письменників, розглядати їхні портрети. У 2 класі інформація про авторів подається в кінці першої частини читанки. Натомість у 3 та 4 класах, із запровадженням елементів монографічного підходу, відомості про авторів розміщуються поряд із текстами їхніх творів, що сприяє формуванню більш тісного зв'язку між читачем і автором.

4. Засвоєння майбутніми філологами практичних навичок у визначенні суттєвих ознак, які характеризують різні літературні жанри, є важливим етапом їхньої підготовки. Цей процес базується на лінійно-концентричному підході, що передбачає поступове накопичення знань і їхнє зміцнення через актуалізацію раніше засвоєного матеріалу. Такий підхід створює цілісну систему, яка полегшує опанування нового матеріалу. Для ефективнішого навчального досвіду здобувачам рекомендується виконати порівняльний аналіз засобів і способів знайомства здобувачів різних класів із ключовими ознаками жанрової специфіки. Так, наприклад, у 2 класі школярі читають і аналізують казки про тварин, що закладає базу для подальшої роботи. У 3 класі органічно вводяться казки чарівного типу, які доповнюють і розширюють спектр сприйняття жанру. У 4 класі програма розширюється новим видом казок – побутовими, які будуються на раніше засвоєних знаннях, отриманих у попередніх класах. Така послідовність дозволяє дітям поступово занурюватися у складніші аспекти літературного аналізу за допомогою власного досвіду та асоціативного мислення.

Ще одним ключовим напрямком є ознайомлення з літературними термінами. На цьому етапі здобувачі вищої освіти повинні навчатися організовувати матеріал і пояснювати терміни здобувачам у доступній і зрозумілій формі. Таким чином, варто звернути їхню увагу на короткий словник читача, наявний у підручниках для 4 класу. У цьому словнику зібрано й систематизовано терміни, якими учні вже володіли упродовж уроків літературного читання в початковій школі. Визначення понять тут представлені в максимально зрозумілій і злегка спрощеній формі, яка відповідає віковим особливостям дітей та вимогам навчальних програм основної школи [3, с. 105 – 110].

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Коваль Г. П., Іванова Л. І., Суржук Т. Б. Методика читання : навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2010. 280с.
2. Концепція літературної освіти (2011). Наказ Міністерства освіти і науки України від 26 січня 2011 року №58. Електронний ресурс. Режим доступу:

[https:// zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0058736-11#top](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0058736-11#top) (дата звернення: 16.02.2026).

3. Савченко О. Я. Літературний розвиток учнів. Уроки розвитку літературних творчих здібностей учнів // *Методика читання у початкових класах*. К. Освіта, 2007. С. 105 – 110.

УДК 378.091:811.111

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ ІТ-СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Ірина Даниленко

Харківський комп'ютерний фаховий коледж

м. Харків, Україна

У сучасних умовах розвитку цифрової економіки та глобалізації ринку праці підготовка фахових молодших бакалаврів ІТ-галузі потребує компетентнісного підходу, орієнтованого не лише на формування фахових знань, а й на розвиток ключових життєвих і професійних компетентностей (soft skills). Англійська мова виступає мовою професійної комунікації в ІТ-сфері, що зумовлює зростання ролі курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням» у системі фахової передвищої освіти.

Професійні компетентності фахового молодшого бакалавра зі спеціальностей «Інженерія програмного забезпечення» та «Комп'ютерна інженерія» охоплюють здатність працювати з технічною документацією, програмним забезпеченням, інформаційними системами, а також уміння взаємодіяти в команді, презентувати результати роботи та вирішувати професійні завдання. Водночас soft skills — комунікативні навички, критичне мислення, уміння працювати в команді, тайм-менеджмент — є необхідною умовою успішної професійної діяльності майбутнього ІТ-фахівця. Курс спрямований на формування професійної іншомовної комунікативної компетентності студентів. Він забезпечує опанування фахової термінології,

розвиток навичок читання та аналізу технічних текстів, сприймання на слух професійно орієнтованого мовлення, а також уміння усної та письмової комунікації в типових ситуаціях майбутньої професійної діяльності.

Через інтеграцію змісту мовної підготовки з професійними дисциплінами англійська мова стає інструментом формування таких компетентностей, як:

- здатність до професійної комунікації в міжнародному середовищі;
- уміння працювати з англійськими ресурсами, документацією та інструкціями;
- готовність до участі в командних проєктах та професійних обговореннях;
- навички презентації власних ідей і результатів роботи.

Ефективність формування професійних компетентностей значною мірою залежить від використання активних та інтерактивних методів навчання. У процесі викладання англійської мови за професійним спрямуванням доцільно застосовувати проєктні завдання, рольові ігри, аналіз професійних кейсів, роботу з автентичними текстами та відеоматеріалами ІТ-тематики.

Виконання групових проєктів, підготовка презентацій, участь у дискусіях англійською мовою сприяють розвитку комунікативних навичок, уміння працювати в команді та відповідально ставитися до результатів спільної діяльності. Залучення цифрових інструментів і онлайн-ресурсів підвищує мотивацію студентів та забезпечує наближення навчального процесу до реальних умов професійного середовища.

Таким чином, професійно орієнтоване навчання англійської мови відіграє важливу роль у формуванні ключових професійних компетентностей і soft skills майбутніх фахових молодших бакалаврів ІТ-спеціальностей. Воно сприяє підготовці конкурентоспроможного фахівця, здатного до ефективної професійної діяльності та безперервного розвитку в умовах сучасного інформаційного суспільства.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Стандарти фахової передвищої освіти зі спеціальностей «Інженерія програмного забезпечення», «Комп'ютерна інженерія».
2. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2001. 260 p.

3. British Council. Teaching English for Specific Purposes. London: British Council, 2012.

УДК 37.015.3:159.9

ФОРМУВАННЯ КОГНІТИВНОЇ СТІЙКОСТІ МОЛОДІ В УМОВАХ ЗРОСТАЮЧОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО НАВАНТАЖЕННЯ

Ольга Добровольська

Загальноосвітній ліцей DaVinci у Кракові

м. Краків, Польща

Вступ. Сучасний освітній простір характеризується не лише високим інтелектуальним навантаженням, а й значним психоемоційним тиском на учасників освітнього процесу. В умовах глобальної цифровізації та надлишку інформації особливої ваги набуває проблема збереження психічного здоров'я молоді. Сьогоднішня молодь функціонує в реальності, насиченій викликами: високими навчальними вимогами, складними стосунками з однолітками, потужним впливом соціальних мереж і постійним тиском досягнень. У зв'язку з цим дедалі частіше спостерігаються когнітивні спотворення — стійкі, автоматичні негативні схеми мислення, які впливають на емоції, прийняття рішень і поведінку. Такі механізми підвищують рівень стресу та обмежують особистісний розвиток і соціальну адаптацію молодих людей.

Загальні поняття. Явище когнітивних спотворень, уперше детально описане Аароном Беком і розвинене Девідом Бернсом, ґрунтується на положенні, що наші емоції визначаються не самими подіями, а способом їх інтерпретації. У період підліткового та раннього юнацького віку, коли інтенсивно формується ідентичність, ці спотворення стають особливо небезпечними. Наприклад, катастрофізація змушує молоду людину сприймати незначну невдачу на іспиті як життєву катастрофу, що запускає механізм тривалої тривоги. Чорно-біле мислення, своєю чергою, позбавляє можливості

бачити альтернативи та приводить до крайніх оцінок типу «успіх або повний провал».

Наукові дослідження підтверджують, що стійкі когнітивні упередження тісно пов'язані з депресивними станами та порушеннями адаптації. Коли людина постійно вдається до персоналізації, приписуючи собі провину за зовнішні обставини, її самооцінка систематично знижується. Це формує прихований бар'єр для емоційного благополуччя, адже суб'єктивне відчуття нещастя стає наслідком не реальних умов життя, а викривленої обробки інформації.

Освітні стратегії подолання когнітивних пасток. Традиційна система освіти тривалий час ігнорувала психологічний аспект мислення, зосереджуючись переважно на академічних результатах. Однак сучасні виклики вимагають упровадження спеціалізованих стратегій підтримки безпосередньо в освітній процес. Першим етапом такої підтримки є когнітивна реструктуризація, яка в освітньому середовищі реалізується через тренінги критичного мислення. Учні мають навчитися розпізнавати «гарячі думки» в момент їх виникнення та перевіряти їх на відповідність фактам.

Важливою стратегією є розвиток метакогнітивних навичок — здатності усвідомлювати власні мисленнєві процеси. Учителі та шкільні психологи можуть інтегрувати в навчальні програми елементи соціально-емоційного навчання (SEL), що допомагає учням дистанціюватися від власних думок і сприймати їх як гіпотези, а не як абсолютну істину. Використання сократівського діалогу на заняттях дозволяє виявляти логічні суперечності в переконаннях учнів і м'яко підводити їх до більш зважених висновків.

Ми живемо в час, коли молодь щодня стикається з багатьма викликами: навчанням, міжособистісними стосунками, соціальними мережами та тиском успіху. У цьому контексті дедалі частіше проявляються когнітивні спотворення — автоматичні негативні способи мислення, що впливають на емоції, рішення та поведінку. Програма «Зрозумій свої думки» була створена автором, щоб допомогти молоді розпізнавати ці схеми, усвідомлювати їхній вплив на щоденне життя та опановувати ефективні способи подолання.

Актуальність проблеми. Психологічні дослідження свідчать, що період дорослішання — це час особливої вразливості до когнітивних спотворень, тобто різних помилок мислення. У цей період активно розвивається емоційна сфера, формується ідентичність і самооцінка, тому молодь схильна

інтерпретувати події в крайніх або надмірно негативних категоріях. Сильні переживання, потреба в прийнятті та тиск однолітків сприяють поспішним висновкам, узагальненню поодиноких невдач і сприйняттю реальності за принципом «усе або нічого».

Мета програми. Основною метою програми є зміцнення когнітивних і емоційних компетентностей учнів — умінь розпізнавати та змінювати негативні мисленнєві схеми.

Програма навчає молодь:

- розпізнавати власні когнітивні спотворення;
- розуміти вплив думок на емоції та поведінку;
- застосовувати прості стратегії зміни мислення в повсякденному житті;
- формувати здорову самооцінку та психологічну стійкість.

Завдяки цьому учасники краще справляються зі шкільним стресом, конфліктами у стосунках і тиском середовища, а також усвідомлюють вплив медіа й стереотипів на своє сприйняття світу.

Окрім індивідуальної роботи, важливою є також зміна освітнього середовища. Зменшення стигматизації помилок і відмова від надмірної конкуренції сприяють зниженню перфекціонізму та нав'язливого почуття «повинен» — двох потужних когнітивних спотворень. Коли школа стає безпечним простором для рефлексії, учні отримують можливість розвивати психологічну гнучкість — основу тривалого емоційного благополуччя.

Висновки. Подолання когнітивних спотворень є складним, але необхідним процесом формування гармонійної особистості. Освітні стратегії, спрямовані на перебудову негативних схем мислення, не лише покращують навчальні результати, а й закладають фундамент психічного здоров'я на все життя. Інтеграція психологічних знань у навчальні програми дає змогу перетворити школу з місця передавання інформації на простір розвитку свідомої та емоційно стійкої молоді.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Бек А. Когнітивна терапія депресії / А. Бек, А. Раш, Б. Шо, Г. Емері. — К.: Сварог, 2020. — 464 с.
2. Бернс Д. Посібник із гарного самопочуття. Нова терапія настрою / Девід Бернс ; пер. з англ. — Х. : Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. — 448 с.

3. Гірняк С. Соціально-психологічні чинники формування когнітивної гнучкості в юнацькому віці // Психологічний часопис. — 2021. — № 7. — С. 12–24.
4. Dobrowolska O.M. Program edukacyjny: „Zrozum swoje myśli — jak radzić sobie ze zniekształceniami poznawczymi”.— Kraków: Liceum Ogólnokształcące DaVinci, 2026. —60 s.
5. Beck, J. S. Cognitive Behavior Therapy: Basics and Beyond / Judith S. Beck. — 3rd ed. — New York : Guildfor Press, 2020.

УДК 004.37.01:[616.31-051-043.86

**ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОБОВ’ЯЗКОВИЙ НАПРЯМОК
БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ
ЛІКАРЯ-СТОМАТОЛОГА**

Ірина Заболотна, Олена Гензицька, Андрій Комлев

Донецький національний медичний університет
м. Кропивницький, Україна

Останні роки спостерігається зростання уваги до професійного розвитку працівників сфери охорони здоров’я. Згідно Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров’я, затвердженому Наказом МОЗ України від 16.04.2025 р. № 650, вони зобов’язані, незалежно від спеціальності, не рідше ніж один раз за атестаційний період проходити заходи безперервного професійного розвитку (БПР) по кожному з шести зазначених напрямків, до яких відноситься цифрова компетентність. Це передбачає переорієнтацію освітнього процесу на потреби лікарів-слухачів.

З метою формування цифрової компетентності лікарів за спеціальністю «Стоматологія» співробітниками кафедри інтернатури лікарів-стоматологів Донецького національного медичного університету було розроблено навчальну програму БПР «Штучний інтелект у стоматології». Захід представляє тематичне удосконалення тривалістю один тиждень (загальний обсяг навантаження 39

годин). Мета його проведення – набуття та поглиблення теоретичних знань лікарів-слухачів з питань використання штучного інтелекту (ШІ) під час діагностики, лікування і профілактики стоматологічних захворювань.

Актуальність обраної тематики заходу БПР зумовлена тим, що інтеграція даної інноваційної технології стрімко трансформує стоматологію, пропонуючи нові можливості у підвищенні точності діагностики патології, плануванні та прогнозуванні результатів лікування [1, с.45; 2, с.25]. ШІ значно оптимізує діагностичний процес за рахунок автоматизації додаткових методів досліджень (рентгенологічних, комп'ютерної томографії тощо) [2, с.25]. Отже, інноваційна технологія допомагає мінімізувати вплив людського фактору і зменшити ризик хибнонегативних діагнозів [1, с.47; 3, с.210]. Іншим напрямком його використання є взаємодія з пацієнтами за допомогою інтелектуальних чат-ботів [2, с.25; 4, с.37]. Тому ШІ все активніше використовується у різних галузях стоматології, роблячи її більш ефективною та передбачуваною як для лікарів, так і пацієнтів [4, с.36].

Результатами навчання на запропонованому заході є набуття або вдосконалення професійних компетентностей: вміти застосовувати ШІ в діагностиці, при плануванні лікування і прогнозуванні стоматологічного здоров'я пацієнтів. До методів організації та проведення тематичного удосконалення відносяться: інтерактивні семінари, розбір клінічних випадків і підсумкове тестування.

За відгуками лікарів-слухачів, які вже відвідали даний захід в осінньому семестрі 2025/ 2026 навчального року, обрана тематика є актуальною, а представлений контент своєчасним і практично спрямованим. Це, вірогідно, зумовлено тим, що використання ШІ відкриває якісно новий рівень стоматологічної допомоги, за яким майбутнє спеціальності.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Schwendicke F., Samek W., Krois J. Artificial intelligence in dentistry: Chances and challenges. *Journal of Dental Research*. 2020. № 5 (99). P. 45-54.
2. Штучний інтелект у терапевтичній стоматології / Н. В. Манащук та ін. *Клінічна стоматологія*. 2025. № 3. С. 23-30.
3. Lee J.-H., Kim D.-H., Jeong S.-N. Detection and diagnosis of dental caries using a deep learning-based convolutional neural network. *Journal of Dentistry*. 2019. № 83. P. 209-213.

4. Майбутнє вже сьогодні: як штучний інтелект змінює уявлення про стоматологію? / І. П. Мазур та ін. *Oral and General Health*. 2025. Т. 6, № 2. С. 36-43.

УДК 316.61:378.147.091.33-027.22

**ФОРМУВАННЯ М'ЯКИХ НАВИЧОК У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

Валентина Загалевиц, Олена Дужева

Відокремлений структурний підрозділ

Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський, Україна

Сучасний етап розвитку українського суспільства, що характеризується соціальними трансформаціями, збройною агресією, зростанням кількості вразливих груп населення та необхідністю міждисциплінарної взаємодії, актуалізує підвищені вимоги до професійної підготовки соціальних працівників. Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» та професійних стандартів, діяльність фахівця соціальної роботи передбачає не лише володіння спеціальними знаннями й технологіями, а й розвинені комунікативні, етичні та особистісні якості.

У цьому контексті особливої значущості набуває формування м'яких навичок (soft skills), які забезпечують ефективність професійної взаємодії, сприяють побудові довірливих відносин із клієнтами та підвищують якість надання соціальних послуг [1].

Поняття «м'які навички» активно використовується у міжнародному освітньому та професійному дискурсі. В умовах швидких соціально-економічних змін ключовими стають навички комунікації, критичного мислення, емоційного інтелекту та здатності до співпраці [2].

У вітчизняній педагогічній науці soft skills розглядаються як надпрофесійні компетентності, що забезпечують успішну соціальну взаємодію, адаптацію до змін і саморозвиток особистості. Для фахівця соціальної роботи вони мають особливе значення, оскільки професійна діяльність безпосередньо пов'язана з міжособистісною взаємодією, консультуванням, посередництвом та вирішенням конфліктних ситуацій [3].

М'які навички майбутнього фахівця соціальної роботи можна умовно поділити на кілька взаємопов'язаних груп:

1. Комунікативні навички, що включають уміння активного слухання, емпатійного спілкування, аргументації, ведення переговорів, публічних виступів. У професійній діяльності соціального працівника вони забезпечують налагодження довірливого контакту з клієнтом та ефективну міжвідомчу взаємодію.

2. Емоційний інтелект, що передбачає здатність розпізнавати, розуміти та регулювати власні емоції й емоції інших. В умовах роботи з кризовими клієнтами, внутрішньо переміщеними особами, людьми, які пережили травматичний досвід, ця компетентність є ключовою [5, с.139].

3. Критичне мислення та прийняття рішень дає змогу аналізувати складні соціальні ситуації, оцінювати ризики, добирати адекватні інтервенції та діяти відповідно до етичних стандартів.

4. Командна робота та міждисциплінарна взаємодія. Соціальна робота здійснюється у співпраці з психологами, педагогами, медичними працівниками, представниками органів місцевого самоврядування. Тому навички кооперації та конструктивного вирішення конфліктів є необхідними [5, с.140].

5. Самоменеджмент і стресостійкість, адже професія соціального працівника пов'язана з високим емоційним навантаженням, що вимагає розвинених навичок саморегуляції, тайм-менеджменту та профілактики професійного вигорання [3].

Ефективне формування м'яких навичок у закладах освіти можливе за дотримання таких умов:

1. Інтеграція компетентнісного підходу в освітній процес -освітні програми мають орієнтуватися не лише на передачу знань, а й на розвиток особистісних якостей і соціальних компетентностей.

2. Використання інтерактивних методів навчання -дискусії, рольові ігри, кейс-методи, тренінги, моделювання професійних ситуацій сприяють розвитку комунікативних і аналітичних умінь.

3. Організація виробничої практики, що забезпечує реальне занурення у професійне середовище, формує відповідальність, гнучкість та вміння працювати з різними категоріями клієнтів.

4. Супервізія та рефлексія дозволяє аналізувати складні випадки, формувати навички самоаналізу та професійної самосвідомості.

5. Формування етичної культури, що виражається у дотриманні норм Національна асоціація соціальних працівників України та положень Етичного кодексу соціального працівника сприяє розвитку відповідальності, толерантності та поваги до гідності клієнта[5].

Серед основних викликів формування soft skills можна виділити домінування теоретичного навчання, недостатню кількість практикоорієнтованих занять та обмежені можливості міждисциплінарної взаємодії. Водночас сучасні освітні тенденції, цифровізація, розвиток дистанційного навчання відкривають нові можливості для впровадження тренінгових технологій, онлайн-супервізії та міжнародної академічної співпраці.

Перспективним напрямом є впровадження системи оцінювання рівня сформованості м'яких навичок через портфоліо, самооцінювання, експертне оцінювання та аналіз професійних ситуацій. Формування м'яких навичок у майбутніх фахівців соціальної роботи є стратегічно важливим завданням сучасної освіти. Вони становлять інтегративну складову професійної компетентності та визначають ефективність взаємодії з клієнтами й партнерами. Розвиток комунікативності, емоційного інтелекту, критичного мислення, здатності до командної роботи та саморегуляції має здійснюватися системно — через поєднання теоретичної підготовки, практичного навчання та рефлексивних технологій.

Таким чином у контексті сучасних соціальних викликів України формування м'яких навичок набуває не лише професійного, а й суспільного значення, адже саме від рівня підготовки соціальних працівників залежить якість підтримки населення та зміцнення соціальної згуртованості.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Галан Оксана. Теоретичні аспекти готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності в умовах вищого закладу <https://lib-repo.pnu.edu.ua/bitstream/123456789/8214/1/1194-Текст%20статті-2493-1-10-20191102.pdf>
2. Замашкіна О. Розвиток soft skills у майбутніх соціальних працівників. Правова та соціальна трансформація сучасного суспільства в умовах євроінтеграції України. С. 21-24 URL: <http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/15.10.21-pravova-ta-socialna-transformacija-suchasnoho-suspilstva.pdf> (дата звернення: 24.02.2026).
3. Зозуляк-Случик Р. В. Формування професійної етики майбутніх соціальних працівників в університетах : монографія. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. 460 с
4. Кочубей Тетяна, Ткачук Юлія. Соціальні навички SOFT SKILLS у системі компетентностей майбутніх соціальних працівників URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/soc_robota_soc_osvita/2021_2/7.pdf
5. Коляда Н., Кравченко О. Практичний досвід формування «soft-skills» в умовах закладу вищої освіти. Актуальні питання гуманітарних наук. С. 137-145 URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/27.203686>

УДК 374.5(252.4)

ПЕРСПЕКТИВИ ПРИРОДООХОРОННОГО ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПЕРЕДВИЩОЇ ФАХОВОЇ ОСВІТИ

Любов Калько, Сергій Ковальчук, Андрій Калько

ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж НУВГП»

м. Рівне, Україна

Однією з найактуальніших проблем сучасності є взаємодія людини з природою. Важливим аспектом у вирішенні проблеми збереження природних ресурсів є освіта людей і знання про навколишнє середовище, екологічне

виховання людей, а, особливо, підростаючого покоління. Проблема природоохоронної свідомості згодом переростає в проблему перетворення стихійного впливу людей на природу у розвиваючу взаємодію з нею, яка взаємодія може бути здійснена при наявності в кожній людині достатнього рівня екологічної культури і свідомості, формування яких починається з раннього дитинства і продовжується все життя.

Дедалі глобальніші масштаби забруднення довкілля, накопичення величезних об'ємів відходів, з одночасного виснаження майже всіх видів природних ресурсів, призвели до розвитку планетарної екологічної кризи. Для формування нової дитячої свідомості потрібен цілісний підхід. Тому надзвичайно важливим є, насамперед, конкретне спрямування найбільшої уваги на природоохоронну освіту студентської молоді закладів передвищої освіти.

Під природоохоронною освітою ми розуміємо формування знань, умінь і навичок визначення взаємозв'язків між компонентами живої і неживої природи і результатами змін цих взаємозв'язків.

Природоохоронна освіта формує етичні, громадянські та правові уявлення. Учень має знати основні закони, правила і неписані норми, які загалом в суспільстві чи конкретно на певній території держави регулюють її життєдіяльність відносно живої природи і усіх складових довкілля. Природоохоронна освіта - це органічна і пріоритетна частина всієї системи освіти, що надає їй нової якості, формує інше, подекуди, альтернативне ставлення не тільки до природи, а й до суспільства, до людини (формується екогуманізм) [1].

Ефективність природоохоронної освіти багато в чому визначається її безперервністю і взаємозв'язком усіх вікових ланок: дитячий садок – школа и коледж - вуз. В даний час підготовці студентів закладів передвищої освіти приділяється досить багато уваги, проте ще далеко не всі проблеми є вирішеними. Насамперед, не визначеною є специфіка змісту і педагогічні умови функціонального розвитку передвищої природоохоронної освіти. Саме сучасна парадигма освіти, що інтегрує досягнення гуманітарної, природничо-наукової і філософської науки, надає людині засоби усвідомлення своєї могутності і слабкості, дає можливість передбачити і попереджати небажані, а, в подальшому, і катастрофічні наслідки своєї діяльності, допомагає зрозуміти, що навколишній світ і природа – це не предмет практичного використання. Усвідомлення відповідальності за все живе реалізується в безперервній

діяльності людини з порятунку і розвитку природи, культури і самого життя. У зв'язку з цим, в сучасних умовах відбувається осмислення нової соціально-екологічної функції освітніх систем. Природоохоронна освіта буде іще більш ефективною, тільки виходячи за межі відокремленої, замкнутої, самодостатньої системи освіти. Вона стає основним компонентом всього освітнього процесу, визначаючи його стратегічні цілі та провідні напрями, створюючи інтелектуальну і моральну систему освіти майбутнього.

Природоохоронна освіта базується на наступних фундаментальних принципах.

1) Міждисциплінарний принцип. Природоохоронна освіта в Україні є, по суті, міждисциплінарною, оскільки формується на базі кількох сфер освіти, що мають справу з проблемами навколишнього середовища,- біологією, географією, хімією, економікою, юриспруденцією, фізикою...

2) Біологія як база для розвитку природоохоронної освіти відіграє особливу роль у формуванні системи. Історично склалося так, що початкова орієнтація багатьох наук послужила фундаментом для становлення науки про навколишнє середовище. Це визначило і широке впровадження біологічних дисциплін до навчальних планів екологічних спеціальностей

3) Поєднання нормативного і вибіркового компонентів. Нормативний компонент вищої освіти складається з дисциплін, обов'язкових для всіх закладів, необхідних для засвоєння фундаментальних природоохоронних знань і навичок.

В даний час передвища природоохоронна освіта в Україні поділяється на: фундаментальну екологічну освіту і прикладну екологічну освіту для підготовки фахівців для різних галузей господарства.

Наприклад, у ВСП «Рівненський технічний фаховий коледж НУВГП» вивчаються наступні дисципліни природоохоронного змісту: Географія, Біологія та екологія, Моніторинг довкілля. Охорона навколишнього середовища, Природно-заповідна справа та багато інших.

Біологія – наука, що вивчає життя в усіх його проявах й на всіх рівнях організації живих організмів та про живу природу, про істот, що заселяють Землю чи вже вимерли, їхні функції, розвиток особин і родів, спадковість, мінливість, взаємини, систематику, поширення на Землі; про зв'язки істот та їхні зв'язки з неживою природою.

Географія – це наука про Землю як цілісну систему (географічну оболонку), її природні особливості (рельєф, клімат, води, ґрунти) та населення з його господарською діяльністю, а також взаємозв'язок між природою та людством і просторове розміщення різних явищ на планеті.

Екологія (чи основи екології) - досліджує функціонування і динаміку екосистем різного рівня, які перебувають під господарським впливом. Основна вимога до випускників закладів передвищої освіти - дослідити системи взаємодії природи і суспільства, тобто якісний стан навколишнього середовища, що відчуває активний і зростаючий вплив людини.

Освіта - найбільш значуща компонента в системі людських цінностей.

В силу того, що свідомість сучасної людини ще не досягла того ступеня, коли вона може усвідомлювати себе як невід'ємну органічну частину природи, тому виникають спотворення в розумінні людиною свого призначення в природному світі. Наслідком цього і є соціокультурна ентропія суспільства. Метою нової освітньої парадигми має бути відтворення людини як органічної істоти, як цілісного феномена природи, що володіє свідомістю взаємодії природи і суспільства.

Оскільки формування природоохоронного мислення передбачає досягнення глибоких змін в способі світосприйняття студентів, в їх відношенні до природного світу, навчання повинно бути не предметним, а проблемним. Тільки в цьому випадку студенти закладів передвищої освіти зможуть стати свідомими. Розв'язання студентами пізнавальних творчих завдань сприятиме розвитку у них передумов до творчого процесу осягнення знань, що разом з тим буде формувати навички самостійного мислення. Завдяки використанню форм проблемного навчання заклад передвищої освіти зможе розв'язати завдання, які диктується реаліями часу: навчити вчитися, тобто підготувати студентів до життя із соціальними і природними умовами які постійно змінюються.

Отже, дослідивши шляхи підвищення ефективності природоохоронної освіти можемо зазначити, що принципове значення має методична організація природоохоронної освіти і якість сформованих знань умінь і навичок. Для вирішення цих питань можна запропонувати формування з «екологізації» усіх навчальних предметів, тобто міждисциплінарне обговорення екологічних проблем. Цей підхід має на меті формування у майбутнього фахівця природоохоронного професіоналізму, який пов'язаний з характером майбутньої діяльності студента, його здатністю приймати найбільш раціональні,

конструктивні, технологічні, господарські або адміністративні рішення з урахуванням екологічних факторів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Пустовіт Г. П. Філософсько-культурологічний аспект у екологічній освіті. // Шлях освіти. 2012. № 3. С. 7-11

УДК 37.017:502:61

ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

КЗВО «РІВНЕНСЬКА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Мар'яна Каськів, Віта Стернік

КЗВО «Рівненська медична академія»

м. Рівне, Україна

Наразі людство постало перед такими глобальними екологічними проблемами, як забруднення навколишнього середовища, зменшення запасів ресурсів, раптова зміна клімату і руйнування природних комплексів. Це все безпосередньо впливає на стан здоров'я населення та якість життя людей [4, 6, 7]. Унаслідок погіршення екологічної ситуації зростає поширеність екологічно зумовлених захворювань, порушується природний баланс екосистем, посилюється ризик виникнення надзвичайних ситуацій природного й техногенного характеру. За цих умов особливої ваги набуває усвідомлення відповідальності людини за збереження довкілля та необхідність формування екологічної свідомості, зокрема у майбутніх фахівців медичної галузі, професійна діяльність яких спрямована на охорону здоров'я населення та профілактику захворювань [1, 2, 8] .

На сьогодні військові дії суттєво посилюють негативний вплив на довкілля. Війна призводить до руйнування промислових об'єктів і природних екосистем, забруднення повітря, ґрунтів і водних ресурсів токсичними речовинами, накопичення небезпечних відходів та мінування територій [5, 7]. Такі процеси створюють додаткові загрози для здоров'я населення,

зумовлюють зростання рівня хронічних і інфекційних захворювань, погіршують санітарно-епідеміологічну ситуацію [2, 4]. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває підготовка майбутніх медиків КЗВО «Рівненська медична академія», здатних оцінювати екологічні наслідки війни та враховувати їх у професійній діяльності, спрямованій на збереження і відновлення здоров'я людини [3, 8]. Тому виховання студентів-медиків в дусі бережливого ставлення до природи стало на сьогодні невід'ємним у навчально-виховному процесі [1]. Професійна діяльність медичних працівників тісно пов'язана з профілактикою, діагностикою та лікуванням захворювань, значна частина яких має екологічну зумовленість. У зв'язку з цим виникає необхідність цілеспрямованого формування у студентів-медиків екологічного мислення, відповідальності та практичних навичок з урахуванням впливу довкілля на здоров'я людини.

Одним із найважливіших документів, які визначають зміст, завдання, структуру екологічної освіти є Концепція екологічної освіти України, яка ґрунтується на ідеях сталого розвитку, пріоритетності збереження довкілля та формування екологічної культури суспільства [7]. Вона передбачає створення цілісної, безперервної системи екологічної освіти, що охоплює всі рівні навчання — від дошкільної до вищої та післядипломної освіти. Основною метою концепції є формування екологічної свідомості, відповідального ставлення до природних ресурсів і усвідомлення взаємозв'язку між станом навколишнього середовища, якістю життя та здоров'ям людини. Особлива увага приділяється інтеграції екологічних знань у зміст навчальних дисциплін, міждисциплінарному підходу та поєднанню теоретичної підготовки з практичною діяльністю [1, 4].

Важливим положенням концепції є орієнтація екологічної освіти на розв'язання актуальних екологічних проблем України, зокрема наслідків техногенного навантаження, урбанізації, зміни клімату, а також масштабні воєнні дії, що зараз тривають на території нашої країни [5, 7]. Концепція підкреслює роль освіти у вихованні громадянської відповідальності, екологічної безпеки та готовності до участі у природоохоронній діяльності [8]. Реалізація її положень спрямована на підготовку фахівців різних галузей, зокрема медичної, здатних приймати екологічно виважені рішення та сприяти збереженню довкілля і здоров'я населення.

Тому найголовнішими завданнями екологічної освіти є:

- спрямування студентів-медиків на формування системи знань про взаємодію організму людини з навколишнім середовищем та роль екологічних чинників у виникненні і перебігу захворювань;
- виховання розуміння сучасних екологічних проблем держави й світу, усвідомлення їх важливості, актуальності і універсальності (зв'язку локальних екологічних проблем з регіональними і глобальними);
- розвиток умінь приймати відповідальні рішення щодо проблем навколишнього середовища, оволодіти нормами екологічно грамотної поведінки; виховання глибокої поваги до власного здоров'я та вироблення навичок його збереження.
- важливим аспектом є засвоєння понять про фізичні, хімічні та біологічні фактори довкілля, механізми їх впливу на органи і системи, а також принципи екологічної безпеки;
- одним із ключових завдань є розвиток профілактичного підходу в медицині, зокрема вміння оцінювати екологічні ризики для здоров'я населення, проводити екологічний анамнез та визначати групи підвищеного ризику.

Екологічна освіта сприяє формуванню навичок санітарно-просвітницької роботи, підготовці студентів до участі у заходах з охорони довкілля та громадського здоров'я. Особливе значення має виховання екологічної культури й професійної відповідальності студента-медика, що включає раціональне використання ресурсів, дотримання правил поведінки з медичними відходами [8] та принципів сталого розвитку у сфері охорони здоров'я.

Втілення цілей і завдань екологічної освіти у нашому закладі вищої медичної освіти здійснюється на основі системного та міждисциплінарного підходу. Екологічна складова інтегрується у зміст низки навчальних дисциплін, зокрема екології, гігієни та екології людини, медичної біології, епідеміології, інфекційних хвороб, внутрішньої медицини, педіатрії, професійних хвороб, токсикології та медицини катастроф. Це забезпечує формування у студентів цілісного уявлення про взаємозв'язок стану довкілля і здоров'я людини, а також розуміння ролі екологічних чинників у виникненні та перебігу захворювань.

Важливим напрямом реалізації екологічної освіти є поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю студентів. У процесі вивчення зазначених дисциплін формується профілактичне мислення, навички

оцінювання екологічних ризиків, збирання екологічного анамнезу та проведення санітарно-просвітницької роботи серед населення. Крім того, екологічна освіта реалізується через науково-дослідну діяльність, участь студентів у конференціях, тематичних заходах і волонтерських ініціативах. Значна увага приділяється питанням екологічної безпеки медичної діяльності, зокрема раціональному використанню ресурсів і дотриманню правил поведінки з медичними відходами, що сприяє формуванню професійної відповідальності майбутніх лікарів.

Отож, екологічна освіта є невід'ємною складовою професійної підготовки студентів-медиків. Вона забезпечує формування екологічної компетентності, профілактичного мислення та відповідального ставлення до здоров'я людини і навколишнього середовища. Реалізація цілей і завдань екологічної освіти сприяє підготовці конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно діяти в умовах сучасних екологічних викликів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Гігієна та екологія людини : підручник для студентів медичних закладів освіти / за ред. Ю. І. Кундієва. — К. : Медицина, 2019. — 528 с.
2. Медицина довкілля : навчальний посібник для студентів медичних спеціальностей / за ред. О. П. Яворовського. — К. : ВСВ «Медицина», 2020. — 312 с.
3. Громадське здоров'я : підручник / за ред. В. М. Москаленка. — К. : Медицина, 2018. — 424 с.
4. World Health Organization. Preventing disease through healthy environments. — Geneva : WHO Press, 2016.
5. World Health Organization. Environmental health in emergencies. — Geneva : WHO Press, 2017.
6. Frumkin H., Haines A. Global Environmental Change and Noncommunicable Disease Risks // Annual Review of Public Health. — 2019. — Vol. 40. — P. 261–282.
7. United Nations. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. — New York : UN, 2015.
8. Екологічна безпека та сталий розвиток у сфері охорони здоров'я : монографія / за ред. І. М. Трахтенберга. — К. : Наукова думка, 2018. — 356 с.

УДК 378.147:616-053.2

ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ПЕДІАТРІЇ

Лілія Климовець

**Ківерцівський фаховий медичний коледж Волинської обласної ради
м. Ківерці, Україна**

Сучасна система фахової передвищої медичної освіти перебуває в умовах стрімкої трансформації, зумовленої цифровізацією освітнього процесу, інтеграцією новітніх інформаційних технологій у сферу охорони здоров'я та відповідним зростанням вимог до підготовки фахівців. Одним із провідних чинників забезпечення якісної професійної підготовки й подальшої ефективної професійної діяльності студентів медичних коледжів є їхня самоосвітня компетентність, що визначає здатність до автономного опанування знань, саморозвитку та адаптації до змін у медичній галузі, пов'язаних із науково-технічним і суспільним прогресом. Недостатня мотивація студентів до самостійного навчання, нерівномірний рівень цифрової грамотності та відсутність єдиних методичних підходів до формування самоосвітньої компетентності створюють низку проблем, що потребують вирішення[3].

Самоосвітня компетентність трактується деякими науковцями як інтегрована якість особистості, сукупність пізнавальних мотивів та намірів, ефективних самоосвітніх знань та умінь, досвіду самоосвітньої роботи, цінностей, що формують готовність і здатність особистості до ефективної самоосвітньої діяльності[2].

Основні компоненти самоосвітньої компетентності[1]: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний.

Мотиваційний компонент (внутрішня мотивація до навчання, цілеспрямованість, відповідальність за власне навчання, позитивне ставлення до навчання).

Приклад завдання з дисципліни «Педіатрія»

1. Прогностичне клінічне запитання

Здобувачам пропонується клінічно змодельована ситуація з метою формування прогностичної компетентності: дитина з ознаками тяжкої

інфекції звертається до фельдшера сільської амбулаторії; відстань до найближчого стаціонару становить 30 км.

Запитання:

- Які три якості медичного працівника допоможуть вам прийняти правильне рішення?
- Що б ви зробили насамперед?

Мета: Формування уявлення про відповідальність і реалії професії.

2. Мотиваційна вправа «Успішна історія»

Здобувачам пропонується переглянути короткий відеофрагмент або прослухати опис клінічного випадку, що демонструє успішне врятування дитини завдяки своєчасним і професійно обґрунтованим діям педіатра (можуть використовуватися приклади з практичного досвіду викладача).

Завдання для обговорення в парах:

- Що в цій історії вас найбільше вразило?
- Які особистісні якості фахівця відіграли ключову роль у розв'язанні ситуації?

Мета: Показати значущість професії та результативність знань.

Студент, який має розвинений мотиваційний компонент, самостійно шукає останні клінічні настанови, рекомендації ВООЗ щодо ведення інфекцій у дітей, навіть якщо це не є прямою вимогою викладача.

КОГНІТИВНИЙ КОМПОНЕНТ (знання про способи і стратегії навчання, інформаційна грамотність, знання з предметної галузі, уміння самостійно структурувати знання).

Приклад завдання з дисципліни «Педіатрія»

1. Аналіз клінічного випадку

Завдання: на основі анамнезу та симптомів у дитини сформулюйте попередній діагноз та його обґрунтування. Які АФО особливості сприяють його виникненню?

Розвивається: клінічне мислення, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

2. Поясни поняття іншому

Завдання: оберіть один із професійних термінів, що стосується теми заняття, та сформулюйте його пояснення доступною, зрозумілою для батьків пацієнта мовою без використання складної медичної термінології.

Розвивається: глибоке розуміння термінів і вміння передавати суть.

Когнітивно компетентний здобувач демонструє здатність до інтеграції клінічних симптомів, формування системного клінічного мислення та побудови логічно аргументованих висновків, що відповідають сучасним стандартам медичної практики.

ДІЯЛЬНІСНИЙ КОМПОНЕНТ (уміння ставити цілі й планувати, організація освітнього процесу, застосування ефективних навчальних методик, самоконтроль і самокорекція).

Приклад завдання з дисципліни «Педіатрія»

1. Навчання через клінічний алгоритм:

Завдання: опрацювати клінічний алгоритм та відтворити його на фантомі / у вигляді схеми.

Формується: вміння послідовно застосовувати клінічні дії.

2. Навички обстеження дитини:

Завдання: проведіть фізикальне обстеження пацієнта (на муляжі/тренажері):

– оцінити пульс, температуру, ЧДР, ЧСС, стан шкіри, рефлекс.

Отримані дані задокументувати у формі запису в історії хвороби.

Формується: технічна навичка, вміння документувати.

3. Рольові ігри

Формується: комунікативна дія, медичне мислення, практичний досвід.

4. "Викладання рівний-рівному" (peer-to-peer learning) – здобувачі освіти навчають одне одного — популярна практика в медичній освіті.

5. Самооцінка виконання практичної навички:

Після виконання навички здобувач освіти заповнює чек-лист, відмічаючи правильно виконані етапи алгоритму, неточно виконані кроки, формулює напрями подальшого вдосконалення практичних умінь.

Формується: навичка самоконтролю і самокорекції.

РЕФЛЕКСИВНИЙ КОМПОНЕНТ (самоаналіз результатів, критичне мислення щодо власної діяльності, здатність до самокорекції, усвідомлення особистісного зростання).

Приклад завдання з дисципліни «Педіатрія»

1. «Щоденник практичного заняття»

Після заняття студент заповнює 3 речення:

1. Сьогодні я дізнався (ла) ...

2. Мене здивувало ...

3. Я маю поглибити знання з теми ...

Мета: формування навички регулярного самоаналізу.

2. Рефлексивні запитання після клінічного кейсу

Після розв'язання кейсу або виконання навички запитати студента:

- Що вам вдалося найкраще?
- Що викликало труднощі?
- Як би ви вчинили інакше, якби могли повторити?
- Які додаткові знання потрібні для впевненого виконання завдання?

Мета: усвідомлення своїх сильних і слабких сторін.

3. Рольова рефлексія

Після стимуляційної гри «фельдшер – пацієнт» / дає відповідь на питання:

- Як ви почувалися в ролі фельдшера?
- Що виявилось неочікувано складним?
- Як би ви пояснили свої дії дитині чи мамі більш зрозуміло?

Мета: розвиток професійного самопізнання й емоційного інтелекту.

З метою діагностики рівня самоосвітньої компетентності здобувачів освіти застосовуються анкетування, діагностичні карти, рефлексивні щоденники тощо.

Приклади інструментів самооцінки:

1. Анкети з шкалами оцінювання

Після теоретичної частини заняття здобувачі оцінюють себе за шкалою від 1 до 5 за наступними критеріями:

Критерій	Самооцінка (1–5)
Я розумію патофізіологію хвороби	
Я можу пояснити основні симптоми	
Я знаю алгоритм обстеження дитини	
Я розрізняю показання до госпіталізації	
Я зможу пояснити мамі план дій	

Після оцінювання студенти формулюють коротку фразу рефлексії, наприклад: «Найгірше я розумію алгоритм лікування – це треба доопрацювати».

2. Діагностичні карти (checklist) з теми: _____

Після практичного виконання навички здобувач оцінює себе за критеріями у форматі чек-листа:

№	Дія	Так (1 бал)	Частково (0,5 балу)	Ні (0 балів)
1	Встановив контакт з дитиною/батьками			
2	Оцінив загальний стан дитини			
3	Виміряв ЧСС, ЧДР, температуру			
4	Звернув увагу на особливості дихання			
5	Доримався принципів гігієни			

Здобувач освіти підраховує бал і формулює короткий висновок:
"Я виконав на 4/5. Потрібно повторити техніку підрахунку ЧСС у немовлят."

3. Онлайн самооцінка (Google форма або QR)

Висновки

Самоосвітня компетентність є базовою складовою професійної підготовки майбутнього спеціаліста. Інтеграція активних методів навчання сприяє розвитку навичок самостійного здобуття знань і формує здатність до критичного мислення. Для ефективного розвитку самоосвітньої компетентності необхідно створювати умови, які підтримують внутрішню мотивацію здобувача. Роль викладача при цьому полягає не лише у трансляції знань, а передусім у функції ментора: мотивувати здобувачів до пошуку відповідей, навчати аналізувати та порівнювати інформаційні джерела, надавати конструктивний зворотний зв'язок та стимулювати рефлексію щодо власної навчальної діяльності.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Кобилянський О. В., Дембіцька С. В. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців в контексті інноваційного розвитку вищої освіти // Українські студії в європейському контексті. 2022. № 5.
2. Мося І. А. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників : монографія / НАПН України, Ін-т проф.-техн. освіти. Київ, 2013. 296 с.

3. Письменна О. М. Методика формування самоосвітньої компетентності студентів медичного коледжу в умовах змішаного навчання // Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка та психологія. 2025.

УДК378.147.091.33-027.22:[159.955:616:614.253.4]:378.147.091.214.18-044.247:[611+612+616]

**ФОРМУВАННЯ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК SOFT SKILL У
СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЧЕРЕЗ
МІЖДИСЦИПЛІНАРНУ ІНТЕГРАЦІЮ АНАТОМІЇ,
ФІЗІОЛОГІЇ ТА КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН**

Ольга Козинець

Черкаська медична академія

м. Черкаси, Україна

Сучасна медична освіта дедалі більше орієнтується не лише на засвоєння фактологічних знань студентами, а й на формування в них уміння мислити клінічно, а саме, інтерпретувати симптоми й результати обстежень, будувати причинно-наслідкові зв'язки та аргументувати рішення щодо визначення тактики ведення пацієнта та пріоритетів дій у невідкладних станах. Саме тому розвиток клінічного мислення доцільно розпочинати вже на етапі вивчення фундаментальних дисциплін, насамперед анатомії та фізіології, які створюють базу для розуміння механізмів норми й патології. Міждисциплінарна інтеграція фундаментальних знань із клінічними дисциплінами дозволяє зробити навчання змістовно наближеним до реальних професійних ситуацій, оскільки, студент не просто запам'ятовує структури чи функції, а вчиться пояснювати їх клінічну значущість і прогнозувати наслідки порушень. У такому контексті клінічне мислення набуває ознак ключової soft skill, адже поєднує критичне мислення, системність аналізу, прийняття рішень, здатність до рефлексії та професійної комунікації, що безпосередньо впливає на якість підготовки майбутнього медичного фахівця [3].

Практично інтеграцію доцільно вибудовувати за логікою «структура і функція - клінічний прояв - обґрунтоване рішення». Під час опрацювання анатомічних структур і фізіологічних механізмів студентам пропонують короткі клінічні кейси (скарги, ключові симптоми, фрагмент огляду), після чого вони мають локалізувати проблему, пояснити прояви через норму, запропонувати мінімально необхідні обстеження та сформувати перелік диференційних діагнозів [2].

Ефективним інструментом розвитку клінічного мислення є і навчання на помилках у клінічних ситуаційних кейсах, оскільки спонукає студентів не лише знаходити правильну відповідь, а й усвідомлювати логіку міркування та типові когнітивні пастки. Для викладання анатомії та фізіології це особливо актуально, адже помилки в інтерпретації структури або функції можна перетворити на «точки навчання», що зміцнюють перенесення фундаментальних знань у клінічний контекст і формують стійкі навички міркування, рефлексії та прийняття рішень [1].

Міждисциплінарна інтеграція анатомії, фізіології та клінічних дисциплін забезпечує раннє формування клінічного мислення як soft skill. Клінічні віньєтки та навчання на помилках підсилюють перенесення фундаментальних знань у практичний контекст і розвиток аргументованого прийняття рішень, підвищуючи готовність студентів до клінічної практики.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Fostering medical students' clinical reasoning by learning from errors in clinical case vignettes: effects and conditions of additional prompting procedures to foster self-explanations / M. Klein, B. Otto, M. R. Fischer [et al.]. *Advances in Health Sciences Education*. 2019. Vol. 24, no. 2. P. 331–351. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10459-018-09870-5>

2. Integrating Clinical Reasoning Into Medical Students' First Weeks of Education Improves Understanding of Cranial Nerve Anatomy / M. Loomis, J. I. Quinones-Rodriguez, R. Wackerly [et al.]. *Cureus*. 2024. Vol. 16, № 10. Art. e70889. DOI: <https://doi.org/10.7759/cureus.70889>

3. Teaching and learning clinical reasoning skill in undergraduate medical students: A scoping review / S. Delavari, F. Barzkar, R. M J P Rikers [et al.]. *PloS one*. 2024. Vol. 19, № 10. Art. e0309606. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0309606>

УДК 378.6

УСПІХ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ – ЦЕ СОЦІАЛЬНИЙ ТА ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ

Ірина Колеснікова

Лисичанський гірничо-індустріальний фаховий коледж

м.Лисичанськ, Україна

У сучасному світі соціальний та емоційний інтелект стає все більш важливим soft-skills для успішного функціонування в різних сферах життя, на відміну від традиційних hard-skills, таких як технічні навички та знання.

Складність і різнобічність функціонування сучасного суспільства як динамічного соціального організму, зростання його системних змін зумовлюють гостру потребу розвитку потенціалу емоційного інтелекту людини задля її ефективної соціальної адаптації та успішної самореалізації. За таких умов зростає науково-психологічний інтерес до проблеми EQ. Якщо в XX ст. освіта, дипломатія, управління та бізнес вимагали розвитку логічного інтелекту, то в XXI ст., коли процес глобалізації охопив усі сфери життя, перспективними є поглиблення емоційного й пов'язаних з ним форм практичного і творчого інтелекту[1, с. 22].

Соціальний інтелект – це здатність взаємодіяти з іншими людьми, розуміти їхні почуття та перспективи, співпрацювати в команді та вирішувати конфлікти.

Емоційний інтелект – це інтегративна особистісна властивість, яка зумовлюється динамічною єдністю афекту та інтелекту через взаємодію емоційних, когнітивних, мотиваційних особливостей і спрямована на розуміння власних емоцій та емоційних переживань інших [3, с. 284]. EQ включає емпатію, самосвідомість, самоповагу, самоконтроль, емоційну самостійність, мотивацію та соціальні навички.

Соціальний та емоційний інтелект – це одні з найважливіших soft-skills, які є передумовою успіху всіх учасників освітнього процесу [2,с.122]:

- студенти, які вміють ефективно взаємодіяти з іншими людьми, можуть знайти більше можливостей для навчання та розвитку в майбутньому;

- викладачі, які проявляють соціальний та емоційний інтелект, можуть відчувати більшу емпатію до своїх учнів та виявляти більшу зацікавленість у їх успіху.

Одним зі способів підвищення соціального та емоційного інтелекту студентів та викладачів може бути включення в навчальні програми відповідних курсів. Наприклад, програми з розвитку лідерства, комунікації, управління конфліктами, емоційного інтелекту та співпраці можуть допомогти розвивати ці важливі soft-skills. Крім того, можна використовувати такі методи: Тренінги з самосвідомості та рефлексії, під час яких здобувачі освіти аналізують власні емоції та керують ними;

Розвиток навичок спілкування та роботи в команді шляхом впровадження проектної методики, що дозволяє відчувати важливість командної взаємодії, навчитися враховувати думку інших;

Рольові ігри та симуляції конфліктних ситуацій;

Опанування технік управління стресом та релаксації, що знижують рівень тривоги та підвищують стресостійкість. Практичні заняття з емпатії дозволяють навчитися розуміти почуття та переживання інших людей.

Особлива увага також повинна бути приділена викладачам, які відіграють важливу роль у розвитку соціального та емоційного інтелекту здобувачів освіти. Вони можуть залучати студентів до діалогу, використовувати позитивні підсилювачі, встановлювати якісні стосунки .

Нарешті, важливо наголосити на тому, що соціальний та емоційний інтелект є ключем до успіху в будь-якій сфері життя. Студенти, які володіють цими навичками, можуть бути більш успішними в освіті та майбутній кар'єрі, а викладачі, які демонструють ці риси, можуть мати більшу впевненість у своїх здібностях та ефективніше взаємодіяти зі своїми студентами. Тому важливо надавати особливу увагу розвитку соціального та емоційного інтелекту студентів та викладачів, щоб забезпечити їх успіх у майбутньому.

Отже, соціальний та емоційний інтелект є найважливішими softskills XXI століття, які допомагають людям успішно взаємодіяти між собою, досягати мети та розвивати свої професійні та особисті потенціали. В освітньому процесі важливо надавати увагу розвитку соціального та емоційного інтелекту студентів та викладачів, використовуючи різноманітні методи та підходи. Такий розвиток допоможе підготувати майбутнє покоління лідерів, які будуть володіти необхідними навичками для успіху в будь-якій галузі.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Березюк Г. Емоційний інтелект як детермінанта внутрішньої свободи особистості. Психологічні студії Львівського ун-ту. 2002. С. 20–23.
2. Жмай О.В. Формування емоційного інтелекту як необхідна складова процесу розвитку soft-skills. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. Том 17. Вип. 2 (39), 2018. 119–132.
3. ШПАК, Марія. Емоційний інтелект в контексті сучасних психологічних досліджень. Психологія особистості, 2011, 1: С. 282–288.

УДК 377.1

HARD, SOFT & SELF: СИНЕРГІЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЯК ДРАЙВЕР ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТИВНОСТІ ВИПУСКНИКА КОЛЕДЖУ

Алла Коноваленко

**ВСП «Електромеханічний фаховий коледж Харківського національного
університету міського господарства імені О.М. Бекетова»**

м. Харків, Україна

Сучасний ринок праці в умовах невизначеності висуває вимоги, що виходять за межі вузької спеціалізації. Для випускника коледжу критично важливою стає не лише сума знань, а здатність інтегрувати життєвий досвід у професійну діяльність.

Ми розглядаємо формування фахівця через три взаємопов'язані блоки:

- Hard Skills (професійні): технічна грамотність, володіння інструментарієм та стандартами галузі;
- Soft Skills (м'які): комунікація, командна робота, емоційний інтелект;
- Life Skills (життєві): стресостійкість, критичне мислення, фінансова та цифрова грамотність, здатність до самоосвіти.

Hard Skills: фундамент професійної майстерності

Сучасний фундамент професійної майстерності випускника коледжу трансформується з вузькотехнічного ремесла у комплексну високотехнологічну

діяльність. Сьогодні професійний багаж електрика вже не обмежується традиційними пасатижами чи індикаторною викруткою, а базується на глибокій технічній грамотності, що дозволяє вільно оперувати однолінійними схемами, кресленнями складного щитового обладнання та розгалуженими планами електромереж. Робота з мережами напругою 220/380В тепер доповнюється компетенціями у сфері генерації та збереження енергії, що є критично важливим в умовах сучасних енергетичних викликів.

Професіонал нового покоління майстерно володіє інноваційним інструментарієм: від цифрових мультиметрів та трасошукачів до тепловізорів, які дозволяють миттєво виявляти перегрів контактів. Важливою складовою стає опанування спеціалізованого програмного забезпечення, як-от ProfiCAD або систем для розрахунку освітлення, що перетворює електрика на повноцінного учасника проєктувального процесу. При цьому непохитним пріоритетом залишається досконале знання та дотримання Правил технічної експлуатації електроустановок споживачів та Правил безпечної експлуатації електроустановок споживачів. У цьому контексті навички безпеки розглядаються як ключовий «Hard Skill», що гарантує збереження життя фахівця та безаварійну роботу об'єкта.

Особливий акцент у підготовці випускника зміщується в бік енергоефективності та відновлюваних джерел енергії. Сучасний фахівець повинен вміти не лише якісно виконувати монтаж та діагностику, а й професійно встановлювати фотовольтаїчні панелі, підключати інвертори та складні системи акумулювання енергії. Навички енергоаудиту дозволяють йому виявляти приховані втрати електроенергії та перевіряти якість ізоляції, а вміння працювати з технологіями «Smart Grid» та «розумними» лічильниками надає можливість автоматизувати керування навантаженням. Таким чином, програмування логічних реле для систем Smart Home та пусконаладжувальні роботи стають логічним завершенням формування фахівця, здатного забезпечити споживачу максимальну економію та енергетичну незалежність.

Soft Skills: ефективність у взаємодії

Ефективна професійна діяльність електрика сьогодні неможлива у ізоляції, адже він постійно взаємодіє з керівниками проєктів, архітекторами, суміжними майстрами та замовниками. У цьому контексті на перший план виходить професійна комунікація: сучасний випускник повинен володіти вмінням перекладати складні технічні нюанси на зрозумілу для клієнта мову,

аргументовано обґрунтовувати кошторис або доводити необхідність заміни застарілого обладнання. Така взаємодія перетворює фахівця на справжнього «адвоката природи» та фінансових інтересів клієнта. Використовуючи силу переконання, електрик допомагає замовнику усвідомити переваги переходу на LED-освітлення, встановлення датчиків руху чи впровадження енергоефективних двигунів, що в результаті працює на спільне благо.

Робота на великих об'єктах вимагає від фахівця високої культури командної взаємодії. Електрик є важливою ланкою в загальному ланцюзі будівництва поруч із сантехніками та будівельниками, тому критично важливо вміти координувати свої дії, дотримуватися графіків та не створювати перешкод для інших етапів робіт. Проектна комунікація стає ще складнішою та цікавішою, коли виникає потреба співпрацювати з інсталювальними бригадами, відновлюваних джерел енергії, наприклад, теплових насосів, для створення єдиної інтелектуальної енергосистеми будинку.

Особливе місце у структурі компетентностей займає емоційний інтелект та здатність до розв'язання конфліктів. Випускник коледжу має бути готовим зберігати професійний спокій навіть у стресових ситуаціях, коли на об'єкті виникають аварійні обставини чи дедлайни «горять» у прямому та переносному сенсах. Конструктивна реакція на критику та складні вимоги замовника поєднується з високою етичною відповідальністю. Майстер розуміє, що кожен якісно затягнутий контакт і правильно розрахований переріз кабелю — це не лише технічне завдання, а й мінімізація втрат енергії та безпосередній внесок у безпеку довкілля.

Life Skills: життєва стійкість та розвиток

Формування життєвої стійкості та здатності до постійного розвитку є тим визначальним фактором, що перетворює звичайного виконавця на затребуваного професіонала, здатного свідомо керувати своєю кар'єрою та життям. У сучасних реаліях випускник коледжу має володіти високим рівнем критичного мислення, що виявляється у навичках пошуку несправностей. Це передбачає не просто слідування інструкціям, а глибокий аналіз причин аварій, прогнозування ризиків та знаходження нестандартних, але безпечних технічних рішень. Така інтелектуальна гнучкість стає основою адаптивності до енергетичних криз, дозволяючи фахівцю швидко знаходити варіанти автономного живлення об'єктів навіть в умовах блекаутів чи дефіциту потужності.

Цифрова грамотність електрика у 2026 році набуває ознак ІТ-спеціалізації. Сучасний майстер вільно орієнтується в цифровій навігації енергоринку: від налаштування Wi-Fi реле та роботи з хмарними сервісами для керування енергоспоживанням до моніторингу генерації сонячних станцій через мобільні застосунки. Цей технологічний прогрес нерозривно пов'язаний із концепцією «Green Mindset» — еко-свідомістю, що базується на принципах сталого розвитку. Випускник чітко усвідомлює глобальний контекст своєї професії, розуміючи, як його щоденна робота безпосередньо впливає на екологічний профіль підприємства чи окремого домогосподарства.

Важливою складовою життєвого успіху фахівця є фінансова грамотність та навички самоменеджменту. Оскільки для випускників коледжів часто актуальною є самозайнятість, вони повинні вміти грамотно розраховувати вартість своєї праці, враховувати податки, амортизацію високовартісного інструменту та стратегічно планувати власні доходи. Усе це об'єднується фундаментальною установкою на навчання впродовж життя. Оскільки енергетика стрімко трансформується від класичних мереж до складних систем із сонячними панелями та тепловими насосами, безперервне оновлення знань стає єдиним дієвим механізмом збереження професійної актуальності та конкурентоспроможності.

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що формування ключових компетентностей у майбутніх електриків у межах коледжу має виходити за рамки суто технічної підготовки. Трансформація галузі вимагає створення інтегрованої освітньої моделі, де Hard Skills органічно поєднуються з Soft Skills та Life Skills.

Отже, випускник коледжу нового покоління — це висококваліфікований фахівець, який є не лише виконавцем технічних завдань, а й активним провідником енергоефективних змін у суспільстві. Саме такий комплексний підхід до формування компетентностей забезпечує конкурентоспроможність молодого майстра на динамічному ринку праці та сприяє сталому розвитку енергетичної галузі України.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 06.06.2019 № 2745-VIII. (Актуальна редакція). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/>

2. **Національна рамка кваліфікацій.** Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції постанови КМУ від 25 червня 2020 р. № 519).

3. **Енергетична стратегія України на період до 2050 року.** Розпорядження КМУ.

4. **Лук'яненко В. Г.** Енергоефективність та відновлювані джерела енергії: Навч. посібник. — К.: Основа, 2021. — 184 с.

5. **The Future of Jobs Report 2023.** World Economic Forum.

6 **Компетентнісний підхід у сучасній освіті:** світовий досвід та українські перспективи / Під заг. ред. О. В. Овчарук. — К.: «К.І.С.», 2004. — 112 с.

УДК 614.253.5:378.147

ПІДГОТОВКА МЕДИЧНОЇ СЕСТРИ – ФАХОВОГО МОЛОДШОГО БАКАЛАВРА В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ

Тетяна Костяна

КЗОЗ «Харківський обласний медичний фаховий коледж» ХОР

м. Харків, Україна

Сучасний період розвитку суспільства, пов'язаний з досягненнями науки та техніки, бурхливим розвитком медицини – створює нову ситуацію, в якій зростає роль людського фактору в лікувальному процесі. Повсякденне життя та практика висуває на перший план особистісні професійні здібності та якості майбутніх медичних працівників й особливості взаємовідносин в системі «фаховий молодший бакалавр сестринської справи та пацієнт».

В українській системі охорони здоров'я фаховий молодший бакалавр за спеціальністю «Медсестринство» є ключовою ланкою у взаємодії з пацієнтом, поєднуючи професійні маніпуляції з етичним доглядом.

Підготовка медичних сестер – фахових молодших бакалаврів в Україні здійснюється в закладах фахової передвищої освіти (медичних коледжах) за спеціальністю 223 «Медсестринство» та зосереджена на формуванні

професійних компетентностей, де ключовим є розвиток комунікативних навичок для ефективної взаємодії «медичний працівник – пацієнт». Це забезпечує якісне надання медичної допомоги, психологічну підтримку та дотримання принципів пацієнтоцентрованості.

Важливим напрямом формування фахівців із медсестринської справи є підготовка до здійснення гуманітарних аспектів професійної діяльності, розвиток особистісних компетентностей. Професія медичної сестри – одна з небагатьох професій, яка вимагає досконалого володіння прийомами та способами ефективного спілкування, як з пацієнтами, їх родичами, так й з колегами для досягнення взаєморозуміння, необхідного при вирішенні не тільки лікувально-діагностичних завдань, але й особистісних та сімейних проблемних ситуацій, які істотно впливають на результат конкретного захворювання та якість життя людини в цілому [2].

Тож варто враховувати важливість і необхідність повноцінного формування у майбутніх медичних сестер готовності до професійної взаємодії під керівництвом викладача, що трансформує теоретичні знання у практичне вміння допомагати людям.

Медики усіх професій повинні пам'ятати стародавню латинську приказку: «*Divinum opus-sedare dolorem*» («Божественне діло – заспокоїти біль»). Люди мають емоції поряд із здібностями, права поряд із обов'язками, свободу поряд із дисципліною. Вони під час роботи для досягнення поставленої мети зобов'язані постійно взаємодіяти з іншими людьми, які мають різну підготовку, живуть і працюють у різних умовах, особливо під час воєнного стану.

У процесі професійної діяльності медичні працівники, постійно взаємодіючи з пацієнтом, сприяють формуванню особливих взаємовідносин, де кожна сторона виступає активним суб'єктом. Професійна взаємодія майбутніх фахівців сестринської справи з пацієнтом – це інтегративний процес, оскільки обидві сторони зацікавлені у позитивному ефекті даної взаємодії – хворий шукає розуміння та співчуття від медичної сестри, а медпрацівники зацікавлені у наданні грамотної та своєчасної допомоги як головного результату їхньої діяльності.

В останні десятиліття відбуваються суттєві зміни в медичній практиці, що значно трансформують зміст та характер діяльності фахівців сестринської справи. Адже невпинно збільшуються вимоги до комунікативної компетентності медичних працівників, оскільки якість комунікацій з пацієнтом

набуває особливої ваги. Довіра, яка виникає між пацієнтом та медсестрою, є основою ефективної медичної допомоги. У рамках програм надання спеціалізованої медичної допомоги принципово важливими є створення психологічно сприятливого середовища, довірчої атмосфери, щирих та стійких стосунків пацієнта та медичного персоналу [2; 3]. Медпрацівники, на думку Н.Самборської, повинні вміти не тільки встановити первинний контакт з пацієнтами і знаходити з ними «спільну» мову, але й вміти використовувати доступну і зрозумілу для хворих мову, виявляючи толерантність та терпимість до пацієнтів [2].

Професійна діяльність медсестр у будь-якому лікувально-профілактичному закладі є важливою складовою у лікуванні та догляді за хворими. На фахівцях сестринської справи лежить велика відповідальність не лише за лікувальний процес та хворих, а й за злагоджену роботу відділення, всіх його співробітників. Дбайливе, чуйне, уважне ставлення медичної сестри до хворих, професійний підхід – все це дає хороші результати у догляді та лікуванні пацієнтів.

Надзвичайно важливим напрямом підготовки медичних сестер є вироблення знань і вмінь з психології та педагогіки, набуття комунікативних навичок, формування етичних принципів та підходів. Прийом хворого до лікувального закладу, його ознайомлення з режимом у відділенні, відповіді на його різноманітні питання, повідомлення, виконання призначень лікаря є обов'язками медичної сестри або здійснюється з її допомогою. Це потребує добрих знань психології пацієнтів, умінь підтримувати комунікацію, особистого ставлення до виконання своїх обов'язків, яке полегшує процес лікування. Комунікативна компетентність стала показником якості підготовки фахівця в галузі медсестринства. Знання психології, педагогіки, етики стає основою для засвоєння фахових медичних дисциплін. Усе навчання має спрямовувати майбутніх медсестер на вміння працювати з людьми, уміння застосовувати індивідуальний підхід, використовувати психологічний інструментарій, що часто дає набагато більші результати, ніж звичайні способи лікування, які здійснюються без особистісного підходу.

Відпрацювання різноманітних ситуацій спілкування є необхідною частиною освітнього процесу в медсестринстві. Щоб таке спілкування було ефективним, медична сестра має володіти певними знаннями й навичками у сфері психології спілкування. Навчання сучасних медичних сестер

спрямовується за відомим принципом: лікувати треба не хворобу, а хворого як єдину психосоматичну систему. Сучасні педагоги вчать майбутніх медичних сестер оволодівати мистецтвом будувати стосунки з пацієнтами, застосовувати ефективні етичні та деонтологічні підходи під час розв'язування проблем пацієнтів, діагностувати ставлення пацієнтів до своєї хвороби, визначати тип пацієнта (тривожний, підозрілий, демонстративний, депресивний, іпохондричний); виробити розумну тактику поведінки з хворими, враховуючи їх внутрішній психічний стан; скласти план орієнтовної поведінки медичної сестри з пацієнтами різного профілю [1, с. 37]. Водночас виховуються необхідні психологічні якості, необхідні для виконання професійних обов'язків. Зокрема, це вміння справлятися зі стресом, оскільки робота медсестри стресогенна. Знання студентів про стрес та розгляд комплексних способів боротьби зі стресами є запорукою у попередженні професійної деформації та синдрому емоційного вигорання майбутніх фахівців. Доцільним є встановлення студентами домінуючої стратегії психологічного захисту в різноманітних непростих ситуаціях спілкування з пацієнтами та оцінка врівноваженості і схильності до нервових зривів у професійній діяльності. Іншими якостями, які цілеспрямовано розвиваються під час навчання, є спостережливість, об'єктивність, критичність, обережність у використанні отриманих результатів. Майбутні медсестри навчаються діагностувати міжособистісне сприйняття, трактувати психологічні особливості невербальної комунікації, протиставляти поняття «слухати» та «чути», ефективно володіти механізмами слухання та говоріння.

Висновок. Додипломна підготовка медичних сестер – фахових молодших бакалаврів в закладах фахової передвищої освіти України повинна включати формування базових комунікативних навичок з наступним опануванням складніших її елементів. Головним завданням забезпечення ефективної комунікативної професійної підготовки медичних сестер є інтеграція компетентнісного підходу з системним, особистісно орієнтованим та діяльнісним методологічними векторами у процесі формування комунікативної компетентності. Надзвичайно важливим напрямом підготовки медичних сестер є вироблення знань і вмінь з психології та педагогіки, набуття комунікативних навичок, формування етичних принципів та підходів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Матузаєва Н. О. Психологічні та етико-деонтологічні аспекти підготовки медичної сестри до спілкування з пацієнтом. Магістр медсестринства. 2015. № 2. С. 34–40.
2. Самборська Н.М. Формування соціально-комунікативної компетентності майбутніх фахівців зі спеціальності «медсестринство» у процесі вивчення гуманітарних дисциплін : дис. ... к. пед. н: 13.00.04. Житомир. 2018. 22 с.
3. Свиридчук В. В., Знаменська М. А. Інноваційні освітні технології формування наукової комунікативної компетентності магістрів медсестринства. Головна медична сестра. 2012. №12. С. 34-35.

УДК 378 : 37.013(045)

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Тетяна Кізіцька, Галина Лук'янова

**Балаклійський педагогічний фаховий коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
м. Балаклія, Україна**

У сучасних умовах розвитку освіти України значно зростають вимоги до професійної підготовки педагогічних працівників, особливо вчителів початкових класів, які формують базові цінності, знання та уміння в учнів на ранніх етапах навчання. Освітні реформи, зокрема впровадження Нової української школи та Державного стандарту початкової освіти (2018 та 2025 рр.), орієнтовані на компетентнісний підхід, що передбачає інтеграцію знань, умінь, цінностей та соціальних навичок у єдину систему компетентностей.

У контексті компетентнісної моделі освіти одним із ключових завдань професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів є забезпечення їх здатності успішно реалізувати освітній процес, ефективно взаємодіяти з учнями, батьками та колегами, адаптуватися до змін і розв'язувати складні

педагогічні ситуації. Саме тому питання формування життєвих компетентностей у студентів педагогічних спеціальностей набуває особливої актуальності.

Життєві компетентності, або їх ще називають базові психосоціальні компетентності, м'які навички (soft skills) – це комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які не пов'язані з конкретною сферою знань, але відповідають за успішну комунікацію, ефективну співпрацю, високу продуктивність та адаптивність особистості в мінливому середовищі [2].

Проблема формування життєвих компетентностей розкривається у працях таких зарубіжних дослідників, як: М. Аллі, М. Армстронга, Дж. Балкар, А. Барон, Дж. Боуден, В. Брич, К. Вейнбергер, В. Верби, С. Вілсон, Р. Вуд, Ч. Вудраф, Р. Джеймс, А. Дойль, С. Доунс, П. Кун, Ф. Мартона, В. Рюег, Д. МакКлелланда, Т. Пейн, С. Сардак, Р. Тайлер та ін. Вітчизняні науковці: Л. Балабанова, Т. Бучинська, М. Василькова, Н. Длугунович, О. Грішнова, О. Гура, Б. Данилишина, Г. Дугінець, І. Зайцева, Л. Іванова, Д. Ільницький, В. Євтушенко, О. Скорнякова, К. Коваль, Н. Коляда, О. Кравченко, Г. Мозгова, А. Мозгова, С. Наход, О. Повстин, М. Козяр, І. Ткачук, М. Рубцова, Н. Сосновенко, О. Сохацька, Г. Товканець, А. Тушак, Т. Чернова, Н. Федоренко та інші досліджували дану тему.

Традиційна система освіти тривалий час фокусувалася на професійних знаннях педагогіки, методик викладання, мови, математики тощо (hard skills). Проте, як свідчать дослідження Гарвардського університету та Стенфордського дослідницького інституту, 85% успіху в професійній діяльності залежить саме від soft skills, і лише 15% – від професійних знань [4].

Проаналізувавши різноманітні джерела, наведемо перелік soft skills: лідерські якості, навички роботи у команді, креативність, критичне мислення, комунікативні навички, повага до різноманітності, емоційний інтелект, вміння проводити переговори, розв'язувати конфлікти, вирішувати проблеми, приймати рішення, здатність працювати в умовах форс-мажору, регулювати та контролювати свою поведінку, успішно долати несприятливі життєві обставини, тайм-менеджмент, самоорганізація, стресостійкість тощо.

На нашу думку, для майбутніх вчителів початкових класів пріоритетними є такі групи компетентностей:

- комунікативні навички: вміння налагоджувати діалог не лише з учнями, а й з батьками та колегами. Сюди входить активне слухання, мистецтво переконання та публічних виступів;

- емоційний інтелект (EQ): здатність розуміти власні емоції та емоції дітей, керувати ними, проявляти емпатію. Це основа створення безпечного психологічного середовища в класі.

- критичне мислення та креативність: вміння нестандартно розв'язувати педагогічні ситуації, аналізувати інформацію та створювати цікавий контент для уроків;

- тайм-менеджмент та самоорганізація: здатність вчителя планувати освітній процес, зберігаючи баланс між роботою та особистим життям для запобігання професійному вигоранню. [2; 4].

Формування soft skills у майбутніх учителів початкових класів не може бути ізольованим процесом; воно має стати наскрізною лінією підготовки в межах ключових навчальних дисциплін. Для цього доцільно впроваджувати такі інтерактивні методи:

- тренінгові технології є незамінними під час вивчення навчальних дисциплін «Психологія (загальна, вікова, педагогічна)», «Педагогіки» та курсу «Основи медіаграмотності та медіакультури». Зокрема, моделювання конфліктних ситуацій у форматі «вчитель-батьки» або «учень-учень» дозволяє студентам відпрацьовувати навички медіації та деескалації напруження. У межах медіаграмотності тренінги допомагають розвинути критичне сприйняття інформації та вміння протистояти кібербулінгу чи маніпуляціям у батьківських чатах [3].

- проєктне навчання стає базовим методом у викладанні «Методик навчання в початковій школі» (математичної, мовно-літературної, природничої, громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей) та дисципліни «Основи лідерства в освіті». Командна робота над розробкою кейсів інтегрованих уроків або соціально-педагогічних проєктів розвиває здатність до делегування повноважень, прийняття відповідальності та лідерського впливу в межах академічної групи [3].

- дуальна освіта та практика виступають сполучною ланкою між теорією та реальністю. Безпосередня взаємодія зі здобувачами початкової освіти під час педагогічної практики дозволяє студенту миттєво апробувати знання, отримані

на лекціях з педагогіки та психології, перевіряючи власну емпатію та адаптивність у динамічних умовах шкільного життя [1].

Отже, сформованість життєвих компетентностей підвищує адаптивність майбутнього вчителя початкових класів, забезпечує ефективність педагогічної взаємодії, сприяє професійному становленню, знижує ризики професійного вигорання, формує готовність до інноваційної діяльності.

Формування soft skills у майбутніх учителів початкової освіти – це тривалий процес, що потребує перегляду навчальних планів та/або внесення змін до змісту навчальних дисциплін. Інвестиції в розвиток «м'яких» навичок дозволяють підготувати конкурентоспроможного фахівця, здатного виховувати цілісну особистість у дусі цінностей НУШ.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Елькін О., Кондратюк С. Нова українська школа: порадник для вчителя. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.
2. Лук'янова Л. Концептуальні засади формування м'яких навичок (soft skills) у майбутніх педагогів. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2020. Вип. 1 (17). С. 24-35.
3. Розвиток навичок «4К» у здобувачів початкової освіти : метод.настанови. Т. І. Кізіцька, Г. Ю. Лук'янова, Ю. С. Нечитайло, Л. В. Юхно. Балаклія, 2020. 70 с.
4. Soft Skills for 21st Century Educators. OECD Education Working Papers. 2022. №264.

УДК 377.015.3:005.336.2

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ЖИТТЄВИХ І ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ (SOFT SKILLS) У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 274 «АВТОМОБІЛЬНИЙ ТРАНСПОРТ»

Олексій Легеза, Михайло Зозуля

Харківський механіко-технологічний фаховий коледж ім. О.О. Морозова
м. Харків, Україна

Сучасна галузь автомобільного транспорту переживає трансформацію: від переходу на електромобілі та безпілотне керування до впровадження

інтелектуальних логістичних систем. У таких умовах фахівець має бути не лише технічно грамотним (знати будову ДВЗ чи трансмісії), а й володіти набором soft skills, що дозволяють ефективно керувати процесами, людьми та власною кар'єрою.

1. Специфіка soft skills у транспортній галузі

Для фахівця автомобільного транспорту (інженера, логіста, менеджера СТО чи керівника автопарку) ключовими є такі групи компетентностей:

- Відповідальність та безпекова свідомість: Це специфічна для галузі навичка. Кожне рішення інженера чи диспетчера безпосередньо впливає на життя людей. Формування етики відповідальності є пріоритетом.
- Стресостійкість та прийняття рішень у кризових ситуаціях: Робота на транспорті часто пов'язана з дефіцитом часу, ДТП, поломками або логістичними збоями. Вміння зберігати спокій — критична риса.
- Комунікація в технічному середовищі: Вміння «перекласти» складну технічну проблему на мову, зрозумілу клієнту (на СТО) або керівництву, яке приймає фінансові рішення.
- Командна взаємодія: Сучасний автомобіль — це продукт колаборації механіків, електриків та програмістів. Вміння працювати в міждисциплінарній команді визначає швидкість ремонту чи ефективність перевезень.

2. Етапи та методи формування компетентностей

Процес підготовки майбутніх фахівців має виходити за межі лабораторій та лекційних залів.

2.1 Наскрізне навчання через кейс-методи

Замість абстрактних задач студентам пропонуються реальні сценарії: «Організувати евакуацію вантажу при поломці авто в іншій країні» або «Врегулювати конфлікт із незадоволеним клієнтом сервісного центру». Це розвиває критичне мислення та навичку переговорів.

2.2. Проєктний менеджмент

Створення студентських команд для розробки транспортних моделей або модернізації вузлів автомобіля. Тут формуються лідерські якості, вміння делегувати та тайм-менеджмент.

2.3. Використання симуляцій та VR

Тренажери дозволяють відпрацювати алгоритми дій у надзвичайних ситуаціях без реальних ризиків, що закладає фундамент психологічної стійкості.

3. Взаємодія з роботодавцями (Дуальна освіта)

Найкращим середовищем для формування навичок soft skills є реальне виробництво. Дуальна форма навчання дозволяє студенту:

- Бачити «живі» конфлікти та способи їх розв'язання.
- Навчатися професійної субординації та ділового етикету.

Формування soft skills у майбутніх фахівців автомобільного транспорту — це створення «імунітету» до мінливого світу. Технології ремонту чи моделі авто зміняться через 5-10 років, але вміння вчитися, домовлятися, брати на себе відповідальність за безпеку та працювати в команді залишиться актуальним назавжди. Сучасна освіта повинна створювати середовище, де студент має право на помилку в симуляції, щоб не припуститися її на реальній дорозі чи у бізнесі.

УДК 377.015

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ЖИТТЄВИХ І ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ (SOFT SKILLS) У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Дмитро Лісовін

Харківський механіко-технологічний фаховий коледж імені О.О. Морозова
м. Харків, Україна

Трансформація сучасного ринку праці, зумовлена стрімким розвитком технологій, цифровізацією та глобалізацією, висуває нові вимоги до підготовки майбутніх фахівців. Сьогодні диплом про вищу освіту та високий рівень професійних знань (hard skills) є лише базовою передумовою для працевлаштування. Вирішальним чинником успішної кар'єрної траєкторії стають «м'які навички» (soft skills) — надпрофесійні компетенції, що дозволяють людині ефективно взаємодіяти в соціумі, адаптуватися до змін та продуктивно керувати власним розвитком.

Поняття «soft skills» охоплює широкий спектр некогнітивних навичок. У науковому дискурсі їх часто класифікують за трьома основними векторами:

- 1. Соціально-комунікативний:** навички командної роботи, ділового спілкування, вирішення конфліктів та публічних виступів.

- 2. Когнітивно-інтелектуальний:** критичне мислення, здатність до системного аналізу, креативність у вирішенні нестандартних завдань.
- 3. Особистісний (self-management):** емоційний інтелект, стресостійкість, тайм-менеджмент, гнучкість та здатність до навчання протягом життя (lifelong learning).

Процес формування цих компетентностей у майбутніх фахівців не може обмежуватися лише лекційними заняттями. Він потребує впровадження інтерактивних та практико-орієнтованих методик навчання:

- 1. Метод кейсів (case-study):** розвиває аналітичні здібності та вміння приймати рішення в умовах неповної інформації.
- 2. Проєктне навчання:** формує навички розподілу ролей, делегування повноважень та колективної відповідальності за результат.
- 3. Тренінгові технології:** дозволяють відпрацювати конкретні поведінкові моделі, підвищити рівень емпатії та комунікативної впевненості.
- 4. Дебати та дискусії:** стимулюють критичне мислення та вміння аргументовано відстоювати власну позицію, поважаючи думку опонента.

Важливою умовою успішного оволодіння soft skills є створення рефлексивного освітнього середовища. Майбутній фахівець має усвідомити власні дефіцити компетенцій та навчитися працювати над ними. Особливу роль тут відіграє емоційний інтелект (EQ). Згідно з дослідженнями, фахівці з високим рівнем EQ демонструють вищу продуктивність та меншу схильність до професійного вигорання, що є критично важливим в умовах високої інтенсивності праці.

За прогнозами Всесвітнього економічного форуму, до 2026 року найбільш затребуваними навичками будуть аналітичне мислення, інноваційність та стратегія навчання. Успішна інтеграція soft skills у профіль професійної підготовки дозволяє випускнику:

- 1.** Швидше адаптуватися до корпоративної культури компанії.
- 2.** Ефективно працювати в крос-функціональних та міжнародних командах.
- 3.** Виявляти лідерські якості незалежно від формальної посади.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

- 1. Гоулман Д.** Емоційний інтелект / Деніел Гоулман ; пер. з англ. С.-Л. Гумецької. — Харків : Віват, 2017. — 512 с.

УДК 811.111:378.147

DEVELOPING PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE NURSES THROUGH ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES

Viktoriia Lisina, Viola Grygorian

Municipal Healthcare Institution “Kharkiv Regional Medical Professional College” of the Kharkiv Regional Council

Kharkiv, Ukraine

Introduction

In recent years, communication in healthcare has become more important than ever. Nurses are not only responsible for procedures, but also for interacting with patients, explaining treatments, collecting medical history, and providing support. English plays a key role, especially as students access information from around the world, which is usually provided in English and sometimes interact with patients or colleagues from abroad [4, 1].

While students usually learn medical terminology without much trouble, we often notice that they hesitate when speaking English with real patients. Knowing terms is one thing, but explaining procedures clearly, calming an anxious patient, or asking respectful questions is another. This gap between theoretical knowledge and practical communication needs attention.

English for Specific Purposes (ESP) in nursing education should focus not just on words but on using language in real situations. Role-plays, clinical dialogues, and small simulations help students understand how English works in professional contexts. They also develop empathy, confidence, and a sense of responsibility [2].

This article shares our approach to helping future nurses develop professional communicative competence through English. We want to show practical teaching methods that prepare students for real-life interactions in healthcare.

Theoretical Background

Communicative competence in nursing is more than memorizing medical words. It means being able to listen, understand, and respond appropriately to patients, colleagues, and other healthcare professionals [3]. In ESP, the focus is on practical use, not just learning vocabulary.

Nursing communication involves several key skills:

- speaking politely and clearly with patients;

- explaining treatments or procedures;
- asking questions to gather information;
- showing empathy and understanding.

ESP helps students connect language to real tasks. It encourages teamwork, problem-solving, and confidence. Even knowing all the technical terms is not enough—students need to practice using them naturally in conversations.

By combining knowledge with practical exercises, we aim to help students feel ready and confident for the transition from classroom learning to real clinical practice.

Specific Features of Nurse–Patient Communication

Through our work with nursing students, we focus on realistic situations they will face in their daily work. Communicating with patients is not only about using correct medical terms, but also being clear, polite, and empathetic.

Some examples we practice include:

- Admission – greeting a patient, asking basic questions, and explaining the first steps in the hospital. Students often feel nervous initially, but repeated practice boosts their confidence.
- Medical history – asking about symptoms, past illnesses, medications, and lifestyle habits. Students learn to listen carefully and respond naturally, instead of simply reading questions.
- Emergencies – giving instructions, calming patients, and working with colleagues. Classroom simulations help students stay calm and communicate clearly under pressure.
- Explaining procedures – describing simple treatments or measurements in clear language. Students practice saying things like: “We are going to take your temperature now. Please sit still for a moment.” or “I will help you with your injection. It might pinch a little, but it will be quick.”

We also include short clinical dialogues and vocabulary exercises, so students use terms naturally in sentences and conversations. Reflection on their performance helps them notice progress and build confidence [4].

Teaching Methods Used in Training Future Nurses

While working with students, we use a mix of methods to make English practical and engaging. The goal is not just to teach words but to help students feel comfortable speaking in real situations.

Role-playing exercises: Students act as a nurse, a patient, or a colleague. They practice simple scenarios and gradually gain confidence, even improvising phrases.

Simulated clinical tasks: In class, we set up small “stations” for tasks such as measuring vital signs or practicing short dialogues. This helps students connect language with real nursing tasks.

Interactive dialogues and exercises: Students read or listen to short dialogues and then practice them in pairs or groups. This helps them internalize phrases and the natural flow of conversation.

Vocabulary in context: Words and phrases are always practiced in sentences, questions, or mini-conversations, so students don’t just memorize terms. For example: “I will check your pulse now. Please relax your arm.”

Reflection and discussion: After activities, students share what felt easy or hard, what phrases worked, and how to improve. This helps them recognize their progress and feel proud of their achievements.

By combining these approaches, students develop practical English skills, confidence, and soft skills, preparing them for real interactions in hospitals and clinics [1, 2].

Results and Pedagogical Implications

Our experience shows that practical activities make a real difference. Students gradually become more confident, speak naturally, and handle professional interactions without hesitation.

We also notice improvement in soft skills: empathy, active listening, and teamwork. Students learn to notice patients’ emotions, respond politely, and work with colleagues effectively [3].

Connecting English learning with real-life situations increases motivation. Students enjoy role-plays, simulations, and reflection. Some even start creating their own dialogues or improvising phrases, which shows genuine engagement.

Pedagogical implications include:

- Focusing on practical communication helps students transfer classroom learning to real practice.
- Reflection and self-assessment strengthen confidence and awareness of progress.
- Using varied, interactive methods keeps lessons lively and motivating.

Overall, these approaches not only improve English competence but also prepare students to communicate effectively and act professionally in healthcare settings [4].

Conclusions

Our work with nursing students shows that hands-on English activities really help. Students speak more confidently, naturally, and feel ready for real situations.

Role-plays, simulations, dialogues, and reflection develop not only language skills but also empathy, listening, and teamwork. When learning is connected to real tasks, students are more motivated and engaged.

In short, practical methods give students both language skills and confidence, which are essential for their future work as nurses.

REFERENCES

1. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. — Boston : Pearson Education, 2014. — 423 p.
2. Cook V. Second Language Learning and Language Teaching. — London : Routledge, 2016. — 345 p.
3. Scrivener J. Learning Teaching: The Essential Guide to English Language Teaching. — Oxford : Macmillan Education, 2011. — 416 p.
4. Wulandari, R. Z., Muchsin, M. K., & Tambunan, T. (2019). A need analysis of English for Specific Purposes (ESP) for nursing students. Journal of English Education and Teaching, 3(4), 429-437.

УДК 377.015

СИНЕРГІЯ ПСИХОЛОГІЇ ТА КРЕАТИВНОСТІ: ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНДУСТРІЇ КРАСИ ТА ДИЗАЙНУ

Тетяна Маєвська

Краматорський фаховий коледж технологій та дизайну

м. Краматорськ, Україна

Анотація. У статті розглядається проблема формування м'яких навичок (soft skills) у студентів творчих спеціальностей. Акцентовано увагу на інтеграції психолінгвістики та візуальної психології у процес підготовки дизайнерів,

перукарів та модельєрів через вивчення дисциплін «Психологія та етика ділового спрямування» та «Комунікація професійної діяльності». Наведено практичні кейси та результати експериментальних досліджень сприйняття.

Ключові слова: soft skills, комунікація, емоційний інтелект, дизайн, психологія професійної діяльності, фонетичний символізм, психологія шрифту.

Актуальність теми. Сучасний ринок праці вимагає від випускників коледжів не лише високої технічної майстерності (hard skills), а й розвинених життєвих компетентностей. Для фахівців креативних індустрій здатність розуміти психологію клієнта, керувати власними емоціями та володіти інструментами візуального впливу є фундаментом успішної кар'єри. В умовах соціальної нестабільності формування soft skills стає стратегічним завданням фахової передвищої освіти [1, с. 45].

Мета статті: обґрунтувати роль м'яких навичок у професійному становленні студентів та продемонструвати практичні інструменти їх формування у Краматорському фаховому коледжі технологій та дизайну (КрамФКТД).

Завдання: визначити роль дисциплін психологічного циклу у підготовці фахівців творчих напрямів; проаналізувати вплив психолінгвістичних ефектів та візуального оформлення на професійну комунікацію; описати методики формування когнітивної гнучкості через практичні вправи та експерименти.

Основою формування життєвих компетентностей у нашому закладі є вивчення дисциплін «Психологія та етика ділового спілкування» та «Комунікація професійної діяльності». Саме тут закладається база для розуміння етичних норм, конфліктології та стратегій ефективної взаємодії. Студенти творчих спеціальностей — майбутні графічні дизайнери, перукарі та модельєри — навчаються не просто «спілкуватися», а використовувати психологічні інструменти для створення професійного іміджу та захисту власних проєктів [2, с. 12].

Окрему увагу ми приділяємо розвитку когнітивної гнучкості. На заняттях студенти досліджують, як звуки та форми впливають на підсвідомість. Наприклад, використовуючи результати експериментів, ми вивчаємо ефект «Буба — Кікі», де гострі звуки (К, Т, П) асоціюються з гострими формами, а м'які (Б, М, Л) — з плавними лініями.

Для майбутніх дизайнерів це стає інструментом створення цілісного бренду. Студенти аналізують, чому назви на кшталт «L'Oréal» через сонорні звуки [L], [R] створюють відчуття розкоші, а назви як «Hummer» через глухий

звук [Н] та подвійне [М] транслюють потужність. Такі знання дозволяють уникати когнітивного дисонансу між продуктом та його назвою.

Важливою навичкою soft skills для випускника є вміння управляти сприйняттям через візуальні коди. У межах дисципліни «Комунікація професійної діяльності» ми проводимо експеримент «Детектор брехні» щодо вибору шрифтів. Студенти переконуються, що шрифт — це не просто декор, а носій психологічного змісту.

Наприклад, класичні шрифти з зарубками антиква (Times New Roman, Lora, Georgia) асоціюється із законом і стабільністю, тоді як використання декоративних чи «тремтячих» шрифтів у серйозних оголошеннях викликає підсвідому недовіру до фахівця. Майбутні фахівці навчаються розуміти, що «агресивні» готичні шрифти можуть перетворити інформацію про знижки на погрозу, а м'які рукописні форми (Comfortaa, Lobster) ідеально підкреслюють натуральність еко-продуктів.

Студенти спеціальності «Дизайн» на практиці переконуються: якщо бренд транслює цінності довголіття та преміальності, ми обираємо антикву. Якщо ж ми говоримо про інновації та швидкість — ми обираємо гротеск (шрифти без зарубок)

Для майбутніх фахівців з «Графічного дизайну» ключовою навичкою є емпатія. Дизайн — це не про красу, а про вирішення проблеми. У нашому коледжі ми практикуємо метод «Карта емпатії користувача». Студенти моделюють портрет майбутнього споживача продукту: що він бачить, чує, про що мріє. Це розвиває здатність виходити за межі власного «Я», що є критично важливим для професійної комунікації [4, с. 34].

Створення колекції одягу — це завжди командний процес. Студенти спеціальності «Моделювання та конструювання промислових виробів» працюють у групах, де розподіляються ролі: ідейний натхненник, конструктор, технолог, менеджер. Тут формується навичка делегування та відповідальності. Психологічний супровід цього процесу полягає в медіації конфліктів, які неминуче виникають під час творчих розбіжностей [5, с. 102].

Для наших випускників при вступі на роботу критично важливими будуть дві групи навичок, що вивчаються через практичні справи:

1. Когнітивна гнучкість та аналіз контексту. Випускник має розуміти фонетичний символізм. Знання того, що звук [i] асоціюється з малим і швидким (iPhone), а [o] та [y] — з великим і надійним, дозволяє фахівцю

аргументувати свої професійні рішення перед роботодавцем або замовником. Це перетворює дизайнера з «виконавця» на «консультанта-стратега».

2. Етична та візуальна грамотність. Вміння уникати дисонансу в комунікації є запорукою професійної репутації. Ми практикуємо вправу, де студенти мають написати фразу «Я тебе кохаю» шрифтом для попередження про радіацію. Це наочно демонструє, як технічний, «холодний» шрифт руйнує емоційний зміст повідомлення. Такі вправи вчать студентів відповідально підходити до кожного елемента професійної діяльності, від візитівки до великого проєкту.

Краматорськ як прифронтове місто вимагає від студентів КрамФКТД особливої психологічної стійкості. На заняттях із психології та етики ми впроваджуємо техніки саморегуляції та активного слухання. Це допомагає студентам спеціальності «Перукарське мистецтво» працювати зі складними клієнтами, не сприймаючи їхнє роздратування на власний рахунок [3, с. 88].

Висновки

Формування життєвих компетентностей через вивчення психології та комунікації в КрамФКТД є наскрізною лінією навчання. Поєднання знань про фонетичний символізм, психологію шрифтів та етику ділового спілкування дозволяє випустити фахівця, який готовий до викликів сучасного ринку праці. Творчість, підкріплена психологічними знаннями, стає потужним інструментом професійної реалізації.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Лукашевич О. М. Психологія праці: Навч. посіб. Київ: Каравела, 2021. 320 с. [1, с.45].
2. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Харків: Віват, 2019. 432 с. [2, с.12].
3. Максвелл Д. Мистецтво комунікації. Київ: BookChef, 2020. 256 с. [3, с.88].
4. Котлер Ф., Картаджая Г. Маркетинг 4.0. Від традиційного до цифрового. Київ: КМ-Букс, 2018. 224 с. [4, с.34].
5. Сидоренко О. В. Тренінг комунікативної компетентності в діловій взаємодії. СПб: Річ, 2018. 208 с.
6. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості в умовах воєнного стану. Київ: Слово, 2023. 180 с.
7. Кемп Д. Спочатку скажіть «Ні». Секрети професійних переговорників. Харків: КСД, 2021. 288 с.

8. Яблонська Т. М. Психологія розвитку творчої особистості майбутнього дизайнера. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2019. 212 с.
9. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: А.С.К., 2017. 144 с.

УДК 37.091.3:37.018.43

ФОРМАТ НАВЧАННЯ: ВПЛИВ НА РІВЕНЬ ОПАНУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

Макуріна Галина, Лілія Городокіна

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
м.Запоріжжя, Україна

Постковідний та воєнний час сприяв формуванню перманентної дискусії щодо вибору ефективної стратегії навчання як на до-, так і післядипломному етапі. Так, педагогічні працівники зараз спостерігають зміну акценту саме на дистанційну освіту, що, безумовно, має як ряд переваг, так і відвертих недоліків. Опоненти онлайн формату часто звертають увагу на неможливості опанувати саме практичні навички, особливо в контексті медичної галузі, де поруч із теорією крокують комунікативні компоненти та міжособистісна взаємодія. Проте, сучасні дані свідчать про потенційно ефективне дистанційне отримання знань, звичайно за умови коректної організації процесу, мотивації здобувачів і їх постійної підтримки на різних етапах навчання [1,2].

Аналіз візуальних клінічних проявів є базовою освітньою складовою дерматовенерології як дисципліни. Тому, виникає потреба в оцінці рівня засвоєних знань серед здобувачів онлайн- та офлайн- формату. Адже отримані дані часто свідчать про недостатній рівень опанування практичної частини курсу за рахунок відсутності можливості реального огляду шкірних покривів [3,4]. На базі кафедри дерматовенерології та естетичної медицини Запорізького державного медико-фармацевтичного університету було оцінено результати практичного та теоретичного іспиту у 95-ти слухачів 6-ти місячного курсу вторинної спеціалізації «Дерматовенерологія». Так, серед цієї когорти 34 особи

(35,8%) регулярно (2 рази на тиждень) та 10 (10,5%) здобувачів періодично (1-3 рази на місяць) відвідували клінічні огляди на базі дерматовенерологічних відділень. Тоді як усі інші представники (n=51; 53,7%) відвідували дистанційно заняття з розглядом клінічних кейсів на основі фото- та відеоматеріалів реальних пацієнтів. У результаті підсумкової оцінки отриманих знань більшість слухачів, що відвідували заняття «у ліжка хворого» на «відмінно» склали практичну частину іспиту (n= 29; 66%). Оцінка даного навчального блоку складалась із візуального аналізу клінічної картини дерматозу, перевірки правильності проведення та інтерпретації симптомів, а також визначення подальшого діагностично-лікувального маршруту пацієнтів. Усі інші слухачі (34%) даної когорти продемонстрували достатній рівень знань, жоден не отримав оцінку «задовільно». Серед здобувачів, що опановували дерматовенерологічний курс лише за наочним фото-матеріалом отримано наступні результати щодо демонстрації практичних компетентностей: «відмінно» - 9 осіб (17,6%), «добре» - 27 осіб (53%), «задовільно» - 15 (29,4%) осіб. Таким чином, навчання в умовах реального огляду пацієнтів із ураженнями шкіри забезпечує вищий рівень формування клінічних компетентностей і практичних, в тому числі комунікативних, навичок. Проте, варто удосконалювати рівень і дистанційного формату, наприклад шляхом підвищення інтерактивності та клінічної персоніфікованої спрямованості.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Evaluate the Effectiveness of Online Learning Platforms in Facilitating Remote Education /Amada et.al. *Journal of Social Sciences Review*. 2023. Vol. 3. No. 2. P. 1042–1053. <https://doi.org/10.54183/jssr.v3i2.341>
2. Mutalib A.A.A., Akim A., Jaafar M. H. A systematic review of health sciences students' online learning during the COVID-19 pandemic. *BMC Medical Education*. 2022. Vol. 22. 524. <https://doi.org/10.1186/s12909-022-03579-1>
3. Multidimensional evaluation of offline and online education in dermatology teaching during the COVID-19 pandemic in a Chinese teaching hospital: a cross-sectional study / Wang B., et al. *BMC Medical Education*. 2023. Vol. 23, No. 1.P. 195 <https://doi.org/10.1186/s12909-023-04160-0>.
4. Challenges of fully online learning for dermatology education: a retrospective study/ Meng Y. et al. *Front Med (Lausanne)*. 2023. Vol. 10.P.124277. <https://doi.org/10.3389/fmed.2023.1242772>.

УДК 378.147.091.33:616.31

ВПЛИВ НАСТУПНОСТІ НА ЯКІСТЬ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СТОМАТОЛОГІВ

Олеся Манухіна, Оксана Кокарь, Ольга Варакута

Запорізький державний медико фармацевтичний університет

м.Запоріжжя, Україна

Проблема якісної підготовки фахівців стоматологів в умовах воєнного стану набула особливої актуальності у зв'язку з виникненням низки викликів щодо забезпечення умов навчання і дотримання його безперервності. Стресові фактори, такі як повітряні тривоги, значно знижують здатність здобувачів освіти концентруватися на навчанні, що погіршує пізнавальну мотивацію та знижує ефективність освітнього процесу [1, с.780; 2, с.230]. Забезпечення сприятливих умов навчання є одним із найважливіших завдань. За даними досліджень 57,7 % здобувачів медичної освіти мали труднощі з концентрацією уваги, що негативно позначилось як на сприйнятті навчального матеріалу, так і на якості викладання в умовах воєнного часу [3, с. 2385; 4, с. 117].

За умови адаптації до нових реалій, на цей час навчальний процес у ЗДМФУ відбувається у змішаному форматі з використанням платформи Microsoft Teams, яка зарекомендувала себе як ефективний інструмент для організації дистанційного навчання. Вона надає можливості проведення відеоконференцій, обміну файлами, спільної роботи над документами та інтеграції з іншими програмними засобами. Дистанційний формат навчання за умови використання симуляційні тренажери, віртуальні методики та інших сучасних технологій, які є в університеті, є важливим інструментом підготовчого етапу і сприяє формуванню професійних навичок, але не забезпечують належного практичного досвіду, що є вкрай важливим для майбутнього лікаря [5, с.2].

Переважає більшість випускників стоматологічного факультету ЗДМФУ віддає перевагу проходженню очної частини навчання в інтернатурі на базі цього ж закладу. Це створює унікальну можливість для дотримання наступності у навчанні і корекції проблемних ланок у знаннях і вміннях вчорашніх студентів стоматологів. На етапі післядипломному етапі, навчання в інтернатурі відбувається в очному форматі з дистанційним читанням лекцій, що

дозволяє приділити максимальну увагу саме удосконаленню і набуттю практичних навичок і удосконаленню комунікації. Проведення спільних засідань колективів кафедр додипломного і післядипломного навчання, з аналізом результатів успішності, анкетування і обговоренням методичних питань дозволяє не тільки своєчасно скорегувати акцентів підготовки стоматологів, а й персоніфікувати цю підготовку.

Тісна співпраці ланок різних етапів навчання забезпечує сталі високі показники результатів ліцензійного іспиту Крок 3 та державної атестації і свідчить про якість підготовки спеціалістів за фахом стоматологія і вірно обрану стратегію.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Корват Л. В., Борисенко Л. Л. Зв'язок навчальної мотивації та навчальної успішності студентів в умовах воєнного часу. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2024. № 7 (41). С. 778–787. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7\(41\)-778-787](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-7(41)-778-787)
2. Коваль М. С., Пазен О. Ю. Адаптація освітніх програм до викликів воєнного часу в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2024. № 10 (44). С. 230–242. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10\(44\)-230-242](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-10(44)-230-242)
3. Мовлянова Н. В., Кузик П. В., Комишан І. В. Підготовка майбутніх медичних працівників в умовах воєнного стану в Україні. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2025. № 4 (50). С. 2382–2398. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4\(50\)-2382-2398](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4(50)-2382-2398)
4. Москалець В. П., Федик О. В. Психологічна стійкість студентів в умовах злочинної війни Московії проти України. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Психологія*. 2024. № 1. С. 116–125. DOI: <https://doi.org/10.32782/psyspu/2024.1.21>
5. Деякі практики кращого світового досвіду дистанційного навчання: до питання організації освітнього процесу в медичних закладах освіти України на тлі масштабної військової агресії / Г. Ю. Будко, О. О.

Марусич, Н. І. Корильчук, О. В. Мазур. *Академічні візії*. 2023. № 17. С. 1–8. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7755414>

УДК 378.016:7

РОЛЬ МИСТЕЦТВА У РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ

Ірина Мурсамітова, Вікторія Чурілова

Відокремлений структурний підрозділ

«Лисичанський педагогічний фаховий коледж Державного закладу

«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

м. Долина, Україна

У вирішенні питання формування розвитку творчої особистості одна з важливих ролей належить художній культурі, у тому числі її духовному складникові – мистецтву. Відповідно до цього виникає необхідність внесення кардинальних змін до змісту, форм і методів освітньої роботи з молоддю, зокрема студентів фахових педагогічних коледжів, де реалізується креативний підхід до розвитку особистості, формування активно-перетворюючої позиції, творчого потенціалу [1, с. 30]. Актуальною є проблема підготовки творчих учителів, які в умовах динамічних подій ХХІ століття будуть здійснювати естетичне і художнє виховання підростаючого покоління, виявляти творчі можливості своїх вихованців.

Творчий потенціал педагога складається із системи загальнокультурних і професійних знань, гуманітарного світогляду, на основі яких будується й регулюється його діяльність, розвиненого чуття нового, високого ступеня розвитку творчого мислення, його гнучкості, не стереотипності й оригінальності, здатності швидко змінювати прийоми дій у відповідності до нових умов.

Активна творча діяльність в процесі навчання формує у майбутніх учителів ряд якостей, які позитивно позначається на їхній педагогічній

діяльності. Практика переконує, що для формування багатого внутрішнього світу треба вибирати такі прийоми і способи заохочення до активної творчої діяльності, які розкривають перспективу розвитку творчого потенціалу [3, с. 14].

Одним з першочергових завдань сучасного закладу освіти, в тому числі і педагогічного коледжу, є ліквідація відчуження між викладачем та студентом. Це завдання можна розв'язати шляхом реалізації особистого підходу до студентів, коли кожний студент відчуватиме, що він цікавий як особистість кожному викладачу і всьому педагогічному колективу в цілому.

Практична робота в Лисичанському педагогічному фаховому коледжі спрямована на поетапний розвиток усіх структурних компонентів творчого потенціалу засобами мистецтва.

Так, виявом розвитку творчого потенціалу на всіх навчальних заняттях мистецького напрямку була масова виконавська художньо-естетична діяльність, прагнення кожного продемонструвати свої здібності.

Також розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя сприяє активна робота студентів у позааудиторний час. Безпосередня художньо-творча діяльність успішно сприяє розвитку образності мислення, прагненню до творчості як універсальної якості особистості.

Таким чином, вплив мистецтва на розвиток творчого потенціалу особистості обумовлений всією організацією педагогічного процесу, внаслідок якого формуються творчі здібності, виховується творче мислення, розвивається творчий потенціал.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Апостолова Г. В. Розвиток здібностей дітей за Вальдорфською педагогічною системою. *Обдарована дитина*. 2005. № 5. С. 30–34.
2. Гавриш Н. В. Як ми виховуємо творчу особистість. *Палітра педагога*. 2000. № 3. С. 13–18.
3. Дарінскій В. М. Вплив особистісних оцінок і емоційного стану дитини на розкриття його творчого потенціалу та розвиток здібностей. *Сімейна психологія й сімейна терапія*. 2007. № 1. С. 13–16.

УДК 378.147:811.111

TEACHING ESSENTIAL SEAFARERS SKILLS

Lyubov Mishukova

Maritime Applied College of Kherson State Maritime Academy

Kherson, Ukraine

Introduction. Nowadays seafarer skills are considered to be the most essential ones in the modern maritime industry. Thanks to rapid development of digital technologies in navigation, combination of technical knowledge and soft skills results in the ability to operate all dynamic and complicated shipping systems and complexes. It's not a secret that many seafarers face barriers in their career promotion, have some difficulties in dealing with digital literacy and up-to-day technologies and have problems with weak crew interaction. That's why obtaining advanced seafarer skills is necessary for anyone looking for successful career and leadership in modern maritime industry.

This article focuses on the most essential seafarer skills for future professionals to remain flexible, competitive and motivated, defines how **teaching** these crucial skills is used in educational process for future seafarers to ensure safety and efficiency for the ship and the crew members.

Keywords: digital technologies, digital literacy, educational process, innovation technics, technical knowledge, hard and soft skills.

Main part. A strong link can be noticed in the relationship between soft and hard skills, as for performing professional tasks and duties seafarers should possess a technical basis or hard skills, while possessing soft skills allow them to effectively apply this obtained knowledge in the maritime ecosystem, communicate with the crew, adapt to any changes, avoid conflicts and act adequately in cases of emergencies.

Using the LMS MOODLE platform at the Maritime Applied College of the KSMA helps us to organize the educational process remotely and provide teaching cadets of Electro-mechanical department hard and soft skills at the lessons of English for Specific Purposes.

One of the most central skills in the maritime profession of the electrician is the ability to fulfill his professional duties successfully through obtaining technical and mechanical skills. Among them is the ability to operate ship electrical systems

and manage all electrical operations with electrical engineering machinery safely and accurately, including the ability to work with maintenance systems. A ship electrician should be familiar with modern automation, electronic and control systems based on advanced digital technologies. He should respond promptly in case of blackout on board a ship or in any other emergency situations, ensuring safety for the crew and stability of all electrical machines and equipment. For improving practical skills and knowledge cadets have the possibility to use advanced virtual trainers and simulators, such as the Engine Room Simulator (ERS) or the Full Mission Bridge Simulator, integrated with AI. At the same time such practice helps them to improve their professional English in different conditions, which are closely related to a real marine world.

The paradigm in the twenty-first century workforce has forced employees to be well armed with soft skills (Ganzel, 2001). James and James (2004) confirmed that soft skills have become extremely crucial even in technical environments. Evenson (1999) added that when students are equipped with soft skills, it could make the difference in obtaining and retaining the job for which they have been prepared. [1]

The importance of coordination among crew members and effective communication is the most essential soft skills as it often makes the transformation between success and failure. “Soft skills, often referred to as interpersonal or social skills, are essential competencies that enhance a person's ability to interact effectively and harmoniously with others. These include such skills as communication, teamwork, problem-solving and emotional intelligence. In today's working world, soft skills are becoming increasingly important as they not only improve collaboration and the working atmosphere, but also have a significant impact on individual career development and company success. Employers value soft skills because they contribute to productivity, innovation and satisfaction within the company. [2]

It should be mentioned that the process of forming such hard and soft skills occurs throughout the entire period of studying at Kherson Maritime college. To develop “flexible skills”, cadets must constantly improve themselves and realize the importance of personal development. Therefore, in educational process it is worth to emphasize the usage of active or “participatory methods”, such as role-playing, debates and discussion, analysis of the situation, etc. for acquiring these skills. Special attention should be paid to team work as group activities help to form a sense of identity, and the need to work in a team helps to achieve better results in

daily work and personal growth. While performing onboard tasks a seaman fully depends on clear interaction and coordination among all crew members. That's why effective communication is one of the major soft skills in this profession.

Seafarers with great transferable soft skills are extremely adaptable in any workplace, which helps mariners to succeed in various positions aboard the ship. Mastering the skills of effective communication results in leadership qualities and creates a workplace environment based on mutual understanding and trust among crew members.

Since all mariners in the modern workplace collaborate in teams, leadership and personal development are widely acknowledged as an outstanding soft skill for success in the sphere of maritime industry. We may say that true leadership at sea is your ability to guide the crew in the most critical and emergency situations, your ability to positively influence the crew and the overall operation of the vessel. What's more, a true competent leader can motivate the team to reach extraordinary goals, can lead toward the accomplishment of common aims and professional tasks. So we may regard the ability to lead effectively and confident as one of crucial elements of professional success.

Such soft skills as adaptability and problem-solving are especially important for seafarers who can adapt to constant changes during long sea voyages. Sea conditions are often unpredictable, and operation and maintenance of electrical equipment or changeable weather problems require quick decision-making and problem-solving. These strong problem-solving skills can make a seafarer a great help in all spheres of the maritime industry. If a mariner can resolve diverse issues effectively and quickly, can find suitable research solutions for the project and can work long-term without too much instructions and directions from the ship management, he becomes highly valued employee.

We also should mention that for developing the ability to clearly formulate diverse tasks and orders, for mastering "flexibility" it's very essential to use the so-called can-do approach. This can-do approach and the ability to have responsibility for all possible consequences are determined as key factors in developing problem-solving skills.

Evidently, such traits as creativity and critical thinking, which are formed in cadets during classes, are of particular importance as well.

Creativity skills can help the Seafarers bring new decisions and ideas to their team and can apply to any role at any position aboard the ship. Creative seamen are

innovative, they can easily perform new tasks and may improve working processes or find new variants for their improvement. Innovation, curiosity, taking reasonable risks are the examples of creativity soft skills which can be implemented in the working process.

The rapid implementation of digital transformation in various maritime sectors influences greatly on the whole maritime industry. Digital and technological literacy, profound understanding modern tech-driven systems become undoubtedly a necessity nowadays, not only a simple option. That's why every electrician must learn how to operate digital ship systems and collect and analyze data to enhance the efficiency of the electrical ship distribution and all electrical processes aboard the ship.

An important component of the formation and development of hard and soft skills for cadets is sailing practice, which takes a significant period of time and has a great influence on their further career activity. The practice allows them to improve, first of all, communication skills - the ability to listen, contact specialists, improve their knowledge through the search and analysis of information, establish feedback, and also manage their own self-development. During the practice cadets have the opportunity to solve a number of professional tasks while working in team or independently.

A work ethic is a personal set of values that determines how any employee approaches their work. Employees with strong work ethics are highly motivated and produce consistently high-quality results. [3] This strong work ethic can help seafarers in their job search and further career at sea. This skill also ensures them to develop a positive relationship with ship crew members, be self-motivated to learn and obtain the latest advanced technical skills. Emotional intelligence, persistence, self-awareness, motivation, time management and organization are the examples of work ethic skills which may be implemented in the workplace.

Lifelong learning skills are the skills for both the present and the future. Taking into consideration how quickly and dynamically changes in maritime world occur, one needs to learn in order to be in trend during the whole life.

In addition, we want to underline the importance of environmental awareness and future mindset of seamen. As the future of the global maritime industry is moving constantly towards a more environmental friendly activity, the future seafarers should have skills, which combine environmental awareness and major techno-based innovations and achievements. Such sustainable approach is a crucial aspect in job preparation of future seamen. Respectful attitude to sea environment,

marine flora and fauna, resource conservation and modern trends in the maritime industry are regarded as the most prominent competencies that successful seafarers of the future should possess.

Such interactive methods and technologies as case study, discussion method, technologies for developing critical thinking have been successfully used by teachers of MAC of KSMA for training specialists of maritime industry. The implementation of digital technologies, integrated with personalized learning, creates the basis not only for professional skills, but also for the gradual formation of soft skills. And this, no doubt, will contribute to the easier integration of young specialists into future professional activities.

Conclusions. Thanks to constant and powerful changes in modern society, up-to day technologies influence greatly on teaching and learning in maritime education process. These major changes in the content of modern maritime education require the ability to work in a team, make fast and correct decisions, be self-motivated, creative and innovative. Applying interactive methods and digital technologies for the development of integral components of soft and hard skills teachers can achieve great results helping future seafarers to integrate in modern maritime environment. In such way all the life experiences that future seafarers receive during their studies at Kherson maritime college should help them in solving any difficult tasks and problems in their future career.

REFERENCES

1. Mitchell G. Essential soft skills for success in the 21st century workforce as perceived Alabama business/marketing educators.
URL: http://etd.auburn.edu/bitstream/handle/10415/1441/Mitchell_Geana_57.pdf
(date of referring: 25.02.2026).
2. Munich Business School. Soft Skills simply explained
URL: <https://www.munich-business-school.de/en/l/business-studies-dictionary/soft-skills> (date of referring: 20.02.2026).
3. Personio. What is Work Ethic & What Goes Into a Great One?
URL: <https://www.personio.com/hr-lexicon/work-ethic/> (date of referring: 27.02.2026).

УДК 377

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Микола Осадчий

**Комунальний заклад Сумської обласної ради Путивльський педагогічний
фаховий коледж імені С.В. Руднєва**
м. Путивль, Україна

Анотація: У тезах розкрито актуальні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах модернізації освіти воєнного стану. Обґрунтовано необхідність упровадження компетентнісного підходу інноваційних технологій навчання, посилення практико-орієнтованої підготовки та формування професійно-значущих якостей майбутнього педагога.

Акцентовано увагу на готовності фахівця працювати в умовах змішаного навчання та забезпечувати безпечне освітнє середовище.

Ключові слова: професійна підготовка, учитель фізичної культури, компетентнісний підхід, інноваційні технології, воєнний стан, педагогічна практика, воєнний стан.

Сучасні трансформаційні процеси в освіті України, впровадження концепції Нова Українська школа, а також виклики воєнного часу зумовлюють оновлення змісту професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Зростає роль фізичного виховання у формуванні фізичного та психічного здоров'я здобувачів освіти, патріотизму та соціальної активності, розвитку їхньої стійкості.

Одним із провідних напрямків модернізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в сучасних умовах є реалізація компетентнісного підходу, що передбачає формування інтегральних, загальних і спеціальних компетентностей.

Майбутній педагог завжди повинен своєчасно реалізовувати диференційований підхід, створювати мотивацію у дітей до занять, відповідально відноситись до власного здоров'я, бути взірцем для дітей.

Сучасний учитель фізичної культури – це фахівець, який поєднує професійну майстерність із гнучкістю мислення, інноваційністю та здатністю до постійного саморозвитку.

Вчитель фізичної культури повинен володіти предметно – методичною компетентністю що передбачає знання сучасних програм, методик і технологій навчання, педагогічною компетентністю, яка охоплює уміння мотивувати учнів, формувати позитивну атмосферу на уроках; цифровою компетентністю формування онлайн - платформ, відеоаналізу техніки вправ, та здоров'язбережувальних компетентностей які спрямовані на формування культури безпечної поведінки та зміцнення фізичного й психічного здоров'я учнів.

Сучасний вчитель фізичної культури повинен впроваджувати інноваційний підхід а саме: модульне навчання, ігрові та інтерактивні технології, диференційований підхід, володіти проєктною діяльністю, змішаним та дистанційним навчанням.

У сучасних умовах особливої актуальності набуває практико – орієнтована підготовка студентів. Розширення змісту педагогічної практики, співпраця із закладами загальної середньої освіти, участь у спортивно – масових заходах, сприяють формуванню професійної мобільності та педагогічної майстерності.

В умовах сьогодення майбутній вчитель фізичної культури повинен мати лідерські якості, професійну мобільність та здатність до саморозвитку. Окрему увагу слід приділяти підготовці майбутніх фахівців до роботи в умовах воєнного стану. Учитель має бути готовим до проведення уроків фізичної культури, спортивних змагань у безпечних умовах, адаптації навчального матеріалу, надання психологічної підтримки учням, а також інтеграції елементів предмета »Захист України» у зміст фізичного виховання.

В умовах воєнного стану підвищується роль учителя фізичної культури як гаранта безпеки, психологічної підтримки та формування життєво необхідних компетентностей учнів. Важливою складовою діяльності сучасного вчителя фізичної культури в умовах воєнного стану є психоемоційна підтримка учнів, де фізична підготовка виступає ефективним засобом зниження рівня тривожності, стабілізації, витривалості та впевненості у власних силах.

Отже, професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури повинна бути спрямована на формування компетентного, конкурентоспроможного, соціально відповідального педагога, здатного ефективно діяти в умовах сучасних викликів.

Таким чином, сучасний учитель фізичної культури в умовах воєнного стану виконує багатофункціональну роботу, поєднуючи педагогічну, виховну та соціально – психологічну діяльність.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Бех І.Д. Особистісно орієнтоване виховання: Науково-методичні засади. – Київ. 2015р.
2. Закон України «Про освіту» від 05.09. 2017р. № 2145 – VІІІ
3. Стандарт вищої освіти за спеціальністю А7 «Фізична культура і спорт».
4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа».
5. Методичні рекомендації щодо викладання фізичної культури у закладах загальної середньої освіти.

УДК 502:377.091.3:316.77

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЕКОЛОГА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З ГРОМАДОЮ ТА ОРГАНАМИ ВЛАДИ

Галина Паньків

ВСП «Бережанський фаховий коледж НУБіП України»

м. Бережани, Україна

Сучасні екологічні виклики – зміна клімату, деградація земель, забруднення водних ресурсів, проблема поводження з відходами – потребують не лише глибоких фахових знань, але й високого рівня комунікативної компетентності спеціалістів. Еколог сьогодні виступає не просто аналітиком або дослідником природних процесів, а посередником між наукою, громадою, бізнесом та органами влади. Саме здатність до ефективної професійної комунікації визначає успішність реалізації природоохоронних заходів, рівень суспільної підтримки екологічних ініціатив та якість управлінських рішень у сфері довкілля.

Комунікативна компетентність еколога охоплює систему знань, умінь і особистісних якостей, що забезпечують конструктивну взаємодію з різними соціальними групами. До її структури належать уміння аргументовано презентувати результати досліджень, перекладати складну наукову інформацію на зрозумілу для широкої аудиторії мову, вести публічні дискусії, брати участь у громадських слуханнях, здійснювати переговори та медіацію в конфліктних ситуаціях. Особливої ваги набуває здатність формувати довіру, демонструвати відкритість і відповідальність, адже питання екології часто торкаються інтересів громади та бізнесу і можуть викликати суспільний резонанс.

У взаємодії з громадою еколог виконує просвітницьку, консультативну та мобілізаційну функції. Ефективна комунікація сприяє формуванню екологічної культури населення, підвищенню рівня обізнаності щодо стану довкілля та залученню громадян до природоохоронної діяльності. Вміння пояснити причинно-наслідкові зв'язки між діяльністю людини та екологічними наслідками, продемонструвати практичні шляхи вирішення проблем, врахувати позицію різних зацікавлених сторін створює підґрунтя для партнерських відносин між фахівцем і громадою.

Не менш важливою є комунікація з органами державної влади та місцевого самоврядування. Еколог повинен володіти навичками підготовки аналітичних довідок, експертних висновків, екологічних обґрунтувань, брати участь у розробленні програм сталого розвитку, стратегій управління природними ресурсами. Аргументованість, чіткість формулювань, уміння оперувати нормативно-правовою базою та статистичними даними забезпечують впливовість професійної позиції. Комунікативна компетентність у цьому контексті виступає інструментом інтеграції наукових знань у процес прийняття управлінських рішень.

Особливого значення набувають навички конфліктології та переговорів. Екологічні питання часто супроводжуються протиріччями між економічними інтересами суб'єктів господарювання та вимогами охорони довкілля. Здатність до конструктивного діалогу, пошуку компромісів, врахування інтересів усіх сторін сприяє мінімізації соціальної напруги та забезпечує реалізацію екологічно виважених рішень.

Формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців спеціальності Е2 Екологія має здійснюватися системно та цілеспрямовано. Ефективними засобами залишається впровадження інтерактивних методів

навчання, моделювання громадських слухань, рольові ігри, підготовка та захист екологічних проєктів, участь у волонтерських ініціативах і просвітницьких кампаніях. Також, важливим є розвиток критичного мислення, етичної відповідальності та культури професійного мовлення. Практична орієнтація навчання дозволяє студентам відпрацьовувати навички публічного виступу, роботи в команді, підготовки інформаційних матеріалів та взаємодії з різними аудиторіями.

Отже, комунікативна компетентність є невід'ємною складовою професійної підготовки еколога та важливим чинником ефективної екологічної політики. Вона забезпечує трансформацію наукових знань у соціально значущі рішення, сприяє формуванню екологічно відповідальної громади та підвищує якість управління природними ресурсами. Підготовка фахівців, здатних до відкритого діалогу, аргументованої позиції та партнерської взаємодії, є запорукою сталого розвитку суспільства в умовах сучасних екологічних викликів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Злобін Ю. А., Кочубей Н. В. Загальна екологія: навч. посіб. Вид. 2-ге. Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. 416 с.
2. Новікова Л. В. Екологічна освіта і виховання: сучасні підходи та перспективи розвитку. Київ: Освіта України, 2018. 256 с.
3. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення: 19.02.2026).
4. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19> (дата звернення: 19.02.2026).

УДК 377.015.3:005.336.2

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Сергій Полупан

Лисичанський гірничо-індустріальний фаховий коледж

м. Черкаси, Україна

Формування лідерських якостей здобувачів фахової передвищої освіти є одним із ключових завдань сучасної освітньої системи, оскільки сучасний ринок праці потребує не лише висококваліфікованих виконавців, а й ініціативних, відповідальних фахівців, здатних приймати обґрунтовані рішення, організовувати роботу команди, ефективно взаємодіяти з колегами та адаптуватися до швидких змін у професійному та соціальному середовищі.

Період навчання у закладах фахової передвищої освіти є важливим етапом формування професійної ідентичності та особистісного потенціалу здобувачів. У цей час студенти активно формують ціннісні орієнтири, соціальні навички та компетентності, необхідні для майбутньої професійної діяльності. Лідерські якості, такі як ініціативність, організаторські здібності, відповідальність, вміння працювати в команді, уміння мотивувати та підтримувати колектив, формуються через активну взаємодію з викладачами, участь у колективних проєктах, тренінгах, навчальних симуляціях та практичних завданнях. Освітнє середовище має створювати умови для розвитку самостійності, впевненості у власних силах, активної життєвої позиції та відповідальності за прийняті рішення.

Одним із найбільш ефективних способів розвитку лідерських компетентностей є застосування інтерактивних методів навчання, серед яких проєктна діяльність, ділові ігри, кейс-методи, дискусії та моделювання професійних ситуацій. Вони дозволяють здобувачам освіти практично відпрацьовувати навички прийняття рішень, планування та організації роботи команди, а також вчать оцінювати результати спільної діяльності та відповідати за них. Позааудиторна діяльність, включно з участю у студентському самоврядуванні, соціальних ініціативах та професійних конкурсах, надає студентам додаткову можливість реалізувати свій потенціал, проявити

організаторські здібності та отримати реальний досвід лідерства у практичних умовах.

Не менш важливим аспектом формування лідерських якостей є розвиток комунікативної компетентності та емоційного інтелекту. Здатність розуміти власні емоції та емоції інших, підтримувати конструктивний діалог, проявляти емпатію та ефективно вирішувати конфлікти забезпечує гармонійне функціонування колективу та підвищує ефективність командної роботи. У цьому процесі роль викладача полягає у функції наставника та партнера, який підтримує ініціативу здобувачів освіти, стимулює їхню активність, сприяє формуванню культури взаємоповаги та партнерства, створюючи безпечне і сприятливе освітнє середовище для розвитку особистості.

Таким чином, формування лідерських якостей здобувачів фахової передвищої освіти є багатогранним і системним процесом. Він спрямований на підготовку компетентних, соціально активних, відповідальних і конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно взаємодіяти в професійному колективі, приймати обґрунтовані управлінські рішення, ініціювати зміни та активно брати участь у розвитку суспільства.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Гнатенко Н.Д. Особистісне зростання і лідерство: навчальний посібник / Н.Д. Гнатенко. – Київ: Видавництво «Освіта», 2021. – 384 с.
2. Нестуля С.І. Формування лідерської компетентності в освіті: навчальний посібник / С.І. Нестуля. – Запоріжжя: ТОВ «Професіонал», 2019. – 128 с.
3. Петрова Л.М. Організаційна поведінка і розвиток лідерства: навчальний посібник / Л.М. Петрова. – Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2023. – 288 с.

УДК 364-78:174]:377

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ У ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ З СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Олена Сахарова

**Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова»
м. Миколаїв, Україна**

У сучасній практиці соціальної роботи особливого значення набуває здатність фахівця рефлексувати етичні виклики та суперечності. Системний аналіз деонтологічних дилем постає фундаментальною умовою професійної стабільності та результативності діяльності майбутніх фахових молодших бакалаврів.

Проблема професійної етики перебуває у фокусі уваги таких науковців, як М. Боделан, Г. Медведєва, О. Пономаренко, М. Фирсов, Е. Ярська-Смирнова. Специфіку етичної комунікації з вразливими групами досліджували А. Бойко, Н. Бондаренко, О. Брижовата, А. Каленський та ін. Деонтологічну природу відповідальності та морально-етичну підготовку обґрунтували О. Балдинюк, В. Жуков, Т. Лях, С. Роєнко. Вагомий внесок у розробку системи етичного виховання в академічному середовищі внесла Р. Зозуляк-Случик.

Аналіз наукового доробку підтверджує складність та поліаспектність етичних засад соціальної сфери, що зумовлює розширення меж міждисциплінарних пошуків. Проте, попри вагомі теоретичні напрацювання, спостерігається певний дефіцит досліджень, присвячених специфіці професійної етики в умовах сучасної соціальної реальності. Актуальним завданням сьогодення постає ідентифікація особливостей підготовки здобувачів освіти спеціальності І10/231 Соціальна робота з урахуванням етичної поведінки в контексті нових суспільних трансформацій.

Зазначимо, що професійна етика в системі соціальної роботи є інтегративною складовою філософського знання, що концептуалізує роль моральних імперативів у діяльності фахівців. Як міждисциплінарна категорія, вона має фундаментальне прикладне значення, виступаючи базисом для формування професійно-етичної ідентичності та аксіологічного профілю майбутнього спеціаліста.

Матеріали здійсненого обстеження дозволяють уточнити поняття «професійна етика» – це кодекс правил, що визначає поведінку спеціаліста у службовій обстановці, норм, які відповідають існуючим законам та відомчим нормативним документам, професійним знанням, стосункам у колективі, глибокому усвідомленню моральної відповідальності за виконання професійних обов'язків [4, с. 15]; цінності, принципи і стандарти, що лежать в основі професійних обов'язків та поведінки [2, с. 4]; сукупність моральних норм, які визначають ставлення людини до своєї професії і регулюють відносини людей у трудовій сфері [1, с. 89].

На рівні фахової передвищої освіти формування етичних навичок ефективно здійснюється через технологію колективної розумової діяльності. Так, Р. Зозуляк-Случик, зазначає, що формування навичок професійної етики здійснюється за допомогою використання проблемних ситуацій за технологією колективної розумової діяльності. Так, використання методів формування професійної етики за допомогою «кейсу», «мозкової атаки», «дерева рішень» допомагає окреслювати професійно-етичні ситуації, визначати шляхи її розв'язання; за рахунок розгляду у підгрупах та озвучення лідерами підгруп аргументованого виходу з проблемної професійно-етичної ситуації та одержання оптимального розв'язку, здобувачі вчаться занурюватись в реальну професійну проблему, де етичні норми часто суперечать одна одній; вчаться знаходити нестандартні шляхи виходу з етично складних ситуацій, коли стандартні протоколи не дають однозначної відповіді та обґрунтовано обирати засоби допомоги [3, с. 23].

Точка зору А. Вербицького, що збігається з нашою, щодо того, що технологія контекстного навчання є однією з найефективніших для фахових молодших бакалаврів, оскільки вона дозволяє подолати розрив між теоретичними знаннями («знаю що») та практичними навичками («знаю як»). Здобувач освіти не просто вивчає «Етичний кодекс», а «проживає» його через моделювання робочих ситуацій. Під час практичних занять, студент стикається з етичними дилемами, де немає однозначно правильної відповіді, що змушує його формувати власну професійну позицію. Моделювання складних розмов (наприклад, з агресивним клієнтом або людиною в горі) у навчальному середовищі знижує страх перед реальною практикою і цим самим допомагає подолати психологічні бар'єри. Окрім того, здобувач освіти вчиться

дотримуватися принципів толерантності, конфіденційності та недискримінації, вчиться розрізняти межі між особистим співчуттям та професійною етикою. Такі завдання дають можливість сформувати комунікативну компетентність у професійній взаємодії, оскільки здобувачі освіти вчать будувати конструктивний діалог із різними категоріями клієнтів, застосовуючи вербальні та невербальні комунікації залежно від соціального контексту (ВПО, люди з інвалідністю, сім'ї в СЖО тощо).

Таким чином, використання проектного навчання у підготовці фахових молодших бакалаврів із соціальної роботи зміщує фокус із пасивного вивчення теорії на активну творчу діяльність. Оскільки професійна етика це не лише знання правил, а й здатність діяти згідно з ними, проектний підхід стає «місточком» до реальної практики. Так, здобувачі освіти самостійно обирають соціальну проблему та етично обґрунтовані шляхи її розв'язання, що виховує суб'єктність. Проекти зазвичай вимагають виходу за межі коледжу, що вчить студентів етичній комунікації з громадою, владою та меценатами. Тобто, проектне навчання сприяє комплексному розвитку як «твердих» (hard), так і «м'яких» (soft) навичок: вміння планувати соціальні заходи, враховуючи етичні ризики та інтереси всіх стейкхолдерів; здатність розробляти соціальні продукти (пам'ятки, відеоролики, заходи), що базуються на принципах інклюзії та недискримінації; закріплення цінностей емпатії, поваги до прав людини та професійної гідності через реальну допомогу людям.

Зазначимо, що доцільність використання означеної технології не лише допомагає формувати професійну етику у майбутніх фахівців у сфері соціальної роботи, а й перенести акцент з академічного накопичення знань на формування аксіологічної (ціннісної) готовності до соціальної допомоги, що є критично важливим в умовах сучасних суспільних викликів.

Особливе місце посідає технологія професійного самофутурування. Вона орієнтує фахових молодших бакалаврів з соціальної роботи на побудову перспективного образу «Я-професіонал», стимулюючи відповідальність за засвоєння етичних норм уже на етапі навчання. Ментальне моделювання «сценаріїв успіху» у кризових ситуаціях (профілактика вигорання, етичний вибір) сприяє пришвидшеному формуванню професійної зрілості у стислі терміни навчання в коледжі.

Відтак, можна впевнено стверджувати, що формування етичних навичок у майбутніх фахівців соціальної роботи набуває реальної значущості лише за

умови поєднання теоретичних знань із практичним інструментарієм їх імплементації. Застосування синтезу інноваційних технологій дозволяє підготувати фахівця до зваженого етичного аналізу та відповідального прийняття рішень у складних професійних ситуаціях сьогодення.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Богданенко А. І., Романенко Є. О. Професійна етика державного службовця. Понятійно-термінологічний словник : навч. посіб. Київ : Видав-ництво Ліра-К, 2024. 136 с.
2. Добросесність та етика. Модуль 14. Професійна етика. Організація об'єднаних Націй. Відень, 2021. 38 с.
3. Зозуляк-Случик Р. В. Формування професійної етики майбутніх соціальних працівників у освітньому процесі сучасних університетів: методичні рекомендації. Івано-Франківськ: НАІР, 2019. 104 с.
4. Хлебик С. Р. Етика соціальної роботи: навчально методичний посібник. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2023. 221 с.

УДК 37.016:004.738.5

КІБЕРБЕЗПЕКА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ. ЯК БЕЗПЕЧНО КОРИСТУВАТИСЯ СОЦМЕРЕЖАМИ

Людмила Серебрякова

КЗОЗ «Ізюмський медичний фаховий коледж» ХОР
м. Ізюм, Україна

Один день підлітка онлайн виглядає досить сумно. Він у 70% присвячується тому, що підліток «зависає» наодинці зі своїм гаджетом. Тож поговоримо про життя підлітків в соцмережах, про приховані ризики в соцмережах і про безпечну онлайн-культуру, щоб бути у кібербезпеці.

Але яка реакція підлітка на заборони? Все, що заборонено хочеться спробувати. Тому, наша задача не налякати, а зробити максимально коректним свій вплив на культуру поведінки онлайн.

Соцмережі – це простір самовираження і визнання для наших підлітків. Лайки, сторіс – це джерело дофаміну, але він неправильний, швидкий, бо тривалий дофамін, який можна отримати через навчання, заняття спортом – це означає, що треба щось робити самому і докладати зусиль. А через «лайк» отримується не тільки дофамін, але й залежність. Короткометражні ролики 15-20сек дуже негативно впливають на неокортекс, а у підлітків є особливість – вони в пубертації, у них емоційні гойдалки через те, що в них гормони, а ще, в них формуються півкулі головного мозку, фізіологічні зміни, які, іноді, вони самі собі пояснити не можуть (чому саме така реакція тут і зараз і т.д.?)

Є англ. термін FOMO — fear of missing out - це нав'язливий страх пропустити цікаву подію, вигідну пропозицію або важливу інформацію, що супроводжується почуттям, ніби інші живуть краще. Це емоційне виснаження, спричинене постійним порівнянням себе з іншими в соцмережах, що призводить до тривоги, заздрості та нездатності насолоджуватися власним життям. Для підлітків це дуже важливо, тому, що їм важливо відчувати дотичність до якоїсь групи і тому в цьому періоді ми можемо спостерігати появи субкультур і т.д. Тому на цей момент треба звернути особливу увагу.

Інтернет – це, іноді, криве дзеркало, іноді спотворена реальність, іноді неймовірна кількість друзів (Фейсбук, Інстаграм). Це уявна ілюзія потрібності, віртуальне життя. Але, якщо чесно, у друзів є номер тел, а ми можемо їх побачити наживо, чи зателефонувати. Проведіть експеримент – приберіть дату народження в соцмережі і побачите скільки друзів вас привітає. Інстаграм – це мережа, де люди щось виставляють напоказ, і це картинка за якою, насправді є зовсім інше реальне життя.

Є пам'ятка STOP від МОН як оцінити інформацію в інтернеті?

- шукати першоджерело та встановити достовірність
- читати і порівнювати із вже відомою інформацією
- перевіряти дату і не мовчати

Що можна знайти у небезпечному Інтернет- середовищі:

- ігрова залежність;
- неправдива інформація;
- неконтрольовані покупки (гроші значно легше віддавати з картки);
- небажаний контент;

- небезпека віртуального спілкування (підлітки дуже часто ведуться на картинку, фото, але яка людина ховається за аватаркою, чи має адекватні наміри – питання);
- віруси і негативні сюрпризи.

Чому підлітки вразливі? Бо їм притаманна потреба в прийнятті і незалежності (їм важливо бути в соцгрупах), їм властива імпульсивність та незріла саморегуляція (спочатку роблять, а потім думають). У них є залежність самооцінки від реакцій (потребують схвалення, лайків) і основне – страх «випасти з групи»

Основні ризики в інтернеті:

- кібербулінг;
- порівняння себе з «ідеальними образами»;
- небезпечні челенжі, грумінг і маніпуляція;
- витік персональних даних, фейкові новини та зустріч з псевдоекспертами.

Якщо виникає ситуація кібербулінгу, то автоматично виникають і ролі, а саме: агресор і жертва, спостерігачі (найбільша група), «підсилювачі» (репости, лайки, коментарі), захисники жертви.

Наслідки кібербулінгу:

- Зниження самооцінки
- Тривожні і депресивні стани
- Соціальна ізоляція
- Ризики самопошкодження і суїциду
- Формування толерантності до насильства.

Як можна по підлітку помітити, що з ним щось не так? Які ознаки небезпеки? В основному це різкі зміни настрою, уникнення закладу освіти, страх перевіряти телефон, агресія або замкнутість, нав'язлива потреба бути онлайн.

Що не працює з підлітками?

- Фраза «не звертай уваги» (помилково думати, що почуття підлітків неважливі і скороплинні, напр. перше кохання)
- Фраза «сам/сама винна»
- Прохання видалити соцмережу
- Публічне з'ясування стосунків чи показове вирішення конфлікту

Що системно в можна зробити закладі освіти?

- Інтегрувати цифрову грамотність в різні дисципліни (викладач на кожному занятті розповідає про медіаграмотність, про цифрову безпеку, критичне мислення, розбирає разом факт чи фейк і т.д.), давати правильні ресурси, коректні сайти і т.д.)
- Навчати здобувачів освіти і педагогів (світ не стоїть на місці і дуже швидко адаптуються і шахраї, і часто треба це пояснювати, щоб не потрапити у пастку
- Залучати до співпраці батьків (освітняни + здобувачі освіти + батьки = педагогіці партнерства)
- Створити простір довіри

Для того, щоб побудувати безпечну онлайн-культуру треба звернути увагу на такі аспекти, як цифрова повага, безпечна комунікація (говорити, наводити приклади, які можуть базуватися на власному прикладі), нести відповідальність за слова, вчинки, розвивати критичні мислення (залишатися з холодним розумом).

Які практичні інструменти існують для викладача і де він може їх використати? Це може бути на заняттях обговорення реальних ситуацій, використовувати вправи «коментар без хейту», аналізування фейкових постів. Якщо говоримо про виховний процес, то це створення на годинах-спілкування «кодексу онлайн-поведінки учасників освітнього процесу» у вигляді рольових ігор. В освітньому середовищі це можуть бути алгоритми реагування на кібербулінг.

Слід пам'ятати, що позитивну роль в онлайн-житті здобувачів освіти повинні відіграти дорослі. Дорослі – це не цифровий поліцейський, це відчуття його плеча, це ментор, наставник, людина, безпечний контакт, бо підліток не прийде до того, хто контролює його 24/7, а прийде до того, хто почує. Тож куди має звернутися підліток в разі небезпеки, або в стані тривожності? Це може бути психолог, куратор, викладач. Поза межами освітнього закладу це можуть бути довірені дорослі, наприклад тренери спорту. В Інтернеті - це модератори соцмереж (можливість повідомити про спам). В крайньому випадку – національні лінії допомоги.

З часом у молоді повинна розвиватися цифрова емпатія, це означає, що вона повинна розуміти про відповідальність за свої слова. Знати про

анонімність, бо в Інтернеті багато провокаційних тем, на які треба коректно реагувати. Бо 10% - це ситуація, а 90% - реакція. Тобто включення режиму «холодний мозок». Також слід пам'ятати, що «по той бік екрану» жива людина, тому обирати етичні слова. Тренувати емпатію можна через кейси.

Медіаграмотність має свої правила і кожна вподобайка та репост «просуває» інформацію далі по мережі (особливо ту, де є грошові збори). Тому, продивляючись пости, не треба піддаватися емоціям та сентиментам, по можливості видаляти недостовірні джерела, слідкувати за якістю контенту, але головне – треба жити своїм життям і приділяти час, щоб проаналізувати інформацію.

Бути учасником соцмережі, це означає, що розмістивши інформацію в Інтернеті ви втрачаєте над нею контроль, ви повинні бути впевненні в людині, якій її надаєте, а розмістивши особисту інформацію бути готові, до того, що вона може бути кимось використана. В Інтернеті з часом формуються «інформаційні бульбашки», коли соцмережі використовують алгоритми, щоб показувати користувачам контент, який відповідає їх інтересам і отримується контент, заснований на їхніх попередніх вподобаннях, або «бульбашок – фільтрів». Вони мають не негативні наслідки для користувачів соцмереж, а саме: світогляд стає обмеженим, думки менш об'єктивними, а сфера інтересів звужується.

Висновок.

- Виходьте із «інформаційної бульбашки», запитуючи себе: чому люди мають інші погляди і як вони підтримують свої переконання?
- Цілеспрямовано шукайте альтернативну інформацію з різних джерел.
- Перевіряйте джерела інформації, бо дуже легко забути про думки інших, якщо бачите інформацію, з якою погоджуєтесь.
- Було б дуже добре змусити Інтернет сервіси забути про ваше існування, для того щоб обнулити все, вони про вас знають, а для цього видалити файли та історію.

Ослаблення «інформаційної бульбашки», в якій існує кожна людина – це не просто питання фільтрації контенту, а питання нашого ментального здоров'я, яке так потрібно в наш непростий, буремний час.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Безпека в інтернеті: найпростіші правила захисту даних. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/blogs-51444737>
2. Як захистити свої дані в інтернеті. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://thedigital.gov.ua/news/yak-zakhistiti-svoi-dani-v-interneti>
3. Кібербезпека та цифрова грамотність в освіті: захист, навички, практика. [Електронний ресурс]. - Режим доступу http://tracking.naurok.com.ua/tracking/click?d=vrnKPeJh2i5eZ9YhheUoLcdlzhXxEmKNNmP-LVj_FhAPL4DNwW9-DuUxHb_7cMdTLIJxlwfRVfQ33t5K6SogIe334LuehMIXfctK0RPmGuE38LRkkOM4Jvia0_DzjY3NpFEWe-x28130qxZkUSWS_NL8QalXwqZ2dLwVojrcApj0

УДК 377.015.3:005.336.2

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНИХ ТА ПРОГНОСТИЧНИХ SOFT SKILLS У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ (НА ПРИКЛАДІ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОГО ЧИСЛЕННЯ)

Світлана Солдатенко

Фаховий коледж будівництва, архітектури та дизайну
м. Харків, Україна

У сучасних умовах стрімких технологічних змін та невизначеності персонал стає ключовим ресурсом будь-якого підприємства. Для інженерів архітектурно-будівельної галузі традиційно визначальними вважалися «hard skills» — професійні знання та вміння. Проте нині успіх фахівця на 85% залежить від рівня розвитку «soft skills» (гнучких навичок) і лише на 15% — від технічних знань. Гнучкі навички визначаються як сукупність універсальних властивостей фахівця, що дозволяють ефективніше використовувати професійні компетенції та досягати кар'єрного росту. Одним із найбільш дієвих

інструментів формування таких навичок, як аналітичне мислення, здатність до прогнозування та прийняття рішень, є математичне моделювання.

Сучасний ринок праці висуває до інженерів вимоги, що виходять далеко за межі вміння креслити чи робити розрахунки. Як зазначає Дубченко М.Т. [2], гнучкі навички — це «комплекс неспеціалізованих надпрофесійних компетентностей, що впливають на успішне виконання професійних обов'язків». Для фахівця технічного профілю особливо важливими є:

- Критичне мислення та вміння розв'язувати складні проблеми.
- Здатність передбачати та запобігати ризикам.
- Властивість приймати обґрунтовані рішення.
- Навички тайм-менеджменту та самоорганізації.

Математика у цьому контексті виступає не просто як набір формул, а як «логічний тренінг розумової діяльності». Вона дозволяє інженеру перейти від інтуїтивного сприйняття процесів до їх точного аналітичного опису.

Математичне моделювання дозволяє «порівняно легко і швидко вирішувати дуже важливі прикладні проблеми, які іншими методами розв'язувати надто дорого або неможливо». Зокрема, диференціальне числення (поняття похідної, диференціала, екстремуму) є фундаментом для формування аналітичних та прогностичних навичок. Використання похідної для дослідження функцій на зростання, спадання та екстремуми розвиває здатність знаходити оптимальні рішення, що безпосередньо впливає на ефективність виробництва.

Дослідження функції $y = \frac{x^2}{x-3}$, дозволить дати відповіді на питання професійного напрямку. На завданнях практичного змісту можна продемонструвати зв'язок математичного апарату з фаховими soft skills (аналізом та прогнозуванням).

Задача 1. «Розрахунок вартості армування». При будівництві опор моста вартість посилення конструкції (y , тис. грн) залежить від геометричного параметра прольоту (x , метри) і описується функцією $y = \frac{x^2}{x-3}$. Знайдіть довжину прольоту x , яка забезпечить найменшу вартість робіт. Спрогнозуйте витрати, якщо замовник вирішить збільшити проліт до дуже великих розмірів.

Економічний розрахунок: локальний мінімум у точці $x=6$, $y=12$. Якщо y — це вартість конструкції, а x — її геометричний параметр, то саме при $x=6$ ми

отримуємо найдешевшу споруду, яка виконує свою функцію. Локальний мінімум у точці (6, 12) вказує на те, що проліт довжиною 6 метрів є найбільш економічно вигідним. Будь-яке відхилення від цього числа (вправо чи вліво) змусить нас платити більше. Якщо зробити проліт коротшим (наближаючись до 3 м), складність кріплення зросте критично. Якщо довшим — витрати почнуть зростати через масу матеріалів.

Масштабування. Будівельні проекти часто змінюються в процесі узгодження. Масштабованість через похилу асимптоту $y = x + 3$ дає змогу швидко оцінити наслідки розширення проекту. Коли ми виходимо за межі оптимального режиму ($x > 6$), витрати знову ростуть. Похила асимптота показує нам майбутнє системи на великих масштабах. Це дозволяє інженеру легко будувати довгострокові прогнози роботи підприємства та планувати витрати ресурсів. [1, 5]

Прогнозування ризиків. Аналіз вертикальної асимптоти ($x=3$). Це точка технічного колапсу. Будівельник повинен знати, де проект перетворюється на збитковий або технічно неможливий. Наближення до $x=3$ (наприклад, спроба зробити прольоти по 3,5 метри) призведе до того, що складність армування зросте не в рази, а в десятки разів. Це зона, де витрати "з'їдають" весь бюджет через необхідність надскладних кріплень та специфічних марок сталі. Отже, використовуючи дослідження функції, будівельник може заздалегідь попередити замовника: "Зменшення прольоту до 3 метрів зробить міст золотим, а збільшення понад 6 метрів — стабільно дорожчим на фіксовану суму".

Задача 2. «Проектування криволінійного фасаду». Форма декоративного купола сучасної будівлі в розрізі описується функцією $y = \frac{x^2}{x-3}$, (де $x > 3$). Визначити характер вигину конструкції для вибору матеріалу облицювання (скло чи метал). Визначте, чи є на графіку точки перегину, де змінюється напруження матеріалу.

Аналіз мінімуму. Математично ми довели, що при $x=6$ функція витрат у має найменше значення. Архітектор обирає цей параметр для мінімізації ваги. Отже, це точка, де система працює з найменшим бюджетом на матеріали. У архітектурі функція витрат у часто описує матеріаломісткість або вагу конструкції відносно її габаритів x .

Оскільки перша похідна дорівнює нулю при $x=6$, то значення $x=6$ — це «точка стабільної рівноваги». Тут ми отримуємо купол, який при заданих параметрах має найменшу вагу та найнижчу ціну. Таким чином це ідеальний розмір прольоту, де навантаження на фундамент буде мінімальним, а використання матеріалів (металевих ферм чи скляних панелей) — найбільш ефективним.

Дослідження кривизни. Точки перегину ($f'(x) = 0$) в архітектурі вказують на місце зміни кривизни фасаду. Це критичні точки для розрахунку склопакетів або металевих панелей, оскільки саме тут змінюється напруження в матеріалі.

За допомогою другої похідної визначимо, чи буде конструкція стабільно ввігнутою в робочій зоні. Ми обчислили $y'' = \frac{18}{(x-3)^3}$. Оскільки для $x > 3$ значення ($y'' > 0$) завжди додатне, графік завжди ввігнутий (форма чаші U). Практично відсутність точок перегину означає, що скляні панелі будуть піддаватися стисненню або розтягуванню лише з одного боку. Це мінімізує ризик самовільного руйнування скла від температурного розширення. Відсутність "зон зламу" архітектор може впевнено використовувати великі формати скління.

Прогнозування ризиків. Наближення до $x=3$ прогнозує геометричну нестабільність. Архітектор має розуміти: проектувати прольоти, близькі до 3 метрів неможливо — стіна стане занадто крутою (вертикальною), а напруження — нескінченним.

Масштабованість. Похилі асимптоти допомагають визначити межі безпечного розширення конструкції. Наприклад, якщо край даху наближається до своєї асимптоти, архітектор розуміє, що на великих значеннях x (масштабування) кривизна купола поступово "випрямляється", що конструкція стає майже плоскою на великих відстанях. Отже, на великих масштабах конструкція втрачає свою виражену "чашоподібність". На практиці це дозволяє використовувати типові (стандартні) панелі для великих прольотів. Оскільки форма наближається до прямої, відхилення між панелями стають мінімальними, що значно спрощує монтаж облицювання на великих ділянках.

Висновок

Підсумовуючи результати роботи, можна стверджувати, що застосування прикладних задач, зокрема з використанням диференціального числення, є не просто методом вивчення математики, а стратегічним інструментом формування професійних soft skills.

Процес розв'язання таких задач безпосередньо впливає на розвиток ключових компетенцій:

- аналітичне мислення. Вивчення похідної та швидкості змін навчає майбутнього фахівця не просто «малювати стіни», а аналізувати, як конструкція поводитиметься під навантаженням або як змінюватиметься вартість проєкту залежно від матеріалів.

- передбачення. Розрахунок точок зламу засобами диференціального числення дають можливість передбачити ризики руйнувань ще на етапі проєктування, що є критично важливим для безпеки будівництва. Це і є ключова прогностична навичка (soft skill).

- здатність до прийняття рішень. Прикладна математика вчить аналізувати, приймати інженерні рішення, що ґрунтуються на точному розрахунку. Розвиває критичне мислення та формує здатність знаходити оптимальні рішення в умовах обмежених ресурсів.

Отже, математичне моделювання виступає інтелектуальним містком між теорією та реальною практикою, воно перетворює теоретичний матеріал на професійні навички. Математика дає технічну базу для точних розрахунків та формує гнучкі навички (soft skills), які дозволяють фахівцю бути стратегом, а не просто виконавцем.

Поєднання професійних знань із розвиненим вмінням аналізувати, робить випускника конкурентоспроможним у сучасному світі, де складність архітектурних рішень постійно зростає.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Дубовик В.П. Вища математика: Підручник для студентів архітектурних та будівельних спеціальностей / В. П. Дубовик, І. І. Юрик. — 4-те вид. — К. : Ігнатекс-Україна, 2013. — 648 с. (Джерело для прикладів із балкою та теплотехнікою).
2. Дубченко М. Т. Розвиток soft skills у процесі професійної підготовки майбутніх інженерів-будівельників. Науковий вісник НУБіП України.

- Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2021. Вип. 287. С. 45–52. (Обґрунтування м'яких навичок у будівництві).
3. Ковальчук О. П. Застосування диференціального числення в архітектурному проектуванні та ергономіці. К. : Основа, 2019. — 112 с. (Джерело для кейсів про сходи та освітлення).
 4. Михайленко В. В. Теплотехніка та термодинаміка в інженерних розрахунках. — Харків : ХНУБА, 2020. — 180 с. (Математичне підґрунтя задачі про критичний радіус ізоляції).
 5. Шкіль М. І., Слєпкань З. І., Дубінчук О. С. Алгебра і початки аналізу: Підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закладів. — К. : Зодіак-ЕКО, 2006. — 384 с. (Класичні алгоритми знаходження екстремумів).

УДК 378.147

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Світлана Стоянова, Світлана Федько, Лариса Яценюк

ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки УДУНТ»

м. Кам'янське, Україна

В сучасному світі людина постійно стикається з масою різноманітних проблем, для розв'язання яких, в першу чергу, необхідно оновлювати свої знання, володіти вміннями передбачувати шляхи розвитку подій, змінювати свої плани відповідно до обставин, відкидаючи ті, які не витримали перевірки досвідом та часом. Вирішенню цих проблемних ситуацій сприяє сформована система компетенцій як здатності використовувати знання для розв'язання різноманітних практичних ситуацій, знаходити оптимальне вирішення життєвих проблем. Орієнтація змісту освіти на компетентнісний підхід дозволяє пов'язати процес навчання з потребами часу та суспільства, дати молоді можливість для самореалізації на ринку праці та в суспільних процесах, створити сприятливі умови для розвитку взаємовідносин з людьми та з навколишнім середовищем [1, с. 64].

Компетентнісний підхід визначається як стратегічний напрям модернізації освіти, що передбачає формування інтегрованих результатів навчання, зокрема soft skills, сутність яких полягає в сформованості ключових життєвих та професійних компетентностей. Саме вони забезпечують здатність до ефективної комунікації, командної взаємодії, критичного мислення та самоменеджменту, що є необхідними для успішної інтеграції у професійне середовище.

Система фахової передвищої освіти в Україні перебуває у процесі трансформації, що зумовлено потребами ринку праці та суспільними викликами професійної компетентності. Особливого значення набуває використання інтерактивних методів навчання, які спрямовані на активну участь здобувачів освіти в освітньому процесі, формування їхньої відповідальності та здатності до співпраці.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та практичне визначення ролі інтерактивних методів навчання у процесі формування ключових життєвих і професійних компетентностей (soft skills) у здобувачів фахової передвищої освіти. Дослідження спрямоване на виявлення найбільш ефективних форм і технологій інтерактивної взаємодії, що забезпечують розвиток комунікативних навичок, командної співпраці, а також на окреслення перспектив інтеграції цих методів у освітній процес для підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахівців.

У системі фахової передвищої освіти підготовка здобувачів спрямована не лише на опановування професійними знаннями та практичними вміннями, а й на формування особистості, здатної ефективно функціонувати в умовах сучасного ринкового середовища. У цьому контексті особливої ваги набувають soft skills як сукупність універсальних, соціальних, комунікативних та особистісних компетентностей, що забезпечують успішну професійну діяльність та адаптацію до змін.

Відповідно до статті 16 Закону України «Про освіту» здобуття фахової передвищої освіти спрямоване на формування та розвиток кваліфікації, що підтверджує здатність особи до виконання типових спеціалізованих завдань у певній професії. Ці завдання можуть бути пов'язані з виконанням виробничих завдань підвищеної складності та здійсненням обмежених управлінських функцій, що характеризуються певною невизначеністю умов [2].

Професійна успішність і умови її досягнення тісно пов'язані з такими складниками soft skills, як самоорганізація, дисциплінованість, уміння планувати власну діяльність і приймати відповідальні рішення. Випускники коледжів, як правило, досить рано виходять на ринок праці й починають професійну діяльність у виробничому або сервісному середовищі, де надзвичайно важливими є здатність до співпраці, відповідальність, уміння працювати в команді, дотримуватися професійної етики та ефективно комунікувати з колегами й клієнтами. Саме soft skills значною мірою визначають, наскільки успішно молодий фахівець зможе інтегруватися у професійне середовище та виконувати свої обов'язки.

Освітнє середовище закладу фахової передвищої освіти є важливим чинником формування особистісних і соціальних компетентностей студентів. Саме в умовах коледжу створюється простір для активної взаємодії, професійного самовизначення та практичного застосування набутих знань, що сприяє розвитку ключових soft skills.

М'які навички є надзвичайно важливими, коли мова заходить про роботу в команді. Ці навички є сумішшю рис характеру, соціального менталітету, ставлення, поведінки та мислення [3, с. 131].

У закладах фахової передвищої освіти інженерно-педагогічного спрямування інтерактивні методи навчання мають особливу цінність, оскільки поєднують засвоєння професійних знань із формуванням соціально значущих комунікативних компетентностей.

Процес впровадження інтерактивних методів навчання також суттєво змінює роль викладача в освітньому процесі. Він перестає бути лише джерелом інформації та контролером засвоєння знань, а набуває функцій організатора, координатора та наставника навчальної діяльності. Така трансформація педагогічної ролі є особливо важливою у закладах фахової передвищої освіти, де значна увага приділяється практичній підготовці та формуванню професійно важливих якостей майбутніх фахівців.

Викладач у системі інтерактивного навчання створює умови для активної пізнавальної діяльності, забезпечує доброзичливу атмосферу співпраці, стимулює ініціативність та самостійність здобувачів освіти. Саме він визначає структуру заняття, добирає відповідні методи та завдання, які сприяють розвитку комунікативних умінь, критичного мислення та навичок командної роботи.

Крім того, викладач виконує важливу функцію модератора навчальної взаємодії. Він спрямовує обговорення, заохочує здобувачів освіти до висловлення власних думок, навчає аргументовано відстоювати позицію та коректно сприймати інші погляди. Такий підхід формує культуру професійного спілкування та взаємоповаги, які належать до ключових елементів soft skills.

Особливого значення набуває також наставницька роль викладача, який підтримує здобувачів освіти у процесі виконання проєктів, аналізу практичних ситуацій і розв'язання проблемних завдань. Завдяки цьому здобувачі освіти поступово формують навички самооцінювання, відповідальності та рефлексії власної діяльності.

Інтерактивні технології дозволяють поєднати освітній процес із практичною діяльністю, створюючи умови для розвитку і формування soft skills, як фундаменту подальшої професійної мобільності та конкурентоспроможності випускників.

Основними умовами і напрямками інтерактивного навчання, розвитку і формування soft skills здобувачів освіти у ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки УДУНТ» є:

1) робота в малих групах під час виконання спільних завдань, лабораторних робіт або навчальних проєктів здобувачі освіти вчаться розподіляти ролі, домовлятися, аргументувати власну позицію та нести відповідальність за результат командної діяльності. Така форма роботи сприяє розвитку комунікативних навичок, лідерських якостей і вмінь до співпраці;

2) використання кейс-методу, який передбачає аналіз реальних або наближених до реальності професійних ситуацій. Для здобувачів освіти інженерних та економічних спеціальностей це виробничі або технічні задачі, а для майбутніх педагогів - ситуації з навчально-виховної практики. Обговорення кейсів стимулює критичне мислення, уміння приймати рішення в умовах обмеженої інформації та формує відповідальне ставлення до професійних дій. Використання рольових та ділових видів ігор є особливо ефективними для підготовки майбутніх педагогів і фахівців соціально-орієнтованих спеціальностей. Вони дають змогу моделювати професійні ситуації взаємодії з учнями, колегами або клієнтами, що сприяє розвитку емоційного інтелекту, навичок спілкування та врегулювання конфліктів;

3) проєктна діяльність, як форма навчання, створює умови для інтеграції теоретичних знань і практичних умінь, а також формує такі soft skills, як

самоорганізація, тайм-менеджмент, відповідальність і здатність працювати над довгостроковими завданнями. Участь у навчальних проєктах дозволяє здобувачам освіти відчувати себе активними учасниками освітнього процесу та майбутніми професіоналами;

4) розвиток дуальної форми освіти, яка дозволяє швидше **адаптувати до професії** (в 2023-2024 н.р. в коледжі навчалось за дуальною формою освіти 22 здобувача освіти, в 2024-2025 н.р. – 54 здобувача освіти, в 2024-2025 н.р. – 39 здобувачів освіти), **оскільки таке навчання** максимально наближене до реальних потреб підприємств та організацій, дає можливість ефективно розвивати такі елементи soft skills як комунікацію, розвивати навички ділового спілкування, адаптивності, стресостійкості та відповідального ставлення до виконання професійних обов'язків, командну роботу та інтеграцію в корпоративну культуру конкретного підприємства;

5) активна участь здобувачів освіти у позааудиторній роботі (в коледжі працює 13 різних гуртків та клубів, в 2024-2025 н.р. здобувачі освіти мали 39 публікацій в наукових виданнях та доповідей (тез) в науково-практичних конференціях та науково-творчих конкурсах) - це не просто додаткове навантаження, можливість поглибити свої знання, розвинути дослідницькі навички, а і здатність налагодити цінні контакти, вдосконалювати свої комунікативні навички, розвивати мистецтво публічних виступів та брати відповідальність за власні рішення;

6) впровадження в освітній процес навчальних практик-тренінгів (за останні два роки в коледжі такі практики були успішно апробовано за двома спеціальностями технічного та економічного напрямку) показало їх максимальну ефективність як засобу формування soft skills, спрямованих на розвиток фахових комунікативних навичок, вміння презентувати результати своєї роботи, працювати в команді, розвивати лідерські якості та відповідальність за свої та командні рішення;

7) проведення тренінгів з кар'єрного консультування, спрямованих на розвиток кар'єрних умінь та навичок: побудова власного кар'єрного плану, написання резюме, самопрезентація та реалізація себе у професії. Основна увага на таких тренінгах приділяється саме soft skills, зокрема – відпрацюванню навичок побудови першого контакту, подальшої ефективної комунікації та зворотнього зв'язку з роботодавцями. Формат тренінгів з кар'єрного консультування передбачає активну участь усіх присутніх у виконанні

практичних вправ та завдань, роботу в міні-групах, аналіз та обговорення кейсів та відеоматеріалів, обмін досвідом між учасниками заходів.

Таким чином, досвід застосування інтерактивних методів навчання як засобу формування soft skills у здобувачів фахової передвищої освіти у ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки УДУНТ» поєднує аудиторну роботу, практичні та лабораторні заняття, виробничу та навчальну практики, проєктну діяльність і позааудиторну активність студентів. Така інтеграція різних форм освітньої діяльності створює сприятливі умови для формування комунікативних умінь, відповідальності, організованості та здатності до співпраці у колективних проєктах, науково-практичних заходах, конкурсах, формує ініціативність, лідерські якості та вміння працювати в команді. Такі види діяльності дозволяють здобувачам освіти проявляти власні здібності, розвивати творчий потенціал і соціальну активність.

Отже, використання інтерактивних методів у закладах фахової передвищої освіти, враховуючи приклад їх застосування у ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки УДУНТ», забезпечує не лише підвищення якості професійної підготовки, але і цілеспрямоване формування soft skills, необхідних для успішної діяльності в сучасному професійному оточенні та соціальної інтеграції.

Висновки. Інтерактивні методи навчання виступають важливим інструментом модернізації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти. Формування soft skills у системі фахової передвищої освіти розглядається як необхідна умова підготовки конкурентоспроможного фахівця. Такі форми навчальної діяльності, як кейс-метод, проєктна робота, рольові ігри, групові обговорення, навчальні практики-тренінги, тренінги з кар'єрного консультування та інші, а також можливість навчатись за дуальною формою створюють умови для активної участі здобувачів освіти в освітньому процесі та сприяють розвитку самостійності, відповідальності, комунікативних і соціальних навичок. Це особливо важливо для здобувачів фахової передвищої освіти, які повинні бути готовими до практичної професійної діяльності одразу після завершення навчання.

Подальше впровадження та удосконалення інтерактивних технологій у освітньому процесі є важливою умовою підвищення якості підготовки фахових молодших бакалаврів.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Горошкіна О. М., Доротюк В. І., Рогоза В. В., Левченко Ф. Г., Піддячий М.І., Чудакова В. П., Доротюк О. Г. Компетентнісно орієнтоване навчання: сутність, форми і методи: навч. посібник. Київ: Педагогічна думка, 2022. 221 с.
2. Закон України «Про освіту»: від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n256> (дата звернення: 28.02.2026).
3. Мосієнко Г. М., Тарасенко А. І., Харлай Л. О. Розвиток soft skills у педагогів при викладанні здобувачам технічних спеціальностей. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2023. № 89. С. 127–131.

УДК 37.035.6-053.6

ЗАХІДНІ ПІДХОДИ ЩОДО НАЦІОНАЛЬНО – ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Микола Стрикун

**ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»
м. Ніжин, Україна**

Анотація. В умовах повномасштабної агресії Росії Україна стикається з серйозними викликами в забезпеченні безпеки. Ключовим фактором перемоги є глибоке усвідомлення громадянами своєї національної приналежності та патріотизму. Україна впроваджує стандарти НАТО, вивчаючи досвід західних країн у патріотичному вихованні. Аналіз армій США, Німеччини, Франції та Великобританії показує різноманітні підходи до формування національної свідомості, які можуть бути корисні для розвитку української армії та громадянського виховання.

Вступ. Україна нині переживає період повномасштабної агресії з боку РФ, що серйозно вплинуло на безпеку та стабільність у Європі. В цих

обставинах набуває особливої важливості зміцнення національно-патріотичного виховання серед громадян України.

Однією з ключових умов перемоги над потужнішим мілітарним ворогом є глибоке усвідомлення кожним громадянином своєї приналежності до української нації, формування україноцентричного світогляду, відданості національним цінностям і високого рівня патріотизму. Це закладає основу стійкості українського суспільства у протистоянні агресору. [4, с.32].

Нині Україна активно впроваджує стандарти НАТО у своїх Збройних Силах. Водночас важливим завданням є вивчення досвіду країн НАТО у сфері морально-психологічного забезпечення та національно-патріотичної підготовки військовослужбовців, що може слугувати фундаментом для подальшого розвитку української армії.

Виклад основного матеріалу. Патріотичне виховання в арміях світу охоплює спільні напрями: державно-правовий, нормативно-регулятивний, духовний, культурний, морально-психологічний, а також формування здорового способу життя. В армії США патріотичне виховання спрямоване на формування національної самосвідомості, гордості за службу як символ демократії, а також лояльності до уряду та Президента. Основною метою виховання є формування особистості військовослужбовця як патріота та професіонала, який прагне до постійного самовдосконалення.

Основними суб'єктами виховання особового складу американської армії є різноманітні державні та громадські організації США, зокрема органи законодавчої та виконавчої влади, радіо- і телекомпанії, редакції газет і журналів, інформаційні агентства, а також центри кінематографії та розваг. Однак найбільш безпосереднім суб'єктом патріотичного виховання військовослужбовців є військове командування, яке здійснює свою діяльність через Міністерство оборони США. Методи вирішення освітніх завдань у Збройних силах США визначаються командним складом, який має певну свободу у виборі та застосуванні різних форм, методів і засобів виховання. Серед цих підходів може бути й пряма реклама, спрямована на підкреслення ролі ключових американських політиків, які значною мірою вплинули на формування національної державності. Наприклад, на кораблі «Теодор Рузвельт» є плакат із написом: «Офіцери та команда пишаються своїм кораблем, названим на честь великого американця». [2, с. 21].

У сфері патріотичного виховання військовослужбовців США зосереджено увагу на кількох основних напрямках: а) формування і вдосконалення високих професійних якостей серед військових; б) виховання патріотизму і любові до батьківщини; в) стимулювання позитивної мотивації до служби в армії та просування ідеї військової кар'єри; г) морально-етичне виховання особового складу; д) створення та підтримка високого корпоративного духу; е) популяризація здорового способу життя серед військових; є) активне залучення до фізичного виховання.

У патріотичному вихованні в армії США використовуються методи переконання, прикладу, матеріального і морального стимулювання, а також примус. [3, с. 8].

У патріотичному вихованні американської армії важливу роль займають різноманітні засоби, зокрема цивільна і військова преса, культурні установи (музеї, клуби, бібліотеки та ін.), а також художня, військово-історична та мемуарна література. Активно використовуються методичні матеріали, довідники, плакати, а також інші ресурси для підтримки морального духу. Крім того, система патріотичного та громадянського виховання в армії США має потужну матеріальну базу. Зокрема, в Збройних силах США видається понад 1800 періодичних видань з загальним тиражем понад 10 мільйонів примірників, що забезпечує понад три одиниці друкованої продукції на кожного військовослужбовця. Цей масштаб дозволяє забезпечити військових різноманітними інформаційними та виховними матеріалами, що сприяє формуванню високих патріотичних почуттів і громадянської свідомості. [1, с. 5].

Німеччина. Патріотичне виховання базується на особистому соціальному внеску в повсякденну службу, яка є актуальною як у мирний, так і в воєнний час. Освітня та виховна діяльність у Збройних силах Німеччини ґрунтується на знаннях та уявленнях, які призовники приносять до Бундесверу. Ця робота сприяє розвитку особистості та орієнтована на формування військовослужбовця, який відповідає ідеалу, закріпленому в суспільній свідомості.

Завдання виховання військовослужбовців полягає у формуванні бажання захищати Батьківщину та готовності жертвувати особистими інтересами на користь суспільства. Водночас виховання (самовиховання) спрямоване на зміцнення порядку, дисципліни, товариської єдності, а також розвиток взаємної

довіри і почуття відповідальності за спільну діяльність. [5, с. 55]. Франція має адаптивну та динамічну систему загальнонаціональної військової повинності, яка охоплює різні форми військової та громадянської служби. Такий підхід дає змогу враховувати історико-географічні особливості країни та доступні трудові ресурси.

Служба інформації та суспільних відносин Збройних сил Франції, що функціонує з 1969 року, виконує важливу виховну та просвітницьку роль. Вона відповідає за пропаганду військової політики Франції, популяризацію діяльності армії, зміцнення зв'язків між військовими і суспільством, а також обробку та розповсюдження різноманітної інформації про силові структури країни, зокрема через військову періодику, кінофільми та інші медіа. [3, с. 11].

У Збройних силах Великобританії основною метою є формування у військовослужбовців усвідомлення того, що національні інтереси країни завжди повинні бути на першому місці. Особливу увагу приділяють підкресленню «миротворчої ролі» британських збройних сил та їх «особливої місії» в регіоні. Важливим є переконання військових у необхідності потужного національного ядерного потенціалу для запобігання можливим нападам. Також важливо запобігати виникненню пацифістських настроїв серед військовослужбовців.

Велика увага приділяється пропаганді, орієнтованій на підвищення бойової готовності та розвитку необхідних навичок для захисту країни. В рамках популяризації національного духу, що ґрунтується на захопленні історією, армійське керівництво активно працює над укріпленням у свідомості особового складу віри у переваги «англійського способу життя» та величі британської нації. Для цього також підтримується ідея колишньої «величі Великобританії».

Висновки. Отже, у країнах Заходу патріотичне виховання охоплює різні напрями, зокрема професійну підготовку, морально-етичне виховання, розвиток здорового способу життя та формування високих моральних цінностей. В армії США основним акцентом є формування лояльності до уряду та національних інститутів, у той час як в Німеччині важливим є формування особистої відповідальності військовослужбовця та моральної готовності до жертвування заради національних інтересів. У Великобританії особлива увага приділяється "миротворчій ролі" армії та формуванню усвідомлення важливості національних інтересів.

Враховуючи досвід західних країн, Україні важливо розвивати систему патріотичного виховання на всіх рівнях, зокрема шляхом інтеграції в армійську практику методів, спрямованих на зміцнення національної самосвідомості, патріотизму, та морально-етичних норм. Це стане основою для формування високої боєздатності українських Збройних Сил та стійкості до зовнішніх загроз.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Бухун А. Досвід патріотичного виховання та громадянської освіти військовослужбовців в арміях передових країн світу. Витоки педагогічної майстерності. 2015. Випуск 16. С. 3–12.
2. Кудрявцев Ю.М. Підготовка командних кадрів до виховної діяльності у вузах США, Німеччини та Великобританії. Зарубіжний військовий огляд. 2001 № 5–6. С. 20–24.
3. Уткін В.Є. Особливості виховної роботи у ЗС США, Великій Британії, та Франції. Зарубіжний військовий огляд. 2001. № 11. С. 8–12.
4. Чупрій Л.В., Сіра О.В., Особливості національно-патріотичної підготовки військовослужбовців країн Північноатлантичного альянсу. Регіональні студії, 2024
5. Brüggemann, A. Berliner Colloquium 2001 der Clausewitz – Gesellschaft der Bundesakademie für Sicherheitspolitik. Europäische Sicherheit. 2001. № 9. S. 54–86.

УДК 37.01:304

РОЛЬ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ПРИ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЗУБНИХ ТЕХНІКІВ

Оксана Сьоміна, Дмитро Коноваленко

**Комунальний заклад охорони здоров'я «Харківський обласний медичний
фаховий коледж» Харківської обласної ради**
м. Харків, Україна

Основною умовою сталого розвитку суспільства є спрямування зусиль на виховання успішного, освіченого та психологічно і ментально підготовленого

майбутнього покоління. Формування і розвиток особистості – це складний та довготривалий процес, головна роль в якому відводиться суспільству, батькам, та системі освіти. При цьому, на відміну від суспільства, батьки і заклади освіти здійснюють значний та свідомо цілеспрямований вплив на індивіда. Всі засоби, що є в арсеналі соціального впливу, націлені на реалізацію основного завдання – перетворення індивіда на особистість з розвиненим світоглядом, основою якого переважно є філософський погляд на життя і ціннісні морально-етичні установки, що в свою чергу базуються на симбіозі елементів античної та християнської культур, для яких притаманна цінність людини, її життя, можливість навчати і виховувати її в належних умовах.

Розвиток технологій, зміна підходів та умов в освітньому процесі в поєднанні зі значними кризовими явищами внесли суттєві зміни в процес соціалізації, висвітливши сучасні проблеми безпосередньої взаємодії людини та суспільства. Впровадження цифрових технологій, штучного інтелекту (ШІ) та дистанційної освіти сприяли забезпеченню освітнього процесу в умовах сучасних викликів, але призвели до його індивідуалізації. Відбулося зниження, а в деяких випадках виникла цілковита відсутність живого спілкування, що в умовах постійних стресових явищ перетворили соціально активну людину в пасивного спостерігача і користувача інноваційних технологій. З одного боку, така ситуація є проблемною і може призвести до зниження рівня якості освіти, психологічної кризи особистості і, як наслідок, до поступових процесів деградації, як особистості так і суспільства в цілому. З іншого боку, виникають ідеальні умови для глибинної трансформації суспільства і розвитку особистості за рахунок її інтенсифікації або спеціалізації, які є результатом прояву творчих здібностей. Сучасні складнощі спонукають орієнтуватись на виховання та навчання творчої особистості, що здатна ефективно діяти в складних кризових умовах, проявляти самостійність, робити правильний вибір та нести відповідальність за нього, тому основне завдання системи освіти полягає в створенні належних сприятливих умов для розвитку творчого потенціалу та формуванні власного особистісного стилю життєвої та фахової діяльності [4]. При підготовці зубних техніків творчі здібності є фундаментальними, набір абітурієнтів на спеціальність молодший бакалавр зі стоматології здійснюється на основі творчого конкурсу, екзаменаційним завданням якого є відтворення анатомічної форми зуба. При вступі до закладу освіти саме наявність у особистості творчих навичок, тобто індивідуальних психологічних

особливостей, їх розвиненість і легкість володіння ними забезпечує успішне зарахування до навчального закладу. Зокрема, творчість відіграє ключову роль в процесі підготовки зубних техніків, причиною цього є особливості професії, що поєднує в єдиний комплекс ювелірне мистецтво та творчість скульптора мініатюриста. Загальна фахова підготовка здійснюється протягом двох або трьох років в залежності від наявної у абітурієнта освіти та здійснюється на основі базової загальної середньої освіти, повної загальної середньої освіти, профільної середньої освіти (незалежно від здобутого профілю), професійної (професійно-технічної) освіти, фахової передвищої освіти або вищої освіти [3] і передбачає оволодіння загальноосвітніми, соціально-гуманітарними та фаховими дисциплінами. Значну роль в підготовці відіграє наявність та рівень сформованість критичного, креативного, асоціативного та абстрактного мислення, достатній рівень розвитку інтуїції, творчої уяви та оригінальності, які забезпечують успішний розвиток функціонування індивідуальної системи творчо-інтелектуальних якостей особистості. Слід зазначити, що всі ці фактори є результатом успішного процесу початкової соціалізації, а саме – адаптації, якість якої насамперед забезпечується наявністю достатнього рівня добробуту та виховної діяльності батьків. Суттєвий вплив здійснюють викладачі, які на первинному етапі навчання повинні не просто адаптувати дитину до успішного перебування у початкових закладах освіти, а сформувати в неї потребу до пізнання, у подальшому – забезпечити належні умови для їх закріплення та удосконалення. Треба наголосити на тому, що умови сучасного навчання вимагають від освітян швидкої реакції на невизначеність та кризові явища в суспільстві, гнучкості, відповідальності, творчого підходу, а також професійного вміння адаптувати освітні та навчальні програми до сучасних вимог та умов існування за рахунок залучення і застосування ефективних, сучасних, інноваційних підходів та методів навчання [1].

Загалом, в ході опанування профільними фаховими дисциплінами розвиток творчих здібностей відбувається в разі:

- непохитної віри у власний талант та сили;
- усвідомлення і розуміння інтересів, як власних, так і професійних;
- поглиблення знань та вдосконалення вмінь, як в загальному особистісному плані, так і в плані професійного зростання;
- спостереження за тенденціями розвитку стоматологічної сфери та посиленню практичних навичок і постійному прагненню їх вдосконалити;

– тісна взаємодія з людьми, що також займаються діяльністю в галузі стоматології.

Дотримання в ході підготовки основних дидактичних принципів навчання, а саме: науковості, демократичності, системності, цілеспрямованості, підбору критеріїв справедливого та адекватного оцінювання, за умови застосування комплексного та індивідуального підходів навчання та орієнтації на сучасні інноваційні технології, значно сприяють розвитку фахових компетенцій за рахунок розкриття творчих здібностей [2]. Тому, в ході підготовки реалізується компетентнісний підхід, що є комплексним поєднання дистанційної освіти з традиційними методами, сучасними інноваційними технологіями, методами викладання і навчання. Інноваційність освітнього процесу, з одного боку забезпечує його адекватність, гнучкість та результативність, а з іншого – створює умови для розвитку пізнавального інтересу. Загалом, саме таке поєднання сприяє формуванню висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця з розвиненими індивідуальними творчими здібностями, необхідними для вирішення фахових практичних завдань, науковим критичним мисленням, прагненням самовдосконалення за рахунок розширення кругозору, оновлення та вдосконалення знань і навичок, ініціативності застосування їх в практичній діяльності.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Довгоруку Л., Впровадження інноваційних технологій навчання, інтерактивних методів з використанням інформаційних технологій. Формування компетентного фахівця в інноваційному освітньому середовищі України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кременчук, 19 листопада 2024 р.) / за заг. ред. канд. пед. наук, ст. досл. Ю. Ївженка. Київ, 2024. С. 64 – 67 (244 с.).
2. Кучин Ю. Л., Лимар Л. В. Основні принципи організації дистанційного навчання медиків. Медична освіта, 2022. № 1. С. 30 – 37. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2022.1.12652> (дата звернення: 18.02.2026).
3. Освітньо-професійна програма стоматологія ортопедична. КЗОЗ «ХОМФК» ХОР. URL: <http://xn--d1aabbgvhev.xn--j1amh/uploads/docs/%D0%9E%D0%9F%D0%9F%20%D0%97%D0%A2%2023-24%20%D0%BD.pdf> (дата звернення: 20.02.2026)

4. Ребуха Л. З. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти: монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с.

URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/41503d50-fc9d-46a6-832a-51a05f7b04d2/content> (дата звернення: 15.01.2026).

УДК 377.015.3:005.336.2

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК SOFT SKILLS У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ: ВИКЛИКИ ТА ОСВІТНІ МОЖЛИВОСТІ

Олена Табачник

Берестинський аграрно-технічний фаховий коледж

м. Берестин, Україна

За умов інтенсивних соціально-економічних змін, масштабної цифровізації та зростання вимог ринку до якості людських ресурсів суттєво посилюється значення не тільки професійних знань і спеціалізованих умінь - hard skills, а й комплексу м'яких навичок - soft skills. Саме вони визначають спроможність майбутнього фахівця результативно взаємодіяти з іншими, працювати в команді, критично осмислювати проблемні ситуації, ухвалювати виважені рішення та швидко пристосовуватися до змін у професійному середовищі. [1, с. 15]

Рівень сформованості soft skills безпосередньо впливає на конкурентоспроможність спеціаліста, його професійну гнучкість і готовність до безперервного особистісного та професійного зростання. Водночас аналіз освітньої практики засвідчує, що в багатьох програмах закладів вищої освіти розвиток м'яких навичок не отримує належної системної уваги. Це призводить до розбіжностей між реальними потребами роботодавців і рівнем підготовки випускників. У такому контексті формування soft skills у майбутніх фахівців набуває статусу одного з пріоритетних стратегічних завдань вищої освіти та потребує цілісної інтеграції в усі компоненти освітнього процесу.

Необхідність модернізації підходів до професійної підготовки здобувачів освіти, переосмислення змісту професійної компетентності з урахуванням зростаючої ролі м'яких навичок, а також пошуку ефективних педагогічних інструментів і технологій їх формування у студентів зумовлює актуальність та визначає наукову й практичну значущість. Сучасний роботодавець дедалі частіше орієнтується не лише на фахову обізнаність випускника, а й на його здатність до колективної діяльності, відповідального прийняття рішень, ініціативності та швидкої адаптації до нових професійних умов. У зв'язку з цим освітній процес має бути спрямований на створення розвивального освітнього середовища, яке забезпечує всебічний розвиток особистості студента та формування ключових компетентностей. [2, с. 38]

Важливим засобом розвитку soft skills є застосування інтерактивних методів навчання, зокрема проєктних технологій, кейс-методу, рольових і ділових ігор, тренінгових занять і групових форм роботи. Такі підходи активізують пізнавальну діяльність здобувачів освіти, сприяють розвитку навичок співпраці, критичного мислення та відповідальності за результати власної діяльності.

Значну роль у формуванні м'яких навичок відіграє студентоцентроване навчання, яке передбачає активну участь студента в плануванні, організації та оцінюванні власної освітньої діяльності. Реалізація цього підходу сприяє розвитку самостійності, рефлексивних умінь, саморегуляції та підвищує мотивацію до професійного самовдосконалення.

Додаткові можливості для розвитку soft skills відкриває використання цифрових освітніх технологій. Застосування онлайн-платформ, віртуальних проєктів і дистанційних форматів взаємодії формує навички ефективної комунікації в цифровому середовищі, управління часом, самоорганізації та командної роботи за умов віддаленої співпраці. [3, с. 15]

Особливої уваги потребує формування емоційного інтелекту майбутніх фахівців, який забезпечує здатність усвідомлювати власні емоції, регулювати емоційні стани, розуміти почуття інших людей та конструктивно вирішувати конфліктні ситуації. Досягненню цієї мети сприяє впровадження спеціалізованих тренінгів з розвитку комунікативних умінь, емоційної саморегуляції та командної взаємодії. [5, с. 14]

Важливим компонентом розвитку soft skills є залучення студентів до позааудиторної діяльності. Участь у волонтерських проєктах, студентському

самоврядуванні, наукових і творчих об'єднаннях створює умови для формування лідерських якостей, соціальної відповідальності та практичних навичок управління власними ресурсами.

Формування ключових життєвих і професійних компетентностей має здійснюватися системно й комплексно, охоплюючи всі складові освітнього процесу. Поєднання традиційних освітніх підходів з інноваційними педагогічними технологіями, цифровими інструментами та практикоорієнтованими формами діяльності забезпечує умови для гармонійного розвитку особистості майбутнього фахівця.

Розвиток soft skills є невід'ємною складовою підготовки сучасних фахівців в умовах трансформації ринку праці та цифровізації освіти. Сформовані м'які навички підвищують конкурентоспроможність випускників, забезпечують їхню адаптивність і готовність до безперервного професійного розвитку. Інтеграція soft skills в освітній процес через інтерактивні методи навчання, студентоцентровані підходи та використання цифрових технологій сприяє підвищенню якості професійної підготовки та всебічному розвитку особистості майбутнього спеціаліста.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Биков В. Ю. Цифрова трансформація освіти і розвиток компетентностей людини // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2019. – № 6. – С. 1–15.
2. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. – Київ: АПН України, 2010. – 38 с.
3. Дубасенюк О. А. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх фахівців // Професійна педагогіка. – 2018. – № 2. – С. 7–15.
4. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні: інноваційні аспекти. – Київ: Грамота, 2015. – 448 с.
5. Ляшенко О. І. Формування ключових компетентностей здобувачів освіти в умовах модернізації освітнього процесу // Педагогіка і психологія. – 2020. – № 1. – С. 5–14.

УДК 37.018.43:37.014

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ «SOFT SKILLS» У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Ірина Тарасюк

**Відокремлений структурний підрозділ «Технологічний фаховий коледж
Національного лісотехнічного університету України»
м. Львів, Україна**

У сучасному освітньому просторі особлива увага приділяється забезпеченню рівного доступу до якісної освіти та створенню умов для повноцінної соціалізації осіб з особливими освітніми потребами. В умовах інклюзивного навчання зростає роль не лише професійної підготовки, а й розвитку так званих «soft skills» — комунікативних умінь, емоційного інтелекту, здатності до командної роботи, саморегуляції та відповідальності, які є важливими чинниками успішної адаптації здобувачів освіти до соціального й професійного середовища.

Розвиток «soft skills» у здобувачів освіти з особливими освітніми потребами розглядається як ефективний інструмент подолання соціальних бар'єрів, формування впевненості у власних можливостях і підвищення рівня їх соціальної включеності. Саме тому актуальним є дослідження шляхів і педагогічних умов розвитку м'яких навичок як важливої складової адаптації та соціалізації цієї категорії здобувачів освіти в сучасному освітньому середовищі.

Разом із тим перед багатьма громадянами України стоїть ряд бар'єрів у реалізації своїх прав, отриманні доступу до публічних послуг та повноцінної участі у суспільному житті. Традиція сегрегування осіб із відхиленнями у стані здоров'я стала значним чинником подальшого поглиблення соціальної диференціації та соціальної нерівності, що, як відомо, суперечить соціальним та духовно-моральним цінностям цивілізованого суспільства і є порушенням прав людини [3, с. 21].

На сьогоднішній день перспективна наукова думка проголошує інклюзивну освіту одним із шляхів оптимального стратегічного спрямування у плані навчання та виховання дітей із відхиленнями у стані здоров'я. Нині інклюзивна освіта стає особливою ланкою системи загальної вітчизняної освіти, яка має на меті забезпечення специфічних умов максимального

задоволення рівних освітніх можливостей для осіб, які мають особливі освітні потреби [2].

Інклюзивне навчання – «система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників» [5, с. 37].

Особливість організації освітнього процесу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами заключається у створенні відповідного інклюзивного освітнього середовища та забезпеченні психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти з особливими освітніми потребами [4, с. 140].

Пріоритетними напрямками роботи зі здобувачами освіти з особливими освітніми потребами є формування саме соціальних та особистісних навичок. Роботу за цими напрямками ми розпочинаємо із професійної орієнтації здобувачів освіти із особливими освітніми потребами. Адже важливим чинником формування успішної особистості є саме усвідомлений вибір напрямку професійного навчання. Особливості професійного консультування підлітків з ООП визначаються різними об'єктивними та суб'єктивними факторами [1, с. 7].

Таким чином, розвиток «soft skills» у здобувачів освіти з особливими освітніми потребами є важливою передумовою їх успішної адаптації та соціалізації в освітньому й суспільному середовищі. Сформовані комунікативні вміння, навички саморегуляції, співпраці та емоційної взаємодії сприяють підвищенню рівня впевненості, самостійності й соціальної активності таких здобувачів освіти.

Ефективна реалізація інклюзивного освітнього процесу потребує системного підходу до розвитку «soft skills» із використанням інтерактивних методів навчання, командної роботи, тренінгів та індивідуальної підтримки. У результаті це забезпечує не лише успішну інтеграцію осіб з особливими освітніми потребами в освітній простір, а й створює умови для їх подальшої професійної реалізації та повноцінної участі в житті суспільства.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Звєкова В. Актуальні проблеми профорієнтаційної роботи в шкільному просторі з дітьми з особливими освітніми потребами. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2020. № 8 (102). С.3–15.

2. Інклюзивна освіта в Україні: разом крок за кроком. Фонд «Відродження». URL: https://www.irf.ua/inklyuzivna_osvita_v_ukraini_razom_krok_za_krokom/ (дата звернення 21.01.2026)
3. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія. К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.
4. Міщик Л. І. Інклюзивна освіта як умова соціалізації дітей-інвалідів у процесі навчання. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2012. № 5. С. 139–142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2012_5_32 (дата звернення: 21.01.2026).
5. Софій Н., Найда Ю. Інклюзивне навчання у закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренера. Навч.-метод. посібник. Київ, 2018. 174 с.

УДК 377.8(043.2)

ЕФЕКТИВНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Лідія Ткаченко

**Берестинський педагогічний фаховий коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
м. Берестин, Україна**

Комунікація – це спілкування з метою обміну інформацією, яка стає цінною тоді, коли вона дає змогу ухвалити відповідне рішення; знижує ризики в ухваленні рішень; допомагає досягати цілі. Інформацію потрібно правильно «упакувати», правильно передати й правильно прийняти.

Освіта – це середовище, де переважає словесна та особистісна комунікація. Проте в кризові періоди на перше місце стає онлайн-комунікація. Тому важливо враховувати чотири особливості такої комунікації.

1. Опосередкованість. Люди сьогодні більше спілкуються на відстані за допомогою гаджетів.
2. Акцент на візуальному ряді: ідеї ліпше супроводжувати інфографікою та іншими засобами візуалізації, а не обмежуватися лише словами.

3. Мінімалізм. Час коштує дорого. Тому інформація має бути лаконічною.

4. Однозначність формулювань. Повідомлення мають ясно висловлювати думку, а в ідеалі містити висновок і спонукання до дії [1].

Ефективність комунікацій залежить від чотирьох параметрів.

1. Мета. Ділова комунікація має конкретну мету. Тому розпочинати комунікацію тоді, коли ця мета чітка й зрозуміла. Водночас важливо, щоб мета так само була зрозуміла й співрозмовнику. Чітка й конкретна мета дає перевагу в спілкуванні.

2. Чинники впливу. Чинники, які можуть вплинути на комунікацію, слід зафіксувати у формі чекліста. За цим списком є можливість планувати нові комунікації та оцінювати ті, що відбулися.

3. Особисті комунікативні особливості. У кожної людини своя манера спілкування, свої сильні та слабкі сторони. Слід аналізувати себе, щоб вивчити свої особливості. Іноді ми спілкуємося так, як нам зручно, і не думаємо про те, що іншій людині це може бути нецікаво або навіть незрозуміло.

4. Комунікативні особливості партнера. Будь-яка комунікація – унікальна. Усі бачать світ по-різному, тож одну й ту саму річ різні особи можуть сприймати по-різному. Важливо враховувати манеру спілкування, щоб досягти найкращих результатів.

Успіх комунікації визначають і різні бар'єри, що провокують непорозуміння й конфлікти. Щоб налаштуватися на співрозмовника й розмовляти з ним спільною мовою, важливо знати і обходити ці бар'єри. Найпоширеніших бар'єрів є шість.

1. Семантичні проблеми, наприклад вузькопрофесійна лексика чи жаргон.

Зазвичай освітяни між собою спілкуються однією мовою. Проте такий бар'єр може виникнути в комунікаціях з батьками, представниками громадських організацій, грантодавцями тощо. Тому застосовувати вузькопрофесійну лексику, жаргон або аббревіатури лише під час спілкування з людьми зі своєї галузі. Частіше спілкуватися в «нейтральній» лексиці, щоб практикувати комунікаційну гнучкість.

2. Ціннісна оцінка: відмінності у світогляді.

Не завжди інформація, яка цінна та близька для однієї людини, так само цінна і близька для інших людей.

3. Відсутність мети комунікації.

В особистісному спілкуванні не завжди присутній аналіз та усвідомлення, чого хочемо досягти в результаті комунікації, адже це не має критичного впливу на її результат. Якщо не мати або не усвідомлювати мету ділового спілкування, це призведе до розчарування, невдоволення, ускладнення подальших ділових контактів.

4. Неправильна інтерпретація.

Часто люди по-різному розуміють одні й ті самі явища – соціальні, політичні тощо.

5. Статусні відмінності.

Статусні відмінності – різні позиції співрозмовників у соціальній, корпоративній чи професійній ієрархії. Іноді здається, що людина з певною посадою чи статусом потребує особливого ставлення чи особливих умов комунікації. Це викликає тривожність або упередженість. А насправді ми всі – люди! І той, хто має високу посаду, заслуги чи статус, у спілкуванні також очікує розуміння та партнерства.

З будь-яким співрозмовником важливо дотримуватися одних і тих самих правил ефективної комунікації. Завдяки цьому відбувається економія часу і сил та налагоджуються міцніші ділові контакти.

6. Нові покоління та їхні особливості [2].

Молодь складно сприймає та засвоює інформацію з довгого друкованого тексту, не підкріплену візуальними та інтерактивними елементами. Тому не буде ефективним читання важливої інформації або посадової інструкції на кілька сторінок. Крім того, молодь повсякчас спілкується через месенджери, тому онлайн-комунікації та дистанційне навчання їй дається легко.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Сипченко О., Гарань Н., Бойко І. Комунікативна компетентність викладача як важлива складова професіоналізму. URL: <http://gnvp.ddpu.edu.ua/article/view/274832> (дата звернення: 22.02.2026).
2. Складаємо власну формулу ефективної комунікації. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2025. №2. URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/10021093> (дата звернення: 22.02.2026).

УДК 378.147.091.31:[61:355]:005.2]-044.922(043.2)

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОФЕСІЙ

Олександр Трубенко

Черкаська медична академія

м.Черкаси, Україна

Сучасна система професійної освіти в Україні зазнає глибокої трансформації під впливом безпекових викликів, цифровізації та потреби в підготовці фахівців, здатних діяти в умовах невизначеності. Особливої актуальності це набуває у підготовці майбутніх медичних працівників, для яких здатність швидко приймати рішення в екстремальних ситуаціях є складовою професійної компетентності. У цьому контексті викладання тактичної медицини стає не лише навчальною дисципліною, а стратегічним напрямом формування готовності до професійної діяльності в умовах ризику.

Варто наголосити, компетентнісний підхід передбачає орієнтацію освітнього процесу не лише на засвоєння знань, а й на формування інтегрованих умінь, практичних навичок, ціннісних орієнтацій і професійної відповідальності. Йдеться про здатність застосовувати знання в реальних або максимально наближених до реальних умовах.

Зауважимо, у викладанні тактичної медицини це означає формування таких ключових компетентностей, як-от здатність діяти за алгоритмами надання допомоги в бойових умовах, навички швидкої оцінки стану постраждалого, уміння працювати в команді, психологічна стійкість та самоконтроль, готовність до прийняття рішень в умовах обмеженого часу та ресурсів.

Таким чином, освітній процес трансформується з теоретичного засвоєння протоколів у практикоорієнтоване формування професійної готовності.

Задля реалізації компетентнісного підходу у викладанні тактичної медицини, викладачі Черкаської медичної академії використовують такі форми: симуляційні тренінги за алгоритмом MARCH, кейсове моделювання «Червона зона – Жовта зона», інтегровані заняття.

Деталізуємо деякі з зазначених. Одним із базових елементів тактичної медицини є алгоритм MARCH (Massive bleeding, Airway, Respiration,

Circulation, Hypothermia). Під час занять здобувачі освіти не лише вивчають теоретичну послідовність дій, а відпрацьовують її на симуляційних манекенах. Наприклад, здобувачі отримують сценарій: поранення кінцівки з масивною кровотечею. Обмежений час — 2 хвилини. Необхідно оцінити безпеку місця події, накласти турнікет, перевірити ефективність зупинки кровотечі, задокументувати час накладання. Такий формат формує алгоритмічне мислення, моторні навички, відповідальність за прийняте рішення, здатність працювати під стресом.

Наведемо інший приклад, зокрема у межах дисципліни майбутні медичні працівники беруть участь у рольових сценаріях із розподілом функцій: медик, поранений, координатор, спостерігач. Завдання — організувати евакуацію з «червоної зони» та надати допомогу в «жовтій зоні». Такий підхід сприяє формуванню командної взаємодії, розвитку лідерських якостей, удосконаленню комунікаційних навичок, інтеграції знань із анатомії, фізіології та хірургії. Після виконання сценарію проводиться рефлексивний аналіз дій, під час якого здобувачі аргументують прийняті рішення та визначають помилки. Це формує критичне мислення та здатність до самооцінки.

Компетентнісний підхід передбачає міждисциплінарну інтеграцію. Наприклад, під час вивчення теми «Пневмоторакс» у курсі хірургії здобувачі паралельно відпрацьовують у межах тактичної медицини алгоритм виявлення напруженого пневмотораксу та виконання декомпресії грудної клітки на тренажері. Таким чином формується клінічне мислення, розуміння патофізіологічних механізмів травми, впевненість у власних діях.

В умовах трансформації професійної освіти важливим є формування не лише технічних, а й психологічних компетентностей. Під час занять використовуються елементи стрес-менеджменту: обмеження часу, шумовий фон, раптові зміни сценарію. Це дозволяє моделювати умови, наближені до реальних, і формувати професійну життєстійкість майбутніх медиків.

Зауважимо, реалізація компетентнісної моделі викладання тактичної медицини забезпечує підвищення мотивації здобувачів, зростання рівня практичної підготовки, формування готовності до роботи в екстремальних умовах, розвиток відповідальності та професійної етики, підготовку конкурентоспроможного фахівця.

Випускник, який пройшов таку підготовку, володіє не лише теоретичними знаннями, а й сформованими професійними діями, що відповідає сучасним вимогам до медичного фахівця.

Отже, компетентнісний підхід у викладанні тактичної медицини є відповіддю на виклики сучасної професійної освіти. Він забезпечує перехід від традиційної лекційно-інформаційної моделі до практикоорієнтованої, інтерактивної та міждисциплінарної підготовки.

У контексті трансформації освітнього простору тактична медицина виступає не лише навчальною дисципліною, а інструментом формування фахівця нового покоління — професійно компетентного, психологічно стійкого та готового до дій у критичних умовах.

УДК 377:364-43:316.6

РЕФЛЕКСІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Альбіна Фаін

**Відокремлений структурний підрозділ Кам'янець-Подільський фаховий
коледж навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-
Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський, Україна**

Сучасна парадигма професійної освіти орієнтована на підготовку фахівця, здатного ефективно функціонувати в умовах соціальної невизначеності, етичної складності та високої відповідальності за наслідки професійних рішень. У діяльності соціального працівника, що передбачає взаємодію з вразливими категоріями населення та роботу в інклюзивному середовищі, рефлексія розглядається не лише як когнітивний процес, а як фундаментальний механізм професійного становлення. Вона забезпечує перехід від репродуктивного засвоєння знань до їх усвідомленої інтеріоризації та

трансформації власного досвіду, що є необхідною умовою якісної соціальної підтримки та супроводу осіб з інвалідністю [2, с. 166-165].

Сучасні соціальні трансформації, зумовлені глобалізаційними процесами, воєнними викликами та цифровізацією суспільства, особливої актуальності набуває переосмислення структури професійної компетентності соціального працівника. Сучасна модель підготовки фахівців соціальної сфери має поєднувати предметні знання з розвитком гнучких, комунікативних, цифрових та особистісно-рефлексивних компетентностей, що забезпечують ефективну професійну діяльність в умовах невизначеності [1, с. 161-162]. Виділення фахових, міжособистісних, цифрових, етичних та особистісно-рефлексивних блоків компетентностей дозволяє системно структурувати освітній процес та підвищити його відповідність реальним потребам соціальної практики [1, с. 161-162].

У цьому контексті особистісно-рефлексивні компетентності виступають системоутворювальною складовою професійної готовності, оскільки саме через механізм рефлексії забезпечується інтеграція фахових, етичних і міжособистісних умінь у цілісну модель професійної поведінки.

Теоретичний аналіз проблеми дозволяє розглядати рефлексію як інтегративний чинник розвитку ключових компетентностей, що поєднує когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий компоненти професійної діяльності. У межах компетентнісного підходу професійне зростання майбутнього фахівця відбувається через циклічне осмислення діяльності: від набуття безпосереднього досвіду — до його рефлексивного аналізу, концептуалізації та подальшої практичної апробації.

Практична реалізація рефлексивного компонента в освітньому процесі ґрунтується на впровадженні системи методичних інструментів. Серед них особливе місце посідає рефлексивне есе «Моя професійна ідентичність», яке сприяє усвідомленню власних ціннісних орієнтирів, професійних установок та потенційних бар'єрів у взаємодії з різними соціальними групами. Систематичне застосування усної та письмової рефлексії після практичних і лабораторних занять дозволяє структурувати отриманий досвід, аналізувати емоційні реакції та коригувати стратегії професійного втручання.

Вагомого значення набуває рефлексивна складова навчальних проєктів, яка орієнтує студентів на оцінювання не лише формального результату діяльності, а й її реального соціального ефекту. Такий підхід сприяє

формуванню відповідального ставлення до професійних обов'язків, розвитку саморегуляції та запобіганню професійному вигоранню через усвідомлення власних ресурсів і меж компетентності.

Отже, рефлексія виступає системоутворювальним механізмом розвитку ключових професійних компетентностей майбутніх фахівців соціальної роботи. Її інтеграція в освітній процес забезпечує єдність теоретичної підготовки та практичної діяльності, формуючи готовність до професійних дій в умовах соціальної мінливості та міждисциплінарної взаємодії.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Кузьміна М. Назва статті // Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. Запоріжжя, 2025. С. 161-162
2. Кузьміна М. Наукові рефлексії спектра професійних компетенцій випускників спеціальності 231 «Соціальна робота». Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2021. Вип. 1(4). С. 166–176. URL : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-4-15> (дата звернення: 10.02.2026).

УДК 615:61:378:37.091.313

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ВІД ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ ДО ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО

Лариса Холявицька

Комунальний заклад освіти

Кременчуцький медичний фаховий коледж імені В.І. Литвиненка

Полтавської обласної ради

м. Кременчук, Україна

Реформування системи охорони здоров'я та формування ринкових відносин в напрямку її інтеграції в міжнародну систему в мінливих умовах

навколишнього середовища та воєнного сьогодення направлено на вирішення проблем індивідуального та громадського здоров'я населення України. Державі потрібні високоякісно підготовлена освічена сестра медична / брат медичний, фельдшер, акушерка.

Сучасна модель майбутнього медичного фахівця передбачає відповідність теоретичних знань, професійних навичок і вмінь, життєвих і фахових компетенцій до рівня вимог професійної характеристики сестри медичної / брата медичного, акушерки, фельдшера, вміння самостійно здобувати та поповнювати знання, клінічно та абстрактно мислити, самостійно розв'язувати завдання, вирішувати фахові проблеми, самостійно приймати рішення, діяти в нестандартних клінічних ситуаціях. Особлива увага приділяється формуванню громадянської позиції та соціалізації майбутніх медичних спеціалістів, спирається на теорії загальнолюдських цінностей, патріотизму, особистісно орієнтованого підходу, пріоритету суб'єкт-об'єктивних відносин. Шлях оптимізації фахової підготовки майбутніх медичних працівників багатоплановий і вимагає істотних змін у системі доклінічного навчання студентів-медиків. Використання інтерактивних методів навчання на практичних заняттях з клінічних дисциплін дозволяє забезпечити максимальне здобуття здобувачами освіти практичних знань і умінь, поєднати теоретичні знання з практичною діяльністю, розвинути його комунікативні здібності; а також забезпечити виконання виховного завдання, що відповідає сучасним вимогам до навчального процесу в умовах воєнного сьогодення.

Викладачі клінічних дисциплін Кременчуцького медичного фахового коледжу імені В.І. Литвиненка всебічно сприяють формуванню у здобувачів освіти клінічного мислення та якісному оволодінню практичними навичками, необхідними в подальшій повсякденній роботі майбутнього медичного працівника. Високоєфективною системою практичної підготовки здобувачів освіти в нашому навчальному закладі є використання симуляційного навчання (командні заняття, майстер-класи, семінари-тренінги, змагання):

- командні заняття є пріоритетною формою відпрацювання алгоритмів практичних навичок з клінічних дисциплін;
- майстер-класи використовуються під час проведення загальноколеджних науково-практичних конференцій, присвячених Дням боротьби з цукровим діабетом, туберкульозом, патології щитоподібної залози та ротової порожнини;

- змагання між бригадами допомагають здобувачам освіти вдосконалювати практичні навички, оволодівати навичками первинного медичного сортування в умовах воєнного часу.

«Симуляційний кабінет невідкладних станів» Кременчуцького медичного фахового коледжу імені В.І. Литвиненка оснащений манекеном у вигляді пацієнта для проведення аускультативної при різній патології органів дихання і серця, імітує порушення серцевого ритму з кардіомоніторингом, який дає можливість дистанційно управляти та змінювати серцеві ритми. Кабінет обладнаний електрокардіографом з можливістю в режимі реального часу здійснювати відпрацювання навичок зняття електрокардіограми. Зал віртуального симуляційного навчання обладнаний комп'ютером для проведення контролю закріплення пройденого матеріалу у вигляді тестів, а також можливістю проведення симуляційного навчання за допомогою комп'ютерних симуляційних програм.

Для проведення занять з симуляційного навчання було визначено базовий перелік практичних навичок та клінічних ситуацій з клінічних дисциплін. Кожна симуляція описана викладачем відповідно до розробленого практичного завдання, динаміки зміни параметрів життєдіяльності та матеріально-технічного забезпечення.

Залучення симуляційних технологій до підготовки сучасних медичних працівників дає можливість ефективно вплинути на професійний рівень майбутніх медичних спеціалістів шляхом тренування толерантності до значних психоемоційних навантажень, відпрацювання взаємодій у команді, надання права на помилки, вміння прогнозувати їх виникнення й своєчасного попередження без жодних ризиків для життя і здоров'я пацієнта. Наявність випадків незгоди пацієнтів на проведення обстеження їх здобувачами освіти, виконання ними маніпуляцій породжує проблему пошуку нових засобів для навчання. Симуляційне навчання має вирішувати значно ширше коло завдань, ніж просто відпрацювання на спеціальних тренажерах моторних навичок виконання певних маніпуляцій і процедур. Не менш важливим є розвиток здатності приймати рішення, лідерських та організаторських якостей, навичок командного спілкування і підтримки пацієнтів і колег. Практичні заняття в «Симуляційному кабінеті невідкладних станів» Кременчуцького медичного фахового коледжу імені В.І. Литвиненка побудовані на симуляціях постраждалих і поранених. Найціннішою з симуляційних технологій для

оволодіння практичними навичками з клінічних дисциплін є використання віртуальних симуляторів і тренажерів з відеокамерою.

Аргументи воєнного сьогодення мотивують гостру необхідність зміцнення практичної спрямованості медичної фахової підготовки та оптимізацію освітньої діяльності майбутнього медичного спеціаліста. Ось чому дисципліну медсестринського догляду за пацієнтами та маніпуляційної техніки в Кременчуцькому медичному фаховому коледжі імені В.І. Литвиненка викладають бакалаври, магістри сестринської справи, лікарі, що в подальшій професійній діяльності здобувачів освіти дає можливість наблизити їх вже під час навчання до майбутнього сьогодення. Обґрунтовано, що якісна підготовка сестер медичних / братів медичних, фельдшерів, акушерок в Кременчуцькому медичному фаховому коледжі імені В.І. Литвиненка включає формування у них активної навчально-пошукової, дослідницької діяльності. Здобувачі освіти нашого навчального закладу, які задіяні в клінічних гуртках навчально-дослідного товариства «In spe!» під керівництвом викладачів-наставників розробляють перспективні напрямки сучасної медицини: «Корекція функціонального стану підлітків при порушеннях постави», «Ефективність іпотерапії та альтернативних методів лікування в процесі відновлення ментального здоров'я», «Впровадження сучасних інформативних технологій в клініко-діагностичний процес в онкології», «Гепатопротекторний ефект тренінгових технологій», «Шляхи вирішення екологічної та техногенної безпеки в умовах воєнного сьогодення».

«Симуляційний кабінет невідкладних станів» став невід'ємною частиною освітнього процесу у Кременчуцькому медичному фаховому коледжі імені В.І. Литвиненка, позитивні сторони якого визнали, як самі викладачі клінічних дисциплін, так і здобувачі освіти, що дасть можливість у майбутньому поглиблено працювати над удосконаленням підготовки медичних фахівців для потреби держави в умовах воєнного сьогодення.

Викладачі клінічних дисциплін на заняттях, навчально-практичних конференціях використовують елементи штучного інтелекту для:

- діагностики захворювань внутрішніх органів (аналіз зображень КТ, МРТ, рентгенівських знімків);
- підбору пацієнтів для клінічних випробувань нових препаратів з метою прискорення процесу їх розробки;
- розробки індивідуальних планів лікування та реабілітації пацієнтів;

- надання персоналізованих рекомендацій пацієнтам у режимі реального часу.

Високий методичний рівень забезпечення навчального процесу при викладанні клінічних дисциплін, наявність в навчальному закладі «Симуляційного кабінету невідкладних станів» за адаптованими віртуальними сценаріями із залученням здобувачів освіти дозволяють забезпечити високий кінцевий рівень засвоєння ними теоретичних знань і практичних навичок. Симуляційне навчання дозволяє підготувати якісно нового медичного фахівця, який відповідатиме сучасним вимогам стандартів професійної освіти.

В Кременчуцькому медичному фаховому коледжі імені В.І. Литвиненка створено елективний курс з військово-патріотичного виховання з курсом тактичної медицини, що став основою для створення гуртка з ВМП «Магнолія» для здобувачів освіти. У рамках проєкту, спрямованого на профорієнтацію молоді, в нашому навчальному закладі створено навчальну програму елективного курсу з питань реабілітації людей з ампутованими кінцівками. Досвід роботи нашого коледжу, представлений на загальноукраїнській виставці «Освіта та кар'єра», був відзначений срібною медаллю. На міжнародних, Всеукраїнських та регіональних конкурсах, екологічних форумах, науково-практичних конференціях, чемпіонатах роботи здобувачів освіти Кременчуцького медичного фахового коледжу імені В.І. Литвиненка представлені, захищені, а автори наукових проєктів та їх керівники були нагороджені дипломами та почесними грамотами за призові місця.

Основні принципи моделей системи охорони здоров'я Швеції (децентралізована, переважно державна система), «Барнахус» (спеціалізовані центри для дітей, які пережили насильство), STIL (право на персональну допомогу людям з інвалідністю) викладачі циклових комісій клінічних дисциплін використовують з метою оптимізації фахової підготовки здобувачів освіти Кременчуцького медичного фахового коледжу імені В.І. Литвиненка.

Формування власного погляду на майбутню професію, ознайомлення з моральними концепціями, принципами і традиціями професії медика, дають можливість підготуватися до здатності орієнтуватися в життєвих ситуаціях і знаходити альтернативні шляхи їхнього розв'язання в умовах воєнного сьогодення. Оптимізація якості медичної освіти в Кременчуцькому медичному фаховому коледжі імені В.І. Литвиненка є можливою завдяки приведенню її до міжнародних вимог і стандартів шляхом альтернативного вибору сучасних

інноваційних та інтерактивних моделей. Особлива увага при використанні інтерактивних методів навчання приділяється питанням організації самопідготовки здобувачів освіти під керівництвом викладачів у позааудиторний час, постійному моніторингу методик симуляційного навчання, підготовці пропозицій з вдосконалення методик викладання клінічних дисциплін в умовах воєнного сьогодення.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лісовий В. М., Ольховська Л. П., Капустних В. А. Основи медсестринства: підручник. Київ: ВСВ «Медицина», 2018.
2. Малиновський А. В., Ставничий А. С., Майоренко М. Н. Переваги сучасних симуляційних і мультимедійних технологій студентам та курсантам післядипломної освіти. *Медична освіта*. 2018. № 4. С. 67-70.
3. Сидоренко П. І., Гут Т. М., Чернищенко Г. А. Військово-медична підготовка. Київ: Медицина, 2008. С. 258-308.
4. Стасишин О.С., Стасюк В.В., Бандура І.М. Медсестринство у внутрішній медицині». ВСВ «Медицина», 2019. С. 74-198.
5. Фойняк В. М., Бондаренко А. Д., Діденко О. М., Шаповал Н. Л. Навчальний посібник з внутрішньої медицини». ВСВ «Медицина», 2010. С. 39-75.

УДК 628.474:620.92

СИНЕРГІЯ SOFT SKILLS ТА ПРОЄКТУВАННЯ СИСТЕМ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ УТИЛІЗАЦІЇ ВІДХОДІВ ТРЦ

Володимир Юрко, Олександра Череднікова, Станіслав Кондрашов

**Миргородський фаховий коледж імені Миколи Гоголя
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія
Кондратюка»**

м. Миргород, м. Полтава Україна

Розглянуто актуальну проблему адаптації професійної освіти до сучасних вимог ринку через інтеграцію Soft Skills у процес технічної підготовки фахівців.

На прикладі проектування систем енергетичної утилізації твердих відходів ТРЦ проаналізовано трансформацію складної інженерної задачі у платформу для формування комплексних компетентностей. Висвітлено механізми синтезу професійних знань із гнучкими навичками, що забезпечує підготовку конкурентоспроможних кадрів, здатних вирішувати мультидисциплінарні екологічні, економічні та енергетичні виклики.

Сучасний стан енергетичного сектору України вимагає радикального перегляду підходів до професійної підготовки. Сьогодні ринок потребує не просто виконавців технічних алгоритмів, а фахівців, здатних інтегрувати екологічну безпеку в бізнес-моделі.

В руслі даного питання, ключовим викликом для освіти є навчити майбутнього інженера не лише розраховувати тепловий баланс, а й нести відповідальність за екологічні наслідки та енергонезалежність об'єкта.

Досліджено проблему утилізації твердих побутових відходів великих торговельно-розважальних центрів. Обґрунтовано перехід від стратегії захоронення до термічної утилізації з рекуперацією теплової енергії. Запропоновано технологічну схему інтеграції сміттєспалювальної установки в контур постачання гарячого водопостачання (ГВП) об'єкта, що дозволяє знизити техногенне навантаження та оптимізувати енергетичні витрати.

Процес термічного знищення відходів у ТРЦ не є простою утилізацією – це складний фізико-хімічний технологічний процес, що потребує чіткої стадійності:

1. Підготовчий етап. Механізоване транспортування відходів у сміттєві бункери. Для сучасних ТРЦ перспективним є впровадження пневматичних систем збору, мінімізуючи контакт персоналу з відходами.

2. Стадія сушіння. Це важлива стадія для стабілізації вологості твердих відходів.

3. Активне горіння. На цій стадії згорають летючі компоненти.

4. Догорання. Завершальний етап для утилізації важкопалаючих фракцій.

Одним із головних результатів дослідження є обґрунтування використання сміттєспалювальної установки як альтернативного джерела енергії [1 с. 42-45].

Запропонована схема передбачає встановлення теплоутилізатора в лінію постачання ТРЦ гарячою питною водою. Холодна вода системи ГВП з температурою 20-30 °С надходить в теплоутилізаційну установку. В якій нагрівається за рахунок енергії спалювання відходів до 80-90 °С.

Таке рішення дозволяє опалювальному котлу працювати в економному режимі, покриваючи лише різницю температур системи опалення. У літній

період потужності ССУ цілком достатньо для повного забезпечення потреб ТРЦ у гарячому водопостачанні, що робить систему повністю автономною [2 с. 38-41].

Процес термічної утилізації відходів у ТРЦ є ідеальним навчальним об'єктом для формування таких гнучких навичок:

- Системне мислення. Розуміння зв'язку між морфологією відходів (див. табл. 1) та енергоефективністю функціонування системи ГВП.
- Екологічна грамотність. Здатність аналізувати, контролювати та мінімізувати викидів NOx та SOx.
- Цифрова компетентність: Опанування автоматизованих систем керування (АСК) для забезпечення екологічної безпеки та енергоефективності процесів утилізації твердих відходів.
- Формування принципу циркулярної економіки.

Таблиця 1. Фракційний склад відходів для аналітичного мислення

Вид відходів	Склад, %	Склад сухої маси						Волога %
		C	H	O	N	S	Зола	
Пластик	65	62,2	7,2	22,6	-	-	5	3
Папір	25	40,5	6,0	42,0	0,3	0,2	5	6
Харчові	10	34	5,4	25,6	2,6	0,4	2	30

Принципова схема стаціонарної сміттєспалювальної установки для нагріву води питної якості системи гарячого водопостачання ТРЦ зображено на рис. 1.

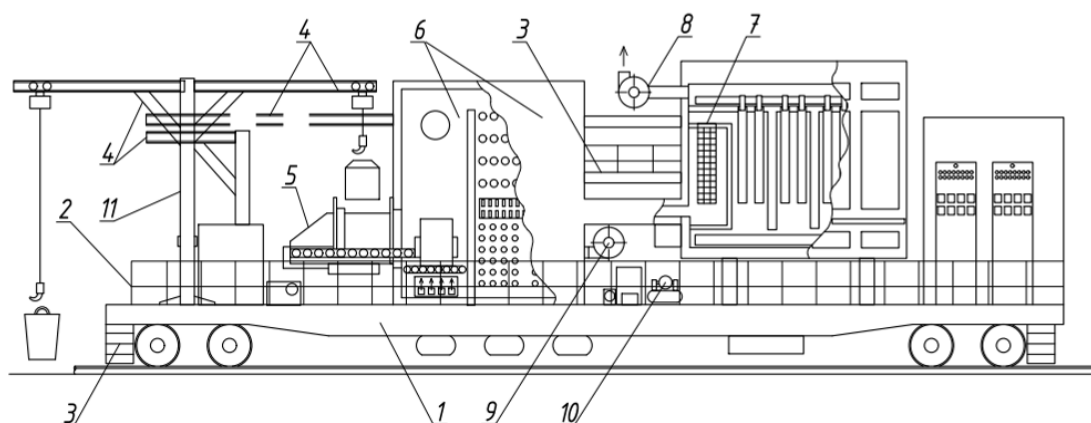

Рисунок 1. Принципова схема стаціонарної сміттєспалювальної установки

- 1 – платформа установки; 2 – додаткове обладнання п; 3 - драбини і площадки; 4 – гідроманіпулятор; 5 – завантажувальний пристрій; 6 – установка печі з теплоутилізатором; 7 – фільтр рукавний; 8 – димопроводи, витяжний пристрій, каталітичні апарати фільтра, димова труба; 9 – повітропроводи з установкою вентилятора; 10 – система трубопроводів лужного розчину з баком; 11 – домкрат.

Розрахунково-аналітичні компетентності – важлива риса сучасного фахівця. Нижче наведено розрахунок теплового балансу процесу утилізації твердих відходів ТРЦ з генерацією теплової енергії системи ГВП, що підтверджує можливість повної автономії ТРЦ [3 с. 260-265], [4 с. 62-64].

Сумарна теплотворна здатність відходів:

$$Q_n^p = 0,65 \cdot Q_{n\text{пл.}}^p + 0,25 \cdot Q_{n\text{пап.}}^p + 0,1 \cdot Q_{n\text{х.в.}}^p;$$

де $Q_{n\text{пл.}}^p$ – теплотворна здатність пластику, МДж/кг;

$Q_{n\text{пап.}}^p$ – теплотворна здатність паперу, МДж/кг;

$Q_{n\text{х.в.}}^p$ – теплотворна здатність харчових відходів, МДж/кг;

0,65; 0,25; 0,1 – склад відходів у долях.

$$\Sigma Q_n^p = 29,1 \cdot 0,65 + 22,04 \cdot 0,25 + 24,1 \cdot 0,1 = 26,8 \text{ МДж / кг}$$

Загальний об'єм продуктів горіння відходів:

$$V_{\text{заг}} = V_{\text{CO}_2} + V_{\text{H}_2\text{O}} + V_{\text{SO}_2} + V_{\text{N}_2} + V_{\text{O}_2};$$

$$V_{\text{заг}} = 102,7 + 59,4 + 0,06 + 423,7 + 33,8 = 618,7 \text{ м}^3 / \text{год}$$

$Q_{n\text{х.в.}}^p$ – попередньо визначений вміст продуктів горіння відходів, м³/год;

Прибуткова частина теплового балансу:

$$Q^{\text{приб}} = Q_n + Q_n^n + Q_{\text{відх}} + Q_n^{\text{відх}} + Q_{\text{екз}}.$$

де Q_n – кількість теплоти, що вноситься зі спалювання палива, МДж/год;

Q_n^n – кількість теплоти, що вноситься із повітрям горіння, МДж/год;

$Q_{\text{відх}}$ – кількість теплоти, що вноситься із твердими відходами, МДж/год;

$Q_n^{\text{відх}}$ – кількість теплоти, що вноситься повітрям горіння відходів, МДж/год;

$Q_{\text{екз}}$ – теплота екзотермічних реакцій, МДж/год.

Видаткова частина теплового балансу:

$$Q^{\text{вид}} = Q^{n\text{зн}} + Q^{n\text{зм}} + Q_n + Q_{\text{екз}} + Q_{\text{шл}} + Q_{\text{пов}} + Q_{\text{вит}}.$$

де $Q^{n\text{зн}}$ – теплота продуктів горіння палива, МДж/год;

$Q^{n\text{зм}}$ – теплота продуктів горіння горючих складових матеріалу, МДж/год;

Q_n – теплота випаровування води і перегріву пара з матеріалу, МДж/год;

$Q_{енд}$ – теплота ендотермічних реакцій, МДж/год;

$Q_{шл}$ – теплота горючих продуктів випалу (шлак, зола), МДж/год;

$Q_{нов}$ – нагрівання повітря, що підсмоктується (10%), МДж/год;

$Q_{втр.}$ – витрати тепла 5% від приходу, МДж/год;

Відповідно тепловий баланс:

$$Q_{пр.} = Q_{вит.};$$

$$2697,8 + 42,8 \cdot x = 3128,8 + 2,14 \cdot x;$$

$$x = 10,6 \text{ кг/год.}$$

Дизельне паливо для розігріву установки потрібне в кількості 10,6 кг/год.

Тепломісткість на вході в теплоутилізатор:

$$Q_{ex} = Q_{ng} + Q_{nn} = 1078,5 + 89,3 = 1167,8 \text{ МДж/год}$$

де Q_{ng} – тепломісткість продуктів горіння горючих складових матеріалу;

Q_{ng} – тепломісткість повітря, що підсмоктується.

Тепломісткість на виході з котла:

$$Q_{вых} = V_{газ} \cdot C_p \cdot t_{від.г} = 916,3 \cdot 1,33 \cdot 120 = 146,2 \text{ МДж/год}$$

де $C_p = 1,33 \text{ кДж/м}^3\text{К}$ – теплоємність відхідних газів при $t_{від.г}$, °С;

$t_{від.г}$ – температура відхідних газів, приймаємо 120 °С.

Тепловміст нагрітої води:

$$Q_{вод} = Q_{ex} - Q_{вых} = 1167,8 - 146,2 = 1021,6 \text{ МДж/год}$$

Масова витрата води системи ГВП:

$$G_v = \frac{Q_{вод} \cdot 10^3}{4,19 \cdot 20} = \frac{1021,6 \cdot 10^3}{4,19 \cdot 20} = 12190 \text{ кг} = 12,2 \text{ т/год}$$

Зазначений об'єм води повністю забезпечує потреби системи ГВП для ТРЦ.

Інтеграція технічних задач у площину формування Soft Skills дозволяє готувати конкурентоспроможних кадрів. Впровадження таких проєктів у навчальний процес дозволяє:

- адаптувати інженерну галузь до вимог сучасності шляхом інтеграції принципів Zero Waste у навчальний процес підготовки фахівців.

- підготувати фахівців до вирішення мультидисциплінарних завдань (енергетика + екологія + інформаційні технології).

- забезпечити розуміння енергонезалежності як основи національної безпеки.

Професійна освіта сьогодні – це перетворення складних інженерних схем на інструменти формування свідомого, технологічно грамотного та гнучкого професіонала майбутнього.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамов Н.Ф., Архіпов С.В., Карелін М.В., Жилінська Я.А. Відходи мегаполісу: морфологічний та фракційний склад // Тверді побутові відходи. Х.: 2009. - №9.- С. 42-45.
2. Ільїних Г.В., Слюсар Н.М., Коротаєв В.М. Морфологічний склад відходів: Основні тенденції зміни // Тверді побутові відходи. Х.: 2011. – № 8. – С.38-41.
3. Юрко В. В. Технологія переробки побутових відходів із генерацією теплової та електричної енергії. «Екологія. Довкілля. Енергозбереження» - 2023»: Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Екологія. Довкілля. Енергозбереження» (7-8 грудня 2023 року, Полтава). Полтава: НУПП, 2023. 271 с. С.260–263.
4. Юрко В. В. Переробка твердих побутових відходів з можливістю виробітку теплової та електричної енергії / В. В. Юрко, Є. О. Котенко // Енергетичні та теплотехнічні процеси й устаткування : тези доп. 19-ї Міжнар. наук.-техн. конф., 21–22 грудня 2023 р. / Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т" [та ін.]. – Харків : НТУ "ХПІ", 2023. – С. 62-64.

Секція

***Взаємодія із соціальними
партнерами та
роботодавцями у
контексті підготовки
конкурентоспроможних
випускників***

УДК 37.013.42:364.4

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ВПО ЯК ОСНОВА ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Валентина Анголенко, Яна Белаш

Комунальний заклад

«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Харків, Україна

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну спричинило масштабну міграційну кризу, яка станом на 2026 рік трансформувалася з гострої фази у тривалий процес інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у нові територіальні громади, що «призвело до виникнення нових проблем у соціальній сфері, щодо надання соціальних послуг, передусім грошової допомоги, медичної допомоги, відновлення пенсійних виплат, забезпечення житлом, працевлаштування тощо [1].

У цих умовах особливого значення набуває переорієнтація освітнього та соціального процесу з традиційної моделі опіки на модель партнерської взаємодії. Соціально-педагогічна підтримка ВПО в такому контексті виступає не лише як надання допомоги, а як стратегічний інструмент фасилітації їхньої соціальної суб'єктності.

Переорієнтація освітнього та соціально-педагогічного процесу на потреби майбутніх соціальних робітників передбачає перехід від традиційної моделі пасивної опіки до активної партнерської взаємодії. У цій моделі ВПО розглядаються не як об'єкти надання допомоги чи споживачі послуг, а як суб'єкти та активні учасники життя громади. Соціальні робітники, своєю чергою, виступають не просто виконавцями функцій, а партнерами, які сприяють самореалізації переселенців та їхній інтеграції у територіальну громаду.

Впровадження новітніх технологій та електронних освітніх ресурсів забезпечує безперервність професійного розвитку педагогів та ВПО в умовах глобальних викликів.

Соціально-педагогічний супровід має бути спрямований на формування ключових життєвих компетентностей, що сприяють швидкій адаптації та професійній реалізації на новому місці.

Водночас аналіз сучасних практик роботи з ВПО демонструє наявність низки бар'єрів, які ускладнюють реалізацію партнерської моделі.

Для подолання цих викликів ключового значення набуває впровадження принципу «партнерства і взаємної довіри. Саме цей принцип має стати фундаментом для продуктивної взаємодії в соціальному становленні дітей і молоді, різних вікових груп населення із державними і недержавними соціальними службами». [3, с. 33].

У контексті роботи з ВПО такий підхід дозволяє:

- ✓ трансформувати соціальну підтримку з формального надання послуг («моделі опіки») у спільний процес розбудови громади;
- ✓ створювати безпечне та інклюзивне середовище, де переселенці є активними суб'єктами, а не лише споживачами допомоги;
- ✓ забезпечити ефективну взаємодію із соціальними партнерами та роботодавцями для підготовки конкурентоспроможних фахівців безпосередньо в межах територіальної громади;
- ✓ «переорієнтація соціально-педагогічного процесу на засади партнерства забезпечує сталість результатів та сприяє перетворенню тимчасового переміщення на свідоме й успішне переселення» [2, с. 73].

Стратегічно важливу роль відіграють інноваційні технології, зокрема цифрові платформи, інтеграція психотерапевтичних методик і активна співпраця державних та громадських інституцій, що стають пріоритетними напрямками розвитку цієї сфери [3, с. 73]».

Отже, соціально-педагогічна підтримка ВПО не лише полегшує адаптацію, а й закладає підвалини для нової якості соціального партнерства, де заклади освіти виступають модераторами розвитку громади в екстремальних умовах.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Павлюк Н. В., Середницька О. М. Соціально-економічні аспекти підтримки внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2370/2291>.

2. Сахарук О. В. Інноваційні підходи до соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2024. № 2. С. 72–78. URL: <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/soc/article/view/2914/2795>.
3. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота : навч. посібник. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

УДК 377:331.522.4:005.591.41

ВЗАЄМОДІЯ ІЗ СОЦІАЛЬНИМИ ПАРТНЕРАМИ ТА РОБОТОДАВЦЯМИ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ВИПУСКНИКІВ

Євгеній Гладун

Харківський механіко-технологічний фаховий коледж ім. О.О. Морозова
м. Харків, Україна

Україна вже четвертий рік живе в умовах повномасштабної війни. Через безпекові ризики навчальний процес Харківських навчальних закладів переведено в онлайн-формат. Це створює нові виклики для підготовки конкурентоспроможних випускників, особливо в контексті їхньої інтеграції на ринок праці. Онлайн-освіта, дистанційна зайнятість, релокація підприємств, мобілізація частини працездатного населення — усе це формує нову реальність, у якій готується сучасний український випускник.

Повний перехід до дистанційного навчання змінив традиційні механізми формування професійних компетентностей. Онлайн-формат дозволив забезпечити безперервність освітнього процесу, однак поставив перед закладами освіти низку проблем:

- обмежені можливості для проведення лабораторних/практичних занять;
- нерівний доступ здобувачів освіти до технічних ресурсів;
- психологічне навантаження через воєнні обставини;
- складнощі організації виробничої практики;

- зниження рівня соціалізації студентів.

Водночас війна прискорила цифровізацію освіти, розвиток платформ дистанційного навчання, використання хмарних сервісів, віртуальних лабораторій та симуляторів. У цих умовах співпраця з роботодавцями стає необхідною для забезпечення реалістичності підготовки та наближення навчального процесу до практики.

Соціальне партнерство в освіті розглядається як система взаємовигідних відносин між закладами освіти, підприємствами, органами державної влади, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами. Така взаємодія спрямована на підвищення якості освіти, розвиток професійних компетентностей здобувачів, їх адаптацію до реальних умов професійної діяльності та формування конкурентних переваг на ринку праці. Соціальне партнерство в освітній сфері ґрунтується на принципах добровільності, рівноправності, взаємної відповідальності та орієнтації на спільний результат. Його основною метою є гармонізація інтересів освітньої системи та ринку праці. Роботодавці зацікавлені в отриманні кваліфікованих фахівців, які володіють сучасними знаннями, навичками та компетентностями. Освітні заклади, у свою чергу, прагнуть забезпечити високий рівень працевлаштування випускників та підвищити власну репутацію. Саме роботодавці можуть надати зворотний зв'язок щодо актуальності освітніх програм, необхідних компетентностей та нових вимог до фахівців. Крім того, партнерство сприяє впровадженню інновацій в освітній процес, модернізації матеріально-технічної бази, залученню фахівців-практиків до викладання, організації спільних дослідницьких та проєктних ініціатив.

Війна змінила характер взаємодії між закладами освіти та роботодавцями. Соціальне партнерство в умовах повної онлайн-освіти реалізується через такі форми:

1. Онлайн-участь роботодавців у формуванні освітніх програм.

Представники бізнесу та державного сектору долучаються до обговорення стандартів і освітніх програм через відеоконференції, спільні цифрові платформи, експертні онлайн-ради.

2. Віртуальні стажування та дистанційна практика.

Значна частина практики відбувається у форматі віддаленої роботи над реальними кейсами підприємств. Студенти можуть виконувати проєктні завдання, брати участь у цифрових розробках, аналітичних дослідженнях, консалтингових ініціативах.

3. Спільні онлайн-проекти для потреб країни. Заклади освіти та роботодавці реалізують ініціативи, спрямовані на підтримку обороноздатності, цифрову безпеку, гуманітарні програми, волонтерські платформи.

4. Гостьові лекції та майстер-класи в онлайн-форматі. Практики з різних регіонів України та з-за кордону можуть брати участь в освітньому процесі без фізичної присутності, що розширює можливості академічної мобільності.

5. Кар'єрні онлайн-форуми та ярмарки вакансій. Віртуальні заходи дозволяють студентам комунікувати з роботодавцями, навіть якщо ті працюють у різних регіонах або за межами України.

У сучасних українських реаліях конкурентоспроможність випускника визначається не лише професійними знаннями, а й такими характеристиками:

- цифрова грамотність та здатність працювати дистанційно;
- стресостійкість і психологічна витривалість;
- гнучкість і готовність до перекваліфікації;
- проектне мислення;
- здатність до самоосвіти;
- громадянська відповідальність.

В умовах війни суттєво зросла роль ІТ-сектора, оборонної промисловості, логістики, медицини, психологічної підтримки, відбудови інфраструктури. Відповідно, освітні програми мають оперативно реагувати на зміни попиту на ринку праці.

Роботодавці допомагають формувати перелік актуальних компетентностей, визначати нові професійні стандарти, пропонувати тематику дипломних робіт, орієнтовану на реальні проблеми економіки.

З огляду на тривалість воєнного стану та необхідність післявоєнної відбудови, співпраця між освітою та роботодавцями повинна розвиватися за такими напрямками:

• Інтеграція освіти в систему національної стійкості. Підготовка фахівців має враховувати потреби оборони, кібербезпеки, енергетичної незалежності та інфраструктурного відновлення.

• Розвиток дуальної освіти в онлайн-форматі. Поєднання дистанційного навчання з віддаленою роботою або короткотерміновими офлайн-модулями у безпечних регіонах.

• **Поглиблення міжнародного партнерства.** Співпраця з європейськими університетами та компаніями дозволяє інтегрувати українських студентів у глобальний ринок праці.

• **Створення цифрових платформ взаємодії.** Єдині електронні системи для організації стажувань, проєктної роботи та моніторингу працевлаштування.

• **Психологічна підтримка студентів і викладачів.** Роботодавці можуть долучатися до програм ментального здоров'я та корпоративної соціальної відповідальності.

Станом на лютий 2026р взаємодія із соціальними партнерами та роботодавцями в Україні в умовах тривалої війни та повної онлайн-освіти - це не тимчасове явище, а нова реальність, яка потребує системної трансформації освітньої політики та практики.

Соціальне партнерство стає ключовим інструментом забезпечення якості освіти, її релевантності та спрямованості на потреби воєнної економіки й майбутньої відбудови.

Конкурентоспроможний випускник сьогодні — це не лише професіонал у своїй галузі, а й цифрово грамотна, психологічно стійка, соціально відповідальна особистість, здатна працювати в умовах невизначеності та постійних змін.

Таким чином, ефективна взаємодія між закладами освіти та роботодавцями є стратегічною передумовою збереження людського капіталу України та її сталого розвитку навіть у найскладніших історичних обставинах.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **Про освіту:** Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : (зі змінами станом на 2026 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 15.03.2026).
2. **Про вищу освіту:** Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII: (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 15.03.2026).
3. **Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану:** Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20> (дата звернення: 15.03.2026).

4. Аналітичні матеріали щодо організації дистанційного навчання в умовах воєнного стану / **Міністерство освіти і науки України**. [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2026).
5. Аналітичні звіти про стан ринку праці у 2024–2026 рр. / **Державна служба зайнятості України**. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.dcz.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2026).

УДК 377.1:615.1]:331.522.2

СИНЕРГІЯ ОСВІТИ ТА БІЗНЕСУ: ДОСВІД ВЗАЄМОДІЇ ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ НФаУ З АПТЕЧНИМИ МЕРЕЖАМИ В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ АСИСТЕНТА ФАРМАЦЕВТА НОВОГО ПОКОЛІННЯ

Вікторія Гузева, Наталія Богомол, Надія Гаврилова

Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету
м. Харків, Україна

Анотація. У статті розглядаються практичні аспекти взаємодії Фахового коледжу Національного фармацевтичного університету з провідними аптечними мережами України. Висвітлено ключові форми співпраці: від розробки освітньо-професійних програм до реалізації грантових проєктів та дуальних елементів навчання. Автори аналізують вплив соціального партнерства на формування професійних компетентностей та конкурентоспроможність випускників на сучасному ринку праці.

Ключові слова: соціальне партнерство, роботодавці, фармацевтична освіта, конкурентоспроможність, освітньо-професійні програми, стейкхолдери.

Вступ

Сучасна трансформація фармацевтичного сектору України висуває нові вимоги до фахівців середньої ланки. Сьогодні випускник фахового коледжу повинен володіти не лише фундаментальними знаннями з фармакології та технології ліків, а й soft skills, навичками роботи з роботизованими системами та високим рівнем клієнтоорієнтованості. Досягти такої відповідності

освітнього результату запитам ринку неможливо без тісної інтеграції закладу фахової передвищої освіти (ЗФПО) з реальним сектором економіки.

Для Фахового коледжу Національного фармацевтичного університету (НФаУ) стратегічне партнерство з аптечними мережами є фундаментом підготовки конкурентоспроможного спеціаліста фармацевтичної галузі.

1. Участь роботодавців у проектуванні освітнього процесу

Першою і головною ланкою взаємодії є залучення стейкхолдерів до розробки та оновлення освітньо-професійних програм (ОПП). Фаховий коледж НФаУ активно залучає представників топ-менеджменту та HR-директорів провідних мереж, таких як «Аптека 9-1-1», «Подорожник», «АНЦ», «Медсервіс» та «Бажаємо здоров'я».

Механізм взаємодії включає:

- рецензування навчальних планів для включення актуальних дисциплін (наприклад, «Фармацевтична опіка», «Інформаційні технології у фармації»);
- коригування переліку фахових компетентностей відповідно до професійних стандартів;
- участь у засіданнях Екзаменаційних комісій коледжу.

Такий підхід гарантує, що «портрет випускника» відповідає реальним потребам аптечного бізнесу, а не лише теоретичним вимогам.

2. Формат «Діалоги з роботодавцями» та гостьові лекції

Пряма комунікація між здобувачем освіти та майбутнім керівником – найкращий спосіб професійної орієнтації. У коледжі запроваджено цикл зустрічей під назвою «Діалоги з роботодавцями». Це не просто презентації компаній, а інтерактивні майданчики, де студенти дізнаються про корпоративну культуру, кар'єрні ліфти та систему мотивації.

Окрему увагу приділено гостьовим лекціям. Провідні фахівці мереж (провізори-консультанти, тренери, менеджери з персоналу) проводять заняття на теми:

- «Бажаємо Здоров'я про таймменеджмент».
- «Робота без досвіду: які навички шукають роботодавці у випускників?».
- «Зустріч-знайомство: презентація компанії та можливості для студентів».

Це дозволяє студентам почути «голос практики» безпосередньо в аудиторії, що значно підвищує рівень залученості до навчання.

3. Екскурсії та занурення у технологічне середовище

Сучасна аптека — це високотехнологічний об'єкт. Співпраця з мережами «АНЦ» та «Аптека 9-1-1» дає можливість студентам відвідувати роботизовані аптеки. Під час екскурсій здобувачі бачать роботу аптечних роботів-складів, процес автоматизованого замовлення та видачі медикаментів.

Такі візити допомагають подолати «технологічний шок» при першому працевлаштуванні та демонструють престижність обраної професії. Екскурсії на логістичні склади та у виробничі відділи аптек (де готуються ліки за рецептом) формують цілісне уявлення про шлях лікарського засобу від виробника до пацієнта.

4. Практична підготовка та стажування

Виробнича та переддипломна практики є критичними етапами підготовки. Коледж уклав довгострокові договори з мережами, що надають широку базу для стажування по всій Україні.

Ключові напрями співпраці в розрізі практики:

1. Закріплення наставників: кожен студент отримує досвідченого куратора від аптечної мережі.

2. Обговорення результатів: за підсумками практики проводяться засідання циклових комісій, де обговорюються відгуки роботодавців щодо рівня підготовки конкретних студентів.

3. Стажування з подальшим працевлаштуванням: найкращі студенти отримують пропозиції роботи ще до отримання диплома.

5. Соціальна підтримка: гранти та стипендії

В умовах дефіциту кадрів аптечні мережі стають інвесторами в освіту. Важливим досягненням коледжу є запуск програм фінансової підтримки:

- Гранти на навчання: деякі мережі (наприклад, «Подорожник», «АНЦ») покривають вартість навчання для перспективних студентів.
- Іменні стипендії: заохочення за високі академічні успіхи та активну участь у житті коледжу від партнерів «Медсервіс» та «Аптека 9-1-1».

Це не лише соціальна допомога, а й дієвий інструмент відбору найбільш вмотивованих кадрів на ранніх етапах.

6. Інформаційне забезпечення працевлаштування

Цифрова екосистема коледжу включає розділ «Працевлаштування» на офіційному сайті. Тут акумулюється актуальна інформація від стейкхолдерів щодо вакансій для випускників та здобувачів освіти.

Завдяки цьому сайт коледжу стає ефективним містком між ринком праці та здобувачем.

Висновки

Взаємодія Фахового коледжу НФаУ з соціальними партнерами перейшла з формату «шефської допомоги» у формат стратегічного партнерства Win-Win:

- для коледжу – це актуалізація програм та зміцнення матеріальної бази;
- для роботодавця – це отримання готового фахівця, який не потребує тривалої адаптації;
- для здобувача освіти – це впевненість у завтрашньому дні та чіткий кар'єрний вектор.

Тільки через діалог, екскурсії до аптек, гостьові лекції та грантову підтримку можна сформувати асистента фармацевта, який буде не просто продавцем ліків, а професійним консультантом у сучасній системі охорони здоров'я.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **Коломієць Т. В.** Розвиток партнерських відносин закладів фахової передвищої освіти з роботодавцями як чинник підвищення якості підготовки фахівців. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 58. С. 142–146. URL: http://www.innovativepedagogy.com.ua/archives/2023/58_2023 (дата звернення: 15.03.2026).
2. **Професійна освіта: архітектура партнерства** : зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2024) / за ред. В. О. Радкевич. Київ : ІПТО НАПН України, 2024. 320 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua> (дата звернення: 15.03.2026).

УДК 378.091.33

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД - СХОДИНКА ДО ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ

Ігор Гуцуляк, Мирослава Гуцуляк, Руслана Дранчук

**ВСП «Тлумацький фаховий коледж Львівського національного
університету природокористування»**

м. Тлумач, Україна

У сучасних умовах розвитку економіки та високої конкуренції на ринку праці теоретичні знання потребують обов'язкового підкріплення практичними навичками. Отримання практичного досвіду є важливою складовою

професійного зростання майбутніх фахівців, адже саме практика забезпечує поєднання теоретичних знань із реальними умовами підприємницької діяльності.

Такий практичний досвід отримують студенти спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» під час практичних занять з освітнього компонента «Підприємство та бізнес-культура» [3, с. 8-9], які організовуються та проводяться викладачами коледжу на базі підприємства роздрібною торгівлі — магазину «НАЙ-НАЙ» м. Тлумач.

Проведення занять на виробництві сприяє формуванню у здобувачів освіти розуміння сутності підприємницьких ризиків і страхування в бізнесі, визначенню факторів, що впливають на вибір виду підприємницької діяльності, а також усвідомленню впливу конкурентного середовища на вибір підприємницької ніші. У процесі практичних занять здобувачі освіти на практиці усвідомлюють, що в сучасному бізнес-середовищі, де умови можуть швидко змінюватися, важливим є вміння оцінювати потенційні ризики та застосовувати стратегії їх мінімізації.

Під час занять студенти ознайомлюються з особливостями функціонування діючого торговельного підприємства, організацією процесів продажу, обліком товарів та фінансовими аспектами діяльності, що є невід'ємними складовими підприємництва. Це сприяє формуванню підприємницького мислення та розумінню важливості раціонального управління ресурсами.

Працівники магазину проводять майстер-класи з використання реєстратора розрахункових операцій (РРО), ваговимірювального та холодильного обладнання, торгового інвентаря, а також з ведення відповідної документації. Здобувачам освіти надається можливість відпрацювати практичні навички роботи з РРО, зважування товарів, підрахунку вартості покупок та обслуговування споживачів.

До характерних особливостей таких майстер-класів належать тісний зв'язок теорії з практикою, активна взаємодія учасників освітнього процесу, висока наочність і доступність навчального матеріалу[1, с. 141].

Таким чином, проведення занять на виробництві є важливим елементом освітнього процесу, який забезпечує отримання реального практичного досвіду, неможливого в умовах аудиторного навчання. Це сприяє кращому засвоєнню

навчального матеріалу, розвитку професійних компетентностей і формуванню готовності здобувачів освіти до успішної професійної діяльності.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Кремень В. Г. Освіта і наука України. Шляхи модернізації. (Факти, роздуми, перспективи) [Текст] / В. Г. Кремень. - К.: Грамота, 2003. - 216с.
2. Лібанова Е. М. Людський капітал та професійний розвиток: наукове видання. — Київ: Інститут демографії НАН України, URL:https://idss.org.ua/arhiv/Block_Libanova_Ludskij_rozvytok_web.pdf. (дата звернення: 23.01.2026).
3. Стандарт фахової передвищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». 076.Pidpryyemn.ta.torh.NR-198.vid19.02.2024.pdf URL:<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/Zatverdzeni.standarty/2024/02/19/076.Pidpryyemn.ta.torh.NR-198.vid19.02.2024.pdf> (дата звернення: 21.01.2026).

УДК 377.014.542

ЕФЕКТИВНА ВЗАЄМОДІЯ З СОЦІАЛЬНИМИ ПАРТНЕРАМИ ТА РОБОТОДАВЦЯМИ ЯК ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ХАРКІВСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ

Ганна Журбій, Марина Корнеєнкова

**Харківський державний професійно-педагогічний фаховий коледж
імені В. І. Вернадського
м. Харків, Україна**

Сучасна освіта неможлива у відриві від реалій ринку праці. Для закладів фахової передвищої освіти, зокрема Харківського професійно-педагогічного фахового коледжу імені В.І. Вернадського, плідна співпраця з соціальними партнерами та роботодавцями є не просто бажаною, а життєво необхідною умовою існування та розвитку. Саме така співпраця дозволяє готувати конкурентоздатних випускників, які відповідають запитам економіки регіону.

Щоб випускник був конкурентоспроможним на ринку праці, його знання мають відповідати не «вчорашньому», а «завтрашньому» дню виробництва. Досягти цього неможливо без безпосереднього залучення роботодавців до головного освітнього документу - формування та модернізації освітніх програм.

Роботодавці виступають головними експертами при розробці освітньо-професійних програм. Їхній практичний досвід дозволяє визначити, які компетенції є найбільш запотребованими. Як показує досвід інших коледжів, представники виробничих підприємств беруть участь у робочих групах, моніторингу та перегляді ОПП, що гарантує відповідність навчального плану реальним виробничим завданням.

Однак якими б досконалыми не були освітні програми, справжнє обличчя майбутнього фахівця формується не в аудиторіях, а безпосередньо на виробництві. Саме тому наступним, не менш важливим етапом взаємодії стає організація практичної підготовки студентів. Наш навчальний заклад укладає договори про проходження технологічної, педагогічної, передвипускної практик.

Це дозволяє студентам ознайомитися з виробничими процесами безпосередньо на підприємствах. Наприклад, візити наших студентів на сучасні підприємства АТ «Світло шахтаря», «Укренергомашини», ТОВ «Механічний цех», дозволили побачити роботу верстатів та технологічні лінії, що значно підвищує якість підготовки.

Якщо угоди з підприємствами забезпечують індивідуальний підхід до підготовки кадрів під конкретне виробництво, то взаємодія з регіональними центрами професійної освіти дозволяє вийти на новий рівень - узгоджувати освітні стандарти з потребами всього регіонального ринку праці. Партнерство коледжу не обмежується межами міста Харкова воно поширюється на всю область, створюючи цілісну мережу професійної освіти. Плідні зв'язки встановлено з провідними професійними навчальними закладами регіону, зокрема з ДНЗ «Харківське професійне училище №6», Слобожанським регіональним центром професійної освіти, Ізюмським регіональним центром професійної освіти та Лозівським центром професійної освіти.

Якщо освітні програми визначають зміст навчання, а практика дає перші професійні навички, то проведення спільних заходів із стейкхолдерами стає тим середовищем, де теорія зустрічається з практикою у найцікавіший та ворухливий спосіб.

Справжнє партнерство неможливе без постійного діалогу. Щоб почути голос роботодавця, зрозуміти його потреби та водночас продемонструвати потенціал студентів, наш коледж ініціює регулярне проведення спільних заходів із стейкхолдерами.

Ефективним інструментом є проведення круглих столів, гостьових лекцій, майстер-класів та конкурсів фахової майстерності за участі роботодавців. Такі заходи, як зустрічі з випускниками, які зробили успішну кар'єру, мотивують студентів та формують кадровий резерв для підприємств.

Однак ефективна реалізація окреслених напрямів співпраці неможлива без надійних механізмів, які перетворюють добрі наміри на системну роботу. Саме тому варто детальніше зупинитися на інструментах взаємодії, які дозволяють вибудувати міцний міст між освітою та виробництвом. Для системної роботи в коледжі доцільно було б створити раду роботодавців. Це постійно діючий орган, до складу якого входять керівники підприємств-партнерів. Така рада допомагає вирішувати стратегічні питання розвитку закладу.

Ще одним важливим інструментом є складання договорів про співпрацю. Вони юридично закріплюють обов'язки сторін: коледж готує фахівців, а підприємство надає бази практик, бере участь в оновленні матеріально-технічної бази або гарантує працевлаштування випускників.

Усі описані напрями та інструменти співпраці-від спільного формування освітніх програм до дієвих механізмів комунікації -мають одну спільну мету: підготовку конкурентоспроможного випускника. Сьогодні ми можемо з упевненістю говорити про конкретні результати партнерства, які змінюють якість освіти та долі випускників. Студенти отримують реальні навички ще під час навчання, а роботодавці - фахівців, які не потребують додаткового перенавчання. Як зазначають партнери освітніх закладів, людський капітал є ключовим ресурсом, і інвестиції в молодь - це внесок у розвиток бізнесу та виробництва.

Для Харківського професійно-педагогічного фахового коледжу розвиток соціального партнерства є стратегічним завданням, що дозволяє готувати фахівців, здатних працювати в сучасних умовах та відбудовувати економіку України.

УДК 377.014.542

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ВИПУСКНИКІВ

Діна Сторожинська

Коростишівський педагогічний фаховий коледж імені І.Я.Франка

м. Коростишів, Україна

Практична підготовка є необхідною складовою якісної професійної освіти та одним із головних чинників формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців[1, с. 15–18; 2, с. 10–12]. Сучасний ринок праці висуває високі вимоги до випускників закладів освіти: вони мають володіти не лише системою знань, а й здатністю застосовувати їх у різноманітних, часто нестандартних, професійних ситуаціях[3, с. 22–25; 6, с. 35–37]. У цьому контексті практична підготовка стає каталізатором професійної мобільності[4, с. 8–11; 5, с. 20–23].

Включення реального виробничого середовища у освітній процес сприяє переходу від академічної моделі засвоєння знань до практикоорієнтованої [4, с. 12–15; 5, с. 25–28]. Студенти отримують можливість працювати із сучасним обладнанням, цифровими сервісами, професійними документами та технологіями, що відповідають вимогам галузі[2, с. 13–16; 5, с. 30–33]. Це знижує розрив між навчанням і професійною діяльністю та прискорює період адаптації після завершення навчання[6, с. 38–41; 7, с. 18–21].

Співробітництво з роботодавцями та соціальними партнерами забезпечує двосторонню вигоду: заклади освіти підвищують актуальність змісту освітніх програм, а підприємства отримують можливість готувати потенційних фахівців, адаптованих до їхніх потреб[7, с. 22–25; 9, с. 5–8]. Студенти, які проходять практику під наставництвом досвідчених фахівців, засвоюють професійну етику, корпоративну культуру та реальні алгоритми роботи[4, с. 18–21; 5, с. 36–39].

Практична підготовка сприяє розвитку універсальних компетентностей: відповідальності, самостійності, навичок командної роботи, критичного мислення та готовності до прийняття рішень у змінних умовах[3, с. 28–31; 8, с. 60–63]. Саме такі якості сьогодні є вирішальними для професійної мобільності, тобто здатності працювати у різних сферах, адаптуватися до нових вимог,

опановувати додаткові професійні ролі та навчатися впродовж життя[3, с. 32–35; 8, с. 64–67; 10, с. 10–13].

Важливим є і те, що практика формує у студентів реалістичні уявлення про майбутню професію, допомагає визначити власну освітню траєкторію, зробити свідомий вибір спеціалізації або напряму подальшої кар'єри[6, с. 42–45; 7, с. 26–29]. Зворотний зв'язок від роботодавців сприяє вдосконаленню освітніх програм і дозволяє викладачам адаптувати навчальний матеріал відповідно до актуальних тенденцій ринку праці[7, с. 30–33; 9, с. 10–13].

Таким чином, практична підготовка виступає не просто елементом освітнього процесу, а системотворчим механізмом, що інтегрує освіту, професійну сферу та технологічний розвиток[1, с. 20–23; 2, с. 18–21; 4, с. 24–27]. Вона забезпечує випускникам можливість швидко входити у професійне середовище, залишатися конкурентоспроможними та мобільними в умовах постійних змін[3, с. 36–39; 5, с. 42–45; 8, с. 68–71].

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Орлов В. В. Професійна освіта: теорія і методика. — К.: Вид-во, 2018. — 256 с.
2. Кондратьєв В. О. Система професійної освіти: структура, принципи, механізми реалізації. — Харків: Основа, 2020. — 312 с.
3. Білан Ю. М. Компетентнісний підхід у професійній освіті. — Львів: Університет, 2019. — 198 с.
4. Литвиненко О. П. Професійна практика студентів у системі підготовки фахівців. — Херсон: Видавництво ХДАУ, 2017. — 144 с.
5. Мельник С. В. Організація та методика виробничої практики в закладах професійної освіти. — Дніпро: Ліра-К, 2022. — 176 с.
6. Іванова Т. І. «Практичне навчання як чинник підвищення якості професійної освіти» // *Освіта і розвиток*, 2021, №4. — С. 34–42.
7. Петренко А. В. «Соціальне партнерство у професійній підготовці: тенденції та перспективи» // *Журнал професійної освіти*, 2022, №2. — С. 15–23.
8. Шевченко Л. Г. «Формування універсальних компетентностей у студентів засобами практичної підготовки» // *Педагогічні науки*, 2020, №8. — С. 57–65.
9. Державний стандарт професійно-технічної / вищої освіти України. — Київ: МОН України, остання редакція, 2021. — 48 с.
10. Національна рамка кваліфікацій України. — Київ: МОН України, 2020. — 60 с.

Секція

***Утвердження культури
академічної
доброчесності як базової
цінності освітнього
середовища.***

УДК 37.014.61:174.7]:004.9

ACADEMIC INTEGRITY AND DIGITAL TECHNOLOGIES

Марина Безденєжних

Лисичанський гірничо – індустріальний фаховий коледж

м. Черкаси, Україна

Academic integrity in the modern educational environment is inseparably linked with digital technologies, which have become an integral part of the learning process. The use of online resources, electronic libraries, distance learning platforms, and artificial intelligence significantly expands students' opportunities to acquire knowledge and develop research skills. At the same time, these technologies create new challenges for maintaining honesty and responsibility in learning, as the risk of academic misconduct, plagiarism, and improper use of ready-made solutions increases.

Digital technologies present both threats and tools for fostering a culture of integrity. On one hand, easy access to information on the Internet may encourage students to copy others' work without proper citation, use automated systems to generate texts, or even purchase ready-made assignments. On the other hand, modern plagiarism detection programs, anti-plagiarism systems, and online platforms for self-assessment provide effective mechanisms to prevent violations.

A special role in this process is played by the use of artificial intelligence and generative models, which can automatically create texts, code, or graphic materials. For students, this is not only a learning resource but also a temptation to bypass their own creativity and ethical standards. Promoting academic integrity in the digital age involves teaching not only the rules of citation and proper formatting but also fostering ethical responsibility in the use of technology.

Colleges and educational institutions actively implement digital policies that combine preventive measures with educational practices. This includes courses on academic integrity, interactive training on the ethics of using digital resources, development of codes of conduct, and the implementation of electronic monitoring systems. Such a comprehensive approach allows students not only to avoid violations but also to develop critical thinking, the ability to independently process information, and assess the reliability of sources.

Thus, academic integrity and digital technologies are in constant dialogue: technologies transform the educational environment, creating new opportunities and risks, while a culture of honesty serves as the foundation for their ethical and effective use. The education of the future requires students to possess not only knowledge and skills but also a high level of digital and academic responsibility, ensuring the quality of learning and professional ethics at all stages of their careers.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Васильєва, І. В. Академічна доброчесність у вищій освіті України: теорія і практика. – Київ: Видавництво «Освіта», 2020. – 256 с.
2. Ковальчук, С. В. Штучний інтелект у навчанні: етичні та академічні аспекти. – Львів: ЛНУ, 2021. – 142 с.
3. Кузьменко, Л. М. Плагіат і академічна етика в умовах дистанційного навчання // Вісник освітніх технологій. – 2022. – № 3. – С. 45–58.
4. Петренко, О. П. Цифрові технології та навчальний процес: виклики та можливості. – Харків: ХНУ, 2021. – 198 с.

УДК 378.147:37.013

РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КУЛЬТУРИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ПРАЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Юлія Блудова

**Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна**

Сучасна епоха характеризується потужним розвитком ринкових економічних відносин, ускладненням та поглибленням соціальних процесів, посиленням боротьби у сфері філософських та релігійних ідей, загостренням проблем у моральному та культурному житті, підвищенням ролі особистісних прагнень людини, нарешті, появою та розвитком нових напрямків у науці та соціальній практиці.

У зв'язку з цим останніми роками різко підвищилася роль освіти у житті кожної людини і всього людства загалом. Концепція Навчання протягом усього життя стало вимогою нашого часу, необхідною передумовою та умовою для ефективної діяльності у всіх сферах суспільного та особистого буття, а також розвитку людського суспільства [2].

Сучасному вчителю в усі періоди його життя необхідно оновлювати, доповнювати та застосовувати раніше набуті знання та вміння, постійно розширювати свій кругозір, підвищувати культуру, розвивати здібності, удосконалюватись у професії. Стають важливими способи діяльності, пов'язані з умінням отримувати, переробляти, активно засвоювати та застосовувати нову інформацію. Пошуки шляхів підвищення академічної культури та культури розумової праці процесі навчання постійно перебувають у полі зору педагогічної науки. Разом з тим, необхідність подальшого вдосконалення шкільної та професійної освіти потребує вирішення цієї проблеми щоразу на новому рівні. Стає дедалі очевиднішою недостатня ефективність прийомів розумової праці, розроблених педагогами минулого, на вирішення завдань, поставлених сучасним життям [1].

Розвиток культури збагачує людство новими досягненнями, внаслідок чого здобута в освіта - це лише база, яка потребує постійного особистісно-професійного вдосконалення людини. Культура інтелектуальної праці майбутнього вчителя є важливим аспектом його професіоналізму, оскільки, з одного боку, вона дозволяє здійснювати продуктивну професійну діяльність, а, з іншого, – ініціює розвиток інтелектуальної сфери та культури школярів. Тому особливого значення набуває проблема актуалізації та розвитку академічної культури та культури інтелектуальної праці студента як однієї зі складових професійної компетентності, що отримує своє специфічне наповнення в умовах навчання в ЗВО.

Класична освітня парадигма, що ставила в основу знання вміння та навички здобувачів, перестала бути домінуючою. Одним із завдань сучасної професійної освіти є забезпечення розвитку особистості, здатної до адекватної орієнтації в потоці наукової інформації, що постійно розширюється, до перетворюючої, творчої діяльності. Сьогодні потрібен такий розвиток особистості майбутнього вчителя в процесі освіти, що дасть їй можливість надалі випереджати потребу оновлення знань в кожний момент часу [3].

Таким чином, провідним напрямком модернізації вищої та фахової передвищої освіти є створення умов для усвідомленого, безперервного та поступального особистісно-професійного зростання студентів.

Проблема необхідності розвитку академічної культури та культури інтелектуальної праці студента педагогічного закладу освіти виникла як вираз соціальної потреби. Необхідні більш оптимальні педагогічні умови розвитку у майбутнього педагога культури інтелектуальної праці, які дадуть можливість у майбутньому випускати зі стін школи людей з високою пізнавальною мотивацією, які вміють якісно, раціонально, з найменшими витратами сил та часу виконувати інтелектуальну роботу [4].

Процеси розвитку та саморозвитку відбуваються протягом усього життя людини, проте, в юності вони активізуються і перетворюються на цілеспрямовану самотворчу діяльність. Студенти мають сприятливі передумови для усвідомленого розвитку власної культури інтелектуальної праці у її професійно-педагогічному аспекті.

Найбільший внесок у дослідження культури інтелектуальної праці в Україні зробили: **В. Сухомлинський, А. Макаренко, І. Зязюн, С. Гончаренко, О. Савченко, Г. Костюк, С. Максименко, В. Андрущенко**, а також сучасні дослідники педагогіки вищої школи. Їхні роботи присвячені загальним методологічним питанням педагогіки, особливостям педагогічного процесу, його протиріччям та рушійним силам, питанням удосконалення навчання у школі, теорії та практиці педагогічного стимулювання, готовності випускників середньої школи до подальшої самоосвіти.

Багато дослідників, які вивчають розвиток особистості майбутнього вчителя, наголошують на важливості його переходу в позицію активного професійного самовиховання. У її рішенні виділяється кілька напрямів:

- збагачення особистості творчістю;
- формування механізмів самоорганізації та самореалізації кожного учня;
- становлення готовності людини (його внутрішнього потенціалу) до саморозвитку та самореалізації;
- надання можливостей для самореалізації, самоорганізації, самовиховання, саморозвитку;
- виховання особистості, здатної до самовизначення, самоосвіти та саморозвитку;

- становлення людини, готової до вільного гуманістично орієнтованого вибору та індивідуального інтелектуального зусилля, що поважає себе і здатного поважати інших, незалежної в судженнях та відкритої для іншої думки та несподіваної думки [2].

Аналізуючи дослідження можна визначити процес розвитку культури інтелектуальної праці як внутрішньо детермінований процес, а особливості виховання та навчання розглядати як зовнішні умови, які можуть спрямовувати, стимулювати чи негативно впливати на процес розвитку.

Виявленню факторів, передумов, умов та критеріїв успішності розвитку культури інтелектуальної праці майбутнього вчителя сприяв аналіз досліджень, присвячених організації самостійної роботи; розвитку інтелектуальних здібностей людини, формування прийомів пізнавальної діяльності; використання узагальнених знань; введення у зміст освіти методологічних знань; здійсненню самоконтролю навчальної діяльності; наукової організації розумової праці; розвитку пізнавальних інтересів, здібностей, вольових зусиль, підвищення активності студентів у навчальному процесі [3].

Таким чином, у науці створено певні передумови для вирішення проблеми розвитку академічної культури та культури інтелектуальної праці студентів педагогічного закладу освіти.

Розвиток академічної культури та культури інтелектуальної праці майбутнього вчителя відбуватиметься успішніше, якщо в процесі його професійно-педагогічної підготовки будуть дотримані певні умови:

- зміцнення пізнавальної складової мотивації вчення та інтелектуального зростання особистості, що забезпечує формування мотиву розвитку культури інтелектуальної праці (формування пізнавальної потреби; виховання стійких пізнавальних інтересів; поєднання емоційного та раціонального у навчанні; педагогічне стимулювання розвитку культури інтелектуальної праці);

- сприяння розвитку культури інтелектуальної праці майбутнього вчителя за допомогою вдосконалення змістовного та технологічного компонентів вчення, що сприяє формуванню системи знань та умінь студентів у сфері самоосвіти (відображення у змісті освіти соціального досвіду здійснення культури інтелектуальної праці; формування інтелектуальних умінь, пов'язаних з переробкою засвоюваної інформації; формування інформаційних умінь, пов'язаних із вмінням отримувати необхідну інформацію із різних джерел знань);

- педагогічне сприяння викладачів самоорганізації інтелектуальної діяльності студентів, мета якого самоуправління студентом процесом навчання (формування умінь здійснювати планування, самоорганізацію та самоконтроль у процесі самоосвіти; розвиток розумової працездатності, реалізація принципів здоров'язбереження, для досягнення максимальної ефективності фізіологічних, психічних функцій та поведінкових реакцій) [1].

Культура інтелектуальної праці майбутнього вчителя є інтегративною багаторівневою професійно значущою характеристикою його особистості, що виявляється у наявності стійкої пізнавальної мотивації, культури мислення, гігієни розумової праці та її педагогічно доцільної організації у сукупності. Основу розвитку культури спеціаліста становить розуміння її сутності як якісної характеристики особистості майбутнього вчителя, що включає мотиваційний, когнітивний, організаційно-технічний, естетичний, гігієнічний компоненти.

Критеріями культури інтелектуальної праці є: сформованість пізнавальних мотивів; спеціальна освіченість (компетентність) та інтелектуальна підготовленість; навчально-пізнавальна компетенція та самоорганізація інтелектуальної діяльності; сформованість гігієни розумової праці; культура предметної діяльності [3].

Показниками ефективності розвитку академічної культури та культури інтелектуальної праці майбутнього вчителя є: рівень розвитку пізнавальних мотивів; знання про методи пізнання; дієвість знань (спрямованість на практичне використання); рівень розвитку пізнавальних процесів (сприйняття, уваги, пам'яті, уяви); рівень володіння технологіями інтелектуальної праці; результативність інтелектуальної праці; стан нервово-психічного здоров'я та комфорту студента; естетичне виконання та оформлення роботи.

Розвиток академічної культури та культури інтелектуальної праці є необхідною умовою професійного становлення майбутнього вчителя в умовах сучасного освітнього середовища. Академічна культура формує у здобувачів освіти цінності академічної доброчесності, відповідальності за результати інтелектуальної діяльності, поваги до авторського права та наукової етики. Культура інтелектуальної праці передбачає сформованість умінь самостійної роботи з інформацією, критичного мислення, рефлексії, планування власної діяльності та ефективної організації навчальної й дослідницької роботи [1].

Важливим чинником розвитку зазначених якостей є впровадження діяльнісного, компетентнісного та дослідницького підходів у професійну підготовку майбутніх педагогів. Формування академічної культури майбутнього вчителя сприяє розвитку його професійної автономії, готовності до безперервного навчання та відповідального використання цифрових і штучних інтелектуальних технологій.

Розвинена культура інтелектуальної праці забезпечує підвищення якості освітнього процесу та формує здатність педагога виступати носієм академічних цінностей і прикладом для здобувачів освіти.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Бабенко В.А. Роль інтелектуальної власності у формуванні фахових компетентностей здобувачів вищої економічної освіти в Україні. *Збірник наукових праць «Економічний простір»*. 2019. № 152. С. 204-213. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/152-16>
2. Драпушко Р. Г., Горінов П. В., Філик Н. В. Освіта в сфері інтелектуальної власності як напрямок формування правової культури молоді. *Київський часопис права*. 2022. № 2. С. 36-41. DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2022.2.6>
3. Орлюк О. П. Освіта з інтелектуальної власності у системі вищої освіти України: проблеми та завдання. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. №6. С.148-159 Режим доступу: <http://www.inprojournal.org/uk/6-110-2019/>
4. Падучак О. Про популяризацію знань у сфері інтелектуальної власності: коли, як і навіщо цим займатися. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 5. С. 104-110.Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpiv_2019_5_12

УДК: 378.014.5 (043.2)

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ Й УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА

Світлана Бовдуй, Руслан Фролов

**Балаклійський педагогічний фаховий коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
м. Балаклія, Україна**

Упродовж довгого часу в українській освіті панувала культура «результату за будь-яку ціну». Копіювання з Вікіпедії, списування на іспитах та купівля дипломних робіт сприймалися не як крадіжка інтелектуальної власності, а як «взаємодопомога».

Сьогодні термін **«академічна доброчесність»** набув активності і надзвичайної актуальності в українській освіті, трансформувавшись у питання виживання цілої галузі у світовому освітньому просторі.

Україна вже зробила серйозні кроки на законодавчому рівні. Закон України «Про освіту» (стаття 42) [2] чітко визначає види порушень та санкції: від повторного проходження курсу до позбавлення наукових ступенів.

Аналіз розвитку академічної доброчесності в Україні має свою історію, що відтворює поступ від толерантності до порушень : через закони – до свідомого вибору [1].

У ній чітко виокремлюються такі періоди:

1). дозаконодавчий період (до 2014 р.)

- 1990-ті – 2000-ні: поширення культури «рефератів з інтернету». Поняття плагіату існує, однак лише в авторському праві. В освітньому процесі майже не застосовується. Списування сприймається як соціально прийнятна «колективна допомога».
- 2011 р.: створення перших внутрішніх положень про плагіат у провідних університетах, що стали піонерами впровадження етичних кодексів.

2). період інституціалізації (2014–2017 рр.)

- 2014 р.: у прийнятому Законі України «Про вищу освіту» вперше на законодавчому рівні введено поняття «академічний плагіат» та передбачено відповідальність за нього (відрахування студентів, позбавлення викладачів присвоєних їм ступенів).

- 2016 р.: запуск проєкту SAIUP (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project), за ініціативи Посольства Америки, як нової культури доброчесності в 10 пілотних університетах.
- 2017р.: прийняття базового Закону України «Про освіту». (Стаття 42 повністю присвячена академічній доброчесності. Офіційно закріплено визначення: плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації та списування).

3). період цифрового контролю та реформ (2018–2022 рр.)

- 2018р.: меморандуми з антиплагіатними сервісами (Unicheck, Plagiat.pl), підписаними Україною, дозволяють закладам вищої освіти системно перевіряти дисертації та магістерські роботи.
- 2019 р.: організоване Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) розпочинає реалізацію отриманих повноважень щодо скасування рішень про присудження наукових ступенів у разі виявлення плагіату.
- 2021р.: Кабінет Міністрів України затверджує Порядок скасування рішення про присудження ступеня вищої освіти та присвоєння кваліфікації бакалавра/магістра у разі виявлення порушень доброчесності.

4). період новітніх викликів (2023–2026 рр.)

- 2023–2024 рр.: Українські заклади освіти починають розробляти політики щодо етичного використання ШІ у навчанні через масове розповсюдження Штучного Інтелекту (ChatGPT).
- 2024р.: активізація боротьби з «фабриками дипломів» та посилення вимог до дисертацій під час воєнного стану.
- 2025р. – сьогодні: впровадження інтегрованих систем моніторингу щодо текстових збігів стилю написання (авторства) та виявленням слідів генерації тексту нейромережами.

Академічна доброчесність — це сукупність етичних принципів та правил, якими мають керуватися всі учасники освітнього процесу [3]. Вона тримається на «шестьох китах»:

1. Чесність у навчанні та викладанні.
2. Довіра між студентом та викладачем.
3. Справедливість оцінювання.
4. Повага до чужих ідей та інтелектуальної власності.

5. Відповідальність за власні вчинки.

6. Мужність відстоювати ці цінності, навіть коли це незручно.

Основні виклики сьогодні:

- Плагіат: Використання чужих ідей без посилання на автора.
- Самоплагіат: Повторна публікація власних текстів у різних роботах.
- Фабрикація: Вигадування даних для лабораторних чи наукових досліджень.
- Штучний інтелект (AI): Новий виклик 2024–2026 років, коли генерація тексту нейромережами розмиває межі авторства.

Дотримання академічної доброчесності вимагає від учасників освітнього процесу виконання конкретних правил. Ці правила сфокусовані на досягненні системних змін:

1. Зміна формату завдань: від репродуктивних до творчих, проєктних.
2. Інститут репутації. В ЄС чи США студент, спійманий на плагіаті, втрачає репутацію в академічному середовищі. В Україні цей інститут репутації лише починає формуватися.
3. Роль викладача. Неможливо вимагати доброчесності від студента, якщо викладач сам роками читає лекції за чужими підручниками без покликань.

На рівні топових університетів та прогресивних шкіл уже діють етичні кодекси та цифрові системи перевірки. На рівні масової свідомості — українська освіта ще у процесі трансформації.

Дотримання академічної доброчесності — це не про страх перед перевіркою Unіcheck. Це про самоповагу. Якщо твій диплом — це лише роздрукований папірець, за яким немає реальних знань і зусиль, він не вартий нічого на ринку праці майбутнього.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюхов А. З академічною доброчесністю до цінностей Європейського Союзу: крок за кроком до спільної Європи/Укладач: Артем Артюхов. Львів-Торунь, 2024. URL: <https://filles.znu.ua> (дата звернення: 23.01.2026).
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 23.01.2026).
3. Ніколаєв Є. Академічна доброчесність. Як мені писати без академічного плагіату? Інформаційний бюлетень. Випуск №1.2019. URL:

<https://www.skeptic.in.ua/wp-content/uploads/Integrity-bulletin-all-issues.pdf>

(дата звернення: 23.01.2026).

УДК 378.011.3-044.3:37.016:821.161.2-4

ЕСЕ ЯК ПРОСТІР СТАНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СТУДЕНТІВ

Таїса Боровисяк

**ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж Навчально-реабілітаційного
закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський, Україна**

Утвердження культури академічної доброчесності є стратегічним завданням сучасної освіти та базовою цінністю освітнього середовища. Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту», академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1]. Її складниками є чесність, відповідальність, повага до авторського права, самостійність виконання завдань і коректне використання джерел інформації.

У викладанні української літератури проблема академічної доброчесності набуває особливої ваги, оскільки одним із провідних видів навчальної діяльності є написання есе. Есе як формат наукової праці — це літературний жанр, який вирізняється вільною формою викладу думок автора з певної теми. Це спосіб висловлення індивідуальної позиції щодо обраної проблеми, аналізу явищ або процесів. *Він спрямований на розвиток критичного мислення, здатності до аргументації та побудови логічної структури тексту* [2]. Есе — це індивідуальний творчо-аналітичний текст, що передбачає вираження авторської позиції, рефлексію та аргументованість суджень. Водночас творча форма не звільняє студента від обов'язку дотримуватися принципів академічної культури.

Формування доброчесності під час написання есе передбачає системне навчання студентів таким умінням: розмежування власної думки та запозиченого матеріалу; коректне використання цитат із художніх творів; оформлення покликань на джерела; перефразування без зміни авторського змісту; уникнення компіляції та некритичного копіювання інформації з цифрових ресурсів.

Цитування у структурі есе є доречним у випадках, коли воно: підтверджує аргументацію студента; ілюструє ключову ідею художнього тексту; слугує підґрунтям для інтерпретації або критичного аналізу.

Важливо наголошувати, що цитата не повинна домінувати над авторським текстом. Вона має бути логічно інтегрованою в контекст, супроводжуватися коментарем і виконувати функцію доказу, а не підміни власної позиції.

Особливої уваги потребує формування навичок академічної доброчесності вже на першому курсі навчання. Саме на цьому етапі закладаються базові принципи роботи з інформацією, які надалі визначатимуть якість виконання курсових, кваліфікаційних та магістерських робіт. Рання інтеріоризація норм академічної культури сприяє формуванню внутрішньої мотивації до чесного навчання та відповідального ставлення до інтелектуальної праці.

Ефективними методичними прийомами формування культури академічної доброчесності під час роботи з есе є: аналіз зразків текстів із виявленням коректного та некоректного цитування; спільне редагування фрагментів із порушеннями; виконання вправ на перефразування; пояснення принципів академічного письма; використання перевірки робіт на текстові запозичення з подальшим обговоренням результатів.

Таким чином, навчальний предмет «Українська література» стає дієвим інструментом формування культури академічної доброчесності. Робота з есе поєднує розвиток критичного мислення та авторської позиції з усвідомленням відповідальності за власний інтелектуальний продукт, що є необхідною передумовою якісної професійної підготовки майбутніх фахівців.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Закон України Про освіту від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 26.02.2026)

2. Есе як формат наукової праці: структура, приклади та часті помилки. URL: <https://writerworks.com.ua/blog/ese-yak-format-naukovoyi-praczi-struktura-pryklady-ta-chasti-pomylyky/> (дата звернення: 26.02.2026)

УДК 378.147:070:37.014.53

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДІАФАХІВЦІВ

Ілона Вертебна, Юлія Жалдакова

**ВСП «Лисичанський педагогічний фаховий коледж Державного закладу
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»**

м. Долина, Україна

Академічна доброчесність перейшла від простих рекомендацій, набору правил до обов'язку в сучасній освітній сфері. Зростає визнання того, що навіть на етапі професійної освіти вона починає розглядатися як важлива цінність, яка формує світогляд майбутнього фахівця. У медіасфері це набуває особливого значення, оскільки майбутня діяльність журналіста, редактора чи медіаменеджера безпосередньо пов'язана з опрацюванням суспільно значущої інформації. Принципи доброчесності в освіті є прямим наслідком відповідальності в майбутній професійній діяльності. Вони не можуть мати декларативний або формальний характер. Академічна доброчесність, заснована на дослідженнях, концептуалізується як правила для підтримки етичної поведінки в науковій освіті, тобто як норми і цінності, що регулюють поведінку учасників освітнього процесу. Доброчесність часто розглядається науковою спільнотою як фундаментальна вимога до фахової підготовки майбутніх спеціалістів. Вона включає чесність, відповідальність, повагу до авторських прав і неприпустимість усіх форм фальсифікації результатів [1, с.15].

Слід підкреслити, що доброчесність розглядається як важлива умова професійного розвитку особистості, яка може приймати обґрунтовані та неупереджені рішення. Ці якості не формуються самочинно, а поступово

вкорінюються завдяки особливостям організації навчання та культурі закладу освіти. Все це свідчить про те, що фундамент відповідальності за власний інтелектуальний продукт має закладатися у майбутніх медіафахівців ще на початкових етапах професійного становлення. Медіаосвіта набуває особливою актуальності, оскільки здобувачі освіти завжди взаємодіють з текстами, джерелами, фактами і значенням. Саме в цей момент небезпека порушення доброчесності стають найбільш очевидними, оскільки плагіат, а також спотворення фактів можуть вважатися "маленькими" проблемами. Толерантність до такої освітньої нечесності є небезпечною моделлю професійної поведінки. Якщо ж здобувачі освіти звикають ігнорувати етичні норми під час навчання, у майбутньому це може трансформуватися у схильність до маніпулювання громадською думкою. Доброчесність запобігає професійній деформації, нормативне закріплення стандартів академічної доброчесності в Україні створює належну правову основу для їх операціоналізації [1, с. 22]. Правова база не тільки визначає перелік порушень, які можуть бути вчинені, але й стверджує, що всі учасники освітнього процесу зіткнуться з наслідками за недотримання законів. Ця стратегія допомагає донести, що доброчесність це питання не лише моральної рекомендації, а обов'язковий компонент професійної підготовки. Особливого значення це набуває для майбутніх медіапрофесіоналів, які на етапі входження в професію формують уявлення про межі допустимого в професійній діяльності. Законодавчі норми надають основу для встановлення внутрішніх професійних стандартів. Водночас проста обізнаність із нормами не є гарантією їхнього практичного дотримання та прийняття цих принципів студентами є ключовим фактором. Академічна доброчесність у контексті зовнішнього контролю викликає опір або відмову від дотримання вимог.

Саме усвідомлення впливу академічної доброчесності на майбутню професійну репутацію докорінно змінює підхід студента до освітнього процесу. У медіа-світі репутація часто є основним активом, і її набагато важче відновити, ніж втратити [4, с. 168-170]. Доброчесність, як зазначають науковці, є частиною більших змін у сучасній освіті. Вона пов'язана з переходом від формального академічного навчання до автономії студентів і відповідального мислення. Академічна доброчесність у цьому контексті стає більше вимогою до професійного розвитку, а не бар'єром. Для медіаосвіти це означає зосередження на незалежному аналізі та етичній оцінці інформації. Отже формує експертів,

підготовлених до роботи під тиском інформації. Аналогічно, слід розуміти роль викладача у впровадженні культури доброчесності. Неписані правила професійної поведінки транслуються через методи викладання, систему оцінювання та стиль комунікації. Студенти формують позитивне ставлення до освітнього процесу, якщо викладач демонструє принциповість і послідовність. Проте зворотне також вірно: будь-які формальні вимоги втрачають довіру [2, с. 67]. Приклад викладача є початком моделі професійної етики для багатьох медіапрофесіоналів.

Тим часом, досвід використання онлайн-ресурсів може також сприяти відповідальному ставленню до авторства і джерел. Студенти стають активними носіями культури академічної доброчесності за умови високого рівня організації навчання. Це особливо важливо для майбутніх медіапрофесіоналів, оскільки цифрове середовище є основним робочим простором для цього нового покоління фахівців. Академічна доброчесність також формує навички самодисципліни та професійної саморефлексії. Студент, який звик працювати чесно, бере на себе відповідальність за свої результати і визнає, що зробив помилку [3, с. 95-96]. У медіасферах така здатність забезпечує довіру з боку аудиторії. Таким чином цієї якості не вистачає, що призводить до поверхневих стандартів і відсутності поваги до професійної доброчесності. Зв'язок між культурою чесності і професійною відповідальністю також відображається на соціальному аспекті медіа.

Варто підкреслити, що ті фахівці, які пройшли школу чесного навчання, більш обізнані про маніпуляції та дезінформацію, такі фахівці усвідомлюють деструктивний вплив дезінформації та готові нести повну відповідальність за результати своєї праці. Така позиція формується задовго до першого професійного матеріалу, ще під час здобуття освіти та є особливо значущою в умовах сучасних інформаційних викликів. Варто зазначити, що академічна доброчесність не є окремим компонентом освітнього процесу, а системоутворюючим фактором професійної підготовки. Для покоління майбутніх медіапрофесіоналів вона закладає основу відповідального ставлення до інформації, авторства та суспільної довіри. Дотримання вищезазначених принципів в освіті, прокладає шлях до етики та професіоналізму діяльності в медіа. Ось чому тема академічної доброчесності виходить за межі класної кімнати. Вона стає частиною професійної культури майбутніх журналістів і медіаекспертів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Башкір, О. Реалізація принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти України. Освітологічний дискурс, 2021.
2. Садик, В. (2017). Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? Портал громадських експертів. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademi> (дата звернення: 12.02.2025).
3. Тицька, Я. О. Академічна доброчесність як елемент системи забезпечення якості освіти. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція, 2017.

УДК 378.013.2:179.9

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ОНОВЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Інна Гуменюк

**ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж НРЗВО «Кам'янець-
Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський, Україна**

У статті розглянуто академічну доброчесність як ключову цінність у процесі трансформації сучасної освітньої системи.

Мета статті – обґрунтувати фундаментальну цінність академічної доброчесності у сучасних трансформаціях в освіті. Досягнення мети передбачає реалізацію таких завдань: проаналізувати ключові принципи, на яких ґрунтується академічна доброчесність (чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, мужність); дослідити основні виклики і форми порушення академічної доброчесності у вітчизняній освіті; визначити об'єктивні та суб'єктивні чинники, що сприяють проявам академічної недоброчесності; узагальнити кращі практики впровадження академічної доброчесності в Україні та за кордоном; обґрунтувати необхідність системного впровадження принципів академічної доброчесності на індивідуальному, інституційному,

системному та колегіальному рівнях; окреслити напрями подальшої профілактики академічної недоброчесності через освітні програми, політики, практики та просвітницьку роботу. Досліджено сутність академічної доброчесності не лише як формальну вимогу, а як фундаментальну складову якості освіти, що інтегрується у всі рівні освітньої діяльності – від шкільної освіти до закладів вищої освіти і наукових установ. Проаналізовано основні принципи академічної доброчесності – чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність і мужність – та підкреслено їхнє значення для побудови етичного освітнього середовища. Обґрунтовано необхідність системного підходу до формування доброчесного академічного середовища на індивідуальному, інституційному, державному, системному та колегіальному рівнях. Охарактеризовано поширені прояви академічної недоброчесності, зокрема плагіат, хабарництво, протекціонізм тощо. Визначено причини виникнення цих явищ, які умовно поділяються на об'єктивні, суб'єктивні та об'єктивно-суб'єктивні. Особливу увагу приділено аналізу ролі освітніх інституцій, нормативного середовища, а також індивідуальної етики викладачів і студентів у процесі утвердження академічної доброчесності. Встановлено, що для здійснення якісних трансформацій у системі вітчизняної освіти з дотриманням принципу академічної доброчесності необхідно нівелювати об'єктивні та суб'єктивні причини існування академічної недоброчесності. З'ясовано, що впровадження норм академічної доброчесності повинно ґрунтуватись на комплексних, а не ситуативних заходах й розгортатись на всіх рівнях освітньої системи, доповнюючись посиленням ролі моральних цінностей у суспільстві загалом. Узагальнено, що трансформаційні процеси у сучасній освіті засновані на нормах та принципах академічної доброчесності об'єктивно сприятимуть прирощенню знань як суспільного капіталу, підвищенню рівня духовності суспільства та прискоренню позитивної динаміки соціальних перетворень.

Академічна доброчесність є наріжним каменем трансформацій у сучасному освітньому просторі, у вітчизняному зокрема. Без реального впровадження цієї цінності належна якість освіти є сумнівною. Вдосконалюючи освітні технології, дбаючи про якісний викладацький склад, впроваджуючи новітні інформаційно-комунікаційні технології, ми маємо зберігати та поглиблювати різноманітні аспекти академічної доброчесності як ціннісного підґрунтя демократичної системи освіти. Проблема академічної доброчесності є

полівимірною й потребує подальшого розгляду як у теоретичній, так і у практичній площині. В сучасній Україні на формальному та змістовному рівнях академічна доброчесність набула конкретного втілення, але при цьому є низка невирішених питань, що потребують ґрунтовного наукового аналізу

Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених академічним цінностям, академічній доброчесності, у науковому середовищі досі немає єдиної позиції щодо конкретних механізмів і чинників профілактики академічної недоброчесності, яка має бути системною, а не фрагментарною. Залишається недостатньо вивченим питання аксіологічного потенціалу цієї цінності у правовому, моральному й духовно-культурному вимірах, що потребує подальшого теоретичного обґрунтування. Мало дослідженим є суспільне неприйняття порушень академічної доброчесності, що має формуватися через освітню та просвітницьку діяльність, але наразі ще недостатньо опрацьований у науковій літературі. Інноваційним підходом у межах даного дослідження є виокремлення та систематизація об'єктивних, суб'єктивних та об'єктивно-суб'єктивних чинників академічної недоброчесності. Новим методологічним підходом є розгляд академічної доброчесності на чотирьох рівнях – індивідуальному, інституційному, системному та колегіальному

Методи дослідження. Базовою методологією дослідження є системний підхід – аналіз академічної доброчесності як комплексного феномену, що функціонує на різних рівнях: індивідуальному, інституційному, системному та колегіальному. Також в роботі застосовано наступні підходи та методи: загальнонауковий – здійснено огляд і узагальнення досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів щодо академічної доброчесності, її принципів, викликів і шляхів подолання порушень; порівняльний аналіз для співставлення практик реалізації академічної доброчесності в Україні та за кордоном (зокрема, в США); аксіологічний підхід – для дослідження академічної доброчесності як цінності в контексті сучасних освітніх трансформацій; каузальний аналіз – для з'ясування причинно-наслідкових зв'язків, тенденцій академічної недоброчесності; критичний аналіз – розгляд причин порушень доброчесності та проблем впровадження відповідних механізмів у реальному освітньому середовищі.

Академічна доброчесність є базовою цінністю сучасного освітнього простору, який постійно змінюється як за формою, так і за змістом. Академічна

добročесність корелюється з іншими цінностями демократичних освітніх систем, а саме такими як академічна свобода, академічна відповідальність, автономія закладів вищої освіти тощо. З точки зору вітчизняних науковців, академічна доброчесність – є комплексним поняттям, яке у загальному вигляді можна трактувати як своєрідну угоду в межах академічної спільноти, яку підтримують своїми діями студенти, викладачі та менеджмент навчального закладу.

Підвалини академічної доброчесності закладаються у шкільних колективах, але саме у вищих навчальних закладах ця цінність потребує максимального втілення, оскільки в них відбувається підготовка людини до самостійного, відповідального та морального життя у суспільстві. Вміння чесно працювати, відповідально ставитись до своєї справи, дбати про розвиток критичного мислення, бути толерантним та дотримуватись моральних норм у суспільному житті – саме такі якості громадянина формуються шляхом втілення академічної доброчесності у освітньому процесі [2, с.23]. На переконання В. Сацика, фундаментальними цінностями академічної доброчесності є такі:

1) чесність – академічні колективи реалізуючи принципи доброчесності, відтворюють їх у науково-інтелектуальній діяльності, навчальному процесі прозоро, відкрито, якісно з урахуванням наявної критики на їх адресу, яка апріорі визнається як нормальне явище;

2) довіра – академічні колективи утверджують та розвивають атмосферу взаємної поваги й довіри. Довірчі відносини сприяють прогресу освітнього закладу як простору для вільного обміну ідеями, інноваціями, що у підсумку створює підґрунтя для максимальної самореалізації всіх учасників цього процесу;

3) справедливість – академічні колективи прагнуть встановити прозорі й зрозумілі стандарти й правила взаємодії, які визнаються учасниками таких спільнот як оптимальні (справедливі) та раціоналізують взаємовідносини між студентами, викладацьким складом та адміністрацією навчального закладу;

4) повага – у академічних спільнотах плекається гуманістична атмосфера, що базується на цінності прав людини, захисту її гідності та честі, що робить навчання інтерактивним, кооперативним та партисипативним. Учасники таких спільнот поважають та втілюють принцип плюралістичності думок та ідей;

5) відповідальність – особиста відповідальність є основою академічних доброчесних спільнот, що проявляється у готовності окремих осіб та груп бути прикладом відповідальної діяльності. Відповідальність підтримується узгодженими у спільноті стандартами, а також належними заходами щодо їх реалізації;

6) «мужність – для розбудови й підтримання академічних спільнот доброчесності потрібно більше, ніж лише вірити у фундаментальні цінності. Трансформація цінностей від розмов про них до відповідних дій, їхнє відстоювання в умовах тиску і труднощів потребує рішучості, цілеспрямованості і мужності» [1, с.223].

Трансформації у сучасній освіті не є самоціллю, вони мають сприяти формуванню академічної культури, яка зокрема ґрунтується й на академічній доброчесності та є важливим символічно-інтелектуальним здобутком будь-якого освітнього закладу. Академічна культура знаходить відображення у формальних та неформальних правилах й нормах, які визнає університетська спільнота «не стільки з огляду на букву законодавства, скільки на дух і етос навчального закладу. Вона охоплює широкий спектр явищ, які регулюють і визначають внутрішнє життя установи на основі сформованого консенсусу, традиції, академічних звичаїв»

Трансформуючи освіту, варто посилювати аксіологічний потенціал академічної доброчесності у правовому, моральному та духовно-культурному аспектах. Зокрема, мова йде про подальші кроки щодо подолання корупції в освіті як найбільш ганебної форми порушення норм академічної доброчесності. На думку В. Усика та Ю. Схулухії, найбільш розповсюдженими різновидами корупції у вітчизняному освітньому просторі протягом всього періоду його існування, починаючи з 1991 року, є такі: – хабарництво та «благодійні внески» під час вступу до ВНЗ; – різноманітні форми так званої «подяки» за поселення у гуртожиток та отримання більш комфортних умов проживання у ньому; – неправомірна вигода задля позитивного складання сесії; – хабарництво та протекціонізм під час призначення на професорсько-викладацькі або адміністративні посади; – продаж різноманітних дипломів у сфері освіти або їх одержання під час дистанційного та заочного навчання.

Разом з тим, необхідно зауважити, що існуючі корупційні ризики у сфері освіти поступово долаються, зокрема шляхом застосування незалежних форм оцінювання знань під час вступу у ВНЗ, як-то ЗНО, НМТ та інші, які значно

зменшують суб'єктивний фактор та зміцнюють підвалини академічної доброчесності. У процесі трансформацій в освіті важливим завданням є формування суспільного неприйняття порушень норм академічної доброчесності. Якби суворі правові санкції не застосовувались проти порушників академічної доброчесності, важливою складовою її дотримання є особиста позиція суб'єкта освітнього простору. У цьому контексті слушною є думка М. Бойченка про те, що академічна доброчесність не може існувати без принципового самовизначення особистості, що задіяна у академічній сфері, її безкомпромісної позиції бути доброчесною. При цьому, лише окремі учасники академічної спільноти не можуть змінити систему. Можна скільки завгодно звертатися до судів, розгортати різноманітні публічні викривально-агітаційні кампанії, запроваджувати економічні санкції у вигляді штрафів, пониження статусу, звільнення з роботи, здійснювати моральний осуд порушників академічної доброчесності, але єдиним надійним шляхом утвердження цієї академічної цінності, на переконання М. Бойченка, є повнокровне функціонування академічних інституцій: академій, університетів, науково-дослідних установ. «Підготовку до слідування академічним цінностям варто починати якомога раніше – починаючи із середньої школи, щонайменше із спеціалізованих її закладів, таких як ліцеї та гімназії, а краще з перших років навчання прищеплювати дітям смак до самостійних досліджень і гордість за здобуття власного досвіду як основи для особистих суджень» [2, с.103]. Утвердження норм академічної доброчесності не може мати ситуативний характер й повинно розгортатись на всіх рівнях освітньої системи, доповнюючись посиленням ролі моральних цінностей у суспільстві загалом. Продовжуючи вищезначену логіку, Л. Мірошніченко підкреслює, що впровадження академічної доброчесності необхідно починати з власної світоглядної позиції в межах якої немає місця недоброчесним проявам у освітній діяльності. Освітняни та науковці мають з повагою ставитись до інтелектуальних здобутків колег та коректно використовувати результати наукових досліджень, постійно слідкувати за науковими новаціями, обговорювати їх, довести до автоматизму здійснення посилань на авторські розробки як на рівні цитат, так і на рівні ідей. Л. Мірошніченко констатує, що цінності поваги, чесності, справедливості, об'єктивності мають бути беззаперечними складниками діяльності науково-освітнянських спільнот. Серед молодих вчених має проводитись просвітницька робота з метою усвідомлення

ними правової та моральної відповідальності за порушення норм академічної доброчесності, оскільки вітчизняні молоді науковці становлять майбутнє української освітньої системи. При цьому низка вимог щодо академічної доброчесності висувається і до здобувачів вищої освіти. Дослідниця робить невтішний висновок, що у сучасному соціумі спостерігається зменшення попиту на отримання знань високої якості. Загалом, «нездатність і небажання слідувати кращим світовим практикам в освітньонауковій діяльності веде до порушень у виконанні професійних обов'язків. Все це шкодить освітньому процесу, погіршує відносини між членами університетської спільноти, підриває довіру до якості освіти і здійснюваних науковцями досліджень, їх авторитетності, призводить до марної витрати зайвих ресурсів і може завдати втрати іміджу університету» [5, с.96]. Отже, трансформації в освіті з дотриманням норм академічної доброчесності потребують участі всіх суб'єктів освітнього поля у цьому процесі, оскільки кожна ланка та кожен рівень мають значення для цілісного існування системи. З практичної точки зору в Україні та у зарубіжних демократичних країнах здійснюється системна робота щодо впровадження й дотримання необхідного рівня академічної доброчесності. Так, в нашій державі у ЗВО запроваджені обов'язкові навчальні курси для студентів під такими назвами: «Академічна доброчесність», «Академічна культура вищої школи», «Етика у вищій освіті» тощо.

Таким чином, трансформації у освіті потребують системного підходу з чітко визначеними ціннісними орієнтирами, одним з яких є академічна доброчесність. Трансформації у освітньому просторі мають сприяти формуванню академічної культури, яка ґрунтується на академічній доброчесності, академічній свободі, академічній відповідальності. Подальше впровадження норм академічної доброчесності повинно ґрунтуватись на комплексних, а не ситуативних заходах й розгортатись на всіх рівнях освітньої системи, доповнюючись посиленням ролі моральних цінностей у суспільстві загалом. Для здійснення якісних трансформацій у системі вітчизняної освіти з дотриманням принципу академічної доброчесності ми маємо нівелювати об'єктивні та суб'єктивні причини існування академічної недоброчесності. Запровадженні зміни в українському освітньому просторі мають сприяти викоріненню глибинних причин порушення академічної доброчесності.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Башкір, О. Реалізація принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти України. Освітологічний дискурс, 2021. 77–90.
2. Бойченко, М.І. Інституційні засади академічної доброчесності: філософська та правова концептуалізація. Філософія освіти, 2019. 1, 97–114.
3. Гаруст, Ю. В., Павленко, Б. О. Академічна доброчесність – шлях до захисту інтелектуальної власності українських науковців. Правові горизонти, 2017. 4, 88–95
4. Дорошко, А. О. Стан і проблеми академічної доброчесності та причини її порушення. Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Педагогічні науки, 2021. 194, С. 204–208.

УДК 37.014.5:[37.017:174]

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК БАЗОВА ЦІННІСТЬ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Наталія Єфименко, Любов Дорогейко, Лілія Дмитренко

Полтавський базовий медичний фаховий коледж

м. Полтава, Україна

Сучасна освітня парадигма в Україні, інтегруючись у європейський науковий та освітній простір, висуває на передній план не лише якість знань, а й етичні засади їх здобуття. Академічна доброчесність за своєю суттю є тим моральним фундаментом, на якому тримається довіра до результатів інтелектуальної праці, валідність дипломів та авторитет закладів освіти. Вона не повинна сприйматися як набір каральних інструментів або формальних обмежень; натомість доброчесність має стати живою цінністю, що пронизує щоденну взаємодію між викладачами, студентами та адміністрацією. У 2026

році, коли доступ до інформації став практично безмежним, а технології штучного інтелекту змінили ландшафт створення контенту, питання внутрішньої чесності та поваги до інтелектуальної власності набуває статусу критичного елемента національної безпеки та культурного розвитку.

Культура академічної доброчесності починається з розуміння того, що будь-який освітній результат є продуктом особистих зусиль, критичного мислення та відповідального ставлення до чужих ідей. Проблема плагіату, списування чи фальсифікації даних не є лише технічною помилкою оформлення списку літератури; це глибока деформація освітнього процесу, яка нівелює саму ідею навчання. Коли студент вдається до академічної нечесності, він не просто отримує незаслужену оцінку, а втрачає можливість розвинути навички аналізу та синтезу, які будуть критично необхідними в професійній діяльності. В освітньому середовищі, де панує доброчесність, помилка вважається частиною навчального шляху, а не приводом для маніпуляцій. Тільки за умови визнання права на помилку та стимулювання самостійного пошуку можна побудувати середовище, де знання мають реальну вартість.

Особливого значення академічна доброчесність набуває в контексті розвитку новітніх технологій та генеративного штучного інтелекту. У 2025–2026 роках освітянська спільнота зіткнулася з викликом розмежування між допомогою цифрових інструментів та підміною особистої інтелектуальної роботи. Доброчесність у цю епоху вимагає прозорості: використання AI не забороняється, але воно має бути чітко задекларованим, а автор повинен нести повну відповідальність за верифікацію та осмислення згенерованого контенту. Це вимагає від викладачів перегляду методів оцінювання — переходу від репродуктивних завдань до творчих проєктів, де цінність має не лише фінальний текст, а й процес його створення, аргументація та здатність до публічного захисту ідей. Таким чином, доброчесність стає стимулом для інновацій у методиці викладання.

Роль педагога у формуванні доброчесного середовища є визначальною, адже викладач є рольовою моделлю для здобувачів освіти. Дотримання наукової етики самим педагогом, прозорість критеріїв оцінювання, надання конструктивного зворотного зв'язку та повага до авторства студента — це ті чинники, що виховують повагу до правил академічної гри. Коли викладач створює умови, в яких чесність цінується вище за «ідеальний» запозичений результат, рівень довіри в групі зростає, що безпосередньо впливає на якість

освітньої комунікації. Важливо розуміти, що доброчесність не виховується гаслами; вона формується через щоденну практику визнання джерел, коректного цитування та відкритого обговорення етичних дилем.

Для інституціалізації академічної доброчесності заклади освіти впроваджують внутрішні системи забезпечення якості, які включають не лише автоматизовану перевірку текстів на запозичення, а й роботу етичних комісій та освітні заходи. Проте дієвість цих систем залежить від того, чи стануть вони органічною частиною корпоративної культури. Створення клімату, де академічна крадіжка сприймається спільнотою як неприйнятна поведінка, є набагато ефективнішим за будь-які технічні засоби контролю. Випускник, який пройшов через доброчесне освітнє середовище, виносить у професійне життя не лише диплом, а й сформовану систему цінностей, де професіоналізм нерозривно пов'язаний з етикою. Це стає запорукою здорового розвитку суспільства, де репутація фахівця базується на реальних досягненнях і чесному імені.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що академічна доброчесність є не просто вимогою законодавства чи стандартом якості освіти, а фундаментальною умовою існування інтелектуальної спільноти. Вона забезпечує рівні умови для всіх учасників освітнього процесу, стимулює розвиток особистості та гарантує, що диплом про освіту є дійсним сертифікатом знань і навичок. У світі, що постійно змінюється, саме етична стійкість та вірність принципам чесності залишаються тими константами, які визначають успіх людини та прогрес держави. Розбудова середовища, заснованого на доброчесності, — це тривала інвестиція в майбутнє, результат якої вимірюється не лише кількістю публікацій чи високими рейтингами, а рівнем суспільної довіри та чесністю перед самим собою.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биков В. Ю., Спірін О. М. (2024). Академічна свобода та цифрова трансформація освітнього процесу в університетах. *Інформаційні технології в освіті*, (1), 2024. — с. 5–18.
2. Волинець В. В. Взаємозв'язок академічної свободи та професійної відповідальності педагога в умовах сучасної вищої школи. *Вища освіта України*, (2), 2023. — с.102–109.

3. Заболотна О. М. Роль академічної свободи у формуванні інноваційного потенціалу викладача. *Педагогічний вісник, (1), 2024. – с.70–77.*

УДК 378.017.4:174

**КУЛЬТУРА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК БАЗОВА ЦІННІСТЬ
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: ДОСВІД МОНІТОРИНГУ У
ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ НФаУ**

Інна Коломієць, Ольга Гейко

**Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету,
м. Харків, Україна**

Анотація. У статті розглядається питання формування культури академічної доброчесності у сучасній системі освіти України. На основі результатів шестирічного (2020–2026 рр.) моніторингу серед здобувачів Фахового коледжу НФаУ проведено порівняльний аналіз динаміки обізнаності студентів та їхнього ставлення до принципів академічної доброчесності. Запропоновано системний підхід за участю всіх учасників освітнього процесу.

Ключові слова: академічна доброчесність, плагіат, штучний інтелект, дистанційне навчання, культура доброчесності, моніторинг.

Поняття «академічна доброчесність» стало широко використовуватись у світовій освітній практиці ще в другій половині ХХ ст. Але для України, як і для більшості пострадянських країн воно тривалий час залишалося практично не актуальним. В суспільстві формувалося ставлення до «шпаргалок» та списування як до норми, як такий собі «рятувальний круг» при надмірному навчальному навантаженні або складності матеріалу.

Утвердження академічної доброчесності в Україні розпочалося із прийняттям низки важливих законодавчих документів: Закону України «Про освіту» (2017, стаття 42), Закону України «Про вищу освіту» (2014), де вперше законодавчо було визначено поняття академічної доброчесності як «сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися

учасники освітнього процесу», а заклади освіти повинні були розробляти власні положення про академічну доброчесність, Закон України «Про фахову передвищу освіту»(2019, ст 42), Закон України «Про академічну доброчесність» (2025 р.) та інші документи.

На практиці ж реальна зміна освітньої культури потребує не просто наявність певного документу, потрібна систематична й довготривала робота всіх учасників освітнього процесу. Культуру академічної доброчесності неможливо сформувати одномоментно за кілька зустрічей зі здобувачами освіти. Вона має закладатися ще в дошкільному віці через базові моральні принципи: «не можна казати неправду», «не можна брати чуже», «слід все робити самостійно».

На жаль, в Україні ця тема досі не є систематичною частиною шкільних програм. Практично виховання доброчесності здебільшого покладається на учителів, на їх розсуд. Саме тому, коли вчорашній школяр, вступаючи до коледжу, вперше стикається з поняттям «академічна доброчесність», то сприймає вимоги принципів академічної доброчесності як просто додаткову формальність в новому середовищі, а не як давно засвоєну цінність.

Починаючи з 2020–2021 навчального року, Фаховий коледж Національного фармацевтичного університету систематично проводить анкетування здобувачів освіти щодо академічної доброчесності. Загалом у дослідженнях взяли участь понад 1900 студентів різних форм і рівнів навчання.

Результати опитування першокурсників (2025–2026 н.р.) щодо обізнаності з поняттям академічної доброчесності показали, що лише 73,7% студентів-першокурсників заочної форми були знайомі з поняттям академічної доброчесності на момент вступу, тоді як для інших основним джерелом ознайомлення стала вступна зустріч у коледжі. Значна частина студентів денної форми ознайомила з принципами доброчесності безпосередньо під час занять у коледжі (81,8% для студентів на базі повної загальної освіти), що підтверджує тезу про відсутність системної роботи в загальноосвітніх закладах.

Важкі випробування останніх років для нашої країни вимушено змінили формат освітнього простору. І викликів для академічної доброчесності побільшало. Перехід до дистанційного навчання поставило перед освітянами багато питань, в тому числі і питання контролю рівня досягнень здобувачів освіти. Традиційні методики контролю стали неефективними, а списувати стало технічно значно простіше. Ще один впливовий чинник – це технології

штучного інтелекту (ШІ), які стрімко розвиваються і є загальнодоступними вже з кінця 2022 року.

Анкетування у 2025–2026 н.р. показало, що здобувачі освіти II–III курсів вважають використання ШІ (без завдання) одним з вагоміших порушень академічної доброчесності (40,4% — денна форма, 36,2% — заочна форма). Значна частка першокурсників також вважають використання штучного інтелекту (без завдання) порушенням (74,6% – денна форма, 70,2%— заочна форма). Однак, коли йшлося про ставлення до використання ШІ-сервісів для виконання робіт, думки розділилися: здобувачі освіти заочної форми (49,5%) в основному вважають це порушенням доброчесності, а здобувачі освіти денної форми схильні вважати, що це «залежить від ситуації» (55,9%), тобто маємо більш прагматичний підхід.

У таблиці 1 представлено порівняльний аналіз ключових показників щорічного анкетування щодо академічної доброчесності, що проходило щорічно протягом 5 років.

Таблиця 1. Динаміка показників академічної доброчесності (АД) серед здобувачів освіти (2021–2025)

Показник	2021–22 н.р. (n=466)	2022–23 н.р. (n=259)	2023–24 н.р. (n=388)	2024–25 н.р. (n=241)
Знайомі з поняттям АД	88,2%	93,1%	93,6%	96,7%
Дотримуються принципів АД	73,6%	80,9%	86,6%	85,0%
Особисто порушували АД	7,9%	5,5%	4,1%	4,0%
Порушення — невірний крок	84,3%	82,2%	81,3%	92,8%
Не готові повідомляти про порушення	60,0%	62,5%	58,5%	54,1%
Головний мотив порушень: страх поганої оцінки	46,4%	36,3%	24,5%	35,7%

Простежується позитивна динаміка, як в обізнаності та дотриманні принципів академічної доброчесності здобувачами освіти, так і щодо ставлення до порушень. Частка тих, хто вважає порушення доброчесності «невірним кроком», зросла до 92,8% у 2024–2025 н.р. Поступово знижується і частка тих, хто не готовий повідомляти про порушення: з 60–62,5% до 54,1% у 2024–2025 н.р.

В таблиці 2 представлені узагальнені дані результатів анкетування здобувачів освіти II-та III курсів за формами навчання. Дані свідчать про

зростання частки студентів, обізнаних з поняттям академічної доброчесності, що є результатом роботи педагогічного колективу через інформаційні заходи, обговорення на заняттях, підписання декларацій.

Таблиця 2. Показники 2025–2026 н.р. за формами навчання

Показник (2025–26, II–III курси)	Денна форма (n=52)	Заочна форма (n=257)
Знайомі з поняттям «АД»	100%	97,7%
Регулярно дотримуються принципів АД	53,8%	63,0%
Нестача часу як мотив порушень	57,7%	73,9%
Використання ІІІ без вказівки (спостережувані порушення)	40,4%	36,2%
Позитивне ставлення до перевірки на плагіат	13,5%	26,1%

Попри позитивну динаміку, кілька проблем залишаються незмінними впродовж усіх років спостережень:

- Більшість студентів (54–62%) не готові повідомляти адміністрацію про порушення, вважаючи це «доносом». Ця установка є одним із найсерйозніших бар'єрів.
- Списування під час контрольних заходів стабільно залишається найпоширенішим видом порушень у всі роки спостереження.
- Переважна більшість тих, хто порушував правила, отримали бажаний результат (вищу оцінку або залік) — факт, що потребує особливої уваги педагогів.
- Зростає неоднозначність ставлення до використання Інтернет-ресурсів без посилань та застосування ІІІ-інструментів. Порівняльний аналіз студентів денної та заочної форм вказує на суттєву різницю в мотивації: для заочників на першому плані нестача часу (73,9%), тоді як для денної форми — комплекс нестачі часу, нерозуміння матеріалу (57,7%), прагнення до високих оцінок (46,2%). А значить, потрібен диференційований підхід до обох форм навчання.

Результати шестирічного моніторингу переконливо свідчать: для того, щоб академічна доброчесність стала невід'ємною частиною освітянської культури, потрібна комплексна робота всіх учасників освітнього процесу. Формальне підписання декларацій доброчесності та разові інформаційні кампанії не здатні самотійно змінити культуру.

Якими можуть бути кроки від учасників освітнього простору?

Адміністрація закладу

- Регулярне оновлення політики академічної доброчесності. Як, приклад: актуальне на сьогодні питання унормування використання ШІ-інструментів в освітньому процесі.
- Розробка чіткого, реально працюючого алгоритму реагування на порушення.
- Впровадження системи перевірки робіт на плагіат із прозорою та послідовною процедурою реагування на порушення.
- Формування культури «безпечного» (анонімного) повідомлення про порушення із захистом від переслідувань.
- Систематичний моніторинг стану академічної доброчесності через анкетування як основа для управлінських рішень.

Педагогічні працівники

- Перехід до розв'язання практичних завдань: навчання навичкам цитування, етичного використання ШІ та критичного аналізу джерел.
- Створення завдань, які потребують творчого мислення і власного персонального досвіду, тих, що важко виконати без реального заглиблення в цю тему
- Посилення консультаційної підтримки, особливо з предметів, де нерозуміння матеріалу є ключовим тригером порушень.
- Для студентів-заочників — враховувати реальне навантаження (робота + навчання) впроваджувати гнучкі формати завдань і дедлайнів.
- Пояснювати, що контрольні заходи – це інструмент навчання та розвитку, а не покарання.

Здобувачі освіти

- Розуміння того, що академічна доброчесність — це особиста відповідальність перед собою і майбутньою фаховою репутацією, а не просто формальність у закладі освіти.
- Розвиток навичок самоорганізації — для подолання найпоширенішого тригера порушень.
- Формування доброчесної культури в навчальній групі: відмова надавати можливість списувати, натомість пропонувати відкриту допомогу в навчанні, усвідомлення власної відповідальності за академічну атмосферу в групі.

Висновки.

Формування та утвердження культури академічної доброчесності — це тривалий процес, що потребує системного підходу на всіх рівнях освіти. В Україні формування цієї культури набуває особливої складності й актуальності через пострадянську спадщину, воєнний стан, дистанційне навчання і стрімкий розвиток ІІІ.

Шестирічний досвід моніторингу Фахового коледжу НФаУ демонструє обнадійливу позитивну динаміку: рівень обізнаності студентів зростає, частка тих, хто особисто порушував принципи доброчесності, зменшується. Водночас зберігаються виклики: «стійке мовчання» щодо порушень, зростання ситуативного ставлення до використання ІІІ та Інтернет-ресурсів, недостатність реальних наслідків для порушників.

Культуру доброчесності неможливо «впровадити» нормативно. Вона формується протягом усього освітянського життя. Академічна доброчесність перестане бути просто формальною вимогою і стане справжньою цінністю тільки в тому випадку, якщо кожен учасник освітнього процесу буде розуміти власну роль.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 1.03.2026)
2. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 1.03.2026)
3. Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019 р. № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (дата звернення: 10.03.2026)
4. Про академічну доброчесність: Закон України від 18.12.2025 р. № 4742-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

УДК 377:174

ПАРТНЕРСТВО ВИКЛАДАЧА І ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Ірина Костів, Богдан Сельський, Назарій Цалик

ВСП «Бережанський фаховий коледж НУБіП України»

м. Бережани, Україна

У сучасному освітньому середовищі академічна доброчесність виступає не лише нормативною вимогою, а й базовою цінністю, необхідною для забезпечення якості освіти, довіри до результатів навчання та наукових досягнень, а також формування професійної і моральної культури здобувачів освіти. Відповідно до нового Закону України «Про академічну доброчесність», академічна доброчесність визначена як сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватися суб'єкти академічної діяльності під час провадження такої діяльності [1]. Це визначення підкреслює її ціннісний характер і закладає правову основу для формування академічної культури в закладах освіти усіх рівнів.

Особливої ваги питання набуває в умовах фахової передвищої освіти, де здобувачі формують перші професійні компетентності, набувають навичок самостійної науково-творчої діяльності та розвивають ціннісні орієнтації, що надалі впливатимуть на їхню професійну поведінку. У цій парадигмі важливо не лише дотримуватися вимог, а й створювати культуру академічної доброчесності, де партнерство між викладачем і студентом виступає одним із ключових механізмів її утвердження.

Академічна доброчесність передбачає чесність, довіру, повагу, справедливість та уникнення конфлікту інтересів у всіх видах академічної діяльності. Вона спрямована на забезпечення об'єктивності оцінювання, достовірності наукових результатів, відповідального ставлення до власної та чужої інтелектуальної праці, а також на підтримку морального клімату в освітньому середовищі.

Партнерство у формуванні академічної культури являє собою взаємодію, у якій викладач і студент виступають співавторами процесу навчання. Замовчування ієрархічної дистанції дозволяє розвивати відповідальність,

автономію та внутрішню мотивацію здобувача. У партнерській моделі викладач не лише передає знання, а й активно моделює цінності доброчесності, демонструє їх на власному прикладі, підтримує здобувача у творчому пошуку і критичному осмисленні інформації. Такий підхід дозволяє студентам усвідомлювати не лише що робити правильно, а й чому це важливо.

Крім того, у закладах освіти партнерство реалізується через спільний аналіз академічних етичних дилем, відкриті дискусії щодо правильних практик посилення і цитування, спільну розробку критеріїв оцінювання результатів, що формує відчуття спільної відповідальності за якість освітнього процесу. Важливо, що такі практики посилюють довіру між викладачами та студентами і сприяють формуванню позитивного академічного середовища.

Викладач у закладі фахової передвищої освіти відіграє подвійну роль: професійного наставника та вихователя цінностей. З одного боку, він забезпечує репрезентацію знань, а з іншого – є носієм і транслятором академічної культури. Викладач має не лише знати нормативні вимоги, а й навчити студентів розуміти сутність академічної доброчесності та її місце в професійній діяльності.

Заклад освіти повинен створювати механізми підтримки доброчесності: проводити тренінги, семінари, інтегрувати академічну культуру в освітні програми, оприлюднювати кодекси честі та правила оцінювання. Це підсилює роль викладача як того, хто не лише повідомляє правила, а й формує ціннісне ставлення до них.

Здобувач освіти, беручи участь у партнерських взаємодіях, набуває внутрішньої мотивації дотримуватися доброчесності. Він перестає сприймати правила лише як вимогу зовнішнього контролю та розуміє їхню цінність для власного професійного становлення. Студент навчається відповідально працювати з джерелами, чесно презентувати результати власної роботи, критично оцінювати власні слабкі сторони та робити висновки для розвитку.

Такий підхід сприяє формуванню саморегуляції, відповідальності та професійної етики – компетентностей, що важливі не лише в академічному середовищі, а й у професійній діяльності.

Практичний вимір партнерства викладача і здобувача освіти у закладі фахової передвищої освіти охоплює всі етапи освітнього процесу – від аудиторної роботи до підготовки підсумкових кваліфікаційних проєктів. Така взаємодія реалізується під час виконання індивідуальних і групових завдань,

підготовки рефератів, аналітичних оглядів, проєктних і міждисциплінарних робіт, написання курсових та дипломних проєктів, проходження навчальної й виробничої практики, участі у студентських наукових гуртках, олімпіадах і конференціях. Партнерський підхід передбачає не лише консультативну допомогу викладача, а й спільне обговорення тематики дослідження, формулювання мети й завдань, визначення методів роботи, узгодження критеріїв оцінювання, аналіз академічних джерел і дотримання правил цитування. У процесі регулярних консультацій, проміжних обговорень та відкритого зворотного зв'язку студент навчається відповідально планувати власну діяльність, аргументовано презентувати результати, критично оцінювати зауваження та самостійно вдосконалювати роботу. Водночас викладач виступає не лише контролером якості, а наставником і модератором академічної культури, який створює умови для доброчесного виконання завдань, підтримує ініціативність і заохочує до самостійного мислення. Системна співпраця формує атмосферу довіри, взаємної поваги та відповідальності, у якій академічна доброчесність постає не формальною вимогою, а внутрішньо прийнятою нормою професійної поведінки майбутнього фахівця.

Таке партнерство викладача і здобувача освіти виступає ефективною моделлю формування культури академічної доброчесності в закладі фахової передвищої освіти. Воно сприяє:

- формуванню ціннісного ставлення до академічної доброчесності як невід'ємної частини освітнього процесу;
- розвитку навичок відповідального академічного та професійного поведінки здобувачів;
- підвищенню довіри та позитивного академічного клімату у навчальному колективі.

Універсальність партнерської взаємодії полягає в тому, що вона не замінює законодавчих вимог, а реалізує їх через культуру довіри, поваги та взаємної підтримки. Саме таке партнерство стає дієвим інструментом утвердження академічної доброчесності як базової цінності сучасного освітнього середовища.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Про академічну доброчесність : Закон України від 18.12.2025 № 4742-IX.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>

УДК 378.014.61:174.7

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Оксана Кравчук, Надія Сеньків, Вікторія Ходаківська

Житомирський базовий фармацевтичний фаховий коледж

м. Житомир, Україна

У сучасних умовах реформування освітньої галузі в Україні особливої актуальності набуває проблема забезпечення якості освіти. Одним із ключових індикаторів її рівня є дотримання принципів академічної доброчесності. Відсутність сформованої культури чесності в освітньому процесі призводить до зниження довіри до результатів навчання, девальвації дипломів та підриву авторитету освітніх інституцій.

Культура академічної доброчесності базується на принципах чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності та прозорості. Вона формується не лише через систему санкцій, а передусім через виховання внутрішньої мотивації до чесної навчальної та наукової діяльності. Особливо важливим є розвиток навичок академічного письма, критичного мислення, уміння працювати з джерелами інформації. Впровадження освітніх компонентів, спрямованих на формування інформаційної грамотності, дозволяє запобігати порушенням ще на етапі їх виникнення. У цьому контексті важливою є роль викладача як носія академічної культури. Особистий приклад дотримання принципів етичної поведінки сприяє формуванню довіри та відповідального ставлення здобувачів освіти до навчального процесу. Ефективне впровадження академічної доброчесності передбачає комплекс заходів:

- ✓ розроблення та впровадження кодексу академічної етики;
- ✓ використання програм перевірки текстів на академічний плагіат;
- ✓ проведення тренінгів і семінарів з академічного письма;
- ✓ формування прозорих процедур оцінювання;
- ✓ створення безпечного середовища для повідомлення про порушення.

Особливої уваги потребує формування довіри між усіма учасниками освітнього процесу. Надмірний акцент виключно на каральних заходах може призвести до формального ставлення до проблеми. Натомість превентивний

підхід, що поєднує просвітницьку діяльність і чіткі регламенти реагування, забезпечує стійкий результат.

Серед основних викликів — поширення недоброчесних практик в умовах цифровізації, використання готових робіт, штучного інтелекту без належного посилення, комерціалізація освітніх послуг. Це вимагає оновлення підходів до оцінювання знань та форм контролю.

Перспективним напрямом є формування академічної доброчесності ще на рівні загальної середньої освіти, що сприятиме виробленню відповідальної поведінки до вступу у заклади вищої освіти.

Формування культури академічної доброчесності є стратегічним завданням розвитку сучасної освіти. Вона виступає не лише інструментом запобігання порушенням, а фундаментальною цінністю освітнього середовища, що визначає рівень довіри до результатів навчання та наукової діяльності.

Ефективність утвердження принципів доброчесності залежить від поєднання нормативного регулювання, інституційної відповідальності та внутрішньої мотивації учасників освітнього процесу. Лише за умов системної роботи можливо забезпечити реальне, а не декларативне функціонування академічної культури в освітньому просторі України.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII : офіц. веб-сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 25.02.2026).
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII : офіц. веб-сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 25.02.2026).
3. Василенко Г. В. Академічна доброчесність у сучасній освіті : моногр. - К. : Видавничий дім «Освіта», 2020. - 256 с.
4. Литвиненко С. В. Формування ціннісних орієнтирів студентської молоді в контексті академічної доброчесності // Педагогічні науки: теорія та практика. -2022. - № 7. - С. 23–31.

УДК 378.046.4:177.9

**ВПЛИВ ВОЄННОГО ЧАСУ НА ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: ВИКЛИКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ШЛЯХИ УТВЕРДЖЕННЯ
ЧЕСНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

Поліна Кузова, Наталя Карганова

Дніпровський індустріально-педагогічний фаховий коледж
м. Дніпро, Україна

Повномасштабна війна в Україні створила складні умови для освіти. Студенти фахових коледжів стикаються з повітряними тривогами, відключеннями електроенергії, психологічним стресом, переїздами та втратою мотивації до навчання. Усе це впливає на дотримання академічної доброчесності, тобто, чесності в навчанні: уникнення плагіату, списування та інших порушень.

Актуальність теми полягає в тому, що війна посилила ризики порушень академічної доброчесності. Закон України «Про освіту» визначає академічну доброчесність як набір етичних принципів, яких мають дотримуватися всі учасники освітнього процесу [1]. В умовах війни студенти частіше користуються готовими текстами з інтернету, штучним інтелектом (наприклад, ChatGPT) або просто списують, бо бракує часу, сил чи стабільного доступу до навчання.

Метою тез є висвітлення основних викликів для студентів фахової передвищої освіти в дотриманні чесності та запропонувати прості шляхи зміцнення академічної доброчесності.

Завдання:

- описати головні виклики воєнного часу;
- пояснити, як вони впливають на чесність у навчанні;
- запропонувати практичні кроки для закладів і студентів.

Виклики воєнного часу для студентів фахових коледжів:

- постійний стрес, страх, проблеми з психічним здоров'ям – це знижує концентрацію та бажання вчитися самостійно;
- часті відключення світла та інтернету – студенти не можуть ефективно готуватися до занять і шукають «швидкі» рішення;

- перевантаження – багато хто працює, доглядає за родиною чи допомагає волонтерам, тому часу на якісне виконання завдань бракує;
- легкий доступ до ШІ та готових матеріалів в інтернеті – це спокушає списувати або генерувати тексти без власних зусиль.

Ці фактори призводять до зростання плагіату, списування, використання ШІ без посилання та інших порушень. Дослідження показують, що війна та дистанційне навчання посилили ризики недотримання етичних норм [2; 3].

Важливою протидією цим викликам є формування внутрішньої мотивації студентів до чесного навчання. Як зазначає Карганова Н. Ю., «мотивація та формування стійкого інтересу до вивчення навчальних предметів» є ключовими для ефективного освітнього процесу [4]. Саме стійкий інтерес і внутрішня мотивація допомагають студентам долати спокуси до нечесних практик, навіть коли зовнішні обставини ускладнюють навчання, – вони спонукають працювати самостійно, відповідально та з ентузіазмом.

Шляхи утвердження чесності в освітньому середовищі:

- проводити прості роз'яснювальні заняття про те, що таке академічна доброчесність і чому вона важлива навіть у важкі часи;
- створювати зрозумілі правила: пояснювати, як правильно посилається на джерела, ШІ чи інтернет-матеріали;
- використовувати відкриті перевірки на плагіат і навчати студентів, як самим перевіряти свої роботи;
- пропонувати гнучкі завдання – не тільки письмові, а й усні, проєктні, практичні, де списати важче;
- надавати психологічну підтримку та створювати безпечне середовище, де студенти не бояться просити допомоги;
- заохочувати чесну роботу – хвалити за старання, розвивати інтерес до предмета та внутрішню мотивацію, а не лише за високі бали.

Таким чином, воєнний час ускладнює дотримання академічної доброчесності, але не робить її неможливою. Заклади фахової передвищої освіти можуть протистояти викликам через прості, зрозумілі дії: роз'яснення, підтримку, гнучкість, створення атмосфери довіри та розвиток стійкого інтересу до навчання. Це допоможе студентам залишатися чесними та отримувати справжні знання навіть у складних умовах.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 20.02.2026).
2. Горчинський С. В. Якість української освіти й академічна доброчесність: вплив застосування штучного інтелекту. Академічні візії. 2023. Вип. 20. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/407> (дата звернення: 20.02.2026).
3. Шехавцова С. О. Академічна доброчесність у педагогіці та закладах вищої освіти України в умовах війни. 2025. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/11320> (дата звернення: 20.02.2026).
4. Карганова Н. Мотивація та формування стійкого інтересу до вивчення навчальних предметів // IX Науково-методична конференція «Сучасні тенденції навчання хімії». 2023. С. 55. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=FmhoJAoAAAAAJ&citation_for_view=FmhoJAoAAAAAJ:UeHWp8X0CEIC (дата звернення: 20.02.2026).

УДК 378.014.61:174.7

УТВЕРДЖЕННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК БАЗОВОЇ ЦІННОСТІ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА МЕДИКІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Алла Кузьменко

**Комунальний заклад освіти Лубенський медичний фаховий коледж
Полтавської обласної ради
м. Лубни, Україна**

Вступ. Сьогодні, у наш складний час, особливої актуальності для закладів фахової передвищої освіти набуває формування культури академічної доброчесності як фундаментальної складової професійної підготовки майбутніх

медичних працівників. Поняття академічної доброчесності перестає бути лише вимогою нормативних документів. Воно стає етичним орієнтиром, показником внутрішньої зрілості особистості та основою довіри в освітньо-професійному середовищі [3, с. 13; 4, с. 15].

Адже майбутні медики працюватимуть у сфері, де помилка, некомпетентність або недобросовісність можуть коштувати людського здоров'я й життя. Саме тому академічна доброчесність у процесі навчання є першим кроком до професійної відповідальності [5, с. 20].

Поняття академічної доброчесності як складової освітнього процесу

1. Поняття академічної доброчесності та її нормативне підґрунтя.

Згідно з статтею 42 Закону України «Про освіту» академічна доброчесність визначається як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники навчально-виховного процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових досягнень [5, с.11].

2. Дотримуватися академічної доброчесності педагогічними працівниками означає:

- посилатися на джерела інформації у разі написання доповідей, наукових робіт, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримуватися норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надавати достовірної інформації про методи і результати наукових досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну діяльність;
- контролювати академічну доброчесність здобувачів освіти;
- об'єктивно оцінювати результатів навчання [1, с. 5; 2, с. 4].

3. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти включає в себе:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточних та підсумкових контролів результатів навчання;
- посилатися на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримуватися норм законодавства про авторських прав і суміжних прав;
- надавати достовірну інформацію результатів власної навчальної, наукової, творчої діяльності та про використання методики досліджень і джерел інформації [1, с. 7; 2, с. 3].

4. Порушенням академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат – оприлюднювати наукові результати, отримані іншими особами, як результати власного дослідження чи відтворювати опубліковані текстів інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднювати власні раніше опубліковані наукові результати як нові наукові результати;
- фабрикація – вигадувати дані чи факти, що існують в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація – змінювати чи модифікувати вже наявні дані стосовно освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування – виконувати письмові робіт із залученням допоміжних джерел інформації, крім дозволених для використання;
- обман – надавати неправдиву інформацію про власну освітню, наукову, творчу діяльності чи організацію освітнього процесу;
- хабарництво – надавати чи отримувати учасником освітнього процесу або пропонувати надання чи отримання коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру для отримання переваг у навчанні;
- необ'єктивне оцінювання – свідомо завищувати або занижувати оцінки здобувачам освіти;
- надавати здобувачам освіти неправомірну допомоги чи створювати перешкоди під час навчального процесу.

5. Академічна доброчесність як складова професійної етики медика.

Витоки професійної етики беруть свій початок з рабовласницького суспільства. Античний філософ Аристотель вважав її особливою галуззю етичного знання. «Батько» медицини Гіппократ вперше в історії розробив професійний кодекс лікаря як вихідний пункт розвитку професійної етики. Пізніше теоретичною проблемою професійної етики займалися І. Бентам, Ш. Монтеск'є, О. Конт, Е. Дюркгейм та ін.

При феодализмі розподіл праці досягає помітного розвитку, свідченням чого є поява численних морально-професійних кодексів, статутів, заповідей цехів, чернецьких та лицарських орденів, купецьких гільдій, суддів тощо.

Морально-професійні норми є невід'ємною частиною загальнолюдської моралі та конкретної історичної моральної системи.

Професійно-етичні кодекси, як і моральна система суспільства взагалі, історично і соціально тісно пов'язані з конкретною історичною епохою.

Академічна доброчесність у підготовці медиків є продовженням принципів медичної етики. Якщо здобувач освіти може дозволити собі списування або фальсифікацію результатів практичних робіт, це формує його ставлення до професійної недоброчесності у майбутньому.

Наразі особливо важливі такі аспекти: чесно виконувати практичні маніпуляції, відповідально проходити виробничу практику, достовірно вести медичну документацію під час навчання, самостійно опрацьовувати клінічні випадки.

На якість майбутньої медичної допомоги в коледжі безпосередньо впливає формування культури доброчесності [5, с. 33].

6. Специфіка утвердження академічної доброчесності у закладах фахової передвищої медичної освіти.

Всі ми знаємо особливості фахової медичної передвищої освіти: велика кількість годин на практичну підготовку; залучення здобувачів освіти до клінічної діяльності; контакти з хворими; орієнтація на кінцевий результат.

У цьому випадку академічна доброчесність повинна бути щоденною нормою [2, с. 7; 3, с. 4].

Які ж основні напрямки формування культури доброчесності?

Нормативно-організаційний рівень: обов'язково розробити Положення про академічну доброчесність; створити комісію з питань доброчесності; встановити чіткий алгоритм реагування на порушення доброчесності.

Освітньо-виховний: регулярно проводити тематичні виховні години; інтегрувати питання доброчесності в дисципліни; проводити тренінги зі здобувачами освіти.

Особистісно-прикладний рівень: викладач повинен показувати особистий приклад, об'єктивно оцінювати, не допускати формалізму, створювати атмосферу довіри та взаємоповаги.

7. Причини порушень академічної доброчесності серед студентів-медиків.

Вони бувають різними: у здобувачів освіти ще недостатню сформовані навички самостійної роботи; вони можуть бути перевантажені навчальною програмою, мати низький рівень інформаційної культури.

У період воєнного стану до цього додаються: психологічне напруження. Тому завдання закладу освіти — не лише карати, а й створювати умови для профілактики порушень.

8. Роль викладача у формуванні культури академічної доброчесності.

Викладач у медичному коледжі — це не лише носій знань, а й моральний авторитет. Саме через поведінку викладача здобувачі освіти засвоюють ази майбутньої професії. Це: чітке і зрозуміле пояснення вимог до виконання практичних робіт; використання різнорівневих завдань; застосування сучасних форм контролю знань; формування культури поведінки майбутніх медиків; щоденна підтримка академічного діалогу.

Викладач повинен показати здобувачам освіти: коректність у цитуванні; повагу до авторських прав; прозорість критеріїв оцінювання; нетерпимість до корупційних проявів.

9. Інструменти формування культури академічної доброчесності.

На сьогодні вони є такими: впровадження кодексу честі здобувача освіти; знайомство з декларацією доброчесності; використання програм перевірки текстів на унікальність; кейс-метод із розбором етичних ситуацій; дискусії та тренінги.

Особливо важлива внутрішня мотивація. Лише тоді доброчесність стає не страхом перед покаранням, а внутрішнім переконанням.

Висновки.

Отже, якість освітнього середовища визначається не лише матеріально-технічною базою навчального закладу, якістю викладання, а й моральним кліматом колективу.

Адже культура доброчесності сприяє: формуванню довіри між здобувачами освіти та викладачами; підвищенню мотивації до навчання; зміцненню репутації закладу; конкурентоспроможності випускників; формуванню професійної честі медика.

В умовах реформування медичної галузі та євроінтеграційних процесів принципи доброчесності стають важливою складовою міжнародного визнання освітніх стандартів. [4, с.2].

Культура академічної доброчесності в освітньому середовищі медиків фахової передвищої освіти є невідкладним завданням сучасного закладу освіти.

Вона формує професійну відповідальність, забезпечує якість підготовки, є основою медичної етики; сприяє формуванню довіри в суспільстві, визначає морально-етичний облік майбутнього фахівця.

Медичні працівники не мають права на некомпетентність. А некомпетентність часто починається з академічної доброчесності. Тому культура доброчесності повинна стати внутрішньою цінністю кожного учасника освітнього процесу.

І тільки за умови послідовної, клопіткої та свідомої роботи можна сформуванню покоління медиків, для яких чесність у навчанні стане природним продовженням чесності у професії.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами).
2. Закон України «про фахову передвищу освіту» від 06.06.2019 № 2745-VIII.
3. Міністерство освіти і науки України. Методичні рекомендації щодо дотримання принципів академічної доброчесності в закладах освіти. — київ, 2020.
4. Міжнародний центр академічної доброчесності (international center for academic integrity). The fundamental values of academic integrity. — clemson university, 2014.
5. Гончаренко С. У. Педагогічна етика та академічна культура викладача. — київ : освіта, 2018.

УДК: 378.147:37.015.3:001.891

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Ірина Лісецька, Олександра Кузенко, Софія Іванова

Івано-Франківський національний медичний університет

м. Івано-Франківськ, Україна

Сучасні реформи в системі освіти пов'язані з процесами інтеграції до Європейського освітнього простору, що відкриває нові можливості для

всебічного розвитку здібностей і потенціалу здобувачів освіти, а також сприяє забезпеченню якості підготовки фахівців відповідно до міжнародних стандартів. У сучасних умовах трансформації української освіти особливого значення набуває формування культури академічної доброчесності. Вона є не просто набором формальних правил, а фундаментальною цінністю, що визначає якість освітнього процесу, рівень довіри до результатів навчання та авторитет закладу освіти. Академічна доброчесність формує моральне підґрунтя освітнього середовища, сприяє розвитку відповідального мислення та забезпечує інтеграцію української освіти у світовий академічний простір. Тому питання впровадження та дотримання принципів академічної доброчесності в освітньо-науковому середовищі посідає важливе місце, як фактор покращення освітнього процесу [1, с. 45; 3, с. 42; 4, с. 7; 5, с. 85]

В статті 42 Закону України «Про вищу освіту» викладено поняття академічної доброчесності - сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Політика академічної доброчесності стосується всіх учасників освітнього процесу, як науково-педагогічними працівниками, так і здобувачами освіти. Порушення академічної доброчесності включає академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання. Крім того, в законі сформульовано види академічної відповідальності педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників та для здобувачів освіти [2, с. 112; 6, 7].

Якість освіти безпосередньо залежить від рівня академічної культури. Якщо здобувач освіти отримує оцінку не завдяки знанням, а через списування чи інші форми недоброчесної поведінки, це знецінює сам освітній процес. Формально отриманий диплом не гарантує професійної компетентності, що негативно впливає на ринок праці та довіру суспільства до освітніх інституцій. Доброчесність забезпечує прозорість і об'єктивність оцінювання, сприяє формуванню реальних знань і навичок. Вона створює середовище, у якому кожен учасник процесу відчуває відповідальність за власні результати та повагу до досягнень інших.

Формування культури академічної доброчесності є системним процесом, що потребує участі адміністрації, викладачів і здобувачів освіти. Заклад освіти

має розробити чіткі внутрішні положення, кодекси честі, процедури виявлення та розгляду порушень. Проте важливо, щоб ці документи не залишалися декларативними. Адміністрація повинна забезпечити прозорість процедур, рівність усіх перед правилами та справедливе реагування на випадки порушень. Водночас надмірна каральна спрямованість без роз'яснювальної роботи може викликати формальне ставлення до вимог. Тому поряд із контролем необхідно впроваджувати просвітницькі заходи — тренінги, семінари, консультації з академічного письма.

Викладач є ключовою фігурою у формуванні академічної культури. Саме через його професійну етику, вимогливість і справедливість здобувачі освіти засвоюють стандарти поведінки. Якщо педагог дотримується принципів чесності, коректно цитує джерела, об'єктивно оцінює роботи та поважає студентів, він формує відповідне ставлення і в них. Водночас викладач повинен навчати студентів навичкам академічного письма, правильного цитування, роботи з джерелами інформації. Часто порушення виникають не через навмисний обман, а через брак знань щодо правил оформлення та використання матеріалів.

Сучасні технології створюють нові можливості та водночас нові ризики для академічної доброчесності. Легкий доступ до інформації в мережі Інтернет спрощує копіювання текстів. Поширення цифрових сервісів і штучного інтелекту потребує перегляду підходів до оцінювання знань. Однак технології можуть бути і засобом забезпечення доброчесності — завдяки використанню програм перевірки текстів на запозичення, електронних систем тестування з випадковою генерацією завдань, усних форм контролю знань. Важливо не забороняти нові інструменти, а навчати їх відповідального використання.

Справжня культура академічної доброчесності формується не через страх покарання, а через внутрішню мотивацію. Здобувач освіти має розуміти, що чесність — це його особистий капітал, основа професійної репутації та майбутнього успіху.

Створення партнерської атмосфери між викладачем і студентом сприяє довірі та відкритості. Якщо освітній процес будується на взаємній повазі, підтримці й справедливості, потреба в нечесній поведінці суттєво зменшується.

Академічна доброчесність має ширше суспільне значення. Вона формує громадян, здатних діяти чесно, відповідально та професійно. Недоброчесність в освіті може призвести до підготовки фахівців, які не володіють необхідними

компетентностями, що особливо небезпечно в галузях медицини, права, інженерії.

Для України, яка прагне інтеграції до європейського освітнього та наукового простору, дотримання принципів доброчесності є показником зрілості системи освіти. Високі стандарти академічної культури підвищують довіру до українських дипломів і наукових досліджень на міжнародному рівні.

Отже, утвердження культури академічної доброчесності — це стратегічне завдання сучасної освіти. Воно передбачає комплексний підхід: нормативне забезпечення, просвітницьку діяльність, особистий приклад педагогів, формування внутрішньої мотивації здобувачів освіти та використання сучасних технологій контролю. Академічна доброчесність повинна стати не формальною вимогою, а невід’ємною цінністю освітнього середовища. Лише за таких умов можна забезпечити високу якість освіти, конкурентоспроможність випускників та довіру суспільства до освітніх інституцій. Формування культури академічної доброчесності сьогодні — це інвестиція у відповідальне й успішне майбутнє держави.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Бондаренко О. В. Академічна доброчесність як складова забезпечення якості вищої освіти // Вища освіта України. 2019. № 2. С. 45–52.
2. Бутенко Н. Ю. Формування культури академічної доброчесності у закладах вищої освіти // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2020. № 3 (97). С. 112–120.
3. Ковальчук В. І. Академічна доброчесність як складова професійної підготовки майбутніх фахівців // Молодь і ринок. 2021. № 5 (191). С. 42–47.
4. Сисоєва С. О. Академічна культура сучасного університету: виклики та перспективи розвитку // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 2019. № 1 (58). С. 7–13.
5. Ткаченко О. В. Проблеми дотримання академічної доброчесності в умовах дистанційного навчання // Освітологічний дискурс. 2022. № 2 (37). С. 85–94.
6. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 28.02.2026).
7. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 28.02.2026).

УДК 378.2

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Сергій Луценко, Надія Могилка, Дмитро Погорілий

Харківський комп'ютерний фаховий коледж

м. Харків, Україна

Порушення принципів академічної доброчесності та прав інтелектуальної власності, зокрема, плагіат в освіті та науці, а також безвідповідальне використання штучного інтелекту у навчанні, перетворилося сьогодні на одну з найбільших проблем в освітній сфері, підриваючи довіру до освіти й науки, результатів навчання здобувачів освіти.

Важливим кроком у боротьбі з зазначеними негативними тенденціями в *науці й освіті* має стати прийнятий Верховною Радою у грудні 2025 р. з метою підвищення якості освіти, зміцнення довіри суспільства до результатів навчання та формування чесної поведінки в освітній сфері законопроект №10392 «Про академічну доброчесність», яким встановлюються **єдині цінності та принципи академічної доброчесності, а також відповідальність для всіх учасників освітнього процесу** [3]. Закон спрямований на формування і утвердження культури академічної доброчесності відповідно до європейських стандартів у закладах освіти, наукових установах та в суспільстві загалом [2].

Закон зобов'язує заклади освіти створювати власні системи забезпечення доброчесності як складову внутрішньої системи забезпечення якості освіти, що мають містити не лише процедури розгляду питань про порушення академічної доброчесності, але й політику забезпечення та популяризації академічної доброчесності, а також чіткі правила та вимоги до виконання і перевірки академічних творів, навчальних робіт у частині дотримання принципів академічної доброчесності.

Згідно з Законом, кожен заклад освіти зобов'язаний мати визначену своїми внутрішніми актами систему забезпечення академічної доброчесності як складову внутрішньої системи забезпечення якості освіти, що ґрунтується на цінностях, принципах та правилах академічної доброчесності.

Система забезпечення академічної доброчесності зобов'язує заклад освіти:

- сформувані внутрішню політику формування, забезпечення та популяризації академічної доброчесності;
- розробити заходи, спрямовані на формування та утвердження культури академічної доброчесності;
- визначити порядок формування уповноважених органів, встановити функції та відповідальність уповноважених суб'єктів;
- розробити процедуру розгляду повідомлень про порушення академічної доброчесності, порядок прийняття рішень про притягнення особи до академічної відповідальності та оскарження відповідних рішень;
- визначити вимоги до створення (виконання) та перевірки академічних творів, навчальних робіт у частині забезпечення академічної доброчесності [4, ст.12].

Питання розбудови системи забезпечення академічної доброчесності та впровадження в дію основних принципів академічної доброчесності є актуальним для освітнього середовища Харківського комп'ютерного фахового коледжу. На сьогодні в коледжі розроблена значна методична база, яка регламентує питання академічної доброчесності, зокрема Кодекс академічної доброчесності та інші нормативні документи, затверджені коледжем, які спрямовують формування цілісної системи забезпечення академічної доброчесності як складової внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

Система забезпечення дотримання принципів і норм академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин у коледжі складається з нормативно-правового, структурно-організаційного, інформаційного та контрольного елементів.

Основу нормативно-правової складової системи забезпечення академічної доброчесності у коледжі становить Кодекс академічної доброчесності, що закріплює основні засади забезпечення академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин у ХКФК. Разом з Положенням про порядок встановлення порушень академічної доброчесності у ХКФК та іншими документами, які регламентують політику забезпечення якості освіти та академічної доброчесності у діяльності коледжу, цей Кодекс встановлює загальні принципи, цінності та норми поведінки і професійного спілкування учасників освітнього процесу, закріплює систему заходів, що вживаються для

реалізації політики забезпечення академічної доброчесності, визначає організаційну систему забезпечення академічної доброчесності та процедури виявлення порушень академічної доброчесності й притягнення до академічної відповідальності.

Структурно-організаційну складову системи забезпечення академічної доброчесності становлять окремі структурні підрозділи Коледжу та Комісія з питань етики та академічної доброчесності, що забезпечують інформування та взаємодію усіх учасників освітнього процесу щодо дотримання принципів академічної доброчесності та їх впровадження в освітню діяльність Коледжу.

Загальне управління процесом дотримання принципів академічної доброчесності здійснюють директор Коледжу та заступник директора з навчально-виховної роботи. У безпосередньому підпорядкуванні директору Коледжу знаходиться Комісія з питань етики та академічної доброчесності, головною метою діяльності якої є сприяння дотримання принципів академічної доброчесності в навчальній та науковій діяльності Коледжу. При вирішенні своїх завдань Комісія діє спільно з іншими структурними підрозділами та відділами Коледжу відповідно до напрямку діяльності.

До структурно-організаційної складової системи забезпечення академічної доброчесності належать і органи студентського самоврядування: студрада коледжу спрямовує свою діяльність на організацію взаємодії здобувачів освіти з адміністрацією Коледжу та Комісією з питань етики та академічної доброчесності щодо дотримання принципів академічної доброчесності, здійснює інформування здобувачів освіти про неприпустимість їх порушення та сприяє реалізації заходів щодо запобігання проявам академічної недоброчесності.

Інформаційну складову системи забезпечення академічної доброчесності становить створена у коледжі інформаційна база – сукупність інформаційних ресурсів та інформаційних матеріалів, за допомогою яких здійснюється інформування учасників освітнього процесу, популяризація принципів академічної доброчесності та підвищення рівня обізнаності з питань дотримання принципів і норм академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин. Інформаційну базу складають:

– інформаційні матеріали, присвячені популяризації принципів академічної доброчесності серед здобувачів освіти, попередженню плагіату, формуванню

корпоративної культури, розміщені у спеціальному розділі «Академічна доброчесність» на офіційному веб-сайті Коледжу [1];

– інформаційно-консультативний супровід викладачів та здобувачів освіти через поширення інформації щодо відкритих онлайн-ресурсів, сервісів та платформ, які містять навчальні, довідкові та інші матеріали з питань дотримання принципів академічної доброчесності.

Коледж включає до своїх освітніх програм окремі складові освітніх компонентів з питань дотримання академічної доброчесності, здійснює заходи щодо популяризації академічної доброчесності.

Накази, плани, Кодекс Академічної доброчесності та інші внутрішні нормативні акти коледжу щодо питань академічної доброчесності, результати опитувань здобувачів освіти щодо обізнаності та дотримання принципів академічної доброчесності розміщуються на офіційному сайті коледжу [1]. Низка інформаційних матеріалів для здобувачів освіти щодо змісту та дотримання принципів академічної доброчесності в освітньому процесі розміщується безпосередньо у Google-класах академічних груп (зокрема, Пам'ятка здобувачу освіти з академічної доброчесності, Пам'ятка щодо використання ШІ в освітньому процесі, Зразки формулювань для зазначення використання ШІ у роботах, Графічна інформаційна листівка для здобувачів освіти, Правила цитування та оформлення джерел інформації та ін.).

Контрольну складову системи забезпечення академічної доброчесності у коледжі становлять: діяльність Комісії з питань етики та академічної доброчесності, до повноважень якої належить розгляд випадків порушення принципів академічної доброчесності та внесення пропозицій щодо застосування до порушників відповідних заходів впливу, а також низка спеціальних інструментів контролю дотримання принципів академічної доброчесності у навчальній та науковій діяльності коледжу, серед яких:

- обов'язкова перевірка кваліфікаційних та навчальних робіт здобувачів освіти на наявність ознак академічного плагіату;
- перевірка на наявність ознак академічного плагіату наукових праць та навчально-методичних матеріалів педагогічних працівників і здобувачів освіти;
- анкетування учасників освітнього процесу щодо дотримання академічної доброчесності;

- підписання учасниками освітнього процесу (здобувачами освіти та педагогічними працівниками) Декларацій про дотримання академічної доброчесності;
- моніторинг дотримання академічної доброчесності;
- заходи з попередження випадків порушення академічної доброчесності, що передбачають, зокрема, ознайомлення здобувачів освіти з нормативними документами та правилами дотримання академічної доброчесності, проведення вступних бесід для здобувачів освіти першого курсу щодо принципів академічної доброчесності, організацію лекцій, бесід, тренінгів, воркшопів з питань академічної доброчесності та ін.

Створення та функціонування цілісної системи забезпечення академічної доброчесності, спрямовані на формування культури доброчесності серед усіх учасників освітнього процесу, що, в умовах стрімкого розвитку сучасного інформаційного простору, поширення новітніх технологій, і, зокрема, розвитку штучного інтелекту та його інтеграцією в інформаційно-освітнє середовище, виходить за межі простого дотримання правил і стає внутрішньою цінністю та невід'ємною складовою внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Формування культури академічної доброчесності в закладах освіти має сприяти: підвищенню довіри до результатів навчання здобувачів освіти, підвищенню якості освіти шляхом забезпечення самостійності виконання навчальних завдань, дотримання авторських прав та поваги до результатів інтелектуальної праці інших осіб, формуванню доброчесної поведінки у професійній та суспільній діяльності [2].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна доброчесність / ХКФК: офіційний сайт. URL: <https://khpcc.com/akademichna-dobrochesnist/> (дата звернення: 25.01.2026).
2. Верховна Рада України прийняла Закон про академічну доброчесність / Рада: офіційний вебпортал парламенту України. 18 грудня 2025р. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/269207.html> (дата звернення: 25.01.2026).
3. Верховна Рада ухвалила Закон, що встановлює єдині правила доброчесності в освіті і науці / Офіційний сайт МОН України. 18.12.2025. URL: <https://mon.gov.ua/news/verkhovna-rada-ukhvalyla-zakon-shcho->

[vstanovliuie-iedyni-pravyla-dobrochesnosti-v-osviti-i-nautsi](https://ips.ligazakon.net/document/ji10516a?an=8) (дата звернення: 25.01.2026).

4. Про академічну доброчесність: проєкт Закону України: від 08.01.2024 р. № 10392. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ji10516a?an=8> (дата звернення: 25.01.2026).

УДК 377.8:004.8(043.2)

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ЕТИКА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Олена Монастирська, Ірина Славчева

**Берестинський педагогічний фаховий коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради
м. Берестин, Україна**

Сучасна освіта перебуває в умовах активної цифровізації, що зумовлює появу нових інструментів навчання та викладання. Одним із таких інструментів є штучний інтелект (ШІ), який дедалі частіше використовується в освітньому процесі. Разом із новими можливостями зростає і відповідальність педагога за дотримання принципів академічної доброчесності та етичних норм. Особливо актуальним це питання є для майбутніх учителів, які лише формують професійні цінності та педагогічну культуру [1].

Академічна доброчесність є сукупністю етичних принципів і правил, яких мають дотримуватися всі учасники освітнього процесу. Вона ґрунтується на таких цінностях, як чесність, довіра, справедливість, повага та відповідальність. Для вчителя академічна доброчесність є не лише професійною вимогою, а й моральним орієнтиром, адже педагог виконує виховну функцію та впливає на формування світогляду здобувачів освіти. Учитель, який дотримується принципів академічної доброчесності, демонструє приклад відповідального ставлення до знань, авторства та результатів навчальної діяльності. Це особливо важливо в умовах використання цифрових технологій, коли межа між власною та запозиченою роботою може бути розмитою [2].

Штучний інтелект відкриває нові можливості для педагогів. Він може використовуватися для створення планів уроків, добору дидактичних матеріалів, генерації вправ, тестів, прикладів, а також для підвищення кваліфікації вчителя. ШІ здатний оптимізувати робочий час педагога та сприяти індивідуалізації навчання. Водночас використання ШІ породжує низку етичних викликів. Зокрема, виникає питання авторства навчальних матеріалів, достовірності інформації, відповідальності за зміст та впливу технологій на самотійність мислення як педагога, так і здобувачів освіти. Тому важливим є усвідомлене й контрольоване застосування ШІ у педагогічній практиці. Етичне використання штучного інтелекту вчителем передбачає застосування його як допоміжного інструменту [3]. До дозволених практик належать: використання ШІ для пошуку ідей, методичних рекомендацій та прикладів для уроків; адаптація згенерованих матеріалів з урахуванням вікових, індивідуальних та освітніх потреб учнів; використання ШІ для самоосвіти, пояснення складних понять або вдосконалення професійних навичок; критичне опрацювання інформації, отриманої за допомогою ШІ, із подальшою перевіркою її достовірності. У такому форматі ШІ не замінює вчителя, а виступає інструментом підтримки його професійної діяльності.

Порушенням принципів академічної доброчесності є некритичне та неетичне використання штучного інтелекту. До недозволених дій у роботі вчителя належать: повне копіювання матеріалів, створених ШІ, без власного доопрацювання та осмислення; представлення згенерованих ШІ матеріалів як виключно власних авторських напрацювань; використання ШІ для маніпуляції результатами оцінювання або створення фіктивних навчальних досягнень; застосування ШІ з порушенням норм захисту персональних даних учнів. Такі дії підривають довіру до педагога, знижують якість освіти та формують хибні цінності в учнів [3].

Учитель відіграє ключову роль у формуванні культури академічної доброчесності та етичного використання технологій. Власним прикладом педагог має демонструвати відповідальне ставлення до використання ШІ, пояснювати учням межі дозволеного та заохочувати до самотійної інтелектуальної діяльності. Формування етичної позиції щодо ШІ сприяє розвитку критичного мислення, відповідальності та цифрової грамотності учнів, що є важливими компетентностями сучасної особистості.

Отже, штучний інтелект є потужним інструментом у професійній діяльності вчителя, проте його використання має ґрунтуватися на принципах академічної доброчесності та педагогічної етики. Дотримання дозволених практик і усвідомлення етичних обмежень забезпечують якісну освіту, професійний авторитет учителя та формування в учнів цінностей чесності й відповідальності. Майбутні педагоги мають усвідомлювати, що технології не замінюють морального вибору людини, а лише підсилюють відповідальність за нього.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Биков В. Ю., Спирін О. М. Цифрові технології в освіті: сучасні виклики та перспективи розвитку. Київ: Інститут цифровізації освіти НАПН України, 2020. 86 с.
2. Пінчук, О., Соколюк, О. Цифрові засоби підтримки міжпредметної навчальної діяльності школярів і розвитку професійних компетентностей учителів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. № 55. С.97-108. URL: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2020-55-97-108>. (дата звернення 19.01.2026).
3. Щедріна М., Драч І. Рекомендації закладам вищої освіти щодо впровадження штучного інтелекту в освітній процес. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*. Серія «Педагогіка. Психологія» 2024. Вип. 1. С. 203-214. URL: <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2024-1.30>. (дата звернення 19.01.2026).

УДК 378.014.6:174:338.48

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ФУНДАМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ТУРИЗМУ

Діана Нечаюк, Людмила Гандзюк

Тульчинський фаховий коледж культури

м. Тульчин, Україна

Сфера туризму є однією з найбільш репутаційно залежних галузей світової економіки. Згідно із Всесвітнім етичним кодексом туризму,

солідарність та етичні норми є обов'язковими для всіх учасників туристичного процесу [1]. Для майбутнього фахівця з туристичного обслуговування, який здобуває освіту в коледжі культури, академічна доброчесність стає першим етапом формування професійної чесності (integrity). Відповідно до Закону України «Про освіту», дотримання етичних норм під час навчання є запорукою якості освітнього процесу та безпосередньо корелює з якістю майбутнього сервісу та безпекою мандрівників [3].

Навчання за спеціальністю «Туризм і рекреація» передбачає розробку авторських маршрутів та створення текстів екскурсій, де використання неперевіраних фактів або копіювання чужих матеріалів без посилання на першоджерела є прямим порушенням академічної етики.

Такий академічний дефіцит має серйозний професійний наслідок: студент, який фальсифікує дані в курсовій роботі, ризикує стати гідом, який поширює «історичні фейки». Як зазначає Г.Мунін, професійна етика в туризмі базується на науковій достовірності та повазі до об'єкта показу [4]. Це є критично важливим, адже Закон України «Про туризм» зобов'язує суб'єктів галузі надавати споживачам тільки повну та достовірну інформацію [2].

Сучасний туристичний ринок вимагає креативності. Розробка унікального туристичного маршруту, цікавої екскурсії в музейній установі, рекреаційного та лікувально-оздоровчого туристичного продукту чи концепції тематичного готелю — це інтелектуальна праця. Академічна доброчесність у коледжі навчає студента:

1. Етиці роботи з контентом: повага до чужої інтелектуальної власності (фотографій, авторських описів) у навчальних проєктах закладає навичку легальної роботи на ринку.
2. Культурі креативного творення: свідома відмова від «запозичення» готових турів стимулює розвиток стратегічного мислення, що, на думку Т.Ткаченко, є основою сталого розвитку туристичного бізнесу [5].
3. Формуванню репутаційного капіталу: у сучасному світі репутація фахівця є дорожчою за матеріальні активи. Дотримання етичних норм ще на студентській лаві привчає майбутнього підприємця цінувати довіру партнерів і клієнтів, що в майбутньому забезпечує прихильність аудиторії та стабільний прибуток.

Для фахівця з туризму знання освітніх компонентів, що формують загальні компетенції (історії, географії, правознавства, філософії, іноземних мов

та ін.) є критично важливими у професії. З прийняттям Закону України «Про академічну доброчесність» (2026) вимоги до самостійності виконання робіт у всіх галузях стали суворішими, особливо в контексті використання новітніх технологій. Нове законодавство чітко визначає, що генерація тексту штучним інтелектом без відповідного посилання прирівнюється до академічного плагіату, що має особливе значення для майбутнього менеджера з туризму.

Написання власних екскурсій та описів маршрутів замість прихованої генерації ШІ-текстів не лише забезпечує дотримання етичних норм, а й розвиває навичку «живого» спілкування. Водночас самостійне опрацювання історичних джерел на семінарах замість використання автоматизованих підказок формує критичне мислення, необхідне для встановлення правдивості фактів та впевненої роботи з достовірними джерелами у майбутній професії.

Згідно з новими нормами закону щодо боротьби з фабрикацією та фальсифікацією, студент несе відповідальність за достовірність кожної цифри у своїх навчальних проєктах. Це закладає основу для майбутньої компетентності, коли від точної інформації буде залежати безпека та задоволеність туриста.

Новий закон стимулює розвиток автентичних мовних компетенцій. Самостійна мовна практика без недоброчесного використання перекладачів-асистентів закріплює міцні знання мови та дозволяє майбутньому фахівцю вільно оперувати термінами в міжнародних контрактах, уникати юридичних помилок, створювати довірливий «живий» діалог.

Самостійне опрацювання джерел інформації на заняттях формує навичку аналізу, яка необхідна менеджеру для створення туристичних локацій. Дотримання вимог Закону України «Про освіту» щодо самостійного виконання завдань закладає базу для майбутньої експертності фахівця [3].

Випускник коледжу культури є амбасадором своєї країни. Недоброчесність під час навчання (плагіат, фальсифікація звітів з практики, пропуски занять без причини) формує безвідповідальність у майбутній професійній діяльності, що для фахівця з туризму може обернутися втратою довіри клієнтів, руйнацією ділової репутації на ринку послуг. Утвердження доброчесності як базової цінності освітнього середовища дозволяє виховувати фахівця, для якого «чесне ім'я» у бізнесі дорожче за одноразовий прибуток. Це відповідає принципам Всесвітнього етичного кодексу туризму, де зазначено, що професіоналізм у туризмі має сприяти порозумінню між народами [1].

Для студентів спеціальності «Туризм і рекреація» академічна доброчесність є не просто вимогою законодавства, а інструментом виживання на ринку послуг. Виховання культури чесної праці у коледжі закладає фундамент для розвитку етичного туризму в Україні.

Отже, дотримання принципів доброчесності формує особистість студента не як пасивного споживача інформації, а як свідомого творця інтелектуального продукту. Це створює передумови для формування позитивного іміджу українського туристичного бізнесу у світі, де довіра і чесність є найціннішою валютою. Тільки фахівець, який цінує істину та чужу інтелектуальну власність, зможе створити продукт, гідний міжнародного визнання.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Всесвітній етичний кодекс туризму. Режим доступу: <https://www.unwto.org/global-code-of-ethics-for-tourism>.
2. Про туризм: Закон України № 324/95-ВР від 15.09.1995. *Відомості Верховної Ради України*.
3. Про освіту: Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 (із змінами та доповненнями).
4. Мунін Г. Л. Етика бізнесу в туризмі: навч. посіб. Київ : Кондор, 2018. 232 с.
5. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу. Київ : КНТЕУ, 2019. 463 с.

УДК 378:17

РОЛЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ФОРМУВАННІ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Ганна Ніколаєвська, Олександра Кириченко

**Харківський державний професійно-педагогічний фаховий коледж
імені В. І. Вернадського**

м. Харків, Україна

Сучасна система професійної освіти України функціонує в умовах постійних викликів: воєнний стан, трансформація ринку праці, цифровізація

суспільства, зростання ролі інформаційних технологій та штучного інтелекту. За цих умов особливої ваги набуває не лише якість освітніх програм, а й ціннісні орієнтири, які формує заклад освіти. Однією з базових цінностей сучасного освітнього середовища є культура академічної доброчесності.

Академічна доброчесність перестає бути виключно нормативною вимогою — сьогодні вона є індикатором зрілості освітньої спільноти, рівня довіри до результатів навчання та показником готовності випускників до професійної діяльності в умовах відкритого й конкурентного світу.

Головним завданням закладу освіти є навчання і виховання здобувачів освіти. Водночас саме у щоденних освітніх практиках — під час виконання завдань, складання іспитів, написання робіт, взаємодії між викладачем і студентом — формується розуміння доброчесності як норми поведінки.

Якщо говорити про доброчесність у контексті освіти, йдеться саме про академічну доброчесність, учасниками якої є всі сторони освітнього процесу: студенти, викладачі, адміністрація, педагогічні працівники. Кожен з них несе відповідальність за дотримання етичних принципів, чесність, відповідальність і взаємоповагу.

Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту», академічна доброчесність визначається як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових досягнень.

У практичному вимірі академічна доброчесність — це, передусім, чесність у навчанні: самостійне виконання завдань, відмова від списування, коректне використання джерел, повага до інтелектуальної власності та правдивість у представленні результатів власної роботи.

Практичні аспекти дотримання академічної доброчесності це, насамперед дотримання принципів академічної доброчесності здобувачами освіти, яке передбачає:

- самостійне виконання навчальних, контрольних і підсумкових завдань з урахуванням індивідуальних освітніх потреб;
- обов'язкове посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень або матеріалів інших авторів;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної або творчої діяльності.

Важливим аспектом є попередження та недопущення проявів плагіату. У сучасному освітньому середовищі, де доступ до інформації є майже необмеженим, важливо не лише декларувати недопустимість плагіату, а й формувати в студентів усвідомлення його негативних наслідків для власної репутації та професійного розвитку.

У нашому коледжі впроваджено системний підхід до запобігання академічній недоброчесності. Відповідно до затверджених внутрішніх нормативних документів – Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти, Положення про порядок моніторингу якості освіти, Положення про академічну доброчесність, ефективно працюють Група сприяння академічній доброчесності учасників освітнього процесу та Агенція з моніторингу якості освіти. Курсові роботи, звіти з практики, публікації педагогічних працівників проходять обов'язкову перевірку на плагіат із використанням сервісу PLAGIARIZMA, який здійснює аналіз текстів за відкритими джерелами та спеціалізованими базами даних і формує звіт подібності. Така практика сприяє формуванню відповідального ставлення до власної інтелектуальної праці. Більше інформації про таку роботу розташовано на сайті коледжу за посиланням: <https://hdppk.com.ua/2-uncategorised/1326-akademichna-dobrochesnist>

Формування культури доброчесності через життєві та професійні кейси сприяє усвідомленню студентами морально-етичних норм, відповідальності за власні рішення та наслідки своїх дій у навчальній і майбутній професійній діяльності, з огляду на це 9 грудня, у Міжнародний день боротьби з корупцією, в нашому коледжі, разом з усією Україною, було проведено Всеукраїнський урок доброчесності. Захід став важливим елементом виховної роботи та практичним прикладом формування культури доброчесності серед студентської молоді.

Під час уроку разом зі студентами обговорювалися життєві та освітні кейси, які щодня виникають у процесі прийняття рішень: від списування на контрольній роботі до використання чужих ідей у навчальних проєктах. Особливу зацікавленість викликали приклади з історії культури, мистецтва та

бізнесу, які наочно демонструють різницю між доброчесною і недоброчесною поведінкою.

Так, аналіз творчого шляху Агати Крісті та Енді Воргола дозволив студентам усвідомити, що запозичення ідей можливе лише за умови поваги до авторства, чесного визнання джерел і власного творчого внеску. Натомість кейс із копіюванням функції “Stories” великою корпорацією без згоди автора став прикладом порушення принципів добросовісної конкуренції та етики.

Важливим елементом уроку стала інтерактивна вправа «Лайк / Дизлайк», під час якої студенти аналізували різні життєві ситуації та висловлювали власне ставлення до них. Така форма роботи сприяла розвитку критичного мислення, уміння аргументувати власну позицію та усвідомлювати наслідки своїх рішень.

Кожен «лайк» або «дизлайк» став не просто реакцією, а відображенням внутрішніх цінностей учасників. У результаті обговорення студенти дійшли важливого висновку: доброчесність не виникає автоматично — вона формується через щоденний вибір, чесність, відповідальність і принциповість.

Культура академічної доброчесності є фундаментом довіри, справедливості та якості освіти. Вона формується не лише через нормативні документи та контрольні механізми, а насамперед через системну виховну роботу, особистий приклад викладачів і активну участь студентів.

Сучасні виклики, які переживає українське суспільство, роблять питання доброчесності особливо актуальним. Саме сьогодні заклади освіти мають стати простором формування відповідальних, чесних і свідомих громадян, здатних будувати майбутнє країни на засадах довіри та справедливості.

Висловлюємо щиру вдячність НАЗК, Офісу доброчесності та Науковому ліцею «Політ» КЗВО «Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія» Полтавської обласної ради за надані методичні рекомендації та підтримку в організації і проведенні Всеукраїнського уроку доброчесності.

УДК 378.147:004.8:174

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ СТУДЕНТА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ В ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Микола Паславський

Дніпровський індустріально-педагогічний фаховий коледж

м. Дніпро, Україна

Сучасне дистанційне навчання, посилене цифровізацією та воєнними реаліями, відкриває широкі можливості для використання генеративних технологій штучного інтелекту (ChatGPT, Google Gemini, Grok тощо). Водночас ці інструменти створюють серйозні виклики для академічної доброчесності, оскільки полегшують створення текстів, розв'язання завдань і проходження оцінювання без достатнього власного внеску студента [1; 2].

Основні виклики використання ШІ студентами закладів фахової передвищої освіти в умовах дистанційного формату такі:

1. Зростання прихованої нечесності та плагіату. Генеративний ШІ здатен створювати унікальні тексти, які важко виявити традиційними системами антиплагіату. Дослідження показують, що значна частина студентів використовує ШІ для написання есе, звітів і контрольних робіт, видаючи результат за власний [3].

2. Послаблення критичного мислення та самостійності. Делегування ШІ інтелектуальної роботи знижує розвиток ключових професійних компетентностей. Як зазначає Наталя Карганова, формування лідерських якостей у студентів вимагає історичного підходу до розвитку самостійності та критичного аналізу, що є основою для етичного ставлення до освітніх процесів [4].

3. Недостатня регламентація та обізнаність. Багато закладів фахової передвищої освіти ще не мають оновлених положень про академічну доброчесність з урахуванням ШІ, а викладачі та студенти недостатньо підготовлені до етичного використання цих технологій [1; 5].

Пропонуємо наступні шляхи подолання зазначених викликів:

- Розробка та впровадження локального положення про етичне використання ШІ, де чітко визначаються дозволені сценарії (наприклад,

ШІ як помічник для редагування тексту, генерації ідей чи пошуку джерел, але з обов'язковим цитуванням та декларуванням внеску інструменту) [5].

- Перехід до автентичних форм оцінювання: усні онлайн-заліки, захист проєктів у реальному часі, рефлексивні завдання, кейси з відкритими рішеннями, які важко виконати за допомогою ШІ без власного розуміння матеріалу [2; 3].
- Проведення систематичних тренінгів і семінарів для студентів та викладачів з питань академічної доброчесності в епоху ШІ, з акцентом на формування лідерських компетентностей та критичного мислення, як підкреслює Карганова Н. Ю. у контексті історичного розвитку педагогічних категорій [4].
- Використання спеціалізованих детекторів ШІ-текстів (наприклад, GPTZero, Originality.ai) у поєднанні з людською експертизою та декларативним підходом (студент вказує, де саме застосовував ШІ) [3].

Таким чином, штучний інтелект є не лише загрозою, а й потенційним союзником академічної доброчесності за умови свідомого, регламентованого та етичного використання. Заклади фахової передвищої освіти, зокрема Дніпровський індустріально-педагогічний фаховий коледж, мають стати простором, де формуються не лише професійні знання, а й етична відповідальність майбутніх фахівців у цифрову епоху.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bittle K. Generative AI and Academic Integrity in Higher Education: A Systematic Review and Research Agenda / K. Bittle, O. El-Gayar // Information. – 2025. – Vol. 16, № 4. – Art. 296. – DOI: 10.3390/info16040296.
2. Cotton D. R. E. Chatting and cheating: Ensuring academic integrity in the era of ChatGPT / D. R. E. Cotton, P. A. Cotton, J. R. Shipway // Innovations in Education and Teaching International. – 2024. – Vol. 61, № 2. – P. 228–239. – DOI: 10.1080/14703297.2023.2190148.
3. Гришко В. І. Академічна доброчесність і штучний інтелект: подолання викликів у освітньо-науковій діяльності України та зарубіжних держав / В. І. Гришко, Б. С. Киричук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2024. – Вип. 85, № 2. – С. 305–310. – URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/315404> (дата звернення: 23.01.2026).

4. Карганова Н. Ю. Сутнісна характеристика категорії «лідер»: історико-педагогічний аспект (VII до н. е. – XVIII ст.) / Н. Ю. Карганова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2021. – № 3 (107). – С. 187–196. – URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4270> (дата звернення: 23.01.2026).
5. Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти : лист МОН України від 24.04.2025 // Офіційний сайт МОН України. – URL: <https://mon.gov.ua/news/shtuchnyi-intelekt-u-zakladakh-vyshchoi-osvity-rekomendatsii-dlia-vykladachiv-studentiv-i-pratsivnykiv-zvo> (дата звернення: 23.01.2026).

УДК 378.091.12:174:63

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ФУНДАМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Арсеній Стеценко, Наталія Кононенко

**Відокремлений структурний підрозділ
«Аграрно-економічний фаховий коледж
Полтавського державного аграрного університету»**

м. Полтава, Україна

У контексті трансформацій сучасної освіти особливого значення набуває формування академічної доброчесності як системного етичного орієнтира всієї навчальної та дослідницької діяльності. Для аграрних закладів, які готують фахівців для стратегічно важливих сфер – сільського господарства, екології та продовольчої безпеки – питання дотримання етичних норм має особливу вагу. Недоброчесність у підготовці таких кадрів може мати не лише академічні, а й серйозні суспільно-економічні наслідки. Тому розвиток культури доброчесності у здобувачів аграрної освіти розглядається як пріоритетне завдання, що забезпечує якість навчання, довіру до результатів досліджень та готовність майбутніх фахівців діяти відповідально [4, с. 355]. Глобалізація, інноваційний розвиток та тісний зв'язок виробництва із науковим поступом перетворюють заклади освіти на центри соціального співробітництва між державою,

роботодавцями та стейкхолдерами. Формування нової генерації інтелектуальної еліти в аграрному секторі вимагає актуалізації академічних цінностей, де освітній простір стає місцем соціальної довіри. Довіра до інтелектуальних здобутків є фундаментом, без якого неможливий справжній «етос науки» – система, що базується на універсалізмі, безкорисливості, оригінальності та організованому скептицизмі [3, с. 90].

Законом України «Про освіту» встановлені чіткі законодавчі рамки щодо дотримання академічної доброчесності всіма учасниками освітнього процесу. Визначено конкретні види порушень, до яких належать академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація та фальсифікація даних, списування, обман, а також прояви хабарництва чи необ'єктивного оцінювання. Комплексна проблема доброчесності в аграрній освіті охоплює не лише боротьбу з плагіатом, а й активну протидію корупції, розвиток інформаційної грамотності та дотримання загальних принципів професійної етики [1].

Міжнародний досвід, зокрема практика Франції, свідчить, що академічна етика є одним із найважливіших індикаторів якості освітнього процесу. Це регламентується як на національному рівні, так і міжнародними документами, такими як Бухарестська декларація етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі. В європейській практиці доброчесність визнається запорукою надійності наукових досліджень. Французькі заклади освіти активно впроваджують різноманітні інструменти для боротьби з академічними порушеннями на законодавчому та локальному рівнях, що сприяє підтримці високих стандартів та інтегритету всієї професійної спільноти [5, с. 89]. Аналіз поширених помилок свідчить, що більшість здобувачів припускаються плагіату через неправильну роботу з джерелами: перефразування без посилань, використання готових есе з відкритих сайтів або копіювання чужих текстів зі зміною порядку слів. Часто зустрічається прихований плагіат у формі перекладу іншомовних праць українською мовою без вказівки автора або формальне приєднання до групових проєктів без реальної участі в їх написанні [2, с. 26–27]. Уникнення таких практик є критичним для майбутнього аграрія, оскільки фальсифікація результатів експериментів чи запозичення чужих технологічних рішень у реальному виробництві може призвести до технологічних помилок.

Отже, академічна доброчесність виступає базовим фундаментом, на якому будується професійна етика майбутнього фахівця аграрного сектору.

Виховання культури чесності під час навчання та наукової діяльності в коледжі чи університеті є прямою підготовкою до відповідальної професійної діяльності. Лише через усвідомлення важливості власних інтелектуальних зусиль та повагу до чужих здобутків можна сформувати спеціаліста, здатного забезпечити сталий розвиток сільського господарства та економічне процвітання держави.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення: 12.02.2026).
2. Толочко С. В., Бордюг Н. С., Міроненко Л. П. Академічна доброчесність та штучний інтелект в освітній і науковій діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62. Т. 2. С. 25–32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.2.4>.
3. Уманець О. Академічна доброчесність як маркер сучасної освіти: світовий та національний виміри. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2024. Вип. 71. Т. 3. С. 89–97.
4. Шарова Т. М. Формування культури академічної доброчесності у здобувачів аграрних закладів вищої освіти. *Українські студії в європейському контексті* : збірник наукових праць. Київ, 2025. № 11. С. 354–358.
5. Шестакова С., Сухомлинова О., Задоріна О. Академічна доброчесність: практика дотримання у зарубіжних країнах. *Молодь і ринок*. 2023. № 9 (217). С. 87–91. DOI : <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.287676>.

УДК 377:37.091.3

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЧАСТИНА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Лариса Яценюк, Роман Ткалик

ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки УДУНТ»
м. Кам'янське, Україна

Академічна доброчесність є фундаментальною частиною сучасної освітньої системи, адже саме вона забезпечує довіру до результатів навчання та наукової діяльності. Дотримання принципів чесності, відповідальності та прозорості у навчальному процесі формує культуру взаємоповаги між студентами, викладачами та суспільством.

Утвердження академічної доброчесності сприяє підвищенню якості освіти, адже виключає недобросовісні практики – плагіат, списування, фальсифікацію результатів. Це створює умови для розвитку критичного мислення, самостійності та відповідальності здобувачів освіти, що є необхідними для їхньої майбутньої професійної діяльності.

В умовах цифровізації освіти академічна доброчесність набуває особливого значення, оскільки саме вона визначає етичні стандарти використання електронних ресурсів, онлайн-курсів та інформаційних технологій. Вона стає не лише освітньою вимогою, а й базовою цінністю, яка формує конкурентоспроможність майбутніх фахівців та їхню здатність діяти відповідально в сучасному суспільстві.

Тим самим, академічна доброчесність є ключовим чинником розвитку якісної освіти, професійної культури та соціальної довіри, що формує фундамент освітнього середовища України.

Важливим напрямом утвердження культури академічної доброчесності у закладах фахової передвищої освіти є використання сучасних цифрових інструментів контролю якості навчальних робіт. Зокрема, у ВСП «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки УДУНТ» застосовується система Turnitin, яка дозволяє здійснювати перевірку курсових та випускних кваліфікаційних робіт на наявність ознак плагіату.

Використання таких технологій сприяє:

- формуванню відповідального ставлення здобувачів освіти до процесу написання наукових і навчальних текстів;
- розвитку навичок академічного письма та самостійності;
- підвищенню довіри до результатів освітньої діяльності;
- запобіганню недобросовісним практикам у навчанні.

Отже, застосування програмних засобів перевірки академічних робіт є дієвим інструментом формування культури доброчесності, що забезпечує якість освітнього процесу та професійну підготовку майбутніх фахівців.

Академічна доброчесність є важливим чинником формування професійної репутації майбутнього фахівця та його конкурентоспроможності на сучасному ринку праці. Дотримання принципів чесності, відповідальності та поваги до інтелектуальної власності сприяє розвитку самостійності, критичного мислення й здатності приймати обґрунтовані рішення, що високо цінується роботодавцями.

Сформовані під час навчання навички академічної доброчесності позитивно впливають на процес професійної адаптації молодого спеціаліста, полегшують його інтеграцію в професійне середовище та сприяють ефективній командній взаємодії. Усвідомлення етичних норм діяльності забезпечує відповідальне ставлення до виконання службових обов'язків і підвищує рівень довіри до результатів праці фахівця.

Таким чином, академічна доброчесність виступає не лише освітнім принципом, а й важливим соціально-професійним ресурсом, що забезпечує стійкий професійний розвиток особистості.

Наукове електронне видання

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА: ВІД ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ ДО ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО

Збірник наукових праць за матеріалами
Всеукраїнської науково-практичної конференції
(м. Харків, 17 березня 2026 року)

Відповідальна за випуск: І.В.Коломієць
Комп'ютерна верстка: І.В.Коломієць

Національний фармацевтичний університет
вул. Григорія Сковороди, 53, м. Харків, 61002

Фаховий коледж НФаУ
вул. Заїківська, 18, м. Харків, 61140